

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

**HARVARD COLLEGE
LIBRARY**

**FROM THE FUND OF
CHARLES MINOT**

CLASS OF 1828

0
RERUM BRITANNICARUM MEDII ÆVI
SCRIPTORES,

OR

CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND

DURING

THE MIDDLE AGES.

36-368
15-3

THE CHRONICLES AND MEMORIALS
OF
GREAT BRITAIN AND IRELAND
DURING THE MIDDLE AGES.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER
THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

ON the 26th of January 1857, the Master of the Rolls submitted to the Treasury a proposal for the publication of materials for the History of this Country from the Invasion of the Romans to the reign of Henry VIII.

The Master of the Rolls suggested that these materials should be selected for publication under competent editors without reference to periodical or chronological arrangement, without mutilation or abridgment, preference being given, in the first instance, to such materials as were most scarce and valuable.

He proposed that each chronicle or historical document to be edited should be treated in the same way as if the editor were engaged on an *Editio Princeps*; and for this purpose the most correct text should be formed from an accurate collation of the best MSS.

To render the work more generally useful, the Master of the Rolls suggested that the editor should give an account of the MSS. employed by him, of their age and their peculiarities; that he should add to the work a brief account of the life and times of the author, and any remarks necessary to explain the chronology; but no other note or comment was to be allowed, except what might be necessary to establish the correctness of the text.

The works to be published in octavo, separately, as they were finished ; the whole responsibility of the task resting upon the editors, who were to be chosen by the Master of the Rolls with the sanction of the Treasury.

The Lords of Her Majesty's Treasury, after a careful consideration of the subject, expressed their opinion in a Treasury Minute, dated February 9, 1857, that the plan recommended by the Master of the Rolls "was well calculated for the accomplishment of this important national object, in an effectual and satisfactory manner, within a reasonable time, and provided proper attention be paid to economy, in making the detailed arrangements, without unnecessary expense."

They expressed their approbation of the proposal that each Chronicle and historical document should be edited in such a manner as to represent with all possible correctness the text of each writer, derived from a collation of the best MSS., and that no notes should be added, except such as were illustrative of the various readings. They suggested, however, that the preface to each work should contain, in addition to the particulars proposed by the Master of the Rolls, a biographical account of the author, so far as authentic materials existed for that purpose, and an estimate of his historical credibility and value.

Rolls House,
December 1857.

~~~~~

MATTHÆI PARISIENSIS,
MONACHI SANCTI ALBANI,
CHRONICA MAJORA.

~~~~~

6

MATTHÆI PARISIENSIS,

MONACHI SANCTI ALBANI,

CHRONICA MAJORA.

EDITED

BY

HENRY RICHARDS LUARD, B.D.,

FELLOW OF TRINITY COLLEGE; REGISTRARY OF THE UNIVERSITY; AND VICAR OF
GREAT ST. MARY'S, CAMBRIDGE.

VOL. III.

A.D. 1216 TO A.D. 1239.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF THE LORDS COMMISSIONERS OF HER MAJESTY'S
TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

5*
LONDON:

LONGMAN & Co., PATERNOSTER ROW; TRÜBNER & Co., LUDGATE HILL:

ALSO BY PARKER & Co., OXFORD;

MACMILLAN & Co., CAMBRIDGE;

A. & C. BLACK, EDINBURGH; AND A. THOM, DUBLIN.

1876.

Rx 98.57
~~Brit. Hist. 557~~

1877, Aug. 20.
Minot fund.

PREFACE.

P R E F A C E.

THE present volume contains the history of the reign of Henry III. to the end of the year 1239. The earlier portion, down to the middle of the year 1235, is composed after the same plan as that in the preceding volume; that is to say, it is a transcript of the history of Roger of Wendover with corrections and additions by Matthew Paris. These increase in number and importance as Wendover's history draws to its conclusion; and of several events, though Wendover has been followed in the first instance, a separate account has been given by Paris, sometimes with fuller details, sometimes in a more abridged form, as, for instance, the account of the sea fight in which Eustace the monk was defeated and slain (p. 28), or that of the siege of Bedford Castle (p. 88).

Contents
of the pre-
sent vol-
ume.

That Wendover is the author or compiler of the whole of what appears in small print in the present volume I think ought not to be doubted. Both the MSS. which contain his history assert this distinctly: "huc usque scripsit dominus Rogerus de Wendovre." And the original MS. of Paris's history states the same, adding immediately afterwards, "Incipit frater Matthæus Parisiensis" (see p. 327, note ²). I mention this because some writers¹ have concluded from the style of the latter

Roger of
Wendover
the author
of the history
to the middle
of the year
1235.

¹ See the remarks of Sir Frederick Madden in his Preface to the 3rd volume of the *Historia Anglo-rum*, p. xxiii. He partially founds his theory on the fact that in MS. C. the rubrick quoted above respecting the end of Wendover's history is

transferred to a previous page. See p. 290, note ², of the present volume. But I consider this due to the carelessness of the scribe of that MS., and that it cannot have any weight against the distinct testimony of the other three MSS.

portion of Wendover's history that it really is due to Paris. That Paris may have been consulted and given assistance to his predecessor is likely enough; but I cannot think that he can really have been the *author* of any portion of what is contained in the MSS. of Wendover. The history of the years 1234 and 1235 is altered and enlarged in Paris's own work in the same manner as all that has gone before, and not at all in the way an author would amend his own composition for a new edition. Moreover, one of Paris's additions in the year 1234 is the whole of the letter of Pope Gregory IX., exhorting all to take the Cross (pp. 280-287), which he would scarcely have thus inserted in his history had he been the compiler of pp. 309-313, in which the greater portion of this same letter is again given. Another minute piece of evidence on this point may be seen in p. 302, where in describing the great storm at Abbotsley, in 1234, Wendover uses the same language¹ which he has introduced into Baldric's account of the battle of Antioch (vol. ii. p. 88), while Paris makes his own additions in his usual style. It will then be safe, I conclude, to attribute all that is printed in small type in the present volume to Roger of Wendover.

Wendover
a first
hand au-
thority for
this por-
tion of the
history.

Oliverius
Scholas-
ticus.

Roger of Wendover must be considered as a first hand authority for nearly all that is contained in this portion of his work. With the exception of Ralph of Coggeshale I cannot find that he has made use of any previous historian for English affairs. The only writer whom he has transcribed in the fashion of the earlier portion of his history is Oliverius Scholasticus, from whom he has taken his account of the affairs of the Holy Land in 1217 and of the siege and capture of Damietta by the crusaders in 1218. This treatise, which is known by the name of the *Historia Captionis Damietæ*, is printed as the work of an anonymous author in Gale's *Scriptores quinqe*,

¹ "Visi sunt autem in aere angeli . . volitantes," &c.

and will also be found in the second volume of Eckhard's *Corpus Historicum Medii ævi* (Lips. 1723). It is also incorporated into the *Historia Orientalis* of James of Vitri, printed at the end of the collection of Bongars. Gale and Eckhard made use of different MSS., and Wendover copies from one differing from both. This has made the editing of this portion of the history very difficult, especially as neither of the editors has taken much pains with his author. As a specimen of how errors obtain a footing in popular books the following may be mentioned, which has arisen from Wendover's text having been followed without any examination of the source whence he derived his statements. In the list of persons assembled at Acre which is given by Oliverius (*see* p. 9 of the present volume) are two Hungarian bishops; the name of the see of one of them, Joriensis (of Jaurinum, *Raab*), has been carelessly written in one of the MSS. of Wendover and the two of Paris *Jovensis*. This has been supposed to be an error for *Juvavensis*, of Juvavia, the old name of Salzburg. And thus the Bishop of Salzburg has been set down as being at Acre at this time. Another curious instance may be seen in p. 14 (Coxe's Wendover, iv., p. 13); by the omission of a line in Oliverius, and the altering of the punctuation, Wendover is made to speak of a port between Jerusalem and the Jordan;¹ all is made clear by the insertion of the missing words.²

The character of the additions made by Matthew Paris will be best understood from the list, which as in the former volumes, I have given below. They relate in many cases, as would be expected, to the affairs of St. Alban's; they occasionally give a correction (as in

Character
of the ad-
ditions of
Matthew
Paris.

¹ This has puzzled M. Huillard-Bréholles, the French translator of Matthew Paris, who saw the difficulty (vol. iii. p. 157). The English translator (Bohn's Wendover,

ii. p. 388) appears to have seen none.

² The most important of Wendover's own additions to this history of Oliverius is the list of English nobles at Damietta in 1218 (p. 41).

p. 58, Westminster for Canterbury, the place of the coronation in 1220, or in p. 61, the name of Pandulf, the legate, for Walo); they frequently add a name which Wendover has omitted to give (as in p. 1, the insertion of Jocelyn, Bishop of Bath, as present at the young king's coronation, or in p. 112, that of Reimund, the prior of St. Alban's, as the person who saw the apparition of King John); they insert a quotation to illustrate (p. 27 from Seneca (?), p. 249 from Ovid, p. 260 from other writers); or words to give force and picturesqueness to the narrative (as in p. 22, the details introduced into the account of the battle of Lincoln, or in pp. 26, 27, into that of the sea fight in which Eustace the monk was defeated and slain, where the names of the two persons who discovered him in his concealment are given). There are, however, many separate insertions which have no connexion with Wendover's text. One of the most curious is the account of the procession of Pope Innocent III. with the Veronica ("effigies vultus Dominici quæ Veronica dicitur"), with the versicles and prayer to be used (pp. 7, 8). In several instances, as I have stated above, after Wendover's account has been transcribed, a fresh description of the same event is given in different words. Documents are occasionally inserted which Wendover had omitted to use from the ample collection which Paris's own history shows to have existed at St. Alban's. He frequently adds his own description of the characters of the persons mentioned by Wendover, introducing blame or praise with a free hand from his own knowledge or belief; as instances of this may be mentioned the praise of Roger le Noir, Bishop of London (p. 164), the character of Walter the Dominican (p. 177), that of Peter¹ Mauclerc Count of Britanny (p. 191), the ability

¹ Erroneously called *Henry* by Wendover. A curious instance may be seen in p. 240, where Paris alters *filius*, applied by Wendover

to the relationship between Peter de Rievaulx and Peter des Roches, to *carus*.

and fidelity of Ralph Neville, the chancellor (p. 206). The language of his predecessor is frequently changed and strengthened, as in p. 306, where, in speaking of Hugh of Wells, Bishop of Lincoln, Wendover's "*virorum religiosorum inimicus*" is altered to "*monachorum per-secutor, canonicorum et omnium malleus religiosorum.*" His sense of the avarice and rapacity of the Papal court is evidenced by the introduction of many very unsparing remarks (pp. 122, 194, &c.). A curious example of his feeling in this respect may be seen in p. 102, where, in copying Wendover's account of the Pope's mention of the universal complaints that nothing could be done in the Roman church (*ecclesia*) without great expenditure of money, he alters the word *ecclesia* into *curia*. He does not hesitate occasionally to make insertions in the documents given by Wendover, either to improve the language (as in p. 69), or to introduce a quotation¹ (as in p. 146). A very remarkable instance of the liberties he ventured to take in this way may be seen in his own portion of the history, where near the close of the Emperor Frederick's letter to Richard of Cornwall against the Pope, the emperor's language is altered so as to give the impression of a prophecy of the future election of Richard to the empire.² His minor alterations are often very carelessly made, and give the idea of the historian glancing over his transcriber's work, and putting in here and there a word he thought at the moment advisable without carefully reading through the sentence.³ Sometimes he clearly did not see the errors made by his transcriber.

¹ See also the additions to the speech of the bishops to the king in 1234 (p. 269).

² P. 587. He addresses Richard as "*princeps orbis terræ profuturus.*" In place of this only the words "*vos ergo reges et principes orbis terræ*" are given in the copy of the letter as it appears in the collection of the letters of the

author, Peter de Vineis. This would show that this portion of the history was not compiled till 1256. See the note on the passage.

³ See, for instance, p. 15, note ^a, where *nisi* is introduced in error; again, the addition of a verb, *invenit*, in p. 96, destroys the sense of the sentence.

Omissions
of Paris in
following
Wendover.

On the other hand there are a few omissions¹ from Wendover's history; for instance in p. 18, the credit given by the older historian to Fawkes de Breauté as a good soldier ("in opere illo laudabilis," note ⁶) is omitted by Paris, as unwilling to give even those good words to the great enemy and despoiler of St. Alban's. And the chapters² in Wendover on the astronomical phenomena of 1229 (Coxe, iv. 180), the signs preceding the restoration of the Holy Land (Id. 194), and the loss of the Cross and the Holy Land (Id. p. 195), are omitted altogether, while the account of the death of Richard Marshal in Ireland (p. 288) differs entirely from that given by Wendover (iv. pp. 306, 307).

Character
of Matthew
Paris's
own his-
tory.

Matthew Paris takes up the history without any apparent break, continuing Wendover as if he left off in the middle of a paragraph, and only marking the commencement of his continuation by a quotation from Ovid. His style is at once much fuller, with more details, and with far more life and vividness of description than is ever found in his predecessor. And although it is still the history of England that is always most prominent, yet the chronicle is at the same time a very valuable authority for the contemporary history of other countries, and must be considered as a first hand authority for that of France and the empire. There are very full details of some of the campaigns of the emperor in Italy. The affairs of Rome and the Papacy naturally are not neglected. Even Spanish matters are not unfrequently mentioned. See especially the curious allusion to the capture of the fortress of Peniscola by a stratagem (p. 384), which I have not been able to find in any of the Spanish historians.³ Nor are eastern affairs

¹ See a curious instance in p. 26. Writing of Eustace the monk, the MSS. of Wendover style him "viro flagitioso et pietate nequissimo;" probably a blunder for *pirata*.

Paris omits the latter words, and has only "viro flagitiosissimo."

² See pp. 165, 176.

³ See also the account of the narrow escape of Ferdinand III. at Seville in 1239 (p. 640).

forgotten; much of our knowledge of the affairs of Palestine during these years is due to the documents preserved to us by Paris. The elaborate account of Mahomet (p. 343), however legendary, and the accounts of the Tartars (pp. 488, 639) show his own interest in matters beyond the scope of ordinary annalists. No doubt he had the materials in a great measure to his hand, from the store of documents¹ preserved in the monastery of St. Alban's; but a great deal is due to his own vigour, as he evidently lost no opportunity of making himself acquainted with foreign affairs.²

Of the immediate authorities employed by Matthew Paris, excepting the Southwark annals,³ and Ralph of Coggeshale, whom he has used independently of Wen-
Autho-
rities of
Matthew
Paris.
 dover, I have been able to identify scarcely any. His history of Mahomet has much in common with that given in the history of Jerusalem by James of Vitri, and may have been partly taken from it. But I think it is more probable that both the historians were indebted to a common source. This is certainly the case with Vincent of Beauvais, an author nearly contemporary with Paris himself, whose *Speculum Historiale* gives some of this same matter.⁴ The chronicle of Alberic (called a monk of Trois-Fontaines), published by Leibnitz, Hanover, 1698, and that of the monk Godfrey (published in Struve's collection) may have been used for some portion of the accounts of German affairs; and the French continuation of William of Tyre, the *Estoire d'Eracles*, for some of those relating to the crusade.

For much that he tells us of Henry III., the king Henry III. himself must have been the actual authority; and "the

¹ The documents inserted by Paris in his history are not always given with correct dates. See pp. 34, 455, 460.

² I do not dwell upon this, because it has been fully discussed by Sir Frederick Madden in his Pre-

face to the *Historia Anglorum*, vol. iii. pp. xxvii-xxix.

³ MS. Cotton, Faustina, A. 8. See the preface to vol. ii. p. xxix.

⁴ See note ² on p. 344, where I have given a conjecture as to the original source.

“ frequency of the royal visits to St. Alban’s ”¹ afforded Paris ample opportunities of seeing the king and obtaining details of all kinds from him. Both in the additions to Wendover and in Paris’s own history this is evident. The very curious details with which he enlarges Wendover’s account of the marriage of the king’s sister Isabella to the Emperor Frederick II. (pp. 320–325), and especially those in p. 324, could only have been known to Paris by the information of the king, or those of whom the empress made confidants in the matter. Probably too the large and very interesting additions respecting Hubert de Burgh (*see* pp. 225–229, 291), are due to information give to Paris by the earl himself.²

Hubert de
Burgh.

Revision of
his work
by Paris.

That Paris went over his own work after its completion, as I have already remarked in the preface to vol. ii., is equally clear from the evidence of this portion of the principal MS., as from what has gone before. Throughout there are introductions in the margin, which sometimes are slight additions,³ sometimes new paragraphs altogether, as he obtained fresh information, or saw how improvements in what he had written might be made. It was probably then that the many marginal remarks “*vacat*,” “*offendiculum*,” “*impertinens ad historiam Anglorum*,” and the like, were introduced to indicate the chapters or passages which he wished to omit when abridging his history for the king’s eyes.⁴

¹ Madden, preface to *Hist. Anglorum*, iii. p. xxvii.

² Hubert’s chief friend in his troubles, who gave an elaborate answer to all the charges against him, was Laurence, a clerk of St. Alban’s. *See* p. 233.

³ These are sometimes carelessly made. *See* an instance pointed out in the note ⁴ to p. 335.

⁴ The *Minor History*, or *Historia Anglorum*, as Sir F. Madden prefers to call it. I can add nothing

to what he has said on this point in his preface to his 3rd volume, pp. xxxii, xxxiii, of Paris’s kind feeling for the king, in spite of the many severe things he has said of him. A curious instance may be seen in his introduction into the account of the apparition of king John (p. 113), where John is represented as stating that Henry’s large distribution of alms and attendance on divine service were doing much to release him from purgatory.

But, in addition to this, he introduced a few particulars into the copy of his history now in the Cotton collection (MS. C.). While this is still for the most part a mere transcript of the Corpus Christi MS. (B.), there are some passages in it not to be found there, which there is no reason to doubt are Paris's own.¹

I purposely postpone any remarks upon the general character of Matthew Paris as a historian or estimate of his value, as it seems to me that they would be out of place until the whole work is before the reader.

The history is printed from the Corpus Christi MS. after the same manner as that contained in the previous volumes; all that is contained in the MSS. of Wendover being in small type, all due to Matthew Paris in ordinary type. It is to be understood that the Cotton MS. (C.) agrees with that in Corpus Christi College, unless the contrary is stated.

I trust that from the way in which the two writers, Wendover and Paris, are distinguished, there is no danger in future of what is the work of the one being put down to the other. Of course, to a certain extent, Paris has made himself responsible for Wendover's portion by adopting it. But this has been done only in the usual way of mediæval historians, and Paris ought to be praised or blamed only for what is really his own.²

¹ See pp. 6, 19. In general the whole of B. is transcribed in C., even when the words "Vacat," &c. occur in the margin. An instance to the contrary, however, may be seen in p. 381.

² I am referring here to the

attack on Paris by Baronius, a. 1197 (xix. 714), where he abuses Paris for the story of Thomas of Coventry and Innocent III. This (see vol. ii., pp. 444, 445) was written by Roger of Wendover.

List of the additions made by Paris to Wendover.

- Additions of Paris to Wendover. A.D. 1216. p. 1. Jocelyn, Bishop of Bath, present at the coronation of Henry III. The oath administered to the king by him.
- A.D. 1216. p. 3. Attempt of Louis to induce Hubert de Burgh to surrender Dover Castle.
- A.D. 1216. p. 6. Prowess of Andrew Dingas on the French side at Berkhamstead. (This is only in MS. C.).
- A.D. 1216. p. 7. The Veronica carried in procession by Innocent III., with the versicles and prayer to be used in connexion with the portrait.
- A.D. 1216. p. 8. Extortion of the followers of Louis.
- A.D. 1217. p. 12. Vision and pretended repentance of Fawkes de Breauté at St. Alban's.
- A.D. 1217. p. 16. Alteration in the description of the pillage of St. Alban's.
- A.D. 1217. p. 16. Mention of the miracles at the church of St. Amphibalus at Redbourn.
- A.D. 1217. pp. 21-23. Additional details of the history of the battle of Lincoln, and death of the Count of Perche, and also of the pillage of Lincoln. Habit of the Romans to find easy reasons for plundering.
- A.D. 1217. pp. 25, 26. Speech of Philip II. to Louis respecting William Marshal, and consequent loss of the latter's character for fidelity.
- A.D. 1217. p. 27. Quotation from Seneca (?) introduced.
- A.D. 1217. p. 27. Names of the persons who discovered Eustace the monk in the sea fight.
- A.D. 1217. p. 28. A second and different account of the sea fight.
- A.D. 1217. p. 30. Many opposed to the terms offered to Louis.

A.D. 1217. p. 30. The peace arranged near Staines *in quadam insula.* Additions
of Paris to
Wendover.

A.D. 1217. p. 31. Reference to the death of Constantine in London as a breach of the terms of peace between Henry and Louis.

A.D. 1217. p. 32. Amount of the sums amassed by the legate.

A.D. 1218. p. 34. Letter of Pope Honorius to Henry III. (probably given to a wrong year).

A.D. 1218. p. 37. Death of Louis, Landgrave of Thuringia (out of its place).

A.D. 1218. p. 42. The storm which injured the invading army at Damietta general, even in England and Scotland.

A.D. 1218. p. 42. Dedication of the church of St. Mary, Worcester, from Coggeshale.

A.D. 1218. p. 42. A bone of St. Wulstan brought by abbat William to St. Alban's.

A.D. 1218. pp. 42, 43. Departure of the legate Walo and other short extracts from Coggeshale.

A.D. 1218. p. 43. William Marshal buried in the New Temple, in London.

A.D. 1218. p. 43. Verses from Gervase de Melckeleia about him and his character ; mention also of epitaphs composed for him by Henry of Avranches.

A.D. 1218. p. 44. Men on of the composition between Lincoln and St. Alban's about Luton, Beds.

A.D. 1219. p. 51. Account of St. Elizabeth, with the doubtful speech about her mother's murder.

A.D. 1219. p. 56. Death of Hugh de Maneport, and succession of Hugh Foliot, Bishops of Hereford.

A.D. 1219. p. 57. Prophecy of the death of Simon de Montfort, and his epitaph.

A.D. 1220. p. 58. Edict that all are to wear chaplets of flowers in memory of the coronation of 1220.

A.D. 1220. p. 58. Consecration of John Bishop of Ely (from Coggeshale).

Additions of Paris to Wendover. A.D. 1220. p. 59. Foundation of the Lady Chapel at Westminster (also from Coggeshale).

A.D. 1220. p. 59. Mention of Walter, sacrist of St. Alban's, as superintending the translation of St. Thomas of Canterbury.

A.D. 1220. p. 60. Deaths of the Earls of Hereford and Winchester (from Coggeshale).

A.D. 1221. p. 66. Resignation of William de S. Mère l'Église and election of Eustace of Falconberg, Bishops of London (from Coggeshale). Date of the consecration of the latter.

A.D. 1221. p. 66. Return of Pandulf to Rome.

A.D. 1221. pp. 66, 67. Marriage of Alexander II. of Scotland with Joanna, and of Hubert de Burgh with Margaret of Scotland.

A.D. 1221. p. 67. Death of William of Albini, and his burial at Wymondham.

A.D. 1221. p. 67. Appeal to the Pope by the abbat of Westminster against the jurisdiction of the Bishop of London.

A.D. 1222. p. 71. Punishments inflicted at the Oxford council.

A.D. 1222. p. 71. Death of Hugh Neville and his burial at Waltham.

A.D. 1222. pp. 72, 73. Additional details of Constantine's riot in London.

A.D. 1222. p. 73. Council at Oxford under Archbishop Langton.

A.D. 1222. p. 74. Deaths of the Abbat of Westminster and Bishop of Chichester, and their successors.

A.D. 1222. p. 74. Death of William of Ely, the treasurer.

A.D. 1222. p. 75. The abbey of Westminster declared independent of the see of London. Settlement respecting the churches of Staines and Sunbury.

A.D. 1223. p. 81. Death and burial of Philip II.

A.D. 1223. p. 82. Succession of Louis VIII.

A.D. 1223. p. 82. Arrival of John de Brienne and Guerin de Montaigu in England. Additions
of Paris to
Wendover.

A.D. 1223. p. 82. Deaths of the Bishops of Exeter and Lichfield.

A.D. 1223. p. 82. Great rainfall and its consequences.

A.D. 1223. p. 82. Rising of the Welsh and their defeat.

A.D. 1224. p. 84. Only one citizen of Rochelle faithful to Henry III.; his son promoted at St. Alban's.

A.D. 1224. p. 85. Death of one Giffard at the siege of Bedford Castle.

A.D. 1224. p. 87. Number of the defenders of Bedford Castle who were hanged.

A.D. 1224. p. 87. Story of Fawkes de Breauté and the abbess of Elstow.

A.D. 1224. p. 87. The name of Fawkes' wife introduced.

A.D. 1224. p. 88. A separate account of the siege of Bedford Castle.

A.D. 1224. pp. 89, 90. New bishops (from the Southwark annals).

A.D. 1224. p. 90. Character of Ralph Neville, Bishop of Chichester.

A.D. 1224. p. 90. Return of [the pretended] Baldwin IX. Count of Flanders (from the Southwark annals).

A.D. 1224. p. 90. His death as an impostor. Story of his crime and penitence.

A.D. 1225. p. 92. Deceitful character of the charters.

A.D. 1225. p. 92. Date of the expedition of Richard of Cornwall to Gascony.

A.D. 1225. p. 93. Date and place of the consecration of Geoffrey Bishop of Ely (from the Southwark annals).

A.D. 1225. p. 94. Fawkes de Breauté nearly hanged in France.

A.D. 1226. p. 105. Epitaph on William Earl of Salisbury.

- Additions of Paris to Wendover. A.D. 1226. p. 106. Raymond's heresy identified as that of the Albigeois.
- A.D. 1226. p. 111. Persecuting character of Richard Bishop of Durham.
- A.D. 1226. p. 112. His epitaph.
- A.D. 1226. pp. 112, 113. Additions to the story of the apparition of King John.
- A.D. 1226. p. 116. The prelates (as well as the legate) conceal the death of Louis VIII. at Avignon.
- A.D. 1226. p. 117. Spoil of and slaughter in Avignon.
- A.D. 1226. p. 119. Scandal against Queen Blanche and the legate Romanus.
- A.D. 1226. p. 119. Death of St. Francis.
- A.D. 1226. p. 120. Fawkes de Breauté had slain the abbat's cook at St. Alban's.
- A.D. 1226. p. 120. His insolent answer to the abbat's complaint of the injuries done by him at Luton.
- A.D. 1226. p. 121. His death by poison.
- A.D. 1226. p. 121. The election of Thomas Blumville as Bishop of Norwich due to Hubert de Burgh.
- A.D. 1227. p. 126. Fines paid to the Abbat of St. Alban's.
- A.D. 1227. p. 127. Vision at the preaching of Oliver in Germany.
- A.D. 1227. p. 127. Importance of the crusade of the Bishops of Winchester and Exeter.
- A.D. 1227. p. 134. Symbolical meanings of the wings of the seraph in the vision of St. Francis.
- A.D. 1227. p. 135. Limitations by the Pope of the Franciscan order.
- A.D. 1227. pp. 136-143. Rule of St. Francis.
- A.D. 1227. p. 143. Robert de Bingham Bishop of Salisbury.
- A.D. 1228. p. 144. Additions to the story of the death of Roger de Thony.
- A.D. 1228. pp. 152, 153. Additional portions of the

letter of Frederick II. to the King of England against the Pope. Additions
of Paris to
Wendover.

A.D. 1228. p. 159. Some of the king's troops in Wales desert him.

A.D. 1228. p. 160. Additional reason why the emperor put off his crusade.

A.D. 1228. p. 161. Account of the three Conceptions by the Armenian archbishop at St. Alban's.

A.D. 1228. p. 162. Mention of Henry Spigurnel, servant of the abbat of St. Alban's.

A.D. 1228. pp. 162, 163. Additions to the account of the Wandering Jew.

A.D. 1228. p. 164. The archbishop's account of the ark, and names of two witnesses to his truth.

A.D. 1228. p. 164. Character of Roger le Noir, Bishop of London.

A.D. 1228. p. 164. Eustace Bishop of London buried in his cathedral.

A.D. 1229. pp. 166-169. Riots in Paris between the University and the citizens, with verses on the scandal against queen Blanche and the legate.

A.D. 1229. p. 169. Names of the king's proctors at Rome.

A.D. 1229. p. 172. Note respecting the deposition of Walter of Eynsham.

A.D. 1229. p. 176. Description of the emperor's bulla.

A.D. 1229. p. 177. Character of Walter the Dominican.

A.D. 1229. p. 177. Exultation at the entry of the Christians into Jerusalem.

A.D. 1229. p. 177. Pride and envy of the Templars and Hospitallers.

A.D. 1229. p. 178. Their treasonable correspondence with the Sultan.

A.D. 1229. pp. 179-184. Letter of the Patriarch of Jerusalem against the emperor.

- Additions
of Paris to
Wendover. A.D. 1229. p. 185. The emperor accuses the Pope
of "insatiable and simoniacal avarice."
- A.D. 1229. p. 186. Verses about Messina.
- A.D. 1229. p. 187. Comparison of the king to a
reed (Isa. xxxvi. 6).
- A.D. 1229. p. 187. Conduct of Stephen de Se-
grave.
- A.D. 1229. pp. 188, 189. Usurers brought in by the
Papal nuncio.
- A.D. 1229. pp. 189, 190. Account of the new church
of Salisbury, with the verses of Henry of Avranches.
- A.D. 1229. p. 190. Death of Martin de Pateshulle,
Dean of St. Paul's.
- A.D. 1229. p. 191. Character of the Count of
Britanny.
- A.D. 1229. p. 192. Injuries done in Sicily by the
Papal stipendiaries.
- A.D. 1230. p. 194. The stipendiaries of John de
Brienne enriched by the Pope with the spoils of monas-
teries and plunder from the poor.
- A.D. 1230. p. 199. Death of Reimund de Burgh.
- A.D. 1230. p. 199. Losses of Henry III. in money
and men in France.
- A.D. 1231. p. 201. Grief and speech of Henry III.
at the death of William Marshal.
- A.D. 1231. p. 205. Personal appearance and cha-
racter of Archbishop Richard.
- A.D. 1231. p. 206. Additional details about the
place of his death, and miraculous defeat of the attempt
to rob his tomb.
- A.D. 1231. p. 206. The king's intended marriage
with Isabella of Scotland hindered by Richard Marshal.
- A.D. 1231. p. 206. Character of Ralph Neville
Bishop of Chichester.
- A.D. 1231. p. 207. Refusal of Ralph Neville to pay
for obtaining his confirmation at Rome.
- A.D. 1231. p. 207. His election quashed by the Pope

after hearing the character given of him by Simon Langton. Additions
of Paris to
Wendover.

A.D. 1232. p. 211. Falsity of the letters patent displayed by the pillagers of the Roman clerks.

A.D. 1232. p. 215. Additions to the story of Richard I. and a banished knight.

A.D. 1232. p. 216. Additions to the praise of Richard I.

A.D. 1232. p. 217. The real name of the leader of the pillagers of the Italians (Robert de Thinge or Tuinge).

A.D. 1232. p. 218. His appearance and origin.

A.D. 1232. p. 220. Peter de Rievaulx made treasurer by the advice of Bishop Peter des Roches.

A.D. 1232. p. 220. Mention of the charter given to Hubert de Burgh.

A.D. 1232. p. 223. Additional charges against Hubert de Burgh.

A.D. 1232. p. 224. Advice of the Bishop of Winchester to the London citizens respecting Hubert de Burgh.

A.D. 1232. p. 225. Additions to the caution given to the king by the Earl of Chester as to the danger of raising the mob against Hubert de Burgh.

A.D. 1232. p. 225. Messengers sent to stay the mob.

A.D. 1232. p. 226. One of these delays, and is killed by an accident.

A.D. 1232. p. 227. Story of the smith who refused to put fetters on Hubert de Burgh.

A.D. 1232. p. 228. Manner in which Hubert de Burgh was brought to London.

A.D. 1232. pp. 229, 230. Speech and action of Hubert de Burgh on hearing of the death of the Earl of Chester.

A.D. 1232. p. 233. Additions to the list of Hubert's treasures seized, and to the king's speech about him.

Additions of Paris to Wendover. A.D. 1232. p. 233. Hubert makes Laurence of St. Alban's guardian of his lands.

A.D. 1232. p. 238. Letter of the Pope ordering a visitation of exempt monasteries in the province of Canterbury.

A.D. 1232. p. 239. Appeal respecting the visitors from some of the abbeys.

A.D. 1232. p. 240. Expenditure of Roger le Noir at Rome.

A.D. 1233. p. 240. Greed of the Poitevins and Bretons.

A.D. 1233. pp. 242, 243. Description of the mock suns, and names of some who saw them.

A.D. 1233. p. 243. Interference of the emperor with the election of John Blund to Canterbury, and speech of the Pope.

A.D. 1233. p. 245. Speech of Robert (or Roger) Bacon to the king, with the play on the name of Bishop Peter des Roches.

A.D. 1233. p. 245. Suspicion of the Poitevins by the barons.

A.D. 1233. p. 246. King John's name of Lackland (Extorris).

A.D. 1233. p. 246. Addition to the advice given by Bishop Peter des Roches.

A.D. 1233. p. 247. Military character of Richard Marshal and others.

A.D. 1233. p. 248. The king joined by Baldwin of Guisnes.

A.D. 1233. p. 248. Death of Warine Basset.

A.D. 1233. p. 251. Reasons for the full details respecting the Earl Marshal.

A.D. 1233. p. 251. Advice of the Dominicans and Franciscans to the king to show affection to his own people.

A.D. 1233. pp. 254, 255. Additional details to the account of the skirmish before Monmouth Castle.

A.D. 1233. p. 259. Additions to the Marshal's answer to the king's offers. Additions of Paris to Wendover.

A.D. 1233. p. 262. Church for converted Jews built by the king.

A.D. 1233. p. 263. Hospital built by the king at Oxford.

A.D. 1234. p. 264. Ravages by Richard Siward on the property of Richard of Cornwall.

A.D. 1234. p. 266. The king's seal stolen from the Chancellor by the Irish chiefs against Richard Marshal.

A.D. 1234. p. 267. Slaughter of the Catini (Städinger) in Germany.

A.D. 1234. p. 268. Truce between the king and Richard Marshal.

A.D. 1234. p. 268. Answer of Bishop Alexander of Lichfield to the accusation of favouring the Marshal, and his retort on Roger de Cantilupe.

A.D. 1234. p. 269. Additions to the bishops' complaint of the king's counsellors.

A.D. 1234. p. 271. The wife of Hubert de Burgh humbles herself before the king.

A.D. 1234. p. 272. The pall brought to Archbishop Edmund by Simon of Leicester.

A.D. 1234. p. 273. Treacherous advice of Geoffrey Marsh to Richard Marshal.

A.D. 1234. pp. 275-279. Additional details to the account of the battle between the Marshal and his enemies, especially of his wound.

A.D. 1234. p. 279. Sad accounts from the East.

A.D. 1234. p. 279. The Pope sends collectors for a crusade.

A.D. 1234. pp. 280-287. Letter of the Pope exhorting all to take the Cross.

A.D. 1234. p. 287. Effect of this letter.

A.D. 1234. p. 288. The money collected for the

Additions of Paris to Wendover. Pope's war with the emperor not restored when peace was made.

A.D. 1234. p. 288. Death of Richard Marshal.

A.D. 1234. p. 289. The sheriff of Hertford seized and compelled to ransom by Richard Siward.

A.D. 1234. p. 290. Speech of Llewellyn about Henry's almsgiving.

A.D. 1234. p. 290. Reconciliation of Hubert de Burgh with the king.

A.D. 1234. p. 291. Vision of Hubert de Burgh.

A.D. 1234. p. 293. Robert Passelew's frequent journeys to Rome as proctor for Fawkes de Breauté.

A.D. 1234. p. 293. His concealment in the New Temple.

A.D. 1234. pp. 294, 295. Additional details of the interview between Peter de Rievaulx and the king.

A.D. 1234. p. 296. Stephen de Segrave's defence of himself.

A.D. 1234. p. 296. Hugh de Pateshulle put in their place by the king. His character.

A.D. 1234. p. 296. Note on the office of the Chancellor.

A.D. 1234. p. 297. Tactics of Louis IX. in Brittany.

A.D. 1234. p. 298. Peter Mauclerc, Count of Brittany, turns pirate.

A.D. 1234. p. 302. Additional details as to the storm at Abbotsley.

A.D. 1234. p. 303. Floods in July.

A.D. 1234. pp. 303, 304. Additions to the account of the quarrel between the Pope and the Roman citizens.

A.D. 1234. p. 304. The Count of Toulouse and the Bishop of Winchester lead the Papal army.

A.D. 1234. p. 305. Sterility of the year.

A.D. 1234. p. 305. Capture of Majorca by James I. of Arragon.

A.D. 1235. p. 306. Character of Hugh of Wells, Bishop of Lincoln.

A.D. 1235. p. 306. Collation of the church of St. Julian (St. Alban's). Additions
of Paris to
Wendover.

A.D. 1235. pp. 307, 308. Additional details of the election of John of Hertford, abbat of St. Alban's.

A.D. 1235. p. 309. The Pope's knowledge of the wealth of the Bishop of Winchester.

A.D. 1235. p. 312. John of St. Alban's, treasurer of Salisbury, appointed by the Pope to preach the crusade.

A.D. 1235. pp. 313-318. Fuller details with documents of the election of John of Hertford.

A.D. 1235. pp. 320-324. Additions to the account of the journey and marriage of Joanna to the emperor.

A.D. 1235. p. 325. Penitence of Louis VIII. for his conduct towards England.

A.D. 1235. p. 325. The empress's attendants sent back to England, and she committed to the charge of Moorish eunuchs and old women.

A.D. 1235. p. 326. Additions to the pedigree of the empress.

With this (p. 327) Roger of Wendover ends his history.

Cambridge,

10 October 1876.

ERRATA.

Page 9, note ¹⁴. I have identified Recordana with Tel-Kurdany, after Professor Stubbs (*Itinerarium Regis Ricardi*, p. 117), in accordance with Van de Velde's map of Palestine. Wilken, however, identifies it with Ras-al-Ain, vol. vi. p. 144.

„ 59, note ⁵, for "Durham," read "Derham."

„ 104, line 19, for "invalescence," read "invalescence."

„ 218, note ⁷, for "Lytham, in Lancashire," read "Kirkleatham."

See below, p. 610.

„ 238, margin, for "diocese," read "province."

„ 260, line 21. "Felix," &c. On this proverb see Erasmus's *Adagia*, ii. 4, col. 427, 89 (ed. H. Steph., 1558).

„ 268, line 17, for "9," read "5."

„ 277, line 30. "Galeatum . . . penitet" is from Juvenal. i. 169.

„ 302, note ⁴, for "postestates," read "potestates."

„ 362, margin, for "Mumurs," read "Murmurs."

ADDENDA, &c. TO VOLS. I. AND II.

Vol. I., p. 405, "*Rex illiteratus sit asinus coronatus*"; this introduction is probably from Malmesbury, *Gesta regum*, v. 890, p. 616, where the story is told of Henry I. The same proverb is also said to have been used by Fulk of Anjou; see the *Gesta consulum Andegavensium* in D'Achery's *Spicilegium*, cap. v., § 6, vol. x., p. 437.

Vol. II., p. xi. In speaking of abbat John de Cella, who had been prior of Wallingford, I ought perhaps to have mentioned that there is a chronicle under the name of John of Wallingford, among those printed in Gale's *xv. Scriptores*, pp. 525-550. But even were its authorship undoubted, which is very far from being the case (see Hardy's *Descriptive Catalogue of Materials relating to the History of Great Britain*, i., p. 626), it clearly is altogether different from the St. Alban's compilation, and cannot affect the argument one way or the other. It only goes down to 1035.

Page xiv, line 18, for "*Gratiani Decretalia*," read "*Gratiani Decretum*."

„ xv, line 14. For a full account of this vision of Thurkill, see a paper by Mr. H. L. D. Ward in the 31st volume of the *Transactions of the British Archaeological Association*, 1875. He decides with great probability (p. 440), that Ralph of Coggeshale was the author.

- Page xxvi, line 17, *for* "Dec. 10," *read* "Dec. 16."
- " 171, note ², *for* "Sibyl," *read* "Mabel."
- " 178, line 12. "Alberico" is an introduction of Wendover. R. de Monte has "a legato Romano Wintoniensi episcopo."
- " 186. Dele note ⁴. This is Robert Count of Dreux, who married the widow of Rotrou II., Count of Perche, and took the title; the actual Count of Perche was Rotrou III. (*See* the *Art de vérifier les dates*, under the Comtes de Dreux.)
- " 278, margin, line 17, *for* "10," *read* "16."
- " 378, line 8. This is by Ralph of Coggeshale. *See* Stevenson's edition, Appendix to Preface, p. xxvii.
- " 546, line 27, "s" has dropped out at the beginning of the line.
- " 668, margin, line 6, "dies" has dropped out.
-

MATTHÆI PARISIENSIS
CHRONICA MAJORA.

MATTHÆI PARISIENSIS

CHRONICA MAJORA.

De prima regis Henrici Tertii coronatione, quas per quendam f. 49. circulum aureum facta fuit, a qua coronatione computantur anni coronationis ejus.¹

Defuncto Johanne Anglorum rege, convenerunt apud Glo- A.D. 1216.
verniam in vigilia Apostolorum Symonis et Judæ, in præsentia Coronation
Walonis apostolicæ sedis legati, Petrus Wintoniensis, Joceli- of Henry
nus² Bathoniensis, et Silvester Wigorniensis episcopi, Ra- III. at
nulfus comes Cestrensis, Willelmus Marescallus, comes Pen- Gloucester,
broc, Willelmus comes de Ferrariis, Johannes Marescallus, Oct. 28.
Philippus de Albeneio, cum abbatibus,³ prioribus, et turba
multa nimis, ut Henricum Johannis regis filium primogenitum
in regem Angliæ exaltarent.⁴ In crastino autem, paratis om-
nibus ad coronationem necessariis, legatus supradictus, asso-
ciatis sibi episcopis et comitibus memoratis, duxerunt eum
ad ecclesiam conventualem cum processione solenni, regem
acclamandum.⁵ Ubi ante majus altare constitutus, dictante
sacramentum Jocelino Bathoniensi, juravit coram clero et
populo, appositis sibi sacrosanctis Evangeliiis et plurimorum
sanctorum reliquiis, quod honorem, pacem, ac reverentiam
portabit Deo et sanctæ ecclesiæ et ejus ordinatis, omnibus
diebus vitæ suæ. Juravit etiam, quod in populo sibi com-

¹ There is a drawing of a hand crowning the king at the top of the column. At the foot of the page are the shield and crown, and below, in rubric, "Coronatur Henricus III. rex, qui iccirco tertius quia Henricus junior, licet successione tertius, obiit patre vivente, nec unquam regnavit." Parker has inserted at the foot of

the page the note given in the Historia Anglorum, ii. 196, note.

² *Jocelinus Bathoniensis*] In the margin in B.; not in C.

³ C. ins. et.

⁴ *exaltarent*] Written over an erasure by Paris; coronarent, O. W.

⁵ *acclamandum*] Altered by Paris from *coronandum*, which O. W. have.

A.D. 1216. misso rectam justitiam tenebit; quodque leges malas et ini-
 Coronation quas consuetudines, si quæ sunt in regno, delebit, et bonas
 oath of observabit et ab omnibus faciet observari. Deinde fecit ho-
 Henry III. magium sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ et Innocentio Papæ¹ de
 regnis² Angliæ et Hybernæ; et juravit quod mille marcas,
 quas pater ejus Romanæ contulerat ecclesiæ, fideliter persol-
 veret, quamdiu prædicta regna teneret. Et his ita gestis,
 Petrus Wintoniensis et Jocelinus Bathoniensis episcopi,³
 ipsum in regem ungentes coronaverunt solempniter cum
 canticis et modulationibus, quæ in coronatione regum solent
 decantari. Tandem expletis missarum solemnibus, duxerunt re-
 gem cum processione solemnibus episcopi et comites supradicti,⁴
 regalibus indutum [vestimentis],⁵ ad mensam; ubi omnes in
 ordine suo considentes, epulabantur in lætitia et exultatione.
 In crastino autem rex cepit homagia et fidelitates ab omnibus
 episcopis, comitibus, et baronibus, aliisque omnibus qui aderant;
 et omnes ei fidelissimum obsequium promiserunt. Coronatus
 est autem rex Henricus tertius anno ætatis suæ decimo, in die
 Apostolorum Symonis et Judæ, scilicet xxviii. die mensis Oc-
 tobris. Rex autem post coronationem suam remansit in cus-
 todia Willelmi comitis Penbroc, magni videlicet Marescalli;
 qui protinus misit litteras ad omnes vicecomites de⁶ regno
 Angliæ et castellanos, præcipiens singulis, ut regi nuper coro-
 nato essent intendentes, promittens omnibus possessiones pariter
 ac donaria multa, ita ut dicto regi fideliter adhærerent. Sic-
 que nobiles universi et castellani, qui patri ejus servierant, ei
 multo fidelius quam regi Johanni adhæserunt, quia patris⁷ ini-
 quitas, ut cunctis videbatur, filio non debuit imputari; unde
 omnes sese ad defensionem præparantes castella sua perop-
 time munire cœperunt. Animabat præterea eos qui partem
 regis fovebant quamplurimum, quod singulis diebus Dominicis
 ac festivis Lodowicum cum complicitibus ejus et fautoribus ex-
 communicari⁸ videbant.

William
 Marshal,
 guardian
 of the
 king.

Prepara-
 tions
 against the
 partisans
 of Louis.

¹ Papæ] apud, B.; C. omits it. Innocent had died on July 16.

² regnis] regno, W.

³ Winton. et . . . modulationibus] Written over an erasure. O. W. have "Winton. episcopus, coronam
 "posuit super caput et unxit eum
 "in regem cum orationibus et can-
 "ticum [sic] modulationibus."

⁴ supradicti] So C.; sæpediti, B. O. W.

⁵ vestimentis] In C.; om. B. O. W.

⁶ de] om. C.

⁷ quia patris] B. has qui pri,
 expuncting the pri, and intending
 the a to be joined with qui. C. not
 understanding this, has qui prima
 patris.

⁸ excommunicari] excommuni-
 care, B. O. W.; and so the Hist.
 Angl.

*De¹ parlamento habito apud Doveram inter Hubertum A.D. 1216.
et Francos, ubi probata fuit Huberti fidelitas.*

Una autem dierum Lodowicus, credens flectere fidelitatem Huberti de Burgo et constantiam per avaritiam, significavit ei quod voluit parlamentum habere pacificum cum eo. Quod cum concessisset Hubertus, misit L[odowicus] nuncios sollempnes ad eum, videlicet ad posticum quod² ad hoc competens videbatur. Missi sunt igitur ad eum comes Saresberiensis, W[illelmus] scilicet Longa Spata, qui secum ad cautelam duxit Thomam de Burgo, fratrem scilicet prædicti Huberti, qui captivus erat Lodowici, captus videlicet in castro Norwici, et tres de nobilioribus Francorum. Hubertus autem veniens ad posticum duxit secum quinque arcubalistarios cum balistis suis extentis, spiculis adaptatis, ut si opus esset, non parcerent inimicis. Et ait comes W[illelmus], "O Huberte, non te latet, ut credo, mors regis J[ohannis] quondam domini nostri, nec conditio juramenti domini L[odowici], qui incommutabiliter juravit quod cum castrum hoc violenter occupaverit omnes in eo inventi suspendio peribunt. Consule tibi et honori tuo. Non poteris diu hoc castrum tenere. Fortitudo domini nostri L[odowici] crescit diatim, fortitudo domini³ regis decrescit manifeste; efficaci insultu et cotidiano vel saltem inedia peribis nisi sapias et consiliis adquiescas. Vides enim quod spes succursus evanuit. Redde igitur castrum hoc sine moræ dis-

Nota fidelitatem et constantiam Huberti de Burgo.

Attempt of Louis to induce Hubert de Burgh to surrender Dover castle.

¹ This is in the margin of f. 48. "Hoc debuit in sequenti folio" is written below the rubrick. At the end is, in rubrick, nearly effaced, "Hoc intrabit ante hoc signum ☉—". Verte hoc folium et invenies in sequenti folio, scilicet "post mortem regis J[ohannis]." The chapter has been partly erased in B., and the erased portions

written over very incorrectly in a modern hand. Where this is the case the text is taken from C., where it is given on the inserted leaf, f. 209. It is there referred to with the words, "Hic deficit unum capitulum, f. 211."

² quod] qui, B.

³ domini] So C.; om. B.

A.D. 1216. "pendio et aliqua difficultate domino L[odowico], nec
 Interview "notaberis de infidelitate, cum non possis illud amplius
 between "tenere. Vide¹ quod omnes² certatim ad fidelitatem
 Louis's "ejus confluunt." Thomas autem cum lacrimis dixit
 messengers "insuper eidem Huberto, "O frater carissime, miserere
 and Hubert "tui et mei et omnium nostrorum adquiescendo horum
 de Burgh. "consiliis; sic enim omnes a confusione imminenti
 "poterimus liberari." Et addidit adhuc comes, "O
 "Huberte, adquiesce consilio nostro et voluntati do-
 "mini L[odowici], et dabit tibi jure hæreditario North-
 "folkiam et Suthfolkiam, et eris primus inter amicos
 "ejus et consiliarios. Sin autem, in primis iste Thomas
 "frater tuus suspendetur, et tu non leviora in brevi
 "patieris." Cui Hubertus, "O comes proditor nequam,
 "etsi mortuus sit rex J[ohannes] dominus noster ac
 "frater tuus, hæredem³ habet nepotem tuum, cui, etsi
 "omnes deessent, tu, qui patruus ejus es, non deberes ei
 "deesse, immo ei alter pater esse; quid, degener et ini-
 "que, talia loqueris?" Et respiciens eum torvo oculo,
 et in vocem crudeliorem erumpens ait, "Ne loquaris
 "amplius unicum verbum, quia per lanceam Dei si am-
 "plius os ad loquendum aperias, vos omnes pluribus
 "spiculis perforabimini, nec parcam fratri meo."

Comes igitur et qui cum eo erant, videntes eorum
 mortem in ictu oculi imminere, quia balistarii prompti
 erant trahere, statim recesserunt, læti quod vivi et in-
 demnes recesserunt. Quod cum audisset Lodowicus,
 vehementer licet dolens et iratus, constantiam Huberti
 collaudavit.

*Quomodo Lodowicus audita morte regis J[ohannis] a Dovera
 recesserit.*

*Istud ca-
 pitulum
 plenius*

Cumque Lodowicus ac barones, qui apud Doverense castrum
 obsidionem agebant, de morte regis Johannis veridicos nun-

¹ *vide*] vides, C.

² *omnes*] om. C.

³ *hæredem*] hæredes, C.

cios acceperant, invasit omnes fallax lætitia magna, ut qui se A.D. 1216. confidebant jam regnum Angliæ sibi subjugasse. At Lodowicus, Huberto de Burgo Doverensis castri constabulario ad scribitur in margine *precedentis folii* (i.e. the preceding chapter). suum colloquium vocato, dixit ei; "Rex Johannes dominus tuus *A different account of the same story.*" mortuus est, nec vales¹ tibi castrum hoc contra me diutius tenere, cum non habeas defensorem. Redde ergo castellum mihi, et ad fidelitatem meam veni, et ego magnis honoribus te ditabo, atque inter consiliarios meos magnus eris." Cui Hubertus taliter fertur respondisse; "Si dominus meus mortuus est, habet filios et filias, qui ei succedere debent; sed et de castello reddendo cum militibus sociis meis habere volo colloquium." Sicque in castrum reversus,² indicavit sociis verba Lodowici, qui in hoc pariter consenserunt³ inclusi, ut castellum Lodowico negaretur, ne illud turpiter reddendo notam prodicionis incurrerent. Quod cum Lodowico et baronibus nunciatum fuisset, decreverunt minora⁴ per Angliam subjugare prius⁵ sibi castella, ut levioribus subactis confugerent ad majora. Denique obsidione soluta, ad urbem Londoniarum sunt reversi. Sed continuo post recessum eorum⁶ milites, qui erant in defensione castri memorati, exeuntes combusserunt domos et ædificia quæ ante castrum Lodowicus construxerat; et sic per provinciam hostiliter discurrentes, castrum suum omnibus rebus necessariis optime munierunt. *Louis raises the siege and returns to London. The garrison of Dover strengthen themselves.*

De obsidione et captione castri de Herdforde.

His ita gestis, Lodowicus in crastino Sancti Martini cum Siege and exercitu copioso ad municipium de Hereford perveniens, illud capture of obsidione vallavit. Erectisque in gyrum machinis, castelli Hertford castle by muros subvertere nitebatur. Sed Walterus de Godardvilla, Louis, from miles de familia Falcasii, vir strenuus, cum suis⁷ commilitonibus Nov. 12 to defensio- ni vacans, multam ex Galligenis stragem fecit. Tandem Dec. 6. cum a festo Sancti Martini usque ad festum beati⁸ Nicholai laborioso nimis sumptu ibidem sedissent, concesserunt⁹ Lodowico municipium, salvis inclusis rebus suis cum equis et armis. Reddito itaque municipio, petiit illud Robertus filius Walteri, dicens custodiam illius ad eum antiquo jure spectare.

¹ *vales*] So altered by Paris from *valet*, which O. W. have.

² *reversus*] versus, C.

³ *consenserunt*] convenerunt, C.

⁴ *minora*] minores, W. B. had *minore*, but Par. has written *a* above the *e*. O. has been altered to *minora*.

⁵ *prius sibi*] In the margin; not in C.

⁶ *eorum*] illorum, C.

⁷ *suis*] om. C.

⁸ *beati*] sancti, C.

⁹ *concesserunt*] Written over an erasure; reddiderunt, O. W.

A.D. 1216. At Lodowicus cum super hoc a Francigenis concilium quæ-
sisset, responsum est ei, quod Angli non erant digni tales
habere custodias, qui proprii domini proditores fuerunt. Tunc
Lodowicus dicte Roberto respondit, ut patienter sustineret,
donec, regno subjugato, singulis redderet jura sua. Eodem
tempore in die beatæ Katerinæ virginis et martyris exivit de
carcere nobilis vir Willelmus de Albeneio, facto prius fine
pro redemptione sua sex milium¹ marcarum; qui facto homagio
regi Henrico, tradidit ei idem rex castellum de Ledfort² ad
custodiendum, quod ille strenuissime custodivit.

William
of Albini
released,
25 Nov.
Sleaford
castle com-
mitted to
him.

De captione castelli de Berkamestude.

Siege of Berkham-
stead castle,
6 Dec. Subjugato, ut dictum est, municipio de Herthford, Lodowicus
in die Sancti Nicholai apud Berchamstede [in]³ castellum se
conferens, illud cuneis militaribus circumcinxit. Barones vero
Angliæ,⁴ jubente Lodowico, a parte castri Aquilonali⁵ sub foresta
tentoria sua statuerant, et [cum] circa illa ordinanda ministri
et servientes nimis essent solliciti, [inter⁶ quos erat quidam
serviens strenuus, audax, et astutus, Andreas Dingas
nomine, cujus astutia, fortitudo, ac audacia, quantociens
in quamplurimis locis fuerat experta, a Lodowico et
commilitonibus suis et a toto exercitu nimis commend-
abatur,] exierunt de⁷ castello milites et servientes cum im-
petu, et sarcinas baronum et bigas invadentes, vexillum
Willelmi de Mandevilla rapuerunt, et secum revertentes in
castellum detulerunt, pœnitentia ducti quod adversariis majora
non potuerunt inferre detrimenta. Eadem quoque die, baroni-
bus ad mensam sedentibus, exierunt denuo milites et servien-
tes prædicti de castello, et in confusionem baronum vexillum,
quod paulo ante rapuerant, præferentes, cogitabant dictos ba-
rones occupare inermes; sed aliis præmunitis, compulsi sunt
redeuntes⁸ sese in sua receptacula properanter occul-
tare.

f. 49 b.

¹ Par. has *vel -bus* over this word; milibus, C.

² *Ledfort*] *Ledeford*, C.; *Lafort*, W. *Sleaford*.

³ in] So C.; om. B.

⁴ B. O. W. ins. *qui*.

⁵ Par. has *vel -ri* in the margin, Aquilonari, C.

⁶ This passage in brackets is not in B., and is only found in C.

⁷ *de castello*] tunc de castro, C.

⁸ *redeuntes . . occultare*] ad cas-
tellum redire, O. W.

De Veronica et ejusdem authenticatione.

A.D. 1216.

Dum vero fortunalis alea statum regni Angliæ talibus turbinibus exagitaret, dominus Papa Innocentius, quem vacillantis ecclesiæ cura sollicitabat, effigiem vultus Dominici, quæ Veronica dicitur, ut moris est, de ecclesia Sancti Petri usque ad hospitale Sancti Spiritus reverenter cum processione bajulabat. Qua peracta, ipsa effigies, dum in loco suo aptaretur, se per se girabat, ut verso staret ordine; ita scilicet, ut frons inferius, barba superius locaretur. Quod nimis abhorrens dominus Papa, credidit illud in triste sibi præsagium evenisse, et ut plenius Deo reconciliaretur, consilio fratrum, in honore ipsius effigiei, quæ Veronica dicitur, quandam orationem composuit elegantem; cui adjecit quendam Psalmum, cum quibusdam versiculis, et eadem dicentibus decem dierum concessit indulgentiam, ita scilicet, ut quotienscunque repetatur, totiens dicenti tantumdem indulgentiæ concedatur. Multi igitur eandem orationem cum pertinentiis memoriæ commendarunt, et ut eos major accenderet devotio, picturis effigiarunt hoc modo. [*Here¹ follows a very carefully executed picture of the head of our Lord, with the cruciform nimbus, and A Ω on either side.*]

The portrait of our Lord, called Veronica, carried in procession by Pope Innocent III.

Impertinens sed tamen utile, usque ad hoc signum.

Versicles and prayer to be used in reference to the portrait.

Sortitur² autem Veronica tale nomen a quadam muliere sic dicta, ad cujus petitionem ipsam fecit Christus impressionem. Signans igitur se homo dicat,

Signatum est super nos lu[men] v[ultus] t[ui], D[o- Ps. iv. 7.
mine]. Ded[isti]. Ps. Deus misereatur nostri, etc. Gloria. Ps. lxxvi. 2.
Kyrieleyson, Christeleyson, Kyrieleyson. Pater noster. Et
ne. Vers. Fac mecum signum in bo[num] ut vi- Ps. lxxxv.
d[eant]. Vers. Tibi dixit cor meum [exquisivit te] 17.
fa[cies] m[ea], fac[iem] t[uam] D[omine] r[equiram]. Ps. xxi. 8.
Vers. Quærite Dominum et confirmamini, q[uærite] Ps. civ. 4.

¹ In C. there is a blank left for | ² Sortitur . . dicat] In rubrick.
the picture.

A.D. 1216. f[aciem] e[jus] s[emper]. *Vers.* Ora pro nobis, beata Veronica. U[t] d[igni].¹ *Vers.* Domine exaudi orationem meam. Et. *Vers.* Domine Deus virtutum converte nos, et ostende.² *Oremus.* Deus qui nobis signatis lumine vultus Tui memoriale tuum ad instantiam Veronicæ sudario impressam imaginem relinquere voluisti, per passionem et crucem Tuam tribue nobis quæsumus, ut ita nunc in terris per speculum et³ in enigmate ipsam adorare et venerari valeamus, ut⁴ facie ad faciem venientem judicem Te securi videamus, Qui vivis et regnas cum Deo Patre.

Ps. lxxix.
20.

Continuatio.

Surrender
of Berk-
hampstead
castle.

St. Alban's
threatened.
21 Dec.

Præmissam⁵ autem seriem historiæ principalis continuantes, referamus quid Lodowicenses tunc temporis egerint, spreto Dei timore et hominum reverentia. Discurrebant autem per villas vicinas, ab innocentibus pecuniam extorquendo. Sed eisdem debacchantibus, Walerannus genere Theutonicus, miles in opere martio probatus, cum suis commilitonibus viriliter resistentes, multorum animas ex Galligenis excommunicatis ad tartara direxerunt. Sed denique post diutinam obsidionem, ex præcepto regis, dictus Walerannus et complices ejus Lodowico castellum salvissibi equis et armis reddiderunt, xiii. kal. Januarii. In crastino autem impositis suis in castello Lodowicus venit ad Sanctum Albanum, in die videlicet beati Thomæ Apostoli, exigens ab abbate ut faceret sibi homagium. Cui cum abbas respondisset, se nolle ei homagium facere, nisi prius absolveretur ab homagio quod fecerat regi Anglorum, Lodowicus vehementer indignatus juravit se igne ipsam abbatiam cum villa tota crematurum, nisi faceret quod petebat. Tandem

¹ C. adds the initials of the rest of this response, "efficiamur] pro-
" [missionibus] Ch[risti].

² C. adds the initials of the rest of the verse, "f[aciem] t[uam] et
" s[alvi] e[rimus].

³ et] om. C.

⁴ C. ins. *tunc* after *ut*, *super nos* in the next line after *venientem*, and

dominum nostrum Jesum Christum after *videamus*.

⁵ For this first sentence, O. W. have, "Cumque dies crastina illux-
" isset, jussit Lodowicus petrarias
" et alias belli machinas circa castri
" ambitum erigere, quibus undi-
" que collocatis dampnosos lapides
" emitte non cessabant; quibus."

abbas prædictus post comminationes terrificas, interveniente A.D. 1216.
 S[ahero] comite Wintoniensi, finem fecit pro se et villa tota, Fine paid
 dans Lodowico pro induciis usque ad Purificationem Beatæ by the
 Mariæ quater viginti marcas argenti. Quo facto Lodowicus ad Abbat.
 urbem Londoniarum reversus est. [William
 of Trum-
 pington.]

Incidentia de Terra Promissionis.

Oliverius Etodem anno expirante treuga inter fideles Terræ Promissionis Assem-
 Scholasti- et Saracenos, in primo passagio generali post concilium L- bling of the
 cus, His- teranense congregatus est exercitus Domini copiosus in Achon, crusading
 toria Cap- cum tribus regibus, Jerusalem¹ scilicet, Hungariæ,² et Cypri.³ army at
 tionis Da- Affuerunt etiam duces Austriæ⁴ et Maraviæ,⁵ cum militia [A.D.
 mietæ, magna regni Theutonici, et comitibus multis, virisque gene- 1217.]
 (Eckhard, rosis. Affuerunt et archiepiscopi⁶ Nichossiensis,⁷ Joriensis,⁸
 Corpus. Argiensis⁹ Hungariæ, Baiocensis,¹⁰ Bavergensis,¹¹ Cicenensis,¹²
 Histor. Monastergensis,¹³ et Trajecensis;¹⁴ et cum eis vir nobilis ac potens
 Medii Ævi. Walterus de Avenis. Deinde patriarcha Jerosolimitanus¹⁵ cum
 Lips. 1723, magna humilitate cleri et populi, tollens reverenter vivificæ
 ii. col. crucis lignum, feria sexta post festum Omnium Sanctorum
 1397), profectus est ab Achon in castra Domini, quæ præcesserant ad
 cap. i. Recordanam.¹⁶ Hoc autem Dominicæ crucis lignum post Ter-
 It is incor- ram Sanctam perditam reservatum fuit ad hæc tempora, et a
 porated fidelibus occultatum. Imminente enim conflictu Saracenorum
 into the tempore Salaadini cum Christianis, sicut a senioribus accepi-
 Historia mus, crux secta fuit, cujus pars ad prælium delata et ibidem
 Orientalis of James of Vitri, lib. iii. p. 1129
 (Bongars).

¹ John de Brienne.

² Andrew II.

³ Hugh I.

⁴ Leopold VI.

⁵ This may be Otho of Méran, but I suspect *Maravia* is an error for *Bavaria*, i.e. Louis I. See however Wilken, vi. p. 131, n. 27.

⁶ *archiepiscopi*] An erroneous alteration of Oliverius, who has, "aderant episcopi peregrini, archi-
 "episcopus Nicossiensis," etc.

⁷ Eustorgius, archbishop of Nicosia in Cyprus.

⁸ *Joriensis*] So the MSS. and printed editions of Oliverius. *Jo-
 vensis*, B. W., by a careless error.

O. has *Joriensis*. This is the see of Jaurinum, (Raab) in Hungary. The bishop was Peter II.

⁹ Of Agria (Erlau), in Hungary. The bishop was Thomas.

¹⁰ Robert des Ableges.

¹¹ *Bavergensis*] Ekbert of Méran, bishop of Bamberg.

¹² *Cicenensis*] *Sicensis*, Eckhard, i.e. Engelhard, bishop of Zeitz (Naumburg).

¹³ Otho of Oldenburg, bishop of Münster.

¹⁴ Otho II., bishop of Utrecht.

¹⁵ Lotharius.

¹⁶ i.e. Tel-kurdany, between Acre and Haifa.

- A.D. 1216. perdita, pars tempore¹ reservata extitit, quæ nunc exhibetur. Oliverius
 Their ad- Cum tali quoque vexillo aciebus² instructis processerunt fideles Scholasti-
 vance to per planum Fabæ,³ usque ad fontem Tubanniæ,⁴ eo die multum cus, His-
 Tiberias. laborantes. Et præmissis explorantibus,⁵ videntes ab adversariis tionis Da-
 concitari⁶ pulverem, incerti fuerunt, utrum contra nos, an miæ, cap. i.
 fugiendo, properarent. Sequenti die per montes Gelboe, quos col. 1398.
 habuerunt ad dextram, et paludem ad sinistram, profecti sunt
 Bethsanam,⁷ ubi adversarius noster castrametatus est. Sed
 metuens adventum tam copiosi Dei viventis exercitus et tam
 ordinate procedentis, tentoria tollens et fugiens, terram mili-
 Nov. 10. tibus Christi vastandam reliquit. Unde in vigilia Sancti Mar-
 1217. tini⁸ Jordanem transeuntes, corpora sua laverunt in eo fideles;
 et pacifice quievimus ibidem per biduum, victualium copiam
 repperientes. Deinde super litus maris⁹ Galileæ tres fecerunt
 mansiones, peragrans loca in quibus Salvator noster mirabilia
 operari dignatus est, corporali præsentia cum hominibus con-
 versatus. Aspexerunt Bethsaidam, civitatem Andree et Petri,
 tunc ad modicum casale redactum. Viderunt etiam loca ubi
 Christus discipulos vocavit, supra mare siccis pedibus ambula-
 vit, in deserto turbas pavit, montem oraturus ascendit, et ubi
 post resurrectionem cum discipulis manducavit. Et sic per
 Capharnaum Achon reversi sunt, infirmos suos reportantes.
 To Tabor. Deinde aliam equitationem aggressi fideles prædicti, perrexerunt Id. cap. i.
 ad montem Thabor; ubi primo aquarum inopiam et post-
 modum per defossionem copiam reppererunt; desperabant autem
 capitanei exercitus de ascensu montis, donec dictum¹⁰ est eis,
 castrum fore comprehensibile, a puero Sarraceno. Consilium
 ergo inierunt, et Dominica prima Adventus, cum legeretur
 Dec. 3. Evangelium, *Ita in castellum quod contra vos est, patriarcha*
 S. Matt. præcessit cum signo crucis, episcopis et clero orantibus et
 xxi. 2. psallentibus dum exercitus clivum montis subiret. Et licet
 f. 50. mons præruptus esset undique et velut impossibilis in ascensu
 et extra semitam tortam, omnes tamen viriliter ascenderunt.
 Johannes vero rex Jerusalem cum militia Christi castellanum
 ab equo stravit et admiraldum unum, qui primo impetu intre-
 pidi extra portas ad montem defendendum hostibus occurre-

¹ *tempore*] tunc, O. W. Neither is in Oliverius.

² *aciebus*] a diebus, B.

³ *i.e.* el Fuleh, on the edge of the plain of Esdraelon.

⁴ Ain Deschaluth. See Wilken, iii. part 2, p. 231, vi. p. 144.

⁵ *explorantibus*] exploratoribus, O. W., as Oliverius.

⁶ *concitari*] So O. W., Oliverius; commutari, B.

⁷ Bethsean, *Beisan*, *Scythopolis*.

⁸ C. ins. in.

⁹ *maris*] mare, B.

¹⁰ *dictum*] So C.; ductum, B.

Oliverius
Scholasti-
cus, His-
toria Cap-
tionis Da-
mietae,
cap. ii.
col. 1899.

runt, in stuporem eos convertentes et fugam. Sed rex quan- A.D. 1216.
tum meruit ascendendo, tantum demeruit descendendo. Nam
Templarii multi et Hospitalarii ac sæculares, quando infideles
vires receperant, vulnerati sunt; sed pauci mortui. In hoc
autem et in primo, de quo diximus,¹ equitatu multitudinem
maximam virorum, mulierum, ac parvulorum apud Achon
Christiani reduxerunt; ubi episcopus² Achonensis parvulos,
quoscunque vel prece vel precio optinere potuit, baptizavit.
Feminas vero inter sanctimoniales distribuit, ³ litteris applicare
Id. cap. iii. fecit. In tertio autem equitatu, cui patriarcha cum clero et
signo crucis non interfuit, multa incommoda tum per latrun-
culos, tum ex hyemis incommodo, perpassi sunt fideles, præ-
sertim in vigilia Nativitatis Dominicæ, per viam; in qua illa
nocte sacra tempestatem terrestrem ventis commotam⁴ et
pluviis invenerunt. In finibus etiam Tyri et Sydonis juxta
Sarepta multa perpassi fuerunt incommoda, tam aeris in-
temperie quam molestia corporali. <⊖>

Their suf-
ferings
near Sar-
phat.

*Qualiter barones Angliæ propriam miseriam ad mentem redu-
erunt.*

Anno Domini mcccvii. juvenis rex Henricus fuit ad Natale Henry III.
apud Bristolum, præsentē Walone legato et Willelmo Mares- at Bristol.
callo, rectore ejusdem regis et regni. Erat autem ea tempe- The barons
state inter optimates Angliæ fluctuatio maxima, cui se regi are inclined
committerent, juveni videlicet Henrico an domino Lodowico. to return
Habebant enim ex Francigenis talem tantumque contemptum, legiance.
quod multi eorum consolationem non admiserunt. Auxit præ-
terea hujus perturbationis procellam, quod Lodowicus spreto
juramento terras, possessiones, et castella eorundem optima-
tum, quæ eorum auxilio subegerat, illis murmurantibus, in
suam redegerat potestatem, ponens in eis milites et alienigenas
nationes. Ceterum turpe sibi videbatur, ad regem, a quo
abierant, redire, ne viderentur canes ad vomitum revertentes;
sicque hic inde perplexi, quassatum nequiverunt calamum re-
parare. Eodem tempore, xiii. kalendas Februarii, exierunt Skirmish
de castello quod Munsorel appellatur milites et servientes, at Mount-
ut prædis instarent et rapinis; quod cum per exploratores sorel.
milites de Notingham cognovissent, venerunt eis obviam, et
facto congressu, ceperunt ex obstantibus decem milites et

¹ *de quo diximus*] die quo duxi-
mus, B.

² James of Vitri, the historian.

³ *distribuit*] distribuens, O. W.
as Oliver.

⁴ *commotam*] commodam, B.

⁵ *a quo abierant*] Written over
an erasure; quem abjecerant, W.;
quem abierant, O.

A.D. 1217. viginti quatuor servientes; et sic tribus ex hostibus interfectis, cum læta victoria remearunt.

Qualiter Falcasius villam Sancti Albani spoliaverit.

Injuries to
St. Alban's
by Fawkes
de Breauté,
Jan. 22.

*Nota ti-
rannidem
Falcasii.*

He seizes
many in
the forest
of Wa-
bridge.

*Nota mi-
raculum
de Sancto
Albano.*

Vision and
pretended
repentance
of Fawkes.

¹ Cor. vii.
14.

Per idem tempus, undecimo kalendas Februarii, Falcasius prædo pessimus, multitudo gravi congregata de præsidiis castorum de Oxonia, Norhamtona, et Bedefordia, simul et Windleshores, militum et ruptariorum, venit ad villam Sancti Albani in crepusculo vespertino, nocte scilicet Sancti Vincentii; atque inopinato impetu facto, villam totam spoliavit, homines et infantes cepit, ac vinculis eos artissimis mancipavit. Ad ostium quoque ecclesiæ beati Albani servientem quendam de curia interfecit, ad ecclesiam fugere cupientem. Et sic opere nefario a ministris diaboli consummato, abbati Willelmo significavit, ut sub omni festinatione mitteret ei centum libras argenti; alioquin ipse injecto igne villam totam cum ipso monasterio et suis ædificiis ilico concremaret. Abbas vero post multas contradictiones, aliud non habens remedium, pecuniam postulatam concessit. Quibus ita gestis, dictus Falcasius cum suis prædonibus excommunicatis, et spoliis nimis dampnosis, et captivis tractis turpiterque vinctis¹ et abductis, ad castellum de Bedefort citius convolvavit. Deinde cum omni multitudo prædicta ad forestam de Walbergia properans, cepit ibi Rogerum de Collevilla, et plus quam sexaginta cum eo clericos et laicos de provincia illa, qui prædæ causa ibidem latebant.

Postea² vero³ quadam nocte per visum accepit idem Falcasius, quod de turri Sancti Albani quoddam immane saxum, in modum fulguris in eum irruens, eundem in pulverem contrivit.⁴ Qua perterritus visione, et expergefactus, uxori suæ⁵ visionem enarravit. Ipsa autem eum hortabatur, persuadens quasi virum, dominum, et amicum devotissime, quatinus se beato Albano, quem merito offenderat, satisfactione congrua reconciliaret; intelligens hoc esse indicium ultionis perpetrati facinoris. Adquievit autem, sed vix, Falcasius, juxta illud Apostoli, *Salvabitur vir infidelis per mulierem*

¹ B. ins. captivis; it is not in C.

² In the margin is a picture of part of the church of S. Alban's and "Falco de Breauté."

³ vero quadam] quidem, C.

⁴ contrivit] redegit, C.

⁵ Margaret de Rivers.

fidelem. Postea vero ut mulierem uxorem¹ suam non A.D. 1217 offenderet, venit apud² Sanctum Albanum, et intravit capitulum, et spoliatus,³ tenens virgam, petiit et optinuit absolutionem, osculans singulos⁴ monachos, quasi sic omnes pacasset; nihil tamen de ablatis restituens, vel de injuria satisfaciens pauperibus Christi. Steterunt autem fideles Christi ad ostium capituli, sperantes in aliquo saltem restaurari; quos visos sprexit, et pertransiit expectantes, nesciens illius propheticæ comminationis ultionem, quam reservavit ei, conquerente beato Albano, Deus ultionum Dominus: *Vae qui praedaris, quia praedaberis.* Quod in fine didicit experimento, sicut sequens historia luculenter declarabit. Isa. xxxiii.¹

De treugis statutis inter regem Anglorum et Lodowicum.

Circa eosdem dies nuncii Lodowici, qui pro eo steterunt in curia Romana, eidem⁵ Lodowico significaverunt, quod nisi exiret ab Anglia, sententia excommunicationis, quam Walo legatus in eum tulerat, in die Coenæ confirmaretur a Papa. Hac itaque de causa statuta sunt treugæ inter Lodowicum et regem Henricum usque ad mensem de Pascha; ita scilicet, ut omnia remaneant in eo statu, quo fuerunt in die qua juratae fuerunt treugæ, in castellis et rebus aliis, usque ad terminum constitutum. Transfretavit igitur Lodowicus tempore Quadragesimali; eo pacto, quod nunquam deinceps gratiam baronum Angliæ habuit, sicut prius. Nam continuo venerunt ad fidelitatem regis Henrici comes Willelmus Saresberiensis, comes Willelmus Arundel, comes Willelmus Warenne, et alii multi, dicto regi deinceps adherentes. Sed et magnus Marescallus, Willelmum filium suum primogenitum ad regis fidelitatem revocans, partem Lodowici non mediocriter mutilavit. Louis threatened with the confirmation of the sentence of excommunication on May 4. He makes a truce with Henry, and leaves England.

Incidentia de Terra Promissionis.

Oliverius
Scholasticus,
Hist.

Eodem tempore exercitus qui erat in Achon quadrifarie divisus est. Reges enim Hungariæ [et⁶ Cypri Tripolim profecti sunt, ubi rex Cypri adolescens diem clausit extremum. Rex vero Progress of affairs in Palestine.

¹ uxorem] om. C.

² apud] ad, C.

³ spoliatus tenens virgam] exspoliatus tenuit virgam in manu, C.

⁴ singulos] omnes, C.

⁵ eidem] om. C.

⁶ This passage, carelessly omitted by the scribe of B., is from O. W.

A.D. 1217. Hungariæ], brevi tempore ibidem commoratus, cum magno Capt. Da-
Impertinens etsi verum et utile usque huc ○—. Terræ Sanctæ dispendio recessit. Peregrinos enim et galeias, ^{mieta, cap. iii. col. 1399.}
 equos et jumenta cum armis secum traxit, multum ne rece-
 deret a patriarcha rogatus, qui tandem cum sua sequela ex-
 communicatus recessit. Alia pars pigrorum¹ et timidorum et
 eorum qui divitiis affluēbant in Achone remansit. Rex vero
 Jerusalem et dux Austriæ, cum Hospitalariis Sancti Johannis
 et episcopis multis et aliis fidelibus, castrum in Cæsarea
 f. 50 b. Palæstinæ in brevi viriliter firmaverunt, licet frequenter hos-
 tium nunciaretur adventus. Ibi in basilica principis Aposto-
 lorum festum Purificationis patriarcha cum sex episcopis so-
 lenniter celebravit. Templarii quoque cum domino Waltero de
 Avenis et aliis peregrinis, et Hospitali de domo Theutoni-
 corum, castrum quod olim Districtum, nunc autem castrum
 Peregrinorum dicitur, firmare cœperunt. Hoc autem castrum
 Situation of the Pilgrims' Castle (Athlit). situm est inter Caiphā et Cæsareā, non longe distans a Id. cap. iv.
 mari. Quapropter viam strictam ascendentibus, et ad Jeru-
 salem per eam descendentibus, Districtum dicebatur. Hujus
 castri prima utilitas est, quod conventus Templariorum,
 eductus a peccatrice et omni spurcitia plena civitate Achon,
 usque ad reparationem murorum Jerusalem in hujus castri
 præsidio residebit. Territorium ejus piscariis, salinis, silvis,
 pascuis, agris, herbis, vineis, hortis, et pomeriis abundat.
 Inter Achon et Jerusalem nullum est municipium,² quod Sar-
 raceni teneant; quocirca³ ex hoc dampnificantur plurimum in-
 fideles, [et⁴ terrore divino ipsos fugante loca culta deserere co-
 guntur] inter Jerusalem et Jordanem. Portum habet naturaliter
 bonum; sex miliaribus distans a monte Thabor; unde Sarraceni
 in campo qui interjacet longo et lato nec arare possunt nec
 seminare, propter hujus castri præsidium et levamen. Firmato Id. cap. v.
 itaque tali castro, exercitus Domini reversus est in Achon. col. 1400.

De signis cælestibus unde excitata fuit Coloniensis provincia ad obsequium crucis.

Portents Sub his quoque diebus, mense Maio, feria scilicet sexta ante Id. cap. vi.
 seen in the Pentecosten, excitata fuit provincia Coloniensis in obsequium
 province of Salvatoris. Nam in villa Bebon⁵ Frisiæ apparuit in aere
 Cologne.

¹ *pigrorum*] Before this Oliverius has peregrinorum.

² *municipium*] munitio, Oliver.

³ *quocirca*] quicirca, B.; C. is corrected.

⁴ The words in brackets are supplied from Oliver. *Inter Jer. et*

Jord., though in Gale's edition (p. 438) is not in Eckhard's.

⁵ *Bebon*] Betlem, Eckhard. Bedom in the Cambridge MS. (Ff. i. 25) of Oliverius. *Bedum*, Gröningen.

triplex forma crucis; una coloris candidi versus Aquilonem; A.D. 1217. altera versus Meridiem, ejusdem scematis et coloris; tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, et formam hominis in eo suspensi,¹ brachiis elevatis et extensis, cum infixione clavorum in manibus et pedibus, et capite inclinato. Et hæc media fuit inter alias, in quibus corporis humani effigies non apparebat. Alia quoque vice et alio loco, in villa scilicet Frisiæ quæ Fuzerhuse² appellatur, crux apparuit juxta solem crocerulei coloris, et hanc plures quam priorem viderunt. Tertia apparuit in villa Doctham,³ in qua beatus Bonifacius martirio coronatus est;⁴ ubi in festo ejusdem martiris, cum multa hominum milia convenissent, visa est crux magna et alba, ac si lignum⁵ trabis ex transversa alterius trabis artificialiter construeretur.⁶ Movebatur autem paulatim ab Aquilone ad Orientem; et hanc multa hominum [milia] conspexerunt. ☉—

De obsidione castri de Muntso-rel.

Per idem tempus, post Paschalem solennitatem, procurante Willelmo Marescallo regis rectore et regni Angliæ, convenerunt ad obsidendum castrum de Muntso-rel, Ranulfus comes Cestriæ, Willelmus comes Albemarlæ, Willelmus comes de Ferrariis, Robertus de Veteri Ponte, Briennus de Insula, Willelmus de Cantelupo, Phillippus Marc, Robertus de Gaugi, Falcasius cum castellanis suis, et alii multi ex præsiidiis castrorum; qui, collocatis machinis in locis congruis, castellum de Muntso-rel acriter invaserunt. Erat summus in castello Henricus de Braibroc, et decem milites cum eo⁷ strenuissimi, cum servientibus multis; qui hostibus assilientibus lapides pro lapidibus, tela pro telis, viriliter remiserunt. Inclusi quoque⁸ per dies multos castrum defendissent, nisi, ne forte longa obsidione deficere cogerentur, misissent⁹ ad Saerum comitem Wintoniensem, qui tunc Londoniis erat, obsecrantes ut celeriter subveniret obsessis. Tunc comes præfatus, cujus illud municipium erat, ad Lodowicum, qui nuper de partibus transmarinis ad urbem Londoniarum

Siege of Mountso-rel castle by the royalists.

The besieged sent to Saher, earl of Winchester.

¹ *suspensi*] suspensum, O. W.

² *Fuzerhuse*] Suzerhuse in the MS. of Oliverius. Probably Zuykerke, near Bruges.

³ Dockom.

⁴ *est*] exstitit, O. W.

⁵ *lignum trabis ex transverso*] trabes ex adverso, O. W.

⁶ *construeretur*] constructa fuisse, O. W.

⁷ O. W. ins. *viri*.

⁸ O. W. ins. *cum*; nisi in the next line is an insertion of Paris, to make some kind of sense, he not seeing the omission of *cum*.

⁹ *misissent*] miserunt legatos, O. W.; miserunt, C.

A.D. 1217. redierat, veniens, postulavit eum cum amicis obnixius¹ ut subsidium mitteret militare, per quod obsidio solveretur. Tandem habito tractatu ad invicem, communiter decreverunt, ut legio militum mitteretur, quæ et obsidionem solveret et totam Lodowico provinciam subjugaret. Exierunt itaque ab urbe Londoniarum milites secenti, et cum eis plusquam viginti milia armatorum, qui omnes aspirabant in aliena; habentes principes illius [militiæ] comitem Perticenssem,² Marescallum³ Franciæ, comitem Wintoniensem Saerum, Robertum filium Walteri, cum aliis multis, quos ad expeditionem hanc idoneos judicabant. Moventes autem castra pridie kalendas Maii, id est, die Lunæ proxima ante Ascensionem Domini, profecti sunt apud Sanctum Albanum, quæque sibi obvia deprædantes. Ruptarii vero et prædones nequissimi de regno Francorum, villas in girum perlustrantes, ecclesiis vel cimiteriis non parcebant, quin omne genus hominum caperent et spoliarent, ac diro et exco-gitato membrorum cruciatu ad gravissimam redemptionem compellerent. Abbatia quoque Sancti Albani, quæ⁴ paulo ante Lodowico satisfecerat, prædonum manus vix evasit; sed⁵ eam vacuum omni genere cibariorum et poculorum dimiserunt, quam omni redundantem invenerunt.

30 April.
St. Alban's
again
pillaged.

De miraculo Dominicæ crucis.

Miraculous In crastino autem versus villam de Dunestaple castra mo-
punish- ventes, ecclesiam beati Amphibali, magistri beati Albani,
ment of in villa de Redbernia sitam, ubi Domino cooperante innu-
one of the merabilia miracula celebrantur, [et] monachos usque ad ferno-
spoilers at ralia spoliabant. Sanctorum insuper reliquias super sanctum
Redbourn. altare rapientes, funestis eas manibus polluerunt. Inter quos
etiam quidam ex eis crucem quandam argenteam et deauratam, in qua portio quædam Dominicæ crucis continebatur, tollens, in sinu suo⁶ sociis ignorantibus abscondit. Sed antequam ab ædibus oratorii recessisset, a dæmonio arreptus corruit in terram, dentibus stridens et ore spumans; surgensque festinanter a dæmonio agitat, in socios ensem vibrare disposuit. At illi ejus miseriæ condolentes, ligatis manibus illius, causam penitus ignorantes, ad ecclesiam de Flamstude per-

¹ obnixius] obnoxius, B., and so the Hist Angl.

² Thomas.

³ Walter of Nismes.

⁴ quæ] cujus abbas data pecunia magna, O. W.

⁵ sed . . . invenerunt] ita quod nihil præter escas et pocula rapiebant, O. W.

⁶ O. W. ins. *funesto*.

duxerunt, in suprema furia constitutum. Intrantes autem ec- A.D. 1217.
clesiam prædones, ut eam spoliarent, obviavit¹ presbyter indutus
vestibus albis, ut malitiam comprimeret impiorum. Verun-
tamen aliquantulum de socio, quem furiosum dūcebant, per-
territi, manus cohibuerunt a rapina, ubi, vidente presbytero
et multis aliis, crux prædicta cecidit in terram, de sinu exiliens
furiosi; quam reverenter ac stupens presbyter arripiens, et a
terra in editum elevans,² quid hoc esset a prædonibus requisivit.
Tandem in se reversi, cognoverunt per virtutem animadver-
sionis divinæ, quod a monachis, quos in proxima villa spolia-
verant, crucem furtim sustulisset. In summa igitur angustia
prædones constituti timuerunt valde, ne etiam ipsos spiritus
nequam invaderet, et sicut socium suum fecerat, cruciaret.
Tunc prædones³ nequissimi crucem illam cum tremore presby-
tero tradiderunt, adjurantes eum per virtutem Dei et in periculo
ordinis sui, ut, antequam cibum sumeret ad locum accedens,
crucem monachis restitueret. Presbyter vero cum festinatione
ad oratorium beati Amphibali martiris veniens, crucem reve-
renter tradidit; et omnia, quæ circa illam mirabiliter acta sunt,
priori et fratribus enarravit.

*De solutione obsidionis castri de Muntsorel, et obsidione castri
Lincolniensis.*

Exercitus igitur Lodowici ac baronum Angliæ apud Dune- f. 51.
stapliam perveniens, ibidem pernoctavit. Mane autem facto, The siege
versus Aquilonem vexilla direxit et arma, ut obsidionem sci- of Mount-
licet prædictam solvere maturaret. Sed comes Cestrensis raised.
Ranulfus et alii qui cum illo obsidionem agebant, ab explo-
ratoribus præmuniti, expeditione dimissa, ad castrum sese de
Notinham conferentes, decreverunt communiter, ut hostium
supervenientium ibidem explorarent progressum. Barones
itaque⁴ cum, cimiteriis et ecclesiis omnibus more solito
spoliatis per viam, ad castellum de Muntsorel pervenissent,
et obsidionem dissolvissent, communi omnium consilio de- The barons
cretum est, ut versus Lincolniam properarent, ubi Gilebertus march to
de Gant cum aliis baronibus supradictis diutinam obsidionem Lincoln,
egerant, sed inanem. Transeuntes igitur barones per vallem
de Belvero, omnia ibi in usus prædonum cesserunt, quia pedites
de regno Francorum, qui quasi spurcitia et spuma superfluens
erat illius regionis, nihil omnino reliquerunt intactum. Tanta
namque in eis erat⁵ paupertas et miseria, quod in vestibus cor-

¹ O. W. ins. *illis*.

² *elevans . . . esset*] repeated in B.

³ C. ins. *illi*.

⁴ *itaque*] quoque, C.

⁵ *erat*] vigeat, O. W.

A.D. 1217. poreis, quibus¹ pudenda naturæ tegerent,² facultas³ eis minime administravit. Denique ad Lincolniam pervenientes, barones insultus acerrimos fecerunt in castellum; quibus resistentes inclusi lapides et tela mortifera pro lapidibus et jaculis pro viribus remiserunt.

Quomodo rex Angliæ congregavit exercitum ut dissolveret obsidionem castri Lincolnienſis.

The castel-
lans on the
king's side
summoned
to meet at
Newark for
the relief
of Lincoln.
Dum hæc ibidem agerentur, Willelmus Marescallus regis custos et regni, de consilio Walonis legati et⁴ Petri Wintoniensis episcopi et aliorum, quorum consilio regni gerebantur negotia, fecit convocare omnes castellanos ad regem spectantes, et milites, qui erant in præſidiis caſtrorum in partibus diversis; præcipiens ut feriâ ſecunda in hebdomada Pentecoſtes apud Neuwerce ad edictum regis convenirent, ut et pariter cum ipsis obsidionem caſtri Lincolnienſis diſſolvere laborarent. At illi, quibus erat ardens deſiderium bellum conſerere cum Francigenis excommunicatis et etiam pro patria pugnare, venerunt gaudenter ad diem præfixum et locum; cum quibus utique et ipſe legatus cum aliis regni prælatiſ cum equis et viris bellicosis apparuit, ut regi inobedientes et domino Papæ rebelles precibus inſequerentur et armis. Habuerunt namque juſtam, ut ſibi videbatur, cauſam, cum præcipue innoceſſet et quaſi a peccato alienus, quem adverſarii ejus exhæredare per ſuperbiam laborabant. Cumque omnes in unum eſſent congregati, recensiti ſunt in exercitu milites quadringenti, balistarii ferme ducenti quinquaginta. Servientes quoque et equites tot et tales affuerunt innumeri, quod vices militum poſſent pro neceſſitate implere.⁵ Principes autem exercitus fuerunt Willelmus Marescallus, et Willelmus filius ejus, Petrus Wintonienſis episcopus in opere martio eruditus, comes Ceſtrenſis Ranulfus, comes Sarebiriſienſis Willelmus, comes de Ferariis Willelmus, comes Albemarlſienſis Willelmus. Affuerunt et barones, Willelmus ſcilicet de Albineio, Johannes Marescallus, Willelmus de Cantelupo, et Willelmus filius ejus, Falcaſius,⁶ Thomas Baſſet, Robertus de Veteri Ponte, Briennus de Inſula, Gaufridus de Luci, Philippus de Albineio, cum caſtellanis multis in opere militari expertis. Hi autem, apud Newerc tri-duanam moram facientes ad reſpirationem hominum et equo-

Leaders of
the army.

¹ quibus] unde, O. W.

² tegerent] contegerent, O. W.

³ facultas . . administravit] natura eis minime conceſſit, O. W.

⁴ et] om. C.

⁵ implere] ſupplere, O. W.

⁶ O.W. inſ. "in opere illo laudabilis."

rum, confessioni interim vacabant; corporis et sanguinis Domini perceptione sese¹ muniebant, contra hostiles incursiones Deum protectorem habere quærentes. Sicque universi ad omnia provocati pro justitia mori vel vincere affectabant.

Qualiter exercitu regis congregato legatus omnes ad pugnam animaverit.

Tandem in hebdomada Pentecostes, feria sexta, post divinorum celebrationem sacramentorum, surgens legatus saepedictus² ostendit coram omnibus, quam iniqua erat Lodowici ac baronum ei³ adhærentium causa, pro qua fuerunt excommunicati et ab unitate ecclesiæ segregati. Et ut denique exercitum illum animaret ad pugnam, albis indutus vestibus cum clero universo Lodowicum nominatim excommunicavit cum complicitibus et fautoribus suis, et præcipue omnes illos qui apud Lincolniam contra regem Angliæ obsidionem agebant, cum tota civitate, continens scilicet et contentum. Eis autem qui negotium hoc in propriis personis expediendum susceperunt, de concessa sibi potestate ab omnipotente Deo et sede Apostolica, plenam suorum veniam peccatorum, de quibus veraciter confessi fuerunt [et⁴ ore contriti], indulxit, et in retributione justorum salutis æternæ præmia repromisit. Deinde collata omnibus absolutione et Dei benedictione, ad arma convolarunt universi; equosque cum festinatione ascendentes, castra moverunt ovantes. Venientes itaque ad villam de Stowe, quæ octo miliaris ab Lincolnia distat, ibidem intrepidi pernoctarunt. Mane autem facto, bellis⁵ septem eleganter ordinatis densis agminibus, processerunt in hostes, nihil adeo metuentes quam fugam eorum ante⁶ adventum suum. Balistarii quoque eorum exercitum eorum semper præibant uno fere miliario. Sarcinæ bigarum et summariorum cum victualibus et rebus necessariis exercitum tantundem sequebantur a tergo; vexillis undique micantibus et scutis, terrorem videntibus non minimum incusserunt.

Quomodo barones ab urbe Lincolnia exeuntes regis exercitum aestimaverint.

Barones vero qui erant in civitate et Francigenæ tantam conceperunt securitatem in causa sua optinenda, ut, referentibus

Advance of
the army
towards
Lincoln.

The royal
forces re-
conpoitred

¹ sese] sua corpora, O. W.

² saepedictus] supradictus, C.

³ ei adhærentium] qui ei adhærerant, O. W.

⁴ This is only in C.

⁵ bellis] bell', B.; bellum, C.

⁶ ante adventum suum] antequam ad civitatem venirent, O. W.

A.D. 1217. sibi nunciis de adventu adversariorum, sannas redderent et
by the
nobles at
Lincoln. cachiunos; non cessantes lapides dampnosos proicere ex mango-
nellis, ut castelli muros dissolverent. Sane Robertus filius Wal-
teri et S[aherus] comes Wintoniensis, cum audissent hostes ap-
propinquare ad civitatem, exierunt ab urbe, ut progressum
eorum inspicerent et bellatorum numerum æstimarent. Qui
cum diligenter hostium ¹adventantium ordinem ²conspexissent,
redierunt in urbem ad socios dicentes, "Ordinate procedunt
" contra nos bellatores isti, sed nos tamen multo plures sumus
" quam illi; unde consilium nostrum est, ut exeamus contra
" eos obviam illis usque ad ascensum montis; quia si ita
" fecerimus, capiemus omnes ³sicut alaudas." Quibus comes
Perticensis et Marescallus ⁴respondentes, dixerunt; "Vos
" æstimastis eos juxta scientiam vestram, et nos exhibimus
" modo, ut æstimemus eos juxta consuetudinem Gallicanam."
Exierunt igitur ut æstimarent exercitum regis venientem; sed
in æstimatione decepti fuerunt. Nam cum primo vidissent a
tergo exercitus bigas et sarcinas cum custodibus earum, qui
cuneos jam ad bellum disposito[s] sequebantur, æstimaverunt
unum esse per se exercitum, quia ibi multitudinem magnam
cum vexillis micantibus inspexerunt. Habuerunt enim singuli
magnatum duo vexilla, unum, ut jam diximus, cum sarcinis, a
tergo remotius cuneos sequens, et aliud corpora singulorum
præcedens, per quod cognoscerentur prælia conserentes. Sic-
que comes Perticensis cum Marescallo illusus ad socios re-
meavit incertus. Dederunt igitur consilium isti sodalibus
reversi in civitatem, quorum consilium præterire nefas erat, ut,
divisis optimatibus, custodirentur portæ civitatis ab eis, hos-
tesque ab ingressu ejus ⁵arcerentur, donec cepissent castellum,
f. 51 b. cujus captio jam imminebat. Placuit multis consilium, verun-
tamen pluribus displicebat. Obseratis itaque portis et custo-
dibus adhibitis, omnes sese ad defensionem parabant.

*De prælio apud Lincolniam commisso, et de morte comitis Perti-
censis.*

Battle of
Lincoln.

Interea exercitus regis a parte castelli urbi ⁶appropinquans,
cum a castellanis cognitus fuisset, miserunt clam nuncium per
posticum, quod erat a tergo castelli, ad majores exercitus,
qui eis omnia quæ fiebant interius nunciavit. Dixit etiam,

¹ hostium] agminum, O. W.

² ordinem] circumstantia, O. W.

³ O. W. ins. illos.

Walter of Nismes.

⁵ ejus] om. C.

⁶ urbi] so altered by Paris from
urbem, which O. W. have.

quod, si vellent, potuerunt ingressum habere per posterulam, A.D. 1217. quæ propter adventum eorum fuerat jam aperta. At illi per Fawkes eam noluerunt omnes intrare; sed miserunt Falcasium cum sent into the castle. agmine toto cui præerat et cum balistariis omnibus, qui portam civitatis saltem unam exercitui patefacere¹. Deinde omnis multitudo ad portam se aquilonarem conferens, illam confringere vacavit. Nec propter [hæc] barones cessabant de petradiis ad castellum lapides emittere ponderosos. Sed Falcasius interim castrum cum agmine cui præerat ac balistariis omnibus ingressus, statuit eos subito super muros domorum et in propugnaculis castri; qui illico tela mortifera in dextrarios baronum dirigentes equos cum assessoribus suis His success and danger. ac militum ac magnatum prostraverunt multitudinem. Videns autem Falcasius ex nobilioribus adversariorum suorum plurimos in terram prostratos, prorupit de castro cum suis audacter in medium hostium; sed ab irruentibus in eum legionibus captus est et abductus,² donec per probitatem balistariorum ac militum suorum liberatus est et ad suos reductus.³ Interea moles totius exercitus regis, januis civitatis licet cum difficultate contractis, villam ingrediens audacter prorupit in hostes. Videres⁴ igitur ex ictibus gladiatorum igneas prosilire scintillas, et ad modum tonitruï vel⁵ terræmotus totam terram reboare ex congressu configentium. Sed tandem per regales,⁷ quorum probitate equi in quibus sedebant barones telis confossi sunt et ad instar porcorum jugulati, pars baronum fuit penitus infirmata; nempe quando equi corruerunt in terram interfecti, sessores eorum capiebantur, cum non esset qui eos liberaret. Tandem cum regis militia, baronibus penitus enervatis, cepisset ex eis militum multitudinem numerosam ac vinculis omnes mancipasset, irruit densis agminibus in comitem Perticensen, circumvallando eum undique, et versum est in eum pondus belli. Sed demum cum impetum irruentium sustinere non potuit, hortati sunt ut se redderet, ut⁸ vivus evadere posset. At ille cum juramento horribili affirmavit, quod se Anglico⁹ alicui nequaquam

Death of
the count
of Perche.

¹ *patefacere*] *aperirent*, W.; *aperient*, O.

² O. W. ins. *maximam*.

³ *abductus*] So. C.; *aductus*, B.; *adductus*, O. W.

⁴ *et . . reductus*] om. W., though in O.

⁵ O. W. ins. *Tunc* before *videres*.

⁶ *vel . . configentium*] *horribilis fulminare circa capita galeata*, O. W.

⁷ *regales*] Written by Par. over an erasure; *balistarios*, O. W.

⁸ *ut*] *quatinus*, O. W.

⁹ *Anglico . . redderet*] non redderet Anglis, O. W.

A.D. 1217. redderet, qui proprii regis proditores fuerunt. Et his auditis, Death of irruit quidam de regalibus,¹ et per ocularium galeæ, the Count caput ejus perforando, cerebrum effudit, et merito, quia of the Perche. per cerebrum Dei sæpe pejeravit. Et corruens in terram, nec² Deum invocavit, nec etiam verbum unum edidit; sed in summo rancore et superbia ad inferos peregrinavit. Videntes igitur Galligenæ,³ quod major eorum pars cecidisset, inierunt fugam tam pedites quam equites, sibi nimis damnosam. Nam flagellum portæ Australis per quam fugerunt, quod ex transverso⁴ fuerat fabricatum, fugientes non mediocriter impedivit. Etenim quotienscunque aliquis adveniens etiam festinus nimis exire voluisset, oportebat eum ab equo descendere et portam aperire, quo exeunte, porta statim recludebatur⁵ flagello ut prius posito ex transverso, sicque porta illa fugientibus nimis molesta fuit ac dampnosa. Insecuti sunt autem milites regis barones fugientes et Franco[s], fracta eorum superbia; sed licet plures in fugiendo capti fuerint,⁶ fecte insecuti sunt eos, quia nisi consensus consanguinitatis,⁷ qui se manifestat in articulo necessitatis, intervenisset, nec pes unus ex omnibus evasisset, quin per gulas universi caperentur. Quid plura?⁸ Capti sunt ex baronibus capitaneis Særus comes Wintoniensis, Henricus de Boum comes Herefordensis, comes Gilebertus de Gant quem nuper Lodowicus fecerat comitem Lincolniensem; comes Perticensis pro pertinaci superbia sui ibi remansit usque⁹ in hodiernum diem. Capti sunt etiam barones Robertus filius Walteri, Ricardus de Munfichet, Willelmus de Munbrai, Willelmus de Bello Campo, Willelmus Maudut, Oliverus de Heracurt, Rogerus de Cressi, Willelmus de Colevilla, Willelmus de Bos, Robertus de Roppesle, Radulfus Cheinduit, et alii multi, quos longum esset enumerare. Capti sunt etiam milites quadringenti,¹⁰ præter servientes,

Names of
the chief
prisoners.

¹ For this O. W. have only "in eum percutiensque illum in oculo "cerebrum perforavit."

² nec . . . edidit] verbum ultra non edidit, O. W.

³ O. W. ins. *phalanges*.

⁴ O. W. ins. *illius portæ*.

⁵ *statim recludebatur*] denuo claudebatur, O. W.

⁶ *fuerint fecte*] fuissent fecte tamen, O. W.

⁷ O. W. ins. *et carnis*.

⁸ *Quid plura?*] Sed ne sermonem inaniter diutius protraham, O. W.

⁹ *usque . . . diem*] in æternum, O. W.

¹⁰ *quadringenti*] trecenti, W.

equites et pedites, qui facile sub numero non cadebant. Comes A.D. 1217. Perticensis in pomerio hospitalis extra villam sepultus est. Reginaldus etiam cognomento Crocus, miles de familia Falcasii, vir strenuus, ibi interfectus est, et apud abbatiam de Crokesdene¹ honorifice sepultus. Interfectus est etiam in illo conflictu serviens quidam ex parte baronum, omnibus ignotus, qui extra civitatem in quadrivio velut excommunicatus sepultus est. Isti tres tantummodo ex omnibus in tanti discrimine belli occisi referuntur.²

De spoliis civitatis et rapinis.

His ita gestis, invenerunt regii bellatores in plateis civitatis Pillage of bigas baronum et Francorum, cum summariis et sarcinis, Lincoln. vasis argenteis, et varia suppellectili simul cum utensilibus onustas, quæ omnia in usus eorum sine contradictione cesserunt. Spoliata itaque civitate universa usque ad ultimum quadrantem, ecclesias omnes totius urbis consequenter spoliantes, arcas omnes³ cum almariolis securibus et malleis confregerunt, rapientes in eis aurum et argentum, pannos diversi⁴ coloris, ac muliebria ornamenta, anulos aureos, cum ciphis et lapidibus præciosis. Nec etiam ecclesia cathedralis hanc pestem evasit, quin subiret iudicium aliarum. Datum enim erat militibus in mandatis a legato, ut etiam canonicos omnes tractarent ut excommunicatos, et sicut tales qui hostes fuerunt⁵ Romanæ ecclesiæ ac regis vassalli⁶ ejus ab initio guerræ motæ. Fuit autem illis pro causa sufficiente aliquid habere quod auferri possit; sicut consuetudo est Romanis de levi causas adinvenire, ubi materia prædæ subjacet malignantibus. Præcentor autem ecclesiæ illius, Gaufridus scilicet de Drepinges,⁷ undecim milia marcas argenti se inconsolabiliter doluit amisisse. Tandem cum omnia mercimoniorum genera rapuissent, ita quod nihil in aliquo domatis angulo remansit intactum, reversi sunt singuli ad dominos suos⁸ divites effecti; atque ab omnibus pace regis Henrici per civitatem

¹ *Crokesdene*] Crocstune, O. W. Croxton in Leicestershire.

² At the foot of the page is a representation of the siege, with the death of "comes Perticensis," and two horsemen flying away. It is in outline in C.

³ *omnes cum almariolis*] universas cum armariis, O. W.

⁴ *diversi*] omnis, O. W.

⁵ *fuerunt*] fuerant, C.

⁶ *vassalli ejus*] Angliæ, O. W.

⁷ *Drepinges*] Diepinges, O.; Depinges, W.

⁸ O. W. ins. *omnes*.

A.D. 1217. denunciata, epulabantur et bibebant cum jocunditate. Facta
The battle est autem ista belli congressio, quam in obprobrium Lodowici
fought on ac baronum *Nundinas* appellant, xiv. kalendas Junii, Sabbato
19 May. scilicet in hebdomada Pentecostes, habens initium hora inter
Some primam et tertiam media; sed ante horam nonam a bonis
women negotiatoribus sunt omnia consummata. Verum ex matronis
drowned. civitatis aliquæ¹ fuerunt aquis submersæ, quæ, ut scandalum
et ludibrium evitarent, parvas et fragiles ingressæ navicu-

f. 52. las cum pueris et ancillis et rebus domesticis, defecerunt in via.
Sed postmodum a quærentibus inventa fuerunt² vasa argentea
cum rebus aliis multis, quæ suis inventoribus profuerunt.
Erant enim naviculæ nimis oneratæ, et matronæ³ regere nesci-
entes. Omnibus igitur in hunc modum consummatis, præcepit
Willelmus Marescallus castellanis omnibus, ut cum prisonibus
suis redirent ad propria, eosque sub arcta servarent custodia,
donec de illis regis audirent voluntatem. At idem Marescallus
The news eadem die antequam cibum sumeret ad regem reversus, retulit
brought to coram legato omnia quæ acciderant; qui gratias Deo cum
the king, who orders lacrimis agentes fletum citius converterunt in risum. Mane
Mountsorel autem facto, venerunt nuncii ad regem, qui dixerunt milites
castle to be de Munsorel castrum reliquisse, et aufugisse; unde rex vice-
razed to comiti de Nothingam dedit in mandatis, ut personaliter acce-
the ground. dens ad castellum illud subverteret ac penitus compleret.

De fuga baronum et Francorum a Lincolnia.

Flight of Interfecto, ut dictum est, comite Perticensi, inierunt fugam
the French omnes, tam equites quam pedites, versus urbem Londoniarum.
from Lin- Quorum primus erat marescallus⁴ Franciæ cum castellano de
coln. Atrabato⁵ et Galligenis innumeris.⁶ Veruntamen multi ex
illis, et præcipue pedites fere omnes, interfecti fuerunt antequam
ad Lodowicum [dominum]⁷ suum pervenissent. Exierunt enim
eis obviam homines villarum, per quas fugam fecerunt, cum
gladiis et fustibus, et multos plagis impositis peremerunt. Mili-
tes quoque circiter ducenti ad urbem Londoniarum venientes, suo
Lodowico sese præsentaverunt, luctuosa ei dampna nunciantes.
Quibus ipse subsannando⁸ ait, quod per eorum fugam socii

¹ *aliquæ*] multæ, O. W.

² O. W. ins. *in flumine*.

³ O. W. have, "et ideo subito
perierunt omnes matronæ naves
regere nescientes, impetus enim
male solet omnia ministrare."

⁴ Walter of Nismes.

⁵ *Atrabato*] So Par. in the mar-
gin. The MS. has *Arraz*, as O.
W. C. has *Arraz vel Atrabato*.

⁶ *innumeris*] universis, O. W.

⁷ *dominum*] So C.; om. B.

⁸ O. W. ins. *respondens*.

eorum capti fuerunt; quia si ipsi in prælio remansissent, et se A.D. 1217. forte et socios¹ suos a captione et periculo liberassent. Cre-
dendum est itaque confusionem hanc Lodowico ac baronibus
Angliæ justo Dei accidisse iudicio, qui, jam fere per biennium
in sententia excommunicationis inveterati, nisi per divinam
plecterentur severitatem, dicerent homines *in cordibus suis*, Ps. xiii. 1.
Non est Deus; et sic non inveniretur qui faceret bonum, nec
etiam esset usque ad unum.

De morte Innocentii Papæ.

Eodem anno² Papa Innocentius, postquam sedisset annis Death of
octodecim, mensibus quinque, et diebus quatuor, xvii. kal. Pope Inno-
Augusti humanæ naturæ debitum solvit. Cui succedens Ho- cent III.
norius, qui Cincius antea dicebatur, sedit in cathedra Romana July 16
annis decem, mensibus septem, et novendecim diebus. [1216]
Honorius
III.

*Continuatio. Ut Lodowicus ad patrem suum Philippum regem
Francorum miserit propter milites.*

Eodem tempore Lodowicus de infortunio, quod sibi apud Letter of
Lincolniam acciderat, prolapsus in desperationem ne proposi- Louis to
tum suum ad effectum perduceret, exquisito usus consilio, his father
nuncios suos ad patrem suum et uxorem suam dominam and wife on
Blancham destinavit, proponens ei³ dampna irreparabilia quæ the state of
his affairs.
sibi apud Lincolniam et baronibus Angliæ contigerant,⁴ quæ
magis a Deo quam hominibus sibi doluit irrogata. Rex nam-
que Anglorum adeo jam invaluit, quod in manu armata omnes
provincias circa urbem Londoniarum perlustrans exitum civi-
tatis prædictæ sibi ac suis complicibus jam præclusit. "Deff-
ciunt præterea," ut⁵ ait, "nobis et nostris in urbe omnia⁶ vic-
tualium genera, quæ etiam si abundarent in civitate, non ha-
bemus unde illa emamus. Quocirca vobis significo, quod nec
"habeo facultatem resistendi nec ab Anglia recedendi, nisi
"mihi provideatis potenter in subsidio militari." Cumque ad
patrem de filio et ad uxorem de marito talia pervenissent,
doluerunt valde illum in tali articulo fuisse constitutum. Rex
autem Francorum cum hæc audisset, ait; "Nonne adhuc
vivit W[illelmus] Marescallus?" et dictum est, "Immo."

¹ *socios*] consortes, O. W.

² In the margin are an inverted
tiara and crozier. Innocent died in
the previous year.

³ *ei*] eis, O. W.

⁴ *contigerant*] acciderant, C.

⁵ *ut ait*] Not in C.

⁶ *omnia*] omnium, B.

A.D. 1217. Et rex; "Non ergo timeo de filio meo." Unde W[illel-
mus] Mareſcallus poſt hæc ſemper notatus fuit de pro-

Aid ſent byBlanche. ditione. Et quoniam rex timuit filio excommunicato opem
ferre, velut qui multotiens de conſenſu filii fuerat acriter in-
crepatus a Papa, ſummam negotii impoſuit uxori Lodowici, quæ
non ſegniter rem ſibi impoſitam exequens, milites trecentos
ſtrenuos, et in rebus militaribus bene paratos, in ſubſidium
viri ſui cum multa armatorum manu¹ tranſmiſit. Sed hæc
omnia regem Anglorum latere non poterant, qui jam viribus
reſumptis cum ingenti exercitu australia maris litora occupa-
verat, et urbem Londoniarum jam² decreverat obſidione vallare.
The English coaſts guarded. Assignavit ergo rex de conſilio³ Mareſcalli Philippum de
Albino et Johannem Mareſcallum ſimul cum quinque portu-
bus et aliis armatis multis, qui ſemitas maris ſollertè ſpecu-
lantes⁴ Francorum explorarent et præpedirent adventum.

Defeat and death of Eustace the Monk, Aug. 24. Igitur in die Sancti Apoſtoli Bartholomæi claffis Francorum
Euſtachio monacho, viro flagitiſiſſimo,⁵ commiſſa eſt, ut eam
ſub ſalvo conductu ad urbem Londoniarum conduceret, et
integram Lodowico præſentaret. Ingreſſi itaque mare milites
ſupradicti habuerunt a tergo flatum turgidum, qui eos verſus
Angliam vehementer urgebat; ſed inſidias paratas ſibi penitus⁶
ignorabant. Cum itaque rapido volatu multam maris viam
emendi fuiſſent, piratæ regis Anglorum ex obliquo venientes
recenſiti⁷ ſunt in parte adverſa naves quater viginti magnas, et
plures de minoribus et galeis armatis. Quapropter timuerunt
bellum conſerere navale cum navibus paucis, quæ inter galeas
et naves alias numerum quadragenarium non exceſſerunt, bene
computatis omnibus. Sed tandem de caſu, qui apud Lin-
colniam acciderat, in quo pauci de multis triumpharunt, animati,
audacter a tergo irruerunt in hoſtes. Quod cum Francigenæ
cognoſcerunt, ad arma proſiliunt, et hoſtibus viriliter, licet
non utiliter, reſtiterunt. Philippus quoque de Albino et
balliſtarii cum ſagittariis, in Francos tela mortifera dirigentes,
nimiam ex obſtantibus in brevi ſtragem fecerunt. Habuerunt
præterea⁸ galeas ferro roſtratas, quibus naves adverſariorum
perforantes multos in momento ſubmerſerunt. Calcem quoque

¹ manu] ſequela, O. W.

² jam] Written by Par. over an
erasure; nunc, O. W.

³ O. W. ins. magni.

⁴ ſpeculantes . . . adventum] ex-
plorantes Francorum expectarent
adventum, C.

⁵ O. W. ins. "et pietate nequis-
ſimo."

⁶ penitus] funditus, O. W.

⁷ recensiti] The word is here
uſed as if it were a deponent verb,
they counted. Paris's additions are
in his own hand in the margin.

⁸ O. W. ins. Angli.

vivam et in pulverem subtilem redactam in altum proicientes, A.D. 1217. vento illam ferente, Francorum oculos excæcaverunt. Fit gra- Defeat and vissumus inter partes conflictus; sed tamen pars Francorum, death of quorum usus non fuerat prælium navale conserere, in brevi Eustace the monk. erat funditus infirmata. Nam ab Angliis bellatoribus et in marino¹ prælio eruditis telis confodiebantur et sagittis, lanceis perforabantur, cultellis jugulabantur, gladiis trucidabantur,² navibus perforatis mergebantur, calce cæcabantur, spes auxilii³ et succursus penitus evacuabatur, fuga non patebat; unde multi, ne caperentur ab hostibus vivi, sese sponte in maris fluctibus projecerunt, eligentes potius mori, quam arbitrio⁴ et voluntate adversariorum tractari, secundum illud Senecæ,⁵ "Arbitrio inimici mori, est bis mori." Omnibus igitur subjugatis qui vivi remanserant ex nobilioribus Francigenis, victores Angli naves⁶ omnes viribus optentas funibus colligabant atque cum lætissima victoria versus Doveram æquora sulcantes, Deum in suis operibus collaudabant. Videntes igitur milites castelli inopinatam Dei virtutem, exierunt obviam venientibus Anglis, atque Gallos infelices⁷ vinculis arctioribus constrinxerunt. Inter cæteros autem de fundo et sentina cujusdam navis extractus est diu quæsitus et multum desideratus⁸ Eustachius monachus, proditor regis Angliæ, et pirata nequissimus. Ricardus⁹ Sorale et Wudecoc ipsum tamen invenerunt. Qui cum se deprehensum cognovisset, optulit pro vita sua et membris inæstimabilem¹⁰ pecuniæ quantitatem, et quod de cætero sub rege Anglorum fideliter militaret. Quem arripiens Ricardus, filius regis Johannis nothus, ait; "Nunquam de cætero falsis tuis promissionibus quenquam in hoc sæculo seduces, proditor nequissime." Et sic educto gladio, caput suum amputavit. Spolia itaque navium in auro, argento, pannis sericis, et armis collegerunt regales ministri.

*Miraculum
et virtus
divina.*

f. 52 b.

¹ *marino*] navali, O. W.

² *trucidabantur*] truncabantur, O. W.

³ *spes . . . patebat*] nec erat spes ulla Francigenis evadendi, O. W.

⁴ *arbitrio . . . tractari*] ab Angligenis subjungi, O. W.

⁵ The only passage I can find at all resembling this in Seneca is the following: "Nam post diem tertium aut quartum inimici mori-

"turus arbitrio, si vivit, alienum negotium agit." Epist. lxx., ed. Bouillet (Lemaire, Par. 1828) iii., p. 442.

⁶ *naves omnes*] om. C.

⁷ *infelices*] malefactorum, O. W.

⁸ O. W. ins. "sed tandem reperi- tus."

⁹ This, which is not in C., is on the top of f. 52 b.

¹⁰ *inæstimabilem*] magnam, O. W.

A.D. 1217. Atque prisonibus salvo deputatis, significavit regi Philippus de Albineio quæ gesta fuerant, qui pro victoria sibi cælitus concessa Deum glorificavit, qui in rebus humanis disponendis semper est et ubique mirabilis. Hujus autem rei eventus cum ad Lodowici notitiam pervenisset, multo fortius doluit quam de infortunio sibi apud Lincolniam irrogato.

Grief of
Louis.

Major hujus rei dilucidatio.¹

*Nota hic
fidelitatem
Huberti de
Burgo.*

*A different
account of
the sea
fight.*

Cum autem Hubertus de Burgo de adventu tam formidabili certificaretur, dixit episcopo Wintoniensi et Marescallo et aliis magnatibus, "Si hæc gens indempnis Angliam ingrediatur, proculdubio amittitur. Occurramus igitur animose eis, quia nobiscum est Deus, ipsi autem excommunicantur." Cui responderunt, "Non sumus milites maris, non piratæ, non piscatores, vade autem tu mori." Divertens igitur parum a loco H[ubertus], vocato clam capellano suo Luca, festinanter se viatico salutari præmunivit, et induens audaciam leoninam, ait specialioribus suis, quibus castrum Doveræ commiserat custodiendum, "Obtestor per sanguinem Christi, si forte capiar, ante permittatis me suspendi quam alicui Franco castrum reddatis; clavis enim Angliæ est." Ipsi autem flentes, fide interposita et præstito juramento, hoc illi concesserunt. Acceptis igitur secum præelectis militibus, vide-

¹ This is in the margin of f. 52a. At the foot of the page is a representation of the battle, with the death of Eustace the Monk. There is a partial copy in outline in C. The following persons are designated by name :

Petrus episcopus Wintoniæ.
Marescallus W[illelmus].
Ricardus Saresberiensis.
Jocelinus Bathoniensis.
Comes Hertforde.
Comes Saresberie.
Comes Warene.
Comes Albamarre.

Hugo Cicestrensis cancellarius [Hugh of Tournay].

Ricardus Cicestrensis, qui invadavit episcopatum suum pro secentis marcis ut pacaret stipendiarios.

Vexillum Roberti de Curtenai et aliorum magnatum Franciæ. Eustachius monachus defiguratus.

One of the bishops is saying, "Absolve pro liberatione Angliæ morituros;" and below in rubric, nearly effaced, is, "Hi omnes cum processione solempni in vestimentis festivis occurrebant triumphantibus, scientes quod miraculosa fuit victoria."

licet Henrico de Trublevilla et Ricardo Suard, cum A.D. 1217.
 quibusdam aliis sed paucis, in optimam navem intravit, Defeat and
 habens secum quosdam de quinque portubus maris death of
 peritos. Erant autem nutui suo deditæ circiter decimæ Eustace
 sextæ naves bene communitæ sine naviculis comitanti- the monk.
 bus, quæ ad viginti sunt recensitæ. Perrexerunt igitur
 audacter, obliquando tamen dracenam, id est *loof*, acsi
 vellent adire Calesiam. Quod cum vidisset Eustachius
 monachus dux Francorum, ait, "Scio quod hi miseri
 " cogitant Calesiam quasi latrunculi invadere, sed frustra,
 " bene enim præmuniuntur." Et ecce Angli subito cum
 comperissent ventum exhausisse, versa dracena ex
 transverso, vento jam eis secundo irruerunt in hostes
 alacriter, et cum attigissent puppes adversariorum, uncis
 injectis attraxerunt eas ad se, et intrantes quantocius
 securibus præacutis præsciderunt rudentes et antennas
 malum supportantes, et cecidit velum expansum super
 Francos ad instar retis super aviculas irretitas, et nobi-
 lioribus parcendo incarcerationis in frusta cæteros detrun-
 cabant. Inter quos Eustachium, qui se defiguraverat,
 quem etiam in sentina invenerunt latitantem, extraxe-
 runt et decollaverunt. Erat autem ille natione Flan-
 drensium, qui pro hæreditate consequenda, fratribus suis
 sine liberis præmortuis, relicto habitu et ordine suo
 apostataverat, et existens pirata et piratarum magister,
 multis dampnosus fuit et cruentus; sed tandem prædo
 præda factus, fructus collegit viarum suarum. Cum
 autem Hubertus victor miraculosus ad litus lætus per-
 venisset, perrexerunt ei obviam et suis convictoribus
 omnes episcopi qui ibi erant cum militia et populo,
 sacris induti vestibus cum crucibus et vexillis, cantantes
 sollemniter et Deum collaudantes.¹

¹ At the end of this, in C., is a note in the margin in a hand like Paris's: "Fuerunt autem ibidem
 " Petrus episcopus Wintoniensis,
 " Ricardus Saresberiensis, Joceli-
 " nns Bathoniensis, R[icardus]

" Cicestrensis, comes Herefordiæ,
 " comes Saresberię, comes War-
 " renne, comes Albemarię." It is
 inserted in the margin of B. at the
 foot of f. 52 a, in a hand of Parker's
 time.

A.D. 1217. *De pace¹ et concordia facta inter Henricum regem Anglorum et Lodowicum.*

Siege of London by the earl marshal.

Louis offers to come to terms.

Peace arranged near Staines, 11 Sept.

Marescallus igitur, regis et regni rector, congregavit exercitum grandem militum pariter et clientum; atque in fortitudine gravi ad urbem Londoniarum se conferens obsedit eam per girum, id est, per terram simul et per aquam, omneque inclusis victualium genus subtrahens, ad deditionem eos compellere satagebat. At Lodowicus in aroto positus, significavit legato pariter ac Marescallo, quod ipse voluit consilio eorum in omnibus obedire; ita tamen, quod salvo honore suo et sine suorum scandalo pacem congruam providerent. At illi, in quibus totum pendebat negotium, et qui Lodowici liberationem supra modum desiderabant, pro corona Franciæ, quam etiam læsi et irati non possunt odisse, quandam pacis formam in scripto redactam ei remiserunt; cui si consentire vellet, ipsi providerent, et ad hoc sese obligarent, quod liberum sibi ac suis omnibus imprisiis ab Anglia facerent habere recessum ac conductum, cum multi tamen huic misericordiæ essent² toto et avido conamine contradictores manifesti; sin autem, ipsi subversionem ipsius et scandalum omnibus modis ad posse procurarent. Hanc autem pacis formam cum Lodowicus et ejus consilarii inspexissent, placuit valde³ eis ab Anglia recedere, ubi sibi [inutile] videbatur diutius⁴ commorari. Mandavit itaque Lodowicus legato et magno Marescallo, ut diem certum providerent et locum, ubi hæc prætaxata⁵ possent celeriter ad effectum perducere. Partibus tandem in hoc consentientibus, convenerunt ad colloquium prope villam de Stanes, juxta flumen Thamisiæ, in⁶ quadam insula, ad pacem reformandam, rex Henricus cum legato et magno Marescallo et aliis multis ex una parte, Lodowicus cum⁷ baronibus et aliis imprisiis suis ex altera; ubi, divina cooperante gratia, in subscriptam pacis formam communiter consenserunt, tertio idus Septembris.

De forma pacis inter regem Henricum III. et Lodowicum, et de gravi punitione excommunicatorum.

Terms of the peace. Juravit in primis Lodowicus, et omnes excommunicati et imprisii ejus cum eo, tactis sacrosanctis Evangeliiis, quod starent

¹ The two kings are represented kissing in the margin.

² C. ins. *et*.

³ O. W. ins. *quod licuit*.

⁴ *diutius*] altered in B. and C. so as to look like *dulcius*.

⁵ *prætaxata*] quæ prætaxata erant, O. W.

⁶ In the margin in B.; not in C.

⁷ O. W. ins. *comitibus ac*.

judicio sanctæ ecclesiæ, et quod de cætero fideles erunt domino A.D. 1217. Papæ et ecclesiæ Romanæ. Juravit etiam, quod incontinenti recederet cum omnibus suis de regno Angliæ, nunquam in vita sua malo animo reversurus; et quod pro posse suo patrem suum¹ Philippum induceret, ut Henrico Anglorum regi redderet omnia jura sua in partibus transmarinis, et cum² rex foret, ipse in pace dimitteret. Juravit insuper, quod omnia castra cum terris omnibus, quas ipse et sui per werram occupaverant in regno Angliæ, regi et suis redderet incontinenti. Rex autem Anglorum, tactis sacrosanctis Evangeliiis, juravit cum legato et Marescallo, quod redderent baronibus Angliæ et aliis omnibus de regno omnia jura et hæreditates suas, cum omnibus libertatibus ante petitis, pro quibus discordia fuit exorta inter Johannem regem Anglorum et barones. Nec² nocumentum vel obprobrium obiceretur hinc vel inde his qui huic vel alii adhæsisent. Unde suspenso postea Constantino cive Londoniensi, improperatum est regi Anglorum quod hoc sacramentum violaverat. Sed hoc in sequentibus. Insuper prisiones omnes, qui ante hanc pacem provisam se redemerant et suæ redemptionis jam factæ pecuniæ partem suis creditoribus solverant, quod solutum est non reddatur eis; sed siquid superfuerit ad solvendum, debitori penitus relaxetur. Prisiones universi, qui apud Lincolniam capti erant vel in prælio navali apud Doveram, sive in parte regis, vel in parte Lodowici, ubicunque, statim sine omni difficultate et sine omni redemptione et³ censu liberarentur. Et his ita gestis, absolutus est Lodowicus cum omnibus sectatoribus suis, servata ecclesiæ forma. Ac deinde singuli ruentes in pacis osculum tristem lætitiā sub fraudis prætextu plurimi palliabant. Quo facto, Lodowicus Londonias reversus est, ubi pro nimia a civibus paupertate quinque milia libras sterlingorum mutuo accipiens, sub conductu magni Marescalli ad mare cum festinatione pervenit; et cum omni opprobrio sempiterno ad Gallias transfretavit. Ab hoc quoque absolutionis et pacis beneficio excepti fuerunt episcopi, abbates, priores, canonici sæculares, et clerici multi, qui Lodowico et baronibus consilium præstiterant et favorem; et maxime magister Simon de Langetune cum magistro Gervasio de Hobrugge, qui in tanta obstinatione diu perstiterant, ut Lodowico et baronibus excommunicatis divina facerent celebrare misteria a presbiteris excommunicatis, unde ab omnibus beneficiis spoliati a legato

Terms of
peace be-
tween
Louis and
Henry.

Louis is
absolved,
and leaves
England.

The clergy
who sided
with him
excepted
from this,
heavily
fined and
suspended.

¹ O. W. ins. *regem*.

² These additions, which are in the margin, are not in C.

³ O. ins. *in*.

A.D. 1217. Romam ire compulsi sunt. Nam ilico post recessum Lodowici ab Anglia legatus¹ misit inquisitores per omnes Angliæ provincias, qui quoscunque de consensu etiam levissimo culpabiles invenerunt, cujuscunque essent ordinis vel dignitatis, suspensos miserunt ad legatum et ab omni beneficio spoliatos, qui illorum beneficia suis clericis abundanter distribuit, atque de dampnis aliorum suos omnes divites fecit. Hugo quoque Lincolnensis episcopus in Angliam veniens mille marcas pro episcopatu suo recuperando ad opus domini Papæ et centum marcas legato de probata pecunia numeravit, cujus exemplum multi tam episcopi quam viri religiosi insecuti sumptibus nimis dampnosis gratiam sibi reconciliabant legati. Clericorum quoque et canonicorum sæcularium ubique haustu tam immoderato loculos evacuavit, metens quod non seminavit,² ut ex multis portionibus unum grandem acervum videlicet³ duodecim milia marcas, cumlaret.

S. Luc.
xix. 22.

De Coloniensibus et Frisonibus iter ad Terram Sanctam agentibus.

Impertinens.

A body of crusaders lands at Lisbon, and under William count of Holland and George count of Wied takes Alcazar in Portugal.

Circa⁴ dies istos facta est motio maxima ex Coloniensium et Frisonum provinciis virorum fortium et bellatorum, qui a principio prædicationis crucis post generale concilium trecentas naves⁵ magno studio fabricatas ingressi sunt, ut vota suæ peregrinationis exolverent Crucifixo. Qui sulcantes æquora velis patentibus, major scilicet pars eorum cum magna bellatorum virtute applicuit Lissebonam; ubi inter eos orta est dissensio in obsidione cujusdam castri fortissimi, quod Alchacia nuncupatur, quibusdam procedere cupientibus, aliis ibidem volentibus hiemare. Sicque classe divisa, pars apud Gaietam⁶ et Tornetum⁷ hiemavit, et pars altera duos habens capitaneos, Willelmum scilicet Houlandiæ ducem, et comitem de Weiz Georgium, Alchaciam obsedit. Qui cum adhuc in obsidione essent, congregata est contra eos Sarracenorum maxima multitudo, contra quam fideles viriliter decertantes virtute divina

Oliver.
Scholast.
Hist. Capt.
Damietæ,
cap. v.
col. 1401.

¹ O. W. ins. *sapeditus*.

² O. W. ins. "juxta evangelicam
"sententiam ea quæ erant dispersa
"congregaret in unum et."

³ This is in the margin in rubric. C. has "scil. xii. milia marcas" in the margin in Paris's hand.

⁴ This first clause is Wendover's, to introduce what follows.

⁵ W. ins. *magnas*.

⁶ *Gaieta*] Wilken, Geschichte der Kreuzzüge vi. p. 175, shews that this is an error for *Civita Vecchia*. See Emo's Chronicle (referred to by him), p. 32 in Antonii Matthæi Veteris sævi Analecta, t. ii. (Hag. Com. 1738.)

⁷ *Tornetum*] i.e. Cornetum, *Cor-neto*.

Oliver. v. vicerunt illam¹ infidelium multitudinem. Rex² ibi unus A.D. 1217.
col. 1401. paganorum occisus est, et multi trucidati atque in captivitatem
adducti. Castellum vero tandem per Theutonicos captum est
(Not in et a Christianis possessum.
Oliver.)

De obsidione castelli de Neuwerce et Roberto de Gaugi.

Anno gratiæ MCCXVIII. Rex Henricus ad Natale Domini fuit Henry III.
apud Norhantonam, Falcasio regiæ festivitati necessaria omnia at North-
administrante. Erant autem his diebus multi in Anglia, quibus ampton.
tempore belli præteriti dulcissimum fuerat de rapinis vixisse; f. 53.
unde nunc post pacem denunciata et omnibus concessam non
potuerunt prurientes manus a præda cohibere. Horum autem
principales fuerunt incentores Willelmus comes Albemariæ,
Falcasius cum suis castellanis, Robertus de Veteri Ponte,
Brihennus de Insula, Hugo de Bailluel, Phillippus Marc, et
Robertus de Gaugi, cum aliis multis, qui castella quorundam
episcoporum ac magnatum cum terris et possessionibus, contra
regis prohibitionem et illorum voluntatem, detinere præsump-
serunt eisdem.³ Inter quos Robertus de Gaugi, post multas
regis ammonitiones, castellum de Neuwerce cum villa tota et
pertinentiis aliis, quæ ad jus Hugonis Lincolnensis episcopi
spectabant, ei reddere contradixit. Ex qua re magnus Mare-
scallus in indignationem versus, jubente rege, exercitum
grandem congregavit, atque eodem rege comitante⁴ ad cas-
tellum prædictum hostiliter accessit. Et cum tandem appro-
pinquassent ad castellum, præmiserunt armatos, ut inclusis
exitum præcluderent, ne, sicut fieri solet, exeuntes villam
injectis ignibus concremarent. Quos cum Robertus ejusque
commilitones venire cognovissent, exierunt cum impetu de
castello; sed ab irruentibus in eis militibus regis compulsi sunt
denuo in castellum redire, ubi Willelmus de Diva, miles de
familia Hugonis Lincolnensis episcopi, dum eis⁵ castellum in-
redientibus instaret, interfectus est, et plures alii vulnerati.
Ex quo facto rex et Marescallus perturbati, jusserunt machinas
collocari in girum castelli, ut muros continua petrariarum ver-

Newark
castle oc-
cupied by
Robert de
Gaugi.

Siege of
Newark by
the earl
marshal.

¹ *illam . . . multitudinem*] infi-
deles, O. W.

² There were two of the Saracen
kings slain—the kings of Jaen and
Cordova. See the letter of the
archbishop of Lisbon and others to
pope Honorius III. in Raynaldi,
i. p. 412 (1217, xxxii–xxxiv). See

also the annals of the monk Godfrey,
p. 385 (Struvius).

³ *eisdem*] sic MSS. The Hist.
Angl. omits it, and introduces *adhuc*
before *detinere*.

⁴ *comitante*] comite, O. W.

⁵ *eis . . . instaret*] eos castellum
ingredientes insequeretur, O. W.

A.D. 1218. beratione dissiparent.¹ Duravit autem obsidio octo fere diebus, in quibus amici ipsius² Roberti cum episcopo Lincolniensi de pace tractantes in hoc, rege annuente,³ pariter consenserunt, ut episcopus memoratus daret Roberto de Gaugi pro victualibus quæ erant in castello centum libras sterlingorum; et sic obsidione soluta, unusquisque ad propria remeavit.

Letter of
Pope Ho-
norius III.
to Henry
III.

Circa illa tempora, Papa Honorius⁴ regis desiderans incrementum in virtutes, scripsit ei in hæc verba: "Honorius regi Anglorum.⁵ Cum, te tanquam ecclesiæ Romanæ filium specialem sincero diligentes affectu, cupiamus ut apud Deum et hominem proficias sapientia et ætate, libenter salubribus monitis præmunimus, quæ tanto altius cordi tuo debent infigi, quanto ex majori nostræ mentis affectione procedunt. Quia igitur timor Domini est fons vitæ qui se potatos a peccato præservans, erudit ad salutem, præstansque fiduciam fortitudinis, quos afficit, reddit ab hostibus mentis et corporis tutiores; serenitatem regiam monemus et hortamur attente, quatinus ab adolescentia tua timori Domini assuescens, in eo teneas te instanter; teque a vitiis continens, virtutibus imbui satagas studiose, sponsamque Christi ecclesiam, et ministros ipsius, in quibus Idem honorari et sperni se asserit, humiliter venereris, ut de gratia in gratiam et de virtute proficiens in virtutem, subjectum tibi populum in pulchritudine pacis et in requie opulenta gubernes; et dies super dies regis adiciens, Dominus annos multiplicet vitæ tuæ, tandemque de terreno et transitorio te ad regnum cæleste provehat et æternum. Et quia mores solent a convictu formari, familiares habere studeas providos et honestos, qui salutem et honorem tuum sincere zelantes, ea tibi fideliter consulant, quæ Deo et hominibus debeant complacere."

¹ *dissiparent*] dissolvere laborarent, W.

² *ipsius*] prædicti, O. W.

³ *annuente*] annunciante, B. It is corrected by Paris, and so in C.

⁴ This letter, which is only known from this source, is placed by Pott-hast between Aug. and Dec. in the year 1216. *Regest. Pontif.* p. 476. It is written at the foot of the page.

⁵ C. *ins. etc.*

De motione facta a peregrinis ab Achon usque ad Damietam. A.D. 1218.

Oliver.
Scholast.
Hist. Capt.
Damietæ,
cap. vii.
col. 1401.

Eodem anno confirmatum fuit consilium domini Papæ Innocentii, sicut provisum fuerat in concilio Lateranensi, de introducenda Christi militia in terram Ægypti. Mense enim Maio; præparatis cogonibus, galeis, et aliis navibus onerariis multis, profecti sunt de Acon Johannes scilicet rex Jerusalem, patriarcha,¹ cum episcopis Nicholsiensi,² Achonensi,³ Beethlemitano,⁴ duce⁵ Austriæ, magistris Templi,⁶ et Hospitalis⁷ Sancti Johannis, et Sanctæ Mariæ Theutonicorum⁸ ac Christianorum multitudine copiosa. Borea itaque provehente,⁹ exercitus Domini prosperis velis die tertia ad portum applicuit Damietæ. Applicantes autem¹⁰ quidam de exercitu terram ceperunt hostilem sine sanguinis effusione; sed paucis sibi occurrentibus Saracenis equitibus, Friso quidam, fixo in terram genu dextro, et manu sinistra circumducens ancile, dextra lanceam vibrat et ferrum. Intuitus eum quidam Saracenus existimavit eum ludere; sed subito Saracenus a Frisone percussus, aliis fugientibus, cum equo eques prostratus est in terram. Et sic absque omni impedimento castrametati sunt fideles inter litus maris et ripam Nili fluminis, et ibi tentoria fixerunt. Hoc etiam miraculum fecit Deus fidelibus suis, quod in primo adventu eorum aqua fluminis mari conjuncti dulcis hauriebatur; quæ postmodum salsa fuit usque ad casale,¹¹ quod sursum per miliare a Damietæ distat. Itaque post adventum Christianorum apud Damietam facta est eclipsis lunæ fere generalis, quam in defectum Sarracenorum interpretati sunt Christiani, et¹² econverso.

(Not in
Oliver.)
Cf. Godef.
Mon.
p. 388
(Struvius).

De obsidione turris Damietæ in Nilo.

His ita gestis viderunt fideles Christi turrem quandam altam, et ex structura lapidum fortem nimis et pulcherrimam, non longe ab urbe Damietæ in medio Nili fluminis sitam, a qua catena quædam ferrea et mirabiliter¹³ grossa ex transverso

Siege of
the tower
near Da-
mietta.

¹ Lotharius.

² Eustorgius.

³ James de Vitri.

⁴ Regnier, bishop of Bethlehem.

⁵ Leopold VI.

⁶ William of Chartres.

⁷ Guerin de Montaigu.

⁸ Herman de Salza.

⁹ *provehente*] aliquantulum turgescente, O. W.

¹⁰ *autem*] om. C.

¹¹ The name of this village is *Adeliah*. Wilken, vi. p. 191.

¹² *et econverso*] For this O. W. have "qui sibi incremento et decremento ejus magnam attribuunt conjecturam."

¹³ *mirabiliter*] enormiter, O. W.

A.D. 1218. fluminis protendebatur usque ad urbem super aliam ripam Oliver.
Siege of the Nili fluminis constitutam. Hæc autem turris omnium iudicio Scholast.
tower near ante obsidionem Damietæ fuerat subjuganda. Sed Frisones cap. viii.
Damietta. more solito impatientes, Nilo transito, jumenta Saracenorum col. 1402.

tulerunt. Et volentes in ulteriori ripa castrametari, stabant pugnantes contra paganos, qui eis obviam processerunt de civitate; sed a patriarcha per obedientiam revocati sunt, quia inutile videbatur principibus Christianis, quod turris relinqueretur post tergum eorum paganis repleta.

Principes interea militiæ Christi¹ de captione turris nimis solliciti viderunt eam capi non posse fame propter civitatis vicinitatem, nec suffossione propter aquæ circumfluenta,² nec insultu petrariorum aut trebuculorum ictibus, quia, cum id multis esset diebus attemptatum, parum vel nihil profecerunt. Sane in hoc tandem omnes pariter consenserunt fideles, ut, (Not in Oliver.)
navibus simul et cogonibus conjunctis, in malorum summis
tatibus scalas præpararent, et in eis balistarios statuerent et armatos, ut³ suum propositum perducerent ad effectum.

Igitur dux Austriæ et Hospitale Sancti Johannis super duos Oliver.
cogones duas scalas fabricaverunt, quæ circa festum Sancti Jo- Scholast.
hannis Baptistæ contra turrim fuerunt erectæ, illam viriliter cap. viii.
defendentibus Sarracenis. Hospitaliorum quoque, pro dolor! col. 1403.
scala confracta suos prius præcipitavit in flumen bellatores. Secunda vero scala, ducis videlicet Austriæ, simili modo cum malo cecidit, et milites strenuos et alios armatos in Nilum demisit; quorum⁴ animas pium est credere in cælum sullevari, victrici martirio coronatas. Læstati sunt Ægyptii vehementer, fidelibus subsannantes, et in obprobrium eorum buccinis perstreptentes; et e converso⁵ mœror et luctus Christianos⁶ invasit. Tunc Frisones et Theutonici, quorum dux fuit comes Aldolphus de Monte, vir nobilis et potens, navem quandam cum propugnaculis munierunt, in summitate mali castellulo ordinato. Ipsa vero navis a bellatoribus civitatis, turris, et pontis, igne Græco impetebatur et jaculis vehementer. Quæ tandem igne correpta, cum timerent Christiani ne penitus consumeretur,⁷ defensores ejus ignem viriliter extinxerunt, ac deinceps dampna plurima per balistarios, qui intus erant, Sarracenis fecerunt. Sed et aliæ fidelium naves propugnaculis munitæ, hujus assultus

Adolf von Berg, the leader of the Germans.

(Altered from Oliver.)

¹ Christi] Crucifixi, O. W.

² circumfluenta] aquæ circumfluentis importunitatem, O. W., as Oliver.

³ ut] unde, O. W.

⁴ O. W. have "sed horum om-

nium animas Christus in cælum "levavit"

⁵ converso] contrario, O. W.

⁶ Christianos] Christianorum, C.

⁷ consumeretur] consumerentur, C.

tempore [quæ] ancoris turri adhærebant fixæ, multa sus- A.D. 1218.
tinuerunt rerum et hominum detrimenta.

Tunc¹ etiam obiit Landegravius Thuringiæ, vir sci- Death of
licet Sanctæ Elizabeth. landgrave
of Thurin-
gia.

De captione turris prædictæ et mira Christianorum probitate.

Oliver.
Scholast.
cap. viii.
col. 1403.

Tandem necessitate² industriam docente, providentibus Machines
architectoribus, Theutonicorum sumptibus et Frisonum et made to
labore eorundem, duos cogones conjunxerunt fideles trabibus attack the
fortissime ac funibus cohærentes,³ quatuor malos et totidem tower.
antempnas erexerunt in illis, in summitate castellulum firmum
asseribus et opere craticulato⁴ contextum, contra machinarum
insidias⁵ coriis cooperuerunt illud.⁶ Sub castello⁷ autem fabrica-
verunt scalam⁸ fortissimis funibus suspensam, et triginta cubitis
ultra proram protensam, opere maximo brevi tempore con- f. 53 b.
summato. Invitati sunt ad illud videndum principes militiæ
Christi, ut siquid deesset quod sumptibus aut humano ingenio
indigeret, suppleretur; et accepto responso, quod nunquam
antea tale opus ligneum fuerat fabricatum, properandum esse
censuerunt fideles, ut hoc ingenium adhiberetur ad turrin,
quia crebris ictibus machinarum pons pro magna parte de-
structus fuerat, qui de civitate hostes fidei ducebat ad turrin.
Sexta itaque feria ante festum Sancti Bartholomæi nudis Aug. 17.
pedibus cum processione solenni devotissime processerunt ad
crucem sanctam fideles, clero cum psalmis et letaniis præ-
cedente, auxilium humiliter implorantes divinum, ut res
omni careret invidia et jactantia vana. De omni gente, quæ
tunc in exercitu erat, plures ad hujus rei⁹ executionem invi-
tabantur a majoribus, licet gens Frisonum et Theutonicorum
ad naves implendas sufficeret et regendas.

Id. cap. ix.
col. 1404.

Die tandem beati Bartholomæi, quæ tunc feria sexta erat, Aug. 24.
cum Nilus vehementer excrevisset, et aquarum impetus nego- Capture of
tium plurimum impedisset, cum multa licet difficultate et the tower.

¹ Not in C. See below, p. 51, n. 2.

² For this O. W. have "Domino
" demonstrante, et architectoribus
" eo donante providentibus," nearly
as Oliver.

³ O. W. ins. "et socia compagi-
" natione vacillandi periculum pro-
" hibentes," as Oliver.

⁴ *craticulato*] reticulato, O. W.
Oliver.

⁵ O. W. ins. *collocantes*, as Oliver.

⁶ O. W. ins. "per circuitum
" architectores, et desuper tectum
" erat contra ignem Græcum,"
nearly as Oliver.

⁷ *castello*] castellulo, O. W., as
Oliver.

⁸ *scalam*] scalas, B.

⁹ *rei* . . . *majoribus*] negotii
executionem invitaverunt majores,
O. W.; invitavimus, Oliver.

A.D. 1218. periculo, instrumentum trahebatur ad turrin. Navis autem Oliver. Scholast. cap. ix. col. 1404.
 Capture of hujus machinæ socia velificando processit. Patriarcha et the tower. clerus nudis pedibus ambulabant per litora, Domino supplicantes. Cum vero ad turrin perventum fuisset, duplex illa compositio ad latus¹ occidentale converti non poterat, sed ascendendo directe ad plagam Aquilonalem applicabatur; funibus tandem et ancoris fixa manebat, licet vis aquarum inundantium illam repellere moliretur. Quod cum cognovissent Sarraceni, machinas sex erexerunt super turres civitatis, ad instrumentum illud concutiendum; sed una cæteris perniciosior post paucos ictus confracta quievit. Nec aliæ tamen cessaverunt, sed sine intermissione emitte cœperunt crebros lapides et dampnolos. Nec in minori periculo prior navis, hujus machinæ socia, ad pedem turris substitit collocata. Nam ignis Græcus de turri eminus projectus, fulminis instar veniens, pavorem non minimum fidelibus incussit; sed per liquorem acetosum ac sabulum et cætera extinctoria² est subventum. Tunc facto insultu acerrimo ab his qui instrumentum regebant supradictum, jacebat patriarcha ante lignum crucis prostratus in terram, stansque clerus nudis pedibus clamavit in cælum. Inimici crucis et turris defensores extensis lanceis anteriorem scalæ partem asperserunt oleo, ac deinde ignem Græcum adhibentes, scalam accenderunt; sed fideles Christi, qui intus erant, ad ignis suffocationem accurrentes, suo pondere caput scalæ depresserunt, ita ut pons tornatilis fronti turris appositus inclinareretur deorsum. Signifer ducis Austriæ de scala corruit, et pagani vexillum ducis cum³ irrisione tulerunt; seque viciasse existimantes, vociferati sunt clamore nimio, aerem verberando. Christiani vero hoc viso ad supplicationem se prosternunt, comploisique manibus Deum invocare non cessant. Ad hanc quoque populi Christiani devotionem et manuum in cælum elevationem levavit scalam divina pietas, ignemque accensum fidelium lacrimæ extinxerunt. Et sic fideles Crucifixi, viribus resumptis, cum defensoribus turris lanceis, gladiis, clavis, sagittis, aliisque bellicis instrumentis viriliter pugnauerunt. Juvenis quidam Laodicensis diocesis, in militia expertus, turrin prius ascendit. Friso quidam juvenculus turrin ascendens flagellum ferreum tenebat tale, quali⁴ granum excuti solet, sed ad pugnandum paratum. Unde fortiter trans murum ad dextram percutiens hostes fidei et ad lævam, quendam Sarra-

¹ *latus*] litus, B.

² O. W. *ins. laborantibus*, as Oliver.

³ *cum irrisione*] Introduced by Wendover.

⁴ *quali*] quo, O. W., as Oliver.

Oliver.
Scholast.
cap. ix.
col. 1405.

cenum croceum Soldani ferentem¹ signum stravit, et vexillum A.D. 1218. tulit. Ac deinde alii post alios ascendentes hostes resistentes Capture of the tower. senserunt durissimos et crudeles. Paganis tandem superatis, post fletum et gemitum gaudium successit fidelibus et triumphus. Nam multi Sarracenorum turris angustiam non valentes perferre, per fenestras præcipites evadere cupiebant; quorum multi submersi perierunt, flumen ebibere non valentes; ad centum quoque ex eis vivi capti sunt et ad redemptionem reservati. Tunc Sarraceni, qui [in] interioribus sese receperant turris,² igne supposito, superficiem turris combusserunt. Unde Christiani victores, calorem sustinere non valentes, regressi sunt super scalam; ac deinde pontem, qui in inferiori parte operis præparatus fuerat, demiserunt Christi milites usque ad pedem turris, aquis profundis et undique circumfluentibus angustum. Sed malleis ferreis januam turris aggressi sunt fideles, defendentibus eam intrinsecus Sarracenis. Stabat utrumque opus immobile turri adhærens, sed asseres scalæ pro parte discussi fuerunt. Ambitus tamen operis machinarum ictibus multis perforatus in locis, ab hora nona sextæ feriæ usque ad horam decimam sequentis [sabbati] immobile perseverabat. Tandem Saracenis in defensione turris omnino deficientibus, colloquium de pace petebant, ac sese sub pactione vitæ duci Austriæ reddiderunt. Capta itaque turri, munierunt eam fideles victualibus et armatis, sperantes de cætero ut similiter civitatem sibi subjugarent.

(Not in
Oliver.)

De morte Saphadini, et destructione murorum Jerusalem.

Id. cap. xi.
col. 1406.

Post captam itaque turrim in Nilo flumine sitam, Saphadinus Impertidierum malorum inveteratus, fratrulmque suorum exhæreda-

nens.

Id. cap.
xiii. col.
1409.

tor, ac regni Asiæ usurpator nequissimus, dolore cordis, ut Death of Saphadin, Cui⁴ successit filius ejus Coradinus, vir crudelis et ævus, qui (Malek-el-Adel.) ob ultionem obsidionis Damiætæ Jerusalem famosissimam civitatem foris et intus destruens, muros ejus et turres omnes, (Malek-el-Moaddham) præter templum Domini et turrem David, in acervos redegit. De sepulchro quoque Domini glorioso destruendo consilium habuerunt Sarraceni, quod per literas comminati sunt, quas destroys the walls and towers of Jerusalem. civibus Damiætæ ad eorum solatium transmiserunt. Verun-

¹ *ferentem*] ferens, B. O. W.;
tenentem, Oliver.

² *turris*] so Oliver; turribus, B. O. W.

³ In the margin his face is drawn,

dying, with the soul like a black crow issuing from the mouth.

⁴ *Cui . . . Damiætæ*] Introduced in error by Wendover. Malek-el-Adel was succeeded by Malek-el-Kamel.

A.D. 1218. tamen propter tanti loci reverentiam nemo eorum manum Oliver.
 Reverence apponere præsumpsit. Nam in Alchorano libro legis eorum Scholast.
 of the Sa- scriptum habent, Jesum Christum Dominum nostrum de Maria cap. xiii.
 racens for the Holy Virgine fuisse conceptum et natum, quem sine peccato vixisse col. 1409.
 Sepulchre. inter homines, prophetamque et plusquam prophetam esse pro-
 fitentur. Cæcos Eum illuminasse, leprosos mundasse, et mortuos
 suscitasse astruunt. Verum¹ quoque asserunt Eum ad cælum
 ascendisse. Unde quando tempore treugarum sapientes eorum
 Jerosolimam ascendeabant, et postulabant sibi codices Evan-
 geliorum exhiberi, deosculabantur eos ac venerabantur propter
 munditiam, quam Christus docuit, et præcipue propter Evan-
 gelium Lucæ, *Missus est Gabriel*, quod sæpius retractant ac
 repetunt literati eorum. Lex autem illorum, quam, diabolo
 dictante, ministerio Sergii monachi apostatæ et hæretici, Ma-
 chometus Arabice scriptam Sarracenis dedit ac docuit, a gladio
 cœpit, per gladium tenetur, et in gladio terminatur. Iste
 Macometus illiteratus fuit, sicut ipse in Alchorano suo testatur,
 qui, quæ prænominatus hæreticus dictavit, ipse prædicavit.
 Et quia² potens erat et Arabum princeps, per comminationes
 suas legem statuit observari. Luxuriosus autem fuit et belli-
 cosus, et ideo de immunditia et vanitate legem dedit, quam
 carnaliter viventes in partem voluptatis observant; et sicut
 legem Christi veritas et munditia muniunt, ita errorem ipso-
 rum timor mundanus et humanus voluptasque carnalis ex-
 tollunt.

S. Luc. i.
26.

f. 54.

Character
of Ma-
homet.

*De adventu Pelagii legati apud Damietam et aliorum pere-
grinorum de partibus Occidentalibus.*

Arrival of the legate Pelayo, and other crusaders from Eng-land, France, &c. Subjugata igitur, ut dictum est, turri Damietæ, venerunt ad
 passagium sanctæ Crucis, quod tunc instabat, de diversis mundi
 partibus peregrini multi. Inter quos venit Pelagius Albanensis Id. cap. x.
 episcopus et Apostolicæ sedis legatus, cum magistro Roberto col. 1405..
 de Curcum et Romanis multis. Venerunt et episcopi multi
 cum comite Nivernensi,³ qui imminente periculo cum Christia-
 norum periculo⁴ recessit. Venit⁵ et tunc temporis vir illustris
 comes Cestrensis Ranulfus de regno Angliæ, cum⁶ comitibus

¹ *Verum . . . ascendisse*] ver-
 bum quoque ac spiritum Dei vivi
 ad cælos ascendisse non discredunt,
 O. W., nearly as Oliver; ad cælos
 ascendisse ad cælum, C.

² *quia . . . princeps*] Introduced
 by Wendover.

³ Hervé.

⁴ *periculo*] confusione, O. W.;
 scandalo, Oliver.

⁵ *Venit . . . Ranulfus*] Nearly in
 these words in Gale's edition of
 Oliver, p. 442. Not in Eckhard.

⁶ *cum . . . multa*] This mention
 of the English nobles (except the
 Earl of Chester and John's son
 Oliver) is due to Wendover.

(Not in
Oliver.)
Scholast.
cap. x.
col. 1406.

Saero Wintoniensi et Willelmo Harundelensi, et baronibus A.D. 1218. Roberto filio Walteri, Johanne constabulario Cestrie, Willelmo de Harecurt cum sequela multa, et Olivero filio regis Angliæ. Venerunt etiam comites de Marchia¹ et Barri² cum filio³ suo, Willelmus de Carnoto,⁴ Iterius⁵ de Tocce, et Herveus de Ursone, et aliis multis.

*De duabus invasionibus factis a Sarracenis contra Christianos
apud Damietam.*

Id. cap. xi. Saraceni postmodum in festo beati⁶ Dionisii cum galeis et Oct. 9. viris armatis ex improvise venientes, et principia castrorum Attacks of
ubi Romani tentoria fixerant invadentes, modica manu Chris- the Sara-
tianorum repulsi sunt, ad galeas suas celeriter recurrentes; cens beaten
sed gladios insequentium ac fluminis voraginem effugere ne- off.
quiverunt. Submersi sunt enim in Nilum ad viros mille quin-
gentos, sicut fideles postea a paganis didicerunt. In festo
iterum beati Demetrii summo diluculo castra Templariorum Oct. 8.
invaserunt hostes, sed modicum fidelibus dampnum intulerunt;
quia per expeditos eorum equites fugati sunt ad pontem, quem
procul construxerant, ubi interempti sunt a fidelibus ad nume-
rum quingentorum.

*De inundatione Nili fluminis, unde Christiani nimis dampnificati
fuerunt.*

Id. col.
1407.

His ita gestis, in vigilia beati Andreæ Apostoli, nocte⁷ media, Nov. 29. intumuerunt fluctus maris, crescentes et excursus facientes Injuries
terribilem usque ad castra fidelium, quos ab alia parte fluvius done to
inundans occupavit incautos. Natabant tentoria, perierunt the cru-
cibaria; pisces fluviales et marini, quasi nihil metuentes, fide- saders by
lium se cubiculis ingerebant, quos manibus capientes illis an inunda-
tamen deliciis carere maluissent. Et nisi salubri consilio ante Nile.
provisum fuisset de fossato, quod tamen ad usus alios factum
fuerat, mare conjunctum flumini homines cum jumentis, naves
cum victualibus et armis, detraxisset ad hostes. Nec tamen
hoc periculum evaserunt quatuor cogones, super quos fabricata
fuerant propugnacula ad turrin capiendam, qui⁸ uno impetu

¹ Hugh le Brun.

² Milo III., Count of Bar-sur-Seine.

³ Walter.

⁴ Oliver. adds, "magist. militiæ Templi."

⁵ Veit von Tille, Wilken, vi. p. 209.

⁶ beati] sancti, C.

⁷ nocte media] om. O.; not in Oliver.

⁸ qui] que, B. O. W.

A.D. 1218. cum quinta navi, quæ inter eas hærebat, ad oppositam ripam Oliver. vi ventorum præcipitati,¹ ante oculos eorum igne Græco sunt Scholast. combusti.² Pepercit siquidem Deus operibus Frisonum et Theu- cap. xi. tonicorum, quibus turris capta fuerat. Sed naves oneratæ, quæ col. 1407. in portu maris stabant, ruptis repente funibus, perierunt. Hæc³ tempestas adeo generalis fuit, quod etiam in (Not in Anglia et Scotia tonitruum et fulgura et ventum in- Oliver.) comparabilem generavit.

Plague
among the
crusaders.

De quadam peste quæ multos in exercitu Christianos afflicti.
Invasit ea tempestate multos de exercitu pestis quædam, Id. contra quam phisici nullum ex arte sua poterant invenire⁴ remedium. Dolor enim occupavit repente pedes et crura, in quibus apparuit caro corrupta et nigra, gingivas et dentes,⁵ nigredo obdurata potentiam abstulit masticandi; sicque longo doloris tractu afflicti, multi ad Dominum migraverunt. Quidam vero usque⁶ tempus vernale durantes caloribus beneficio mortis periculum evaserunt.

*De translatione Sancti Wlstan, cujus costa collata
ecclesiæ Sancti [Albani].*

Dedication
of St.
Mary's,
Worcester,
and trans-
lation of S.
Wulstan,
7 June.

Abbat
William
obtains a
portion of
his relics
for St. Al-
ban's.

Eodem anno dedicata est ecclesia Sanctæ Mariæ Wigorniae, et corpus gloriosi episcopi Wlstan, præsentibus Cogges- episcopis et magnatibus quos dinumerare longum esset, hale, p. 186. translatum est uno et eodem die, septimo idus Junii, litera Dominicali G., videlicet die Jovis in septimana Pentecostes, præsidente eidem ecclesiæ Silvestro episcopo; aliquando priore ejusdem ecclesiæ et monacho; et divisæ sunt reliquiæ, ut magis sanctus venerabilis haberetur. Collata⁷ est ecclesiæ costa una quam reverenter auro et argento abbas ecclesiæ Sancti Albani Willelmus collocavit. (Not in Cogges- hale.)

Gualo recessit ab Anglia, tendens Romam circa fes- Id.

¹ *præcipitati*] præcipitate, B. O. W.

² *combusti*] combuste, B. O. W.

³ This is in rubrick in the margin. It is not in C.

⁴ *invenire*] dare, C.

⁵ The sentence is obscured by its being abridged and altered.

⁶ C. ins. *ad*.

⁷ See Gesta Abbatum, i. p. 283; Annales de Wigornia, Annal. Monast. iv. p. 409.

Cogges-
hale,
p. 186.
Id. p. 187.

tum Sancti Andreæ. Pandulfus Norewicensis electus A.D. 1218.
successit ei in legationem. Rex Henricus III. proprium Pandulf
legatē in
place of
Walo.
New seal.

sigillum regni optinuit.

Ricardus de Marisco fit episcopus.

Eodem anno, procurante Walone¹ legato, Ricardus de Ma- Richard de
risco clericus, de familia et moribus² regis Johannis, factus est Marisco,
Dunelmensis episcopus; qui nono kalendas Augusti munus bishop of
suscepit consecrationis. Durham.

Willelmus Marescallus diem clausit extremum.

Anno Dominicæ incarnationis MCCXIX. Rex Henricus, quarto Henry III.
regni sui anno, fuit ad Natale Domini apud Wintoniam; cui at Win-
Petrus³ episcopus omnia necessaria ministravit. Quo etiam chester.
tempore Willelmus senior Marescallus, regis et rector regni, Death of
diem clausit extremum, et Londoniis apud Novum Tem- the Earl
plum honorifice tumulatur, scilicet in ecclesia, die Marshal,
censionis, videlicet xvii. kalendas Junii.⁴ who is
Post cujus buried at
mortem memoratus rex in custodia Petri Wintoniensis episcopi the New
remansit. Obiit Willelmus Marescallus, miles incompar- Temple,
abilis. De quo quidam⁵ versificator ait, 16 May.

Sum quem Saturnum sibi sensit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem. His epi-
taph, and
character.

Fuit enim Hibernicis nocivus edomitor, Anglis honor
et gloria, Normannis negotiator, quia in ea multa com-
paravit, Gallicis bellicosus et miles invincibilis. Plura
habentur epitaphia scripta de eo in libro⁶ fratris

¹ O. W. ins. *apostolicæ sedis*.

² *moribus*] Altered in the Hist. Angl. to *consiliariis*.

³ O. W. ins. *ejusdem civitatis*.

⁴ *Junii*] Aprilis, B. In the margin is his shield reversed.

⁵ Gervasius de Melckeleia, opti-
mus astrologus, Hist. Angl. ii. p.
282.

⁶ This book, which was given by

Matthew Paris to S. Alban's, is
now in the Cambridge University
Library, Dd. xi. 78. To the table
of contents given on the fly leaf,
Matthew Paris has made some ad-
ditions, one of which is "De epi-
taphio comitis Marescalli"; but
the leaves that contained the epi-
taphs referred to above are now
gone. Henry of Avranches was a

A.D. 1219. M. Parisiensis quem habet de versibus Henrici de Abrincis.

Composi-
tion be-
tween the
bishop of
Lincoln
and the
abbey of
St. Alban's
respecting
the vicar-
age of Lu-
ton, Beds.

Hoc quoque anno facta est amicabile compositio inter ecclesiam Lincolnensem et ecclesiam Sancti Albani super vicaria de Luitona, tempore Hugonis Lincolnensis episcopi, scilicet secundi, et Willelmi abbatis Sancti Albani. Quæ compositio plenius scribitur in libro Ad-ditamentorum,¹ videlicet ad tale signum . Sed hoc eodem anno ante hoc capitulum.

De obsidione civitatis Damietæ, et de afflictione varia Christianorum in exercitu.

Progress
of the
siege of
Damietta.

Eodem² tempore Pelagius³ Apostolicæ sedis legatus, ardens habens desiderium civitatem Damietæ obsidendi, Christianos post turrim captam hortabatur ad Nili fluminis transitum, qui cum magno periculo per flumen sursum cum navibus ascendentes inter civitatem et turrim captam, machinis civitatis et igne Græco sunt non mediocriter impediti. Unde accidit, ut una navis Templariorum, vi torrentis impulsæ, prope ripam civitatis capta fuisset, quæ cum præcipitaretur ad hostes, cum barbotis et uncis ferreis ipsam diutius impugnaverunt, ignem Græcum super eam proicientes de turribus civitatis. Et cum prævalere propter defensorum audaciam non potuissent,⁴ certatim navem ascendentes increduli, præcipites in eam ad Templarios descenderunt. Ubi cum diutius pugnaretur, navis tandem perforata, sive ab hostibus, sive a fidelibus ut potius creditur, profundum fluminis petiit, submergens Ægyptios et Christianos, ita ut vix mali summitas appareret; et sicut Samson plures stravit mo[riens quam vi]vens, sic et isti martires Christi plures secum in aquæ voraginem traxerunt, quam gladiis perdere potuerunt. Deinde pontem reparantes pagani aperturam adeo reliquerunt angustam, ut naves fidelium sine periculo fluminis ascendere non valerent.

Oliver.
Scholast.
cap. xi.
col. 1407.

Sed Frisones et Theutonici, zelo justæ indignationis accincti, Id. cap. xii. cum majori navi, cujus ministerio turris capta fuerat, pontem col. 1408.

kind of court poet to Henry III. See Warton's History of English Poetry, ii. p. 48 (ed. Hazlitt, Lond. 1871) and the references there given. This sentence is not in C.

¹ i.e. MS. Nero. D. 1, f. 63. It

is also given in the Gesta Abbatum, i. p. 275 (Riley).

² Eodem . . . hortabatur.] This is Wendover's.

³ C. ins. et.

⁴ potuissent] valerent, O. W.

Oliver.
Scholast.
cap. xii.
col. 1408.

viriliter invaserunt; auxilium quoque non habentes nisi de A.D. 1219.
cælo, circiter¹ decem viri de gente prædicta contra omnem Progress of
fortitudinem Babilonis pontem ascendentes, spectante Christiano- the siege of
rum multitudine, et hanc audaciam plurimum admirante, frege- Damietta.
runt eundem; et sic cum quatuor navibus, super quas erat pons
fundatus, reversi sunt cum triumpho, liberam viam et apertam
Christianis sursum velificare volentibus relinquentes. Et his
ita gestis, Saraceni periculum, quod illis imminabat, atten-
dentes, ripam fluminis fidelibus oppositam fossatis et argillosa
materia cum propugnaculis ligneis et rebus aliis munierunt,
machinas cum petrariis locantes ibidem, per locum illum
transeundi spem omnimodam fidelibus auferentes. A casali
etiam, quod per miliare fere distabat a civitate, ubi nova hæc
munitio terminabatur, per transversum fluminis navium fece-
rant submersiones,² cum palis gurgiti latenter infixis. Sed
Christi³ milites, cogones cum castellulis ac propugnaculis,
armatis muniti bellatoribus, cum galeis aliisque navibus sub-
sequentibus, præscriptas submersiones, Christo duce, penitus
evaserunt. Hostes vero fidei, omni metu dissimulato, tres f. 54 b.
ordines armatorum stationi navium Christianorum opposuerunt,
unam peditum, super ripam fluminis, cum targiis eleganter
ordinatam, secundam post tergum eorum, similem priori, ter-
tiam equitum, longam et terribilem, ictibus lapidum et telo-
rum plurimum vexantes fidelium stationem. Sed fidelis Deus,
qui non patitur temptari suos super id quod possunt sustinere, 1 Cor. x. 13.
respicens ad castra servorum suorum, moerorem fidelium et
tristitiam in gaudium et exultationem convertit. Nam in
nocte solennitatis beatæ Agathæ martiris, cum ordinatus esset Feb. 5.
exercitus Christi, qui sequenti die fluvium erat transiturus, Retreat of
pluviæ et venti magnam difficultatem Christicolis intulerunt; the Sara-
sed nocte eadem, Deo procurante, tantus pavor Soldanum cens.
Babilonis et ejus exercitum invasit, ut relictis tentoriis, igno-
rantibus etiam paganis quos ad resistendum fidelibus ordina-
verat, in sola fuga spem haberent. Unde quidam apostata,
qui diu⁴ Christianorum legem transgressus sub Soldano mili-
taverat, stans in ripa⁵ fluminis, Gallica lingua clamare cœpit;
" Quid moramini? quid trepidatis? Soldanus recessit." Et
hoc dicto, se recipi in Christianorum naviculam postulavit.
Sicque fidelibus fidem faciens, illos ad transitum fluminis ani-
mabat. Et summo diluculo, cum inchoatum esset missæ offi-

¹ circiter] pauciores quam, W.

² submersiones] subversiones,
W.; immersionem, Oliver.

³ Christi milites] Introduced by
Wendover.

⁴ diu] multo tempore, O. W.

⁵ ripa] ripam, C.

A.D. 1219. cium, *Gaudeamus omnes in Domino*,¹ per oratoria Christia- Oliver.
The cru- norum, nunciata sunt hæc regi et legato. Itaque fugientibus Scholast.
saders Saracenis, Christiani absque sanguinis effusione et omni im- cap. xii.
cross the pedimento flumen transierunt; sed adeo limosa et aquis pro- col. 1408.
river and fundioribus difficilis fuit ad applicandum terra hostilis, ut vix
invest Da- eam equi ascendere potuissent. Templarii autem præduces in
mietta. ascensu prospero cursu ad civitatem festinaverunt, sternentes
perfidios, qui audacter de portis egressi Christicolis venientibus
occurrerunt. Sed illis in civitatem redire compulsis, exercitus
Christi tentoria Soldani occupavit ac spolia fugientium paga-
norum. Targias multas et galeas, cum barbotis et navibus
aliis, quæ infra casale usque ad civitatem inveniabantur,
Christicolæ rapuerunt. Unde perfidorum multitudo, relictis
uxoribus ac parvulis propter fidelium inopinatum transitum,
de Damietta fugerunt. Deinde per girum Damietta obsessa est,
exercitu exercitui per pontis compositionem continuato, utram-
que ripam fluminis contingentem.

*De primo impetu Saracenorum in Christianos post obsidionem
Damietæ.*

First at- Civitate itaque obsidione vallata, hostes fidei, resumptis Id. col.
tack of the viribus, cum Soldano et Alapinis æc multitudine copiosa 1409.
Soldan and locum occupant, ad quem fideles transitum fecerant inspera-
the Aleppo tum. Et nisi per consilium divinum et auxilium prima castra,
forces. quæ erant inter mare et fluvium, retenta fuissent, et maxime per
probitatem Theutonicorum, negotium Christi magnum pericu-
lum incurrisset. Nam pleni amfractibus Saraceni ad tantam
9 March. prorupti sunt temeritatem, ut diluculo die Sabbati ante Do-
minicam qua cantatur *Oculi mei semper ad Dominum*,²
fidelibus ignorantibus, cum multitudine gravi bellatorum,
usque ad fossatum suum sese præcipitarunt, sed peditum
illorum et equitum fuerunt probitate repulsi. Fecerant enim (Not in
Christiani fossatum a tergo sui latum satis et altum ad cau- Oliver.)
telam, ut si forte hostes fidei impetum facere vellent in eos,
hujus fossati præsidio munirentur.

¹ The beginning of the office for
S. Agatha's day, "Gaudeamus om-
nes in Domino, diem festum cele-
brantes sub honore Agathæ mar-

"tyris, de cujus passione gaudent
angeli et collaudant Filium Dei."

² The beginning of the office for
the third Sunday in Lent.

De secundo impetu facto contra Christianos.

A.D. 1219.

Oliver.
Scholast.
cap. xiii.
col. 1410.

In die iterum Palmarum inimici crucis, collecto innumera- 31 March.
bili exercitu ac nimis terribili, fossatum undique fidelium in- Second
vaserunt, et præcipue pontem Templariorum et ducis Austriæ, attack.
quem ipsi cum Theutonicis defendere viriliter studuerunt.
Sed illi cum electis militibus suis ab equis descendentes cum
Christianis atrociter pugnaverunt. Ceciderunt hinc inde mor-
tui ac vulnerati multi; sed tandem adeo prævaluerunt in-
creduli, quod pontem ascendentes partem ejus combusserunt.
Tunc dux Austriæ præcepit suis, ut sese retrahentes hostibus
darent ingressum; sed illi ingredi non audebant. Mulieres
quoque bellatoribus Christianis aquam, vinum, panem, ac
lapides¹ ministrabant; sacerdotes vero orationi insistebant, Deum
orantes,² et sauciatorum vulnera alligantes. In ipso die sancto
non est Christianis spatium datum alias gestandi palmas
quam balistas, arcus, lanceas, gladios, clipeos, et sagittas;
adeo enim instabant inimici eorum atrociter studio liberandæ
civitatis, quod ab ortu solis usque ad horam diei decimam
fidelibus requiem non dederunt; sed tandem fatigati sese
cum dampno maximo de loco certaminis retraxerunt. In festo 16 May.
iterum Dominicæ Ascensionis, more solito, per terram et aquam
irruerunt perfidi in Christianos, ac multotiens illos attemp-
tantes, prævalere non potuerunt, sed prope castra eos provo-
cantes mutuo ad invicem dampna pertulerunt.

Id. cap.
xiv. col.
1411.

De tertio impetu crudeliter facto ab incredulis contra Christianos.

Id.

Collegerunt denique hostes fidei pridie kal. Augusti om- 31 July.
nem quam habere poterant copiam bellatorum, qui post Third
diutinos assultus fossatum³ contra militiam Templi tandem attack.
transeuntes, ac violenter licias dirumpentes, pedites Christia-
norum in fugam verterunt, ita quidem ut universo exercitui
periculum immineret. Milites, equites simul et pedites,⁴ ter
conati sunt ipsos a fossato repellere, sed nihil profecerunt.
Clamor exortus est insultantium paganorum, aucta est timi-
ditas Christianis. Sed spiritus consilii et fortitudinis Templa-
rios animavit. Nam magister⁵ Templi cum marescallo cæteris-
que fratribus, per exitum satis angustum impetu facto, viriliter

¹ O. W. ins. *intrepide*, as Oliver.

² *orantes*] benedicentes, O. W.,
as Oliver.

³ B. repeats *fossatum contra*.

⁴ O. W. ins. *seculares*, as Oliver.

⁵ Peter de Montaigu. William of
Chartres died through illness follow-
ing the inundation of the Nile.

A.D. 1219. incredulos convertit in fugam. Domus Theutonicorum et Frisones,¹ comites et barones, atque ex diversis nationibus milites, videntes Templi militiam in periculo, per exitus sibi expositos illis in auxilium proruperunt. Tunc pedites perfidorum, projectis clipeis, truncabantur ad² centum, præter illos qui in fossato præcípites perierunt. Deinde peditibus Christianis egressis, per modicum spatium sese subtraxerunt hostes. Acies hinc inde substituerunt armatæ, donec crepusculum vespertinum certamen diremit.³ Saraceni prius recesserunt; occisorum jacebant corpora juxta fossatum multa, præter illos qui sauciati letaliter⁴ ad castra sunt reducti. Pauci de fidelibus per virtutem Dei et Templariorum audaciam perempti fuerunt et captivi. Dum hæc agerentur ibidem, combusta sunt omnia fere instrumenta fidelium, quæ erecta erant contra civitatem, a defensoribus ejus, præter scalas, in magnum Christianorum detrimentum. Post has igitur factas a Soldano invasiones non est ausus congregari cum Christianis, sed non longe ab obsidione fixis tentoriis in insidiis permanebat.

Oliver.
Scholast.
cap. xiv.
col. 1411.

(Not in
Oliver.)

De⁵ prælio, campestri inter Christianos et Saracenos commisso.

Battle between the Crusaders and Saracens.

f. 55.

Exercitus autem Christi cum diutius usu petrariarum et trebuculorum aliarumque machinarum muros civitatis subvertere laborasset, nec quicquam profecisset, a prudentioribus populi perspicue deprehensum et veraciter est intellectum, non nisi sola virtute divina Damietam fore capiendam; unde inter multos surrexit murmuratio in castris, communibus exigentibus peccatis et discordiæ fomentis. Nam quorundam fuit præsumptio, ut cum Soldano, qui non longe [a castris] Christianorum fixis tentoriis manebat in insidiis, campestre prælium consererent; ut, eo subjugato, cum ipso subjugarent etiam Damietam. E contra consilium regis Jerusalem erat et multorum cum eo, ut obsidio tam diu ageretur incepta, quousque vel virtute divina vel etiam fame inclusi deficerent. Nam quicunque per posticum⁶ vel de muris civitatis præcípites evadebant, inflati et fame afflicti, concivium suorum evidenter an-

Oliver.
Scholast.
cap. xiv.
col. 1412.
(Not in
Oliver.)

Id. cap. xv.
col. 1414.

¹ *Frisones*] Introduced by Wenden, as *barones* immediately afterwards.

² *ad centum*] Introduced by Wenden.

³ *diremit*] dirempsit, O. W., interemit, Oliv.

⁴ *letaliter*] graviter vel leviter, Oliv.

⁵ At the foot of the page is a drawing of the Christians and Saracens fighting.

⁶ *posticum*] posticum O. W., and so Eckhard, col. 1414.

Oliver.
Scholast.
cap. xiv.
col. 1412.

(Id. Gale,
p. 447.)

gustiam indicabant. Sed illis tandem prævalentibus qui A.D. 1219. decreverant immutabiliter cum Soldano certamen inire, in die Defeat of
Decollationis Sancti Johannis Baptistæ ad castra Babiloniorum the Chris-
ita, licet discordes, confluebant, ut vix invenirentur viri qui in tians.
obsidione urbis remanerent. Tandem inter mare et flumen, ubi Aug. 29.
dulcis aqua repperiri non poterat ad bibendum, proficiscentes,
invenerunt hostes fidei in tentoriis commorantes; sed ipsi, papi-
lionibus sublati, fugam simulabant. Et cum a fidelibus pro-
cessum fuisset adeo, quod appareret adversarios nolle directa
fronte configere, capitanei fidelis populi longum inierunt con-
siliū, utrum procederent an redirent. Discors inter eos fuit
sententia, unde inter¹ consilia sine consilio solutæ sunt acies,
præter ordinationem illorum, quos disciplina ligavit et obedi-
entia militaris. Equites Cipri, in dextro cornu constituti,
Saracenis incursum a latere facientibus timiditatem suam os-
tenderunt. Romani pedites primi fugerunt, et cum postea²
equites ex nationibus diversis, cum quibusdam Hospitalariis
Sancti Johannis. Legatus et patriarcha, qui crucem portabant,
multum sed frustra, ut resisterent, supplicabant. Æstus solis
vehemens erat, unde pedites armorum pondere premebantur;
calor auxit laborem viæ, et qui secum detulerant vinum, bibe-
runt illud purum, propter aquæ defectum, in angustia sitis; qui
post primos fugientes anhelo cursu terga dederunt, extinctique
sine vulneribus corruerunt. Rex vero Jerusalem, cum Templa-
riis et domo Theutonicorum et Hospitalariis³ Sancti Johannis, *Infortu-
nium mag-
num populi
Christiani.*
de Outhlandia,⁴ de Wiche,⁵ de Saleberge,⁶ et Cestriæ comitibus,
cumque Waltero Bertoldi, Reginaldo de Ponte, Francigenis,
Pisanis, et militibus⁷ ex nationibus diversis, impetum sustinu-
erunt⁸ paganorum; et pro muro fuerunt fugientibus, quotiens
illis⁹ suas facies ostendebant. Rex vero Jerusalem igne Græco
fere fuit combustus. Capti sunt autem in illo conflictu ex
Christianis electus¹⁰ Belvacensis, et frater ejus Andreas de

¹ *inter . . . consilio*] Introduced by Wendover.

² *postea*] post, O. W., as Oliver; *cum postea* are written by Par. in the margin. C. has *primo*, altered to *postea*.

³ *hospitalariis*] hospital', B., hospitalis, O. W.

⁴ *Outhlandia*] Orthlandia, C.; Hoilandia, Oliver; i.e., William I., Count of Holland.

⁵ George Count of Wied.

⁶ *Saleberge*] This is William Earl of Salisbury. See L'Estoire de Eracles, 32, cap. xii., p. 843. This name and that of R. de Ponte are not in Eckhard's edition.

⁷ O. repeats *militibus*. W. introduces *multis*.

⁸ *sustinuerunt*] sustinent, O. W. It is altered by Paris in B.

⁹ *illis*] illas, B.

¹⁰ Milo de Chatillon Nanteuil.

A.D. 1219. Nantes,¹ vicecomes² Belli Montis, Walterus³ regis Francorum Oliver. camerarius ac filius ejus,⁴ Johannes de Arcis,⁵ Henricus⁶ de Scholast. Ulmo; Templarii triginta tres capti sunt vel interfecti,⁷ cum cap. xiv. marescallo⁸ Hospitalis Sancti Johannis, et fratribus quibusdam p. 447 (Gale). ejusdem domus; nec domus Theutonicorum absque damno evasit. Sunt præterea alii multi trucidati et in captivitatem adducti. Militia autem Templi, quæ in congressione solet esse prima, in regressu fuit ultima; unde cum ad fossatum Christianorum novissima rediret, tamdiu foris⁹ substitit, quousque anteriores intra mœnia fuissent ingressi. Tunc increduli reversi sunt ad abducendos captivos suos et spolia colligenda. Et sicut a perfidis postmodum didicerunt fideles, quingenta¹⁰ capita Christianorum Soldano præsentata fuerunt. Christianis vero hoc certissime constat, quod in præcipua militia sua damna sibi luctuosa sustinuerunt increduli, unde Soldanus, unum de captivis suis ad Christianos mittens, de treuga vel pace tractare cœpit, in quo tractatu reparaverunt fossatum suum eleganter¹¹ et alias machinas Christiani.

*Pagano-
rum vic-
toria sed
cruentis-
sima.*

*Qualiter peregrini quidam a Damietta non licentiati recesserunt.
De adventu Savarici de Maloleone insperato.*

Many of the pilgrims desert. Nautæ quidam eo tempore Christianitatis proditores, et cum Id. cap. xv. eis Christiani multi, ante tempus consueti passagii, exercitum p. 448, = Christi in summo periculo reliquerunt, qui recedentes Chris- col. 1413. ticolis mœstitiam, Babiloniis audaciam contulerunt. Unde (Eckhard) tractatum pacis intermittentes increduli, in vigilia Sanctorum Cosmæ et Damiani et proxima die sequenti, cum galeis et barbotis armatis, per flumen et terram, cum mangonellis,¹² targiis, et fruticibus pro implendo Christianorum fossato, petierunt eos impetu consueto et barbarica feritate, multosque fideles hoc subito impetu peremerunt. Sed triumphator in Israel, omnipotens Deus, castris suis providit, misso per mare Savarico de Maloleone cum¹³ galeis armatis et bellatoribus multis. Tunc Christiani hoc viso, in illo necessitatis articulo

Attack of
the Sara-
cens.
26 Sept.

Arrival of
Savary de
Mauléon.

¹ *Nantes*] Nantolio, the Camb. MS. of Oliver. *Nanteuil*.

² Ralph.

³ Walter of Nismes.

⁴ Adam.

⁵ *Arcis*] Arciis, Camb. MS. of Oliver; Aras, Eckhard, col. 1413; Arcie, L'Estoire de Eracles, 32, iii. p. 332.

⁶ *Henricus de Ulmo*] in Eckhard's edition, though not in Gale's.

⁷ *interfecti*] interfecto, B.

⁸ Aymar de Layron, L'Estoire de Eracles, 32, iv. p. 333.

⁹ *foris*] so O. W. as Oliver; fortis, B.

¹⁰ *quingenta*] quinquaginta, Oliv.

¹¹ *eleganter*] alacriter, Oliver.

¹² C. ins. et.

¹³ *cum*] qui, C.

Oliver. clamaverunt in cælum, Deum laudantes, et non trepidantes; A.D. 1219.
cap. xv. sed in prælio hostibus viriliter resistentes, incredulos recedere
col. 1413. compulerunt Illius virtute Qui salvat sperantes in Se.

De Sancta Elizabeth Alemannica.

Ipsis diebus signipotentissima sancta Elizabeth, regis ¹ Account of
Hungariæ filia, Landgraviæ Thuringiæ sponsa, miraculis S. Eliza-
et vitæ sanctitate supra sexum muliebrem floruit in beth of
Alemannia, cujus hortatu vir suus Landegravius, no- Hungary.
mine Ludowicus, crucem suscepit, et apud Damiatam
obiit,² sanctissimæ precibus uxoris suæ E[izabeth] cælo
receptus. Post cujus obitum sancta Elizabeth jam
vidua habitum religionis de manu magistri Conradi
viri sanctissimi suscepit, et adeo de virtute in virtu-
tem ascendit, ut ante et post obitum ejus tota Ale-
mannia ejus virtutibus et fama illustraretur. Et scien-
dum quod ipsa³ E[izabeth] filia fuit illius reginæ,⁴ Doubtful
de qua per Innocentium Papam interpretata est in speech
melius hæc locutio amphibologica, cum de consensu about her
communi accusaretur archiepiscopus quidam; mother's
murder.

Cf. Alberici
chronicon,
p. 473
(Leibnitz
Access.
Histor.
tom. ii.
Hanov.
1698).

Reginam interficere nolite, timere bonum est: et si
omnes consenserint,⁵ ego non, contradico.

In qua locutione hæc fuit accusantis intentio;

Reginam interficere nolite timere, bonum est; et si
omnes contradixerint,⁶ ego non contradico.

Et sic per propitium interpretem intervenientibus
muneribus liberatus est accusatus.

¹ Andrew II.

² An error; he died at Otranto
in 1227. They were not married
till 1221. See Madden's note 2,
Hist Anglor. ii. p. 233.

³ ipsa] illa, C.

⁴ Gertrude of Meran. The
"archiepiscopus quidam" was
John de Merania, archbishop of

Strigonium (Gran). See Alberic's
chronicle, p. 473.

⁵ consenserint] Written by Par.
over an erasure; contradixerint,
Hist. Angl.; consenserint, C.

⁶ contradixerint] sic, Par. pro-
bably forgetting to alter it; consen-
serint, Hist. Angl.; C. has consen-
tierint in the text, contradixerint in
the margin.

A.D. 1219. *De mortalitate qua affligebantur inclusi urbe Damietta.*

Famine
and pesti-
lence
within
Damietta.

Nunc autem de his quæ in civitate gesta sunt aliquid referamus. Damietta igitur obsidione longa, ferro, fame, et pestilentia graviter, et ultra quam credi vel scribi possit, afflicta, in spe sola fidem habuit, quam civibus Soldanus promisit, ut pro eis, si necessitas instaret, cum Christianis componeret, ut mortem evadere potuissent. Sed hoc tempore in urbe tanta fames invaluit, ut vitalis refectio deesset inclusis. Durabilis enim non est annona Egipti, propter molles glebas in quibus crescit, nisi superius circa partes Babiloniæ servetur per annum. Postremo autem portas suas obstruxerunt increduli, ne aliquis exiret qui calamitatem eorum fidelibus nuntiaret, quia dies afflictionis miseros possiderunt. Illis etiam, qui foris in exercitu Soldani fideles obsederunt, copia pabuli decrescere coepit, et ita quidem, quod coctanum unum xii.¹ bizantiis vendebatur. Inter cætera incommoda, quæ miseri sustinebant diebus² ac noctibus, velut aurisia percussi, oculis apertis nihil videbant. Nilus præterea, qui post festum Id. cap. Sancti Johannis Baptistæ usque ad Exaltationem sanctæ Crucis xvi. solet exrescere et Ægypti planitiem irrigare, hoc anno more solito non ascendit, sed magnam terræ partem siccam relinquens, terram illam nec seminari permisit³ nec arari. Unde Soldanus famem timens, amore retinendæ Damietæ, cum Christianis pacifice componere cogitavit. Auxit autem propositum ejus ad compositionem miraculosa turris subjugatio, et Christianorum constantia præliandi, qui totiens cum admodum paucis fidelibus, omnem Paganismi fortitudinem audacter invadentes, de prælio turpiter fugaverunt, et multa ex eis milia peremerunt. (Not in Oliver.)

The Soldan thinks of offering terms to the Crusaders.

Qualiter Soldanus regnum Jerusalem optulit Christianis ita ut a Damietta recederent.

Speech of the Soldan. Soldanus igitur, convocatis magnatibus suis et consiliariis fidelissimis, dum esset in mentis angaria constitutus, coram eis locutus est in hunc modum. "Deus," inquit, "Christianorum magnus est, fidelis, et potens in prælio, quod nos comprobavimus omnes, et maxime in hoc instanti articulo, in quo manifeste pugnat contra nos pro inimicis nostris. Et

¹ xii.] xi., Oliver.

² diebus ac] Introduced by Wendenover.

³ permisit] So Par. in the mar-

gin, for poterat, which B. O. W. have, as Oliver. C. has terra illa . . . poterat, with permisit in the margin.

Cf. l'Estoire
de Eracles
empereur,
i.e., Cont.
Will. Tyr.
lib. 32, cap.
xi. p. 342
(Recueil
des Histo-
riens des
Croisades,
Par. 1859,
T. ii.)
Oliver
Scholast.
cap. xvi.
col. 1414.

"procul dubio inanis erit actio nostra tota, quamdiu fideles A.D. 1219.
"ipsum habebunt placabilem adiutorem. Ecce, imminet captio f. 55 b.
"Damietæ, quæ clavis est totius Egypti; quæ si capta fuerit,
"in maximum nostri ac legis nostræ proveniet detrimentum.
"Quia cum multotiens legatur a Christianis obsessa, nun-
"quam tamen legitur¹ subjugata. Unde nobis utile reor, ut
"reddamus Deo Christianorum ea quæ sua fuerunt omnia,
"ne simul cum suis auferat a nobis quæ nostra esse videntur.
"Sicque cum justus sit et aliena non concupiscat, si hanc
"pacem recusaverint et æquitatem Christiani, maxime sibi
"tam honorabilem, provocabunt Deum suum in odium sui
"per concupiscentiam iniquam, et sic superbiorum aspernator
"ab eis recedet, habebuntque impugnatores, quem habuerant
"propitium adiutorem." Et licet hoc consilium multis dis-
pliceret, missis tamen nunciis Christianis optulit veram
crucem, quæ olim a Salaadino capta fuerat, cum captivis
omnibus, qui per regnum Babilonis et Damasci vivi poterant
repperiri, cum sumptibus necessariis ad reparandos muros
Jerusalem et civitatem in statum pristinum reducendam.
Optulit insuper totaliter regnum² Jerosolimitanum, præter
Craccum et Montem Regalem, pro quibus retinendis tributum
optulit, singulis annis videlicet³ xii. milia bisantios, quamdiu
illa teneret. Sunt autem duo castra hæc in Arabia, septem
firmissimas munitiones habentia, per quæ negotiatores paganorum
et peregrini Mecham tendentes vel ab illa revertentes transire
solent; et qui hæc tenuerit, Jerusalem cum vineis graviter
et agris lædere valebit. Hanc compositionem acceptandam et
utilem esse Christianitati rex Jerusalem, comes Cestrensis,
et omnes Francigenæ, cum capitaneis Theutonicorum con-
stanter⁴ censuerunt. Nec hoc mirandum est, cum multo minore
pace, quæ prius oblata fuerat, contenti fuissent Christiani,
nisi insano consilio eis fuisset obviatum. Legatus autem,
concupiscentia retinendæ civitatis ductus, et per eum pa-
triarcha cum clero universo, huic compositioni se opponunt,
asserentes constanter ante omnia Damietam fore capiendam.
Opinio diversa peperit discordiam, unde⁵ nuncii Soldani læti
recesserunt. Cumque hæc Soldano nunciata fuissent, misit clam
multitudinem magnam peditum per palustria ad Damietam,
quorum ducenti quadraginta, Christianis dormientibus, Do-

He offers to
restore the
cross, the
captives,
and the
kingdom of
Jerusalem,
excepting
Kerak and
Montreal
(Petra),
and to pay
tribute for
these.

Several of
the crusad-
ing leaders
wish to
accept the
terms
offered,
but the
legate and
the clergy
oppose
them, and
they are
refused.

¹ legitur] om. C.

² regnum] om. C.

³ vid. . . . bisantios] Introduced
by Wendover. The *Estoire de*
Eracles, pp. 339, 342, has "xv. mile
"besans."

⁴ constanter] pertinaciter, O. W.
as Oliver.

⁵ unde . . . fuissent] Introduced
by Wendover.

A.D. 1219. minica nocte post festum Omnium Sanctorum, licias eorum Oliver. intraverunt; sed per clamorem vigilum¹ exercitus capti sunt cap. xvi. vel interfecti, quos ad centum² vel plures numeraverunt ex col. 1415. captivis.

De captione miraculosa urbis Damietæ et civibus subjugatis.

Capture of His³ ita gestis, cum populus Christianus civitatem Damietæ⁴ (Not in Damietta. acerrime invasisent, perspexerunt murorum propugnacula Oliver.) omni carere defensore, unde cum festinatione scalis ad murum applicatis, civitatem certatim intraverunt fideles. Sicque Salvatore mundi procurante, nonas Novembris capta est Damietta Id. sine defensione, absque tumultu et violenta depredatione, ut cap. xvii. soli Filio Dei victoria ascribatur. Et cum caperetur⁵ civitas⁶ in col. 1415. oculis regis Babilonis, non fuit ausus more solito Christianos aggredi, sed confusus aufugiens propria castra combussit. Christo itaque duce, milites Christi Damietam ingressi plateas invenerunt stratas cadaveribus mortuorum, ex quibus eis Id. cap. occurrit fœtor intolerabilis et miserabilis humanitatis aspectus. xxi. col. 1418. Mortui vivos⁷ interfecerunt; vir et uxor, pater et filius, dominus et servus, mutuis fœtoribus perierunt. Nec solum plateæ civitatis mortuis erant plenæ, quia in ædificiis et cubiculis jacebant defuncti. Juvenes et parvuli petierunt panem, sed non erat qui frangeret eis; infantes ad ubera matrum pendentes inter amplexus morientium oscitabant; divites delicati inter acervos tritici fame perierunt. Octoginta milia a tempore obsidionis perierunt in urbe, exceptis illis quos sanos vel languidos invenerunt fideles, qui ad tria milia et amplius numerantur; ex his autem trecenti nobiliores ad redemptionem captivorum suorum vivi reservantur a populo Christiano, præter baptizatos qui crediderunt in Christum. Hæc civitas Id. cap. primo a Græcis⁸ obsessa legitur, qui in ejus captione defecerunt; xvii. col. 1415. secundo obsessa fuit a Latinis, sub Amalrico rege Jerosolymorum, sed minime profecerunt; hac tertia vice tradidit eam servis suis Rex regum et Dominus dominantium, Jesus Christus Dominus noster, Qui vivit et regnat in sæcula sæculorum.

The three sieges of Damietta.

¹ *vigilum*] *vigilium*, B.

² *centum*] cc. et duos, Oliver (Eckhard), ducentos et plures (Gale).

³ At the foot of the page are two drawings of the attacks on "Turris Damietæ" and "Civitas "Damietæ."

⁴ *Damietæ*] om. C.

⁵ *caperetur*] *captura*, W.

⁶ *civitas*] *civitatis*, O. W. B. has the same, but with the *ti* expuncted.

⁷ *vivos*] *nimios*, O. W., *uiuus*, B.

⁸ Oliver. has *Græcis et Latinis*.

De spoliis Damietæ impreciabilibus.

A.D. 1219.

Oliver. Invenerunt autem in civitate fideles aurum et argentum multum nimis, pannos sericos, vestes pretiosas, cum ornatu sæculari, et varia suppellectili in abundantia magna valde. In commune juraverunt omnes, quod asportata de civitate spolia redderentur, inter victores æqualiter dividenda; hoc etiam sub anathemate præceptum fuit a legato; sed concupiscentia oculorum multos fures fecit. Perceperunt autem ad utilitatem reipublicæ magnam partem divitiarum Egypti in auro et argento, perlis, pomis ambrae, filis aureis, philateriis, et pannis pretiosis, quæ distributa sunt per exercitum Domini cum annona in civitate reperta. Episcopus¹ Achonensis parvulos omnes, qui in urbe reperti sunt vivi, baptizavit, solvens ex ea Deo primitias animarum. Legatus quoque de maxima mahomeria civitatis fecit ecclesiam in honorem Beatæ Virginis Mariæ et² omnium Apostolorum, ad gloriam et exaltationem fidei Christianæ et Sanctæ Trinitatis.

Spoils taken by the Crusaders in Damietta.

Descriptio civitatis.

Id. cap. Civitas autem Damietæ, præter naturalem loci situm, quo munitur, triplici muro cingitur, habens extrinsecus murum humilem ad custodiam fossati exterioris, secundum altiorem, ac tertium secundo eminentiorem. Murus medius viginti octo turres habet principales, binas vel ternas testudines continentes, quæ omnes integræ remanserunt præter unam, quæ crebris ictibus trebuculi Templariorum aliquantulum concussa fuit. Voluit enim Deus integram tradere eam servis suis, ut clavem et antemurale totius terræ Egypti. Sita est autem civitas inter Ramasse et campum Tahneos in terra Gersen, ut conicere possunt Christiani; quæ³ pascualis est, quam filii Israel tempore famis petierunt a Pharaone, sicut⁴ legitur in Veteri Testamento.

Description of Damietta

Gen. xlvii. 4.

De captione castri Thapneos.

Id. cap. Capta igitur Damietta, missi sunt exploratores ad⁵ [numerum] virorum mille in festo Sancti Clementis, in naviculis per parvum flumen quod Thapnis appellatur, ut de castellulis et villis

Capture of the castle of Thanis, 23 Nov.

¹ James of Vitri.² et . . . Trinitatis] Introduced by Wendover. The previous clause is not in Gale's edition of Oliver.³ quæ] quia, Oliver.⁴ sicut . . . Testamento] Introduced by Wendover.⁵ ad[numerum] virorum mille] ad viros mille, O.; ad viri mille, W.; numero quasi mille viri, Oliver. B. had viri, over which Par. has written -orum.

- A.D. 1219. victualia quærerent, et situs locorum diligentius explorarent. Oliver. f. 56. Cum autem appropinquassent ad castrum quoddam de nomine fluminis appellatum, Saraceni qui in ejus præsidio erant, visis Christianis, existimabant exercitum totum advenire, portis obseratis fugerunt; Christiani vero Christum ibi solum capitaneum inveniētes, castrum alacriter intraverunt. Testati sunt fideles reversi, se nunquam in plano castellum fortius inspexisse; habet enim turres septem fortissimas, et desuper testudines per gyrum; dupplici fossato cingitur et utroque murato, habens antemurale. Lacus se diffundunt in latum per circuitum, unde in hyeme aditus equitibus difficilis¹ est; atque in æstate adeo impossibilis,² ut nunquam per obsidionem a quolibet caperetur. Lacus ille valde piscosus est; nam de piscariis ejus quatuor milia marcarum Soldano annis singulis solvebantur. Avibus abundat et salinis. Casalia multa per girum serviebant ei; nam civitas ante castrum olim famosissima fuit, ac major Damietta, sed postea ruinosa. Hæc est Taphnis, cujus campi³ in Psalmo meminit propheta David et Ysaïas, *Stulti principes Taphneos*, et cætera. In hac autem urbe Jeremias dicitur lapidatus, ut⁴ habes in Veteri Testamento. Position of Distat autem Taphnis a Damietta itinere unius diei per mare, Id. col. 1421. Thanis. versus Terram Promissionis; ut facile sit de Achon vel de Damietta per mare vel per terram præsidium ibidem ponere et victualia destinare. Damna plurima Christianis fecit in obsidione Damietæ, quando naves⁵ ad exercitum accedentes, vel ab eo recedentes, delatæ fuerunt illuc. Nam litus maris ante Taphnis arenosum est, et sine portu; sinum habet latum, in quo naves devolutæ recedere non valent absque vento multum opportuno.
- Return of Eodem tempore, vir nobilis Ranulfus comes Cestrensis, Ranulph, postquam fere per biennium in servitio Dei militaverat, cum E. of Chester. legati licentia et benedictione et totius exercitus favore re- Bishops of patriavit. Obit⁶ Hugo de Maneport, episcopus Here- Hereford. fordensis, circa Pascha; cui successit Hugo Foliot, et consecratur Cantuariæ festo Omnium Sanctorum.

¹ *difficilis* and ² *impossibilis* are interchanged in Oliver. Par. has *impas.*, i.e., *impassibilis*, in the margin.

³ *campi*] *campis*, B. O. W.

⁴ *ut . . . Testamento*] Introduced by Wendover. The story of Jeremiah's death at Tahpanhes is given here by Oliverius. The Old Testa-

ment passage referred to in Oliver. is Jer. xliii. 9.

⁵ *naves*] *manes*, B.; C. has been corrected.

⁶ This, which is in the margin, is between a mitre and pastoral staff inverted, and the same erect C. ins. *eodem tempore* before *obit*.

Ut Lodowicus ad Tholosam hostiliter accedens confusus redierit. A.D. 1219.

Circa hæc¹ tempora Lodowicus, filius Philippi regis Fran- Siege of
corum primogenitus, ad instantiam patris sui innumerabilem Toulouse
collegit exercitum, ut hæreticos Albigenses impugnaret; by Louis
veniensque cum omni multitudine sua ad urbem Tholosanam, son of
cujus habitatores ex diu hæretica dicebantur pravitate fœdati, Philip II.
illam obsidione vallavit. Machinis igitur per girum collatis,²
insultus acerrimos crebrius iterabant. Quod cum cives cogno-
vissent, ad defensionem sese præparabant, machinasque contra
machinas erigebant. Ubi cum Francorum exercitus diu et
inaniter laborasset, facta est in populo fames valida; quam
etiam subsecuta est dira mortalitas tam hominum quam
equestrum. Simon quoque comes Montis Fortis, qui princeps Death of
militiæ erat, ante portam civitatis, lapide de petrarario emisso Simon de
in capite percussus, toto contrito corpore, subito expiravit. Montfort.
Frater quoque ejusdem Symonis, in obsidione cujusdam cas- Death of
tri, quod non longe a Tholosa distat, ad cumulum doloris Robert de
multorum, lapide similiter ictus, diem clausit extremum. Montfort.
Fuerunt⁴ autem in civitate quidam clerici⁵ geomantici
qui ante obsidionem mortem comitis prædixerant.
Quorum unus⁶ natione Anglus de ipso sic metricè
ait,

Epitaphium.

Dantur item fato casuque cadunt iterato,

Simone sublato, Mars, Paris, [atque Cato]:⁷

Epitaph on
Simon de
Montfort.

Mars quia bellicosus, Paris [quia formosus], et alter
Cato fuit, quia virtut[ibus] multis adornatus].

Igitur in exercitu Lodowici, ut prædictum est, ingruente Louis
fame cum hominum mortalitate et rerum omnium damnosa returns
nimis diminutione, idem Lodowicus cum reliquiis populi sui home.
confusus ad Gallias remeavit.

¹ hæc tempora] hoc tempus, W.

² collatis] collocatis, O. W.

³ In the margin is a drawing of his death, and his shield reversed, with below, "Obruitur lapide petrarario comes de Monteforti S[imon]."

⁴ This introduction is not in C.

⁵ clerici] chorici, Hist. Angl.

⁶ Rogerus de Insula, Hist. Angl. ii. p. 240.

⁷ The MS. is injured here; the words in brackets are from the Hist. Anglor.

A.D. 1220.

De secunda coronatione regis Henrici.

Henry III. Anno Domini mcccxx. Rex Henricus fuit ad Natale¹ apud
 keeps Merlebergiam, adhuc sub custodia Petri Wintoniensis episcopi
 Christmas at Marl- constitutus. Quo etiam anno, coronatus est idem rex apud Ralph of
 borough, Westmonasterium,² in die sancto Pentecostes, a Stephano Cogges-
 and is Cantuariensi³ archiepiscopo, præsente clero et populo totius hale,
 crowned at regni, decimo sexto kalendas Junii, anno regni sui quinto. p. 187.
 Westminster, 17 In cujus rei testimonium et memoriam exiit præcep- (Not in
 May. tum et regale edictum ut quilibet præter ordinatos Coggesh.)
 Treaty of sertis florum uteretur.⁴ Deinde in festo Sancti Barnabæ
 marriage Apostoli convenerunt ad colloquium apud Eboracum rex Anglo-
 between rum Henricus et rex Scotorum Alexander, ubi inter eos
 Alexander tractatum est de matrimonio contrahendo inter regem Scotiæ
 II. and et Johannam sororem regis Angliæ; atque ibi fœdere con-
 Joanna, firmato, rex Scotorum ad propria remeavit.⁵ Eodem⁶ anno Ralph of
 11 June. consecratus est in Elyensem episcopum Johannes abbas Cogges-
 John, abbat of hales, p. 187.
 Fountains, bishop of
 de Fontibus apud Westmonasterium, in crastino sancta-
 Ely, 8 rum Perpetuæ et Felicitatis.
 March.

De canonizatione Sancti Hugonis Lincolnienſis episcopi.

Hugh, Eodem anno et die, Sanctus Hugo Lincolnienſis episcopus
 bishop of a Papa Honorio canonizatus est, et in cathalogo sanctorum
 Lincoln, admissus, facta prius miraculorum ejus inquisitione a Ste-
 canonized. phano Cantuariensi archiepiscopo et abbate de Fontibus Jo-
 hanne, sicut in hoc sequenti domini Papæ autentico conti-
 Letter of netur: "Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
 P. Hono- "filiis universis Christi fidelibus præsentem paginam inspec-
 rius III. "turis, salutem et Apostolicam benedictionem. Divinæ dig-
 "natio pietatis sanctos et electos suos, in cælestis regni
 "felicitate locatos, ad hoc in terra miraculorum coruscatione
 "clarificat, ut fidelium per hoc excitata devotio eorum suf-
 "fragia digna veneratione deprecant. Cum igitur sanctæ
 "recordationis Hugonem Lincolniensem episcopum, quem,

¹ C. ins. *Domini*.² *Westmonasterium*] Written by Par. over an erasure; Cantuariam, O. W.³ *Cantuariensis*] Written by Par. over an erasure; ejusdem civitatis, O. W.⁴ Below this, which is inserted at

the top of the page (and is not in C.), is a drawing of "Archiepiscopus Cant. S." crowning "Rex Henricus III."

⁵ Par. has written *illud* in the margin as if to come in here.⁶ A mitre and pastoral staff are drawn in the margin.

" sicut nobis plenarie constat, divini muneris largitas, tam A.D. 1220.
 " in vita, quam etiam post vestem mortalitatis exutam, in-
 " signium miraculorum multitudine illustraverit, sanctorum
 " catalogo ascripsimus; universitatem vestram monemus et
 " exhortamur in Domino, quatinus ejus apud Deum patro-
 " cinia devote imploretis, ad hæc statuentes, ut in die deposi-
 " tionis ipsius ejusdem festivitas annis singulis devote de
 " cætero celebretur. Data Viterbii, xiii. kalendas Martii, 17 Feb.
 " pontificatus nostri anno quarto."

De captione castrorum de Sauveia et de Rokinge ham.

Eodem anno rex Henricus, Willelmo comite de Albemaria Capture of
 invito, cepit subito castella de Rokinge ham et¹ Sauveia in vigi- the castles
 lia Apostolorum Petri et Pauli. Veniente autem præfato rege of Rock-
 hostiliter ad castella prædicta, invenit illa penitus omni vic- ingham
 tualium genere destituta; ita quidem quod nec etiam tres vey,
 panes invenirentur in eis. 28 June.

Ralph of
 Cogges-
 hale,
 p. 188.

Sabbato² autem in vigilia scilicet Pentecostes, incep- Foundation of the
 tum est novum opus capellæ beatæ Virginis apud Lady
 Westmonasterium, rege Henrico existente fundatore et chapel,
 primum lapidem operis in fundamento ponente. West-
 minster
 Abbey,
 16 May.

De translatione Sancti Thomæ Cantuariensis archiepiscopi.

Eodem tempore, levatum est de lapide marmoreo corpus Translation of S.
 beati Thomæ archiepiscopi et martyris a Stephano Cantuariensi Thomas of
 archiepiscopo, præsentate rege et omnibus fere episcopis totius Canter-
 regni, cum abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus, clero et bury,
 populo multo, in crastino octavarum Apostolorum Petri et Pauli. 7 July.
 Cujus corpus sanctissimum collocatum est honorifice in feretro,
 ex auro³ et lapidibus pretiosis mirabiliter fabrefacto. Inter-
 fuerunt etiam huic translationi archiepiscopi, episcopi, abbates,⁴
 priores, dominus quoque Walterus, monachus et sacrista
 ecclesiæ Sancti Albani, mirabilis artifex,⁵ cujus docu-
 mento omnia tractabantur, et alii multi de regno Fran-

¹ W. ins. *de*; so C., omitting *et*.

² This is in the margin.

³ *auro*] *aureo*, B.

⁴ C. ins. *et*.

⁵ *artifex*] *artificis*, B. This in-
 troduction, which is in the margin,

is not in C. This Walter is Walter
 of Colchester, the Sacrist, Hist.
 Anglor. ii. 242, where Elyas of
 Durham, canon of Salisbury, is also
 mentioned as one of the artists of
 the shrine.

A.D. 1220. corum aliarumque diversarum regionum; qui ob honorem et reverentiam beati martyris, ut tantæ adessent solennitati, alacriter convenerunt. Nam dignissimum omnibus videbatur, ut sanctum martyrem Christi generaliter honorarent et colerent, qui pro universali ecclesia sanguinem suum fundere et ad finem usque non timuit fideliter decertare.

Death of
the earls of
Hereford
and Win-
chester.

Obierunt¹ hoc anno Henricus de Boum comes Hertfordiæ, Særus de Quinci comes Wintoniensis.²

Ralph of
Cogges-
hale,
p. 188.

De obsidione castri de Biham, et perturbatione regni.

Henry III.
at Oxford.

Anno Domini MCCXXI. Rex Henricus ad Natale Domini apud Oxoniam tenuit curiam suam, præsentibus comitibus et baronibus regni; ubi regiis obsequiis cum lætitia et pæce transactis, singulis quod justum erat, secundum antiquam regni consuetudinem, distribuit affluenter. Willelmus quoque de Forz, comes Albemariæ, volens pacem regni turbare, sequenti nocte non licentiatus recedens, ad castellum de Biam cum festinatione perrexit. Ubi post dies paucos, collectis viris armatis, ad villam de Tenham³ hostiliter accedens, illam spoliavit, et bladum canonicorum de Bridlingtona ad castellum de Biam asportari fecit. Villam etiam de Depinge⁴ cum aliis ejusdem provinciæ villis spoliavit, homines cepit, et post gravissimum membrorum cruciatum ad redemptionem coegit. Habuit autem, ut dicebatur, hujus factionis incentores, Falcasium, Philippum Marc, Petrum de Maloleone,⁵ Engelargum de Athie, et alios multos, qui clam miserunt ei viros armatos, ut pacem regni turbaret. Inter hæc quoque homines regionis illius ad ecclesias convolantes bona sua in cimiteria detulerunt. Convenerunt⁶ interim magnates Angliæ ad regem apud Westmonasterium, ut de negotiis regni tractarent. Comes vero, qui cum cæteris vocatus fuerat, simulavit se illo ire; sed callidus viator propositum mutans ad castellum de Fotheringeia divertit. Erat tunc castellum in custodia Ranulfi

William
earl of
Albemarle
occupies
Bytham
Castle and
ravages
f. 56 b.
the neigh-
bourhood.

His abet-
tors.

He seizes
Fotherin-
gay Castle.

¹ This is in the margin. C. has at the foot of f. 218b, "Anno quoque sub eodem obierunt viri nobiles et magnifici Særus de Quinci, miles strenuus et elegans, præmortuo Roberto filio suo primogenito, quo non ut creditur fuit in mundo miles speciosior, et Henricus de Boum miles [sic] Herefordiæ," as the Hist. Angl.

² Their two shields, reversed, are drawn in the margin.

³ Tenham] sic MSS. Madden suggests Edenham in Lincolnshire for it. (Hist. Angl. ii. p. 243, n. 6.)

⁴ Depinge] Diepinge, O. Pinge, C., and so the Hist. Angl.

⁵ Maloleone] Malolacu, Hist. Angl.

⁶ Convenerunt] Cognoverunt, O.

comitis Cestrensis, a¹ militibus fere² ac servientibus destitutum. Quod cum comes prædictus cognovisset, scalas ad murum adhibens, armatis suis ingressum paravit. Et sine mora subjugato castello, paucos quos invenerunt custodes vinculis constrinxerunt. Deinde impositis in castello armatis, ad municipium de Biham celeriter convolvit, quo facto, cum armatis suis totam adjacentem provinciam spoliavit, castrumque suum de damnis aliorum munivit. Sed cum tandem ista præsumptio ad regem et ejus consilium pervenisset, exercitu magno celeriter convocato, feria quarta post Purificationem beatæ Mariæ, castellum de Biham cuneis militaribus circumcinxit. Et, ne diutius protrahamus sermonem, locatis in girum castelli³ machinis, muros ejus et ædificia diruerunt in brevi; ita quod defuit locus inclusis, ubi sub salvo capita reclinerent. Qui aliud refugium non habentes, exierunt omnes de ruina castelli, et sexto⁴ idus Februarii sese regi præsentarunt. At rex jussit eos vinculis mancipari, donec consilium haberet quid de illis sibi foret agendum. Venit iterea comes de Albemaria sub conductu Walteri Eboracensis archiepiscopi ad regem; et Pandulpho⁵ legato impetrante, cum ipso pacificatus est, eo quod eidem regi ac patri suo in werra sua servierat fideliter ac potenter. Milites etiam omnes et servientes sine pœna et redemptione relaxati sunt a rege, qui pessimum aliis dedit exemplum, ut contra eum hac fiducia in casu consimili rebellarent.

Bytham Castle besieged Feb. 3 and captured Feb. 8 by the king.

The earl is reconciled with the king through Pandulph's influence.

De dissensione inter Ricardum Dunelmensem episcopum et monachos exorta.

Sub his denique diebus exorta est magna inter Ricardum de Marisco episcopum Dunelmensem et ejusdem ecclesiæ monachos dissensio pro quibusdam libertatibus antiquis et consuetudinibus, quas iidem monachi se gavisi sunt multis retro temporibus habuisse.⁶ Episcopus autem fraudulenter monachis significavit prædictis, ut venirent ad eum cum privilegiis suis et ecclesiæ suæ⁷ instrumentis, ut, si quid in eis esset corrigendum ad perfectam eorum libertatem, ipsius arbitrio suppleretur. Prior⁸ vero et monachi fraudem episcopi habentes suspectam, instrumenta sua ei nullatenus ostendere voluerunt. Episcopus

Quarrel between Richard de Marisco, bishop of Durham, and his monks.

¹ a] om. C.

² fere] om. C.

³ castelli] castellum, B.

⁴ sexto] octavo, C.

⁵ Pandulpho] Written by Par. over an erasure; Walone, O. W.

⁶ See the settlement of these questions, "Le convenit," in the

Feodarium Prioratus Dunelmensis, p. 212 (Surtees Soc. vol. 58). See also the Appendix to the Hist. Dunelm. Scriptores tres, p. lxx. (Surt. Soc. vol. 9).

⁷ suæ] om. C.

⁸ Ralph.

A.D. 1221. itaque cum munimentorum inspectionem habere non potuit, juravit, quod omnia bona eorum in suos usus converteret; adiciens quod si aliquem ex monachis extra portas curiæ suæ inveniret, non aliam quam caput¹ redemptionem acciperet. Juravit insuper audientibus multis, quod, eo vivente, pacem Dunelmensis ecclesia non haberet. Nec multo post, cum servientes episcopi monachum quendam ab ecclesia quadam violenter extraxissent, et usque ad sanguinis effusionem flagellassent, monacho conquerenti et super hoc coram episcopo querelam deponenti respondit episcopus, quod melius fecissent ministri² si monachum occidissent. Sicque deinceps ita³ monachis præfatis idem episcopus injuriosus exitit et infestus, ut necessitate cogente, ad præsentiam domini Papæ appellantes, sese et sua omnia sub ejus protectione ponerent. Ac deinde Romam clericos mittentes et monachos, episcopum accusaverunt in multis. Contra quam accusationem, hoc sequens rescriptum impetraverunt a Papæ.

Letter of P. Honorius III. to the bishops of Salisbury and Ely, directing them to inquire into the bishop of Durham's conduct.

"Honorius⁴ episcopus Saresberiensis et Helyensis⁵ episcopis salutem, et cætera. Ita nobis in odore bonæ opinionis fratrum et cooperatorum nostrorum convenit delectari, ut in pestilentibus vitia non palpemus, cum non deceat pro reverentia ordinis sustinere peccantes, quorum culpa tōt eos mortibus dignos facit, quot ad subjectos perditionis exempla transmittunt, qui sola quæ pravitatis exempla conspiciunt⁶ imitantur. Hinc est, quod cum de venerabili fratre nostro Dunelmensi episcopo sæpius nobis insinuata fuissent, quæ ab episcopali honestate nimium dissonabant, tandem in⁷ concultatis funibus clamoris excitati, ut non pateremur cum perditione multorum quiescere amplius in suis enormitatibus episcopum memoratum; de quo insinuatio clamorosa processit, quod postquam fuit ad officium pontificale promotus, reus sanguinis, simoniæ, adulterii, sacrilegii, rapinæ, perjurii, ac dilapidationis multiplicis, est effectus; non formidans clericos, orphanos, ac viros religiosos opprimere, testamenta decedentium impedire, regia jura contra scientiam dilecti filii nostri Pandulfi Norwicensis electi munire, ac excommunicatione ligatus ingerere se divinis. Item etiam appellationibus non defert ad Romanam ecclesiam interpositis; statuta generalis concilii non observat; nunquam ponit populo verbum Dei; lingua et exemplo vitæ pravum

¹ caput] capitis, C.

² C. ins. sui.

³ ita] om. C.

⁴ This letter is only known from this source. Potthast, Regesta Pontif. p. 548. He gives 25 Oct.

1219 to May 29, 1220, as the limits between which it was written.

⁵ B. ins. et. It is not in C.

⁶ conspiciunt] compiciunt, B.; concupiscunt, C.

⁷ in concultatis] incultatis, O. W.

“ subditis præbet exemplum. Coram multis juravit, quod A.D. 1221.
 “ pacem ipso vivente Dunelmensis ecclesia non habebit. Con-
 “ querente sibi quodam monacho Dunelmensi, se a servienti-
 “ bus suis ab ecclesia quadam fuisse extractum et usque ad
 “ sanguinis effusionem pulsatum; respondit ei, quod melius
 “ factum fuisset, si servientes episcopi monachum peremissent.
 “ Ipse insuper apostolicam regulam, continentem qualis debeat
 “ esse episcopus, penitus calcavit in cunctis. Nos ergo, ne
 “ alienæ culpæ simus auctores, si clausis oculis tot et tanta¹
 “ prædicti episcopi transeamus errata, cum adeo ad nos clamor
 “ super his ascenderit, ut dissimulationi amplius non sit locus;
 “ dignum duximus ex officii nostri debito descendere, ut hæc
 “ an ita sint, vel aliter, videamus. Quocirca fraternitati ves-
 “ træ per Apostolica scripta mandamus, quatinus, inquisita
 “ super his et cognita sollicitè veritate, quæ inveneritis, ves-
 “ tris fideliter inclusa² sigillis, ad nostram præsentiam remit-
 “ tatis, ut auctore Deo, quod super hoc faciendum fuerit, sta-
 “ tuamus. Datum Viterbii, pontificatus nostri anno quarto.”

Ut episcopus Dunelmensis contra monachos Romam petierit.

Cum autem literæ domini Papæ ad notitiam executorum Summons pervenissent, ex officio sibi injuncto vocaverunt episcopum of the Dunelmensem, cum abbatibus, prioribus, archidiaconis, decanis, f. 57. apud Dunelmum ad suum consistorium, et alios laicos et clericos illius provinciæ, quoscunque hujus rei esse conscios crediderunt. Illis autem omnibus die sibi et loco statuto coram appear before the two bishops, but he appeals to the pope. executoribus comparentibus, recitatæ fuerunt literæ domini Papæ, audientibus cunctis, aperte et distincte ad intelligendum. Quibus perlectis et intellectis, surrexerunt clerici Dunelmensis episcopi, quasdam recusationes frivolas et fallaces allegantes contra executores prædictos, atque, ne procederent in inquisitione prædicta, præsentiam domini Papæ appellarunt. Et sic facta appellatione episcopus cum clericis suis recessit, diem statuens adversariis, qua contra eum in domini Papæ præsentia comparerent. Interposita itaque appellatione, sæpe-dictus episcopus Romanam adivit curiam, præmissis clericis suis, qui sibi supervenienti domini Papæ gratiam præpararent. Unde contigit, ut antequam monachi Dunelmenses Romam venissent, clerici memorati actionem eorundem monachorum non mediocriter infirmaverant; unde post multas hinc inde coram Papa altercationes tam episcopus quam monachi, immo- The pope refers the question deratis profusis expensis, remissi sunt in Angliam ad execu-

¹ tanta] tantis, W.

[² inclusa] inclusis, B.

A.D. 1221. tores supradictos, ut coram eis quod justum fuerit sententia-
back to liter statuat. Duravit autem hæc diu inter eos semel suborta
the two contentio, donec mors episcopi litem, sicut ipse prædixerat,
bishops. terminavit.

De constructione novi castelli apud Montem Gomericum.

Siege of
Built
Castle by
Llewellyn-
ap-Jor-
werth.

The king
relieves
the place,
goes to
Montgo-
mery, and
builds a
castle
there.

*Nota scu-
tagium.*

Eodem anno, circa Nativitatem Beatæ Mariæ, Loelinus rex
Walliæ cum exercitu copioso castellum quod Buet appellatur
obsedit. Reginaldus quoque¹ de Brausia, cujus illud municipi-
um erat, regis constanter imploravit auxilium, ut per eum,
cum ipse ad hoc non sufficeret, obsidio solveretur. Rex vero,
qui suis magnatibus deesse non debuit, cum exercitu magno
illuc tendens, fugientibus ex more Wallensibus, obsidionem
amovit. Tunc² versus Montem Gomericum tendens cum exer-
citu suo, quæque sibi obvia de rebus Walensium, in armentis
pecorum, cum spoliis damnosis multis, secum ad sustentatio-
nem suorum conducere præcepit. Deinde cum ad Montem
Gomericum pervenisset et loca illa vagando perlustrasset, de-
prehenderunt prudentiores exercitus locum idoneum ad castel-
lum construendum,³ cujus situs cunctis inexpugnabilis vide-
batur. Jussit itaque rex ad securitatem regionis illius propter
creberrimas Walensium irruptiones ibidem castellum firmari.
Et ita singuli, accepta licentia, ad propria remearunt, conce-
dentibus⁴ magnatibus de quolibet scuto duas marcas argenti.

De statu Terræ Sanctæ post captionem Damietæ et Tanis.

Inter⁵ has mundi volubilitates, hos de Terra Sancta
aure patula rumores a fide dignis occidentales didi-
cerunt.

Letter
from Peter
de Mont-
aigu, Mas-
ter of the
Templars,

" Fratri in Christo reverendo N. Dei gratia Elimenensi⁶ epi-
scopo, frater Petrus de⁷ Monte Acuto, magister militum
Templi, salutem. Quomodo autem in negotio Domini nostri
Jesu Christi post captionem Damietæ et castri Taphneos
hactenus sit processum, paternitati vestræ litteris⁸ præsen-

¹ *quoque*] vero, C.

² O. W. insert *rex*; there is an erasure in B.

³ In the margin is a representation of the "Castrum montis Gomerici."

⁴ *concedentibus*] concessis, O. W., and so B., but it is altered by Paris.

⁵ For this sentence, which is in the margin, O. has "Per idem tem-

" pus mandavit magister militum
" Templi literam quæ sequitur de
" statu Terræ Sanctæ." It is not in W.

⁶ Probably Walter, bishop of Elne. See Gallia Christiana, vi. col. 1051.

⁷ *de Monte Acuto*] om. C.

⁸ C. ins. *nostris*.

" tibus declaramus. Noveritis igitur, quod in primo passagio A.D. 1221.
 " post captionem prædictam apud Damietam tot peregrini to [Wal-
 " applicuerunt, quod una cum residuo remanentis exercitus ter]
 " possent sufficere ad munitionem¹ Damietæ et defensionem bishop of
 " castrorum. Dominus quidem legatus una cum clero, promo- Elne on the
 " tionem exercitus Jesu Christi præoptans, populum pluries condition
 " ac diligenter admonuit de faciendo equitatu super infideles; of the cru-
 " sed barones exercitus, tam transmarini quam cismarini, sading
 " considerantes quod gentes exercitus ad munitionem dictarum army in
 " civitatum et castrorum et ad progressum ulterius faciendum Egypt, and
 " ad Christianitatis utilitatem non possent sufficere, in hoc of the Holy
 " consentire noluerunt. Soldanus enim Babiloniæ, cum infinita Land.
 " perfidorum multitudine non longe a Damietta castrametatus,
 " super utrumque fluminis brachium pontes construxit, ad im-
 " pediendum Christianorum progressum. Qui cum tanta mul-
 " titudine ibidem expectat armatorum quod maximum pericu-
 " lum de ulterius equitando fidelibus immineret. Veruntamen
 " civitatem prædictam et castra fossatis, et litus undique
 " munivimus; expectantes a Domino consolari per subsidium
 " nobis advenientium in succursum. Sed Saraceni nostrum
 " perpendentes defectum quamplurimas armaverunt galeias
 " per² aliquod tempus magnum per mare, quæ Christianis
 " in subsidium Terræ Sanctæ adventantibus damna immania
 " intulerunt. Tantus enim in exercitu nostro pecuniæ erat
 " defectus, quod galeias nostras per aliquod tempus³ tenere
 " non potuimus. Comperientes igitur per prædictam⁴ Sarace-
 " norum multitudinem Christiano maximum imminere dis-
 " pendium, galeias nostras et galiones aliaque vasa incontinenti
 " armavimus, ad prædictis galeis resistenda. Et sciatis, quod
 " Coradinus,⁵ Soldanus Damasci, congregata Saracenorum
 " multitudine infinita, comperiens⁶ civitatem Archon et Tyri
 " militia et populo sibi resistere valenti penitus destitutas,
 " damna illis gravissima clam et palam frequenter infert.
 " Ante præterea castrum nostrum quod Peregrinorum⁷ dicitur
 " sæpius veniens, sua tentoria fixit, dispendia nobis multi-
 " moda inferendo. Castrum quoque Cæsareæ Palestinæ obsi-
 " dens subjugavit, quamvis plures peregrini tunc apud Achon

¹ *munitionem* and *defensionem* are interchanged in C.

² *per . . magnum*] et mense Septembrio eas constituerunt, O. W.

³ O. W. ins. *magnum*. It is expuncted in B.

⁴ *prædictam S. multitudinem*] *prædictas S. gallias*, O. W. B. had *prædictas*, but the *s* is erased.

⁵ Malek el Moaddham.

⁶ *comperiens*] *cooperiens*, C.

⁷ *i.e.* Athlit.

A.D. 1221. "morarentur. Cæterum noveritis, quod Seraph,¹ filius Saphadini, frater Soldanorum Babilonis et Damasci, contra Saracenos orientales in manu forti dimicans, in potentioribus sibi obsistentibus nuper multum prævaluit, licet non de omnibus, quia, Domino procurante, de facili non omnes poterit superare. Nam si guerram illam posset ad effectum perducere, terra Antiochiæ vel Tripolis, Achonensis sive² Egiptiaca, ad quamcunque illarum declinaret, maximo periculo subjaceret. Et si aliquod castrorum nostrorum obsidione vallaret, nullatenus eum amovere possemus. Veruntamen dicta dissensio gaudium nobis confert et solamen. Expectavimus jam præterea diu imperatorem et nobiles alios, per quos speravimus relevari; in quorum adventu opus multorum manibus inchoatum ad finem speramus perducere optatum. Si vero de spe succursus hujus in proxima æstate, quod absit, frustraremur,³ utraque terra, Syriæ videlicet et Egipti, tam illa quæ nuper est acquisita, quam illa quæ diu possessa est, in casu sunt dubio constitutæ. Nos itaque et aliæ gentes cismarinæ tot et tantis sumptibus in exequendis Jesu Christi negotiis adeo prægravamur, quod ad consuetas expensas non sufficimus, nisi divina clementia et fidelium virorum subsidio nobis in proximo succurratur. Data Achon, xii. kalendas Octobris."

Bishops of London.

Ipsa⁴ quoque anno, Willelmus de Sanctæ Mariæ Ecclesia Londoniensis episcopus resignavit sponte episcopatum suum in crastino Conversionis Sancti Pauli. Ralph of Coggeshale, p. 188.

Eustachius de Fauconberge, tunc Scaccarii thesaurarius, quinto kalendas Martii in episcopum Londoniensem eligitur; cujus electio a legato Pandulfo confirmatur, et septimo⁵ kalendas Maii apud Westmonasterium consecratur.

Pandulph returns to Rome.

Marriage of Alexander II. of Scotland with Joanna, and

Anno eodem cessavit legatio Pandulfi, ipso Romam revertente. Henricus rex dedit Alexandro regi Scotiæ Johannam sororem suam seniore in uxorem, quæ desponsata fuit in crastino Sancti Johannis Baptistæ apud (Not in Coggeshale.)

¹ Malek el Aschraf, prince of Chelat (or Khelath) in Armenia.

² sive] sue, B.

³ frustraremur] frustraremur, B.

⁴ Above this, which is in the margin, are two pastoral staves and mitres, one inverted and the other

erect. Below is in rubrick, "Obiit "comes Harundel," with his shield inverted, and "Desponsatur Johanna soror regis H[enrici] III. "Alexandro regi Scotiæ."

⁵ septimo] quinto, C. This date is not given in Coggeshale.

Eboracum, et præsentibus ipsis regibus sunt nuptiæ solempniter celebratæ. Hubertus quoque de Burgo sororem dicti regis Scotiæ in ipsa civitate duxit in uxorem. Ipso quoque anno obiit Willelmus de Albeneio, comes de Harundelle, in partibus transmarinis, a Damiata rediens, cujus corpus per Thomam monachum de Sancto Albano in Angliam transportatur, apud Wymundham Sancti Albani prioratum, cujus ipse comes patronus fuerat, tumulandus. Eustachius Londoniensis episcopus petiit ab abbate Willelmo et conventu Westmonasteriensi processionem, procurationem, visitationem, et omnimodam jurisdictionem, propter quæ ad Papam fuit appellatum.

A.D. 1221.

of Hubert de Burgh with Margaret.

Death of William earl of Arundel, who is buried at Wymondham.

Appeal of the abbat of Westminster against the jurisdiction of the bishop of London.

De peregrinatione Philippi de Albeneio ad Terram Sanctam.

Anno Domini mcccxxii. Rex Anglorum Henricus fuit ad Natale apud Wintoniam, episcopo civitatis Petro omnia sibi necessaria ministrante. Quo etiam tempore Philippus de Albeneio, miles strenuus, ac morum honestate commendabilis, regisque Anglorum magister et eruditor fidelissimus, iter Jerosolimitanum arripiens, illuc cum prosperitate ac sine rerum diminutione pervenit. Qui protinus ut statum terræ didicisset, Ranulfo comiti Cestriæ literas in hæc verba direxit¹:

Henry III. at Winchester.

f. 57 b.

Pilgrimage of Philip of Albini.

De amissione Damietæ.

“Reverendo domino et amico, R[anulfo] comiti Cestriæ et “Lincolniæ, suis ubique P[hilippus] de Albeneio, salutem et “veræ dilectionis affectum. Vestræ notifico excellentiæ, quod “in die² Assumptionis Virginis Mariæ extra portum Marsiliæ “velificavimus, et in die³ Lunæ ante Nativitatem ejusdem “Virginis ante Damietam venimus. Ibique invenimus multas “naves recedentes de villa; et tantum locutus fui cum “quadam barca, et tantum hominibus dedi, quod ad nos “loqui venerunt, et nobis rumores multum tristes narraverunt. “Quod videlicet gens nostra de Damietta et magnates, qui “intus erant, rex scilicet Jerusalem, et legatus, dux Belvaris, “Templum et Hospitale, cum aliis multis, ita quod bene

Letter of Philip of Albini on the loss of Damietta.

¹ C. ins. subscripta.

² Aug. 15.

³ Sept. 5.

A.D. 1222. " fuerunt mille milites cruce signati et alii equites quinque
 Account of " milia cum quadraginta milibus peditum, hi omnes fecerunt
 the loss of " unam equitaturam erga terram Babilonis, contra volun-
 Damietta. " tatem regis Jerusalem, ut dicitur, et iter arripuerunt ad
 " festum Sancti Petri ad Vincula. Et in illa equitatura per
 " tres septimanas vel plus morati fuerunt, et fere in media
 " via fuerunt Damietæ et Babilonis. Tunc Soldanus Babiloniæ
 " et Coradinus frater ejus venerunt cum quanto exercitu
 " habere potuerunt; et sæpius gentes nostras appropin-
 " quando invaserunt,¹ et sæpius de gentibus suis amiserunt.
 " Et quando gentes nostræ apud Damietam redire voluerunt,
 " flumen excrevit et per dies plurimos exivit. Et gentes
 " nostræ inter duo brachia fluminis erant, et fecerunt Saras-
 " ceni de uno brachio ad alium foveam quandam retro exerci-
 " tum nostrum; flumenque tam magnum excrevit, quod gentes
 " nostræ in aqua erant usque ad braccarios et cinctoria ad
 " magnam miseriam et dolorem. Itaque mortui et capti fuis-
 " sent, si Soldanus Babiloniæ voluisset. Treugas sumpserunt
 " gentes nostræ usque ad octo annos erga Soldanum tali
 " pacto, quod gentes nostræ Damietam redderent et omnes es-
 " clavos quos tenebant in captivitate. Propter hanc pactionem
 " tenendam rex Jerusalem et legatus et dux Balvariæ et
 " alii divites in hostagio remanserunt. Soldanus vero pro
 " jam dicta pactione ex parte sua viginti in hostagio tradidit.
 " Quando vero hos rumores audivimus, magnum dolorem
 " habuimus, sicut omnes Christiani habere debent. Ideoque
 " consilium habuimus, quia ad reddendam Damietam esse
 " noluimus, ut versus Achon iter arriperemus; ubi in crastino
 9 Sept. " Nativitatis beatæ Mariæ Virginis² applicuimus, et in die
 " proximo post reddita fuit Damietta ad Soldanum, et ipse
 " omnes esclavos, quos tenebat, deliberavit. Item vobis signi-
 " fico, quod dominus rex Jerusalem in partes vestras venturus
 " est, ideoque devote³ precor, quod super promissa ei facta
 " erga regem et alios magnates auxilium præbeatis. Debitum
 " enim ejus tam magnum est, quod mirum est enarrare.
 " Valete."

Item alia epistola de eodem.

Letter " Frater P[etrus] de Monte Acuto, militum Templi magister
 from the " humilis, dilecto fratri in Christo, A[lano] Martel, locum præ-
 master of " ceptoris tenenti in Anglia, salutem. Etsi quandoque pros-

¹ So altered by Par. from *appropinquaverunt*, which B. O. W. have.

² *Virginis*] om. C.

³ *devote*] Written over an erasure; vobis, O. W.; C. has *vobis expuncted*.

“pera quæ nobis in negotio Jesu Christi succedebant vobis A.D. 1222.
 “significavimus, nunc sinistra, peccatis nostris exigentibus, the Temple, on the
 “in terra Egipti nobis inflicta, præsentī vobis scripto secun- loss of
 “dum rei seriem declaramus, sane cum post captam Damie- Damietta.
 “tam exercitus Christianus otio ibidem tempore longo vacaret,
 “gens tam cismarina quam transmarina super hoc nobis con-
 “vitiā et redargutiones assiduas inferebat. Veniens igitur dux
 “Balvariæ locum tenens imperatoris omnibus patefecit se ad
 “hoc venisse, ut expugnaret inimicos fidei Christianæ, et¹ non
 “segnitie ibidem pigritaret. Habito igitur super hoc consilio
 “domini legati, ducis Balvariæ, magistrorum Templi et Hospi-
 “talis² et domus³ Theutonicorum, comitum quoque⁴ et baronum,
 “et aliorum omnium, super progressu faciendo omnes unani-
 “miter consenserunt. Illustris autem rex Jerosolimitanus
 “vocatus venit cum baronibus suis et galeis navibusque
 “armatis apud Damietam, inveniēns exercitum Christiano-
 “rum in tentoriis extra liceas habitantem. Post festum verò
 “Apostolorum Petri et Pauli dominus rex et legatus totus-
 “que exercitus Christianus, tam per fluvium quam per terram
 “ordinate procedendo,⁵ invenit Soldanum, et cum eo inimicos
 “crucis innumeros, sed tamen ante faciem ejus fugientes.
 “Sicque processum est sine damno, donec perventum fuit
 “ad tentoria Soldani, flumine tamen medio, quod nequivit
 “exercitus pertransire, sed in ripa fluminis fixit tentoria,
 “præparans pontes ad faciendum transitum ad Soldanum.
 “Itaque flumen Taphneos, a magno flumine Nili se derivans,
 “a castris Soldani nos separavit. Cumque ibidem moram fa-
 “ceremus, recesserunt ab exercitu multi non licentiatī, ita
 “quod in decem milibus armatorum et amplius fuit exer-
 “citus diminutus. Soldanus⁶ interim per vallum antiquitus
 “factum galeas et galiones, Nilo crescente, misit in flumine
 “ad impediendum navigium nostrum, ne nobis victualibus
 “destitutis a Damieta venirent alimenta, cum per terram,
 “prohibentibus Saracenis, venire minime potuissent. Inter-
 “clusa itaque via tam terræ quam fluminis ad necessaria nobis
 “deferenda, habuit consilium exercitus de reditu faciendo;
 “sed fratres Soldani, Seraph⁷ scilicet et Coradinus,⁸ Soldani
 “Alapiæ et Damasci, atque Soldani alii, Camelæ⁹ videlicet et

¹ This addition is in the margin.

² Guerin de Montaigu.

³ Hermann de Salza.

⁴ *quoque et*] in the margin in B;
not in C.

⁵ *procedendo*] So altered by Par.

from *procedentes*. The clause is
not in C.

⁶ C. ins. *igitur*.

⁷ Malek-el-Aschraf.

⁸ Malek-el-Moaddham.

⁹ Malek Almodschaled Schir-
kuh, prince of Fnessa.

A.D. 1222. "Haman¹ et Coilanbar,² cum regibus paganorum quamplurimis
 Account of "et multitudine paganorum, qui in ejus subsidium advenerant,
 the loss of "nobis reditum denegabant. Exercitus tamen noster de nocte
 Damietta. "recedens, [per flumen] et per terram, amisit victualia quæ fe-
 "rebat in flumine, et homines multos; quia, excrecente Nilo,
 "Soldanus fecit aquam derivari per meatus occultos et canales
 "rivulosque antiquitus constitutos, ad impediendum regressum
 "populi Christiani. Cum igitur in paludibus summarios, supel-
 "lectilia, clitellas, currusque ac omnia fere necessaria exercitus
 "Christi amisisset, nec ultra procedere vel reverti aut alicubi
 "confugere potuisset, victualibus destitutus, nec pugnam
 f. 58. "facere cum Soldano propter lacum medium, inter aquas in-
 "clusus sicut piscis reti includitur, fecit invitus et in angaria
 "positus pactum de reddenda Damietta Soldano, et sclavis
 "ejus, qui³ inveniri poterant in Tyro et Achon, pro vera cruce
 "et pro sclavis Christianis regnorum Babiloniæ et Damasci.
 "Nos igitur cum aliis nunciis, de communi legatione totius
 "exercitus, Damietam adivimus, populo civitatis pactiones
 "nobis injunctas omnibus ostendentes, quæ episcopo⁴ Acho-
 "nensi, cancellario,⁵ et Henrico comiti de Malta,⁶ quos ibidem
 "invenimus, plurimum displicebant. Voluerunt enim civi-
 "tatem defendere; quod nos multum approbaremus, si utiliter
 "feri potuisset. Mallemus quidem in carcere perpetuo de-
 "trudi, quam civitas a nobis ad dedecus Christianitatis incre-
 "dulis redderetur. Sed habita per civitatem indagatione
 "sagaci rerum et personarum, nec pecuniam invenerunt nec
 "gentem, quibus civitatem defendere potuissent. Nos itaque
 "huic pactioni adquiescentes, sacramento et obsidibus eam
 "firmavimus, treugamque firmam octo annorum statuimus.
 "Soldanus igitur usque ad compositionem factam fideliter
 "tenuit quod spondidit, exercitui nostro famelico per dies
 "fere quindecim panem conferens et prebendam.⁷ Vos ergo
 "nostris miseriis compatiētes, nobis in quantum poteritis
 "subveniatis. Valetē."

¹ Malek Annaser Kilidsch Arslan, prince of Hamah.

² This seems to be intended for Baalbeck. If so, the prince was Malek el Amdsched Bahramschar. See Wilken, vi. p. 332, n. 45.

³ qui] So C.; que, B.

⁴ James of Vitri.

⁵ Walter of Palear, bishop of Catania.

⁶ Malta quos] Par. has *Mal' q* in the margin; and C. is similarly corrected. This is Henry, count of Malta, admiral of the fleet of Frederick II.

⁷ Par. has in the margin, *vel polentam*; C. has *polentam* in the text.

Hoc¹ etiam anno comprehensus fuit quidam, paucis A.D. 1222. diebus ante concilium celebratum Cantuariæ² a magistro S[tephano] Cantuariensi archiepiscopo, habens in corpore et membris, scilicet in latere, manibus, et pedibus, quinque vulnera Crucifixionis; et in dicto concilio simul cum eo [quidam] utriusque sexus, scilicet Ermofroditus, ejusdem erroris quo prior fuit obcæcatus cum suo complice præsentatus. Super quo convicti, et publice confessi, iudicio ecclesiæ puniti fuerunt. Similiter³ et quidam apostata, Judæus factus ex Christiano, diaconus, qui similiter est judicialiter punitus; quem Falco statim arreptum suspendi fecit.

De morte Hugonis de Neville.

Eodemque anno obiit Hugo⁴ de Nevill, qui in tota juventute sua tempore regis Ricardi de familia specialis ejusdem regis extiterat. Inter cætera suæ probitatis et audaciæ insignia, in Terra Sancta leonem interfecit. Leo prius sagittatus in pectore, postea gladio transverberatus, eliquato sanguine expiravit.

Viribus Hugonis vires periire leonis.

Hujus corpus in ecclesia de Wautham in nobili sarcophago marmoreo et insculpto traditur sepulturæ.

De luctamine et discidio Londoniensis urbis.

Eodem anno in die Sancti Jacobi Apostoli convenerunt ad luctamen apud hospitale Matildis reginæ extra urbem Londoniarum cives urbis prædictæ contra comprovinciales extra urbem positos, ut luctamine,⁵ quis eorum videretur viribus esse major, decertarent.⁶ Illis⁷ autem diu decertantibus, et hinc inde tumultuantibus, cives, aliis confusis, victoriam

¹ This in the margin of f. 57 b.

² Cantuariæ] An error for Oxonia.

³ This sentence, which has been added to the other in the margin in B., is not in C.

⁴ His shield (with the vert and or portions designated) is given in the margin reversed, as also the

lion, pierced with the arrow and sword. This entry is at the foot of f. 57 b. It is not in C.

⁵ luctamine] Written over an erasure; scirent, O. W.

⁶ decertarent] decertabant, B.

⁷ Two men are drawn wrestling at the foot of the page.

Punishments inflicted at the council at [Oxford].

Death of Hugh de Neville.

His burial at Waltham.

Riots in London arising from a wrestling match.

A.D. 1222.
Riots in
London,
arising
from a
wrestling
match.

One Con-
stantine,
the ring-
leader,

reportarunt. Inter alios quoque senescallus abbatis Westmonasterii confusus recedens, quomodo se suosque complices vindicaret, anxius cogitabat. Tandem hunc vindictæ modum excogitans, statuit arietem in die Sancti Petri ad Vincula, denunciatis per provinciam, ut omnes ad luctamen venirent apud Westmonasterium, et qui melior in luctamine triumpharet,¹ arietem pro mercede reportaret.² Prædictus interea senescallus congregavit viros robustos et in luctamine expeditos, ut sic saltem victoria potiretur. Cives vero ex victoria iterata gaudent cupientes, in manu valida convenerunt ad ludum, atque hinc inde certamine inchoato, diu et fortiter sese mutuo prosternebant. Senescallus quoque sæpeditus cum suburbanis et comprovincialibus, qui potius³ vindictam quam ludum sitiebant,⁴ sine causa ad arma prosiliunt, atque cives, qui inermes advenerant, graviter et non sine sanguinis effusione pulsaverunt. At cives turpiter vulnerati, fugam arripientes, cum maxima confusione ingressi sunt civitatem. Quibus ingressis, surrexit tumultus in populo, signoque communi pulsato, cives pariter convenerunt. Et re gesta cunctis per ordinem declarata, diversi diversam vindictæ sententiam protulerunt. Serlo tandem major civitatis, vir prudens et pacificus, consilium dedit, ut abbas⁵ Westmonasterii super illa conveniretur injuria; quam si vellet pro se suisque corrigere competenter, hoc sufficeret universis. Ad hæc Constantinus, vir quidam magnus in civitate, cum tumultu populi sententiam protulit, ut omnia ædificia abbatis Westmonasterii et domus senescalli prædicti diruerentur et solo tenus complanarentur. Ex his dictis exivit edictum, ut quantocius Constantini sententia compleretur. Quid plura? Irrationabile vulgus cum aliis de civitate sine ordine procedentes civile bellum Constantino prævio⁶ commiserunt, atque multis subversis ædibus, damnum non modicum abbati intulerunt, quasi⁷ pro edicto frequenter proclamante alta et reboante voce eodem Constantino "Montis gaudium, Montis gaudium, adjuvet". Deus et dominus noster Lodowicus." Et hic clamor maxime amicos regis exasperavit, et ad vindictam, ut inferius dicitur, provocavit. Sed res gesta, quæ diu latere

¹ triumpharet . . luctamine]. om. C.; triumpharet is written over an erasure; inveniretur, O. W.

² reportaret] Written by Par. in the margin; acciperet, O. W. It has been erased in B.

³ potius] So Par. in the margin; totius, B.

⁴ sitiebant] sciebant, B., in error; quærebant, C., not knowing the true correction.

⁵ William de Humeto.

⁶ prævio] primo, C.

⁷ This is in the margin.

non potuit, cum ad aures Huberti de Burgo, Angliæ justiciarii, pervenisset, collectis armatorum copiis, ad turrem Londoniarum perrexit; ac nuncios mittens in civitatem præcepit, ut majores natu ad eum cum festinatione venirent. Qui cum essent in ejus præsentia constituti, sciscitabatur ab eis, qui factæ seditionis principales erant auctores ac subversores regni civitatis, et qui pacem regis infringere præsumperunt. Tunc Constantinus, qui constans fuit in seditione, constantior extitit in responsione, asserens se illud factum warrantizaturum, atque audientibus cunctis conqueritur se minus fecisse quam de jure fieri debuisset. Confidebat¹ enim in sacramento tam regis quam Lodowici, scilicet quod utriusque imprisii et amici pacem haberent. Unde sacramenti transgressio postea objecta fuit regi primo facta ab eo; unde jure negavit restituere Lodowicus jura postulata regi Anglorum. At justiciarius, audita ejus confessione, re-seized and tenuit eum absque omni tumultu, et duos alios cum eo. Et hanged. facto mane, misit Falcasium cum armatis multis per Thamesem fluvium, qui Constantinum prædictum ad suspendium perduxerunt. Cum autem laqueum collo suo appositum et se omni auxilio destitutum conspexisset, optulit pro vita habenda quindecim milia marcas argenti; sed nihil omnino profecit. Suspendus est autem ille, et Constantinus nepos ejus,² cum quodam Gaufrido, qui edictum Constantini in civitate proclamaverat; et sic, civibus ignorantibus et sine tumultu, lata in eum sententia executioni extitit demandata. Et his ita gestis, ingressus est in civitatem justiciarius cum Falcasio et aliis armatorum copiis, et quoscunque prædictæ seditionis apprehendit culpabiles capi fecit et in carcerem retrudi; quorum truncatis pedibus sive manibus, illos abire permisit. Unde multi præ timore ab urbe fugientes nunquam postea sunt reversi. Rex vero, ad majorem vindictam omnes urbis magistratus deponens, novos constituit in civitate præfectos.

Suspenditur Constantinus nobilis civis Londoniarum.

De concilio archiepiscopi S[tephani] et de mortibus quorundam.

Eodem anno magister S[tephanus] de Langetuna Cantuariensis³ archiepiscopus generale concilium celebravit apud Oxoniam, in quo multa fuerunt statuta ad reformationem status ecclesiæ Anglicanæ et monasticæ

Marg. of f. 58a. Council at Oxford under archbishop Langton.

¹ This introduction is in the margin. It is not in C.

² *ejus*] om. C.

³ *Cant. arch.*] om. C.

A.D. 1222. religionis, sicut in dicto concilio alias plenius continetur. Eodem quoque¹ anno obiit Willelmus de Humeto, abbas Westmonasteriensis, xii. kalendas Maii. Cui successit Ricardus de Berking, ejusdem ecclesiæ prior; qui eodem anno, xiv. kal. Octobris, a domino Petro Wintoniensi² in ecclesia Westmonasterii munus benedictionis suscepit. Ipso quoque anno Ranulphus³ Cestrensis episcopus, aliquando officialis postea prior Norwicensis, viam universæ carnis est ingressus; cui successit Radulphus de Novilla, qui antea custos et bajulus sigilli regii extiterat, regis fidelissimus cancellarius, assensu totius regni, itaque scilicet, ut non deponeretur ab ejusdem sigilli custodia nisi totius regni ordinante consensu et consilio; qui post susceptum præsulatum mansit cancellarius. Electus quidem fuit circa festum Omnium Sanctorum, sed sequenti anno confirmatus. Anno quoque ipso obiit Willelmus de Ely, Angliæ thesaurarius.

Death of
W. of Ely,
the treasurer.

De tempestatibus illius anni.

Storms. Eodem anno, sexto idus Februarii, audita sunt tonitrua terribilia, ex quorum collisione fulmen exiens ecclesiam de Graham in comitatu Lincolnæ sitam terribiliter accendit; ubi tantum talemque fœtorem emisit, quod multi, qui in ecclesia erant fugientes, fœtorem sufferre non valebant. Tandem sacræ candelæ illuminatione et aquæ benedictæ aspersione, vix ignis extinctus est. Vestigia hujus⁴ rei adhuc in illo monasterio manent. Item eodem anno, in die Exaltationis sanctæ Crucis, per totam Angliam mugierunt horrenda tonitrua; et secuta est inundatio pluviarum cum turbine et impetu ventorum, quæ tempestas, cum aeris intemperie usque ad Purificationem beatæ Mariæ perseverans, multis et maxime colonis molesta fuit. In æstate vero sequenti frumentum duodecim solidis vendebatur. Eodem etiam anno, in festo Sancti Andreæ Apostoli, audita sunt tonitrua per totam Angliam generalia, quæ ecclesias et ecclesiarum turres, domos et ædificia, castrorum muros et propugnacula, subverterunt. In villa quoque quæ Pilardestuna

Nota mirum de tonitru quodam. 30 Nov. At Pillerton.

¹ *quoque anno*] tempore, C.

² C. adds *episcopo*.

³ In the margin is a mitre and inverted pastoral staff.

⁴ *hujus*] illius, C.

dicatur, in pago Warewicensi sita, irruit tempestas illa in A.D. 1222. ædificiis cujusdam militis, opprimens uxorem ejus cum octo hominibus utriusque sexus, in admiratione multorum, qui casum inspexerunt. Deinde tempestas illa debacchando invalescens turbariam quandam in eadem villa, aquis profundis et f. 58 b. palude circumdatam, quasi in ictu oculi adeo reddidit siccam quod, nec herbam aut lutum in ea relinquens, sicci lapides tantummodo remanserunt. Item in vigilia Sanctæ Lucie virginis, 12 Dec. ventus vehemens et repentinus superveniens crudelius præfata tempestate desavit. Nam generaliter per totam Angliam, quasi flatu diabolico agitata, ædificia diruit, ecclesias et earum turres prostravit, arbores silvarum cum pomeriis radicibus evulsit, ita quidem quod vix aliquis immunis evasit, a cujus se injuria refrænaret.

Eodem¹ anno sedata est controversia inter Eustachium episcopum Londoniensem et capitulum Sancti Pauli ex una parte, et Willelmum tunc abbatem et conventum Westmonasteriensem ex altera, per S[tephanum] Cantuariensem archiepiscopum, P[etrum] Wintoniensem, R[icardum] Saresberiensem episcopos, et Thomam de Meretona et Ricardum de Dunestaple priores, in quos ambæ partes, tanquam arbitros et pacis ordinatores, consenserunt; qui monasterium Westmonasterii ab omni-modâ subjectione et jurisdictione episcopi Londoniensis penitus exemptum declaraverunt, et ordinarunt quod ecclesia de Stanes cum pertinentiis suis in usus proprios ecclesiæ Westmonasteriensis convertatur, et manerium de Sunnebiria² in proprietates episcopi Londoniensis, et ecclesia ejusdem manerii cedat in usus proprios ecclesiæ Sancti Pauli in perpetuum.

The abbey of Westminster declared independent of the see of London.

Ut Stephanus Cantuariensis archiepiscopus libertates a rege exegerit.

Anno Domini MCCXXIII. Rex Henricus ad Natale tenuit The arch-curiam suam apud Oxoniam. Et postmodum, in octavis Epiphaniæ, apud Londonias veniens cum baronibus ad colloquium nobles de-

¹ This paragraph is in the margin, with *Hoc hic intrabit* written above it.

² i.e. Sunbury in Middlesex. The living is still in the gift of the dean and chapter of St. Paul's.

A.D. 1223.
mand the
confirma-
tion of
Magna
Charta.

requisitus est ab archiepiscopo Cantuariensi et magnatibus aliis, ut libertates et liberas consuetudines, pro quibus guerra mota fuerat contra patrem suum, confirmaret. Et sicut archiepiscopus ostendit evidenter, idem rex diffugere non potuit quin hoc faceret, cum in recessu Lodowici ab Anglia juraverit,¹ et tota nobilitas regni cum eo, quod libertates præscriptas omnes observarent, et omnibus traderent observandas. Quod audiens Willelmus Briwere, qui unus erat ex consiliariis regis, pro rege respondens, dixit; "Libertates quas petitis, quia violenter extortæ fuerunt, non debent de jure observari." Quod verbum archiepiscopus moleste ferens, increpavit eum, dicens; "Willelme," inquit, "si regem diligeres, pacem regni non impedires." Videns autem rex archiepiscopum in iram commotum, dixit; "Omnes libertates illas juravimus, et omnes astricti sumus, ut quod juravimus observemus." Et rex, protinus habito super hoc consilio, misit litteras suas ad singulos vicecomites regni, ut per milites duodecim vel legales homines uniuscujusque comitatus per sacramentum facerent inquiri, quæ fuerunt libertates in Anglia tempore regis Henrici avi sui, et factam inquisitionem apud Londonias mitterent ad regem in quindecim dies² post Pascha.

De altercatione inter Walenses et Willelmum Marescallum.

War in
Wales
between
Llewellyn-
ap-Jor-
werth and
William
Marshal.

Eodem anno, dum Willelmus Marescallus, comes Penbroc, fuit in Hibernia, Loelinus rex Walensium in manu forti cepit duo³ castella prædicti Willelmi, et omnes quos in eis invenit capitibus privari fecit, et impositis in eisdem castellis Walensibus suis recessit. Sed cum post dies paucos ad notitiam prædicti Marescalli res gesta pervolasset, rediit cum festinatione in Angliam, et exercitu magno congregato, castella prædicta obsedit et cepit. Et quia Loelinus prius omnes homines Marescalli, quos in castellis ceperat, capitibus amputatis interfecerat, Willelmus Marescallus, Walensibus talionem reddens, eorum capita detruncari fecit. Ac deinde ad majorem vindictam terram Loelini hostiliter ingressus, igne et ferro quæque sibi obvia devastavit. Quod audiens Loelinus, venit contra Marescallum in fortitudine gravi; sed Marescallus, Marte sibi propitio, hostes acriter invadens, multis ex Walensibus interfectis, omnes in fugam coegit, quos Marescallus potenter insecutus immisericorditer trucidavit. Estimati sunt autem interfecti et vinculis mancipati ad novem milia hominum, paucissimis ex omnibus per fugam elapsis.

¹ *juraverit*] juraverat, C.

² *dies*] diebus, O. W.

³ Aberteivi and Caermarthen.
Brut y Tywysogion, p. 312.

Eodem anno circa festum Dominicæ Ascensionis Walterus Malus-clericus consecratus est Carleolensis episcopus¹ per manum Walteri Eboracensis archiepiscopi.

A.D. 1223.
Walter
Mauclerc
bishop of
Carlisle.

De oleo sancto.

Alberic,
p. 511.

Circa idem tempus prorupit oleum lucidissimum in magna ecclesia apud Eboracum de tumba beati Willelmi, ejusdem ecclesiæ quondam archiepiscopi. Eodem anno Romæ pluit terra sanguinea per² tres dies, admirantibus multis.

Oil from S.
William's
tomb.
Bloody
rain at
Rome.

De morte Philippi regis Francorum.

Eodem tempore, circa festum Sancti Petri ad Vincula, tertio³ idus Augusti, Philippus rex Francorum diem clausit extremum; cujus mortem cometa ardens et crinita, quæ paulo ante apparuerat, indicavit. Cujus obitu divulgato, Henricus rex Anglorum misit archiepiscopum Cantuariensem cum tribus⁴ episcopis ad Lodowicum filium ejus, jam in regem coronatum, constanter rogans, ut redderet sibi Normanniam cum aliis terris transmarinis, sicut juraverat in recessu suo de regno Angliæ, quando pax facta fuerat inter ipsum et regem Angliæ, consentientibus⁵ magnatibus universis. Ad hæc Lodowicus respondens dixit, se Normanniam et terras alias juste possidere, sicut ostendere paratus erat⁶ in curia sua, si rex Angliæ ad eam voluerit venire, et ibidem juri parere. Respondit præterea, quod juramentum in Anglia factum ex parte regis Anglorum fuerat violatum, dum imprisii sui, qui apud Lincolniam capti fuerant, ad redemptionem gravissimam sunt compulsi. Hoc⁷ præcipue dictum est pro Constantino cive

Death of
Philip
Augustus,
11 Aug.[an
error for
14 July].
Henry III.
sends to
Louis to
demand
Normandy.
Refusal of
Louis.

¹ A mitre and pastoral staff are drawn in the margin. The entry really belongs to the year 1224, as Ascension Day, 1223, was June 1, and Hugh, the previous bishop of Carlisle, did not die till June 3, 1223. Waverley Annals, Annal. Monast. ii. p. 298.

² *per unum diem*, Alberic. See Coggeshale, p. 194.

³ The date is added in the margin by Paris. Alberic has "pri-
"die idus Julii [14 July]." Chron.
p. 511. Philip's crown and shield,
reversed, are in the margin.

⁴ The three bishops were Eustace, bishop of London; Richard, bishop of Salisbury [or John, bishop of Ely, Coggeshale, p. 197]; and Pandulf, bishop of Norwich. They met the king after his coronation at Compiègne. Dunstable Annals, Annal. Monast. iii. p. 81.

⁵ *consentientibus*] So Par. over an erasure; et, O. W.

⁶ *erat*] So Par., correcting *erit*, which B. O. W. have. The Hist. Angl. has *erat*.

⁷ Added in the margin.

A.D. 1223. Londoniarum, de cujus suspendio jam certificabatur et causa et modo. De libertatibus autem regni Angliæ, pro quibus guerra mota fuerat, quæ in recessu suo concessæ erant et ab omnibus juratæ, ita actum est, quod non solum illæ leges pessimæ ad statum pristinum sunt reductæ, sed et illis nequiores per totum regnum Angliæ sunt generaliter constitutæ. Quod audientes archiepiscopus et episcopi, cum aliud responsum habere nequiverant, ad propria sunt reversi, regi Angliæ ea quæ audierant referentes.

De quodam Albigensium antipapa.

Impertinens sed verum usque huc. (Bartholomew, anti-pope of the Albigeois. Letter from Conrad, bishop of Porto, on this. S. Joh. iii. 11. 2 Thess. ii. 4.

Circa dies istos hæretici Albigenses constituerunt sibi anti-papam in finibus Bugarorum,¹ Croaticæ, et Dalmatiæ, nomine Bartholomæum. Cujus partibus error illorum² adeo invaluit, ut etiam episcopos et alios multos regionum illarum ad suam allexerit pravitatem. Contra quem C[onradus] Portuensis episcopus et in partibus illis Apostolicæ sedis legatus, Rothomagensi archiepiscopo³ scripsit in hæc verba: "Venerabilibus patribus, Dei gratia Rothomagensi archiepiscopo et ejus suffraganeis episcopis,⁴ salutem in Domino Jesu Christo. Dum pro sponsa veri Crucifixi vestrum cogimur auxilium implorare, potius compellimur lacerari singultibus et plorare. Ecce quod vidimus loquimur, et quod scimus testificamur. Ille homo perditus, qui extollitur super omne quod colitur aut dicitur Deus, jam habet perfidiæ suæ præambulam hæresiarcham, quem hæretici Albigenses Papam suum appellant, habitantem in finibus Bugarorum, Croaticæ, et Dalmatiæ, juxta Hungariorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat.⁵ Etenim⁶ de Carcasona oriundus, vices illius antipapæ gerens, Bartholomæus hæreticorum episcopus, funestam ei exhibendo reverentiam, sedem et locum concessit in villa quæ Porlos⁷ appellatur, et se ipsum in partes transtulit Tolosanas. Iste Bartholomæus in litterarum suarum undique discurrentium tenore, se in primo salutationis alloquio intitulat in hunc modum; "Bartholomæus, servus servorum sanctæ fidei, tali salutem."

Cf. Coggeshale, p. 195.

Abridged from the original letter, which see in Martene, Thesaur. Nov. Anecd. i. col. 901.

¹ i.e. Bulgaria.

² So Par. B. had *illis*, as O. W.

³ Theobald of Amiens.

⁴ *episcopis*] om. C.

⁵ *respondeat*] respondeant, B.; Par. puts *cons.* in the margin; con-spondeant, C.

⁶ *Etenim*] Est enim, O. W., as the copy in Martene. *Et* is written over an erasure in B.

⁷ *Porlos*] Poiors, Martene; Poios, Coggeshale.

" Ipse etiam inter alias enormitates creat episcopos, et eccle- A.D. 1223.
 " sias perfide ordinare contendit. Rogamus igitur attentius,
 " et per aspersionem sanguinis Jesu Christi¹ propensius f. 59.
 " obsecramus, auctoritate domini Papæ, qua² fungimur in hac
 " parte, districte præcipientes, quatinus veniatis Senonis in
 " octavis apostolorum Petri et Pauli proximo futuris, ubi
 " et alii prælati Franciæ, favente Domino, congregabuntur,
 " parati consilium dare in negotio prædicto; et cum aliis,
 " qui ibidem aderunt, providere super negotio Albigeni.
 " Alioquin inobedientiam vestram domino Papæ curabimus
 " significare. Data Planium,³ sexto nonas Julii." Sed hunc
 tandem tumultum mors prædicti antipapæ celeriter terminavit.

De quibusdam baronibus scisma excitare volentibus.

Cf. Cog-
 gesdale,
 p. 203.

Eodem anno surrexit murmuratio non modica a magnatibus Murmurs
 Angliæ contra Hubertum de Burgo justitiarium, qui pacem against
 regni conati sunt perturbare. Dicebant enim ad invicem, Hubert de
 quod animum regis exasperabat contra illos, et quod similiter Burgh.
 non æquis legibus regnum regebat. Accessit præterea ad
 majoris odii incentivum adventus nunciorum regis, quos Ro-
 mam miserat; qui bullam domini Papæ archiepiscopis Angliæ The Pope
 et eorum suffraganeis deferebant,⁴ quæ talem continebat declares
 sententiam, videlicet, quod dominus Papa regem Angliæ plenæ the king
 ætatis adjudicaverat, quod⁵ ex tunc negotia regni idem rex to be of
 principaliter cum suorum domesticorum consilio ordinaret. full age.
 Significavit etiam executoribus prælibatis dominus⁶ papa in
 litteris supradictis, quatinus auctoritate Apostolica denuntia-
 rent comitibus,⁷ baronibus, militibus, et aliis universis, qui
 custodias habebant castrorum, honorum, et villarum, quæ ad
 regis dominicum spectabant, ut continuo visis litteris regi
 illas redderent; contradictores autem per censuram ecclesias-
 ticam ad satisfactionem compellerent. Unde pars maxima Conspiracy
 comitum et baronum, quorum corda concupiscentia possidebat, against
 hujusmodi præcepta indigne ferens, bellumque suscitare dis- him.
 ponens, convenit in unum; et conspiratione absque folilibus
 conflata, supradictas occasiones prætendebat, ut pacem regni

¹ B. ins. et.

² *qua fungimur*] om. C.

³ *Planium . . . Julii*] Provin . . .
 Junii, Martene. The place is *Pro-*
vin, near Méhun.

⁴ *deferebant*] So altered by Par.

from *deferentes*, which O. W. have.
 It is altered in C.

⁵ *quod ex tunc*] So altered by
 Par. from *ut de cetero*, as O. W.

⁶ *dominus*] Written by Par. over
 an erasure; dictus, O. W.

⁷ C. ins. et.

A.D. 1223. perturbaret. Custodias autem jam dictas per admonitionem archiepiscoporum et episcoporum regi reddere supersedit, volens potius arma movere, quam regi satisfacere de præmissis. Sed hæc infra.

De cruce Dominica apud Bromholm delatu.

Miracles at Bromholm. Eodem anno apud Bromholm crebruerunt¹ divina miracula ad gloriam et honorem salutiferæ crucis, in qua Salvator mundi pati² dignatus est pro redemptione generis humani. Et quoniam tanto thesauro Britannia in oceano constituta divina largitate meruit beatificari, dignum est, immo dignissimum, memoriis posterorum imprimere, quo ordine a tam remotis partibus in Britanniam sit delata. Verum comes Flandrensis Baldewinus, ex comite Constantinopolitanus imperator effectus, ubi per multorum curricula annorum strenue vixit, contigit illum a perfidis regibus quodam tempore graviter infestari, contra quos cum impetu et absque deliberatione progrediens lignum Dominicum cum aliis³ reliquiis, quæ semper ante illum a patriarcha et episcopis deferri consueverant, quotienscunque adversum inimicos⁴ crucis prælium commissurus perrexit, hac vice portare neglexit; quod eadem die experimento miserrimo recognovit. Nam dum temere cum exercitu modico non habito respectu ad multitudinem barbarorum, qui in⁵ decuplo exercitui suo superabundabant, in hostes prorupit, et in momento tam ipse imperator quam totus ejus exercitus ab inimicis Crucifixi circumvallati, omnes aut interfecti sunt aut in captivitatem adducti. Pauci quoque ex omnibus qui per fugam elapsi sunt, de imperatore quid actum sit vel quo devenerit, penitus ignorabant. Erat autem ea tempestate Cf. Coggeshale, pp. 201-203, a different account to this.

History of the holy cross of Bromholm. Eodem anno apud Bromholm crebruerunt¹ divina miracula ad gloriam et honorem salutiferæ crucis, in qua Salvator mundi pati² dignatus est pro redemptione generis humani. Et quoniam tanto thesauro Britannia in oceano constituta divina largitate meruit beatificari, dignum est, immo dignissimum, memoriis posterorum imprimere, quo ordine a tam remotis partibus in Britanniam sit delata. Verum comes Flandrensis Baldewinus, ex comite Constantinopolitanus imperator effectus, ubi per multorum curricula annorum strenue vixit, contigit illum a perfidis regibus quodam tempore graviter infestari, contra quos cum impetu et absque deliberatione progrediens lignum Dominicum cum aliis³ reliquiis, quæ semper ante illum a patriarcha et episcopis deferri consueverant, quotienscunque adversum inimicos⁴ crucis prælium commissurus perrexit, hac vice portare neglexit; quod eadem die experimento miserrimo recognovit. Nam dum temere cum exercitu modico non habito respectu ad multitudinem barbarorum, qui in⁵ decuplo exercitui suo superabundabant, in hostes prorupit, et in momento tam ipse imperator quam totus ejus exercitus ab inimicis Crucifixi circumvallati, omnes aut interfecti sunt aut in captivitatem adducti. Pauci quoque ex omnibus qui per fugam elapsi sunt, de imperatore quid actum sit vel quo devenerit, penitus ignorabant. Erat autem ea tempestate Cf. Coggeshale, pp. 201-203, a different account to this.

omnes prædicabant, domini sui imperatoris, ab urbe Constantinopolitana cum dictis reliquiis et anulis et rebus aliis multis cum lapidibus pretiosis latenter recedens, ad Angliam usque pervenit. Veniensque ad Sanctum Albanum, cuidam ibidem monacho quandam crucem argenteam et deauratam

¹ *crebruerunt*] So altered by Par. from *retribuerunt*; increbuerunt, O. W. The cross is drawn in the margin.

² *pati . . est*] om. C.

³ *aliis*] aliquis, B.

⁴ *inimicos*] inimicum, C.

⁵ *in decuplo*] So altered by Paris from *decies*, which O. W. have.

cum duobus digitis de Sancta Margareta et anulis aureis A.D. 1223. lapidibusque pretiosis vendidit, quæ omnia nunc in monasterio Sancti Albani in magna veneratione habentur. Deinde dictus capellanus, de mantica sua quandam crucem ligneam extrahens, ostendit eam quibusdam monachis; de qua etiam affirmavit cum juramento, quod indubitanter erat ex¹ ligno illo in quo Salvator mundi pro redemptione generis humani pependit. Sed quia non credebatur dictis ejus ibidem, recessit inde, thesaurum² impretiabile, licet ignotum, secum gerens. Habuit autem idem capellanus duos filios parvulos, de quorum sustentatione et cura nimis erat sollicitus, qua curiositate ductus in pluribus monasteriis tali conditione prædictam optulit crucem, ut ipse et filii ejus reciperentur ad ordinem monachatus. Qui, cum multis in locis inter divites repulsam passus fuisset, venit tandem ad³ cellam quandam, quæ Bromholm nuncupatur, pauperrimam et ædificiis omnimodis destitutam, in territorio Norfolkensi sitam, et accersito ad se priore cum quibusdam de fratribus, ostendit eis crucem supradictam, quæ dupplici ligno ex transverso fuerat fabricata, habens fere longitudinem manus humanæ; et rogavit humiliter, quatinus cum ipsa cruce et aliis reliquiis quas habebat ipsum et filios suos reciperent ad ordinem monachorum. Prior vero et fratres ejus, de tanto exhilarati thesauro, illico procurante Domino, qui honestam semper amplectitur paupertatem, dictis capellani adhibuerunt fidem, et lignum Dominicum reverenter accipientes, detulerunt illud in oratorium suum, et cum quanta potuerunt devotione in loco honestissimo servaverunt. Hoc denique⁴ anno, ut prædictum est, cœperunt divina celebrari miracula ad laudem et gloriam vivificæ crucis, in monasterio prædicto; ubi mortuis vita, cæcis visus, claudis gressus restituitur, leprosis caro munda donatur, obsessi a dæmonibus liberantur, et quicumque infirmus cum fide ad lignum prædictum accesserit, incolumis et sanus recedit. Frequentatur⁵ autem, adoratur, et colitur crux præfata, non solum a gente Anglicana, verum etiam ab hominibus de regionibus longe positis, et qui de illa divina audierunt miracula, devotissime venerantur.

Tertio autem idus Augusti mortuus est, sicut præ-
tactum est, rex sapientissimus Francorum Philippus,
et apud Sanctum Dionysium sepultus; qui suscipiens
regnum patre suo Lodowico vivente, anno ætatis suæ

Death and
burial of
Philip II.

¹ ex] de, C.

² thesaurum impretiabile] So B., as O. W.; carelessly altered by Par. to "thesaurus impretabilis." O. has inprincipale.

³ ad cellam] om. C.

⁴ denique] quoque, C.

⁵ Frequentatur] Frequenter, W.

A.D. 1223. quindecimo, regnavit annis quadraginta quatuor. Cui successit Lodowicus filius ejus; sed multum dissimiles hic vir et ille puer.

John de Brienne and Guerin de Montsignu in England. Johannes de Brennes, rex Jerusalem, et magister superior Hospitalis fratrum Jerusalem, venerunt in Angliam circa octavas Apostolorum Petri et Pauli, pro auxilio postulando ad subsidium Terræ Sanctæ.

Death of the bps. of Exeter and Lichfield, 14 Sept. Eodem anno magister S[imon] de Apulia episcopus Exoniensis circa festum Exaltationis Sanctæ Crucis, et Willelmus de Cornhulle episcopus Cestrensis circa idem tempus obierunt.

Great rain-fall, and consequent late autumn. Anno etiam eodem, per singulos menses continuos anni tanta fuit inundatio pluviarum et eruptio aquarum et aeris inæqualitas, ut pro tanta incommoditate temporis frugum tardissima fuit maturitas; adeo ut in mense Novembri vix fruges in horreis raptim reconderentur; mense quoque Januarii turres et maceræ ecclesiarum, cum roboribus nemorum,¹ turbine ventorum sibi dissidentium præcipitio quaterentur et ruerent.

Rising of the Welsh under Llewellyn-ap-Jorwerth and Hugh de Lacy. Eisdemque² temporibus Leolinus princeps Norwalliæ et quidam Anglici, scilicet Hugo de Lascy et ejus sequaces, in odium regis sibi cohærentes, et desperantes ex arbore nequam fructum bonum, id est, ex rege Johanne bonum hæredem proventurum, crebris expeditionibus Willelmum Marescallum, in primis scilicet seniore, postea³ autem juniorem, et quosdam alios domini regis barones, ad deditionem premere conabantur.

Their defeat. Sed tota regio contra ipsos ad arma excitabatur, et sic ipsi irreverenter coacti sunt, et qui facti sunt hostes in capite corruerunt retrorsum in manu hostili, de qua non potuerunt deinceps resurgere.

Qualiter rex Anglorum invitis baronibus dominica castella sua in usus suos receperit.

Henry III. at Northampton. Anno Domini mcccxiv. Rex Henricus ad Natale tenuit curiam suam apud Norhamtonam, præsentē archiepiscopo

¹ C. ins. et.

² eisdemque temporibus] eodem tempore, C.

³ postea autem] et postea, C.

Cantuariensi cum suis suffraganeis, et militia magna nimis. A.D. 1224. Comes vero Cestrensis, cum suis conspiratoribus, apud Leicestriam tenuit festum suum, tumens, et minas contra regem et justiciarium intendens pro custodiis castrorum ac terrarum, quas idem rex exigebat ab illo. In crastino autem post missarum solemniam archiepiscopus Cantuariensis cum suis suffraganeis episcopis, albis induti vestibus et candelis accensis, excommunicaverunt omnes regis et regni perturbatores, et sanctæ ecclesiæ et rerum ecclesiasticarum invasores. Deinde idem archiepiscopus misit solennes nuntios apud Leicestriam ad comitem Cestriæ et suos complices, firmiter denuntians singulis et universis, quod, nisi in crastino resignarent in manus regis omnia castella et honores ad coronam spectantes, ipse et omnes episcopi nominatim excommunicarent illos, sicut eisdem a domino Papa fuerat demandatum. Tunc comes Cestrensis et ejus complices, cum per exploratores edocti fuissent quod rex majorem quam ipsi habuit numerum armatorum, consternati sunt valde, quia, si facultas eis suppeteret, in regem propter justiciarium potenter arma moverent. Sed cum proprium conspexissent defectum, verebantur dubium certamen inire; et præterea timuerunt archiepiscopum et episcopos, ne forte illos excommunicarent, nisi desisterent ab incæptis. Unde saluberrimo ipsi consilio, venerunt apud Norhamptonam ad regem universi, et a comite Cestrensi incipientes, redderunt singuli castella et municipia, honores et custodias regi, quæ ad coronam spectare videbantur. Mansit nihilominus eorundem magnatum indignatio adversum regem, quia noluit ad illorum instantiam justiciarium amovere. Erant autem hujus discidii incentores comes Cestrensis, comes Albemarlensis, Johannes constabularius Cestriæ, Falcasius cum suis castellanis, Robertus de Veteri Ponte, Brienus de Insula, Petrus de Malo¹ Leone, Philippus Marc, Ingelardus de Athie, Willelmus de Cantello et Willelmus filius ejus, et multi alii, qui² pacem regni perturbare summopere conabantur.

Opposition of Ranulph Blundevill, earl of Chester, and others, who are threatened with excommunication;

and at Northampton submit and surrender their castles. Names of the rebellious barons.

Qualiter Lodowicus rex Francorum Rupellam cum residuo Pictaviæ sibi subjugavit.

Eodem anno rex Francorum Lodowicus duxit exercitum Surrender grandem ad Rupellam, ut et³ illam vel armis vel pretio of Rochelle. sibi subjugaret. Quo cum pervenisset, optulit civibus non to Louis VIII. modicam pecuniam, ut villam suam ei reddentes fidelitatem

¹ *Malò Leone*] Malò Lacu, Hist. Angl.

² O. W. ins. *omnes*.

³ *et illam*] So altered by Paris from *villam*, which O. W. have; *et* is not in C.

A.D. 1224. sibi facerent, essentque illi¹ de cætero intendentes. At cives, cum a rege Anglorum se quasi derelictos reputassent, tam Surrender of Rochelle. prece quam precio inducti, regi Francorum Rupellam tradiderunt. Tunc rex tam in villa quam in castello milites posuit et servientes; ac deinde de tota Pictavia securitate recepta,² sine sanguinis effusione ad propria pacifice remeavit. Est autem Rupella portus in Pictavia, ubi reges Anglorum et milites ad defensionem regionum illarum applicare consueverant; quibus nunc via præclusa est per insidias quæ sibi a suis baronibus in Anglia parabantur.

Only one citizen faithful to Henry III.

O³ innata Pictavensibus proditio! Non erat qui opponeret se ad defensionem regis Angliæ domini sui, præter unum civem, qui postea deprehensus est occultasse signum regis Angliæ ubi illud proferret aliquando revocato eodem rege Angliæ; captus est proditione concivium et suspensus. Unde quia pro justitia obiit, constat ipsum martyrem esse gloriosum. Ejus filius, scilicet Willelmus, promotus est apud Sanctum Albanum ad regimen ecclesiæ⁴ Sancti Juliani.

His son promoted to St. Julian's.

De obsidione castri Bedefordensis, et de concilio Norhamtonensi.

Council at Northampton, 16 June.

The justices itinerant at Dunstable.

Fawkes de Breauté is heavily fined, and in revenge

Per idem tempus convenerunt ad colloquium, in octavis Sanctæ Trinitatis, apud Norhamtonam rex cum archiepiscopis episcopis, comitibus, baronibus, et aliis multis, de regni negotiis tractaturi. Voluit enim rex uti cōsilio magnatum suorum de terris transmarinis, quas rex Francorum paulatim occupaverat; sed secus accidit quam sperabat. Nempe fuerunt eo tempore apud Dunestabliam justitiiarii regis, quos itinerantes appellamus, Martinus scilicet de Pateshulle, Thomas de Multona, Henricus de Braibroc, et alii, qui ibidem tenebant placita regis de nova dissaisina. Ubi Falcasius inter alios, qui multos spoliaverat, cecidit in misericordia regis de plusquam triginta paribus litterarum, de quibus singulis in centum libris erga regem debuerat⁵ condemnari. Hoc itaque cum Falcasio fuerat intimatum, iratus est valde. Unde nimis inconsulte agens, jussit militibus qui in præsidio castri Bedefordensis erant, quatinus in manu armata ad Dunestapliam accedentes justitiiarios præfatos caperent, atque vinculis con-

¹ *illi de cætero*] de sibi, C.

² *recepta*] accepta, C.

³ This addition is in the margin. It is not in C.

⁴ For the foundation of this church and hospital see the Gesta Abbatum, i. p. 77.

⁵ *debuerat*] debuit, C.

strictos apud castrum de Bedeford in obscuritatem detruderent A.D. 1224. carceralem. Sed justitiiarii talia cognoscentes recesserunt seizes and
 cum festinatione, quo impetus eos ducebat. Inter quos Henri- imprisons
 cus de Braibroc incaute fugiens, captus a militibus sæpe Henry de
 dictis et satis inhumane est tractatus, apud castrum prælibatum Braibroc
 est carcerali custodiæ mancipatus. Rumore itaque divulgato, in Bedford
 venit uxor¹ prædicti Henrici apud Northampton ad regem, et castle.
 audiente universo concilio, de viro suo cum lacrimis querelam
 deposuit. Quod rex factum nimis indigne ferens, quæsit
 consilium a clero simul et populo quid sibi super tanta injuria
 foret agendum. At omnes una voce consilium regi dederunt
 quatinus, sine mora et omnibus aliis prætermisissis negotiis, in
 manu valida et armata ad castrum prælibatum accedens,
 tantam temeritatem studeat vindicare. Cumque domino regi Siege of
 dicta placuisset sententia, ipso jubente, omnes ad arma quam Bedford
 citius convolantes, ad castellum de Bedeford tam clerus quam castle by
 populus pervenerunt. Missis igitur a rege nunciis ad magistros the king.
 castellanos,² petiit ingressum sibi dari, et Henricum justitia-
 rium suum reddi mandavit. Willelmus quoque de Breute, frater
 Falcasii, et alii inclusi, nunciis responderunt se castellum non
 reddituros, nisi inde a domino suo Falcasio præceptum haberent,
 et ob hoc præcipue, quod regi de homagio vel fidelitate non
 tenebantur astricti. Quod responsum cum regi renunciatum
 fuisset, indignatus est valde, et iratus jussit castellum cuneis
 militaribus circumcingi. Illi vero, sese ad defensionem præ-
 parantes, muros et propugnacula undique defendere vacaverunt.
 Tunc archiepiscopus et episcopi universi ipsum Falcasium
 et omnes qui in castelli præsidio erant, candelis accensis, ex-
 communicationis mucrone percusserunt. Obsessum est autem
 castellum xvi.³ kalendas Julii, die videlicet Jovis proxima post 20 June.
 octavas Trinitatis. Et his ita gestis, venerunt ex præcepto
 regis bellica instrumenta, petrarie scilicet et mangonella,
 quibus in girum locatis, insultus acerrimos assidue faciebant.
 Includi e contrario defensioni vacantes, tela mortifera viriliter
 emittebant. Quid plura? vulnerabantur mutuo multi et occi-
 debantur; inter⁴ quos cecidit Giffard miles eximius,
 spiculo balistæ percussus. Interea rex misit manum armatam,
 ut Falcasium quæreretur et inventum regi præsentaret; sed ille

¹ Christiana, daughter and heir to Wischard Ledet. Dugdale, Baronage, i. 728, from the fine rolls.

² *castellanos*] castelli, O.W. The Hist. Angl. has *custodes castelli*.

³ xvi.] An error for xii., if the

other date given is correct. See Madden, Hist. Angl. ii. 264, note 1. The council at Northampton only met on the 16th of June.

⁴ This addition is not in C.

A.D. 1224. per exploratores præmunitus ad Walliam usque confugit.¹ Unde
 Siege of nuntii ad regem revertentes se laborasse inaniter fatebantur.
 Bedford At rex in iram provocatus iuravit per² animam patris sui,
 castle. quod, si per vim caperentur inclusi, patibulo suspenderet uni-
 f. 60. versos. Illi vero per minas regis ad majores provocati inju-
 rias, prohibuerunt regiis nunciis, ne quis eos ulterius de red-
 dendo castello parlamentando³ sollicitaret. Crevit igitur hinc
 inde mortale odium ex multitudine peremptorum, ita quod nec
 fratres fratribus, nec parentes filiis pepercerunt. Tandem
 vero, post⁴ stragem nimiam mutuo illatam, artifices regis cas-
 tellum fecerunt ligneum, altum, et architectoria⁵ arte fabri-
 catum; in quo balistarios collocaverunt, qui omnem castelli
 possent circumstantiam perscrutari. Nec deinceps erat aliquis
 in castello qui ab armis exiret, quin protinus mortaliter læde-
 retur. Nec ideo inclusi prosternere adversarios omiserunt;
 nam in confusionem propriam duos milites de exercitu regis,
 qui se nimis temere morti exposuerunt, cum multis aliis pe-
 remerunt, undecunque in se adversariorum suorum animos
 provocantes.

De captione castri prædicti et militum suspensione.

Capture of Rex autem interim de maneriis Falcasii et terris ubique
 Bedford per Angliam fecit fruges et armenta cum rebus aliis distrahi
 castle. et infiscari, ut inde in⁶ obsidione diutina, ex ejus damnis habe-
 ret auxilium. Tandem cum a regis bellatoribus duæ testudines,
 quas Gallice *brutesches* appellant, non sine multorum læsione
 subactæ fuissent, invaserunt castellum undique consequenter,
 inclusosque vellent nollent ingredi compulerunt. At regales
 castellum ingressi, equos, arma, cum victualibus multis et
 innumeris rebus aliis, lucrati, hilares revertuntur. Deinde
 turrin aggredientes regii victores, magnam murorum partem
 contriverunt. Et his ita gestis, cum viderent inclusi se diutius
 14 Aug. resistere non posse, in vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, de
 Its defend- castello quidam ex eis exeuntes misericordiam regis implora-
 ers hanged. bant. Quos rex omnes vinculis jussit arctissimis constringi
 donec residuos subjugasset. In crastino autem, cum omnes
 vulnerati et plagis letiferis afflicti exissent et ad præsentiam
 regis adducti fuissent, addicti sunt ad spendium universi.
 Suspensi sunt itaque inter milites et servientes, qui propter
 superbiam suam, quam regi ostenderant in obsidione jam

¹ *confugit*] profugit, C.

² *per*] in, C.

³ Written by Par. in the margin;
 not in C.

⁴ *post*] per, C.

⁵ *architectoria*] Written by Paris
 over an erasure; geometrica, O. W.

⁶ *in*] ex, C.

finita, non potuerunt misericordiam impetrare, viginti quatuor.¹ Henricus vero de Braibroc, sanus et incolumis ad regem veniens, multas ei gratiarum retulit actiones. Falcasius autem, spe falsa seductus, credidit suos per annum integrum castellum posse a captione defendere; sed tandem, cum fratres suos et alios omnes suspensos certa relatione cognovisset, sub conductu Alexandri Coventrensis episcopi apud Bedeford venit ad regem; et corruens pronus ad pedes ejus misericordiam postulavit, quatinus pro magnis obsequiis suis et laboribus sumptuosus, sibi ac patri suo tempore hostilitatis impensis, misericordiam adhiberet. Tunc rex per consilium tradidit illum, castellis, terris, ac rebus omnibus spoliatum, sub custodia Eustachii Londoniensis episcopi, donec quid de illo ageret² esset sententialiter diffinitum. Tunc³ claruit inflictio vindictæ Sancti Pauli; Falcasius enim proditor cruentus ecclesiam Sancti Pauli Bedefordensis diruerat, ad sui castri structuram et munimen, qui jam in beati Pauli custodia quasi carcerali tenebatur. Unde abbatisa de Helnestue,⁴ audiens Falcasium in beatum Paulum deesse, sed inde adhuc impunitum fuisse, auferri jussit a manu imaginis Sancti Pauli gladium quem tenebat, et post vindictam merito restitui. Et sic quasi in momento idem Falcasius de ditissimo pauperrimus effectus multis et maxime⁵ nocentibus poterit fieri in exemplum. De hoc vero casu fortunæ quidam sic ait:

“ Perdidit in mense Falco tam fervidus ense

“ Omine sub sævo quicquid quæsivit ab ævo.”

Uxor quoque sæpedicti Falcasii, Margareta⁶ scilicet de Ripariis, conspectui se regis et archiepiscopi repræsentans, dixit se in eum nunquam consensisse ut illi matrimonio jungeretur;

A.D. 1224.

Safety of
Henry de
Braibroc.

Submis-
sion of
Fawkes de
Breauté.

Fawkes
had de-
stroyed
S. Paul's,
Bedford.

His wife
sues for a
divorce.

¹ *viginti quatuor*] Written in the margin by Paris, who, in the margin on the other side of the column, has written, “dub. de numero.” The number is not given in O. W. The Dunstable Annals say “octoginta et plures.” Annal. Monast. iii. p. 88. At the foot of the page the castle is drawn with the royal standard, and some of the prisoners hanging below.

² *ageret*] ageretur, O. W.

³ This is in the margin, referred to this place in the words, “Hoc intrabit ad hoc signum antedens ⊖.” It is not in C.

⁴ *i.e.* Helenstow (Elstow), near Bedford.

⁵ W. has *letis* after *maxime*. It is expuncted in B. C.

⁶ *M. sc. de Ripariis*] in the margin; C. has only *Margareta*.

A.D. 1224. unde, cum tempore hostilitatis violenter capta esset et absque consensu desponsata, divortium fieri postulavit. Tunc archiepiscopus statuit illi diem, ut interim deliberationem haberet quid agere debuisset. Rex vero concessit ei terras omnes et possessiones suas per totam Angliam, et eam sub custodia Willelmi comitis de Warennā deputavit. Regi vero pro magnis laboribus suis et expensis tam a praelatis quam a laicis concessum est per totam Angliam carucagium, de qualibet caruca duo¹ solidi argenti. Magnatibus item² concessit rex scutagium, videlicet de scuto quolibet duas marcas sterlingorum;³ et sic omnes ad propria recesserunt. Castellum quoque illud fecit rex complanari et redigi in acervos, atque domos dedit Willelmo de Bello Campo et locum cum ædificiis universis.

Grant to the king.

Bedford castle destroyed.

Quædam⁴ brevis dictorum et dicendorum comprehensio.

Another account of the seizure of Henry de Braibroc by Fawkes de Breauté, and the siege and capture of Bedford castle by the king.

Sub illius temporis curriculo, Falcasius de Breute, Neuster et spurius ex parte matris atque bastardus, qui in vili jumento manticato ad regis paulo ante clientelam descenderat, qui castrum Bedefordix, tempore guerræ motæ inter regem J[ohannem] et barones suos pro voluntate ejusdem regis sibi concessum, in territorio alterius situm, firmavit, de tali munitione et divitiis suis et de quibusdam consiliariis⁵ regis sibi⁶ confederatis confisus, et faciens fulcimen de baculis arundineis, terras, possessiones liberorum hominum suorum et vicinorum injuste auferre non formidavit, præcipue xxxii.⁷ liberos homines in manerio de Luituna sine judicio de suis tenementis disseisiavit, et quasdam pasturas communes sibi appropriavit. Super quibus cum querela ad dominum regem pervenisset, rex H[enricum] de Braibroc et quosdam alios justiciarios assignavit, coram quibus fieret recognitio de conquerentium dis-

¹ *duo solidi*] Written by Par. over an erasure; due marce, O. W.

² *item concessit rex*] idem rex concessit, C.

³ *sterlingorum*] argenti, C.

⁴ This is in the margin of f. 61,

but referred to here. It is in f. 224 in C., introduced in the middle of the legend given below, p. 99.

⁵ C. *ins. domini*.

⁶ *sibi*] est, C.

⁷ *xxxiij.*] xxxiii., C.

seisina. Qui receptis secundum consuetudinem recog- A.D. 1224.
 nitionibus, dictus Falcasius, tenementis dictis spoliatis
 judicialiter restitutis, in damna et jactura[s] eorum
 extitit condemnatus. Quod non æquo ferens animo
 Falcasius, contra pacem regis supra se levatus, dictum
 Henricum de Braibroc violenter cepit et in castro suo
 de Bedeford incarceravit. Quo audito rex apud Nor-
 hantonam existens, cum magnatibus suis de subven-
 tione Pictaviæ tractatum habens, mutato proposito ex
 casu incidenti, divertit ad castrum Bedefordis et illud
 obsidione vallavit, in quo dictus H[enricus] detinebatur
 incarceratus. Et facta trina monitione per tres dies
 continuos militibus in castro existentibus super dedi-
 tione castri, archiepiscopus S[tephanus] Cantuariensis
 et alii episcopi ibi existentes, cum abbatibus et aliis
 prælatis, Falcasium et sibi consentientes excommunicave-
 runt, ipsum utlagari decernentes. Per machinas igitur
 et varias insultationes regales dictum castrum expug-
 narunt viriliter, et corruerunt aliqui de regis militibus
 per spicula balistariorum obsessorum. Inter quos ¹
 Giffard² corruit spiculo percussus, miles elegantissimus.
 Tandem in vigilia Assumptionis, cum circiter per novem ^{14 Aug.}
 septimanas obsidionem continuassent, captum est cas-
 trum, et omnes ministri Falcasii qui in eo inventi
 sunt, quibus præerat Willelmus Martel de Breute,
 frater Falcasii et multi Anglici et Normanni³ nobiles,
 qui omnes suspendio sunt adjudicati; sicut plenarie in
 antecedentibus prædictum est.

De⁴ consecrationibus quorundam episcoporum.

Southwark
Annals,
(Cotton.
Faust. A.
8, f. 143).

Eodem anno consecrantur in episcopos magister New
Alexander de Stavenesby in Cestrensem Romæ a do- bishops.
mino Papa Honorio die Paschæ, Willelmus nepos

¹ There is a blank in B. (as above,
p. 85) for the Christian name. It
is filled up in C. with *quidam miles*.

² *Giffard*] Giffardensis, C.

³ *Normanni*] Normannici, C.

⁴ This title is from C.

A.D. 1224. Willelmi Bruere senioris in Exoniensem, Radulfus de Neville in Cicestrensem a domino S[tephano] Cantuariensi archiepiscopo. Qui dico Radulphus Cicestrensis, cancellarius domini regis, in multis postea periculis fidelis expertus, et singularis in regiis negotiis columpna stabilis fidelitatis et veritatis. (Not in the South. Ann.)

Character of Ralph Neville, bishop of Chichester.

De¹ morte comitis Flandrensis.

Baldewinus comes Flandrensis, qui et imperator Constantinopolitanus, post annosam et morosam incarcerationem et poenitentialem peregrinationem, rediit in Flandriam; et cum a quamplurimis viris qui eum antea cognoverunt, licet in multis alteratus fuisset, cognosceretur, recepit homagia et fidelitates a multis civitatibus et oppidis Flandriæ. Sed filia² ipsius invidens, exasperavit regem³ contra ipsum, affirmans ipsum non esse patrem [suum,⁴ nec ipsum esse quem se fecit; procuravitque ut prædictus B(aldewinus) ignominiose suspenderetur, nam hinc et inde fecit duos canes veteres, scilicet mirgos,⁵ suspendi. Hoc tamen asserunt multi, quibus confessionem fecit, peccatis suis exigentibus præmeruisse, quia a carcere evasit cum sociis suis incarceratis, qui capti fuerunt cum eo in prælio, opitulante quadam puella nobili, eo pacto, ut baptizaretur quam cito venirent liberati in Christianitatem. Sed B(aldewinus) imperator cum suis sociis, cum pervenissent cum ipsa puella in loca tutiora Christianorum, illam quam promisit ducere in uxorem et Christianam facere et moribus Christianorum informare, ante lavacrum regenerationis occulte fecit necari. Unde tam diu ad se re-

Return of Baldwin IX., count of Flanders, emperor of Constantinople.

He is put to death ignominiously by his daughter as an impostor.

Story of his crime and penance.

Southwark Annals, (Cotton. Faust. A. 8, f. 143).

(Not in the South. Ann.)

¹ This title is from C.

² Jeanne, countess of Flanders, afterwards wife of Thomas of Savoy.

³ i.e. the king of France, Louis VIII. See the Dunstable Annals, Annal. Monast. iii. p. 95.

⁴ The rest of this was on the corner of the leaf (f. 60 b) which has been torn from the MS. It is supplied in B. by a hand of Parker's time. The text is from C.

⁵ mirgos] Sic for mergos, retrievers.

versus fecit poenitentiam, ut vix a familiaribus etiam A.D. 1224. cognosceretur, Papa injungente poenitentiam tam gravem, quia nondum baptizatam occidit. Omnes autem qui huic consilio assensum præbuerunt turpi morte perierunt; quorum unus cum ad uxorem suam pervenisset, et ab eadem, quia jam alium virum habuerat et filios ab eodem susceperat, bene cognosceretur, præcipitatus est in puteum, hoc uxore clam procurante; et sic alii, quilibet suo casu, Deo irato, qui non vult mala pro bonis solvi, miserabiliter perierunt. Nec eorum superior, qui, poenitentiam non continuando, in humilitate et contritione suo perpetuo non permansit, nec fecit dignos fructus poenitentiae, scilicet B(aldewinus) prænotatus, poenas evasit.]

Concessa est regi Anglorum quintadecima pars rerum mobilium.

Anno Domini mcccxv. Rex Henricus ad Natale tenuit curiam suam apud Westmonasterium, præsentibus¹ clero et populo cum magnatibus regionis. Solennitate igitur, ut decebat, completa, Hubertus de Burgo, domini regis justitiarius, ex parte ejusdem regis proposuit coram archiepiscopis, episcopis, comitibus, baronibus, et aliis universis damna et injurias quæ regi illata fuerant in partibus transmarinis, ex quibus non solum rex, sed et comites multi ac barones sunt exhæredati cum ipso; et cum multi sunt in causa, multorum subventio erit necessaria. Petiit ergo ab omnibus consilium pariter et auxilium, quibus corona Angliæ dignitates amissas ac jura posset pristina revocare; ad hoc quoque plene perficiendum, regi sufficere credidit, si ei quintadecima pars omnium rerum mobilium totius regni Angliæ tam a personis ecclesiasticis quam a laicis donaretur. His in hunc modum prosecutis, archiepiscopus et concio tota episcoporum, comitum et baronum, abbatum et priorum, habita deliberatione, regi dedere responsum, quod regis petitionibus gratanter adquiescerent, si illis diu petitas libertates concedere voluisset. Annuit itaque rex cupiditate ductus quod petebant magnates; cartisque protinus conscriptis et regis sigillo munitis, ad singulos Angliæ comitatus cartæ singulæ diriguntur. Et ad provincias illas quæ in forestis sunt con-

The king
at West-
minster.

An aid of
a fifteenth
granted on
condition
that the
charters of
liberties
and of the
forest are
signed.

¹ *præsentibus*] *præsente*, C.

A.D. 1225. stitutæ, duæ cartæ sunt directæ, una scilicet de libertatibus communibus, et altera de libertatibus forestæ. Istarum autem tenor cartarum superius habetur¹ expressius, ubi historia agitur² de rege Johanne; ita quod cartæ utrorumque regum in nullo inveniuntur dissimiles. Tunc³ constitutus est dies certus ad mensem post Pascha, ut de singulis comitatibus regni xii. milites et legales homines eligerentur, qui addito juramento novas a veteribus discernere forestas, ut omnes illæ, quæ inventæ fuerint aforestatæ post primam coronationem Henrici avi istius regis, statim deafforestentur. Et sic soluto concilio, delatæ sunt cartæ singulæ ad singulos comitatus, ubi ex regis mandato litteratorio, interposito juramento, ab omnibus observari jubentur. Ricardo⁴ fratre domini regis facto milite, libertates generales tam forestarum quam aliarum libertatum, pro quibus tantum cum rege J[ohanne] decretatum fuit, licet nihil stabile vel solidum secundum pollicita redderetur vel observaretur, sunt deceptoris acclamatæ.

Juries appointed to view the forests.

The charters sent to every county. The charters deceitful.

Ut rex Anglorum Ricardum fratrem suum in Wasconiam miserit.

Expedition into Gascony under Richard, Eodem anno, in die Purificationis beatæ Mariæ, Ricardus frater regis Angliæ, ab eodem rege donatus est cingulo militari, et decem nobiles cum eo, qui ad ejus sunt obsequium deputati. Qui postea tempore vernali a rege cum Willelmo comite Saresberienensi et Philippo de Albeneio militibusque sexaginta⁵ in Wasconiam die⁶ Palmarum missus, velis prosperis in civitate Burdegalensi omnes feliciter appulerunt. Quorum adventus cum archiepiscopo⁷ et civibus divulgatus fuisset, honorifice ab omnibus sunt recepti. Deinde congregatis civibus coram archiepiscopo et nunciis regis, Ricardus frater regis prædicti, litteras fratris sui archiepiscopo et civibus cunctis porrexerat; in quibus rex humiliter supplicavit, quatinus omnes homines et fideles sui de regionibus illis fratrem ejus amicablem susciperent, et consilium ei pariter et auxilium præstarent, quibus terras amissas revocare valisset. At omnes gaudentes ipsum

f. 60 b.

¹ habetur] est, W.

² agitur] agit, W.

³ There is an effaced rubrick in B. in the margin.

⁴ This, which is in the margin, is not in C.

⁵ sexaginta] quadraginta, W., and so the Hist. Anglor.

⁶ die Palmarum] In the margin. C. has dominica Palmarum in the margin.

⁷ William II.

suscipientes regi per illum Angliæ subjectionem fecerunt. A.D. 1225. Venerunt igitur ad eum multi de partibus illis milites et servientes, munera¹ sequentes cum retributionibus, quibus cum stipendia sufficienter ministrasset, in ejus obsequio remanserunt. Dederat ei namque rex, antequam illum miserat earl of ad partes transmarinas, Cornubiæ comitatum, cum tota Pictavia, Cornwall and Poitou. unde ab omnibus comes Pictavensis vocabatur. Itaque comes Ricardus cum avunculo suo Willelmo comite Saresberienensi et Philippo de Albeneio et militia copiosa processit per villas et castella² Wasconie regionis; et quoscunque contradictores, qui homagium regi³ et fidelitatem facere noluerunt, invenit, castella eorum et villas obsedit, et potenter omnia subjugavit. Nam Riolense castrum, quod¹ Regula nuncupatur, cum villa He takes La Réole, longam obsidione cepit, villam Sancti Macarii cum municipio St. Macaire, and optinuit, Bregerac castrum obsedit et dominum ejus ad regis Bregerac. fidelitatem revocavit. Sed dum in longa obsidione apud Bregerac. Riolense castrum acerrimos insultus et crebros ageret, Lodo- He defeats wicus rex Francorum Hugoni comiti Marchiæ aliisque Pic- Hugh, taviæ baronibus dedit in mandatis, quatinus ad castrum præ- count de la fatum hostiliter accedentes comitem Ricardum captum sibi Marche, præsentarent et obsessos a periculo liberarent. Comes vero Marchiæ, junctis sibi quibusdam baronibus et militibus armatis, cum apparatu non modico ad prædictam obsidionem dissolvendam processit. Sed Ricardus comes cum sociis suis, de adventu hostium per exploratores præmunitus, paravit eis insidias; et parte exercitus sui ad obsidionem dimissa, ipse cum parte armatorum probatissima ad nemus quoddam, quod prope erat, divertens hostes venientes expectavit⁴ ibidem. Qui dum locum insidiarum versus obsidionem pertransissent, comes Ricardus et socii ejus cum strepitu buccinarum et vibramine hastarum irruerunt in ipsos, et dirissimo conflictu inter partes confecto, in fugam adversarios compulerunt. Quos comes Ricardus ardentem insecutus, bigas hostium et summarios cum spoliis et vasis argenteis subegit, multis ex fugientibus interfecit; et sic in brevi totam sibi Wasconiam⁵ subjugavit. and reduces all Gascony. Eodem anno, Johannes Eliensis episcopus diem clausit ex- Geoffrey de Burgh, tremum; cui successit Gaufridus de Burgo, archidiaconus Nor- bishop of wicensis, consecratus in episcopum in passione Apostolorum Petri et Pauli apud Westmonasterium. Ely, 29 June.

Southwark
Annals,
f. 143.

¹ In the margin. Not in C.

² *castella*] terras, C.

³ *regi*] om. O.

⁴ *expectavit*] expectaret, C.

⁵ Paris inserts *sibi*.

A.D. 1225.

De exilio Falcasii proditoris.

Council
at West-
minster.
Banish-
ment of
Fawkes de
Breauté.

Circa hos quoque dies, Martio scilicet mense, convenerunt apud Westmonasterium ad colloquium rex Anglorum cum magnatibus suis, ubi idem rex jussit sententialiter diffinire quid de proditore suo Falcasio foret agendum. Proceres vero in hoc pariter consenserunt cum rege, eo quod sibi et patri suo multis fideliter servierat annis, ne de vita periclitaretur vel membris; sed ut Angliam æternaliter abjuraret, omnes communiter addixerunt. Quo facto, præcepit Willelmo comiti Warenne rex, ut ipsum sub salvo conductu ad mare conduceret, et navi impositum committeret ventis et velis. Quod cum factum fuisset, dum Falcasius navem ingrederetur, adjuravit comitem prædictum cum lacrimis, ut saluta[ret] dominum suum] regem, affirmans omnes¹ perturbatio[n]es quas fecerat in regno] instinctu majorum regni Angliæ se fecisse. Sicque cum quinque tantum servientibus in Normanniam transvectus, confestim ut applicuit, a ministris regis Francorum captus est, et regi prædicto præsentatus, et quia multos Francos in Anglia læserat, fere suspensus; sed per prædictum jusjurandum vix est salvatus;² et³ quia inventus fuit⁴ cruce signatus, dimiserunt eum, qui ilico Romam profectus est, pecunia sæpe spoliatus, tandem cum Roberto Passeleawe clerico suo Papæ præsentatus,⁵ sicut suo loco dicitur.

He goes to
Rome.

De visione quæ forestas deaforestari debeantur.

Juries ap-
pointed to
view the
forests.

Eodem anno, ad mensem post⁶ Pascha missi sunt a rege Angliæ Hugo de Nevilla et Briennus de Insula cum aliis ad hoc assignatis per Angliam, ut in singulis forestarum provinciis duodecim milites vel liberos homines et legales eligerent⁷ ad deambulandum metas forestarum, ut per sacramentum eorum quæ forestæ remanere⁸ ut fuerunt prius et quæ deaforestari debeant, discernatur. Facta itaque in brevi regii executione mandati, licet non sine magna contradictione plurimorum, concessis libertatibus singuli usi sunt, de boscis suis propriis vendentes, essarta facientes, bestias venantes, terram

¹ omnes is over an erasure in B.
O. W. ins. cum juramento quod.

² salvatus] ereptus a laqueo, C.

³ et quia] sed quoniam, O. W.

⁴ fuit] est, C.

⁵ O. W. ins. est.

⁶ post] So Par. in the margin;
de, O. W.

⁷ eligerent] eligerentur, O. W.

⁸ remanere] remanent, C.

arabilem de inculta sulcantes,¹ ita quod de nemoribus deafores- A.D. 1225.
tatis omnes pro libitu disponebant. Et non solum homines,
verum etiam² canes, qui prius expeditari solebant, has liber-
tates se habere gaudebant. Communibus vero libertatibus
magnates, milites, et libere tenentes adeo usi sunt, quod nec
iotha unum in regis carta contentum extitit prætermis-
sum.

De collectione quintædecimæ ad opus regis.

Circa eosdem denique dies, quintædecimæ partis medietas Collection
totius regni omnium mobilium et rerum habitatum colligitur of the
ad opus regis, concessis induciis de altera medietate usque ad fifteenth.
festum Sancti Michaelis. Eodem anno Hugo Bigod, comes Death of
Orientalium Anglorum, humanæ naturæ debitum solvit, cujus Hugh
terras et honores omnes rex sub justitiarum custodia deputavit. Bigod, earl
of Norfolk.

De concubinis sacerdotum.

Eodem³ anno exivit decretum ab archiepiscopo Cantuariensi *Imperti-*
et episcopis ejus suffraganeis, in hunc modum. Concubinæ *nens.*
sacerdotum et clericorum, qui infra sacros ordines constituti Decree
et beneficiati sunt, ecclesiastica careant sepultura, nisi sane against the
se correxerint, et quia⁴ scriptum est *Vivens, vivens, ipse concubines*
confitebitur tibi, incolumes, vel tanta earum in extremis of priests
appareat pœnitentia, propter quam non immerito cum eis de- and clerks.
beat dispensari. Item non recipiantur ad⁵ osculum pacis, nec Isa.
panem benedictum percipiant in ecclesia, quamdiu concubinarii xxxviii. 19.
eas detinent in domibus suis, vel publice extra domos. Item
si pepererint, non purificentur, nisi prius sufficientem præsti-
terint cautionem archidiacono vel ejus officiali de satisfactione
in proximo capitulo post purificationem earum faciendam. Item
sacerdotes, in quorum parochiis concubinæ talium commorantur,
si non hoc ostenderint archidiacono vel ejus officiali, suspen-
dantur; et priusquam relaxentur, gravi pœnitentiæ subiaceant.
Item quæ⁶ convinci poterit, quod sacerdos eam carnaliter cog-
noverit,⁷ publicam agat pœnitentiam et solennem, ac si de
adulterio esset convicta, [etiam⁸ si soluta fuerit; si vero de-

¹ *sulcantes*] facientes, C.

² C. *ins. et.*

³ C. has in the margin, "Vide si
sit in concil. Oxon."

⁴ This is in the margin.

⁵ *ad*] in, C.

⁶ *quæ*] qui, B.

⁷ *cognoverit*] cognoverat, W.

⁸ *etiam . . convicta*] This clause,
which is carelessly omitted by the
scribe of B., is from Q. W.

A.D. 1225. sponsata super rem huiusmodi fuerit convicta,] tanquam pro duplici adulterio puniatur, ne tanti¹ reatus impunitas aliis transeat in materiam delinquendi.

Ut comes Saresberiensis a naufragio fuerit liberatus.

Danger of
William
earl of
Salisbury,
at sea.
f. 61.

Miracle.

Per idem tempus Willelmus comes Saresberiensis, qui cum comite Ricardo militaverat in partibus transmarinis, ad Angliam transiturus naves intravit. Sed cum longo maris periculo et ventorum turbinibus per dies plurimos et noctes in partes diversas jactaretur, cum ipsis nautis et aliis omnibus, qui in navi erant, de vita desperatus, anulos preciosos et quæcunque in auro vel argento aut preciosis vestibus possidebat, fluctibus pelagi commisit; ut, sicut ad vitam nudus intravit temporalem, ita ab omni honore terreno spoliatus ad patriam transiret æternam. Et cum in suprema fuisset desperatione constitutus, visus est cereus ingens et magno splendore coruscans ab omnibus qui in navi periclitabantur, in summitate mali, et juxta cereum stantem viderunt puellam quandam nimia pulchritudine decoratam, quæ lumen cerei, quod² nocturnas³ tenebras illustrabat, a ventorum pluviarumque irruentium robore conservaret præclarum. Et⁴ hac quoque cælestis visione claritatis tam comes ipse quam nautæ omnes, securitate concepta, divinum sibi adesse auxilium confidebant. Et cum universi qui in navi erant, quid hæc visio portenderet, ignorarent, solus Willelmus comes præfatus hujus benignitatis gratiam beatæ Mariæ Virgini assignavit; siquidem comes sæpèdictus, die qua primo donatus cingulo fuerat militari, cereum unum ante altare beatissimæ Matris Dei⁵ assignavit, ut ad missam, quæ diebus singulis in honorem ejusdem Dei Genitricis cum horis canonicis devote solent decantari, jugiter arderet, invenit,⁶ et pro lumine temporali lucem commutaret æternam.

Qualiter idem comes hostium insidias evaserit.

He lies
concealed
from the
enemy in
the isle of
Ré.

His ita gestis, cum crastina dies illuxisset, projectus est comes cum sociis suis, ventis impellentibus, ad quandam maris insulam, quæ Re dicebatur, tribus a Rupella distans miliaribus, ubi brevibus ingressi kymbis ad insulam navigabant.

¹ *tanti*] tanta, B.

² *quod*] per, W.

³ *nocturnas*] nocturas, B.

⁴ *Et*] Ex, O. W.

⁵ *Matris Dei*] Virginis, C.

⁶ *invenit*] Introduced by Paris in the margin, though spoiling the sense.

Est autem in insula illa abbatia¹ quædam ordinis Cisterciensis A.D. 1225. sita, ad quam comes nuntios dirigens, postulavit ut tutus posset ibidem latere ab hostibus, donec aura sibi felicior arri-deret. Quod abbas loci sibi gratanter annuens, cum honore ipsum et ejus consortes suscepit. Erat autem insula illa in custodia Savarici de Malo Leone, qui tunc temporis cum Lodo-wico Francorum rege militabat, et maris insulas nonnullas cum armatis non paucis observabat. Cujus duo servientes, qui comitem plene noverant, et cum aliis multis ad insularum custodiam fuerant deputati, amicablem accedentes ad eum, postquam per triduum delituerat ibidem, dixerunt, quod nisi ante lucem crastinam ab insula recederet, caperetur a suis sodalibus, qui cum illis insulas et maris semitas observabant. Tunc comes, datis servientibus prædictis viginti libris sterlin-gorum, ad naves celeriter convolvit, et maris sese fnctibus *His escape.* commendans, fere per tres menses, antequam in Angliam applicaret, inter undas sævientes continue laborabat.

Ut magister Otho pro negotiis domini Papæ in Angliam venerit.

Eodem anno magister Otto, domini Papæ nuntius, in An- Arrival of
gliam veniens pro magnis ecclesiæ Romanæ negotiis, regi the nuncio
litteras præsentavit. Sed rex, cognito literarum tenore, respon- Otho in
dit, quod solus non potuit diffinire, nec debuit, negotium quod England.
omnes clericos et laicos generaliter totius regni tangebant. Tunc per consilium Stephani Cantuariensis archiepiscopi datus est dies a rege in octavis Epiphaniæ, ut, convocatis omnibus clericis et laicis, super præfato negotio tunc tractarent apud Westmonasterium, et ibidem fieret² quod justum singulis videretur.

Ut idem Otto Falcasium regi pacificare laboraverit.

Eodem tempore magister Otto, ex parte domni Papæ, regem Otho at-
Angliæ humiliter rogavit, ut Falcasio sibi reconciliato uxorem tempts to
cum terris et omnibus rebus amissis ad integrum restitueret, reconcile
et ipsum, qui patri suo et sibi in werra sua tam fideliter ser- Fawkes de
vierat, pura, ut decebat, diligeret caritate. Ad hoc quoque Breaufé
respondit rex, quod propter prodicionem manifestam ab omni with the
clero et populo regni, per judicium curiæ suæ, ab Anglia king.
fuerat in exilium pulsus, et licet regni cura specialiter ad
ipsum spectare videretur, debet leges³ quidem et bonas regni

¹ N. Dame de l'isle de Ré.

² *fieret*] So C.; fuerat, B.

³ *leges*] legis, B.

A.D. 1225. consuetudines observare. Hæc autem cum audisset magister Exactions of the nuncio. Otho, cessavit ulterius de Falcasio sollicitare regem. Tunc idem Otho cepit ab omnibus ecclesiis Angliæ conventualibus, nomine procurationis, duas marcas argenti. Et sciendum est, quod, tempore quo magister Otho venit in Angliam, dominus Papal exactions. Papa misit nuntios per orbem universum, exactiones ubique indebitas exigens, sicut inferius dicitur.

De puella quadam quæ sæculum relinquens ad ordinem Minorum confugit.

Impertinens usque ad hoc signum
O-H-C

Legend.

Circa eosdem dies, erat puella quædam in finibus Burgundiæ, generis nobilitate præclara, quam parentes, de possessionibus non modicis hæredem sibi constituere decernentes, cuidam viro ex illustri prosapia genito nuptam tradere voluerunt. Sed puella, quæ ab annis puerilibus studiis fuerat liberalibus imbuta, in secreta cordis puritate virginitatem suam Deo dedicaverat. Parentum clam deserens palatium, in habitu peregrino, ut se liberius a paternis conspectibus amoveret, contulit se ad contubernium quorundam fratrum de ordine Minorum; ubi, ipsa exigente, de illius¹ rigore ordinis ad plenum erudita, calciamenta deposuit, saccum et cilicium induit; atque crines, in quibus luxuria regnare solet, despicabiliter præcidit, et quibuscunque modis potuit, naturalem, quem² habebat, corporis decorem in omnem studuit deformitatem transferre. Sed cum ad hoc nimis inaniter laborasset, dum non potuit, prohibente natura, elegantissimam sui corporis [deformare]³ dispositionem, quæ⁴ in omni dimensitate videbatur quasi incomparabilis, illam solummodo, quæ intus erat, carnis munditiam perenni sponso, qui in cælis est, consecrare disposuit. Et hoc propositum ut liberius perduceret ad effectum, spontaneam paupertatem elegit, officium sanctæ prædicationis assumpsit, vestium asperitatem induit, in lecto pro stratu mattam, pro cervicali saxum habuit, atque⁵ vigiliis continuatis et jejuniis carnem affligens, orationibus insistens, in rerum supercælestium contemplatione studuit infatigabiliter conversari. Tandem cum per multorum curricula annorum, in omni perfectione et vitæ sanctitate Deo placere, et Evangelium pacis per civitates et castella et præcipue sexui muliebri prædicare studuerat, invidit ejus perfectioni humani generis inimicus, et per septem menses in tot puellam ac talibus rerum sæcularium temptationibus exagi-

¹ illius] ipsius, C.

² quem] quam, B.

³ deformare] The verb is wanting in all the MSS.

⁴ quæ] qui, O.

⁵ O. W. ins. in. It is erased in B. and C.

tare¹ curavit, quod nisi ei divinum affuisset auxilium, omnia A.D. 1225. bona vitæ præcedentis studia amisisset. Reduxit namque ei ad Legend. mentem diabolus diebus simul et noctibus prædia parentum suorum quæ reliquerat fœcundissima, vinearum fertilium emolumenta, spatia pratorum amœnissima et florum diversorum varietate distincta, fontium scaturientium et rivulorum suaviter murmurantium oblectamenta, lignorum in nemoribus proceri- f. 61 b. tatem, prolis fœcunditatem, viriles amplexus ac Veneris inter marem et feminam delectationem, lectorum nobilium molliem, astantium jocularum² jocunditatem, anulorum ac lapidum pretiosorum decorem, piscium et volatilium ferarumque silvestrium gustum delectabilem et suavem. In his igitur temptationibus et aliis consimilibus, puella fere desperata et in diversas meditationes inducta, utrum derelicta repeteret, an in proposito religionis perseveraret, ineffabili mentis et corporis cruciatu diebus singulis et noctibus torquebatur. Sed miserator et misericors Dominus, qui sperantes in se ultra quam possunt pati non permittit temptari, oculum puellæ restituit rationis, ut [cerneret] quanta in rebus temporalibus et delectationibus supradictis curiosa sit sollicitudo, in carnali commixtione turpitudine, quanto res temporales sudore adquiruntur, et cum quanto dolore amittuntur, quanta sit coram Deo virginalis munditia qui Matrem Suam fœcundam esse voluit et in virginitate permanere disposuit, quæ merces sequitur fructum boni operis, quæ dulcedo sit in studio sanctæ ac divinæ contemplationis, quæ societas civium supernorum, quam suavis sit et delectabilis sanctarum refectio animarum et regnare cum Christo, ubi frigiditas nullum afficit, fames et sitis neminem affligit, ira, rixa, vana gloria, invidia, superbia, accidia, avaritia, cupiditas, et ebrietas nullum premit. Hæc et his similia virgo beata sæpius mente revolvens, et inter temptationum³ turbines virtutum præteritarum custos existens, armis accincta divinis, artes Diaboli fraudulentas omnes⁴ feliciter superavit, et ipsum ad tartara confusum direxit.

Qualiter puella fuerit liberata per dæmonem a quodam viro libidinoso.

Tandem post dies paucos, cum puella præfata ab omnibus esset diabolicis incursionibus penitus absoluta, diabolus ad eam

¹ *exagilare*] So Par. in the margin; subungere, B.; submergere, O. W.

² *jocularum*] So altered by Par.; balatronum, B. O.W. C. has

jocularum interlined, expuncting *balatronum*.

³ *temptationum*] temptatorium, B. temptatorium, C.

⁴ *omnes*] omnis, B.

A.D. 1225. reversus salutavit illam¹ et dixit; "Salve," inquit, "domina
 Legend. " mea, et Deo cælorum virgo dilectissima; ego vero sum ille
 " Sathanas, qui te jam per septem menses in tot temptationi-
 " bus, licet inaniter, induxi ut [a] bono te proposito revocarem,
 " et meis² laqueis irretirem. Sed quoniam inanibus³ meis
 " fraudulentis [temptationibus]⁴ a te victus defeci,⁵ hoc mihi
 " pro pœna a Deo cæli inflictum est, ut nunquam de cætero
 " mihi liceat aliquod hominum genus temptare, vel quempiam a
 " bonis actibus impedire. Habeo præterea mandatam a Domino,
 " cui optemperare necesse est, ut quodcunque mihi præceperis
 " cum festinatione perficiam, et etiam quodcunque supplicium
 " præceperis cum⁶ festinatione [sine] mora subire." Hæc
 " audiens puella, ait ad dæmonem; " Conservet me Deus a ves-
 " tro consortio et famulatu, novit enim Ille quod talem mi-
 " nistrum nunquam dilexi." Et his ita gestis, contigit puellam
 " quandam ingredi civitatem, et gratia hospitandi domum cujus-
 " dam matronæ ingressa, hospitium postulans impetravit. Ves-
 " pere autem facto, juvenis quidam, prædictæ matronæ filius, de
 " negotiis consuetis domum rediens, cum vidisset virginem quam
 " mater⁷ ejus caritative hospitaverat, cœpit admirari in habitu
 " adeo despicibili, et faciei pallore simul et macie, omnium
 " membrorum ejus naturalem dispositionem, in qua opus naturæ
 " in tantum laudavit, quod a planta pedis usque ad verticem in
 " nullo deliquit, sed et⁸ totius corporis sui dispositione etiam
 " generis nobilitatem evidenter expressit. Quid ergo? Exarsit
 " juvenis in concupiscentia virginis, et accedens ad eam de con-
 " sensu carnali puellam convenit. Illa e contra juveni constan-
 " ter⁹ quod petiit denegans, affirmavit se virginitatem suam ab
 " ætate tenera Domino consecrasset; et præterea, cum voto suæ
 " religionis et ordinis castitas sit adnexa, votum infringere esse
 " nefarium asserebat. Et his dictis recessit, ut nocturnam cape-
 " ret¹⁰ requiem; ubi in quodam domatis angulo mattam sub se
 " pro stratu, et saxum pro cervicali, juxta sui ordinis rigorem,
 " capiti supponebat. Tunc juvenis ille, libidinis igne¹¹ succensus,
 " statuit immutabiliter in corde suo, quod si de liberalitate a
 " puella consensum optinere nequiret, ipse cum ea rem ageret
 " violenter. Et veniens ad illam, expressit ei quod¹² facere

¹ illam] eam, C.² meis] in eis, B.³ inanibus] in artibus, O. W.⁴ temptationibus] So C.⁵ C. adds et confusus recessi.⁶ cum festinatione] oportet me,
O. W.⁷ mater] matre, B.⁸ et] in, W.⁹ constanter] instantan, C.¹⁰ caperet] faceret, C.¹¹ igne] ille, B.¹² quod] quid, C.

cogitabat. At femina religiosa, in angaria mentis constituta, A.D. 1223. metuebat plurimum ne ejus puritas virginalis per ardorem Legend. adolescentis in aliquo læderetur, et reducens¹ ad mentem quod sibi a diabolo dictum fuerat, quod videlicet ad nutum ejus, quicquid præciperet, illico adimpleret, extulit vocem et dixit; "Diabole," inquit, "ubi es?" Et continuo dæmon respondit,² dicens, "Assum, domina. Quid tibi placet?" Et puella; "Libera me," inquit, "cito a nebulone isto, qui me inquietat,"³ "somnum capere non permittens."⁴ Et continuo dæmon juvenem per pedes truculenter arripiens, non sine læsione illum longius a puella projecit.⁵ Sicque ter nocte illa, dæmone procurante, dilecta Deo puella ab adolescentis⁶ ardore liberata, in crastino recessit ab urbe, salva sibi pudicitia virginali. De hac quoque puella, quem finem habuerit, quoniam nullo tradente cognovi, ea quæ dicta sunt piis auribus et amatoribus sufficiant castitatis.

De quadam inclusa quæ per septennium non comedit.

Eodem anno in urbe Legrecestrensi obiit puella quædam Legend of inclusa religiosa, quæ per septennium ante obitum nullum a fasting omnino gustavit cibum, nisi quod diebus Dominicis corporis girl at et sanguinis Domini communionem accepit. Quod miraculum Leicester. cum ad audientiam Hugonis Lincolnensis episcopi pervenisset, fidem non adhibuit veritati, sed plane incredulus fecit per dies quindecim a presbiteris et clericis inclusam prædictam arcta nimis observari custodia, quousque compertum fuit illam in toto termino memorato nullo usam fuisse corporis nutrimento. Faciem quoque semper habuit ut lilium candidissimam roseoque rubore perfusam, ad indicium pudicitie et munditie virginalis. D-H-C

Quod comitissa Saresbiriensis maritum respuerit.

Cirea hos quoque dies relatum est regi Anglorum, Willel- Report of mum comitem Saresbiriensem, ipsius regis avunculum, dum the earl of de partibus transmarinis rediret in Angliam, in mare fuisse Salisbury's submersum. Sed cum rex hujus rei eventum nimis moleste death. tulisset, accessit ad eum Hubertus, regni justitiarius, exigens Refusal of ab eo, ut uxorem ejusdem Willelmi daret Reimundo nepoti Ela, his countess,

¹ *reducens*] reductus, W.

² A fresh hand begins here.

³ O. W. ins. et.

⁴ *permittens*] permittit, O. W.

⁵ There is a drawing of this [in the margin.

⁶ *adolescentis*] adolescendis, B.

A.D. 1225. suo, quam¹ honor comitatus illius jure hæreditario contingebat, to marry Reimund, nephew of Hubert de Burgh. f. 62. ut eam sibi matrimonio copularet. Rex autem cum petitionem suam annuisset, si posset comitissam inducere ad consensum, misit ilico justitiarius Remundum præfatum ad comitissam in nobili apparatu militari, si possit ad ejus amorem animum mulieris inclinare. Cumque eam Reimundus memoratus blandis sermonibus et promissionibus magnis ad consensum trahere conaretur, illa cum indignatione maxima respondit se nuper literas accepisse et nuntios, qui comitem virum suum sanum esse et incolumem fatebantur. Respondit præterea, quod dominus suus comes si in veritate defunctus fuisset, nullo modo ipsum reciperet sponsum, quia generis ejus nobilitas id fieri prohibebat. "Alibi," inquit, "tibi quæras matrimonium, quia experto reperies te huc inaniter pervenisse." At Reimundus hæc audiens confusus ab illa recessit.

Quomodo dominus Papa præbendas sibi dari cœgerit.

Henry III. at Winchester. Ill at Marlborough. Anno Domini mcccxxvi. Rex Henricus ad Natale Domini celebravit festum suum apud Wintoniam, præsentibus quibusdam episcopis² et magnatibus multis. Solennitate itaque peracta, profectus est rex apud Merlebergiam, ubi gravi infirmitate correptus per multos dies³ desperatus jacebat. Venit interea terminus concilii ad festum Sancti Hyllarii apud Westmonasterium præfixus,⁴ ubi rex cum clero⁵ et magnatibus regni comparere debuerat, ut domini Papæ mandatum audiret. Multis igitur in loco præfato congregatis episcopis cum aliis prælatis et laicorum turbis, magister Otto, domini Papæ nuntius, de quo habita est mentio superius, literas aperte coram omnibus recitavit, in quibus idem Papa allegavit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ et opprobrium vetustissimum, notam scilicet concupiscentiæ, quæ radix dicitur omnium malorum, et in hoc præcipue,⁶ quod nullus potest aliquod negotium in Romana curia⁷ expedire, nisi cum magna effusione pecuniæ et donorum exhibitione. "Sed quoniam scandali hujus et infamiæ Romana paupertas causa est, debent [omnes] matris inopiam sullevare,"⁸ ut filii naturales. Quia nisi a vobis et aliis viris bonis et honestis dona reciperemus, deficerent nobis necessaria vitæ, quod esset omnino Romanæ incongruum dignitati. Ad istud

¹ quam] Written over an erasure; cui, O. W.

² episcopis] abbatibus, C.

³ C. ins. *ibi*. It is erased in B.

⁴ præfixus] præfixi, O. W.

⁵ C. ins. *et populo*.

⁶ præcipue] quoque, C.

⁷ curia] So Par. in the margin; ecclesia, B. O. W.

⁸ O. W. ins. *et patris*.

“ itaque scandalum penitus eradicandum, per consilium fra- A.D. 1226.
 “ trum nostrorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium,
 “ quandam providimus formam, cui si volueritis consentire, a
 “ scandalo matrem vestram poteritis liberare et in curia
 “ Romana sine donorum obsequio exhibitionem justitiæ ob-
 “ tinere.” Forma autem provisa hæc est: “ Petimus in pri- who de-
 “ mis ab omnibus ecclesiis cathedralibus duas nobis præbendas demands two
 “ exhiberi, unam de portione episcopi et alteram de capitulo. prebends
 “ Et similiter de cœnobiis, ubi diversæ sunt portiones abbatis from every
 “ et conventus; a conventibus, quantum pertinet ad unum cathedral.
 “ monachum æquali facta distributione bonorum suorum, et
 “ ab abbate tantundem.”

Commune responsum prælatorum.

His in hunc modum propositis, persuasit ex parte domini Answer of
 Papæ magister Otho, ut consentirent prælati, allegans supra- the pre-
 dicta commoda quæ in literis continentur. Hæc autem omnia lates.
 audientes episcopi et ecclesiarum prælati, qui personaliter in-
 terfuerunt, divertentes seorsum ad colloquendum,¹ cum super
 rebus propositis diutius deliberassent, responsum suum in ore
 magistri Johannis Bedefordensis archidiaconi communiter pos-
 uerunt. Qui veniens in præsentia magistri Ottonis per hæc
 verba respondit; “ Domine, ista, quæ nobis proponitis, regem
 “ Angliæ specialiter tangunt, generaliter vero omnes eccle-
 “ siarum patronos regni; tangunt² archiepiscopos, et eorum
 “ suffraganeos, necnon innumeros Angliæ prælatos. Cum
 “ ergo rex propter infirmitatem, et archiepiscopi, nonnulli
 “ etiam episcopi, et alii ecclesiarum prælati sint absentes, in
 “ eorum absentia vobis respondere non possumus nec de-
 “ bemus; quia si id facere præsumeremus, in præjudicium
 “ omnium absentium fieret prælatorum.” Et his dictis, venit
 Johannes Marescallus et alii nuntii regis ad omnes prælatos,
 qui de rege baronias tenebant in capite destinati, districte
 inhibentes ne laicum feodum suum Romanæ ecclesiæ obliga-
 rent, unde a servitio sibi debito privaretur. Hæc autem cum
 magister Otho intellexisset, statuit his qui aderant diem ibi in
 media Quadragesima, dum ipse procuraret regis adventum et
 absentium prælatorum, ut tunc negotium sortiretur effectum.
 Sed illi absque regis et aliorum, qui absentes erant, assensu
 præfixum diem admittere noluerunt; unde singuli ad propria
 sunt reversi.

¹ colloquendum] So altered by
 Par. in the margin; colloquium, B.
 W. O. is injured here.

² O. W. ins. etiam.

A.D. 1226.

De morte laudabili Willelmi comitis Saresbiriensis.

Death of
William,
earl of
Salisbury.

Rex Anglorum interea cum apud Merlebergiam ab infirmitate sua plene convaluisset, venit ad eum ibi Willelmus comes Saresbiriensis, qui post longa maris pericula antea in diebus Natalitiis in Cornubia cum difficultate¹ applicuerat. Qui cum fuisset a rege in magna susceptus lætitia, de justitiario coram dicto rege gravem deposuit querelam; quod dum in remotis partibus esset in servitio suo, ipse miserat degenerem virum quendam, qui eo vivente² cum uxore sua fornicari disposuit, et adulterinum cum ipsa matrimonium contrahere violenter; addidit insuper,³ quod nisi rex plenam sibi de justitiario faceret justitiam exhiberi, ipsemet quæreretur de tanto excessu vindictam in gravissimam regni perturbationem. Tunc justitiarius, qui præsens erat, proprium confessus reatum in equis pretiosis et donativis ingentibus gratiam sibi comitis reparavit. Et sic facta concordia, invitavit comitem ad mensam suam justitiarius, in qua, ut dicitur, idem comes occulto infectus veneno, ad castellum suum Saresbiriense profectus, lecto decubuit graviter infirmatus. Invalesciente deinde ægritudine, cum certissima suæ necis indicia cognovisset, fecit episcopum⁴ civitatis ad se venire, ut ea quæ Christiani sunt in confessione et viatico susciperet, et legitimum de rebus habitis conficeret testamentum. Intrante autem episcopo thalamum, in quo jacebat comes, nudus omnino præter femoralia, contra eum corpus Domini ferentem⁵ ex lecto prosiliens, asperriumque laqueum circa collum connectens, cum jugi lacrimarum effusione se prostravit in pavementum, summi Regis se esse proditorem contestans; nec de loco moveri voluit, nisi facta confessione et vivifici sacramenti percepta communione, ut se sui servum ostenderet Creatoris. Et sic per dies aliquot in suprema perseverans pœnitentia, spiritum⁶ suo tradidit Redemptori. Contigit autem, quod dum de castello ad novam ecclesiam per unum miliare corpus ejus ad tumultandum portaretur, cerei qui cum cruce et thuribulo de more portabantur accensi, inter pluviarum effusiones et ventorum turbines lumen continuum in itinere ministrabant, ut aperte ostenderent comitem tam ardue pœnitentem ad lucis filios pertinere.

Nota miraculum tale quale contigit corpori Sancti Hugonis.
[v. ii.
p. 271.]

¹ O. W. ins. *gravissima*.

² *vivente*] jubente, C.

³ *insuper*] præterea, C.

⁴ Richard le Poore.

⁵ *ferentem*] proferente, C.

⁶ C. ins. *suum*.

Nota¹ ejus epitaphium.

A.D. 1226.

"Flos comitum Willelmus obit, stirps regia; longus
 "Ensis vaginam cœpit habere brevem."

His epitaph.

*Quod magister Otho Falcasium regi reconciliare studuerit.*² f. 62 b.

Venit eodem tempore ad regem Anglorum magister Otto, domini Papæ nuntius, petens ex parte ejusdem Papæ ut Falcasio sibi reconciliato uxorem, terras, possessiones ad integrum ei et omnes redderet res sublatas. Cui rex respondit, quod ob prohibitionem manifestam ab omni clero et populo regni ab Anglia sententialiter est expulsus, perpetuo exilium subiturus, quam sententiam non potuit, nisi vellet venire contra regni antiquas consuetudines, infirmare. Hæc³ cum audisset magister Otho, regem ulterius sollicitare cessavit. Et his ita gestis misit idem Otho literas suas ad omnes ecclesias cathedrales per Angliam sive conventuales, exigens procuraciones debitas nuntiis Romanis, ita quod nulla procuratio numerum quadraginta excederet solidorum.

*Vacat**quia**præscribitur.*

Attempt of the nuncio

Otho on behalf of

Fawkes de Breauté.

Exactions of Otho.

De concilio Bituricensi, cui præsedit Romanus Francorum legatus.

Hoc eodem tempore venit magister Romanus ad partes Gallicanas, a domino Papa missus, ut ibi legationis officio fungeretur. Quo cum pervenisset, fecit convocare regem Francorum cum archiepiscopis, episcopis, et clero Gallicano ad concilium cum comite Tolosano, pro quo specialiter ad partes illas⁴ missus fuerat, sicut sequens relatio declarabit. Convenerunt⁵ igitur apud Bituricam civitatem ad concilium, Lugdunensis,⁶ Remensis,⁷ Rothomagensis,⁸ Thuronensis,⁹ Bithuricensis,¹⁰ Auxianensis,¹¹ archiepiscopi; Burdegalensis¹² vero Romæ fuit, et Narbonensis ecclesia vacabat. Convenerunt igitur¹³ novem provinciarum suffraganei circiter centum cum

*Impertinens ad**Anglicam historiam**ad hoc signum*

Council at

Bourges under the legate

Romanus.

¹ The epitaph is omitted in C.² This chapter is a repetition in very similar words of what has already been given, p. 97, as the marginal note written by Paris shows.³ C. ins. *autem*.⁴ O. W. ins. *idem legatus*.⁵ This is given in nearly similar words by Walter of Coventry, who

VOL. III.

places the council at Lyons, ii. p. 276.

⁶ Rainald de Fores.⁷ William de Joinville.⁸ Theobald.⁹ John de Faye.¹⁰ Simon de Soliaco.¹¹ Garsias II.¹² William II.¹³ *igitur*] etiam, O. W.

A.D. 1226. abbatibus et prioribus et singulorum procuratoribus capitulorum, mandatum summi pontificis audituri. Sed quoniam Lugdunensis archiepiscopus vendicabat sibi primatiam super archiepiscopum Senonensem,¹ et Rothomagensis super Bituricensem, Auxianensem, Narbonensem, et eorum suffraganeos, timebatur de discordia; et ideo non fuit sessum quasi in concilio, sed ut in consilio. Quibus sedentibus, et lectis in publico legationis literis, apparuerunt comes Tholosanus ex una parte, et Simon de² Monte-forti ex altera, qui petiit sibi restitui terram Reimundi comitis Tholosani, quam dominus Papa et rex Francorum Philippus sibi et patri suo contulerunt, exhibens super donatione facta utriusque, Papæ scilicet et regis, munimenta; additque, comitem Reimundum abjudicatum fuisse Romæ in concilio generali propter hæresim, quæ dicitur hæresis Albigenicum, ad minus a parte majori terræ quam nunc tenet. E contra comes Reimundus optulit se facturum erga regem Francorum et ecclesiam Romanam quicquid facere deberet pro hæreditate sua. Tunc cum peteret pars adversa ab eo, ut subiret iudicium duodecim parium Galliæ, respondit Reimundus; "Recipiat rex homagium meum, et paratus sum subire, quia forte non haberent me pro pari, si secus fieret." Cumque hinc inde fuisset plurimum altercatum, præcepit archiepiscopis singulis legatus tunc³ præsentibus, ut convocatis seorsum unusquisque⁴ suffraganeis, cum eis deliberarent super negotio præfato, et traderent legato consilium suum redactum in scripto. Quo facto, legatus excommunicavit omnes qui super hoc sua consilia revelarent, dicens se ea velle domino Papæ significare et Francorum regi ostendere.

Demands
of Simon
de Monte-
fort.

Offer of
Raymond,
count of
Toulouse.

Quod legatus dedit procuratoribus in dolo licentiam recedendi.

Craft of
the legate
Romanus.

Post hæc, legatus dedit in dolo procuratoribus capitulorum licentiam ad propria revertendi, retentis tantum archiepiscopis, episcopis,⁵ et abbatibus, et simplicibus prælatis. Unde non immerito timuerunt, ne procurata eorum absentia, qui majoris prudentiæ erant et experienciæ et præ multitudine potentiores ad contradicendum, aliquid statueretur in præjudicium absentium prælatorum. Quocirca dicti procuratores post deliberationem diutinam miserunt ad legatum procuratores

¹ C. ins. et Rothomagensem.

² de Monte-forti] Montis-fortis,
O. W.

³ tunc] cum, B.

⁴ O. W. ins. suis.

⁵ episcopis] om. C.

metropolitanarum ecclesiarum, qui coram eo sic¹ allegaverunt; A.D. 1226.

“ Domine, audivimus quod habetis literas speciales a curia Romana de exhibendis præbendis in omnibus ecclesiis conventualibus sive cathedralibus. Quocirca multum miramur, quod non in hoc concilio proposuistis eas nobis audientibus, quos specialiter tangunt. Unde rogamus in Domino, ne istud scandalum oriatur per vos in ecclesia Gallicana, scientes quod sine maximo scandalo et inæstimabili damno non posset hoc ad effectum perducī; quia, esto quod aliquis assentiret, nullus esset ejus assensus in rebus quæ omnes tangunt, cum fere omnes majores, et generaliter omnes subditi, necnon et ipse dominus rex et omnes principes parati sint contradicere et resistere usque ad capitis expositionem et omnis honoris privationem, præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum subversio² regni et ecclesiæ generalis. Ratio autem nostri timoris est, quod cum cæteris regnis non habuistis sermonem, quibusdam episcopis præcepistis et abbatibus, ut, cum præbendæ vacaverint, ad opus domini Papæ reservarent.”³

Quod legatus a prælatis exegit duas præbendas dari ecclesiæ Romanæ.

His auditis, cum niteretur legatus persuadere ut omnes consentirent, ostendit tunc primo domini Papæ autenticum, in quo exegit a singulis ecclesiis cathedralibus duas præbendas, unam a capitulo et alteram ab episcopo. Et in cœnobiis similiter, ubi⁴ sunt diversæ portiones, abbatis scilicet et conventus, duas exegit ecclesias, unam ab abbate, et aliam a conventu; æquali facta distributione bonorum suorum, a conventibus quantum pertinet ad unum monachum, sicut ipse interpretatus fuerit legatus, et ab abbate tantundem. Tunc allegavit commoda quæ possent inde provenire, illud videlicet, quod amoveretur scandalum a Romana ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum, concupiscentia scilicet, quæ radix est omnium malorum; cum nullus pro aliquo negotio in curia Romana faciendo aliquid offerret, vel aliquis oblata reciperet.⁵

The legate displays the Pope's demands of two prebends from every cathedral.

Objectiones procuratorum contra iniquissimas exactiones prænotatas.

Ad hoc respondit procurator archiepiscopi Lugdunensis; Objections
“ Domine, nullo modo volumus esse sine amicis in curia et prælates.

¹ sic] hujusmodi, O. W.

² O. W. ins. que.

³ reservarent] reservent, O. W.

⁴ ubi sunt] nisi sint, B.

⁵ recipere] recipiet, O. W.

A.D. 1226. "largitate donorum." Alii æque sua incommoda allegabant, damna scilicet rerum, consiliorum, auxiliorum, obsequiorum, in hunc modum; "Erit enim in qualibet diocesi, vel ad objections of the prelates. "minus in provincia, nuntius unus continuus, procurator Romanus, qui non vivet de proprio, sed graves exactiones et procuraciones exiget ab ecclesiis majoribus et forte minoribus, ut nullus remaneat impunitus, nomenque procuratoris habens legati officio fungetur." Item dixerunt imminere turbationes capitulorum; forte enim demandaret dominus Papa, cum vellet, procuratori suo vel alii, ut vice sua interesset electionibus, qui eas turbaret; et sic lapso tempore devolveretur electio ad curiam Romanam, quæ in omnibus vel pluribus ecclesiis Romanos poneret, vel¹ tales qui eis plurimum essent devoti. Et sic nullæ essent partes indigenarum prælatorum vel principum, cum multi sint viri ecclesiastici qui potius curiæ Romanæ quam regi vel regno providerent. Item addiderunt, quod si proportionaliter fieret bonorum distributio, omnes in curia fierent divites, cum multo plus essent recepturi quam rex proprius, et sic majores non solum divites, sed et ditissimi, fierent. Cum igitur vermis immensus differrent, et minores scriberent inviti; cujus rei experimentum in evidenti est, quia et modo negotia protrahunt, etiam post percepta obsequia et securitate percipiendi; et sic periclitaretur justitia, et oporteret conquerentes mori in januis Romanorum, tunc plenissime dominantium. Item, cum vix possibile sit fontem cupiditatis desiccare, quod nunc faciunt per se, tunc facerent per alios, et suis multo majora quam nunc dari munera procurarent; modica enim nulla sunt in conspectu divitum cupidorum. Item, multæ divitiæ facerent Romanos insanire, et sic inter diversas parentelas tantæ orirentur seditiones, quod posset timeri totius excidium civitatis; cujus etiam et² modo penitus expers non est. Item dixerunt, quod licet se obligarent qui modo præsentis sunt, id non susciperent³ eorum successores, nec illam obligationem ratam haberent. Novissime autem sic negotium concluderunt; "Domine, moveat vos zelus universalis ecclesiæ et sanctæ sedis Romanæ; quia si omnium esset universalis oppressio, posset timeri ne immineret generalis discessio, quod Deus "avertat." His auditis, respondit legatus, ut videbatur, plurimum commotus in his⁴ omnibus, se cum esset in curia

Reply of
the legate.

¹ *vel tales*] om. C.

² *et . . . est*] nec modo est expers omnino, O. W., as Walter of Coventry.

³ O. W. ins. *forte*, as W. of C.

⁴ *his omnibus*] bono, O. W., and so W. of C.

nunquam huic exactioni consensisse, et ipsum literas accepisse, A.D. 1226. postquam Galliam fuerat ingressus, et se multum super hoc doliuisse. Addidit etiam, super hoc¹ quicquid præcepit,² tali conditione, licet tacita, intellexisse, si imperium et alia regna consentirent. Adjunxit insuper, se nihil amplius super hoc attemptaturum, donec per regna alia prælati consenserint, quod credidit provenire non posse. ○+

Quod magister Otho Romam invitus redierit.

Eodem anno, cum magister Otto, domini Papæ nuntius, tempore Quadragesimali ad Northanhumbriam profecturus et procuraciones desideratas exacturus, Norhamtonam usque pervenisset, venerunt ad eum, Cantuariensi archiepiscopo procurante, literæ domini Papæ, in quibus continebatur expressum, ut statim visis literis Romam veniret, ejus potestate penitus enervata. Obliquo igitur oculo literis inspectis, demisso vultu eas projecit in ignem. Atque ilico proposito mutato, elitellis vacuis ab Anglia recessit confusus; injuncto Stephano Cantuariensi archiepiscopo, sicut erat in literis domini Papæ expressum, ut, convocatis rege et omnibus Angliæ prælati, responsum eorum super negotio, pro quo idem Otho missus fuerat, domino Papæ transmittere non omittat. Magistro igitur Ottone Angliam³ a tergo salutante, Stephanus Cantuariensis archiepiscopus, vocatis ad concilium cunctis apud Westmonasterium post Pascha,⁴ quos negotium tangebatur, recitari fecit literas suprascriptas de beneficiis Romanæ ecclesiæ conferendis coram rege et prælati Angliæ, qui ad ejus vocationem plene convenerant. Sed illis auditis ac diligenter intellectis, singuli singulos ad risum movebant super concupiscentia Romanorum, qui illud morale non intelligunt, videlicet.

Recall of the nuncio Otho.

Council at Westminster under the archbishop, at which the Pope's demands are considered.

“ Quod virtus⁵ reddit, non copia, sufficientem ;

“ Et non paupertas, sed mentis hiatus, egentem.”

Tunc rex, convocatis seorsum prælati et quibusdam magnatibus, hoc archiepiscopo dedit⁶ responsum ; “ Ista⁷ quæ suadet “ nobis dominus Papa, universam Christianitatis latitudinem “ respiciunt ; et quoniam nos quasi in extremis orbis constituti

¹ O. W. ins. *quod*.

² O. W. ins. *se*.

³ *Angliam . . . salutante*] Anglia . . . salutata, O. W.

⁴ W. repeats *cunctis*.

⁵ *virtus reddit*] facit virtus, O. W.

⁶ *dedit*] dedere, O. W.

⁷ O. W. ins. *inquunt*.

A.D. 1226. "sumus partibus, cum viderimus qualiter cætera regna erga
"tales se habuerint exactiones, dominus Papa, cum ab aliis
"regnis habuerimus exemplum, in obsequiis¹ nos inveniet"
"promtiores." Et his dictis, concessa est omnibus licentia
recedendi.

Quod motio magna facta est super comitem Tholosanum.

Crusade against the count of Toulouse. Per idem tempus facta est prædicatio in partibus Gallicanis a legato Romano generalis, ut omnes qui possent arma movere se cruce signarent super comitem Tholosanum et populum ejus, qui omnes hæretica fœditate dicebantur infecti. Ad ejus quoque prædicationem multitudo maxima prælatorum et laicorum crucis signaculum susceperunt, plus metu regis Francorum vel favore legati, quam zelo justitiæ inducti. Videbatur enim multis abusus, ut hominem fidelem Christianum infestarent; præcipue cum constaret cunctis eum in concilio, nuper apud civitatem Bituricam habito, multis precibus persuasisse legato, ut veniret ad singulas terræ suæ civitates, inquirens a singulis articulos fidei, et si quempiam contra fidem inveniret sentientem Catholicam, ipse secundum judicium sanctæ ecclesiæ justitiæ ex eis plenitudinem exhiberet; et si civitatem aliquam inveniret rebellem, ipse pro posse suo eam cum habitatoribus suis ad satisfactionem compelleret. Pro se
His offers; ipso autem optulit, si in aliquo deliquit, quod se fecisse non recoluit,² plenam Deo et sanctæ ecclesiæ satisfactionem, ut
which are refused. fidelis Christianus; et si legatus vellet, etiam fidei examen subire. Hæc quoque omnia legatus contempsit, nec potuit comes catholicus gratiam invenire, nisi pro se et hæredibus suis hæreditatem suam deserens [abjurar]et. Rex vero Francorum ad ejusdem legati exhort[ationem cruc]e signatus, noluit expeditionem bellicam prom[overe, nisi literis] prius a domino Papa impetratis ad regem Anglorum inhibitoriis,⁴ ne sub pœna excommunicationis regem Francorum inquietaret, vel arma contra eum moveret de aliqua terra quam in præsentia possidebat, sive juste, sive injuste, dum idem rex esset in servitio suo et ecclesiæ Romanæ, ad exterminandum hæreticos Albigenses et eorum fautorem et complicem comitem Tholosanum, sed eidem regi ad exaltationem fidei consilium et auxilium impendere non tardaret. Et his ita gestis, rex Francorum Lodowicus et legatus omnibus cruce signatis diem

¹ O. W. ins. *suis*.

² O. W. ins. *aliis*.

³ *recoluit*] recolit, W.

⁴ *inhibitoriis . . Francorum*] om.
O.

statuerunt peremptorium, ut in Ascensione Domini apud Lug- A.D. 1226.
dunum cum equis et armis sub pœna excommunicationis May 28.
convenirent, ipsos ad expeditionem propositam secuturi.

Quod rex Anglorum de transfretando propositum mutavit.

Rex Anglorum interea, qui ardenti desiderio sitiebat ad Henry III.
partes transmarinas hostiliter transfretare, convocatis consili- postpone
ariis suis, fecit recitari literas sibi a domino Papa transmissas, his inten-
quærens ab eis consilium, quid super tali inhibitione sibi foret tion of
agendum. Placuit itaque prælatis et magnatibus universis,¹ ut France.
differretur negotium desideratum, donec constaret de rege f. 63 b.
Francorum, qui tam difficile opus et propositum habebat adeo
sumptuosum, quem res esset exitum habitura. Erat igitur rex
Anglorum de fratre suo Ricardo, qui tunc in Gasconia belli-
cas agebat expeditiones, valde sollicitus, supra modum ad
ipsum desiderans transfretare. Sed dum rex circa fratrem et
de ejus subventione satis curiosus existeret, venerunt nuntii
ejus ad regem cum literis, dicentes ipsum sanum esse et in-
columem et quod omnia sibi prospere succedebant. Erat autem
tunc inter regis consiliarios magister Willelmus cognomento
de Perepund,² in arte peritus³ astronomiæ, qui constanter
coram rege affirmabat, quod si rex Francorum inchoatam ex-
peditionem exequendam assumeret, vel nunquam vivus rediret,⁴
aut maximam sui et rerum suarum suorumque omnium subiret
confusionem. Rex autem ex his quæ audierat plurimum
exhilaratus, suorum consilio adqueivit.

De morte Ricardi Dunelmensis episcopi.

Eodem anno, Ricardus de Marisco Dunelmensis episcopus Death of
pro turpissima causa, quam agebat contra monachos suos, Richard,
utpote monachorum et religiosorum persecutor ab anti- bishop of
tiquo, ad diem Londoniis constitutum cum tumultu valido Durham
reboantium legistarum properans, apud burgum Sancti Petri at Peter-
in abbazia hospitatus est. Ubi post splendidam refectionem borough.
cum nocte sequenti lecto sese recepisset, clerici ejus, mane
facto et sole jam in altum ascendente,⁴ thalamum ejus intrantes
et illum excitare volentes, invenerunt eum mortuum et omnino
extinctum. Qui maxima confusione stupefacti celaverunt mor-

¹ *universis*] omnibus, O. W.

² *Perepund*] Perepund, C.; Piere-
pund, O. W.

³ *arte peritus astronomiæ*] astro-
nomiæ perfectus arte, O. W.

⁴ *ascendente*] vergente, W.

A.D. 1226. tem ejus die illa usque ad vesperam, eo quod absque confessione et viatico expirasset. Deinde vero casum miserabilem priori et conventui indicantes, fabricata cum festinatione lectica, corpus ad sepeliendum ad Dunelmensem ecclesiam detulerunt. Obiit autem prima die mensis Maii, a primis annis aulicus et curialis regum satelles, et theolenarius domibus religiosorum exitialis, postquam vixerat in episcopatu annis circiter novem.¹

Epitaphium Ricardi de Marisco episcopi Dunelmensis editum a quodam monacho Dunelmensi.

His epitaph.

Culmina qui cupitis, laudes pompasque sititis,
Est sedata sitis, si me pensare velitis.
Qui populos regitis, memores super omnia sitis
Quod mors immitis non parcit honore potitis.
Vobis præpositis similis fueram, bene scitis
Quod sum vos eritis, ad me currendo venitis.

Visio.

De hoc quoque episcopo non credimus fore tacendum, quod circa biennium ante mortem ejus rex quondam Anglorum Johannes apparuit in visione nocturna cuidam monacho [de Sancto] Albano, apud Thinemuam tunc commoranti, qui fam[iliaris] erat² regibus Anglorum, tam regi Ricardo quam huic Johanni, ita quod in eorum negotiis exequendis aliquando Romam, aliquando in Scotiam, et ad alia loca plurima missus propensioribus sibi studiis eorundem regum gratiam comparavit, Reimundus, quondam prior ecclesiæ Sancti Albani.

Apparition of king John to a monk of S. Alban's.

Monacho itaque³ in lecto quiescente, astitit ei rex præfatus in vestibus regalibus, de panno videlicet qui⁴ imperialis vulgariter appellatur. Quem monachus recognoscens, ac memoriter recognoscens quod mortuus fuisset, sciscitabatur ab eo qualiter se haberet. Cui rex; "Ita me⁵ habeo, quod nemo pejus. Nam hæc mea quæ vides indumenta adeo ardentia sunt et ponderosa ut nullus qui in⁶ sæculo vivat illa tangere sufficeret præ ardore, vel propter ponderositatem portare, quin protinus

¹ In the margin are an inverted pastoral staff and mitre. The epitaph, which is at the foot of the page, is referred to in the words, "Cujus epitaphium in margine inferiori hujus paginæ scribitur."

² erat] fuerat, O. W.

³ itaque] quidem, C.

⁴ qui . . appellatur] quem imperialem appellant, O. W.

⁵ O. W. ins. inquit.

⁶ C. ins. hoc.

“ moreretur. Sed tamen per Dei clementiam spero et gratiam A.D. 1226.
 “ ineffabilem, et filii mei Henrici largam elemosinarum
 “ distributionem, necnon servitii divini honorem quem
 “ Deo devotus impendit, me quandoque misericordiam adepturum. Quæso igitur obnoxius fraternitatem tuam, ut dicas
 “ Ricardo de Marisco, nunc Dunelmensi episcopo, quod nisi
 “ ante mortem suam vitam correxerit flagitiosam, et eam per
 “ poenitentiam et satisfactionem condignam emendaverit, sedes
 “ ejus, quæ¹ in inferno est, eum expectat præparata. Et si
 “ his dictis tuis et mandatis meis fidem adhibere contempserit, per hæc intersigna omnem deponat ambiguitatem;
 “ quod dum soli essemus in loco illo sibi notissimo, dedit
 “ mihi consilium, tam mihi quam sibi nimis damnosum, ut
 “ videlicet a monachis Cisterciensis² ordinis auferrem lanam
 “ suam unius anni, et quod multa alia dedit mihi consilia
 “ iniqua, pro quibus nunc perfero inenarrabilia, quæ etiam
 “ et illi debentur, tormenta. Quod si adhuc dubitaverit credere mandatis meis, recolat quod in loco illo et hora eadem
 “ dedit mihi unum lapidem pretiosum quem pro ingenti
 “ pecunia comparavit.” Et his dictis rex disparuit, et monachus expergefactus evigilavit.

Nota continuationem.

Defuncto itaque Ricardo Dunelmensi episcopo, prior³ et conventus, cum⁴ a rege peterent licentiam eligendi pastorem, rex Election to the see of Durham.
 optulit eis Lucam capellanum suum, multa rogans supplicatione, ut illum reciperent in pastorem. Monachi vero ad hoc responderunt, quod nullum reciperent, nisi canonica electione præmissa. Rex autem e contra cum juramento affirmavit, ipsos futuros⁵ per septennium sine episcopo, nisi præfatum Lucam admitterent ad pontificatus honorem. Conventus vero illum ad tantam dignitatem indignum judicantes, de communi consensu fratrum elegerunt magistrum Willelmum clericum suum, virum literatum et honestum, Wigorniensem archidiaconum, et ipsum regi præsentaverunt. Quem cum rex objectis quibusdam frivolis exceptionibus recusasset, monachi quosdam de conventu Romam miserunt ut electionem factam auctoritate Apostolica⁶ confirmarent. Rex autem, cum talia

¹ quæ . . . præparata] jam parata est in inferno, O. W.

² Cisterciensis ordinis] Cisterciensibus, O. W.

³ Ralph Kerneth.

⁴ cum a rege] om. C.

⁵ futuros] staturos, W.

⁶ Apostolica] summi Pontificis, O. W.

A.D. 1226. cognovisset, misit Romam contra monachos, episcopum¹ scilicet Cestrensem et Lentonis priorem,² ut eorundem monachorum propositum irritarent; et sic diu illis altercantibus, negotium dilationem accepit.

Quomodo Lodowicus rex Francorum Avinionem obsedit.

Impertinens ad Anglicam historiam usque huc
⊙.

Siege of Avignon by Louis VIII.

Venit interea Dominicæ dies Ascensionis, qui fuerat a rege Francorum et legato Galligenis cruce signatis peremptorie constitutus. Rex autem, ad expeditionem necessariis apud Lugdunum rite præparatis, cum exercitu quasi invincibili iter arripuit, sequente legato cum archiepiscopis, episcopis, et aliis ecclesiarum prælatis. Estimati sunt autem in exercitu militum et equitum bellatorum ad quinquaginta milia, præter pedites qui quasi sub numero non cadebant. Legatus autem excommunicavit publice comitem Tholosanum et omnes ejus fautores, et terram illius totam supposuit interdicto. Profectus itaque rex micantibus clipeis et vexillis, cujus progressus adeo erat horribilis, ut castrorum acies ordinata in provinciam pervenit comitis Tholosani. Tandem in vigilia Pentecostes omnes Avinionem venientes, quæ civitas proxima illis erat de potestate comitis supradicti,³ proposuerunt eam prius impetere et sic terram comitis totam ab initio usque ad finem cum habitatoribus ejus delere. Ubi rex et legatus, transitum civitatis in dolo a civibus postulantes, dixerunt se illuc pacifice advenisse; et non ob aliud civitatis transitum postulasse, nisi ut itineris compendium sequerentur. Cives quoque super hoc colloquentes fidem eorum assertionibus non dederunt, dicentes, quod plus in dolo, quam pro viæ compendio, exigebant introitum civitatis. At rex in furorem versus juravit se inde non recessurum, donec comprehenderet civitatem. Et machinis in locis congruis collocatis, jussit urbem acriter infestari. Fit igitur ad civitatem assultus gravissimus, dum petraria, balista, scrofa, catus,⁴ funda, ensis, lancea, scutum, galea,⁵ clava, lorica, sagitta, hinc inde quid valeat, experitur. Et contra civitas ante dies illos ab hostium cuneis prorsus incognita, fossatis, mœniis, turribus, propugnaculis deforis, intus militibus, servientium milibus, equis et armis, lapidibus comportatis, spiculis fabricatis, repagulis et machinis aptatis et victualibus redundanter referta, hostium supervenientium non expavit incursum. Defensores enim urbis lapides pro lapidibus, tela

f. 64.

¹ Alexander Stavenby.

² John.

³ supradicti] Tholosani, O. W.

⁴ O. W. ins. *arcus*.

⁵ O. W. ins. *umbo*.

pro telis, sudas pro sudibus, jacula pro jaculis animosius remittentes, et argumenta pro argumentis excogitantes, vulnera Galligenis letifera inferebant. A.D. 1226.

De mortalitate et fame in obsidione Avinionis.

Cumque per tempus plurimum protraheretur obsidio, deficientibus alimentis, periit hominum innumera multitudo. Comes enim Tholosanus, ut bellator peritissimus,¹ ante Francorum adventum omnia alimentorum genera, cum senibus, mulieribus ac parvulis, necnon et animalibus cum jumentis, ab eorum præsentia longius removens, omne eis alimentorum genus subtraxit. Nec enim solummodo homines, verum etiam et equos exercitus et jumenta, [fames] extinxit; fecerat namque comes sæpeditus prata arari totius regionis, nec erat jumentis pabuli subsidium, nisi quod ibi delatum fuerat ex partibus Gallicanis. Unde necessitate cogente, multæ legiones armatorum a castris recedentes, ut victualia quærerent hominibus et pabula jumentis, multa repugnantia sibi municipia in circuitu ceperunt, et multotiens a comite Tholosano, qui cum suis erat agminibus in insidiis constitutus, damna non modica pertulerunt. In obsidione vero Galligenis multa imminebant necis pericula, inter quæ ferebant potissimum mortalitas hominum et equorum, tela mortifera, et damnosi lapides civium se viriliter defendentium, fames generalis et præcipue inter pauperes quibus deerat cum pecunia alimentum. Atque præter cætera miseriarum incommoda, quæ sine intermissione grassabantur in populo, oriebantur ex cadaveribus jumentorum et hominum, quæ passim moriebantur, muscæ quædam grossæ et nigerrimæ, quæ inter tentoria, papiliones, et umbracula, se stridore abominabili ingerentes, dapes inficiebant et pocula, quas cum nemo abigendo arcere poterat a calicibus et catinis,² mortem Galligenis subitam inferebant. Confusio regem et præcipue legatum invasit; quia si tanta talisque expeditio infecto recedere negotio cogeretur, opprobrium tam Franci incurrerent quam Romani. Tunc principes exercitus, quibus in tot mortibus longa videbatur mora, minores castrorum cum majoribus ad urbem invadendum sollicitant. Unde super pontem quendam, qui ultra Rodanum fluvium se extendit, ad urbem tanta se armatorum copia ingressit, quod vel a civibus, vel etiam præ pondere in eodem pugnantium, pons fractus præcipitavit in flumen rapidissimum ad tria milia armatorum. Quid ergo? vox et exultatio civium, dolor et confusio fit Francorum. Tunc cives,

¹ *peritissimus*] industrius, W.

| ² *catinis*] carinis, W.

A.D. 1226. *visæ opportunitate, dum Franci ad mensam sedentes epulis intenderent et poculis, die quadam exierunt de civitate in fortitudine gravi, et facto impetu in hostes non præmeditados, ad duo milia ex Francigenis peremerunt, et absque suorum læsione indempnes civitatem suam ingressi, tales irruptiones¹ fecerunt in hostes. At rex Francorum, animo nimis consternatus, jussit interfectos in Rodanum propter corruptionem præcipitari, qui aliud cimiterium in tanta cadaverum multitudine non habebant. Fecerunt præterea inter se et urbem fossatum, spatiosum satis et altum, et insuper obsidio a civitate longius arcebatur. Legatus autem et omnis chorus prælatorum comitem Tholosanum et cives cum universo populo regionis, vindictæ genus aliud non habentes, sub anathemate concluserunt.*

De morte Lodowici regis Francorum apud Avinionem.

Death of
Louis
VIII.

Tunc Lodowicus rex Francorum, ut pestilentiam effugeret quæ nimis fervebat in castris, ad quandam abbatiam, Muntpancier appellatam, quæ non multum ab obsidione distabat, se contulit, donec civitas caperetur. Ubi venit ad eum Henricus² comes Campaniensis, cum jam dies quadraginta in obsidione peregisset, petens de consuetudine Gallicana licentiam ad propria remeandi. Cui cum licentiam rex vetuisset, respondit comes, quod factis quadraginta dierum³ excubiis non tenebatur, nec voluit, diutius interesse. Rex autem ad⁴ hæc nimis succensus ira, affirmavit cum juramento, quod si ita recederet, ipse terram ejus totam incendio devastaret. Tunc comes, ut fama refert, procuravit regi venenum propinari ob amorem reginæ ejus, quam carnaliter illicite adamavit;⁵ unde libidinis impulsu stimulatus moras ulterius nectere non valebat.

Obiit rex
Francorum
Ludowicus.

Comite igitur taliter recedente, infirmabatur rex usque ad desperationem; et pervagante ad vitalia veneno, perducitur ad extrema; licet alii asserant, ipsum non veneno, sed morbo dissinterico exspirasse. Mortuo⁶ quoque rege, Romanus qui affuit Apostolicæ sedis legatus, et prælati qui aderant, ejusdem secreti consilarii, mortem regis expediens decreverunt celari donec civitas redderetur; quia si ita solveretur obsidio, magnum inde scandalum oriretur. Finxit ergo

¹ O. W. ins. *sæpe*.

² *Henricus*] An error for *Theobaldus*.

³ O. W. ins. *in obsidione*.

⁴ *ad hæc*] om. C.

⁵ *adamavit*] *amabat*, O. W.

⁶ In the margin are the shield and crown of France inverted.

legatus et prælati qui aderant, regem gravi infirmitate detentum, sed ex medicorum judicio¹ cito convaliturum dicebant; denuntiantes principibus legionum, ut urbem viriliter impugnarent. Corpus autem defuncti regis fecerunt multo sale condiri, et in abbatia illa² viscera tumulantes,³ reliquum corpus lintheaminibus ceratis coriisque taurinis jusserunt involvi. Et sic legatus cum prælati ad obsidionem reversus est, corpore regis in abbatia sub tuta custodia deputato. Cum igitur vidisset legatus quod nihil in obsidione proficiebant, sed diversis incommodis prorsus deficiebant, de consilio majorum qui erant in castris nuntiavit in civitatem, instantius petens, quatinus accepta securitate pacifice veniendi et revertendi, mitterent duodecim ex majoribus civitatis ad legatum et venirent quantocius de pace et concordia tractaturi.

Quod civitas Avinionis dolo sit subjugata.

Datis igitur de securitate obsidibus, venerunt ad colloquium legati cives duodecim, et de pacis forma diutius tractantes; persuasit civibus legatus constanter ut se redderent, salvis sibi et suis omnibus possessionibus et rebus cum libertatibus universis, sicut hactenus melius et liberius habuerunt. Ad hæc cives respondententes dixerunt, quod nullo modo se redderent ut sub Francorum viverent potestate, quorum multotiens experti fuerant superbiam et insolentiæ feritatem. Tandem post multas hinc inde disceptationes⁴ petivit legatus, ut cum prælati qui aderant posset ingredi civitatem, ut fidem probaret eam⁵ inhabitantium, affirmans cum juramento, se non ob aliud obsidionem protraxisse,⁶ nisi ut salutem quæreret animarum. Addidit etiam, quod clamor infidelitatis, quæ in urbe invaluerat, ad Papam ascendit, unde scire desiderabat utrum clamorem opere complevisset. Tunc cives, super promissione f. 64 b. sua fiduciam habentes, et de fraude nihil sinistrum suspicantes, sub conditione prædicta, præstito utrinque juramento, concesserunt legato cum prælati simpliciter et eorum sequelis ingressum urbis; quos dolose, ut prælocutum fuerat, Francigenæ apertis januis violenter subsequentes, spreto turpiter juramento, cives ceperunt et eos vinculis constrinxerunt, urbem spoliaverunt, multos occiderunt, et dolosam sic adepti victoriam nobilissimæ civitatis turres et mœnia confregerunt. Novissime vero legatus, civitate sub Francorum deputata

¹ O. W. ins. *ipsum*.

² O. W. ins. *ejus*.

³ O. W. ins. *et*.

⁴ *disceptationes*] *deceptationes*, B.

⁵ *eam*] in ea, O. W.

⁶ *protraxisse*] *pertraxisse*, W.

A.D. 1226.
Capture of
Avignon
by craft.

A.D. 1226. custodia, soluta obsidione, corpus regis defuncti cum prælatorum tumultu Parisius jussit deferri, et in collegio antecessorum [An error for Nov. 8.] suorum more fecit regio sepeliri. Obiit autem rex mense Septembrio, ut dicunt, cujus mortem per mensem et eo amplius celaverunt. De illis autem, qui ad obsidionem venerunt cum rege, tam de interfectis et in flumine submersis, quam de pestilentia et morte communi defunctis, plus quam viginti duo milia perierunt ibidem, filiis et uxoribus lacrimarum causam et gemitum relinquentes. Unde perspicue constare videtur bellum injuste fuisse susceptum, in quo concupiscentia magis exarsit quam exterminium hæreticæ pravitatis.

De coronatione¹ Lodowici regis Francorum filii Lodowici regis defuncti.

Coronation of Louis IX. Defuncto itaque Francorum rege Lodowico, regina ejus² Blanca fecit convocare generaliter archiepiscopos, episcopos, et alios ecclesiarum prælatos cum magnatibus ad coronam spectantibus, ut venirent ad coronationem Lodowici filii sui et regis defuncti Parisius pridie kalendas Decembris. Sed pars maxima optimatum ante diem præfixum petierunt de consuetudine Gallicana omnes incarceratos, et præcipue comites Flandrensem Ferrandum et Bononiensem Reginaldum, a carceribus liberari, qui in subversionem libertatum regni jam per annos duodecim sub arctiori custodia in vinculis tenebantur. Petierunt insuper quidam eorum terras suas sibi restitui, quas pater ejus Lodowicus et avus illius Philippus multo jam tempore injuste detinuerant occupatas. Adiciunt etiam quod nullus de regno Francorum debuit ab aliquo jure suo spoliari, nisi per judicium³ duodecim parium, nec aliquis bello premi, nisi prius denuntiaretur⁴ per annum, et⁵ præmuniretur. Et cum hæc omnia sibi fuerint emendata, tunc primo ad coronationem venire non tardabunt. Regina vero de consilio legati, metuens ne mora periculum pareret, convocato regni clero, et paucis ex proceribus, quos habere poterat, fecit filium suum, puerum scilicet vix decennem, in regem die Sancti Andreæ Apostoli coronari. Subtraxerunt se quidem ab hac coronatione dux Burgundiæ,⁶ comes Campaniæ,⁷ comes de Bar,⁸ comes de

Opposition of several of the nobles.

¹ A small shield and crown are in the margin.

² O. W. ins. *domina*.

³ C. ins. *suorum*.

⁴ *denuntiaretur*] denuntiatur, O. W.

⁵ *et præmuniretur*] not in C.

⁶ Hugh IV.

⁷ Theobald IV.

⁸ Henry II.

Sancto Paulo,¹ comes Britanniae,² et fere omnes, ut breviter A.D. 1226. dicatur, nobiles ad coronam spectantes, qui sese potius præparaverunt ad pugnam quam ad pacis et concordie unitatem.

Oriebatur interim rumor irrecitabilis ac sinister; Scandal scilicet, quod dominus legatus secus quam deceret se against habebat adversus dominam Blancam. Sed impium³ the legate and queen est hoc credere, quia æmuli ejus hoc disseminaverunt. Blanche. Benignus autem animus dubia in melius interpretatur.

Hoc etiam anno, quarto nonas Octobris, die Domini- Death of nico, beatus Franciscus in civitate Assisii, de qua ortus S. Francis. est, apud Sanctam Mariam de Portiuncula, ubi Fratrum Minorum ipse ordinem initiavit, expletis viginti annis ex quo perfectissime adhæsit Christo, Apostolorum vitam et vestigia sequens, ad contemplationem cælestium avolavit. Qui postea quam promeruit gloriam Dei et remunerationem bonorum operum pro mercede recipiens, in dicta civitate sepultus est. Cujus vita et mores et regula in anno sequenti, scilicet M.CCXXVII., plenius annotatur.

○÷.

Continuatio.

Rex autem Anglorum, audiens discidium procerum prædic- Embassy torum, misit ad partes transmarinas archiepiscopum Ebor- of Henry censem Walterum et Philippum de Albineto militem cum III. to the aliis solempnibus legatis, ad optimates Normanniæ, Andegaviæ, nobles of Britanniae, et Pictaviæ, qui sibi subici de jure tenebantur, Anjou, &c. postulans cum magnis promissionibus quatinus ad eos ipsum venire cupientem fideliter admittere dignarentur.

De morte Falcasii et de præsagio mortis ejus.

Eodem anno Falcasius exul⁴ ab Anglia, dum omnibus nego- Death of tiis in curia Romana, non sine interpositis muneribus, ex Fawkes de Breauté. peditis ad Angliam properaret⁵ reverti, apud Sanctum Ciriacum

¹ Hugh V.

² Peter Mauclerc.

³ B. had *pium*. The *im* is inserted above the line. C. inserts *ā* (non) after *pium*.

⁴ *exul*] exscriptus, W. exulatus,

O.

⁵ *properaret reverti*] transmearet,

C.

A.D. 1226. vitam flagitiosam terminavit.¹ Dum² enim adhuc viveret prædo nequissimus, postquam villam Sancti Albani crudeliter spoliaverat, homines quosdam interfecerat,³ nonnullos captivos abduxerat, et⁴ cocum abbatis Robertum in ecclesia Sancti Albani perimerat, et tam ab abbate, quam de villa tota, magnam⁵ pecuniæ summam extorserat, ne ipsam abbatiam cum monasterio et villa igne concremaret, contigit ipsum apud Sanctum Albanum casu venire, ut cum Pandulpho Norewicensi episcopo loqueretur. Quem cum vidisset episcopus ad se venientem, audiente ipso abbate et aliis multis, quæsit ab eo si Sanctum Albanum in aliquo offendisset. Cui cum Falcasius respondisset, se in nullo martirem offendisse, addidit episcopus dicens; "Ideo hoc a te quæsi, quia cum nuper in stratu
 " meo nocte quadam dormire, vidi per somnium me esse
 " in ecclesia Sancti Albani; ubi cum starem ante majus
 " altare, et facta oratione retro aspicerem, vidi te stare⁶ in
 " choro monachorum. Et cum aspicerem sursum, vidi lapidem
 " unum de turri magnum et ponderosum cum tanto impetu
 " descendere super caput tuum, quod cum ipso capite tuo
 " corpus totum contrivit; et ita subito evanisti, ac si in
 " terram demersus fuisses. Unde consilium tibi do, quod
 " si recolis te vel in minimo martirem offendisse, antequam
 " lapis super caput tuum descendat sibi et suis omnibus satis-
 " facias competenter." Sed miser ille, postmodum cum ab abbate et conventu de suis excessibus veniam postulasset, affirmavit expresse quod nullam omnino restitutionem faceret, cum tamen bene posset, ablatorum. Unde in evidenti est, quod illa satisfactio nulla fuerit, quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Iterum, cum de stagno suo, quod ad magnum detrimentum et damnum domus levaverat apud Luitonam, conquereretur abbas, eo quod aqua superfluens segetes in proximo instante autumno esset absorbenda, respondit iniquissimus Falco prænominatus, quod poenituit eum non expectasse donec omnis annona in horreo collocaretur, ut redundans unda omnia consumpsisset. Lapidem autem⁷ super caput suum descendere

Dream of
 bishop
 Pandulf
 respecting
 him.

¹ His shield inverted is in the margin.

² O. W. ins. *Falcasius autem before dum.*

³ O. W. ins. *et.*

⁴ *et . . peremerat*] This is in the margin, and very nearly effaced.

C. reads *Roberti*, and omits *in ecclesia*. The words are in the text in C.

⁵ *magnam*] *maximam*, W.

⁶ *stare*] *stantem*, C.

⁷ *autem*] *quoque*, O. W.

sensit, cum in brevi deinceps apud Bedefordiam, post sus- A.D. 1226.
pensionem fratrum et amicorum suorum, ipse demum pauper Death of
exilium subiit, et nunc vitam morte misera terminavit. Fawkes de
Breauté.
Utinam non adhuc conterat eum lapis iste in inferno
plurimum formidabilis. Obiit¹ autem veneno infectus,
et quodam pisce ingurgitatus, efficacissime venenato.
Unde post cœnam cubans, inventus est mortuus, niger
et foetens, intestatus, et sine viatico salutari et omni
honore, et subito ignobilter est sepultus; et sic vitam
facinorosam, colligens fructus operum suorum, horri-
bilter terminavit, siccis lacrimis deplorandus.

Eodem anno defuncti² sunt episcopi Benedictus Rofensis, et Obiit Be-
Pandulfus Norewicensis. Pandulfo vero successit Thomas de ^{neditus}
Blundvilla, clericus de scaccario regis, multum adjutus Rof.
procuratore Huberti de Burgo tunc justitiiarii. Et³ Obiit Pan-
a Stephano Cantuariensi archiepiscopo Dominica proxima ante ^{dulfus}
Nativitatem Domini munus consecrationis suscepit. Norwic.

Quod rex Anglorum a multis pecuniam extorserit.

Anno Domini mcccxxvii. Rex Anglorum Henricus ad Natale Henry III.
Domini festum celebravit apud Radingum, et in eisdem diebus at Read-
natalitiis obiit⁴ Willelmus comes Essexiæ, in dolorem multorum ing.
et lamentationem, adolescens strenuus, et in donorum largi- Death of
tate satis profusus. Deinde rex Londonias veniens, calump- the earl of
niavit⁵ cives, quod in suum præjudicium dederunt Lodowico Essex.
regi Francorum nunc defuncto in recessu suo ab Anglia Demands
quinque milia marcas argenti. Unde compulsi sunt idem of the king.
cives regi persolvere cavillatorum consilio eandem pecuniæ Cavillatio.
summam. Cepit præterea ab eis quintamdecimam partem Extorsio.
omnium mobilia suorum et totius substantiæ suæ, sicut ei
prius fuerat ab Anglia tota concessum. De burgensibus f. 65.
autem Norhamtonensibus cepit de auxilio mille libras et du-
centas, præter quintamdecimam, quam generaliter omnes de
regno Angliæ persolvebant. Compulsi sunt etiam viri religiosi
et clerici beneficiati hanc quintam decimam dare omnium

¹ On the upper margin is a demon sending a fish into Fawkes's mouth.

² defuncti sunt] obierunt, C. Their mitres and pastoral staves are drawn, reversed, in the margin.

³ Et] qui, W.

⁴ His shield reversed is in the margin.

⁵ calumpniavit] So Par. in the margin, for *causatus est*, which B. O. W. have.

A.D. 1227. bonorum suorum, tam rerum ecclesiasticarum quam laicarum. Nec profuit eis appellatio ad dominum Papam interposita. Sed ordine turbato, archiepiscopi et episcopi, auctoritate Papali, per censuram ecclesiasticam, quos laica potestas non potuit, ad solutionem omni destitutos solatio compulerunt.

*Quomodo rex in concilio apud Oxoniam habito fecit cancellare
cartas libertatis.*

Offendiculum.

At Oxford Henry III. declares himself to be of age, and dismisses his governors.

The charters of liberties of the forest quashed.

Hubert de Burgh accused as the author of these measures.

Eodem tempore rex Anglorum, mense Febuario, apud Oxoniam concilio congregato, denuntiavit coram omnibus, se legitimæ esse ætatis, ut de cætero solutus a custodia regia negotia ipse principaliter ordinaret. Et sic qui prius tutorem habuit et rectorem Willelmum Marescallum, dum viveret, et postmodum Petrum Wintoniensem episcopum, excussit se per consilium Huberti de Burgo, justitiiarii regni, de consilio et gubernatione dicti episcopi et suorum, qui regi fuerant prius quasi pædagogi; ita quod omnes illos a curia sua et cohabitatione removit. In eodem itaque concilio idem rex fecit cancellare et cassare omnes cartas in¹ provinciis omnibus regni Angliæ de² libertatibus forestæ, postquam jam per bienium in toto regno fuerant usitatæ; hanc occasionem præ-tendens, quod cartæ illæ concessæ fuerant et libertates scriptæ et signatæ, dum ipse erat sub custodia, nec sui corporis aut sigilli aliquam habuit potestatem, unde viribus carere debuit quod sine ratione fuerat usurpatum. Facta est autem super his in concilio ingens murmuratio, et omnes justitiarium hujus perturbationis judicabant auctorem. Nam deinceps tanta regi familiaritate conjunctus est, ut omnes regni consiliarios præter ipsum pro nihilo reputaret. Tunc vero denuntiatum est viris religiosis et aliis, qui suis volebant libertatibus gaudere, ut innovarent cartas suas de novo regis sigillo, scientes quod rex cartas antiquas nullius esse momenti reputabat. Pro quarum innovatione non juxta singulorum facultatem taxatio facta est, sed quicquid justiciarius æstimabat, solvere sunt coacti.

Quod nuncii regis a Franciam missi inaniter sunt reversi.

Death of Honorius III. Gregory IX.

Eodem anno, defuncto Papa Honorio, Gregorius Hostiensis episcopus successit³ decimo quinto kalendas Aprilis. Per

¹ in] Written by Par. over an erasure; de, O. W.

² de] Written by Par. over an erasure; et, O. W.

³ Two crosiers and Papal tiaras, one erect and one inverted, are drawn in the margin.

idem tempus, instante solemnitate Paschali, archiepiscopus A.D. 1227. Eboracensis et episcopus Karleolensis cum Philippo de Albe- Return of neio milite, nuntii regis, reversi sunt in Angliam de partibus the ambas- transmarinis. Missi quidem erant ad magnates illarum regio- sadors from num, qui de jure antiquo ad regem¹ Angliæ spectare tenebantur. France. Quibus propositum² fuerat ex parte regis, ut blandis exhortationibus cum promissionibus magnis eos inducerent quatinus dictum regem ad illos venire cupientem reciperent, et recognoscerent ut dominum naturalem. Sed ne diu et inaniter Louis IX. verba protrahamus,³ antequam nuntii regis ad partes illas per- reconciled venissent, Francorum rex, matre ejus partes suas interponente, with his cum baronibus illis pacem fecerat, et eorum homagia suscep- nobles. erat, distribuens ipsis affluenter terras et castella, ad jus regis pertinentia, *faciens sibi de mammona iniquitatis amicos*. S. Luc. Comes vero Britanniae, cujus filiam⁴ nuntii petebant regi per xvi. 9. matrimonium copulandam, nuntiis regis dedit in responsis,⁵ quod ipse cum rege Francorum pacis foedus composuerat, quod nullo modo potuit violare. Nuntii autem jam ad regem reversi, quæ facta fuerant⁶ per ordinem indicabant; et⁷ sic fraus regis Deo vindice multa parturivit sibi detrimenta. Eodem tempore, mense Maio, Ricardus frater regis venit in Return of Angliam, qui ab ipso rege et magnatibus regni cum gaudio Richard of susceptus est. Et eodem tempore Henricus de Sanford, Can- Cornwall. tuariensis archidiaconus, ad Rofensem episcopatum canonice electus, a Stephano Cantuariensi archiepiscopo munus consecrationis suscepit.⁸ Quo etiam anno, nonas Februarii, Hubert de tus, Angliæ justitiarius, gladio accinctus est a rege Cantiae Burgh made earl comitatus. of Kent.

Quomodo commoti sunt barones contra regem Anglorum.

Tempore eodem, septimo idus Julii, orta est discordia inter Quarrel regem Anglorum et fratrem ejus Ricardum Cornubiæ comitem, between hac de causa; rex Johannes, Henrici⁹ pater, adhuc vivens, Henry III. quoddam dederat manerium Walerano Teuthonico tunc de and Rich- Berchamestede castellano, ad Cornubiæ pertinens comitatum. ard of Cornwall. Audiens autem comes Ricardus, qui nuper venerat de partibus transmarinis, quod manerium illud ad suum spectabat comita-

¹ *regem*] reges, O. W.

² *propositum*] impositum, O. W.

³ *protrahamus*] protrahere videamur, O. W.

⁴ *Iolante*.

⁵ *responsis*] responsum, C.

⁶ O. W. ins. *ei*.

⁷ *et . . detrimenta*] not in C.

⁸ A mitre and pastoral staff are drawn in the margin.

⁹ *Henrici*] hujus regis, O. W.

A.D. 1227. tum, præcepit villam saisiri in manu sua, donec sibi constaret quale jus Walerannus inde haberet. Cumque præfatus Walerannus hoc a referentibus cognovisset, venit cum festinatione ad regem, de fratre suo Ricardo querelam deponens. Tunc rex fratri suo literatorie nuntiavit, quatinus confestim visis literis manerium redderet Waleranno. Ricardus vero¹ literis inspectis, cum festinatione venit ad regem, ostendens sine aliquo avvocato, rationabiliter simul et eloquenter, ad jus suum manerium illud pertinere, unde paratus fuit curiæ regis subire iudicium et magnatum regni. Rex vero et justitiarius, audientes nominare magnates, maxima² sunt indignatione succensi. Unde rex voce tumultuosa et nimis festinata³ fratri suo præcepit, ut incontinenti manerium Waleranno redderet, aut a regno Angliæ irrediturus⁴ exiret. Ad hæc comes constanter respondit, quod nec Waleranno jus suum redderet, nec sine iudicio parium suorum a regno exiret; et his dictis, comes ad hospitium suum cum festinatione perrexit. Tunc justitiarius, ut dicitur, metuens ne comes pacem regni turbaret, dedit regi consilium, ut nocte sequenti fratrem suum sopore depressum a militibus armatis faceret comprehendi, et ut diurna pace frueretur, sub arcta custodia deputeret.⁵ Sed comes Ricardus, ab amicis præmunitus, ab urbe festinanter cum uno tantum equite clam recessit; nec prius frænum cohibuit, donec Radingum usque perveniret.⁶ Commilitones autem ejus ipsum mane sequentes in loco sibi conducto dominum suum sanum et hilarem receperunt. Tunc comes versus Merlebergiam iter dirigens, invenit ibi Willelmum Marescallum amicum suum et sacramento confœderatum, et omnia ei quæ sibi acciderant indicavit. Et inde simul ad comitem Cestriæ profecti ei rem gestam per ordinem retulerunt. Qui simul, ut erant omnes conjurati, exercitum grandem literis discurrentibus congerentes, convenerunt in brevi apud Stamfordiam cum equis et armis, comes Cestrensis Ranulfus, comes Willelmus Marescallus, comes Ricardus frater regis, comes Gloverniæ Gilebertus, comes Warenniæ Willelmus, comes Herefordiæ Henricus,⁷ comes [de] Ferrariis Willelmus, comes Warewicensis Willelmus,⁸ cum baronibus multis et ingenti multitudine armatorum, significantes regi cum minis ampullosis, ut hanc injuriam fratri suo illatam confestim emen-

Richard is joined at Stamford by many of the nobles.

¹ *vero*] autem, O. W.

² *maxima*] magna, C.

³ *festinata*] indiscreta, W., discreta, O.

⁴ *irrediturus*] non rediturus, W.

⁵ *deputeret*] Written by Par. over an erasure; deputari, O. W.

⁶ *perveniret*] pervenit, C., as O. W.

⁷ *Henricus*] Sic, erroneously, for *Humfridus*.

⁸ *Willelmus*] Sic, an error for *Henricus*.

daret, cujus transgressionis culpam non regi, sed justitiario, A.D. 1227. imputarunt. Addiderunt insuper, regi denuntiantes atrociter, ut cartas, quas nuper apud Oxoniam cancellaverat, de libertatibus forestæ sibi absque dilatione restitueret sigillatas. Sin f. 65 b. autem, ipsi illum gladiis discurrentibus compellerent, ut sibi super his satisfaceret competenter. Tunc rex statuit illis apud Norhamtonam tertio nonas Augusti diem, ut ibi faceret eis plenam rectitudinem exhiberi. Partibus igitur¹ apud urbem The king præfatam die statuta convenientibus, rex, magnatibus ad hoc gives way, instantibus, dedit fratri suo dotem totam matris suæ comiti and is Ricardo, addens ei terras omnes quæ ad jus comitis Britanniæ with pertinebant in Anglia cum omnibus suis terris, quæ fuerant Richard. comitis Bononiæ nuper defuncti; et sic² pacifice ad propria recesserunt.

Nova prophetia, sed nimis obscura.

Eodem anno heremita quidam in Alpibus habitans transma- *Nota.*
rinis, dum psalterium suum de more quodam die psalleret,³ cum *Imperti-*
venisset ad psalmum "Exurgat Deus," invenit subito psalmum *nens.*
deletum, et in loco psalmi hæc verba scripta;⁴ "Excitabitur *Prophecy*
Romanus contra Romanum et Romanus Romano substituetur. *made*
"Romæ alleviabuntur virgæ pastorum, et solatium⁵ erit in *known to a*
"otio. Turbabuntur seduli et orabunt, et in lacrimis multo- *the Alps.*
"rum erit requies. Humilis alludet furibundo, et favor ex-
"tinguens palpabitur. Novus grex serpet ad cumulum, et qui
"mundantur in nemore tenni cibo cibabuntur. Frustrata est
"spes sperantium et requies consolantium in quam sperabant
"fiduciam. Qui in tenebris ambulant,⁶ ad lumen redibunt; et
"quæ diversa erant, per diversa consolabuntur. Non modica
"incipiet pluere nubes quia natus est immutator sæculi. Con-
"surget favor contra simplicem, et simplicitas attenuata spi-
"rabit. Decus in dedecus commutabitur, et gaudium multo-
"rum in luctum." Hujus⁷ autem prophetiæ interpretationem
sequens rerum eventus luce clarius declarabit, si sollicite
indagentur.

¹ igitur] autem, O. W.

² O. W. ins. omnes.

³ psalleret] ruminaret, O. W.

⁴ scripta] inscripta, O. W.

⁵ O. W. ins. eorum.

⁶ ambulant] ambulabant, O. W.

⁷ See this above, under the year
1109, vol. ii. p. 135.

A.D. 1227. *Amerciamenta*¹ *hominum coram abbate Sancti Albani.*

Fines paid to the abbat of S. Alban's. In hoc anno præceptum fuit, xvii. die Aprilis, anno videlicet regis Henrici tertii duodecimo, per commune consilium regni quod abbas de Sancto Albano habeat amerciamenta hominum suorum de Tynemutha, et quod ea de cætero recipiat ad scacariam. Item vicecomes Northumbriæ reddidit compotum de x. solidis de Willelmo filio Roberti de Sigingtune, quia non est persecutus, de x. solidis etiam de Willelmo filio Walteri de Mortune pro eodem, et de xl. solidis de Edmundo Broc et Roberto filio Gamel pro dissaisina; in thesauro regis nihil remanet. Sed monachi Sancti Albani residentes apud Tynemutham receperunt xl. solidos per libertatem cartæ Sancti Albani, et hoc est transcriptum rotuli regis Henrici tertii undecimi. Item vicecomes Northfolchiæ reddidit compotum suum de novem marcis de hominibus prioris de Wymundham; item de quinque marcis et dimidia de hominibus prioris de Binham. In thesauro regis nihil remanet, sed monachi Sancti Albani ad præfatas cellas residentes retinuerunt ad opus proprium per libertatem cartæ [Sancti Alba]ni; et hoc reperietur in rotulo regis Henrici tertii decimo quarto.

Quomodo hoc tempore facta est motio magna in opus crucis.

Many take the cross. Eodem anno, in fine mensis Junii, facta est motio magna² in opus crucis per orbem universum cruce signatorum, quæ adeo fuit numerosa, ut ex solo Anglorum regno plusquam sexaginta³ milia proborum hominum, præter senes et mulieres, profecti referantur. Hoc enim professus est magister Hubertus, unus ex prædicatoribus⁴ in Anglia, asserens veraciter tot⁵ in suo rotulo conscripsisse. Qui omnes, et præcipue pauperes in quibus voluntas divina quiescere solet et negotium crucis magis

¹ This additional chapter, which is at the foot of f. 65, is not in C.

² magna] maxima, O. W.

³ sexaginta] quadraginta, O. W.; and so the Hist. Anglor.

⁴ O. W. ins. crucis.

⁵ O. W. ins. se.

prosperari, cum tanta devotione opus crucis assumpserunt, ut A.D. 1227. sibi inde procul dubio Tonantis favorem acquirerent, quod signis constat evidentibus¹ declaratum. Siquidem in nocte Nativitatis beati Johannis Baptistæ ostendit se Dominus in firmamento crucifixum, quod perspicue apparuit in cruce lucidissima corpus Dominicum clavis et lancea perforatum necnon cruore respersum, ut fidelibus suis patenter ostenderet Salvator mundi ex hac populorum devotione se fuisse propitiatum.² Hanc quoque visionem cum multis aliis vidit mercator quidam, qui piscem in reda tulit ad vendendum, non longe a vico qui Wzebrugge nuncupatur. Quæ insolita visione,³ splendore quoque perterritus, et quasi in extasi⁴ raptus, stetit attonitus, et quid ageret ignorabat. Filius vero hominis illius, quem unicum habuit socium, patrem confortans hortatur ut redam sistat et Deum glorificet, qui sibi talem dignatus est ostendere visionem. In crastino vero, et singulis postea diebus, ubicunque piscem suum venalem exposuit, visionem cælestem, quam viderat, omnibus aperte prædicavit, adhibito filii sui testimonio. Unde sicut multi dictis eorum fidem adhibuerunt, ita nonnulli⁵ contempserunt, donec per similes⁶ visiones et assiduas, quæ eodem tempore multis in locis diversis apparuerunt, ad credendum inducti sunt. In quibus ipse Crucifixus cælum reserare dignatus est et gloriam Suam mirabiliter cum immenso lumine incredulis, sicut aliquando ad prædicationem magistri Oliveri in Alemannia prædicantis fecerat, revelare. Inter alios autem qui de regno Angliæ exierunt in opus Crucifixi, iter arripuerunt viri venerabiles, Petrus Wintoniensis et Willelmus Exoniensis episcopi, qui peregrinationis suæ votum fere per quinquennium ad salutem multorum et honorem, præcipue omnium Anglorum, laudabiliter atque feliciter complerunt.

Vision
seen near
Uxbridge.

The bishops
of Win-
chester and
Exeter
begin their
crusade.

Quomodo negotium crucis fuerit hoc tempore bene in Domino prosperatum.

Hoc igitur negotium crucis qualiter in hac motione sit prosperatum, in his sequentibus literis, quas Papa Gregorius omnibus Christi fidelibus direxit, ostenditur evidenter:

“Gregorius episcopus, servus servorum Dei, omnibus Christi

Letter of
Pope Gre-
gory IX.
sending
the

¹ evidentibus] evidentissimis, O. W.

² propitiatum] placatum, O. W.

³ O. W. ins. nimis et.

⁴ O. W. ins. id est, mentis excessu.

⁵ O. W. ins. credere.

⁶ similes] consimiles, O. W.

A.D. 1227. " fidelibus, salutem, etc. Noverit universitas vestra, nos de
 letter of " partibus transmarinis sub hac forma literas suscepisse :
 Gerold, " G[eroldus] miseratione divina patriarcha Jerosolimitanus,
 patriarch " humilis et indignus Apostolicæ sedis legatus, P[etrus]
 of Jeru- " Cæsariensis, N[icholaus] Nazarensis, et N.¹ Narbonensis
 salem, on " archiepiscopi, P[etrus] Wintoniensis et W[illelmus] Exoni-
 the cru- " ensis episcopi, Hospitalis² Sancti Johannis, domus³ militiæ
 sade. " Templi, et Hospitalis⁴ Teutonicorum magistri, omnibus
 " has literas inspecturis in Domino Jesu⁵ salutem. Univer-
 " sitati vestræ necessitatem nostram instantissimam, et Jesu
 " Christi, Qui pro universis fidelibus sanguinem Suum fudit,
 " negotium cogimur intimare. Non enim absque intimantis
 " fervore, ac multiplici lacrimarum effusione accidit, quod,
 " sicut sperabamus communiter, in passagio Augusti nuper
 " præteriti serenissimus vir dominus imperator, ut pro-
 " miserat, in Syriam non transivit. Quo audito, illi qui
 " jam adventum ejus prævenerant peregrini in eisdem par-
 " tibus, audientes quod dictus imperator non venerat in
 " passagio memorato, plus quam xl. milia virorum fortium
 " in eisdem navibus, in quibus transierant, redierunt,⁶ magis
 " in homine quam in Domino confidentes. Ibi tamen post
 " eorum recessum octingenti fere milites remanserunt, cla-
 " mantes unanimiter et dicentes, " Vel treugas rumpamus,
 " " vel communiter recedamus;" qui non sine magna diffi-
 " cultate detenti hac occasione fuerunt, quia vir nobilis dux⁷
 " de Lemburgo ex parte domini imperatoris erat exercitui
 " præferendus. Habito igitur consilio virorum prudentium,
 " et præcipue domus Hospitalis, et Templi, ac Hospitalis
 " Alemannorum, de treuga rumpenda, præfatus dux faceret,
 " quod Christianitati ac Terræ Sanctæ videretur potius
 " expedire. Sioque accidit, quod dux, requisitis super hoc
 " consiliis et receptis, die quadam specialiter ad hoc assignata
 " comparuit coram nobis et quibusdam nobilibus terræ illius,
 " ubi proposuit publice quod volebat treugam infringere,
 " et qualiter utilius ac melius in hac parte valeret procedere,
 " ipsorum auxilium et consilium implorabat. Verum cum ipsi
 " duci et quibusdam consiliariis suis diceretur, quod treugam
 " periculosum esset infringere,⁸ et cum fuisset juramento

¹ N.] Probably an error. Arnald
 died Sept. 1225. His successor was
 Peter III. C. has R.

² Guerin de Montaigu.

³ Peter de Montaigu.

⁴ Herman de Salza.

⁵ O. W. ins. *Christo*.

⁶ *redierunt*] om. W.

⁷ Henry IV., Duke of Limburg.

⁸ *infringere*] Written by Par. in
 the margin; rumpere, O. W.

“ ‘firmata, penitus inhonestum; responderunt, quod dominus A.D. 1227.
 “ ‘Papa excommunicaverat omnes cruce signatos qui in isto Letter of
 “ ‘passagio non transirent, qui sciebat adhuc treugam per the pa-
 “ ‘biennium duraturam; ac per hoc intelligebant, quod vole- triarch
 “ ‘bat treugam non servari, nec ipsi peregrini ibi remanere f. 66.
 “ ‘volebant aliquatenus otiosi. Erant etiam multi qui dice- Gerold
 “ ‘bant, quod si contingeret recedere peregrinos, post reces- on the
 “ ‘sum eorum in eos insurgerent¹ Sarrazeni, treuga non crusade.
 “ ‘obstante. Movit præterea quosdam, quod Coradinus² cum
 “ ‘dominis de Haman³ et de Camele⁴ et de Halaph⁵ gravissi-
 “ ‘mam habet guerram; unde plus solito timet, ne ipsa
 “ ‘treuga a Christianis frangatur. Quod si fieret, credebatur
 “ ‘quod Coradinus, cum videret guerris se undique coarta-
 “ ‘tum, deberet inde certius⁶ similiter procedere verbum
 “ ‘pacis. Habito igitur super his longo deliberationis tractatu,
 “ ‘tandem unus fuit omnibus spiritus et vox una, in sanctam
 “ ‘tendere civitatem, quam Dominus Jesus Christus proprio
 “ ‘sanguine consecravit. Et ut facilius ad eam haberetur
 “ ‘accessus, fuit communiter ordinatum, ut primo Cæsarea
 “ ‘et deinde Jopen muniantur; quod ante passagium Augusti
 “ ‘sequentis proculdubio posse fieri sperabatur; et tunc
 “ ‘hyeme sequenti in domum Domini cum Ipsius adjutorio
 “ ‘lætantes valeant proficisci. Fuit autem hæc publicata pro-
 “ ‘visio extra civitatem Acon, instante festo Apostolorum
 “ ‘Simonis et Judæ, astantibus peregrinis omnibus; ubi
 “ ‘solemniter est imperatum, ut essent omnes parati in cras-
 “ ‘tino Omnium Sanctorum, versus Cæsaream profecturi.
 “ ‘Quod audientes peregrini, qui consilium ignorabant, quod
 “ ‘exercitus tractatum haberet, firmatis munitionibus præ-
 “ ‘dictis, in Jerusalem procedendi, tanta subito erant devo-
 “ ‘tione succensi, quod excitaverunt oculos ad abundantiam
 “ ‘lacrimarum; et⁷ videbatur cuilibet se Spiritus Sancti gratia
 “ ‘adeo roboratum, quod unus posset mille et duo decem milia
 “ ‘superare.’
 “ ‘Non igitur oportet ut devotioni vestræ multis supplica-
 “ ‘tionibus insistamus, ubi tantæ necessitatis evidens instantia
 “ ‘pro se clamat, sibi que subvenire⁸ postulat indilate; quia

¹ O. W. ins. *graviter*.

² Malek-el-Moaddham, sultan of Damascus.

³ Malek-Kilidsch-Arslan, prince of Hamah.

⁴ Malek Schirkub, prince of Emessa.

⁵ Malek-el-Aschraf.

⁶ *certius*] So Par. in the margin, for *verius*, which B. has; verisimiliter, W. *certius verius*, C.

⁷ *et*] ut, W.

⁸ *subvenire*] subveniri, O. W.

A.D. 1227. "mora ad se trahit periculum, et festinatio plurimum erit
 "fructuosa. Clamat autem ad singulos Christi sanguis de terra,
 "supplicat parvus et humilis exercitus, sed devotus, sibi
 "celeriter subveniri, sperans in Domino, et confidens quod
 "negotium humiliter inchoatum debeat Ipso concedente felici-
 "citer terminari. Universi igitur et singuli, qui Christum
 "induistis per fidem, viriliter accingimini ad Terræ Sanctæ
 "succursum, cum hic causa communis agatur, vestræ scilicet
 "fidei ac totius fidei¹ Christianæ. Nos enim promotioni hujus
 "negotii, provisore Domino et auctore, non cessamus inten-
 "dere, sperantes fiducialiter, quod in manibus fidelium, fide-
 "liter perseverantium, res debeat prosperari. Data Laterani,
 "decimo kalendas Januarii, Pontificatus nostri anno primo."

Qualiter negotium Terræ Sanctæ pro defectu imperatoris fuerit impeditum.

Injury
to the
crusade
through
the con-
duct of the
emperor.

Imperator autem Romanorum Frethericus, qui cum aliis
 cruce signatis sub pœna excommunicationis in hoc passagio
 præscripto a Papa terminum habuit, ut vota peregrinationis
 persolveret, ad mare mediterraneum veniens cum parvo comi-
 tatu naves ascendit. Sed postquam per triduum ad Terram
 Promissionis tendere videretur, dixit se subita infirmitate præ-
 reptum, ita quod maris intemperiem simul et aeris corruptio-
 nem non potuit sine mortis discrimine diutius sustinere; unde
 retortis velis ad portum, quo mare ingressus fuerat, post tres
 dies applicuit. Et his ita gestis, peregrini, qui ex diversis
 mundi partibus ad Terram Sanctam ipsum prævenerant, spe-
 rantes² illum ducem habere et defensorem ad crucis inimicos
 debellandos, cum audissent dictum imperatorem in illo mensis
 Augusti passagio, sicut promiserat, non venisse, animo nimis
 consternati, in eisdem navibus quibus venerant plusquam xl.
 armatorum milia sunt reversi. Quod factum imperatoris dam-
 nose nimis in dedecus redundavit et in præjudicium totius
 negotii Crucifixi. Ob hanc ergo³ causam, juxta multorum
 opinionem, ostendit Se, ut prædictum est, mundi Salvator, in
 cruce clavis confixum et cruore conspersum populo Christiano,
 quasi singulis et universis super injuria Sibi ab imperatore
 illata querelam deponens.

¹ fidei] populi, O. W.

² C. ins. autem.

³ ergo] autem, W.

De miraculis per Sanctum Franciscum crebrescentibus.

A.D. 1227.

Circa dies istos, frater quidam de ordine Minorum, nomine *Impertinens ad historiam Angliæ usque huc* Franciscus, qui illius ordinis fuerat¹ institutor in civitate Assisii cœpit miraculis chruscare. De quo sic narratur contigisse. Erat autem Franciscus memoratus generis nobilitate præclarus, sed tamen multo clarior morum probitate refulsit. Hic siquidem, puerilibus annis simpliciter transactis, *History of S. Francis.* cœpit de mundi hujus illecebris et rerum temporalium mutabilitate sæpius mente revolvere, et quam nulla sunt, quæ temporaliter defluunt,² indesinenter pensare. Nam³ hoc didicerat in literis et theologicis disciplinis, quibus ab ætate tenera incubuerat usque ad notitiam perfectam, quo ordine rerum labentium mutabilitatem contemneret, ac viribus totis ad cælestis regni desiderium suspiraret. Sed quod mente conceperat ut liberius opere compleret, hæreditatem paternam non modicam cum cunctis sæculi oblectamentis despiciens, cucullam et cilicium induit, calciamenta deposuit, in vigiliis carnem et jejuniis maceravit. Et ut spontaneam eligeret paupertatem, nihil omnino proprium habere decrevit, nec etiam ipsam refectionem carnalem, nisi quod de elemosinis fidelium sub titulo reciperet caritatis. Et si forte post tenuissimam refectionem aliquid superabundaret, nihil in crastinum reservans, totum pauperibus erogavit. Vestitus etiam de nocte dormivit, mattam pro stratu cubiculi habuit, saxum capiti pro cervicali supposuit, cuculla solummodo et cilicio, quibus in die vestitus incessit, pro nocturnalibus operimentis⁴ contentus. Sicque *in præparatione Evangelii discalciatus* incedens, et Eph. vi. 15. vitam Apostolicam amplectens, diebus Dominicis ac festivis in ecclesiis parochialibus et aliis fidelium conventiculis, prædicationis officium implevit. Quod tanto efficacius cordibus audientium imprimere potuit, quanto a carnalibus desideriis et castrimargiæ crapulis extitit alienus. Ut autem vir Dei Franciscus hoc salubre propositum ad effectum perduceret, articulos jam dictos [cum] quibusdam aliis, qui a fratribus illius religionis usque in hodiernum diem strenuissime observantur, in scedula conscriptos sedenti in consistorio Romæ Papæ Innocentio præsentavit, et suam petitionem confirmari a sede Apostolica postulavit.

¹ fuerat . . chruscare] institutor fuisse perhibetur et magister, Romæ mirabiliter ex hac luce migravit, O. W.

² defluunt] fluunt, C.

³ O. W. ins. et.

⁴ operimentis] cooperimentis, C.

A.D. 1227. *Quomodo dominus Papa ordinem prædictum privilegio confirmavit.*

The rule of S. Francis confirmed by Pope Innocent III.

Papa itaque in fratre memorato habitum deformem, vultum despicabilem, barbam prolixam, capillos incultos, supercilia pendentia et nigra, diligenter considerans, cum petitionem ejus tam arduam et¹ executione impossibilem recitari fecisset, despexit eum et dixit; "Vade, frater, et quære porcos, quibus "potius debes quam hominibus comparari, et involve te cum "eis in² volutabro, et regulam illis a te commentatam³ tradens, "officium tuæ prædicationis impende." Quod audiens Franciscus inclinato capite exivit continuo, et porcis tandem inventis, in luto se cum eis tamdiu involvit, quousque a planta pedis usque ad verticem corpus suum totum cum ipso habitu polluisset. Sicque ad consistorium revertens Papæ se conspectibus præsentavit, dicens; "Domine," inquit, "feci sicut "præcepisti; exaudi nunc, obsecro, petitionem meam." Quod factum cum Papa admirans conspexisset, contristatus est valde quod illum despexisset; atque in se reversus, præcepit ut lotus rediret ad eum, qui⁴ celeriter a sorde mundatus reversus est festinanter. Commotus itaque Papa super eo, petitionem ejus admisit, et per privilegium Romanæ ecclesiæ officium prædicationis simul cum ordine petito ei confirmans cum benedictione dimisit. Deinde famulus Dei Franciscus oratorium in urbe Romana, in quo contemplativos meteret fructus, construens, spirituale certamen contra spiritus malignos et carnalia⁵ vitia egregius bellator assumpsit.

f. 66 b.

De prædicatione fratris memorati et de fine ejusdem nimis admirabili.

His preaching at Rome.

Franciscus igitur per Italiam totam et cæteras nationes, et præcipue in urbe Roma,⁶ cum officium prædicationis devotus impleret, populus Romanus, totius bonitatis inimicus, prædicationem viri Dei adeo despexit, quod nec ipsum audire, nec sanctis ejus voluerunt exhortationibus interesse. Tandem⁷ cum

¹ W. ins. *quasi*.

² W. ins. *luto*.

³ *commentatam*] *provisam*, W.

⁴ *qui . . . mundatus*] quo . . . mundato, O. W.

⁵ *carnalia vitia*] carnalibus vitiis. O. W. It is corrected in B. by Par.

⁶ *Roma*] om. C., as also *Romanus* in the next line.

⁷ In the margin is:

"Sanctus Franciscus Romana
"spretus in urbe
"Dia serit volucrum sermonis
"semina turbæ."

Below is a picture of St. Francis preaching to the birds. He

per dies plurimos prædicationem ejus despexisset, Franciscus A.D. 1227. indurationem eorum graviter increpavit; "Doleo," inquit, Preaching
"multum super miseria vestra, quod non solum me Christi of S. Francis at Rome.
"famulum spernitis, verum etiam illum in me despicitis, quoniam Redemptorem mundi evangelizavi vobis. Et nunc recedens ab urbe, testimonium illius invoco super desolatione vestra, qui est testis in cælo fidelis; atque in confusionem vestram vado evangelizare Christum brutis animalibus et volatilibus cæli, ut audientes salutifera Dei verba obediant et acquiescant." Sicque ab urbe exiens invenit sedentes in suburbio in morticinis corvos, milvos, et picas, aliasque aves multas in aere volitantes, et dixit eis; "Præcipio vobis in nomine Jesu Christi, quem crucifixerunt Judæi, cujus prædicationem miseri despexerunt Romani, quatinus ad me accedentes audiat verbum Dei, in nomine Ejus qui vos creavit et in archa Noe ab aquis diluvii liberavit." Et continuo ad imperium ejus universa avium illa multitudo illuc accedens circumdedit eum; et facto silentio, omnique garritu deposito, per diei dimidium spatium verbis viri Dei intendentes de loco non sunt motæ, sed semper intuebantur faciem prædicantis. Hæc autem res admirabilis cum a civibus Romanis simul et ab intransitibus urbem et exeuntibus comperta fuisset, et per triduum a viro Dei idipsum avibus convocatis replicatum exstitisset, exierunt de civitate clerus cum populo multo, introducentes hominem Dei cum veneratione magna in urbem. Quorum deinceps corda infructuosa et pertinaciter obdurata oleo prædicationis obsecrantis emolliens in melius commutavit. Cœpit itaque celebre nomen ejus per universos Italiam fines ita dilatari, quod multi nobiles¹ ipsius exemplum secuti, relicto sæculo cum vitiis et concupiscentiis ejus, sese magisterio subdiderunt. Crevit igitur in brevi hic ordo fratrum prædicatorum, qui Minores dicuntur, per orbem universum, qui in urbibus habitantes et castellis, deni et septeni exierunt in diebus,² per villas et ecclesias parochiales verbum vitæ prædicantes, et turbis agrestibus virtutum plantaria inserentes fructum plurimum³ Domino optulerunt. Nec solum inter fideles semen verbi Dei et rorem doctrinæ cælestis con-

Spread of
the order.

is saying: "Avete aves, laudate Creatorem vestrum, qui vos pascit et ordinatis plumis vestit, nec laboratis, netis, aratis, vel seminatis, nec in horrea congregatis."

Below is: "Dum iter ageret per vallem Spoletanam, hoc evenit,

"nec tantum de columbis, cornicibus, vel monedulis, sed vulturibus et volucris rapacibus."

This is not in C.

¹ *nobiles*] homines, C.

² O. W. ins. *festivis*.

³ O. W. ins. *cum ugris etiam*.

A.D. 1227. sperserunt, verum etiam ad gentiliū et Sarracenorum nationes se conferentes, perhibuerunt testimonium veritati, inter quos etiam multi ex eis ad martirii gloriam pervenerunt.

De concursu populorum ad obitum fratris prædicti.

Death of S. Francis. Tandem vero, cum amicus Dei Franciscus in urbe Roma simul et terris adjacentibus cum fratribus suis per annos multos evangelium pacis prædicasset, et talentum¹ sibi creditum, ut fœnerator optimus, cum usuris multiplicibus suo largitori restituisset, venit hora ejus, ut transiret ex hoc mundo ad Christum, et pro mercede laborum² acciperet coronam vitæ, quam Deus se diligentibus repromisit. Itaque quintadecima die ante exitum suum de corpore apparuerunt vulnera in manibus ejus et pedibus, sanguinem jugiter emittentia, sicut in mundi Salvatore in ligno pendente apparuerant, cum crucifigeretur a Judæis.³ Latus quoque ejus dextrum

The stig-
mata.

¹ O. W. ins. a Domino.

² O. W. ins. suorum.

³ At the foot of the page is a representation of the vision of St. Francis. St. Francis is reclining asleep; the stigmata are impressed on him; above is: "Sanctus Franciscus vitæ suæ anno penultimo vidit Seraphin sic."

Above the winged seraph is: "Angelus magni consilii, seraphin."

The wings are numbered; the hands are described, "Contemplatio," "Actio."

Then follow six tables of the feathers of the six wings:

Penna prima ala.

Veritas.
Integritas.
Firmitas.
Humilitas.
Simplicitas.

Penna secunda.

Devota oratio.
Elemosinarum largitio.
Carnis maceratio.

Lacrimarum effusio.

Peccati abrenunciatio.

Penna tertia.

Visus pudicitia.
Auditus castimonia.
Olfactus modestia.
Gustus temperantia.
Tactus sanctimonia.

Penna quarta.

Simplex et pura oratio.
Voluntatis discretio.
Munda et ordinata cogitatio.
Mentis in Domino dilectio.
Affectus sinceri plenitudo.

Penna quinta.

Nulli nocere verbo vel opere.
Omnibus prodesse.
Propter animam dampna sentire.
Pro fratre animam ponere.
In his perseverare.

Penna sexta.

Alienatio concupiscentiæ.
Sua distribuere.
Omnia Deum sequendo relinquere.
Abnegare seipsum.
In his usque in finem perseverare.
This is not in C.

adeo apertum et cruore respersum apparuit, ut etiam secreta A.D. 1227.
cordis intima perspicua viderentur. Quid ergo? factus est
ad eum concursus populorum,¹ rem tam insolitam admiran-
tium; inter quos etiam ipsi cardinales accedentes sciscitabantur
ab eo, quid hæc visio sibi vellet? Quibus ille; "Hæc² visio
" in me icoirco³ ostensa est, quibus misterium crucis prædi-
" cavi, ut credatis in Eum qui pro mundi salute hæc quas
" videtis vulnera in cruce pertulit, et etiam ut me sciatis
" Ejus esse servum, quem evangelizavi vobis crucifixum,
" mortuum, et resuscitatum; et ut omni ambiguitate remota
" in hac fidei constantia usque in finem perseveretis, hæc
" vulnera, quæ in me ita videtis aperte et sanguine cruentata,
" statim cum defunctus fuero, adeo sana erunt et cohærentia,
" ut carni cæteræ⁴ similia videantur." Qui continuo absque
omni angustia corporis et carnis cruciatus, corpore⁵ solutus,
spiritum suo reddidit Creatori. Quo defuncto, nulla vulnerum
prædictorum in latere, vel pedibus, sive manibus stigmata⁶
remanserunt. Sepulto autem viro Dei in oratorio suo, Ro- He is
manus Pontifex ipsum in cathalogum Sanctorum admisit, et canonized.
diem ejus depositionis solenniter instituit celebrari.

Continuatio.

Dominus autem Papa videns propositum et opus Limita-
Fratrum Minorum prosperari, necnon eorum numerum tions of
diatim multiplicari, secundum industriam beati Gama- the order
lielis intelligens quod Domino disponente felix susci- by the
peret incrementum, conversationem ac regulam eorum Pope.
certis terminis, ne aliquando aliis religiosis essent in
supplantationem et nocumentum, limitavit; videlicet,
quod civitates et castella, in præparationem Evangelii
accincti, ad informationem morum circuirent, plus
gestus maturitate et habitus vilitate docentes, quam
acri verborum correptione,⁷ non contemnendo come-

¹ *populorum*] hominum utriusque
sexus, O. W.

² O. W. ins. *inquit*.

³ O. W. ins. *vobis*.

⁴ *cæteræ*] cæra, O. W.; cetera, B.

⁵ *corpore*] carne, W.

⁶ *stigmata*] A blank for this word
in W. It is in the margin in B.,
and interlined in C.

⁷ Par. inserts in the margin *vel
inreptione*. C. has *correptione vel
inreptione* in the text.

A.D. 1227. dentes, nec mollibus vestitos aspernando, cum soli Deo corda pateant universorum, et paupertatem manifestam, quam professi sunt, evidenter prosequerentur. Nimia enim humilitas, in verba prorumpens ampulosa, indicium latentis est superbiæ manifestum. Nec etiam aliquem prædicando tangerent corripientes, nec confessiones alicujus, si eas audire contingeret, quoquo modo detegerent, licet ad remota transmigrantes loca, ne scandalum alicui oriatur vel fama denigretur, nec pax ecclesiæ, quæ a sanctis Apostolis et magnis ac sanctis patribus ac doctoribus nostris supra firmam petram stabilita est et ordinata, vel in temporalibus jacturam incurrat vel quomodolibet perturbetur. Peccata autem caute inquirant, ne ignotas et inauditas, qui simplices sunt, discant enormitates. Nullum in abyssum terroribus aut minis satirice objurgantes demergant, sed potius in spem erigant spiritualem. Fratres omnes Minores, de se ipsis primo aliis exempla humilitatis relinquentes, viros alterius religionis, regulam, vel statuta sibi vel suis statutis non postponant. Omni extremitate, vilitate, et paupertate pro Christo contenti, non extollantur, ut meliores aliis videantur. Nec ad privilegia vel dignitates in præjudicium vel detrimentum aliquorum aspirent, nec sine favorabili assensu vel petitione prædicent, vel alicui consulant, sese ingerentes. Et cum omnia pro

f. 67. se et suis sequacibus irrefragaliter Franciscus novus Dei tyro [ordinasset], dominus Papa regulam suam approbavit, annotavit, et confirmavit; et inviolabiliter jussit ab ipso et fratribus suis in perpetuum observari. Regula autem talis est.

Incipit regula et vita Fratrum Minorum.

Rule of S. Francis. Regula et vita Fratrum Minorum hæc est. Scilicet, Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, in casti-

Wadding, *Annales Minorum*, ii. pp. 64-68.

tate. Frater Franciscus promittit obedientiam et reverentiam domino Papæ N. ac successoribus ejus canonice intransibus, et ecclesiæ Romanæ. Et alii fratres teneantur fratri Francisco et ejus successoribus obedire.

A.D. 1227.
Rule of
S. Francis.

De his qui volunt vitam istam accipere, et quomodo recipi debeant.

Si qui voluerint hanc vitam accipere, et venerint ad fratres nostros, mittant eos ad suos ministros provinciales, quibus solummodo, et non aliis, recipiendi fratres licentia concedatur. Ministri vero diligenter examinent eos de fide catholica et ecclesiasticis sacramentis. Et si hæc omnia credant, et velint ea fideliter confiteri et usque in finem firmiter observare, et uxores non habent, vel si habent, et jam monasterium intraverint uxores, vel licentiam eis dederint, auctoritate diocesani episcopi, voto continentiae jam emissio, et illius sint ætatis uxores, quod non possit de eis oriri suspicio, dicant eis verbum sancti Evangelii quod, scilicet, vadant et vendant omnia sua, et ea studeant pauperibus erogare. Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caveant fratres et eorum ministri, ne solliciti sint de rebus suis temporalibus, ut libere faciant de rebus suis quicquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen consilium requiratur, licentiam habeant ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus erogentur. Postea concedant eis pannos probationis, videlicet duas tunicas sine caputio, et cingulum, et braccas, et caparonem usque ad cingulum; nisi eisdem ministris aliud secundum Deum aliquando videatur. Finito vero anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper et regulam observare; et nullo modo licebit de ista religione exire, juxta mandatum domini Papæ. Quia

S. Luc.
xviii. 22.

A.D. 1227. secundum Evangelium, *Nemo mittens manum ad aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Et Rule of S. Francis. illi qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam S. Luc. ix. 62. tunicam cum caputio, et aliam sine caputio, qui voluerint habere. Et qui necessitate coguntur, licet portare calciamenta. Et fratres omnes vestimentis vilibus induantur, et possunt ea reparare de saccis et aliis peciis cum benedictione. Quos moneo et exhortor ne despiciant neque judicent homines, quos vident mollibus vestimentis et coloratis indutos, uti cibus et potibus delicatis, sed magis unusquisque judicet et despiciat semetipsum.

De divino officio et jejunio, et quomodo ire debeant per mundum.

Clerici¹ faciant divinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ ecclesiæ, excepto psalterio, ex quo poterint habere breviaria. Laici vero dicant viginti quatuor Pater noster pro matutinis, pro laudibus quinque, pro prima, tertia, sexta, nona, pro qualibet istarum, septem, pro vespers autem duodecim, pro completorio septem, et orent pro defunctis. Et jejunent a festo Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam vero quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania usque in continuos quadraginta dies, quam Dominus Suo sancto jejunio consecravit, qui voluntarie eam jejunant, benedicti sint a Domino, et qui noluerint, non sint astricti; sed aliam, usque scilicet ad resurrectionem Domini, jejunent. Aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria, jejunare. Tempore vero manifestæ necessitatis non teneantur fratres jejunio corporali. Consulo vero, moneo, et exhortor fratres meos in Domino Jesu

¹ In the margin is a figure of a | "natione Anglicus socius Sancti
Miurite, with "Frater Willelmus | "Francisci" in rubrick above.

Christo, ut quando vadunt per mundum, non litigent, neque contendant verbis, nec alios judicent; sed sint mites, pacifici, et modesti, mansueti, et humiles, honeste loquentes omnibus, sicut decet. Et non debeant equitare, nisi manifesta necessitate vel infirmitate cogantur. In quacunque domum intraverint, primum dicant, *Pax huic domui*. Et secundum Evangelium, de omnibus cibis qui apponuntur eis, liceat manducare.

A.D. 1227.

Rule of
S. Francis.S. Luc. x.
5, 7.

Quod fratres non recipiant pecuniam.

Præcipio firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam aliquam recipiant per se vel per interpositam personam. Tamen pro necessitatibus infirmorum, et aliis fratribus induendis, per amicos speciales ministri tantum et custodes sollicitam curam gerant, secundum loca et tempora et frigidas regiones, sicut necessitati viderint expedire. Eo semper salvo, ut, sicut dictum est, denarios vel pecuniam non recipiant.

De modo laborandi.

Fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter et devote; ita scilicet, ut excluso otio, animæ inimico, sanctæ orationis et devotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deservire. De mercede vero laboris pro se suisque fratribus corporis necessaria recipiant præter denarios vel pecuniam, et hoc humiliter, sicut decet servos Dei et paupertatis sanctissimæ sectatores.

Quod fratres nihil sibi approprient, et de elemosina petenda, et de fratribus infirmis.

Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem. Et tanquam peregrini et advenæ in hoc sæculo, in paupertate et humilitate Domino

A.D. 1227. famulantes, vadant pro elemosina confidenter. Nec
 Rule of oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis Se
 S. Francis. fecit pauperem in hoc mundo. Hæc est illa celsitudo
 altissimæ paupertatis, quæ vos carissimos fratres meos
 hæredes et reges regni cælorum instituit, pauperes
 rebus fecit, virtutibus sullimavit; hæc sit portio nostra,
 quæ perducit in terram viventium, cui, dilectissimi
 fratres, totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine
 Domini nostri Jesu Christi in perpetuum sub cælo
 habere velitis. Et ubicunque sunt et se invenerint
 fratres, ostendant se domesticos invicem inter se, et
 secure manifestent unus alteri necessitatem suam.
 Quia si mater nutrit et diligit filium suum carnalem,
 quanto diligentius debet quis et nutrire fratrem suum
 f. 67 b. spiritualem? Et si quis eorum in infirmitatem ceci-
 derit, alii fratres debent illi servire, sicut vellent sibi
 servire.

De pœnitentia fratribus imponenda.

Si quis fratrum, instigante inimico, mortaliter pecca-
 verit, pro illis peccatis de quibus ordinatum fuerit
 inter fratres ut recurratur ad solos ministros pro-
 vinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere
 quam citius poterint, sine mora. Ipsi vero ministri,
 si presbyteri sunt, cum misericordia injungant pœni-
 tentiam; si vero presbyteri non sunt, injungi faciant
 per alios sacerdotes hujus ordinis, sicut eis secundum
 Deum melius videbitur expedire. Et cavere debent,
 ne irascantur et conturbentur propter peccatum alicujus,
 quoniam ira et conturbatio in se et in aliis impediunt
 caritatem.

*De electione generalis magistri hujus ordinis et
 fraternitatis, et de capitulo Pentecostes.*

Universi fratres unum de fratribus istius religionis
 teneantur semper habere generalem ministrum et ser-

vum totius fraternitatis, et ei teneantur firmiter A.D. 1227.
obedire. Quo decedente, electio successoris fiat a Rule of
ministis provincialibus et custodibus in capitulo S. Francis.
Pentecostes, in quo provinciales ministri teneantur
semper in simul convenire, ubicunque a generali mi-
nistro fuerit constitutum, et hoc semel in tribus annis,
vel ad alium terminum majorem vel minorem, sicut
a prædicto ministro fuerit constitutum et ordinatum.
Et si aliquo tempore appareat universitati ministrorum
provincialium et custodum, prædictum ministrum non
esse sufficientem ad servitium et communem utilitatem
fratrum, teneantur prædicti fratres, quibus electio data
est, in nomine Domini alium sibi eligere in custodem.
Post capitulum vero Pentecostes ministri tantum et
custodes possint singuli, si voluerint et eis expedire
videbitur, eodem anno in suis custodiis semel fratres
suos ad capitulum convocare.

*Quod non liceat alicui fratrum prædicare, nisi de
consensu diocessani et nisi prius examinetur.*

Fratres non prædicent in episcopatu alicujus epi-
scopi, cum ab illo illis fuerit contradictum. Et nullus
fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi a
ministro generali hujus fraternitatis fuerit examinatus
et approbatus, et ab eo sibi officium prædicationis con-
cessum. Moneo quoque et exhortor eosdem fratres,
ut in prædicatione, quam faciunt, sint examinata et
casta eorum eloquia, ad utilitatem et ædificationem
populi, annunciando eis vitia et virtutes, poenam et
gloriam, cum brevitate sermonis; quia verbum abbre- Cf. Isa. x.
vium fecit Dominus super terram. 23.

De salubri ammonitione et correctione fratrum.

Fratres qui sunt ministri et servi aliorum fratrum
visitent et moneant fratres suos humiliter, et caritative
corrigan eos; non præcipientes eis aliquid, quod sit

A.D. 1227. contra animam suam et regulam nostram. Fratres
 Rule of vero, qui sunt subditi, recordentur quod propter Deum
 S. Francis. abnegaverunt proprias voluntates; unde firmiter præ-
 cipio eis, ut obediant suis ministris in omnibus quæ
 promiserunt Domino observare, et non sint contrarii
 animæ suæ et regulæ nostræ. Et ubicunque sunt fra-
 tres, qui scirent et cognoscerent se non posse regulam
 spiritualiter observare, ad suos ministros debeant, si
 possint, recurrere. Ministri vero caritative et benigne
 eos recipiant, et tantam familiaritatem habeant circa
 ipsos, ut dicere possint eis et facere sicut servis suis.
 Nam ita debent esse, quod ministri sint servi omnium
 fratrum. Moneo vero et exhortor in Domino Jesu
 Christo, ut caveant fratres ab omni superbia, vana
 gloria, invidia, avaritia, cura, et sollicitudine hujus
 sæculi, detractioe, et murmuratione, et non curent
 nescientes literas, literas discere; sed attendant, quod
 super omnia debent habere Spiritum Domini et sanctam
 Ejus operationem, orare semper ad Eum puro corde,
 et habere humilitatem, patientiam in persecutione [et]
 in infirmitate, et diligere eos qui vos persequuntur
 et reprehendunt et arguunt; quia dicit Dominus,
 S. Matt. v. *Diligite inimicos vestros, et, Orate pro persequentibus*
 44, 10. *et calumpniantibus vos. Beati qui persecutionem*
patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est
 St. Matt. *regnum cælorum. Qui autem perseveraverit usque in*
 xxiv. 13. *finem, hic salvus erit.*

*Quod fratres non ingrediantur monasteria mona-
 charum.*

Præcipio firmiter fratribus universis, ne habeant
 suspecta consortia vel consilia mulierum; et ne ingre-
 diantur monasteria monacharum, præter illos quibus a
 sede Apostolica concessa est licentia specialis. Nec
 fiant compatres virorum vel mulierum, ne hac occasione
 inter fratres vel de fratribus scandalum oriatur.

De euntibus inter infideles.

A.D. 1227.

Quicumque fratrum divina inspiratione voluerint ire inter Sarracenos vel alios infideles, petant inde licentiam a suis ministris provincialibus; ministri vero nullis eundi licentiam tribuant, nisi eis quos viderint idoneos ad mittendum. Ad hæc, per obedientiam injungo ministris, ut petant a domino Papa unum de sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, qui sit gubernator, protector, et corrector hujus fraternitatis; ut semper subditi et subjecti pedibus ejusdem ecclesiæ, stabiles in fide catholica, paupertatem et libertatem et sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus. →

Rule of
S. Francis.*Magister Robertus factus est episcopus Saresbiriensis.*

Eodem anno¹ magister Robertus de Bingham ex canonico Sarisberiensi factus est episcopus ejusdem ecclesiæ.

Robert de
Bingham,
bishop of
Salisbury.*De quibusdam novis institutionibus regis Anglorum H[enrici].*

Anno Domini mcccxxviii. Rex Anglorum Henricus festum Henry III. Dominicæ Nativitatis apud Eboracum solempniter celebravit, et at York. protinus inde recedens versus Londoniam recto tramite properavit. In hoc autem itinere mensuras bladi, vini, et cervisiæ² falsitatis arguens, quasdam³ confregit et comburere nonnullas præcepit; et vasa substituens capaciora, panem majoris ponderis jussit⁴ fieri, et hujus statuti contemptores pœna gravi pecuniaria multari præcepit.

False
measures
of grain,
&c.,
broken up.*De morte Rogeri de Thony militis.*

Eodem tempore, mense Januario, Rogerus de Thony⁵ vir nobilis et miles strenuus, non longe a Radingo diem clausit

Death of
Roger de
Thony.

¹ There is a mitre and pastoral staff in the margin.

² *cervisiæ*] *celiæ*, O. W.

³ *quasdam . . . nonnullas*] *quædam . . . nonnulla*, W.

⁴ *jussit*] *fecit*, O. W.

⁵ His shield, inverted, is at the foot of the page.

A.D. 1228. extremum.¹ Cujus frater natu major Radulphus,² vir quidem armis strenuus, genere præclarus, cupiens cum ipso dicto Rogero habuisse vel habere colloquium, antequam obiret, cum summa festinatione venit de triginta miliaribus raptus equo velocissimo ad eum. Sed defuncto jam fratre, quem totis³ visceribus tenerrime diligebat, nec vocem⁴ nec sensum, membris jam rigescentibus⁵ et algentibus, invenit. Lacrimabiliter⁶ igitur vociferabatur, dicens; "Adjuro
 Legend of his recall to life by his brother.

f. 68. Cumque coram militibus suis et aliis multis astantibus clamores et obsecrationes cum ejulatu ingeminaret, addidit etiam, quod nunquam deinceps comederet, nisi ipsius colloquio frueretur. Tunc mortuus ille, per⁷ se residens, increpavit acriter fratrem, quod spiritum ejus inquietans ad corpus denuo tam importuno clamore revocasset. "Jam," inquit, "et pœnas vidi malorum et gaudia beatorum, necnon supplicia magna, quibus miser ego deputatus sum, oculis meis conspexi. Væ, væ mihi, quare unquam torneamenta exeroni, et ea tanto studio dilexi?" Cui frater; "Nonne," ait,⁸ "tu salvaberis?" Et ille; "Salvabor," inquit; "unum enim opus, immo opusculum, et unum munus, immo munusculum, contuli in honorem perpetuæ Virginis Mariæ, per quod Dei⁹ misericordia certam spero liberationem." Cui Radulfus; "Nunquid supplicia, quibus addictus es, ut dicis, operibus bonis, Missis, et elemosinis poterunt mitigari?" Ad hæc Rogerus; "Poterunt quidem." "Et ego," ait Radulfus, "tibi in veritate promitto, me pro salute vestra et antecessorum nostrorum domum facturum religionis, honestis¹⁰ personis incolendam, qui pro liberatione animarum¹¹ nostrarum Deum æternaliter invocabunt." Respondit Rogerus; "Auxiliis¹² talibus multum indigeo. Sed nihil,

¹ *extremum*] supremum, O. W.

² O. W. ins. *qui tunc absens erat*.

³ *totis . . . diligebat*] multum dilexit, O. W.

⁴ O. W. ins. *in illo*.

⁵ *rigescentibus*] frigescentibus, C.

⁶ For this sentence O. W. have, "Radulfus vero de fratris obitu valde contristatus cœpit cum fletu et vociferatione maxima fratrem jam defunctum adjurare, ut fraterno ductus affectu secum loqueretur."

⁷ *per se*] in lecto, O. W.

⁸ O. W. ins. *et*.

⁹ *Dei . . liberationem*] salvabor, feci, O. W.

¹⁰ *honestis . . qui*] quam cum monachis religiosis implevero, O. W.

¹¹ *animarum nostrarum*] animas vestræ et predecessorum nostrorum, O. W.

¹² *Auxiliis talibus*] promissionibus tuis, O. W.

"quæso, mihi promittas, nisi quod desideras et volueris A.D. 1228. "effectui¹ mancipare." Et sic fratri cunctisque astantibus valedicens, spiritum denuo exhalavit. Deinde Radulfus frater ejus,² sicut promiserat, domum³ religionis in partibus Occidentis regni Angliæ constituens,⁴ eandem prædiis et beneficiis non modicis ampliavit.

De translatione Ricardi Saresbiriensis episcopi ad Dunelmum.

Eodem anno, cassata Romæ electione magistri Willelmi Scoti Dunelmensis electi, Ricardus Saresbiriensis episcopus ad eundem episcopatum electus est, postulatus, et translatus; post cujus promotionem canonici Saresbirienses elegerunt magistrum Robertum de Biingeham canonicum⁵ suum in animarum suarum episcopum et pastorem. Quo utique anno decisa est contentio inter monachos Coventrenses et canonicos Lichefeldenses super episcopo eligendo Romæ per sententiam diffinitivam; ita ut deinceps episcopos alternatim eligant, monachi primum, et canonici eo defuncto alterum; hoc tamen observato, ut prior Coventrensis in electione primam semper habeat vocem. In hac autem sententia videtur plurimum juri monachorum fuisse derogatum, qui eatenus semper pontifices elegerant absque canonicorum consensu. Eodem anno, imperator Constantinopolitanus humanæ naturæ debitum solvit, filium hæredem relinquens parvulum⁶ et nondum idoneum ad imperii dignitatem.

Richard le Poore translated to Durham. The quarrel between the monks of Coventry and Lichfield settled. Death of the emperor, Robert de Courtenay.

De sententia in imperatorem lata.

Circa dies istos Papa Gregorius, cum imperatoris Romanorum F[rederici] contumaciam, simul et Crucifixi contemptum, ut sibi videbatur, impunitum diutius distulisset, tandem, ne canis videretur latrare non valens, de consilio cardinalium suorum, ipsum imperatorem excommunicavit, et latam sententiam per literas Apostolicas in diversis mundi partibus publicari præcepit. Inter cæteros autem hujus sententiæ publicatores Stephano scripsit archiepiscopo Cantuariensi in hæc verba; "Gregorius episcopus Stephano Cantuariensi archiepiscopo salu-

Hæc plus pertinent ad imperatorem quam ad historiam Anglorum usque ad hoc signum

¹ effectui mancipare] effectum complere, O. W.

² O. W. ins. eodem anno.

³ domum religionis] abbatiam, O. W. I cannot find that he founded any religious house.

⁴ constituens, eandem] construens monachos Cistercienses imposuit, et locum, O. W.

⁵ canonicum] concanonicum, W.

⁶ Baldwin II., who was the brother, not the son, of Robert.

- A.D. 1228. "tem, etc.¹ In maris amplitudine spatiosa navicula Petri posita, Letter of Pope Gregory IX. to archbishop Langton on the conduct of the emperor. "vel potius exposita turbinibus tempestatum, sic jugiter procellis et fluctibus agitatur, ut ejus gubernatores ac remiges "vix contingat aliquando inter inundantium imbrum angustias "respirare, vix Caribdis voragines transire, vix a Cilla "declinare. Nam² quandoque prospero flatu³ plenis velis ad "portum vehitur,⁴ subito ventus irruens ex adverso, impulsus ab illo cujus halitus ardere facit, ad altitudinem maris "et turbulentæ⁵ profunditatis oceanum navis rapitur; quæ "cincta fluctibus mergitur, nec submergitur, quia in ea Dominus residens, discipulorum tandem clamoribus excitatus, "dum fugat spiritus insufflantes, et mari ventisque imperat, "fit tranquillum. Quatuor quidem procellæ quatiunt navem istam. Nam perfida paganorum turba terram inclytam, "Christi sanguine consecratam, impie detinere contendunt; "rabies tyrannorum, temporalia rapiens, exterminat justitiam et conculcat ecclesiasticam libertatem; hæreticorum insania Christi tunicam scindere nititur et subvertere fidei sacramentum; falsorum fratrum et filiorum dolosa perversitas 2 Cor. vii. 5. "concutit viscera et latus dilacerat matris suæ. Sicque *foris pugna, intus timores*; extra interficit gladius, et domibus⁶ "mors similiter intentatur. Sicque frequenter fit, quod "Christi ecclesia tot angustiis perturbatur; dum alere credit filios, nutrit in sinu ignem, serpentes, et regulos, qui flatu "et morsu et incendio cuncta vastare nituntur. Hinc est, "quod ad monstra hujusmodi perimenda, et expugnandas acies "inimicas, ac⁷ tempestatum inquietudines mitigandas, Apostolica sedes his temporibus cum multa diligentia quandam "alumnum, imperatorem videlicet Frethericum, quem quasi "a matris utero excepit, uberibus lactavit, humeris bajulavit, "de manibus quærentium animam ejus frequenter eripuit, "educare studuit, multis laboribus et expensis usque ad virum "perfectum perduxit, ad regiæ dignitatis decorem, et tandem "ad fastigium culminis imperialis provexit, credens illum "habere defensionis virgam et baculum senectutis. Ipse "autem dum in Theutonicam se transtulit ad habenas imperii "optinendas, jocunda, ut credebatur, auspicia, sed verius "pericula, matris optutibus inferebat. Nam sponte, non

¹ This letter had been sent to various bishops in the previous year, 10 Oct. 1227. Potthast. Regest. Pontif. p. 695. See Huillard-Bréholles, Hist. Diplom. Freder. II., iii. p. 24.

² O. W. ins. *si*.

³ *flatu*] flante vento, O. W.

⁴ *vehitur*] tenditur, O. W.

⁵ *turbulentæ*] turbulentis, B. O. W.

⁶ *domibus*] domi, O. W.

⁷ *ac*] ad, O. W.

" monitu, sede Apostolica ignorante, crucem suis affixit A.D. 1228.
 " humeris, vovens solenniter se in Terræ Sanctæ subsidium Letter of
 " profecturum. Deinde se et alios cruce signatos excommuni- Pope Gre-
 " cari optinuit, nisi certo proficiscerentur tempore. Sed in- gory IX.
 " cidenter absolutionem petiit et accepit, de parendo super to arch-
 " hoc mandatis ecclesiæ prius præstito juramento. Exube- Langton
 " rantem autem gratiam super ipsum Apostolica sedes infun- on the
 " dens, ut festinantius ad Terræ Sanctæ transiret subsidium, conduct
 " ipsum contra morem ad coronam vocavit, qui ad hoc non of the
 " invitare,¹ sed multiplicatis intercessoribus invitari per mag- emperor.
 " nificos nuncios consuevit. Sicque idem sub crucis vexillo
 " usque ad hæc tempora propria negotia plenius et perfec-
 " tibus consummavit. Tandem cum manibus felicis recorda-
 " tionis Honorii Papæ, prædecessoris nostri, in beati Petri
 " basilica recepisset diadema, de manibus nostris, tunc in
 " minori officio constitutis, crucem resumpsit, voto publice
 " innovato. Plures sub spe sui subsidii ad crucem sumendam
 " induxit, et certum recepit terminum transfretandi. Habito
 " quoque postmodum apud Verulas² cum ecclesia Romana col-
 " loquio, juravit publice se in certo termino, a Romana sibi
 " ecclesia præfigendo, et tanquam imperatorem honorifice pro-
 " fecturum. Exinde apud Ferentinum in colloquio simili duorum
 " annorum transfretandi elegit sibi terminum et præfixit; sic-
 " que transiturum, et nobilem mulierem,³ natam carissimi filii
 " nostri in Christo Johannis regis Jerosolimorum, illustris
 " ipsius regni hæredem, in conjugem recepturum, solenniter f. 68 b.
 " præstito juramento spopondit; adjungens, quod per hoc ad
 " obsequium Terræ Sanctæ, non ut cæteri peregrini, sed ut
 " Templarii et Hospitalarii, se in perpetuum obligaret.
 " Appropinquante itaque termino prælibato, coepit excusationes
 " multiplices prætere, se ad transitum asserens non para-
 " tum; et ut denuo ternorum sibi daretur terminus annorum,
 " grandia optulit obsequia Terræ Sanctæ, cum obligationibus
 " satis magnis. Apostolica vero sedes, ne tantis laboribus
 " exufflatis et inutiliter sic exhaustis totum dissolveretur
 " negotium, quod huic principi post Romanam ecclesiam
 " principalius incumberebat, habito plurium episcoporum et
 " aliorum virorum consilio, de contingentibus nil omittens,
 " venerabilem fratrem nostrum P[elagium] Albanensem episco-
 " pum, et bonæ memoriæ G[ualonem] titulo Sancti Martini
 " presbyterum cardinalem, ad confirmanda illa, quæ imperator
 " pro crucis obsequio spontaneus promittebat, transmisit. Cum-

¹ *invitare*] invitatus, B. O. W.³ Yolande de Brienne.² Veroli.

A D. 1228. " que apud Sanctum Germanum cum pluribus Alemanniæ
 Letter of " principibus pariter convenissent, imperator propria manu
 Pope Gre- " juravit, quod inde ad biennium, id est, in passagio Augusti
 gory IX. " nunc proximo transacto, omni excusatione et dilatione ces-
 to arch- " santibus, transfretaret, mille milites ibidem per biennium
 bishop " teneret ad suum stipendium pro subsidio Terræ Sanctæ, cen-
 Langton " tum milia unciarum auri, in quinque passagiis tunc proximo
 on the " futuris, illuc destinaret certis assignanda personis. Et tunc
 conduct " cardinales presbyteri, de imperatoris consensu, in conspectu
 of the " principum ac populi circumstantis, excommunicationis sen-
 emperor. " tentiam publice auctoritate Apostolica protulerunt; in quam
 " incideret imperator, si forte in aliquo defecerit prædictorum.
 " Obligavit insuper se imperator ad centum chelendras et quin-
 " quaginta galeas ducendas et tenendas ultra mare, et quod
 " insuper duobus milibus militum passagium certis terminis
 " largiretur, in animam suam jurari faciens, se ista quæ
 " diximus impleturum, et sponte consentiens in se et regnum
 " suum ferri sententiam, si¹ non fuerint observata. Qualiter
 " autem hæc impleverit, advertas. Nam cum [ad] ejus fre-
 " quentem instantiam multa cruce signatorum milia, per ex-
 " communicationis sententiam coartati,² in termino destinato
 " ad portum Brundisii properassent, quia gratiam suam im-
 " perator subtraxerat civitatibus fere cunctis in portibus con-
 " stitutis, et idem a prædecessore nostro ac a nobis frequentius
 " monitus, ut diligenter pararet omnia et fideliter quæ spo-
 " ponderat adimpleret, ipse promissorum,³ quæ sedi Apostolicæ
 " et cruce signatis per prædicatores et literas suas fecerat de
 " sponsione passagii, necessariorum et victus, suæ salutis im-
 " memor, tam diu in æstivi fervoris incendio in regione
 " mortis et aeris corruptela detinuit Christianum exercitum,
 " ut non solum magna pars plebis, verum etiam non modica
 " multitudo nobilium et magnatum, pestilentia, sitis ariditate,
 " ardoris incendio, ac multis incommoditatibus expiravit.
 " Inter quos defecerunt bonæ memoriæ episcopi⁴ Andegavensis
 " et Augustensis. Pars vero non modica infirmitate gravata
 " regrediens, in viis, in silvis et planitiis, in montibus et
 " speluncis occubuit jam ex parte. Sane reliqui, vix obtenta
 " licentia, licet galeis, chalendras, ac naves sufficientes ad

¹ O. W. ins. hæc.

² coartati] coartari, B.

³ promissorum] præmissorum, B.
 O. W.

⁴ episcopi . . . Augustensis] no-
 bilis vir Lantgravius et episcopus
 Augustensis, Huillard-Bréholles, iii.

p. 27. This seems to be the true
 reading, as the bishop of Angers
 (William) did not die till many
 years afterwards. *Augustensis* is
 probably bishop Siegfried of Augs-
 bourg.

" transitum victualium, hominum, et equorum, ut promiserat, A.D. 1228.
 " non adessent, in festo tamen beatæ Virginis cum jam em- Letter of
 " poris instantia immineret, ut naves [a] transmarinis partibus Pope Gre-
 " inciperent remeare, sulcare maria inchoarunt; sed pro nomine gory IX.
 " Jesu Christi se discrimini committentes,¹ ac credentes im- to arch-
 " peratorem cominus eorum vestigia secuturum. Idem vero, bishop
 " evacuatis promissionibus, ruptis vinculis quibus tenebatur Langton
 " ascriptus, calcato timore divino, contempta reverentia Jesu on the
 " Christi, censura ecclesiastica vilipensa, ac relicto exercitu emperor.
 " Christiano, exposita infidelibus Terra Sancta, devotione po-
 " puli Christiani abjecta, in suum et totius Christianitatis
 " obprobrium retrorsum [abiit], abstractus et illectus ad con-
 " suetas regni² delicias, abjectionem corporis sui frivolis ex- Thren.
 " cusationibus, ut dicitur, gestiens palliare. Attendite ergo, et 12.
 " videte, si est dolor sicut dolor sedis Apostolicæ, matris vestræ,
 " sic crudeliter et totiens deceptæ in filio quem lactaverat,
 " in quem posuit in hoc facto spei suæ fiduciam, in³ quem tot
 " beneficiorum abundantiam cumulavit; dissimulans interim,
 " ne occasione inventa se averteret a Terræ Sanctæ subsidio,
 " exilia præsulum, spoliationes, captivitates, et injurias multi-
 " plices, quas ecclesiis, viris religiosiis,⁴ clericis irrogavit, et
 " obaudiens querelas multiplices pauperum, populorum, et
 " nobilium patrimonii ecclesiæ clamantium contra ipsum, quas
 " in aures Domini Sabaoth credimus introisse. Et quamvis S. Jac. v. 4.
 " ecclesia Romana tueri debeat filium tanta diligentia educa-
 " tum et magnificentia exaltatum, nunc ipsum gemit sine
 " Marte victum, absque hoste prostratum, et in suæ confu-
 " sionis obprobrium tam ignominiose dejectum. Non minus
 " gemit exterminium exercitus Christiani, qui non inimicorum
 " gladiis vel virtute defecit, sed calamitate tam miserabili est
 " consumptus. Gemit etiam, quod pars residua bellatorum,
 " exposita maris periculis et fluctibus tempestatum, absque
 " duce, præceptore, et principe ducitur, quo ignorat, modi-
 " cum profectura Terræ Sanctæ utilitatibus. Quibus debita
 " consolationis solatium et oportunæ subventionis⁵ auxilium,
 " impediens jam maris frementis procellis temporisque
 " angustia, juxta votum non possumus ministrare. Gemit
 " insuper excidium Terræ Sanctæ, quam nunc eripi de
 " manibus paganorum sperabamus; quam olim, ut asseritur,
 " recuperasset Christianus exercitus per concambium Damietæ,
 " nisi semel eis et iterum imperialibus fuisset literis inter-
 " dictum. Qui etiam non fuisset in manibus paganorum in-

¹ committentes] concurrentes, W.² O. W. ins. sui.³ in . . abundantiam] om. O. W.⁴ W. ins. et; clericis is expuncted in C.⁵ subventionis] subjectionis, B.

A.D. 1228. "clusus, si galearum subsidium, ut ex parte sua promissum
 Letter of "fuerat¹ et fieri poterat, subsecutum. Nam Damietta,² quæ, ut
 Pope Gre- "astruitur, suo tradita nuntio et aquilis imperialibus insignita,
 gory IX. "eodem die crudeliter spoliata, et per suos deteriorata viliter
 to arch- "et ignominiose, per ipsos fuit infidelibus restituta. Recurrit
 bishop "etiam ad rediviva suspiria et amissionem præscriptam, re-
 Langton "colens Damietæ tot laborum angustias, tot expensarum
 on the "dispendia, tot mortes fidelium, et tot excursus temporum,
 conduct "quæ inutiliter affluerunt, subortis lacrimis flere non cessat;
 of the "nec est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus, nec abster-
 emperor. "gat lacrimas a maxillis. Cum ergo vox ejus in Rama jam sonu-
 "erit, et Rachel non solum filios, sed hæc omnia irremediabili
 "lamentatione deploret, quis fidelium a gemitibus et suspiriis
 "continebit? quis filiorum, cernens aquarum profluvia de
 "matris oculis prodeuntia, lacrimas non effundet? quis matris
 "non compatietur angustias, nec immensis ejus doloribus con-
 "dolebit? quis fidelium propter hæc non ardentius inflamma-
 "bitur ad subsidium Terræ Sanctæ, ne Christiana juvenus ex
 "insperato casu penitus prostrata videatur et ignominiose
 "animo consternata. Nonne viri cordati et filii Jesu Christi
 "debent ad subsidium Terræ Sanctæ tanto fortius animari,
 "quanto ignominiam jam amplius resultare conspiciunt ex
 "insperata ruina in patrem et filium, in Redemptorem atque
 "redemptos, in Christum et populum Christianum? Nos igitur
 "hoc negotium tanto ardentius resumere affectamus, et pro-
 f. 69. "fundiori consilio alta intendimus remedia invenire, quanto
 "magis³ necessitas et ex multis inflata doloribus nostram
 "grandis angustia [mentem] pavit;⁴ et sic cum Dominus
 "populo Suo modicum ostendit Se iratum, de illius manu hoc
 "tempore sacrificium non acceptans, qui prudentiam non est
 "imitatus illorum per quem salus in Israel [fieri] consuevit,
 "non⁵ tamen misericordiæ Dei sunt consumptæ, nec ejus mi-
 "serationes penitus defecerunt. Sperantes namque in miseri-
 "cordia Dei nostri, qui viam nobis ostendit, per quam in
 "hoc opere prospere gradiamur, et viros secundum cor suum
 "destinabit, qui præcedant in cordis puritate ac manuum
 "munditia exercitum Christianum. Ideoque fraternitatem
 "vestram obsecramus in Domino, per Apostolica scripta præ-
 "cipiendo mandantes, quatinus hoc clero et populis vobis
 "commissis fideliter exponentes, ac inducentes eosdem ad hæc
 "exequenda, suos studeant animos præparare, et ipsos ad

¹ fuerat] extiterat, O. W.² O. W. ins. *perdita*.³ magis] major incumbit, O. W.⁴ pavit; et sic cum] premit; etsi enim, Huillard-Bréholles.⁵ non] nondum, O. W.

“ vindicandam injuriam Jesu Christi sedulis exhortationibus A.D. 1228.
 “ invitetis, ut, cum ipsos sedes Apostolica habito majori tractatu Letter of
 “ sollicitandos providerit, promptos inveniatur et paratos. Porro, Pope Gre-
 “ ne tanquam canes muti, non valentes latrare, videamur de- gory IX.
 “ ferre homini contra Deum, non sumentes ultionem de illo, to arch-
 “ qui tantam injuriam¹ populo procuravit, imperatorem videlicet bishop
 “ Frethericum, qui nec transfretavit in termino constituto, nec Langton
 “ illuc in taxatis passagiis præscriptam pecuniam destinavit, on the
 “ nec mille duxit milites per biennium tenendos ad suum [sti- conduct
 “ pendium] pro subsidio Terræ Sanctæ ibidem, sed in² tribus of the
 “ articulis manifeste deficiens, in descriptæ excommunicationis emperor.
 “ laqueum ultroneus se ingessit, excommunicatum, quamquam
 “ inviti, publice nunciamus, et mandamus ab omnibus arctius
 “ evitari,³ contra ipsum, si contumacia ejus exegerit, gravius
 “ processuri. Confidimus tamen adhuc in pii Patris clementia,
 “ qui neminem vult perire, quod oculi mentis caligantes, hoc
 “ ecclesiastico delibuti colirio, si non fuerit animo rebellis,
 “ lumine poterunt illustrari, ut suam aspiciat nuditatem, et
 “ ignominiam quam incurrit, avertant; sicque recurrat ad
 “ medicum, et ad matrem ecclesiam revertatur, per humi-
 “ litatem debitam et satisfactionem congruam salutis remedia
 “ recepturus. Non enim ejus salutem in Domino affectamus
 “ interire, quem olim sincere dileximus, in minori etiam officio
 “ constituti. Data Laterani, Pontificatus nostri anno secundo.”

*Quomodo imperator Frethericus promulgaverit se excommuni-
 catum fuisse injuste.*

Imperator itaque Frethericus, cum a referentibus se excom- Declara-
 municatum cognovisset, perturbatus est valde; et sicut Papa tion of the
 per litteras suas in omnibus Christianorum finibus latam fece- emperor
 rat sententiam publicari, ita dictus imperator scripsit univer- on his ex-
 sis regibus et principibus Christianis, conquerens sententiam cation.
 in eum fuisse injuriose latam. Denunciavit etiam singulis
 et universis, se non frivolis excusationibus, sicut ei Papa men-
 dose imposuit, a peregrinatione inchoata reversum, sed maxime
 infirmitatis causa, Illius super hoc testimonium invocans,
 qui est testis in cælo fidelis. Affirmavit insuper, quia quam
 citius sibi Deus prosperitatem præstiterit corporalem, votum
 suæ peregrinationis, sicut decet imperatorem, cum honore
 congruo persolvere Domino procurabit. Inter cæteros siquidem

¹ O. W. ins. in *Dei*.

² O. W. ins. *his*.

³ O. W. ins. “per vos et alios”

“ ecclesiarum prælatos excommu-

“ nicationem facientes publice

“ nuntiari.”

A.D. 1228. catholicos reges literas auro bullatas Anglorum regi trans-
 Letter of misit, proponens in eisdem Romanam ecclesiam tanto jam ava-
 the em- ritie succensam incendio et concupiscentia manifesta, quod
 peror to bonis ecclesiasticis non sibi pro voto sufficientibus, imperatores,
 the king of reges, et principes exhæredare et tributarios constituere non
 England against the veretur. Habeat autem de præmissis rex Anglorum ex se
 Pope.

ipso [exemplum], cujus patrem, regem scilicet Johannem, tam
 diu excommunicatum tenuit, quousque ipsum et regna ejus
 constituit sub tributo. Habeant etiam generaliter omnes idem
 exemplum de comite Tholosano, et alios principes multos,
 quorum terras et personas tamdiu sub interdicto concludere
 molitur, donec illos in consimilem redigat servitutem. Si-
 monias, exactiones diversas, et a sæculis inauditas, quas
 in ecclesiasticas personas incessanter exercent, usuras
 manifestas, et palliatis, quibus hactenus incognitis
 totum mundum inficiunt, prætermitto. Sermones
 tamen super mel mellitos et super oleum mollitos,
 insatiabiles sanguisugæ,¹ dicentes curiam Romanam
 esse ecclesiam, matrem nostram, ac nutricem; cum sit
 curia prætaxata omnium malorum radix et origo, non
 maternos, sed actus exercens novercales, ex cognitis
 fructibus suis certum faciens argumentum. Revolvant
 hæc incliti barones Angliæ, quos Papa Innocentius
 bullatis literis communitos animavit, ut in regem
 Johannem quasi ecclesiæ inimicum insurgerent obsti-
 natum. Sed postquam enormiter memoratus rex est
 incurvatus, et se suumque regnum ecclesiæ Romanæ,
 velut effeminatus, mancipavit, prædictus Papa pro-
 cures, quos prius sustinuit et excitaverat, postposito
 mundi pudore Deique timore, conculcavit morti expo-
 sitos et miserabiliter exhæredandos, ut more Romano
 protervo hiatu quod pinguius erat, proh dolor, absor-
 beret! Et factum est quod, incitante Romanorum
 avaritia, princeps provinciarum facta est sub tributo.
 Ecce mores Romanorum, ecce laquei prælatorum, qui-
 bus universos ac singulos quæerunt illaqueare, nummos
 emungere, liberos subjugare, pacificos inquietare,² in

¹ Sic., the verb being omitted. | ² *inquietare*] inquietares, B.

vestibus ovium, cum sint intrinsecus lupi rapaces, A.D. 1228. legatos huc et illuc mittentes, excommunicare, suspendere, punire potestatem habentes, non ut semen, id est, verbum Dei, seminent fructificandum, sed ut pecuniam extorqueant, colligant, et metant quæ nunquam seminarunt. Sicque fit, ut ecclesias sacras, pauperum refugia, sanctorum mansiones diripiant, quas pii ac simplices patres nostri in refectionem pauperum ac peregrinorum et religiosorum sustentationem fundaverunt. Et nunc ad imperia et regna degeneres et ignobiles, quos solæ literæ faciunt insanire, ausu temerario contendunt anhelare. In paupertate quidem et simplicitate fundata erat ecclesia primitiva, cum sanctos, quos cathalogus sanctorum commemorat, fecunda parturiret. Sed *aliud fundamentum nemo potest ponere præter illud quod positum [est] a Domino Jesu ac stabilitum*. Porro quia in divitiis navigant, in divitiis volutantur, in divitiis ædificant, timendum ne paries inclinetur ecclesiæ, ne, maceria depulsa, ruina subsequatur. "In nos etiam, novit Scrutator omnium, injuste debacchantur, dicentes nos nolle terminis tranfretasse constitutis, cum multa me Deo et ecclesiæ et imperio inevitabilia ac ardua negotia, præter infirmitatis incommoda, detinebant, quorum primum fuit rebellium Siculorum insolentia; nec videbatur nobis sanum fuisse consilium expediens Christianitati, nos in Terram Sanctam transisse, bellum intestinum post terga relinquentes; sicut nec medico, ferro infixio vulnere, fomentum adhibere medicinæ." In conclusione¹ quoque demum hoc adjecit, exhortans orbis principes universos ut contra tantam sibi prospiciant avaritiam et iniquitatem, quia

Letter of the emperor to the king of England against the Pope.

1 Cor. iii. 11.

Tunc sua res agitur, paries cum proximus ardet.

Hor. Epist. i. 18, 84.

¹ O. W. ins. *epistola*.

A.D. 1228. *Quod imperator movit persecutionem contra dominum Papam.*

f. 69 b.
Invasion
of the
Papal
territory
by the
emperor.

Ex hac itaque imperator perturbatione commotus excitavit contra dominum Papam et Romanæ ecclesiæ patrimonium seditionem¹ gravissimam, invadens ejus civitates et occupans castella. Sicut idem Papa per literas suas Romano legato Francorum directas evidenter expressit, in horum² verborum tenorem :

Autenticum domini Papas.

Letter of
the Pope
complain-
ing of this.

“Gregorius episcopus Romano Francorum legato salutem,
“etc. Attende, quæsumus, et vide si est dolor sicut dolor nos-
“ter, quia filium quem nutrit ecclesia Romana et exaltavit,
“sperans eum propugnatorem habere contra perfidas nationes,
“ecce nunc persecutorem sentit immanem, et hostem validum
“experitur. Et ne taceamus atroces injurias et jacturas
“enormes, quibus Frethericus dictus imperator ecclesiam et
“personas ecclesiasticas damnabiliter hactenus flagellavit,
“patrimonium Apostolicæ sedis per Sarracenos et alios im-
“pugnat; et quod detestabilius est, cum Soldano et aliis
“Sarracenis nefandis contrahens pactiones, illis favorem,
“Christianis odium, exhibet manifestum, ad exterminandas
“domos Hospitalis et fratrum militiæ Templi, per quas re-
“liquiæ Sanctæ Terræ hactenus sunt observatæ, impie annul-
“lando. De mandato enim illius inter Sarracenos et Chris-
“tianos fide fracta trengarum, cum Sarracenis [per terras]
“dorum prædictarum hostiliter equitans,³ occisis et cap-
“tis quampluribus, cum prædas plures abduxissent, Tem-
“plarii ex hoc moti insurrexerunt contra ipsos; et cum prædas
“abstulissent ad valentiam sex milium marcarum, Thomas co-
“mes Atterarum,⁴ imperatoris bajulus, illis redeuntibus furi-
“bundus occurrens,⁵ eandem prædam, ipsis non audentibus
“juxta ordinis sui instituta manum armatam contra Chris-
“tianos erigere, abstulit violenter, et reddidit Sarracenis,
“præter quædam quæ idem Thomas sibi dicitur retentasse.
“Quod si Sarraceni prædam auferant Christianis, dictus
“Thomas non solum ad recuperationem ejus [non] intendit, sed
“nec patitur ut Christiani prædam auferant aliquando Sar-

¹ *seditionem*] persecutionem, O.
W.

² *horum . . . tenorem*] hæc verba,
O. W.

³ *equitans*] B. ins. e above the
line so as to make the word equi-

etans; Huillard-Bréholles prints
inquietantes (iii. p. 74).

⁴ Thomas of Aquino, count of
Acerra.

⁵ *occurrens*] So Huillard-Bré-
holles; et currens, B. O. W.

" racenis. Quare factum est, ut illi ex hoc violentiores¹ effecti A.D. 1228.
 " nostros audacter impugnent, et nostri proditiōis [periculum] Letter of
 " formidantes minus audeant refragari. Et sic effusio sangui- the Pope
 " nis Christiani nonnunquam in imperatoris damnable lucrum complain-
 " cedit. Adhuc autem Thomas prædictus, vel potius impera- ing of the
 " tor per ipsum, prædictas domos immanius persequens, ipsas emperor.
 " domibus et possessionibus quas habebant vi arctiori per
 " violentiam spoliavit, easque privilegiis Apostolicæ sedis pri-
 " vare contendens, et imperiali subicere jurisdictioni nititur,
 " in manifestam subversionem ecclesiasticæ libertatis. Cen-
 " tum servos etiam, quos domus Hospitalis et Templi habe-
 " bant in Sicilia et Apulia, colligi faciens, eos reddidit Sar-
 " racenis, nulla exinde recompensatione facta domibus supra-
 " dictis. Et sic servis Christi servos præfert Machometi, ut ex
 " præmissis ostenditur evidenter. Adhuc pro certo scias quod
 " licet dictus imperator cum paucis militibus mare dicitur in-
 " trasse, contra patrimonium ecclesiæ magnum exercitum Chris-
 " tianorum et Saracenorum multitudinem destinavit, ut de ob-
 " servatione fidei² et malignitate constet, omnibusque manifestum
 " exhibeat argumentum. Unde, inquam,³ firmam spem fiduci-
 " amque habemus in Illo, qui ecclesiam Suam supra fidei
 " petram stabiliens, quantumcunque irruant venti et inundent
 " flumina, ipsam tamen non permittet everti vel naufragari.
 " Dum itaque videmus eum in subversione fidei Christianæ
 " ita nequiter machinantem, ita impie sævientem, possemus
 " extremum periculum formidare; sed quantumcunque impii
 " prolongetur iniquitas, nunquam tamen in sua poterit pra-
 " vitate prævalere, sed in ea potius evanescet. Cum igitur
 " ex officio, licet indignis, nobis injuncto providere cogimur,
 " ne minister Machometi in Christi ministros diutius valeat
 " desævire, sed sæviens potius confundatur, et gloria Chris-
 " tiani nominis exaltetur, dilectioni tuæ per Apostolica scripta
 " præcipiendo mandamus, quatinus per terram legationis tuæ
 " hæc solenniter prædicans⁴ Christi fidelibus, ut pro statu
 " fidei et religionis observantia stent ex animo, tanquam pro-
 " sequentes singuli proprium interesse, ac salutaribus monitis
 " effectibus eos et exhortationibus inducere non postponas.
 " Datum Laterani,⁵ nonas Augusti, pontificatus nostri anno
 " secundo."

¹ *violentiores*] insolentiores, O. W.

² O. W. ins. *sua*.

³ *inquam*] ¹/_{nq}, B., i.e., nisi quia, as C. O. W.

⁴ *prædicans*] publicans, O. W.

⁵ *Laterani*] An error for *Petrui*. Potthast. Regest. Pontif. p. 711.

A.D. 1228. *Quomodo populus Romanus excitavit seditionem contra Papam.*

The pope is driven from Rome and flies to Perugia. Per idem tempus populus Romanus in Papam Gregorium seditionem excitavit,¹ et in solemnitate Paschali illum ejece-
runt ab urbe, insequentes eum usque² Viterbium castellum suum, ubi fortiter invalescentes fugaverunt eum usque Perusium. Papa, aliud vindictæ genus non habens, persecutores suos excommunicationis sententia innodavit.

Responsum³ qualiter Franci in terra Albigenensium deteriorem calcarium sæpius reportarunt turpiter mutilati.

French expedition in Provence against Raymond of Toulouse. Eodem tempore rex Francorum misit in Provinciam super comitem Tholosanum expeditionem non modicam militarem, ut dictum comitem debellarent et ab illis finibus propulsarent. Audientes autem quod dictus comes erat tunc apud castrum Saracenum, quod ad jus suum spectare videbatur, decreverunt eum ibidem inclusum obsidione vallare. Comes vero, de eorum adventu præmonitus,⁴ cum ingenti copia armatorum illis venientibus insidias paravit; et in silva quadam, per quam Franci erant transituri, cum suis delitescens hostium expectavit adventum. Venientibus autem Francigenis ad locum insidiarum, irrumpit in eos cum suis legionibus comes non præmeditatus; et facto hinc inde conflictu gravissimo, capti sunt ex Francis milites quingenti et multi interfecti. Capti sunt autem servientes armati ad duo milia bellatorum, quos omnes ad nudam carnem spoliatos, quorundam eorum fecit comes oculos erui, aures et nares præcidi, manus ac pedes aliorum truncari, et sic turpiter mutilatos ad propria remittens, deforme spectaculum Francigenis optulit inimicis.⁵ Milites quoque captivos omnes, collectis prius manubiis eorundem, comes victor sub arctiori custodia deputavit. Actum autem est bellum hoc decimo quinto kalend. Junii apud castrum Saracenum. Et ut breviter dicam,⁶ ter in illa æstate expeditionibus repetitis, Franci fugati vel capti sunt et in-carcerati a comite sæpedicto.

¹ *excitavit et]* excitantes, O. W.

² O. W. ins. ad.

³ This heading is at the foot of the page, in black. W. has none.

⁴ *præmonitus]* præmunitus, W.

⁵ *optulit inimicis]* extiterunt, O. W.

⁶ *dicam]* dicatur, O. W.

De obitu Stephani Cantuariensis archiepiscopi.

A.D. 1228.

Eodem¹ anno Stephanus, Cantuariensis archiepiscopus, apud Death of
Slindonam manerium suum septimo² idus Julii diem clausit archbishop
extremum, et Cantuarię sepultus est pridie nonas ejusdem. Langton at
Quo sepulto, monachi Cantuarienses, impetrata a rege licentia, Slindon.
elegerunt monachum de gremio ecclesię suę, magistrum Election of
Walterum de Heinesham, tertio nonas Augusti; quem cum Walter of
monachi pręsentassent regi, ipse post diutinam deliberationem Eynsham
eundem electum certis objectionibus refutavit.³ Primo quidem by the
ipsis objecit monachis, quod talem elegerunt qui sibi monks.
inutilis erat et regno; secundo quod pater ejusdem de furto
convictus patibulo suspensus fuit; tertio, quod steterat in
causis⁴ contra patrem suum regem Johannem, tempore inter-
dicti. Episcopi pręterea Cantuariensis ecclesię suffraganei
eidem electo objecerunt quia sanctimonialem quandam oppres-
serat et ex illa pueros susceperat, adicientes insuper, quod
electio archiepiscopi sine illorum pręsentia non debuerat cele- f. 70.
brari. Electus vero pręfatus, electioni factę firmiter adhæ-
rens, post appellationem interpositam, assumptis sibi⁵ mona-
chis quibusdam Cantuariensibus, domini Papę se conspectibus
pręsentavit, petens instanter ut electionem factam confir-
maret. Sed dominus Papa, cum cognovisset quod a rege et
episcopis electio contradicta fuisset, distulit negotium, donec
rei certitudinem cognovisset.⁶ Rex autem et episcopi, cum
audissent quod electus memoratus ad curiam Romanam iter
arripuerat,⁷ objectiones pręmissas in scriptum redactas et tam
regio quam episcoporum sigillo⁸ roboratas per Rofensem⁹ et
Cestrensem¹⁰ episcopos domino Papę transmiserunt, magistrum
Johannem Bedefordensem archidiaconum hujus negotii con-
stituentes patronum. Nuntii tandem Romam pervenientes
domino Papę regis et episcoporum literas porrexerunt; qui-
bus Papa diligenter inspectis de consilio cardinalium statuit
partibus diem in crastino Cinerum, ut tunc mediante justitia
causam sententialiter diffiniret.

¹ There is an inverted mitre and pastoral staff in the margin.

² *septimo*] octavo, W. On the error of these two dates, see Madden, *Hist. Anglor.* ii. 802, n. 4. He proposes to exchange them.

³ *refutavit*] recusavit, O. W.

⁴ W. ins. *multis*.

⁵ *sibi*] secum, W.

⁶ *cognovisset*] didicisset, O. W.

⁷ *arripuerat*] arripuisset, O. W.

⁸ *sigillo*] om. W.

⁹ Henry Sandford.

¹⁰ Alexander Stavenby.

A.D. 1228.

*De tempestatibus illius anni.*Heavy
storms
and wet
autumn.

Eodem anno, per totam æstatem facta sunt tonitrua et chorcuscationes horribiles, quæ edificia multa succenderunt in locis diversis, homines et animalia peremerunt; et subsequenti sunt in autumnosequente pluviarum inundationes assidue, quæ in frugibus colligendis damna non modica cultoribus intulerunt.

*De irruptione facta a Walensibus.*Disturb-
ances in
Wales.Siege of
the castle
of Mont-
gomery by
the Welsh.
Its relief
by Henry
III.He burns
the abbey
at Kerry.Capture of
William
de Braose
by the
Welsh.

Eodem tempore, mense Augusto, milites et servientes de castello montis Gomericii, quod in confinio Walliæ situm est, exierunt cum populo regionis, ut transitum cujusdam viæ non longe a castello positum, propter latrones Walenses qui in loco illo viatores peremerunt assidue et transeuntes spoliaverunt, latius facerent et securum. Venientes siquidem ad locum cum gladiis, securibus, fustibus, et armis, coeperunt arbores et ligna, veprum densitates et frutecta succidere, ut viam redderent viatoribus spatiosam. Quod cum a Walensibus compertum fuerat, supervenerunt in fortitudine gravi; et hostes acriter invadentes compulerunt eos castellum ingredi, hinc inde quibusdam peremptis. Et cum castellum obsidione vallasset,¹ inclusi continuo Huberto Angliæ justitiario, cui rex nuper honorem illum cum castello dederat, significaverunt; et rex cum festinatione illuc veniens, Walenses ab obsidione removit. Rex autem Anglorum, qui cum paucis venerat² armatis, majorem expectavit exercitum; et tandem multitudine armorum stipatus ad silvam pervenit supradictam, quæ, ut dicebatur, spatiosa erat nimis, habens quinque leucarum spatium³ in longitudine. Sed licet magna esset et præ nimia densitate ad destruendum difficillima, cum ingenti tamen labore succisa est et ignibus concremata. Et rex inde ad interiora exercitum ducens, venit ad quoddam habitaculum albi ordinis, Cridia vocatum, quod Walensibus erat receptaculum, sicut regi fuerat intimatum. Injecto igitur ad jussionem regis igne in edificiis illis, omnia in favillas redegerunt. Hubertus vero justitiarius, cum situm loci quasi inexpugnabilem avertisset, rege consentiente, jussit ibi castellum firmari; sed antequam opus inceptum ad perfectionem veniret, multi utrinque interfecti sunt, et vir nobilis W[illelmus] de Brausia, dum victualia quæreret, a Walensibus captus et vinculis est addictus. Quidam etiam miles, quem rex nuper

¹ O. W. ins. *Walenses*.² *venerat*] *advenerat*, O. W.³ *spatium in longitudine*] *longitudinis*, W.

donaverat cingulo militari, cum aliis ad victualia quærenda A.D. 1228. exierat; cum socios ab hostibus videret præclusos, in medios hostes audacter prorupit, et multis ex obstantibus interemptis, ipse tandem cum quibusdam aliis de exercitu regis occubuit interfectus. Erant autem multi ex majoribus exercitus regis, qui cum Leolino erant confœderati [ac] regi fide adhæserunt. Unde deficiente in exercitu omni alimentorum genere, rex comperiens, quod quidam suorum avertentes se, et non servando fidem ac pactum eorum,¹ in ore suo et corde mentiti sunt ei, coactus est turpem inire concordiam; in hoc consentiens, ut castellum magnis sumptibus fere jam consummatum² ipsius regis complanaretur expensis, et Leolinus pro laboribus regis et impensis daret tria milia marcas³ eidem regi. Et sic fœdere confirmato, unusquisque ad propria remeavit.⁴ Sicque rex Angliæ, postquam per tres fere menses in constructione castelli prædicti occupatus fuerat et pecuniam infinitam inutiliter consumpserat, remanente Willelmo de Brausia in vinculis Leolini, viro nobili, ignominiose⁵ ad propria remeavit. Et tunc [multos] commovit ad risum, quod cum primo construeretur castellum, justitiarius dans illi nomen vocavit illud Stultitiam Huberti; quia cum novissime viderent post tot labores et expensas solo tenus complanatum, justitiarium⁶ non solum prophetam, sed etiam plus quam prophetam affirmarunt.⁷

"Hubert's
folly"
levelled.

*Quomodo Frethericus in Terram Sanctam applicando negotium
Christi promoverit.*

Eodem anno, Frethericus⁸ imperator mare Mediterraneum The em-
ingressus, ut Domino votum peregrinationis persolveret, in peror lands
vigilia Nativitatis beatæ Virginis Mariæ apud Acon applicuit; at Acre,
venientes⁹ ei obviam clerus terræ et populus cum magno Sept. 7.
honore, ut tantum decebat virum, illum receperunt. Verun-
tamen quoniam noverant eum a Papæ excommunicatum, non
ei communicaverunt in osculo neque in mensa; sed consulue-
runt, ut domino Papæ satisfaciens rediret ad sanctæ ecclesiæ
unitatem. Templarii vero et Hospitalarii in adventu ejus flexis
genibus adoraverunt eum, genua ejus deosculantes; et omnis

¹ eorum] eum, B.

² consummatum] elaboratum, O.
W.

³ marcas] vaccas, O. W.

⁴ remeavit] remearet, O. W.

⁵ ignominiose] om. C.

⁶ O. W. ins. omnes.

⁷ affirmarunt] esse dixerunt, O.
W.

⁸ O. W. ins. Romanorum.

⁹ O. W. ins. que.

A.D. 1228. fidelium qui aderat exercitus glorificabant Deum in adventu ipsius, sperantes quod per eum fieret salus in Israel. Tunc imperator ad universum exercitum gravem deposuit querimoniam de pontifice Romano, quod injustam tulerat in eum sententiam, affirmans se gravissimæ infirmitatis causa et aliorum arduorum negotiorum, quæ totam tangebant Christianitatem, iter suum ad Terræ Sanctæ subsidium distulisse. Soldanus¹ vero Babiloniæ, cum ejus adventum in Siriam cognovisset, misit ei xenia multa et preciosa in auro et argento, in olosericiis² et lapidibus preciosis, in camelis et elephantis, in ursis et simiis, et aliis rebus mirificis, quibus omnibus carent³ incolæ Occidentis. Invenit autem imperator, tempore quo Achon applicuit, principes et rectores exercitus populi Christiani, ducem de Lemburgo, patriarcham Jerosolimitanum, archiepiscopos Nazarensem, Cæsariensem, et⁴ Narbonensem; episcopos Angliæ Wintoniensem et Exoniensem; magistros Hospitalis⁵ et Teuthonicorum, qui præerant octingentis militibus peregrinis et peditibus quasi decem milibus, de diversis mundi partibus congregatis. Qui omnes pari devotione ducti Cæsaream et quedam⁶ munierant castella, ita quod nihil defuit eis, nisi ut Jopen restaurarent, et sic in sanctam tenderent civitatem. Imperator itaque cum statum Terræ Sanctæ cognovisset, approbavit plurimum peregrinorum propositum; et præparatis omnibus ad progrediendum necessariis, processerunt feliciter, prævio imperatore, et xvii. kalend. Decembris apud Jopen prospere pervenerunt. Sed quoniam unusquisque de exercitu necessaria victus ad dies plurimos sibi et equitaturis suis cum summariis per terram portare nequivit, et specialiter propter hoc in portu Aconensi naves essent paratæ, quæ victualium copiam exercitui deferre debebant, cum onustæ velificarent, repente suborta tempestate et supra modum tumescentibus procellis, per septem dies continuos peregrinis Christi victualia fuerant interdicta. Erat autem tunc timor magnus inter multos, ne iratus Dominus populum suum delere vellet de superficie terræ. Sed ineffabilis clementia Dei, quæ neminem temptari permittit ultra quam sustinere potest, tandem clamoribus lacrimosis fidelium excitata,⁷ imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Et continuo, ducente Domino, venit apud Jopen innumera navium multitudo

Reception
of the em-
peror.

f. 70 b.

15 Nov.

1 Cor. x.
18.

S. Matt.
viii. 26.

¹ Malek-el-Kamel.

² olosericiis] pannis sericis, O. W.

³ carent incolæ] regiones abstinent, O. W.

⁴ et] om. C.

⁵ O. W. ins. "et militiæ Templi

"et Hospitalis." See above p. 128 as to these persons.

⁶ O. W. ins. *alia*.

⁷ excitata] excitat', i.e., excitatus, B., as O. W., where *Dominus* is inserted.

cum ingenti copia frumenti et ordeï, vini, et omni genere victualium; ita quod indeficiens abundantia fuit semper in exercitu, usque ad perfectam reedificationem castri memorati, prout rerum necessitas exigebat. A.D. 1228.

De Joseph qui ultimum Christi adventum adhuc vivus expectat.

Hoc denique anno venit in Angliam archiepiscopus quidam Armeniæ majoris, gratia peregrinationis, ut sanctorum Anglicanæ¹ regionis reliquias et loca venerabilia, sicut et per alia regna fecerat, visitaret. Literas quoque² domini Papæ ad commendationem personæ suæ viris religiosis et prælatis ecclesiasticis exhibuit, ut ab ipsis cum debita reverentia reciperetur et honorifice tractaretur. Hic demum, cum³ apud Sanctam Albanum veniens, causa orandi Angliæ prothomartyrem, ab abbate et conventu reverenter susceptus est; ubi cum ab itinere fatigatus ob sui suorumque recreationem aliquandiu perhæderet, cœpit per interpretes suos de ritu et religione hujus patriæ multa et moribus vivendi inquirere, et de partibus orientis plura admiranda referre. Interrogatus autem inter loquendum ab uno, qui fuit ei assidens collateralis, monacho, si in partibus suis conceptio beatæ Mariæ celebraretur, respondit, "Celebratur utique, et hæc est ratio; quia, angelo nunciente Joachim dolenti et inhabitanti tunc desertum, ipsa conceptio facta est. Similiter et conceptio beati Johannis Baptistæ, simili ratione. De conceptione autem Domini, quæ facta est angelo annunciente Mariæ, quæ concepit ex Spiritu Sancto, nulli fidelium venit in dubium." Hæ tres conceptiones in partibus Armeniæ, ut asseruit et prædictis rationibus confirmavit, celebrantur.

Interrogatus similiter inter cætera de Joseph viro illo, de quo frequens sermo habetur inter homines, qui, quando passus est Dominus, præsens fuit et locutus est cum Eo, qui adhuc vivit in argumentum fidei Christianæ, si illum aliquando viderit vel de illo quicquam audierit, respondit archiepiscopus,⁴ asserens rem gestam seriatim, et postea miles quidam Antio-

Impertinens usque huc ○
↓

Arrival in England of an Armenian archbishop, who gives an account of the celebration in Armenia of the three Conceptions.

and of the wandering Jew.

¹ *Anglicanæ*] hujus, O. W.

² *quoque*] vero, O. W.

³ *cum*] Not in C.

⁴ *archiepiscopus*] pro archiepiscopo, W.

A.D. 1228. chenus, de familia ejus, qui interpretis illius erat, notus¹ etiam Account of the wandering Jew. cuidam famulo domini abbatis, Henrico Spigurnel, exponens sermones illius, et dixit lingua Gallicana, "Bene,"

inquit "novit dominus meus hominem illum, et² paulo ante-
 "quam iter arriperet ad partes occidentis, idem Joseph in
 "Armenia comedit ad mensam domini mei archiepiscopi,
 "quem multotiens viderat et audierat loquentem." Et post-
 modum interrogatus de rebus gestis inter Dominum Jesum
 Christum et eundem Joseph, respondit, "Tempore passionis
 "Jesu Christi, cum captus a Judæis in prætorium adductus
 "fuisset ante præsidem Pilatum ut judicaretur ab ipso, ac-
 "cusantibus Ipsum constanter Judæis, cum Pilatus nullam in
 "eo causam mortis invenisset, dixit ad eos, 'Accipite Eum vos,
 "'et secundum legem vestram judicate Eum.' Sed tandem in-
 "valescentibus clamoribus Judæorum, Pilatus dimisit illis
 "Barraban ad petitionem illorum, et tradidit eis Jesum ut
 "crucifigeretur. Trahentibus autem Judæis Jesum extra
 "prætorium, cum venisset ad ostium, Cartaphilus prætorii
 "ostiararius et Pontii Pilati, cum per ostium exiret Jesus, pepu-
 "lit³ Eum pugno contemptibiliter⁴ post tergum, et irridens
 "dixit, 'Vade Jesu citius, vade, quid moraris?' Et Jesus
 "severo vultu et oculo respiciens in eum, dixit; 'Ego⁵ vado,
 "'et expectabis donec veniam.'⁶ Ac si juxta Evange-
 "listam diceretur; 'Filius quidem hominis vadit sicut
 "'scriptum est de Eo; tu autem secundum adventum
 "'meum expectabis.' Itaque juxta verbum Domini expectat
 "adhuc Cartaphilus⁷ ille, qui tempore Dominicæ passionis erat
 "quasi triginta annorum, et semper cum usque ad centum
 "attigerit ætatem redeuntium annorum, corripitur quasi
 "incurabili infirmitate, et rapitur quasi in extasim;
 "et convalescens, redit redivivus ad illum ætatis statum,
 "quo fuit anno quando passus est Dominus,⁸ ut vere pos-

¹ *nactus* . . *Spigurnel*] Not in C.

² *et*] qui a, W.

³ *pepuli*] Altered to *repulit* in C.

⁴ *contemptibiliter*] impie, O. W.

⁵ W. ins. *inquit*.

⁶ *veniam*] redeam, W. Below the two figures are represented; Cartaphilus is saying, "Vade, Jesu, ad judicium tibi præpara-
 "tum;" our Lord, who bears

the cross, "Vado, sicut scriptum

"est de me, tu vero expectabis do-

"nec veniam." Above the first is

"Cartaphila Christo. Yppa Christo,

"crassay Christus." Above our

Lord's figure, "Responsio Christi.

"Euena yppa uo ananymamo."

⁷ Par. puts in the margin, "vel

"-la."

⁸ *Dominus*] Christus, O. W.

" sit dicere cum Psalmista, *Renovatur ut aquilæ juven-* A.D. 1228.
tus mea. Verum post passionem Domini, crescente fide Pa. cii. 5.
 " catholica, idem Cartaphilus baptizatus fuit ab Anania, qui Account
 " baptizavit beatum Paulum Apostolum, et vocatus est Joseph. of the
 " Habitat autem frequenter in utraque Armenia et in aliis wandering
 " regionibus orientis, vivens inter episcopos et alios ecclesiæ Jew.
 " prælatos; homo sanctæ conversationis et religionis, pauca
 " habens verba et circumspecta, ut qui nihil loquitur nisi
 " ab episcopis et viris religiosis fuerit requisitus. Et tunc
 " refert¹ de rebus antiquitatis, et de his quæ gesta fuerant
 " in passione Domini et resurrectione, et de testibus re-
 " surrectionis, illis videlicet qui surrexerunt cum Christo
 " et venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis.
 " Refert etiam de simbolo Apostolorum, et eorum divi-
 " sione et prædicatione; et hoc sine risu et omni levitate
 " verborum, et nota reprehensionis vel redargutionis;
 " ut qui magis versatur in lacrimis et timore Domini,
 " metuens semper et suspectum habens adventum Jesu
 " Christi in igne, sæculum judicaturi; ne Ipsum in ultimo
 " examine inveniat iratum, quem ad passionem properan-
 " tem irridens ad dignam provocaverat ultionem. Veniunt
 " ad eum multi de remotis mundi partibus, delectantes in
 " ejus visione et confabulatione, quibus si sint viri autentici,
 " de rebus interrogatis breviter solvit quæstiones. Munera
 " omnia sibi respuit oblata, victu moderato² et vestitu con-
 " tentus. In hoc semper ponit suæ spem salutis, quia igno-
 " rans deliquit, dicente Domino et orante;³ 'Pater, ignosce illis,
 " 'quia nesciunt quid faciunt.' Paulus siquidem, per igno-
 " rantiam qui peccavit, gratiam promeruit. Similiter
 " et Petrus, qui per fragilitatem, id est, timorem,
 " Dominum negavit. Judas autem, qui per iniquitatem,
 " id est, cupiditatem, Dominum tradidit, effusis vis-
 " ceribus se laqueo suspendens, sine spe salutis vitam
 " infelicem terminavit. In hac ratione sibi spem Car-
 " taphilus ponit indulgentiæ,

"Erroremque suum quo tueatur habet."

Ovid.
Fast. i. 32.

Percuntatus etiam memoratus archiepiscopus de archa f. 71.
Noe, quæ adhuc dicitur in montibus Armeniæ requies-

¹ refert] referre solet, O. W.

² W. ins. tantum.

³ W. ins. in passione sua pro
inimicis suis.

A.D. 1228. cere, et de multis aliis, hoc idem affirmavit, testimo-
 The ark. nium perhibens veritati; qui propter personæ reveren-
 tiam, et ipsius honestatis bullatum testimonium, fidem
 impressit mentibus auditorum, et suam narrationem
 Witnesses rationis sigillo confirmavit. Hujus etiam rei eventus
 to the truth falsitatis nequaquam posse redargui testatur quidam
 of the arch- nobilis miles et in armis strenuus, Ricardus de Ar-
 bishop's gentomio, qui partes orientales sub titulo peregrina-
 statements. tionis devotus in propria præsentia cum multis aliis
 visitavit, et postea Beritensis¹ episcopus nomine Gua-
 lerannus. ○
 †

Quomodo magister Rogerus successit Eustachio.

Death of Eustace bishop of London. Eodem anno Eustachius Londoniensis episcopus diem clausit
 Election of Roger le Noir. extremum.² In³ cujus loco canonici elegerunt magistrum Ro-
 gerum, cognomento Nigrum, virum in literatura profundi
 Death of Geoffrey bishop of Ely. pectoris, honestum, ac per omnia laudabilem, religionis
 Election of Hugh Northwold. amatorem ac defensorem, omni genere superbie caren-
 tem, canonicum de gremio ecclesiæ suæ; quem dominus
 rex sibi præsentatum sine difficultate recepit. Eodem tempore
 obiit Galfridus Elyensis episcopus, mense Decembris, et sepul-
 tus est in ecclesia cathedrali sua, pridie idus mensis ejusdem;
 sicut et prædictus Eustachius in sua. Quo⁴ Galfrido
 defuncto, monachi elegerunt communi assensu Hugonem Sancti
 Ædmundi abbatem, qui regi præsentatus gratanter susceptus
 est, et episcopatus bonis omnibus investitus.

*Quomodo magnates transmarini regem Anglorum sollicitaverant
 ut transfretaret.*

Henry III. Anno Domini mcccix. Rex Anglorum Henricus ad Natale
 at Oxford. Domini tenuit curiam suam apud Oxoniam, præsentibus mag-
 Embassy from the nobles of Gascony, Aquitaine, and Poitou. natibus regni. Venit autem ad eum ibi archiepiscopus⁴ Bur-
 degalensis, missus a magnatibus Wasconie, Aquitanie, et Pic-
 taviæ, qui a rege cum honore susceptus⁵ dies cum illo natalitios

¹ i.e., of Beyrout.

² *extremum*] supremum, W.

³ An inverted mitre is in the

inner margin; on the other one erect with a pastoral staff.

⁴ Giraud de Malemort.

⁵ *susceptus*] receptus, O. W.

celebravit. Venerunt etiam et alii solennes nuntii¹ de Nor- A.D. 1229.
 mannia, quorum omnium unum atque idem erat negotium; Invitation
 ut videlicet ex parte magnatum regionum prædictarum regem to Henry
 studiosè sollicitarent, quatinus ad partes illas venire in propria III. from
 persona dignaretur, denuntiantes ei, quod universi ad eum the nobles
 cum equis venirent et armis et populo regionis, atque cum of Nor-
 illo immutabiliter starent, ut revocare posset hæreditates mandy.
 amissas. Rex autem, qui adhuc erat nimia simplicitate per- The matter
 plexus, a justitiario suo, quem consiliarium habuit unicum, postponed
 consilium quærens, nihil aliud accepit, nisi ut negotium dif- by the
 feret, donec hora felicior arrideret. Nuntii vero, aliud non advice of
 habentes in responsis, ad propria sunt reversi.² Hubert de
 Burgh.

*Quomodo Papa Gregorius bellum movit contra Fræthericum
 imperatorem.*

Circa dies istos Papa Gregorius nimis moleste ferens, quod War be-
 Romanorum imperator Fræthericus excommunicatus et rebellis tween the
 ad Terram Sanctam transierat, de illius pœnitentia et satisfac- Pope and
 tione, ut rediret ad ecclesiæ unitatem, non mediocriter despe- emperor.
 rabat. Decrevit ergo eum, quem contumacem vidit et rebellem,
 ab imperiali fastigio³ depellere; et alium quemlibet filium
 pacis et obedientiæ loco⁴ ejus subrogare. Sed quoniam hujus
 rei certitudo nobis non nisi per alios constare potuit, ponemus
 hic literas Thomæ cujusdam comitis, quem imperator cum
 quibusdam aliis in recessu suo imperii tutorem constituit et
 rectorem, quas imperatori super hoc negotio in Siriam desti-
 navit, et quas a quodam fide digno suscepimus peregrino.

“Excellentissimo domino F[rætherico], Dei gratia imperatori Letter to
 “Romanorum, et semper Augusto, ac Siculorum regi poten- the em-
 “tissimo, Thomas comes Atteranensis, suus in omnibus fidelis peror from
 “ac devotus, salutem et de hostibus triumphare. Post re- Thomas
 “cessum vestrum, domine excellentissime, Gregorius, pontifex count of
 “Romanus et magnificentis vestræ hostis publicus, congre- Acerra.
 “gato exercitu copioso per Johannem de Brennes, regem
 “quondam Jerosolimorum et alios quosdam viros strenuos,
 “quos militiæ suæ principes constituit, terram vestram et
 “hominum vestrorum hostiliter ingressus, contra legem Chris-
 “tianam decrevit vos in gladii vincere materiali, quem non

¹ O. W. ins. ad dictum regem.

² Here follows in Wendover a chapter headed, “Quomodo astro-
 nomici Tholetani scripserunt de

“concurso planetarum.” Coxe, iv.
 p. 180.

³ fastigio] fastu, W.

⁴ loco ejus subrogare] om. C.

A.D. 1229. " potuit deicere in gladio, ut asserit, spirituali. Nam Jo-
 Letter of " hannes præfatus, de regno Francorum et aliis conterminis
 Thomas " regionibus militiam contrahens non modicam, sub spe im-
 count of " perii, si vos possit subigere, de thesauris Apostolicis suis
 Acerra, " militibus stipendia ministrat. Itaque idem Johannes et alii
 with an " sedis Apostolicæ principes militiæ, terram vestram et homi-
 account of " num vestrorum hostiliter ingressi, ignem in ædificiis et villis
 the inva- " accumulunt, spolia et armenta rapiunt, homines captos di-
 sion of the " versis cruciatibus torquent et ad gravissimam redemptionem
 emperor's " compellunt, nulli sexui parcunt, nec cuiquam extra ecclesiam
 territories " vel cimiterium deferunt, vicos et castella capiunt, non ha-
 by John " bentes ad hoc respectum, quod sitis in servitio Jesu Christi.
 de Brienne. " Et si quis de imperatore mentionem facit, Johannes de
 " Bresnes affirmat non esse alium imperatorem præter ipsum.
 " Mirantur super his amici vestri, excellentissime imperator,
 " et præcipue clerus imperii vestri, qua consideratione et con-
 " scientia talia facere potest pontifex Romanus et contra
 " Christianos arma movere; maxime cum Dominus dixerit
 " Petro, in gladio materiali percutere volenti, 'Mitte gladium
 S. Matt. " ' tuum in vaginam. Omnis enim qui percusserit in gladio,
 xxvii. 52. " ' gladio peribit;' vel quo jure possit ille, qui quasi diebus
 " singulis prædones, incendiarios, et Christianorum tortores
 " excommunicat et ab ecclesiæ unitate separat, talibus assen-
 " sum præbere et auctoritatem præstare, similiter admirantur.
 " Provideatis nunc, obsecro, imperator potentissime, securitati
 " vestræ et honori super præmissis, quia inimicus vester sæpo-
 " dictus, J[ohannes] de Brennes, omnes portus cismarinos
 " cum exploratoribus armatis non paucis munivit, ut si forte
 " incautus a peregrinatione redires, ipse vos sub captione
 " conclusum incarceraret. Quod Dominus avertat."

*De discordia orta Parisius inter universitatem cleri
 et cives, et de discessione cleri.*

Riots at
 Paris be-
 tween the
 university
 and the
 citizens.

Eodem¹ anno, feria secunda et tertia ante Cineres, quibus solent diebus clerici scolares ludis vacare, exierunt quidam clerici ab urbe Parisiacensi versus Sanctum Marcellum, propter aeris commoditatem, ut ludis ibi intenderent consuetis. Quo cum pervenissent, et in ludis componendis aliquamdiu se recreassent, invenerunt ibi casu vinum optimum in taberna quadam,

¹ A clerk armed with a mace and a citizen with an axe are drawn in the margin.

et ad bibendum suave. Ubi inter clericos potantes et A.D. 1229.
 caupones de pretio vini contentione suborta, cœperun Riots be-
 ad invicem alapas dare et capillos laniare; quousque tween the
 homines villæ accurrentes caupones liberaverunt de university
 manibus clericorum; sed et vulnera repugnantibus of Paris
 clericis infligentes, bene fustigatos et egregie, eos in and the
 fugam compulerunt. Illi autem lacerati, in civitatem citizens.
 revertentes, commoverunt sodales in ultionem suam.
 Qui in crastino cum gladiis et fustibus ad Sanctum
 Marcellum venientes, et domum cujusdam cauponis
 violenter ingredientes, vasa omnia vinalia confringentes,
 vinum per domus pavementum diffundunt. Et proce-
 dentes per plateas, quoscunque invenerunt viros aut
 mulieres acriter invadunt, et plagis impositis semivivos f. 71b.
 relinquunt. Prior vero Sancti Marcelli, cum tantam
 hominibus suis injuriam cognovisset illatam, quos de-
 fendere tenebatur, querimoniam coram Romano legato
 et episcopo¹ Parisiacensi deposuit; qui simul ad regi-
 nam, cui tunc regni dispositio commissa fuerat, prope-
 rantes, rogabant eam, ut talem injuriam præciperet
 vindicari. At illa muliebri procacitate simul et impetu
 mentis agitata, præpositis civitatis et quibusdam rup-
 tariis suis dedit ilico in mandatis, ut sub omni celeri-
 tate armati ab urbe exeuntes, hujus violentiæ auctores,
 nulli parcentes, punirent. Illi autem, qui proni erant
 ad omnem crudelitatem exequendam, portas civitatis
 cum armis egressi, invenerunt extra urbis mœnia cle-
 ricos multos ludis intendentes, qui in violentia præfata
 nullam penitus culpam habuerunt. Qui enim semina-
 rium tumultuosi certaminis moverunt, erant de parti-
 bus conterminis Flandriæ, quos vulgariter Picardos
 appellamus. Sed hoc non obstante, lictores in eos
 irruentes quos inermes viderant et innocentes, alios
 occiderunt, alios vulneraverunt, atque alios plagis im-
 positis spoliantes, immisericorditer tractaverunt. Qui-
 dam vero ex eis per fugam evadentes, in veneis² et

¹ William III.| ² Sic.

A.D. 1229. cavernis latitabant. Inventi sunt autem inter vulneratos duo clerici divites et magnæ auctoritatis interfecti, quorum unus erat genere Flandrensis, et alius natione Normannus. Hujus autem transgressionis enormitas cum ad aures magistrorum universitatis pervenisset, convenerunt omnes in præsentia reginæ et legati, suspensis prius lectionibus et disputationibus universaliter, instanter postulantes de tali injuria sibi justitiam exhiberi. Indignum enim sibi videbatur, quod tam levi nacta occasione, quorundam contemptibilium clericulorum transgressio in præjudicium totius redundaret universitatis; sed poenam daret in ultione, qui culpam perpetravit in transgressionem. Sed cum tandem omnimoda eis justitia tam a rege et legato, quam ab episcopo civitatis, denegata fuisset, facta est universalis discessio magistrorum et scholarum dispersio, cessante doctorum doctrina et discipulorum disciplina, ita quod nec unus famosus ex omnibus in civitate remanserit. Et remansit orbata suo clero civitas, quæ solet in illo gloriari. Tunc¹ recesserunt famosi Anglici, magister Alanus de Beccles, magister Nicholaus de Farnham, magister Johannes Blundus, magister Radulfus de Maidenstone, magister Willelmus de Dunelmo, et multi quos longum esset numerare. Recedentes itaque clerici generaliter universi contulerunt se ad majores civitates regionum diversarum. Quorum tamen maxima pars civitatem Andegavensium metropolitanam ad doctrinam elegit universalem. Sic ergo a nutrice philosophiæ et alumpna sapientiæ civitate Parisiaca recedentes clerici, legatum Romanum execrantes, reginæ muliebrem maledixerunt superbiam, immo eorum infamem concordiam. Recedentium autem quidam famuli, vel mancipia, vel illi quos solemus goliardenses appellare, versus ridiculos componebant, dicentes;

Dispersion
of the stu-
dents of
the uni-
versity.

Departure
of many
English
from Paris.

The clerks
generally
go to
Angers.

¹ Tunc . . . numerare] This is in the margin, and so also in C.

"Heu morimur strati, vincti, mersi, spoliati;
"Mentula legati nos facit ista pati."

A.D. 1229.
Scandalous
verses
against the
queen and
the legate.

Quidam autem honestior versificator per apostrofam, id est, informationem personæ, ut si loqueretur urbs Parisius clero sub planctu, ait:

"Clere, tremisco metu, quia vis contempnere me tu;
"Perfundor fletu, mea dampna fleo, tua fle tu."

Tandem procurantibus discretis personis, elaboratum est, ut factis quibusdam pro tempore exigentibus utrobique culpis, pax est clero et civibus reformatæ, et scolarium universitas revocata.

The
scholars
recalled.

Quomodo nuntii regis Anglorum instabant Romæ ad dejectionem electi Cantuariensis.

Eodem tempore, instante die Cinerum, qui electo Cantuariensi et nuntiis regis Anglorum fuerat præfixus, ut quid de jure foret a Papa diffiniendum inter partes, procuratores dicti regis, scilicet magister Alexander de Stavenesbe episcopus Cestrensis, et magister Henricus de Sanford Rofensis episcopus, et præcipue magister Johannes de Houtona, dominum Papam et cardinales omnes assiduus petitionibus convenerunt; sed illos inveniētes ex more difficiles, timuerunt valde a suo desiderio defraudari. Unde habito tractatu detestabili super præmissis, promiserunt domino Papæ ex parte regis Anglorum ab universo regno Angliæ et Hiberniæ decimationem omnium rerum mobilium, ad guerram suam contra imperatorem sustinendam, ut eos in regis proposito exaudiret. At dominus Papa, qui rebellem imperatorem super omnia æstuabat deicere, tantis promissionibus exhilaratus, trahitur ad consensum, et sedens in consistorio hæc quæ sequuntur proposuit.

The king's
messengers
at Rome
respecting
the elec-
tion to the
see of Can-
terbury.

De cassatione Walteri monachi Cantuariensis, procurantis aulicis regis.

"Nuper ad audientiam nostram pervenit electio Cantuariensis ecclesiæ, de quodam monacho Waltero nomine; et postquam audivimus quæ pro se idem monachus et pro sua electione proposuit, auditis etiam objectionibus et exceptionibus episcoporum Angliæ, tam contra electionem præfate

The elec-
tion of
Walter of
Eynsham
quashed by
the Pope.

- A.D. 1229. " tam, quam in personam electi, per venerabiles fratres nostros
 " Coventrensem¹ et Rofensem episcopos et dilectum filium
 " archidiaconum Bedefordensem, in audientia nostra propositis,
 " examinationem circa electi prænominati personam venerabi-
 " libus fratribus nostris domino Albanensi,² domino Thomæ
 " de Sancta Sabina,³ et magistro P[etro]⁴ cardinalibus, commi-
 " simus faciendam. Cumque electus coram illis constitutus,
 " requisitus esset de descensu Domini ad inferos, utrum in
 " carne vel sine carne descenderit, male respondit. Item
 " de confectione corporis Christi in altari, male respondit.
 " Item requisitus de Rachele, qualiter plorabat filios suos,
 " cum primo esset mortua, male respondit. Item requi-
 " situs de sententia excommunicationis contra juris ordinem
 " lata, male respondit. Item requisitus de matrimonio si
 " alter contrahentium infideliter decesserit, male respondit.
 " Super his omnibus articulis diligenter examinatus est a⁵
 " cardinalibus, quem non solum dicimus minus bene⁶ respon-
 " disse, sed pessime. Cum igitur nobilis sit ecclesia Can-
 " tuariensis et nobilem habuisset prælatum, virum discretum,
 " modestum, et de gremio Romanæ ecclesiæ assumptum; et
 " iste modo electus, quem non solum pronuntiamus indig-
 " num, immo si de rigore juris procederemus, aliud dicere
 " cogeremur, ita insufficiens est, quod ad tantum honorem
 " non debet assumi; electionem de ipso factam omnino cas-
 " samus, provisionem nobis dictæ ecclesiæ reservantes."

*Nota
malitiam
machina-
tam ex
cupiditate
provenien-
tem.*

*Examina-
tion of
Walter of
Eynsham
by three
cardinals.*

De promotione Ricardi Cantuariensis archiepiscopi.

- Election of Richard, chancellor f. 72. of Lincoln, to the see of Canterbury. Cassata sane in hunc modum electione præfata, procura-
 tores regis Angliæ et episcoporum Cantuariensis ecclesiæ suf-
 fraganeorum, literas de rato eorundem tam regis quam epi-
 scoporum in domini Papæ præsentia exhibentes, proposuerunt
 de magistro Ricardo Lincolnensis ecclesiæ cancellario, quod
 esset vir eminentis scientiæ et literaturæ ac conversationis
 honestæ, quodque tam ecclesiæ Romanæ quam [regi] et regno
 Angliæ esset non mediocriter fructuosus, atque modis omni-
 bus coram domino Papa ejus personam commendantes, domi-
 num Papam trahunt cum suis cardinalibus ad consensum,
 Sicque memorato Ricardo, non electo ad archiepiscopatum,
 sed dato, dominus Papa suffraganeis Cantuariensis ecclesiæ

¹ Coventrensem . . . episcopos et]
om. O.

² Pelagius (Payo Galvam).

³ Thomas de Capua.

⁴ Peter de Capua, card. tit. S. Croce in Jerusalem.

⁵ a . . . pessime] om. O.

⁶ bene] om. C. W.

litteras in hæc verba direxit; "Gregorius episcopus, etc. Ex A.D. 1229.
 " commissa nobis a Domino cura pastoralis officii et concessa, Letter of
 " licet immeritis, plenitudine ecclesiasticæ potestatis, cogi- the Pope
 " mur ecclesiarum omnium per cotidianam instantiam sollici- confirming
 " tudinem et curam gerere, eisque cum necessitas ingruerit, tion of
 " et ex justitiæ debito et ex gratiæ beneficio paterna dili- Richard to
 " gentia providere. Inter cæteras autem particulares ecclesias the see of
 " et metropoles universas ad Cantuariensem ecclesiam, tan- Canter-
 " quam ad nobilissimum sedis Apostolicæ membrum, in ejus bury.
 " opportunitatibus oculos considerationis expandimus; quam
 " mater ecclesiarum, Apostolica sedes, tanto benigniori debet
 " favore prosequi, quanto eam inter alias divina dispositio
 " in spiritualium plenitudine et temporalium ubertate gratia
 " prætulit ampliori. Hanc etenim, velut paradisum voluptatis
 " et hortum deliciarum, ordinatione sua plantavit Altissimus,
 " de qua producere valuit lignum scientiæ boni et mali; in
 " institutione dignitatis metropolicæ lignum vitæ, in ordine
 " religionis monasticæ et regularis observantiæ disciplina¹
 " ligna pomifera in suffraganeis, quæ per operationem sanctam
 " delectant in visu, per fidelem doctrinam delectant in gustu,
 " per opinionem bonam recreant in olfactu. De eodem loco
 " fluvius egreditur, per quem gloriosissimi Thomæ martyris
 " sanguis exprimitur, qui dum vitam mortuis, sanitatem
 " ægrotis, libertatem servis, et audaciam timidis contulit,
 " inde progrediens in quatuor procudubio capita derivatur.
 " Cujus miraculorum excellentium signa dum sollicita medi-
 " tatione discentimus, raras et insolitas divinas plantationis
 " delicias invenimus. Hujus itaque paradisi custodiæ, bonæ
 " memoriæ Stephano quondam Cantuariensi archiepiscopo,
 " sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali, viro utique pereminen-
 " tissime donis scientiæ et munere gratiæ supernis caris-
 " matibus delibuto, erepto de carnis ergastulo, et ad Para-
 " disum cælestis jocunditatem et requiem, sicut speramus et
 " credimus, evocato, dilecti filii Cantuariensis conventus elec-
 " tionem celebratam ab eis de Waltero monacho Cantuariensi
 " nobis præsentare curarunt. Qua post² [cognita] electionis
 " merita, et examinata personæ literatura, justitia mediante,
 " cassata, hominem culminis, quem per vitam et scientiam,
 " intellectum pariter et affectum, ad imaginem et similitudi-
 " nem Dei conditum, habentem per salutarem doctrinam
 " vitæ spiraculum, in paradiso, ut operetur et custodiat illum,
 " duximus collocandum, magistrum Ricardum Lincolnæ can-

¹ *observantiæ disciplina*] obser-
 vantia disciplinæ, O. W.

² *post*] primo, B.

A.D. 1229. "cellarium, quem tam ex fratrum nostrorum, qui eum in
 "scholis noverunt, quam ex venerabilium fratrum nostrorum
 "Rofensis et Coventrensis episcoporum, et aliorum plurium
 "testimonio, virum didicimus eminentis literaturæ, conversa-
 "tionis honestæ, famæ integerrimæ, excellentissimæ industriæ,
 "zelatorem animarum et ecclesiasticæ libertatis, Cantuari-
 "ensis ecclesiæ, de fratrum nostrorum consilio, præsentibus
 "præfatis episcopis, præficimus in archiepiscopum et pasto-
 "rem. Quapropter fraternitatem vestram monemus et hor-
 "tamur, per Apostolica scripta mandantes, quatinus tanquam
 "caritatis filii et devotionis, ipsum ad honorem omnipotentis
 "Dei et Apostolicæ sedis et Cantuariensis ecclesiæ recipi-
 "entes cum humilitate debita et devotione sincera, inten-
 "datis eidem, et tanquam patri et pastori animarum vestra-
 "rum et metropolitano vestro obediat humiliter et devote.
 "Gaudere quidem debetis in Domino, quod Illius gratia
 "principaliter cooperante, qui inspirando prævenit et adju-
 "vantem prosequitur, provisum est laudabiliter ecclesiæ
 "viduatæ. Data, etc.¹"

The depo-
 sition of
 Walter of
 Eynsham
 obtained
 by the
 king's mes-
 sengers.

Notandum autem quod, procurantibus magistro
 Alexandro de Stavenebi Cestrensi et magistro Henrico
 de Sanford Rofensi episcopis et quibusdam aliis, quo-
 rum præcipuus et principilis fuit magister Johannes
 de Hotoft archidiaconus Bedefordiæ, procurata est de-
 positio magistri Walteri monachi Cantuariensis, secus
 quam deceret aut animabus eorum expediret. Sed
 hæc satis prolixè in ante scriptis declarantur.

*Quomodo Terra Sancta restituta est Fretherico Romanorum
 imperatori.*

Recovery
 of the
 Holy Land
 by the
 emperor.

Eodem anno, Dominus noster Jesus Christus Salvator et
 omnium sæculorum consolator, visitans misericorditer plebem
 suam, civitatem sanctam Jerusalem, et terram totam, quam
 Dominus idem et Redemptor noster Dei Filius Suo sanguine
 consecravit, precibus universalis ecclesiæ, generaliter populo
 Christiano, specialiter vero Romanorum imperatori restituit
 Fretherico. Fuit autem aliquid beneplacitum Domino in populo
 suo, qui exultat mansuetos in salutem, ut faceret vindictam in
 nationibus et dissensiones in gentibus Sarracenis. Erat enim

¹ Perusii, 19 Jan. 1228-9. Potthast. *Regesta Pontif.* p. 716.

in diebus istis Soldanus Babiloniæ domesticis undique præliis A.D. 1229. tam graviter oppressus, quod, ne minus sufficeret ad plura, coactus est cum imperatore mediantibus treugis decennialibus componere, ac Terram Sanctam populo sine sanguinis effusione reddere Christiano. Sicque missum est a Domino bellum bonum, ut rumperetur pax mala. Sed hujus gratiæ divini beneficii ut legenti clarius illucescat, literas legat Romani imperatoris auro bullatas, quas Henrico Anglorum regi in hæc verba direxit:

Epistola imperatoris Frætherici ad regem Anglorum.

“Fræthericus Dei gratia Romanorum imperator, semper
 “Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, carissimo amico suo, the em-
 “H[enrico] Anglorum regi, salutem et sinceræ dilectionis peror to
 “affectum. Lætentur et exultent omnes in Domino, et glori- Henry III.
 “entur pariter recti corde, qui, ut notam faceret potentiam giving an
 “Suam, non in equis aut curribus gloriatur, nunc dedit Sibi account of
 “gloriam in paucitate virorum, ut cognoscant et intelligant the re-
 “omnes, quod Ipse sit gloriosus in majestate, terribilis in covey of
 “magnificentia, mirabilis in consiliis super filios hominum, the Holy
 “pro voluntate Sua tempora mutans, et diversarum corda Land.
 “gentium in unum convertens; cum in paucis diebus istis
 “miraculose potius quam fortitudine illud negotium sit per-
 “actum, quod a longe temporibus retro actis, multi prin-
 “cipes et diversi orbis potentes [non] in multitudine gentium,
 “nec per vires quantumcunque grandes, nec per metum ali-
 “quem facere hucusque modo quolibet potuerunt. Ne igitur
 “desiderium vestrum longus sermo diu teneat in suspensio,
 “sinceritati¹ vestræ cupimus esse notum, quod nos habentes
 “spem nostram in Deo firmiter, et credentes quod Jesus
 “Christus Filius Ejus, pro Cujus servitio corpus et animas
 “exposuimus sic devote, nos in tam ignotis et remotis regi-
 “onibus non relinqueret, quin saltem pro honore et gloria f. 72 b.
 “et laude Sua consilium et auxilium nobis tribueret salutare.
 “In Ipsius autem nomine ab Achon procedentes fiducialiter,
 “quintadecima die mensis Novembris proximo præteriti
 “prosperè venimus apud Jopen, ut, castro loci ejusdem re-
 “ædificato² fortiter prout decebat,³ in Jerusalem sanctam civi-
 “tatem eundi postmodum, tam nobis, quam omni populo
 “Christiano, non solum facilius, immo brevior et securior
 “pateret accessus. Igitur sub fiducia divinæ spei nobis apud
 “Jopen existentibus et super reædificatione castri, prout exi-

¹ *sinceritati*] So altered in C. ; | ² B. ins. *ut*.
 sanctitati, B. O. W. | ³ *decebat*] dicebat, B.

A.D. 1229. " gebat negotii necessitas et causa Christi, intendentibus
 Letter of " magnifice, ut decebat, dum a nobis et peregrinis omnibus
 the em- " sollicite agerentur hæc omnia, de Soldano¹ Babiloniæ ad nos
 peror to " et a nobis ad Soldanum eundem, nuntii plures et pluries
 Henry III. " venerunt et redierunt hinc inde. Ipse etenim et alius Sol-
 on the " danus, qui Xaphat² dicitur, frater ejus, apud civitatem
 recovery of " Gazam diffusum habentes exercitum, dieta una distabant a
 the Holy " nobis. Ex alia vero parte in civitate Sichen, quæ Neapolis
 Land. " vulgo nominatur et in campestribus locis sita est, Sol-
 " danus³ Damasci, nepos eorum, cum innumera multitudine
 " militum et peditum gentis suæ, prope nos et Christianos ad
 " unam dietam similiter morabatur. Et cum de restitutione
 " Terræ Sanctæ ab alterutra partium tractaretur, tandem
 " Jesus Christus Dei Filius devotam patientiam nostram et
 " patientem devotionem ex alto respiciens, compatiendo mi-
 " sericorditer nobis in Semetipso, sic fecit, quod Soldanus
 " Babiloniæ Jerusalem civitatem sanctam nobis restituit,
 " locum videlicet ubi steterunt pedes Christi, locum etiam
 " ubi veri adoratores in spiritu et veritate Patrem adorant.
 " Ut enim de restitutione hujusmodi certos vos faciamus per
 " singula, noveritis quod non solum restitutum est nobis
 " corpus civitatis prædictæ, sed contrada tota, sicut descendit
 " inde usque ad maritimam castri Jopen, ut peregrini de
 " cætero processum liberum habeant ad sepulchrum securum-
 " que regressum. Hoc tamen adjecto, quod cum Sarraceni
 " illarum partium in veneratione maxima templum habeant,
 " ad adorandum secundum ritum eorum ibi in figuram pere-
 " grinorum illuc frequenter accedant, ipsos de cætero libere
 " permittamus venire; veruntamen quot voluerimus et sine
 " armis, nec hospitabuntur in civitate, sed deforis, et continuo
 " facta oratione recedant.⁴ Præterea restituta est nobis civitas
 " Beethleem, et tota terra media inter Jerusalem et civitatem
 " ipsam; civitas Nazareth, cum tota terra media inter Achon
 " et ipsam civitatem; tota terra Turonis, quæ largissima est
 " et ampla et valde commoda Christianis; civitas Sydonis,
 " id est, Saete,⁵ cum tota planitie et pertinentiis suis, quæ
 " tanto erit de cætero gratior Christianis, quanto magis [ne-
 " cessaria] extitit Sarracenis et hactenus fructuosa, maxime
 " cum portus ibi sit nimis congruus, et inde arma et necessaria
 " multa ad civitatem Damasci et de Damasco frequenter ad

¹ Malek-el-Kamel.² Malek-el-Aschraf.³ Malek - el - Naser Salaheddin Daoud.⁴ recedant] reddebant, W.; redeant, O.⁵ id est, Saete] Not in C.

" Babiloniam portarentur.¹ Et quamvis civitatem Jerusalem, A.D. 1229.
 " sicut melius unquam fuit, reedificare nobis liceat, secundum Letter of
 " pactum, necnon et castrum Jopen, castrum Cæsareæ, cas- the em-
 " trum Sydonis, et castrum Sanctæ Mariæ Theutonicorum, peror to
 " quod fratres ipsius domus in montana Achon ædificare cœpe- Henry III.
 " runt, et ab olim nullo treugarum tempore permissum extitit on the
 " Christianis; ipse tamen Soldanus usque ad finem treu- recovery of
 " garum, quæ inter nos et ipsum per decennium sunt statutæ, the Holy
 " ædificia vel castra aliqua de novo facere vel ædificare non Land.
 " debet. Sicque die Dominica, xviii. die mensis Februarii
 " nuper præteriti, die scilicet in qua Christus Dei Filius
 " a mortuis resurrexit, et in memoriam resurrectionis Do-
 " minicæ a Christianis omnibus tam generaliter quam solen-
 " niter colitur et veneratur in orbe, concordia hujusmodi
 " hinc inde extitit juramento firmata. Vere igitur nunc
 " nobis et omnibus illuxisse denuo visa est dies illa, in qua
 " angeli cecinere Deo,² 'Gloria in excelsis Deo, et in terra S. Luc. ii.
 " 'pax hominibus bonæ voluntatis.' Ad recognitionem vero 14.
 " tam grandis beneficii tantique honoris, quæ præter merita
 " nostra et contra opinionem multorum ad perennem mise-
 " ricordiæ suæ laudem misericorditer contulit nobis Deus, et ut
 " in loco suo sancto vitulum labiorum nostrorum personaliter Hos. xiv. 2
 " offeremus Eidem, noveritis quod die Sabbati, xvii. die mensis
 " Martii hujus secundæ indictionis, cum peregrinis omnibus
 " qui nobiscum fideliter Christum Dei Filium sunt secuti,
 " intravimus sanctam civitatem Jerusalem; et statim tan-
 " quam catholicus imperator, adorato sepulchro Dominico re-
 " verenter, sequenti die coronam portavimus; quam Dominus
 " Omnipotens de throno majestatis Suæ nos habendam præ-
 " videns, de speciali gratia pietatis Suæ inter orbis principes
 " nos mirabiliter exaltavit, ut sic prosequentibus nobis tantæ
 " dignitatis tripudium, quæ nobis competit jure regni, magis
 " ac magis notorium universis appareat, quod manus Domini
 " fecit hæc omnia. Et cum miserationes Ejus super omnia opera
 " sint Ejusdem, cognoscant orthodoxæ fidei cultores de cætero,
 " et enarrent longe lateque per orbem, quod Ille qui est
 " benedictus in sæcula visitavit et fecit redemptionem plebi S. Luc. i.
 " Suæ, et erexit nobis cornu salutis in domo David pueri 69.
 " sui. Sane priusquam de civitate recedamus sancta Jerusa-
 " lem, de magnifica reedificatione ipsius turrium ac murorum

¹ In the margin here is the
 "scutum imperatoris." Below,

"Scuti campus aureus, aquila
 "nigra."

² Deo] om. W.

A.D. 1229. " suorum taliter ordinare proposuimus, et ita super hoc in-
 Letter of " tendere volumus diligenter, quod non minor sollicitudo nec
 the em- " diligentia in absentia nostra habeatur inde, quam si perso-
 peror to " naliter super hoc ipsi essemus præsentes. Ut autem hæc
 Henry III. " præsens nostra epistola exultatione sit plena per totum, et sic
 on the " limes ejus principio se adaptet in gaudiis, ut regalem ani-
 recovery of " mum¹ lætificet, ad incrementum lætitiæ et totius gaudii præ-
 the Holy " cedentis, amicitia vestra cupimus esse notum, quod Soldanus
 Land. " prædictus omnes captivos illos, quos secundum pactum inter
 " Christianos et ipsum habitum tempore quondam Damietæ
 " perditæ non reddidit, et alios, qui postea capti fuerunt, re-
 " stituere nobis debet modo. Data apud civitatem sanctam
 " Jerusalem, xvii. die mensis Martii, anno Domini mcccxiix."

Bullæ imperatoris aureæ.

Descrip- Ex una parte bullæ imperialis imago regia,² et
 tion of the scriptum in circuitu, "Frethericus Dei gratia Roma-
 bulla of the norum imperator et semper Augustus." Ex alia
 emperor. parte bullæ insculpitur quædam civitas, scilicet Roma,
 et scribitur in circuitu, "Roma caput mundi tenet
 "orbis fræna rotundi." Erat autem bulla aliquantulum
 major bulla Papæ. Ex una parte regalis imaginis,
 scilicet super dextrum humerum, scriptum est, "Rex
 "Jerusalem." Ex alia parte ejusdem imaginis, scili-
 cet super sinistrum humerum, inscriptum est, "Rex
 "Siciliæ."³

*De reconciliatione sanctæ civitatis Jerusalem et aliorum sanctorum
 locorum.*

Entry of Ingressus est igitur, ut diximus, sanctam civitatem Jeru-
 the Chris- salem exercitus Christianus, et patriarcha⁴ cum episcopis suf-
 tian army

¹ W. ins. *pro voto*.

² This is written in rubrick along the margin. The bulla is represented in the text, the two sides enclosed in a rectangle, and just filling up the column. There is a blank in C., with the rubrick in the margin, "Hic debent fieri sigilla imperatoris."

³ Two chapters, "De signis
 " præcedentibus hanc restitutionem
 " Terræ Sanctæ," and "Quod prop-
 " ter peccata hominum crux olim et
 " Terra Sancta captæ erant a Sala-
 " dino," follow here in Wendover,
 Coxo, iv. pp. 194, 195.

⁴ Gerold.

fraganeis mundificavit templum Domini et ecclesiam sancti se- A.D. 1229.
pulchri sanctæque resurrectionis Ejusdem, cum aliis ecclesiis into Jeru-
sanctisque locis venerabilibus civitatis; abluentes pavementum¹ salem.
et parietes aqua benedicta, et agentes processiones in hymnis
et canticis, reconciliaverunt Deo loca universa, diuturnis in-
fidelium sordibus prophanata. Verum quamdiu imperator, qui
excommunicatus fuerat, intra urbis mœnia moram fecit, nullus
prælatorum [eidem]² missam celebrare præsumpsit. Magister
tamen Walterus, frater quidam de ordine Prædicatorum, vir f. 73.
religiosus, providus, ac discretus, et in divina pagina ele-
ganter eruditus, Anglicus natione, qui a domino Papæ
officium prædicationis, in quo singulariter floruit, expe-
ditus in exercitu Christi susceperat, quod etiam³ per aliquod
tempus feliciter impleverat, celebravit divina in ecclesiis sub-
urbanis; unde devotionem fidelium plurimum excitando⁴ ad
obsequium Crucifixi arctius animavit. Deinde prælatis
singulis, tam minoribus quam majoribus, ac viris religiosis,
ecclesiis suis sibi restitutis et possessionibus antiquis, gauden-
tibus cunctis super beneficiis⁵ divinis, quæ præter spem om-
nium acciderant, intenderunt unanimiter cum peregrinis omni-
bus ad reedificationem civitatis, muros cum fossatis, turresque
cum propugnaculis magnis sumptibus ac studiosis laboribus
reparare.⁶ Nec solum acta sunt hæc in civitate sancta Jeru-
salem, sed in omnibus civitatibus et castellis illius terræ,
quam Dominus noster Jesus Christus Suis sanctorum⁷ pedum
suorum vestigiis consecravit, et sacrosancto sanguine de-
dicavit. Eratque tanta inter omnes Christianos exul-
tatio, ut viderentur terrenis cælestia commisceri.

*De superbia et invidia Templariorum et Hospita-
lariorum.*

His autem sic Deo dispensante ordinatis, invidente Pride and
antiquo seminatore scismatum et discordiarum Sathana, envy of the
incolæ terræ, præcipue Templarii et Hospitalarii, in- Templars
videntes factis imperatoris, sumpserunt cornua ex odio and Hos-
pitalers.

¹ pavementum] pavimenta, O. W.

² eidem] So C. and the Hist.
Angl. There is an erasure in B.;
in ea, O. W.

³ etiam . . . tempus] multo jam
tempore, W.

⁴ excitando] excitavit, W.

⁵ beneficiis divinis] donis cæles-
tibus, W.

⁶ reparare] Written over an era-
sure; reparantes, W.

⁷ sanctorum . . . dedicavit] sanctis
pedibus calcavit, et suo sacro san-
guine consecravit, O. W.

A.D. 1229. Papali. Audierunt enim, quod jam Papa imperium hostiliter invaserat. Volentes igitur omnia magnalia hæc eis ascribi, qui a tota Christianitate tot proventus recipiunt, et ad solummodo Terram Sanctam defendendam tantos redditus inglutiunt et quasi in voraginem baratri demergunt, significaverunt subdole ac proditiose Soldano¹ Babiloniæ, quod imperator proposuit adire flumen ubi Christus baptizatus est a Johanne Baptista, ibidem Christi vestigia et præcursoris Ejusdem, quo non major surrexit inter natos mulierum, pedes et in laneis cum parvo comitatu clam humiliter adoraturus, et ibidem posset ad votum eundem imperatorem vel capere vel trucidare. Quod cum audiret Soldanus memoratus, et super hoc cartam noto sibi sigillo signatam conspexisset, detestatus est Christianorum versutiam, invidiam, et proditionem, et maxime eorum qui videbantur habitum religionis cum crucis caractere bajulare; et advocans duos secretissimos ac discretos consiliarios, instillavit auribus illorum universa, ostendens eis epistolam, cui adhuc signum adhærebat, et ait, "Ecce fidelitas Christianorum!" Inspectisque literis, post longam ac diligentem deliberationem sic responderunt; "Domine, inita est pax utroque bique beneplacita, quam violare facinorosum foret; sed ad omnium Christianorum confusionem, mittatis hanc eandem² epistolam cum signo adhærenti ipsi imperatori, et erit vobis amicissimus, et merito." Quorum consiliis Soldanus obtemperans, misit dictam epistolam imperatori et omnem dolum prælocutum ei denunciavit. Insuper dum hæc fierent, imperator per diligentissimos et expeditissimos exploratores suos communitus, prius hæsitabat, non credens tantam malitiam de religiosis prorupisse. Et dum sic dubitaret, venit nuntius Soldani ad eum, dictam portans ei epistolam, per quam plenius de prædictis certificabatur. Gaudens igitur, quod laqueos absconditos evasisset,

Their treasonable correspondence with the sultan,

who sends their letter to the emperor.

¹ Malek-el-Kamel.

| ² eandem] om. C.

omnia caute dissimulabat, usque ad tempus retributionis, et quæ ad reditum in terram suam fuerant necessaria, præparavit. Et hoc fuit seminarium odii inter imperatorem et Templarios ac Hospitalarios. Veruntamen Hospitalarii minorem notam infamiæ super hoc facto contraxerunt. Ex eo igitur tempore conglutinata est anima imperatoris cum anima Soldani indissolubili cemento dilectionis et amicitiae; et confederati sunt, et miserunt sibi vicissim munera preciosa, inter quæ misit Soldanus imperatori unum elephantem. Comperientes autem Templarii et Hospitalarii cum suis complicibus imperatoris peregrinationem, quam fecisse ad flumen Jordanis proposuerat, differri, intellexerunt per illud et alia indicia, dolum suum effectum caruisse. Patriarcham igitur Jerosolimitanum ad suam attraxerunt conspirationem, qui hanc epistolam ad diffamandum imperatorem dicitur conscripsisse.

Epistola Geroldi patriarchæ Jerosolimitani.

" Geroldus patriarcha Jerosolimitanus, universis
 " Christi fidelibus in Domino salutem. Quam mira- *Inimica*
 " biliter, immo miserabiliter, ab initio usque ad finem, *accusatio*
 " in grave præjudicium negotii Jesu Christi et fidei, *et amara*
 " Christianæ contemptum, in partibus cismarinis pro- *invectio in*
 " cesserit imperator, si plene intelligatur, in processu *imperato-*
 " ipsius a planta pedis usque ad verticem non poterit *rem.*
 " sanitas inveniri. Quoniam in adventu suo excommu- *Letter of*
 " nicatus venit, vix secum ducens milites quadraginta, *the patri-*
 " et sine pecunia, sperans quod de spoliis habitatorum *arch of*
 " Syriæ posset suam inopiam sustentare. Primoque *Jerusalem*
 " in Cyprum veniens, nobilem virum J[ohannem] de *against the*
 " Ybellino et filios suos, quos ibidem occasione negotii *emperor.*
 " Terræ Sanctæ fecerat convenire, minus curialiter cepit
 " ad suum prandium invitatos. Postmodum regem,¹
 " quem ad se venire fecerat, retinuit quasi captum.

¹ Henry.

- A.D. 1229. " Sicque per violentiam atque fraudem regnum penitus
 Letter of " occupavit. Transiit in Syriam his peractis. Cumque
 the patri- " in principio verbis mirabilia se promitteret facturum,
 arch of " et se super his coram simplicibus jactitaret, statim
 Jerusalem " ad soldanum Babiloniæ pacis nuncios destinavit.
 against the " Propter quod in conspectu soldani et suorum paga-
 emperor. " norum factus est contemptibilis; præcipue cum ipsum
 " intelligerent secum non tantam armatorum multitu-
 " dinem adduxisse, quod aliquo modo possent per
 " eundem prægravari. Interea occasione præmuniendi
 " Jopen, ad partes illas declinavit cum exercitu Chris-
 " tiano, ut magis appropinquaret Soldano, et ut facilius
 " possent discurrere pro pace vel treuga optinenda.
 " Quid plura? Post longum et latentem tractatum,
 f. 73 b. " nullius de terra consilio requisito, pronunciavit qua-
 " dam die subito, quod pacem fecerat cum Soldano;
 " formam pacis vel treugæ nullus vidit, quando de
 " servandis conventionibus idem imperator præstitit
 " sacramentum. Quanta autem fuerit malitia, quam
 " fraudulentus tractatus quorundam capitulorum treu-
 " gæ, quæ vobis in scriptis duximus transmittenda,¹
 " cognoscere poteritis evidenter. Quia imperator ad
 " magnificandam vocem suam, vocem tantum habere
 " voluit, et vocem optinuit a Soldano. Dixit enim in-
 " ter cætera, quod sibi erat sancta civitas restituta; ad
 17 March. " quam cum in vigilia Dominicæ qua cantatur *Oculi*
 " *mei*, cum exercitu Christiano veniret, die sequenti
 " Dominica, satis inordinate satisque confuse, excommu-
 " nicatus in ecclesia Domini Sepulchri, in præjudicium
 " honoris ac excellentiæ imperialis manifestum, suo
 " capiti imposuit diadema; Sarracenis templum Domini
 " ac templum Salomonis in manu sua retinentibus, ac
 " legem Machometi publice, sicut prius, proclamantibus,
 " non sine peregrinorum confusione maxima et dolore.
 " Idem² vero imperator, cum se firmaturum civitatem

¹ *transmittenda*] transmittendam, | ² *Idem*] Ipse, C.

" antea multipliciter promississet, sequenti die Lunæ A.D. 1229.
 " summo diluculo primus civitatem exivit nemine Letter of
 " salutato; sibi fratribus Templi et Hospitalis præ-arch of
 " sentantibus solempniter et instanter, quod si vellet Jerusalem
 " firmare, sicut promiserat, civitatem, ipsi ei, quantum against the
 " possent, consilium et auxilium ad id faciendum com-
 " pararent. Sed ipse, qui de corrigendo negotio non
 " curabat, videns quod factum illud nullius firmitatis
 " robur optineret, nec civitas, sicut restituta erat, teneri
 " poterat nec firmari, solummodo voce restitutionis
 " contentus, ipsa die versus Joppen cum sua familia
 " festinavit. Quod cum viderent peregrini, qui cum
 " ipso intraverant civitatem, post ipsum noluerunt
 " remanere. Subsequenti vero die Dominica, scilicet Mid Lent
 " qua cantatur *Lætare Jerusalem*, venit Acon; et in Sunday,
 " ipsa civitate populum sibi alliciens, ei quandam then March
 " libertatem concessit, ut favorem ipsius per hoc sibi 25.
 " mendicaret. Propter quod hoc fecit, novit Deus, et
 " ejusdem opera sequentia demonstrarunt. Cum autem
 " passagium instaret, et omnes unanimiter peregrini,
 " pusilli cum magnis, visitato sepulchro, tanquam
 " peregrinatione peracta pararentur ad recessum, cum
 " treugam non haberemus cum Soldano¹ Damasci, nos,
 " videntes terram jam destitutam et a peregrinis
 " relictam, consilium in arcto constituti inieramus, ut
 " de elemosina piæ memoriæ regis Franciæ milites
 " pro communi utilitate retineremus. Quod cum audiret
 " imperator, significavit nobis se super hoc admirari,
 " cum treugas cum Soldano² Babiloniæ confirmasset.
 " Respondimus, quod adhuc remanebat³ ferrum in vul-
 " nere, ex quo treugæ vel pax non fuit inita cum
 " Soldano Damasci, nepote prædicti Soldani, in hoc ei
 " contradicente; adicientes, quod, invito etiam Soldano
 " Babiloniæ, nos⁴ posset Damascenus nimis dampnifi-

¹ Malek - el - Naser Salaheddin Daoud.

² Malek-el-Kamel.

³ remanebat] erat, C.

⁴ nos] ñ, i.e. non, B.

A.D. 1229. "care.¹ Respondit imperator, dicens,² quod [sine] ejus
 Letter of "consilio et licentia, qui jam rex fuit Jerosolimitanus,
 the patri- "non debebant milites guerrini retineri in regno suo.
 arch of "Ad quod respondimus, quod super his plurimum dole-
 Jerusalem "bamus, quod de his et consimilibus consilium ipsius
 against the "excommunicati sine periculo animarum non potuimus
 emperor. "expectare. Et cum ad hoc nihil nobis imperator
 "remandaret, die sequenti fecit extra civitatem per
 "præconem publicum congregari peregrinos habitatores
 "civitatis, ac per speciales nuntios prælatos simul et
 "religiosos in sabulo. Inter quos ipse personaliter
 "constitutus, primo cœpit de nobis graviter conqueri,
 "falsas querimonias cumulando. Secundo, ad virum
 "venerabilem magistrum³ Templi sermonem retorquens,
 "famam suam conatus est publice variis ac vanis
 "sermocinationibus non mediocriter obfuscare; et sic
 "culpam propriam, quæ jam manifestabatur, inten-
 "debat in alios retorquere, addens quod nunc ultimo
 "milites stipendiarios in suum præjudicium et gra-
 "vamen retinebamus. Propter quod ipse inhibebat
 "omnibus militibus peregrinis, cujuscunque essent na-
 "tionis, sicut se suaque diligebant, ne remanerent in
 "terra ab illa die in antea; præcipiens comiti Thomæ,⁴
 "quem ballivum in terra relinquere disponebat, ut
 "quemcunque ex tunc inveniret, puniret corporaliter;
 "adeo ut unius poena multis foret ad terrorem. Qui-
 "bus omnibus consummatis,⁵ nulla excusatione vel
 "responsione admissa ad ea quæ tam ignominiose
 "fuerant divulgata, recessit. Et statim ad portas
 "civitatis balistarios poni statuit; præcipiens eis, ut
 "fratres Templi exire permetterent, non intrare. De-
 "nique tam ecclesias quam alia loca eminentia civi-
 "tatis muniri jussit balistariis, et loca specialiter per
 "quæ ad nos et ad domum Templi habebatur accessus;

¹ dampnificare] Altered to damp-
 nificari in B.

² dicens] om. C.

³ Peter de Montaignu.

⁴ i.e. Thomas of Acerra.

⁵ consummatis] confirmatis, C.

" sciatisque quod nunquam Sarracenis tam gravis A.D. 1229.
 " extitit aut nocivus, vel contra eos tantum animosus. Letter of
 " Cujus nos manifestam malitiam perpendentes, tam arch of
 " praelatos quam peregrinos duximus convocandos, ex- Jerusalem
 " communicantes omnes illos, qui¹ contra ecclesiam, vel against the
 " fratres Templi, et alios terræ religiosos vel peregrinos emperor.
 " ipsi imperatori consilium impenderent aut juvamen.
 " Quare magis intumescens imperator, omnes introitus
 " fecit diligentius custodiri; inhibens ne ad nos, vel
 " ad illos qui nobiscum essent, victualia deferentes ap-
 " propinquarent; ponens undique balistarios et sagit-
 " tarios, quibus² nos et fratres Templi ac peregrinos
 " graviter impugnabat. Et ut excogitatam malitiam
 " adimpleret, fratres Prædicatores ac quosdam Minores,
 " qui in Ramis palmarum locis statutis convenerant April 8.
 " ad prædicandum verba Domini, per satellites suos
 " rapi fecit de pulpitis, et in terram prosterni, extrahi,
 " et quasi latrones per civitatem fustigari. Deinde
 " cum videret, quod per prædictam obsidionem quod
 " intendebat non optineret, fecit tractari de pace; ad
 " quod respondimus, quod noluimus pacis tractatum ad-
 " mittere, nisi prius amotis custodiis balistariorum et
 " aliorum armatorum, ablatis etiam bonis nostris res-
 " titutis, ita quod essent omnia in eo³ statu et liber-
 " tate, qua erant die qua ingressus est civitatem. Ipse
 " tandem fieri præcepit secundum quod postulabamus,
 " sed non est effectui mancipatum; supposuimus igitur
 " civitatem interdicto. Videns igitur imperator malitiam
 " suam non posse procedere usquequaque, moram in
 " terra noluit trahere longiorem; immo ac si totum
 " niteretur destruere, balistas et armaturas, a longo
 " tempore pro defensione terræ reservatas, apud Acon
 " fecit clam in navibus deponi, et plura Soldano Ba-
 " biloniæ transmitti, quasi caro suo. Et mittens in

¹ C. ins. ei. It is partially erased
in B.

² C. ins. et.

³ eo statu et] ea, C.

A.D. 1229. "Cyprum quosdam milites suos, fecit non minimam ab
 Letter of "incolis pecuniam extorqueri; et quod mirabilius no-
 the patri- "bis videbatur,¹ galeas, quas [non] potuit secum trahere,
 arch of "destruxit. Quod cum audivimus, duximus eum super
 Jerusalem "hoc admonendum. Sed ipse, admonitione sprete simul
 f. 74. "et correctione, latenter festo Apostolorum Philippi
 against the "et Jacobi, per vicum secretum et portum galeam
 emperor. "intrans, versus Cyprum festinavit, nemine salutato,
 May 1. "Joppen relinquens destitutam, nunquam utinam redi-
 "turus. Jamjam a ballivis dicti Soldani intercludi-
 "tur exitus extra muros pauperibus Christianis ac
 "Sirianis; plures itaque in via peregrini defecerunt.
 "Hæc et multa alia, quæ relinquimus aliis enarranda,
 "quæ mundus novit, commisit imperator in Terræ
 "Sanctæ et animæ suæ detrimentum; quæ Dominus
 "miseratus, cum placuerit, dignetur temperare. Valete."
 Effect of Hæc autem epistola cum ad audientiam occidenta-
 this letter lium perveniret, non mediocriter famam imperialem ob-
 in the fuscavit, et multorum favorem ademit. Papa autem ad
 West. ejus dejectionem diligentius solito insurrexit, et col-
 lectioni pecuniæ hiavit avidius.

*Hic proponuntur quidam excessus in quibus Papa ostendit
 imperatorem esse reum.*

Arrival of Venit eodem tempore in Angliam magister Stephanus, do-
 Stephen[of mini Papæ capellanus et nuntius ad regem Anglorum, missus
 Anagni], ut colligeret decimas domino Papæ a nuntiis ipsius regis
 the Pope's Romæ promissas ad guerram suam sustinendam contra impe-
 chaplain, in ratorem Romanorum susceptam. Audierat enim idem papa
 England. ratore præfato multa detestanda, quæ faciebat contra
 legem Christianam, quorum tenorem in scriptum² redigens,
 per diversas orbis partes literis Apostolicis publicare curavit.
 Charges of Proposuit³ autem contra eum in primis, quod in die Annun-
 the Pope ciationis beatæ Mariæ, cum esset excommunicatus, intravit
 against the Sepulchri Sancti ecclesiam in Jerusalem, et ibi ante majus
 emperor. altare propria manu sese coronavit; et ita coronatus resedit

¹ videbatur] videatur, C.

² scriptum] scriptis redactam, C.

³ Proposuit] Proponit, O.

in cathedra patriarchatus et ibi prædicavit populo, excusando A.D. 1229. malitiam suam et accusando ecclesiam Romanam, imponens Charges of ei, quod injuste processerat contra eum; et¹ notabilem eam the Pope fecerat invective et reprehensive de insatiabili et si- against the moniali avaritia. Egressus autem ab ecclesia in comitatu emperor. satellitum suorum, sine omni persona ecclesiastica, portavit coronam usque ad palatium Hospitalis. Item in palatio suo Achonensi fecit convivari Sarracenos, et fecit eis habere mulieres Christianas saltatrices ad ludendum coram eis, quæ etiam, ut dicebatur, commiscebantur eis. Item, fœdus quod iniit cum Soldano, nemo scivit qua conditione tractatum fuit inter eos, nisi ipse solus. Veruntamen manifeste videbatur, quod magis approbaret, secundum quod perpendi poterat per gestus exteriores, legem Sarracenorum, quam² fidei nostræ, quia in multis ritus eorum³ imitatus est. Item, in scripto quod est inter ipsum et Soldanum, quod lingua appellatur Arabica *Mosepha*, continetur, quod, durantibus treugis, ipse juvabit eum contra omnes homines Christianos et Saracenos, et e converso Soldanus ipsum. Item, spoliavit canonicos Sanctæ Crucis in Achon a quibusdam redditibus, quos recipere debebant in portu Achonensi. Item, spoliavit archiepiscopum⁴ Nicholsiensem in Cypro. Item, protexit quandam episcopum Surianorum potentia sæculari, contra patriarcham, ab excommunicato et scismatico ordinatum. Item, spoliavit canonicos Sancti Sepulchri oblationibus ipsius sepulchri, et patriarcham oblationibus Calvariæ loci et loci Golgatha, et canonicos sancti Templi oblationibus suis; et per manus satellitum suorum fecit omnes oblationes istas colligere. Propter quod factum frater Walterus excommunicavit eum in civitate Jerosolimorum et omnes satellites suos. Item, in die Palma- April 8. rum, prædicatores de pulpito, ubi prædicabant, viliter et violenter fecit deici, et crudeliter tractari et incarcerari. Item, infra Passionem Domini obsedit patriarcham et episcopos Wintoniensem et Exoniensem et Templarios in domibus suis; et cum vidisset se non posse prævalere, confusus dimisit. His igitur de causis, licet aliæ non desint, quicquid egit in Terra Sancta pro nihilo reputans dominus Pape, movit guerram contra ipsum, asserens justum esse et fidei Christianæ necessarium, ut tam validus ecclesiæ persecutor a fastu imperii depelleretur;⁵ et quod his omnibus detestabilibus est, contra

¹ et . . . egressus] et sic egressus, O. W.

² O. W. ins. *legem*.

³ eorum] ipsorum, O. W.

⁴ Eustorgius, bishop of Nicosia.

⁵ depelleretur] Partly written over an erasure; depellatur, O. W.

A.D. 1229. matrem suam¹ Romanam ecclesiam² gravem excitarat persecutionem, ita quod castella ejus cum terris et possessionibus occuparat,³ et velut hostis publicus detinuit⁴ occupatas.⁵

De decimis Gregorio Papæ ab Anglia collatis.

Parliament at Westminster on the 2nd Sunday after Easter, 29 April. Per idem tempus, cum magister Stephanus, domini Papæ capellanus et nuntius, regi Anglorum negotia ipsius Papæ et sui causam adventus ostendisset, fecit rex convenire apud Westmonasterium, Dominica qua cantatur *Misericordia Domini*, archiepiscopos, episcopos, abbates, priores, Templarios, Hospitalarios, comites, barones, ecclesiarum rectores, et qui de se tenebant in capite, ad locum præfixum et diem, ut audirent negotia memorata et de rerum exigentiis communiter tractarent ibidem. Omnibus igitur congregatis, tam laicis quam clericis et eorum subjectis, magister Stephanus coram omnibus recitavit literas domini Papæ, in quibus exigebat decimas omnium rerum mobilium de tota Anglia, Hybernia, et Wallia, ab universis laicis et clericis, ad guerram suam sustinendam quam contra Romanum imperatorem susceperat Frethericum. Ostendit autem in literis memoratis, quod ipse solus hanc expeditionem susceperat pro universali ecclesia, quam dictus imperator, jam diu excommunicatus et rebellis, subvertere nititur, sicut evidentibus apparet indicibus; unde divitiæ sedis Apostolicæ cum non sufficiant ad ipsum exterminandum, necessitate compulsus ab universis ecclesiæ filiis implorat auxilium, per quod expeditionem inchoatam et in parte jam feliciter prosperatam perducere valeat ad desideratum effectum. Persuadet denique dominus Papa in conclusione negotii singulis ecclesiæ membris, quatinus sicut filii naturales ecclesiæ Romanæ, quæ

Demands of the Pope for his war against the emperor.

¹ W. ins. *sanctam*.

² O. W. ins. *tam*.

³ *occuparat*] occupavit, O. W.

⁴ *detinuit*] detinet, W.

⁵ At the foot of the page is :

" Hos versus composuit ipse imperator super desolatione cujusdam civitatis quæ dicitur Gallice *Meschines*, quam commiserat cuidam Martino custodiendam. Sed Martinus perterritus tradidit illam fraudulenter Papæ, et iterum fortuna aridente restituta imperatori :

" Cæsar, Messina, te corrigit

" absque ruina ;

" Nam si demens sis, puniet te

" Cæsaris ensis.

" Væ tibi, Messina, tam longo

" tempore vana,

" Nam * tua campana plorat de-

" licta prophana.

" Plebs Messanensis, vides quod

" jam tremit ensis

" Quo Martinensis stat verberi-

" bus caro densis."

* Nam] Non, C.

mater est omnium ecclesiarum, potenter subveniant, ne, quod A.D. 1229. absit, ipsa deficiente, membra cum capite succumbere videantur. His et aliis in hunc modum in autentico domini Papæ patenter expressis, persuasit magister Stephanus omnibus qui aderant, ut consentirent, allegans honorem et commodum, qui posset exinde obtemperantibus provenire. Rex autem Anglorum, a quo cæteri omnes sperabant habere defensionis auxilium, factus Cf. Isa. est, quia sic oportuit fieri, baculus arundineus, cujus xxxvi. 6. fragmenta vulneraverunt in se confidentes; qui Romæ The king per procuratores suos, ut supradictum est, ad decimas solven- gives way. das fuerat obligatus, non potuit contradicere; et cum nihil responderet, visus est tacendo assensum¹ præbere. Comites vero et barones ac laici omnes plane decimas se daturos contradixerunt, nolentes baronias suas vel laicas possessiones Romanæ ecclesiæ obligare. Episcopi quoque et abbates, priores, et alii ecclesiarum prælati, post trium vel quatuor dierum deliberationem et murmurationem non modicam, tandem consenserunt, metuentes excommunicationis sententiam f. 74 b. vel interdicti sibi inferri, si mandatis Apostolicis obviarent. Consentientes igitur corde quali quali, sub quadam summa pecuniæ finem conclusissent sibi tolerabili; nisi Conduct of (ut asseritur) Stephanus de Segrave, regis tunc con- Stephen de Segrave. siliarius, vir quidem sui solius amicus, *versus in* Ps. lxxvii. *arcum prævum*, quadam simoniaca conventionem cum 57. magistro Stephano facta, ad talem effectum rem perduxit, quod decimas ipsas plenarie sibi exegit et optinuit ad damnum ecclesiæ et regni inæstimabile. Sed justo Dei iudicio, hæc fraudulenta procuratio prædicto Stephano iustitiario non successit in prosperum. Tunc magister Stephanus prælatis omnibus literas domini Papæ procuratorias ostendit, quibus idem Papa ipsum ad dictas decimas colligendas procuratorem constituerat, ut non secundum taxationem factam in vicesima, quæ paulo ante regi data fuerat pro libertatibus optinendis, sed secundum quod melius possunt ad commodum domini Papæ et uberius omnia bona et mobilia singulorum taxari;² videlicet de omnibus redditibus, proventibus, fructibus carucarum, oblationibus, decimis, nutrimentis animalium, et fructibus, et de omnibus obventionibus ecclesiarum vel aliarum possessionum, quocunque nomine cen-

¹ *assensum*] consensum, W.

² *taxari*] Sic all the MSS. for *taxarentur*.

A.D. 1229. seantur, non aliquibus debitis vel expensis aliqua occasione deductis. Habuit etiam ex eisdem literis auctoritatem contradictores excommunicandi et ecclesias interdicendi. Unde constitutis procuratoribus suis in singulis comitatibus regni, omnes illos excommunicavit, qui circa decimas ipsas reddendas vel taxationem faciendam per se vel per alium, collodium, pactum iniquum, subtractionem, vel fraudem aliquam duxerint faciendam. Et quoniam negotium festinum exigebat auxilium, prielatis omnibus et aliis sub pœna excommunicationis indixit, ut vel mutuo vel alio quocunque modo pecuniam perquisitam sibi traderent indilate, ut eam domino Papæ incontinenti transmitteret,¹ eandem postmodum, decimis singulorum rite taxatis, plenarie recepturi. Erat autem² idem Papa tot et tantis involutus debitis, ut unde bellicam quam susceperat expeditionem sustineret, penitus ignoraret. Et sic soluto concilio, murmurantibus cunctis, recesserunt.

Powers given to the Papal nuncio.

The Pope's debts.

De excommunicatione gravissima dictarum decimarum retentorum.

Way in which the tithes for the Pope were exacted.

Usurers brought in by the papal nuncio.

Et his ita gestis, misit incontinenti literas suas magister S[tephanus] ad singulos episcopos, abbates, priores, et cujuscunque professionis viros religiosos regni, sub pœna interdicti et excommunicationis præcipiens, ut tali die tantam pecuniæ summam sibi transmitterent de moneta ad pondus denarii probata et nuper fabricata, ut inde creditoribus domini Papæ satisfacere posset, et ipsi pœnas evaderent interdicti. Erat enim in hujus rei executione adeo improbus exactor, ut etiam de frugibus autumni futuri, quæ³ adhuc in herba crescebant, singulos compelleret decimarum sibi pretium exhiberi.⁴ Prælati vero aliud remedium non habentes, calices, phialas,⁵ phylacteria, et alia sacra altaris vasa, quædam⁶ vendiderunt, nonnulla⁷ in pignus sub fœnore posuerunt. Præterea habuit idem magister S[tephanus] quosdam secum fœneratores nequissimos, qui se mercatores appellabant, usuram sub nomine negotiationis palliantes, qui egentibus et exactionibus vexatis optulerunt pecuniam; et urgente memorato S[tephano], sub pœna gravissima coacti multi mutuo accipere, qui postea in laqueos eorum inciderunt,

¹ *transmitteret*] transmitterent, B.

² *autem*] enim, O. W.

³ *quæ*] qui, B. O. W.

⁴ *exhiberi*] exhibere, O. W.

⁵ *phialas*] eucharistias, O. W.

⁶ *quædam*] quidam, O. W.

⁷ *nonnulla*] nonnulli, B. O. W.

dampna irrestaurabilia incurrentes. Continuis maledictioni- A.D. 1229.
bus, sed occultis, repleta est terra, imprecantibus cunctis,
"Exactio¹ suis fiat exactoribus nunquam fructuosa." Quod
juxta vota populi accidit, quia

Non habet eventus sordida præda bonos.

Ovid. I.
Amor. x.
48.

Ex eo autem tempore non defuerunt in terra Angli-
cana quidam transmontani, qui se mercatores nominant,
usurarii impiissimi; qui nihil aliud quærent, nisi in
laqueis suis, præcipue quos Romana curia angariat,
illaqueare: Et sic abrasor pecuniarum, magister S[te-
phanus] domini Papæ capellanus, Anglis fœda reliquit
vestigia. Solus autem comes Cestrensis Ranulphus stetit
viriliter, nolens terram suam redigere in servitutem; nec
permisit de feodo suo viros religiosos vel clericos decimas
memoratas conferre, quamvis Anglia et Wallia, Scotia et
Hybernia, ad solutionem compellerentur.² Hoc autem multis
in hac decimatione solatium præstat et levamen, quod regna
transmarina et longe posita non sunt ab hac exactione quieta.
Cumque tandem istarum plenitudo divitiarum ad summum
pontificem pervenisset, ipse Johanni de Bresnes et aliis militiæ
suæ principibus ita affluenter eas distribuit, quod graviter
cessit in damnum imperatoris, dum municipia ejus et castella
in ejus absentia subvertebant.

Stand
made by
Ranulph
Blundevil,
earl of
Chester.

Eodem anno, magister Robertus de Bingham, Saresberiensis
electus,⁴ apud Septoniam munus consecrationis suscepit, sexto
kalendas Junii, per manum Willelmi Wigornensis episcopi,
astantibus episcopis Jocelino Batoniensi et Alexandro Coven-
trensi. Qui satis felici auspicio officium suscepit episco-
pale; et fabricam novæ ecclesiæ, quam prædecessor suus
Ricardus transtulit et ausu non pusillanimi inchoavit,
viriliter est prosecutus, juvante Deo, rege, et populo.
Unde quidam⁵ versificator ait satis eleganter:

Consecra-
tion of
R. de
Bingham,
bishop of
Salisbury,
27 May.
New
church of
Salisbury.

¹ W. ins. *quod talis*.

² nec] non, W.

³ compellerentur] compellantur, W.

⁴ In the margin is a pastoral staff and mitre.

⁵ Henry of Avranches. (MS. Camb. Univ. Lib. Dd. 11, 78. See above, p. 43, n. 6.) These lines are

from his poem, "De translatione
"veteris ecclesiæ Saresberiensis et
"constructione novæ," ll. 205, 6,
f. 96. In the poem they are, "Rex
"igitur det opes, præsul det opem,
"lapicidæ Dent," &c. Paris has
written them in the margin of the
MS. as they occur above.

A.D. 1229. Rex largitur opes, fert præsul opem, lapidæ
Versus. Dant operam; tribus his est opus, ut stet opus.

John de Burgh knighted. Eodem tempore rex Anglorum Henricus in die Pentecostes Johannem filium Huberti Angliæ justitiarum cingulo militari¹ donavit tertio nonas Junii.

De consecratione Ricardi Cantuariensis archiepiscopi, et Rogeri Londoniensis et Hugonis Helyensis episcoporum.

Consecra- Eodem tempore, in die Sanctæ Trinitatis, convenientibus
 tions at Cantuariensis ecclesiæ suffraganeis apud eandem civitatem,
 Canter- consecratus est magister Ricardus, Cantuariensis electus,² per
 bury, manum Henrici Rofensis episcopi, sine pallio, ita quod licuit
 10 June. ei vel ordines celebrare vel ecclesias dedicare. Consecrati
 sunt etiam cum eo eadem die, per ministerium ejusdem epi-
 scopi, ante majus altare in ecclesia Sanctæ Trinitatis, Rogerus
 electus Londoniensis, et Hugo Helyensis, quarto idus Junii.

Death of Eodem anno obiit Martinus de Pateshulle, decanus
 Martin de Pateshulle, Londoniensis, xviii. kalendas Decembris, vir miræ pru-
 dean of dentiæ et legum terræ peritus.
 S. Paul's.

De magno apparatu regis Anglorum ad transfretandum congregato.

Prepara- Sub eisdem diebus, instante festo Sancti Michaelis, rex An-
 tions at glorum H[enricus] congregavit apud Portesmue totam nobili-
 Ports- tatem regni Angliæ, comites videlicet, barones, et milites,
 mouth for cum tanta equitum ac peditum turba quantam nullus ante-
 the re- cessorum suorum aliquo creditur tempore congregasse. Ubi
 covery of etiam venerunt ad eum de regionibus Hybernæ, Scotiæ,
 Normandy. Walliæ, et Galewalliæ tanta militum et armatorum multitudo,
 f. 75. quod admirationi omnibus habebantur. Proposuit³ namque rex
 cum tanta armatorum copia transfretare, ut terras quas pater
 amiserat in suum dominium revocaret. Demum, cum principes
 et marescalli militiæ regis ad naves venissent, ut victualia
 ingererent et arma, adeo paucas invenerunt naves, ut non
 sufficerent ad medietatem exercitus transferendum. Quod⁴ cum

¹ In the margin is an upright sword.

² In the margin is a crosier and mitre.

³ *Proposuit*] So Par. in the margin, as O. W.; B. has *profectus est*; C. has *proposuit*.

⁴ O. W. ins. *verbum*.

ad regis notitiam pervenisset, iratus est vehementer, et crimen totum in Hubertum de Burgo justitiarium refudit.¹ Et audientibus cunctis, vocavit eum veterem² proditorem, improprians ei quod hunc, sicut prius, procuravit defectum, pro quinque milibus marcis, quas a regina Francorum acceperat,³ ut suum propositum impediret, et gladium, quasi furia invecus, rex educens, voluit justitiarium interficere. Sed comes Cestrensis Ranulfus et alii qui aderant, sese interponentes, ipsum a mortis discrimine servarunt. At ille a regis se præsentia subtraxit, donec ira rex deposita animum mitigaret.

Applicuit interea in portu illo comes Britanniae nomine Henricus,⁴ vir quidam animo seditionem parturiens, septimo idus Octobris, qui regem conducere debuit in terram suam sub salvo ducato,⁵ sicut condictum fuerat inter eos et sacramento firmatum. Sed idem comes cum aliis⁶ de exercitu dederunt regi consilium, ut negotium differret⁷ usque ad sequens Pascha, quia periculosum erat tempore hyemali iter tam arduum expedire. Quo audito, rex licentiam dedit omnibus ad propria revertendi. Et justitarius cum rege pacificatus est. Comes autem Britanniae regi fecit homagium contra omnes homines de Britannia; et rex reddidit ei totum jus suum in Anglia. Et datis ei quinque milibus marcarum ad custodiam terræ suæ, remisit eum in regionem suam. Eodem anno, Ricardus Cantuariensis archiepiscopus pallium sibi a domino Papa transmissum suscepit nono kalendas Decembris, et apud Cantuariam in ecclesia cathedrali, præsente rege et suffraganeis episcopis, divina cum ipso pallio celebravit.

A.D. 1229.

Cave.

Anger of the king against Hubert de Burgh.

Arrival of the count of Brittany.

The expedition postponed.

The count of Brittany does homage.

The archbishop receives the pall.

De quodam fœneratore male mortuo.

Erat hoc tempore in Minori Britannia fœnerator quidam, *Impertinens.* qui pecuniam suam tribuens ad usuram, immensum nummorum congregavit acervum. Hic cum multotiens ab episcopo loci increparetur, quod non licebat sibi de usuris rem augere, noluit audire episcopum, sed, licet non recte, strenuus rem augebat. Cumque tandem ab episcopo incorrigibilis videretur, excommunicavit eum, et ab unitate fidelium segregavit. Quod ille parvipendens, immo vilipendens, excommunicatus non

Death of an usurer, who is refused burial by the priest.

¹ *refudit*] refundere curavit, W.

² *veterem*] senem, O. W.

³ *acceperat*] receperat, C.

⁴ *Henricus*] An error for Peter Mauclerc.

⁵ *ducato*] Written by Par. in the margin; om. W.; conductu, C., as the Hist. Anglor.

⁶ W. ins. *sapientibus*.

⁷ O. W. ins. *inceptum*.

A.D. 1229. multo post vitam miserabiliter terminavit. Quo sine viatico et confessione defuncto, uxor ejus et filii venerunt ad presbyterum villæ, rogantes ut corpus defuncti more ecclesiastico sepeliret. Presbyter autem hoc facere recusavit, eo quod excommunicatus decessit, præcipiens ut in bivio extra villam sepelirent eum. Uxor autem defuncti hæc audiens venit ad comitem cum filiis, querimoniam coram eo deponens, quod presbyter ille parochianum defunctum noluit sepelire, causam reticens, quod excommunicatus obisset. At comes contra presbyterum in iram versus, jussit ministris suis, ut euntes ad presbyterum ex parte sua præciperent, quatinus mortuum sepeliret; quod si facere contradiceret, ipsum vivum cum mortuo sepelirent¹ ligatum. Hoc cum factum esset, omnes episcopi Britanniae ipsum comitem sub anathemate concluserunt; unde suborta inter eos discordia, episcopi illi a comite omnes in exilium sunt expulsi, et comes excommunicatus remansit, donec sententia confirmaretur a Papa.

Murder of
the priest
by the
count of
Britanny.

Quod Frethericus Romanorum imperator est reversus in terram suam.

Return of
the em-
peror from
the Holy
Land.
3 May.

Eodem anno, cum Frethericus Romanorum imperator Terram Sanctam Christianitati restituisset, et treugas decennales a Soldano Damasci impetratas juramento hinc inde confirmasset, in die Inventionis sanctæ Crucis naves ascendit, ut, transito mari Mediterraneo, reverteretur in terram suam. Sed quoniam audierat, quod a Johanne de Brennes insidiæ sibi parabantur, in portibus cismarinis inconsulte timuit applicare; et ne de ejus captione gauderent inimici illius, in tuto loco applicuit, præmissis exploratoribus suis, qui conduxerunt illum ad portum securitatis et salutis. Cum autem prospere in Sicilia applicuisset cum modico comitatu, audivit quod æmuli ejus jam castella multa subjugaverant et municipia, et quod etiam per terras imperii liberum haberent discursum, et debaccharentur multi Papæ stipendiarii, affluentia pecuniæ inæstimabilis saginati, cum non esset qui eis obviaret. Sed cum tandem ejus divulgaretur adventus, confluebant ad eum homines imperii naturales, qui per fidelitatem ei fuerunt astrikti. Quibus vallatus, et ex aliis adventantibus confortatus, audacter prorupit in hostes, et terras amissas ac castra cæpit paulatim revocare.

¹ *sepelirent*] sepeliret, O. W.

Quod rex Anglorum ad Natale fuerit apud Eboracum.

A.D. 1230.

Anno Domini mcccxxx. Rex Anglorum H[enricus] ad Na- Henry III.
tale tenuit curiam suam cum rege Scotorum apud Eboracum, at York
quem ad illud festum invitaverat, præsente archiepiscopo civi- with Alex-
tatis, cum comitibus, baronibus, militibus, et familia magna ander II.
nimis. Ubi dicti reges multa distribuebant festiva suis¹ indu-
menta. Rex autem Anglorum prodiga liberalitate regi Scot-
orum contulit equos preciosos cum anulis multis ac gemmis
et donativis variis. Atque festo per triduum continuato,
epulabantur cotidie splendide, tantam solempnitatem in exul-
tatione et lætitia celebrantes. Die autem quarta, concione
soluta, rex Scotorum in suam revertitur regionem. Rex An-
glorum Londonias properabat.

Contigit eodem tempore, in die scilicet Conversionis Sancti *Nota mira-
Pauli, in urbe Londoniarum, dum episcopus civitatis, scilicet bile de
Rogerus dictus Niger, in ecclesia cathedrali ante majus fulgure.
altare staret infulatus ad celebrandum divina, præsente populo Fright of
civitatis ob honorem beati Pauli congregato, quod tanta sub- the con-
ito in aere facta est nubium densitas et solaris obnubilatio gregation
claritatis, ut vix socius socium in ecclesia videre posset. in S.
Ad- Paul's,
mirantibus cunctis et diem judicii suspectum habentibus, facta 24 June.
est repente tonitruum adeo horribilis super ecclesiam concussio,
ut ipsa ecclesiæ fabrica tota cum turri eminentissima super
capita omnium ruere videretur. Ex illa autem collisione nub-
ium tanta fulminis exivit choruſcatio, ut tota ecclesia intus
igneâ videretur, nec defuit fœtor inter hæc omnia; sed ita
intolerabilis habebatur, ut omnes qui aderant extingui time-
rent. Sicque ad milia utriusque sexus hominum, qui in ec- f. 75 b.
clesia erant, nihil verius quam mortem suspicantes, rapido
cursu de monasterio exierunt attoniti, et corruentes in terram
sine sensu aliquandiu permanserunt. Solus ex omni multitu-
dine episcopus, cum uno tantum diacono, ante majus altare
sacris vestibus indutus remansit intrepidus, expectans Domini
voluntatem. Aere tandem purgato, cum omnis multitudo eva-
dendi fiduciam concepiſſet et ecclesiam iterum fuisset in-
gressa, episcopus residuum missæ complevit. Facta est autem
super hoc casu² totius civitatis non modica admiratio, metuen-
tibus cunctis, ne magnum aliquid et insolitum pronosticaret
futurum.*

Eodem anno, tempore Quadragesimali, imperator Romanus Successes
contra hostes suos ita invaluit, quod castra sua et jura omnia of the em-
ad imperium spectantia potenter revocavit; quosunque in peror.

¹ O. W. ins. *militibus*.| ² *hoc casu*] occasu, B.

A.D. 1230. castellis suis ex adversariis suis cepit, aut vivos excoriavit aut patibulo suspendit. Johannes vero de Brennes, qui hostis capitaneus post Papam ejus erat,¹ metuens incidere in manus² illius, fugit in Gallias ad natale solum cum stipendiariis suis, quos dominus Papa rapinis religiosorum³ ditavit, et prædis a pauperibus captis undecunque honoravit.

Truce between the Pope and emperor.

Et sic mediantibus amicis et viris religiosis, statuta sunt treugæ inter dominum Papam et ipsum⁴ imperatorem, quousque in aliquam pacis formam convenirent. Per idem tempus, Willelmus de Brausia,⁵ vir nobilis et potens, a Leolino principe Walliarum patibulo suspensus est, mense Aprili, cum uxore ejus, ut dicebatur, in adulterio deprehensus.

W. de Braose hanged by Llewellyn ap-Jorwerth.

Eodem tempore, ad exactionem regis, archiepiscopi, episcopi, abbates, et priores per Angliam totam regi eidem pecuniam dederunt non modicam, quasi per eam subtracta patri suo jura posset revocare in partibus transmarinis. Cives Londonienses pro eodem negotio ad redemptionem gravissimam sunt compulsi. Judæi etiam tertiam partem rerum suarum omnium, vellent nollent, regi sub festinatione persolverunt.

Exactions of the king.

Quod rex Anglorum cum exercitu transiit in Britanniam.

Henry III. collects an army at Reading, and crosses from Portsmouth to S. Malo.

Rex Anglorum H[enricus] in solempnitate Paschali apud Radingum congregavit exercitum copiosum valde, omnium videlicet nobilium regni, qui sibi debebant servitium militare, et aliorum innumerabilium ex regionibus diversis. Qui inde castra movens ad portum de Portesmue pridie kalendas Maii, cum universa multitudine sua naves ascendit.⁶ Rex autem, procurantibus nautis suis, in Britannia applicuit apud Sanctum Mauloum,⁷ quinto nonas Maii. Multi quoque de exercitu, regem sequi non valentes, diversis applicuerunt in locis, sed, Deo id procurante, absque læsione ac rerum diminutione omnes ad regem in Britannia pervenerunt. Comes autem Britanniae, regem reverenter et cum honore suscipiens, tradidit ei municipia regionis illius et castella, nobilesque Britanniae multi ad eum venientes homagia fecerunt et fidelitatem ei

The nobles of Britanny do homage.

¹ W. ins. *publicus*.

² *manus*] manibus, W.

³ C. ins. *suorum*.

⁴ *ipsum imperatorem*] Frethericum, C.

⁵ His shield reversed is in the margin.

⁶ The vessel is drawn in the margin, with the three leopards on the sail.

⁷ Par. has written *id est, Machutum* over *Mauloum* in a very minute hand between the lines. C. has *Machuum*.

juraverunt. Andreas tamen de Viteri et alii viri nobiles A.D. 1230. pauci, ad fidelitatem regis venire contempnentes, munierunt Andrew de castra sua alimentis et ad pugnam viriliter sese præparabant. Vitre opposes him. Rex autem Francorum, cum de adventu regis Anglorum certitudinem didicisset,¹ congregavit exercitum valde copiosum, Advance of Louis IX. atque micantibus undique scutis et vexillis, ad Andegavensem pervenit civitatem, ubi castrametatus ibi moram protraxit non modicam, ut progressum regis Anglorum in Pictaviam præpediret. Rex vero Anglorum dum apud urbem Nannentensem majorem expectabat adhuc numerum ex diversis partibus² armorum, rex Francorum cum exercitu suo quoddam debile Siege and capture of Oudon castle. municipium Hodum appellatum obsedit, quod ab urbe Nannetis quatuor leucis vix distabat, atque levi conatu illud cepit et subvertit, et ad Andegavensem rediit civitatem.

Eodem anno facta³ est eclipsis solis, contra morem solitum, Eclipsis summo mane confestum post ortum suum, pridie idus Maii, matutinalis. in Rogationibus, scilicet feria tertia, ita quod agricolæ et alii 14 May. multi, labores mane inchoatos propter nimiam obscuritatem relinquentes, stratum repetere et sese iterum sopori dare decreverunt; sed tandem, quasi post unius horæ spatium, multis admirantibus, sol consuetam obtinuit claritatem.

Eodem tempore dux Saxonie, et regis Anglorum consanguineus, veniens in Angliam a civibus Londoniensibus honorifice Visit of Albert, duke of Saxony, to England. susceptus est; erat autem idem dux homo tantæ proceritatis et longitudinis, ut, cunctis admirantibus et quasi ad spectaculum accurrentibus, visum ex ipsius intuitu refecerunt.

De discordia inter barones Gallie orta.

Habebant quoque hoc tempore guerram ad invicem omnes Dissensions among the French barons. fere magnates Gallie, sicut dux Burgundie,⁴ comes Bononie,⁵ comes de Drius,⁶ comes de Mascu,⁷ comes Sancti Pauli,⁸ comes de Bar,⁹ Engeramus de Curci, Robertus de Curtenei, et multi alii, qui jurati et confœderati erant, ut dicebatur, regi Anglie et comiti Britannie Henrico¹⁰; bellum indixerant comitibus Campaniensi¹¹ et Flandrensi.¹² Qui omnes impetrata licentia

¹ didicisset] cognovisset, C.

² W. ins. *adventantium*.

³ In the margin are figures of the sun (Sol parum vel nihil versus nos accensus), the moon (Luna in coitu), and the earth (Terra sic).

⁴ Hugh IV.

⁵ Philip Hurepel.

⁶ Robert III., count of Dreux.

⁷ Alix, count of Macon.

⁸ Hugh V.

⁹ Henry II.

¹⁰ An error for *Petro*.

¹¹ Theobald IV.

¹² Ferrand.

- A.D. 1230. a rege Francorum, completis in Andegavia¹ quadraginta dierum excubiis, reversi sunt in patriam suam. Quos rex, cum illos retinere non potuit, secutus est, ut, si possibile esset, eos discordes ad concordiam revocaret.² Sed cum idem rex nobiles³ ad pacem reducere nullatenus potuisset, ingressi sunt cum equis et armis hostiliter comites⁴ terram comitis Campaniæ, atque⁵ illam igne et ferro depopulari cœperunt. Comes vero Campaniensis, in⁶ ingenti armatorum copia hostibus occurrens, prælium campestre commisit; at comites tam sibi quam suis agminibus viriliter resistentes, ex militibus illius ducentos sub captione concluserunt et tresdecim peremerunt. Quod cum comes Campaniensis cognovisset, campum per fugam deseruit, omni commilitonum suffragio destitutus. Quem fugientem hostes acriter insequentes, et quoscunque attingebant in ore gladii prosternentes, non cessabant donec ipsum comitem infra portas Parisiæ civitatis cursu rapido intruserunt. Tunc nolentes ulterius insequi illum, reversi in Campaniam spoliaverunt eam totam, castra et municipia complanantes, villas et urbes igne conflagrantes, vites et pomeria succidentes, extra ecclesias nihil intactum reliquerunt. Agebant namque⁷ contra comitem magnates, quasi de crimine proditionis et reum læsæ majestatis, ut qui dominum suum regem Lodovicum in obsidione Avinionis, ob amorem reginæ quam amabat, veneno necaverat, ut dicebant. Unde cum idem magnates in curia regis Francorum, eodem rege præsentem, querimoniam sæpe deposuissent et ipsum comitem per duellum convincere voluissent, regina, per quam omnia regni negotia disponebantur propter regis simplicitatem et puerilem ætatem, noluit eos audire. Quocirca ipsi, se a regis fidelitate subtrahentes et reginæ, Francorum regnum per guerram turbare cœperunt. Indignabantur enim talem habere dominam, quæ, ut dicebatur, tam dicti comitis quam legati Romani semine polluta, metas transgressa fuerat pudicitie vidualis.
- Theobald of Champagne is defeated and flies to Paris.
- Champagne ravaged.
- f. 76.
- Scandal against queen Blanche.

De strage Hyberniensium, et captione cujusdam regis.

Impertinens. Eodem anno, mense Julio, regulus⁸ quidam de Cunnoth Hyberniensis, cum regem Anglorum et Willelmum Mares-

¹ *Andegavia*] Andegavie, B. This has led to the insertion of *obsidione*, which is in no MS., in the printed editions, though O. W. have *Andegavia*.

² *revocaret*] reformaret, O. W.

³ O. W. ins. *memoratos*.

⁴ *comites*] om. C.

⁵ *atque* . . . *Campaniæ*] om. O.

⁶ *in*] cum, O. W.

⁷ *namque*] autem, W.

⁸ Aedh son of Ruaidhri, king of Connaught. See the *Annals of Loch Cé*, i. pp. 297, *seqq.*

callum cognosset in finibus transmarinis bellicas agere expeditiones, atque regnum Hyberniae quasi vacuum a subsidio militari, congregavit undique exercitum copiosum, sperans se posse omne genus Anglorum ab Hyberniae finibus exturbare. Ingressus igitur hostiliter terram regis Anglorum, spoliis et rapinis atque incendiis intendebat. Sed cum hæc omnia ad aures Gaufridi de Marisco, qui vices justitiiarii sub rege in partibus illis gerebat, [venissent],¹ adjunctis sibi Waltero de Lasci cum Ricardo de Burgo et exercitu non modico, contra hostes audacter prorupit; et exercitum suum in tres turmas dividens, duabus præfecit Walterum de Lasci et Ricardum de Burgo, tertiam sibi retinens ad regendum. Atque duas acies instructas, quibus præerant prædicti Walterus et Ricardus, occultavit in silvis quibusdam, per quas venturi erant hostes, et dolosas eis insidias præparavit; tertiam vero, quam ipse regebat, statuit ut directa fronte adversariis occurrens ad campestre prælium eos provocaret. Tandem hostes supervenientes, cum unam tantum aciem gentis Anglorum conspexissent, irruerunt in eos,² quasi sub spe certa victoriae consequendæ. Sed acies Anglorum tam diu fugam simulavit, quousque Hybernenses illos insequentes loca insidiarum pertransissent. At illi qui in insidiis erant, de latibulis erumpentes, et aerem clamore horribili³ verberantes, a tergo et a latere irruerunt in hostes; et acies, quæ prius fugerat, in Hybernenses a fronte revertens, stragem eis miserabilem intulerunt. Interfecti namque referuntur ex Hybernensibus ad viginti milia virorum bellatorum, et rex eorum captus est et carcerali custodiæ deputatus.

Eodem tempore Fulco Paganellus de Normannia, vir nobilis, Advice of et Willelmus frater ejus, relictis castellis suis ac terris, ven- certain runt ad regem Anglorum in Britanniam, fidelitates ei et ho- nobles of magia facientes. Venerunt etiam cum eis sexaginta milites, to Brittany viri strenui et potentes, qui omnes persuaserunt regi, ut hos- III. to at- tiliter Normanniam intraret, sub spe certa terram subjugandi. tempt the Quorum rex consiliis libenter adquevisset; ⁴ sed Hubertus de Normandy. Burgo id fieri non permisit, dicens periculosum fore hoc It is re- modis omnibus attemptare. Quod audientes milites prædicti, jected by postulaverunt regem propensius, ut assignaret eis ducentos Hubert de milites de exercitu suo, cum quibus Normanniam intrarent, Burgh. certissimis ei assertionibus promittentes, quod omne genus Francorum de Normannia exturbarent. Nec etiam id fieri permisit Hubertus justitiiarius, asserens regi non expedire, ut

¹ *venissent*] also omitted in O. W. |

² W. ins. *fortiter*.

³ *horribili*] *horrifico*, W.

⁴ *adquevisset*] *adquiesceret*, W.

A.D. 1230.
Distur-
bances in
Ireland.

A.D. 1230. traderet milites suos ad mortem ultronea voluntate. Sicque nobiles illi miserabiliter illusi fuerunt, quia rex Francorum incontinenti exhæredavit eos, castella et omnia quæ illorum erant potenter in sua jura convertens.

Quod rex Anglorum in Gasconia profectus homagia cepit.

Henry III. His ita gestis, rex Anglorum per consilium Huberti de in Gascony Burgo, cum exercitu suo ex Britannia per Andegaviam in and Poitou. Pictaviam transiens, profectus¹ est in Gasconiam; ubi acceptis homagiis, et regione sub securitate disposita, rediit in Pictaviam, ubi multorum homagia suscepit. In hac quoque equitatione obsedit rex Mirebelli castrum, et cepit laudabili virtute Anglorum, qui assultus audacissimos² iterantes violenter inclusos subegerunt, et recedentes omnes in vinculis abduxerunt.

Peace between the Pope and emperor. Hoc igitur tempore, mense Augusti, dominus Papa Gregorius et Romanorum imperator F[rethericus], mediantibus utrorumque fidelibus et amicis, in concordiam conveniunt. Veniens enim Romam dictus imperator absolutus est, omnibus ad jura imperii spectantibus ex integro revocatis. Comederunt ergo simul magnus sacerdos et maximus imperator in palatio summi pontificis per triduum, gaudentibus cardinalibus et potentatibus imperii de concordia tam desperata et tam subito confirmata. Eadem tempestate comes Cestrensis Ranulfus

The castle of S. James de Beuvron fortified by Ranulph earl of Chester. munivit castellum apud Sanctum Johannem³ de Beverona, quod ad jus uxoris⁴ suæ comitissæ jure hæreditario pertinebat, militibus, alimentis, et armis. Reddiderat enim illi castrum illud comes Britanniae H[enricus],⁵ quando confœderatus regi Anglorum omnia jura sua in regno Angliæ, rege concedente, recepit.

De concordia facta inter regem Francorum et suos.

Peace between the king of France and his nobles. Circa eosdem dies, mense Septembris, conveniunt ad colloquium rex Francorum et regina mater ejus cum honorabilibus viris et magnatibus illius regni, qui post mortem Lodowici regis guerram habuerant ad invicem, ut est superius dictum.

¹ *profectus in Gasconiam*] om. C., where the sentence is otherwise confused.

² O. W. ins. *assidue*.

³ *Johannem*] Sic for *Jacobum*. The error is repeated in the Dun-

stable Annals. Annal. Monast. iii. p. 132.

⁴ Clementia, daughter of Ralph de Feugers.

⁵ *Henricus*] An error for *Petrus*.

Ubi de pace tractantes, talem concordiam firmaverunt; provi- A.D. 1230
sum est autem communiter a proceribus præfatis, ut comes
Campaniensis, qui hujus discordiæ causa principalis extiterat,
cruce signatus peregrinationem Terræ Sanctæ subiret¹ ad
militandum ibidem cum centum militibus contra inimicos
Crucifixi. Et præterea rex Francorum et mater ejus, tactis
sacrosanctis Evangeliiis, juraverunt quod singulis redderent
jura sua, et quod omnes homines terræ illius secundum rectas
consuetudines et singulis debitas judicarent.

De reditu regis de Britannia in Angliam.

Jacebat interea rex Anglorum apud urbem Nannentensem Henry III
cum exercitu suo, nihil agens nisi quod thesauros consumpsit at Nantes.
inestimabiles. Comites vero ac barones, cum Hubertus
regis justitiarius non permisit ut contra hostes arma moverent,
fecerunt inter se convivia juxta consuetudinem Anglicanam, et
crapulis intendebant et poculis ad invicem, ac si dies Natalitios
celebrarent; inter quos qui pauperes erant, rebus omnibus f. 76 b.
consumptis, equos distrahebant et arma, ut exinde ad tempus
vitam ducerent infelicem.

Eodem tempore, Reimundus de Burgo, nepos Huberti *Submer-*
de Burgo, miles quidem nobilis et strenuus, dum spa- *sus est Rei-*
tium iret casu super² ripam Ligeris, equum insidens *mundus de*
nobilissimum, aquam omine infelici intravit;³ cum *Burgo.*
autem iterum ripam, quæ ardua erat, ascendere volu-
isset, equus retro cadens simul cum suo ascensore
miserabiliter est submersus.

Tandem rex Anglorum, mense Octobris, dispositis rebus ne- Return of
cessariis ad custodiam terræ illius, dimisit ibi milites quin- Henry III.
gentos et mille servientes stipendiarios, super quos principes
constituit comitem Cestriæ Ranulphum, Willelmum Marescallum,
et Willelmum Albemarlæ comitem, cum quibusdam aliis viris
bellatoribus et in opere martio præelectis. Sicque rex naves
conscendens post plurima maris⁴ pericula apud Portesmue ap-
plicuit, septimo kalendas Novembris, consumpta pecunia in- His losses
finita, et nobilibus innumerabilibus vel morti datis, vel in money
infirmis et fame attenuatis, vel ad extremam redac- and men.
tis paupertatem. Venerunt autem multi diversæ professionis

¹ *subiret*] So altered by Par.;
subeat, B., as W.; subiret, C.

² *super*] versus, C.

³ His shield reversed is in the
margin.

⁴ *maris*] om. C.

A.D. 1230. homines regi¹ obviam, diversis eum exeniis honorantes. Sed
Obiit Gile- comes de Glovernia et de Clare Gilebertus, de partibus illis
bertus rediens, diem clausit extremum.² Cujus terrarum et honorum
comes Glo- omnium rex³ Huberto justitiario custodiam concessit.
vernæ.

De equitationibus factis in partibus transmarinis post discessum regis.

The war
 carried on
 in Anjou
 by the
 earl of
 Chester
 and others.

Eclipse of
 the moon,
 Nov. 22.

Post recessum regis Anglorum ex partibus transmarinis, comes Cestrie et alii principes militiæ regis cum toto ejus exercitu fecerunt equitationem per Andegaviam, et per dies quindecim moram fecerunt in ea; et ceperunt castellum Gunner,⁴ et complanaverunt illud et villam combusserunt. Deinde ceperunt [castellum]⁵ novum super Sartam, et illud subvertentes villam incendio tradiderunt. Sicque cum impreciablebus spoliis et prædis in Britanniam sunt reversi. Nec multo post Normanniam hostiliter ingressi, ceperunt ibi castellum Puntursun, et eo complanato villam combusserunt, et absque rerum dispendio in Britanniam redierunt. Eodem anno facta est eclipsis Lunæ, remanente sibi brevissima claritate, quasi per spatium trium horarum, decimo kalendas Decembris, ipsa Luna decima tertia existente.

De exactione scutagii pro expeditione transmarina.

Henry III.
 at Lam-
 beth.

Parliament
 at West-
 minster.
 Scutage,
 which is
 refused by
 the arch-
 bishop.

Anno Domini mcccxxi. Rex Anglorum H[enricus] ad Natale tenuit curiam suam apud Lambethiam, Huberto Angliæ justitiario necessaria omnia festivitati regi⁶ procurante. Ac deinde, septimo kalendas Februarii, convenerunt ad colloquium apud Westmonasterium rex cum prælatis et aliis magnatibus regni, ubi exegit idem rex scutagium, de quolibet scuto tres marcas ab omnibus, qui baronias tenebant, tam laicis quam prælatis; cui Ricardus Cantuariensis archiepiscopus et quidam episcopi cum eo audacter resistentes⁷ dixerunt, quod non tenentur viri ecclesiastici judicio subici laicorum, cum absque illis concessum fuisset scutagium in finibus transmarinis. Tandem vero post multas hinc inde disceptationes, negotium quantum ad prælatos pertinuit reclamantes, usque quindecim dies post Pascha dilationem accepit. Omnes alii, tam laici quam clerici ac prælati, favebant regiæ voluntati.

¹ *regi obviam*] ad eum, O. W.

² His shield reversed is in the margin.

³ W. ins. *Anglorum*.

⁴ Gunnord.

⁵ Château-Neuf on the Sarthe.

⁶ *regi*] regie, W.

⁷ *resistentes*] om. C.

De discordia inter regem et archiepiscopum Cantuariensem orta. A.D. 1231.

Per idem tempus Ricardus Cantuariensis archiepiscopus, ad regem veniens, conquestus est de Huberto justitiario, quod castellum de Tunebruge cum villa et pertinentiis ejus et alias quasdam terras Gileberti comitis de Clare nuper defuncti, quæ ad jus suum et ecclesiæ Cantuariensis spectabant, injuste detinebat, unde idem comes sibi et antecessoribus suis ipse et prædecessores sui ad recognitionem et homagium tenebantur. Qua de causa regem rogavit, ut custodiam dicti castelli cum pertinentiis sibi restitueret et jura ecclesiæ Cantuariensis conservaret illæsa. Ad hæc respondens rex dixit, comitem præfatum de se tenere in capite, et vacantes custodias comitum et baronum et eorundem hæredum ad suam coronam usque ad ætatem legitimam pertinere, unde sibi licere proposuit tales custodias cui voluerit vendere vel conferre. Archiepiscopus vero, cum aliud responsum habere non potuit, excommunicavit omnes invasores possessionum prædictarum, et omnes, præter regem, qui cum eis communionem haberent. Et tam pro his quam aliis de causis Romam profectus, jus suum et ecclesiæ suæ prosequi maturavit. Rex vero e contra, ut causam suam prosequeretur, magistrum Rogerum de Cantelu Romam cum aliis quibusdam nuntiis destinavit. Eodem tempore, mense Aprili, expleta solennitate Paschali, Ricardus frater regis desponsavit Ysabellam comitissam Gloverniæ, sororem scilicet Willelmi Marescalli comitis de Penbroc. Et nuptiis vix completis, idem comes Willelmus, in militia vir strenuus, in dolorem multorum diem clausit supremum,² et Londoniis apud Novum Templum sepultus est juxta patrem suum, xvii. kalendas Maii. Rex autem, qui eum indissolubiler dilexit, cum hæc audivit, et cum vidisset corpus defuncti palla coopertum, ex alto trahens suspiria, ait; "Heu heu mihi, nonne adhuc penitus vindicatus est sanguis beati Thomæ martyris?"

Quarrel between archbishop Richard and Hubert de Burgh.

The archbishop goes to Rome.

Marriage of Richard and Isabella of Gloucester.

Obiit comes Willelmus Marescallus.

Grief of the king.

Quod Leolinus in Wallia crudeliter cœpit debacchari.

Eodem mense Maio, Walenses de latibulis suis³ erumpentes, Rising in terram, quæ fuit Willelmi de Brausia, flammis⁴ vastaverunt; Wales.

¹ His shield reversed is in the margin.

² *supremum*] *extremum*, C.

³ W. ins. *ut sorices e cavernis*.

⁴ O. W. ins. *discurrentibus*.

A.D. 1231. sed rege Anglorum illo tendente cum modica manu militari, ipsi ad suas more solito cavernas sunt reversi. Rex autem partes Australes repetens, dimisit in partibus illis Hubertum regni justitiarium ad reprimendum impetus eorundem. Sed illi continuo ut audierant regis recessum, ad prædandum reversi, non longe a castro Montis Gomerii provincias infestantes sævire cœperunt. Sed cum milites, qui erant in præsidio castri memorati, hoc cognovissent, ne tam libere sine offensione discurrerent, exierunt ad prælium contra ipsos, et viam revertendi præcludentes multos ex eis ceperunt et plurimos peremerunt. Cumque illos quos vivos ceperant justituario præsentassent, jussit omnes decapitari et regi Anglorum capita præsentari. Quod factum Leolinus nimis moleste ferens collegit exercitum copiosum, et terras baronum, qui in limbo Walliæ degebant, et possessiones gravi depopulatione contrivit; et nec ecclesiis neque personis ecclesiasticis parcens, matronas quasdam nobiles et puellas, quæ causa pacis et salutis ad ecclesias confugerant, cum ipsis ecclesiis concremavit.

Ravages of
Llewellyn-
ap-Jor-
werth.

Quod rex Leolino excommunicato in Walliam exercitum conduxit.

The king
collects an
f. 77.
army at
Oxford,
and goes to
Hereford
against
Llewellyn.
Stratagem
of Llew-
ellyn.

Cumque hoc enorme factum ad aures regis pervenisset, collegit apud Oxoniam exercitum copiosum tertio idus Julii; ubi cum tota nobilitas Angliæ, tam cleri quam populi, congregata fuisset, episcopi omnes et ecclesiarum prælati, præsentē rege, Leolinum cum suis fautoribus, qui ecclesias concremaverant memoratas, sub anathemate concluserunt;¹ quo facto, rex exercitum promovens ad Hertfordensem urbem cito volatu pervenit. Erat autem eo tempore Leolinus cum exercitu suo non longe a castello Montis Gomerii in quodam prato, quod ripariam habebat vicinam paludibus obsitam, ubi militibus castri memorati dolosas insidias præparabat. Nam fratrem quandam de abbatiâ Cisterciensis ordinis, quæ prope erat, Cumira² nuncupata, direxit Leolinus, ut dicitur, ad castellum; quem cum viderunt milites castelli transeuntem per eos, exierunt ut cum fratre loquerentur, et sciscitantes ab eo si quid de rege Leolino audisset, respondit, quod viderat eum cum parvo comitatu in prato vicino, ubi expectabat majorem numerum armatorum. Milites vero, cum a fratre requirerent, si possent ripariam et pratum equites cum securitate transire, respondit frater; "Pons, qui ultra ripariam itinerantes ducere solebat, confractus

¹ *concluserunt*] percusserunt, O. |
W.

² Cumhyre in Radnorshire.

"est a Leolino, quia metuebat impetum vestrum; sed tamen A.D. 1231
 " poteritis secure, ubicunque volueritis, ripariam et pratium in
 " equis transire, et Walenses cum paucis equitibus vel vincere
 " vel fugare." Quo audito, adhibuit fidem falsis assertionibus
 fratris Walterus de Godarvilla, custos castelli; et præcipiens
 commilitonibus et servientibus ut convolarent ad arma, ascensis
 equis, ad locum celeriter pervenerunt, quos Walenses cum im-
 petu venire conspicientes, ad silvam quandam, quæ prope erat,
 dolosam ilico inierunt fugam. At castellani, rapido equorum
 volatu eos¹ insequentes, in riparia præfata ac palude illius² prati
 submersi sunt usque ad ventres equorum, illi præcipue³ qui
 primi veniebant; sed alii qui sequebantur, ex sociorum sub-
 mersione præmuniti, de⁴ casu commilitonum suorum non medio-
 critèr condolebant. Tunc Walenses, hostium submersionem
 cognoscentes, reversi sunt cum impetu super eos, et cum
 lanceis suis milites et equos in cæno volutantes crudeliter
 peremerunt. Factus est autem ibi hinc inde conflictus gravis-
 simus, multis utrobique peremptis, sed tamen Walenses victoria
 potiuntur. Captus est autem ibi Egidius, filius Ricardi de
 Argentomio, miles strenuus, cum quibusdam aliis, quorum
 nomina non sunt famosa, nec audivi.

Success of
the Welsh.
Capture of
Giles de
Argenton.

De ultione prædicti sceleris, et de constructione castri Matildis.

Cumque tandem casus, qui militibus jam dictis acciderat, The king
 regi fuerat denuntiatus, cum festinatione ad abbatiam, cujus advances
 frater præfatos milites prodiderat, hostiliter transiens, in against
 ultionem tanti sceleris quandam grangiam illius abbatiæ, but spares
 bonis omnibus spoliata, combussit, et ipsam abbatiam simi- the abbey
 liter spoliata omnino iussit igne cremari. Sed abbas loci, of Cum-
 ut ædificia sumptuosius valde laboribus constructa salvaret, hyre (Rad-
 tre- norshire).
 centas marcas regi numeravit, et sic ejus quievit⁵ indignatio.
 His ita gestis, fecit rex reædificare castellum Matildis in Wallia Castle
 de lapide et cemento eleganter, quod a Walensibus olim pro- Mand re-
 stratum fuerat; atque magnis sumptibus cum esset opus feliciter built.
 consummatum, posuit in eo rex milites et clientes, qui incur-
 siones Walensium refrænarent.

¹ *cos*] equos, C.

² *illius*] ipsius, C.

³ *præcipue*] s., i.e., scilicet, C.

⁴ *de casu*] casum, W.

⁵ *quievit*] paulisper cessavit, O.
W.

A.D. 1231. *De treugis statutis inter regem Francorum et regem Anglorum.*

Truce with France. Circa eosdem dies, mense Junio, rex Francorum promovit exercitum copiosum, ut Armoricanam Britanniam expugnaret. Sed cum ejus adventum Henricus Britanniae et Ranulfus Cestriae comites, qui in finibus illis militiae regis Anglorum praerant, cognovissent, regi paraverunt insidias venienti; et a tergo redas ejus et vehicula, quae arma ferebant cum alimentis et machinis, invadentes ceperunt omnia; et machinas igne concremantes, lucrati sunt ibidem equos sexaginta. Deinde Franci, cum Britanniam cognoscerent quasi inexpugnabilem, simul et debile principium suum habentes suspectum, procurantibus ex parte regis Francorum archiepiscopo¹ Remensi et Philippo comite Bononiensi, atque ex parte regis Anglorum comitibus Britanniae et Cestriae in hoc consentientibus, statuta sunt treugae et juramento firmatae triennales inter dictos reges, tertio nonas Julii.

Return of bishop Peter des Roches from the Crusade. Eodem mense Julio, Petrus Wintoniensis episcopus, completo in Terra Promissionis jam fere per quinquennium magnifice peregrinationis voto, reversus est in Angliam, et in kalendis Augusti Wintoniae susceptus est cum processione solemni in ecclesia cathedrali. Venerunt eodem tempore post treugas statutas comes Britanniae et comes Cestriae cum Ricardo Marescallo ex finibus transmarinis in Angliam, et ad regem profecti in Walliam, qui adhuc occupabatur in constructione castri Matildis, honorifice ab eo sunt recepti. Ricardus vero Marescallus se regi representans ut haeredem fratris sui Willelmi Marescalli, optulit regi pro haereditate sua homagium suum et quicquid ei de jure suo facere tenebatur. Cui respondens rex, per consilium Huberti consiliarii sui ac justitiarum, quod audierat uxorem fratris sui defuncti esse praegnantem, unde noluit cum audire, donec rei veritas probaretur. Objecit etiam eidem Ricardo, quod conversatus fuerat inter hostes suos publicos in partibus Gallicanis; unde rex praecipit, ut de regno cito non reversurus exiret, affirmans quod post dies quindecim, si inveniretur in regno, carceri perpetuo traderetur. At Ricardus, cum aliud non haberet² responsum, transfretavit in Hyberniam, ubi omnes milites et homines³ fratris sui illum cum gaudio recipientes reddiderunt ei omnia castella quae erant fratris sui, homagiumque illi cum fidelitate fecerunt. Castellum etiam de Penbroc

Reception of Richard Marshal in Ireland.

¹ Henry II.

² *haberet*] habuit, C.

³ *homines*] omnes, B. So also C., reading *fratres* for *fratris*.

in sua potestate recipiens, cum toto honore ad castellum per- A.D. 1231.
tinente, collegit multitudinem armatorum, hæreditatem suam,
etiam invito rege, si necessitas cogeret, subjugare disponens.
Tandem rex, mutato consilio, metuens ne pacem regni turbaret, *His rights*
suscepit homagium ejus et fidelitatem, et ei omnia jura sua, *restored by*
salvo sibi relevio consueto, concessit. *the king.*

*Quod Ricardus Cantuariensis archiepiscopus Romam profectus in
reditu suo obierat.*

Venit hoc tempore ad curiam Romanam Ricardus Cantua- *Querimo-*
riensis archiepiscopus, et in præsentia domini Papæ proposuit *nia archi-*
hæc quæ sequuntur. Conquestus est in primis de rege Anglo- *episcopi*
rum, quod solummodo omnia regni negotia per consilium *Cantuari-*
Huberti justitiarii, aliis spretis magnatibus, disponebat. Item *ensis Ri-*
de justitiario proposuit, quod habuit uxorem ¹ cujus consan- *cardi.*
guineam ² prius habuerat sibi matrimonio copulatam, et quod
jura ecclesiæ Cantuariensis invaserat et injuste detinebat.
Proposuit etiam, quod episcopi quidam ejus suffraganei, neg-
lecta pastoralis cura, sedebant ad scaccarium regis, laicas causas
ventilantes et judicia sanguinis exercentes. Item conquestus
est, quod clerici beneficiati et infra sacros ordines constituti
plures habuerunt ecclesias, quibus adnexa fuerat cura animarum;
et quod insuper, sicut episcopi, ab ipsis trahentes exemplum,
curis sæcularibus et laicorum se judiciis immiscebant. His
autem et consimilibus coram Papa propositis, petiit, ut talibus
limam correctionis excessibus adhiberet. Cumque hæc omnia
dominus Papa diligenti studio intellexisset, et vidisset quod
universa, quæ proposuerat archiepiscopus, justitia fuerant et f. 77 b.
ratione subnixa, jussit incontinenti quatinus archiepiscopi ne-
gotia sive petitiones expedirentur, justitia mediante. Pro-
posuerunt autem in contrarium clerici regis, pro ipso rege et
justitiario multa inaniter allegantes; sed parum vel nihil pro-
fecerunt. Quia, ut breviter dicatur, favor archiepiscopi quic-
quid petiit impetravit. Erat namque staturæ elegan- *Personal*
tissimæ, facundiæ admirabilis, scientia et moribus *appearance*
incomparabilis. Et allegavit pro eo causa justa et *and cha-*
favorabilis. Archiepiscopus igitur, ³ cum expletis negotiis *acter of*
suis omnibus pro voluntate sua repatriare maturavit, ⁴ apud *archbishop*
Richard.

¹ Margaret, daughter of William
the Lion.

² Isabella, third daughter of Wil-
liam, second Earl of Gloucester,

successively wife of John and of
Geoffrey de Mandeville.

³ *igitur*] autem, W.

⁴ *maturavit*] maturaret, W.

A.D. 1231. Sanctam¹ Gemmam, in domo Fratrum Minorum, tertia
 Death of archbishop Richard at S. Gemini. dieta citra Romam, diem clausit obiter supremum,² tertio
 nonas Augusti. Et sic ipso expirante, expirabant cum eo ne-
 gotia impetrata. De quo hoc mirabile accidit; quod cum
 pontificalibus, sicut moris est, corpus defuncti sepe-
 liendum insigniretur, de nocte venerunt homines illius
 Attempt to rob his tomb miraculously prevented. patriæ, qui hæc omnia oculo fascinante inspexerant,
 aperuerunt de nocte sepulchrum, cupientes ut anulum
 et alia insignia episcopalia furarentur, nulla vi vel
 ingenio id potuerunt. De quo, non tamen signato,
 propositum consummare nequiverunt, recesserunt con-
 fusus, et pectora sua, in quibus scelerata corda latita-
 bant, percusserunt.

Quod rex Anglorum revocatus est a nuptiis sororis regis Scotorum.

Offendiculum. Eodem tempore, rex Anglorum, constructo in Wallia castello
 Intention of the king to marry Isabella, daughter of William the Lion prevented. supradicto, mense Octobris in Angliam remeavit. Proposuit
 sane idem rex eo tempore ducere in uxorem sororem regis
 Scotorum, indignantibus comitibus et baronibus suis universis,
 præcipue Marescallo. Non enim, ut aiunt, decebat, quod
 rex duceret natu filiam minorem, cum Hubertus justitiarius
 natu majorem haberet sibi matrimonio copulatam. Sed ab
 hoc proposito cum per Marescallum et comitem Britannie
 rex invitatus revocaretur,³ dedit eidem comiti Britannie quin-
 que milia marcas argenti, et sic in suam rediit regionem.

De electione et cassatione Radulfi Cantuariensis electi.

Election of Ralph Neville, bishop of Chichester, to Canterbury. Defuncto, ut dictum est, Ricardo Cantuariensi archiepiscopo,
 decreverunt monachi Cantuariæ Radulfum de Nevilla, Cices-
 trensem episcopum, sibi in præsulem postulare; qui erat⁴ regis
 fidelissimus cancellarius et inconcussa columpna veritatis;
 singulis sua jura, præcipue pauperibus singulis, juste
 reddens et indilate. In multis regni perturbationibus
 stans directe, non arundo quolibet vento agitata, nec

¹ Sanctam Gemmam] Blank in W.; O. is injured here; S. Gemini in Umbria, between Todi and Narni.

² supremum] extremum, C.

³ revocaretur] fuisset revocatus, W.

⁴ W. ins. autem.

declinans ad dextram vel sinistram. Constanter igitur A.D. 1231. petierunt eum monachi memorati, quasi dignissimum et idoneum ecclesiæ suæ approbatum defensorem, potentem verbo et opere; ut feliciter beato Thomæ succederet assimilatus, qui de cancellario factus est archiepiscopus.¹ Facta igitur rite electione, præsentaverunt eum regi octavo kalendas Octobris. Quem rex gratanter, quantum ad se pertinebat, acceptans,² de maneriis et rebus aliis ad archiepiscopatum adjacentibus illum protinus investivit. Et monachi Romam profecturi, ad electum suum venientes, petierunt ab illo auxilium ad³ expensas itineris et servitium curiæ Romanæ, et si qua sunt similia. Sed ille sentiens in animo illud non penitus carere scrupulo simoniæ ac ambitionis, plane affirmavit, quod propter hoc eis nec obolum unum donaret, manus tendens in cælum, et dicens; "Domine Deus omnipotens, si vocandus sum, licet indignus, ad archipræsulatus officium, fiat hoc Te disponente; si autem in hac sollicitudine cancellariæ necnon minoris officii cui assignor, regno et populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua."⁴ Monachi⁵ vero, viri constantiam potius quam rebellionem in hoc verbo pensantes, non ideo minus Romam profecti, electionem sive postulationem factam petierunt a Papa ut auctoritate sua⁶ confirmaret. Dominus itaque Papa, facta, ut dicitur, a magistro Simone de Langetuna diligenti inquisitione de persona postulati, respondit, illum⁷ curialem esse et illiteratum, rapidum in verbo ac festinum; et, quod durius est, si ad illam dignitatem promoveretur, moliri volentem, ut anhelante ad hoc rege, cum toto regno juvante, excuteret Angliam de sub iugo domini Papæ et curiæ Romanæ, qui eidem tenetur sub tributo, ut soluto vinculo tributi, quo irretivit eam rex Johannes, solita Deo et ecclesiæ sanctæ serviret

He refuses to pay the expenses of the monks going to the Roman court for its confirmation.

The Pope refers to Simon Langton for the character of the elect of Canterbury.

¹ W. ins. unde monachi.

² acceptans] accipiens, W.

³ ad expensas] om. C.

⁴ In the margin in rubrick is, "His dictis similis beato Martino

"dicenti, 'Domine si populo tuo

"et, etc."

⁵ monacho vero] sed monachi illi, W.

⁶ sua] apostolica, W.

⁷ illum] ipsum, W.

A.D. 1231. libertate; et ad hoc vellet usque ad¹ expositionem capitis decertare, innisus² juri et appellationibus Stephani Cantuariensis archiepiscopi, quas fecit solenniter idem S[tephanus] ante altare Sancti Pauli in ecclesia cathedrali Londoniarum, cum redderet coronam Angliæ memoratus rex J[ohannes] in manus legati, conficiens scriptum toti mundo execrabile. Papa³ autem his auditis sermonibus, postulatione cassata, concessit ut conventus Cantuariensis alium archiepiscopum ac talem eligerent qui sibi esset pastor animarum salubris et ecclesiæ utilis Anglicanæ, et Romanæ fidelis ac devotus. Monachi⁴ igitur domum reversi conventui retulerunt, quomodo fuerant a suo desiderio defraudati.

The election quashed by the Pope.

De insolentia clericorum Romanorum.

Disturbances on account of the Roman clerks in England. Letter written against them to the bishops and chapters.

Suborta est hac tempestate in Anglia maxima rerum perturbatio, immo ut verum fateamur, indiscreta præsumptio, propter Romanorum insolentiam clericorum, quæ tam nobiles regni quam ignobiles ad temerariam compulit ultionem, sicut in subscriptis expressum continetur: "Tali episcopo et tali capitulo universitas eorum, qui magis volunt mori quam a Romanis confundi, salutem. Qualiter circa vos et alias personas ecclesiasticas Angliæ hactenus se habuerint Romani et eorum legati, vestram non dubitamus latere discretionem, beneficia regni suis, secundum quod eis placet, conferendo, in vestrum et omnium aliorum regni intolerabile præjudicium et gravamen. In vos etiam et coepiscopos vestros aliasque personas ecclesiasticas, ad quos collatio beneficiorum pertinere dinoscitur, quod magis dignum est pro confusione notari, suspensionis sententias fulminando, ne alicui de regno beneficia conferatis, donec quinque Romanis nec dum proprio nomine nominatis, immo nato Rumfredi, et nato talis et talis, in singulis ecclesiis vestris per totam diocesim⁵ sit provisum, unicuique eorum in redditu centum librarum, alia etiam gravamina quamplurima tam laicis et magnatibus regni super advocacionibus suis et eorum elemosinis, ab eis et antecessoribus suis datis in pauperum

¹ *ad*] So C.; om. B.

² *Par. has vel innix.* between the lines.

³ *Papa autem*] unde Papa, W.

⁴ *Monachi igitur*] qui, W.

⁵ *diocesim*] In the margin in B.; Angliam, W.; om. C.; where *totum* is given for *totam*.

“regni sustentationem, quam clericis et aliis viris religiosis A.D. 1231.
 “regni super rebus et beneficiis, inferendo. Nec præmissis
 “contenti, ad ultimum a clericis regni beneficia quæ obtinent,
 “ut ea Romanis conferant, non secundum quod decet, sed
 “sicut eis placet, auferre volentes, in eis illam intendunt
 “prophetiam adimplere, ‘Spoliaverunt Ægyptios, ut ditarent Exod. xii.
 “‘Hebræos, multiplicando gentem suam, non magnificando 36.
 “‘lætitiam;’ sic dolorem dolori nobis et vobis omnibus accu- Isa. ix. 3.
 “mulando, ut melius nobis videatur mori, quam vivere sic
 “oppressi. Unde licet grave sit nobis contra stimulum calci-
 “trare, tamen, quia qui nimis emungit elicit sanguinem, nos
 “severitatem eorum animadvertentes, qui ab initio tanquam
 “advenæ Romam sunt ingressi, nunc autem nos non tantum
 “judicare, sed etiam condemnare intendunt, alligantes onera S. Matt.
 “importabilia quæ nec in se nec in suos digito movere xxiii. 4.
 “volunt, de communi consilio magis elegimus, licet tarde,
 “resistere, quam eorum oppressionibus intolerabilibus amplius
 “subjacere, seu majori subici servituti. Hinc est quod vobis f. 79.
 “mandamus, districte inhibentes, quatinus cum nos ecclesiam,
 “regem similiter et regnum nitamur a tam gravi jugo servi-
 “tutis eripere, circa eos, qui de Romanis vel eorum redditibus
 “se intromittunt, nullas partes vestras interponere præsumatis;
 “pro certo scituri, quod si hujus mandati, quod absit, exti-
 “teritis¹ transgressores, quæ vestra sunt incendio subjacebunt,
 “et pœnam, quam Romani incurrunt in personis, vos in pos-
 “sessionibus vestris indubitanter incurreritis. Valet.”

De prohibitione ne redderentur firmæ vel redditus Romanis.

“Item religiosi et aliis, qui habent ecclesias Romanorum Letter to
 “ad firmam, universitas prædicta salutem. Cum post in- those who
 “numerabiles confusiones et infinita gravamina, quæ Romani, farm the
 “ut scitis, regno Angliæ inflixerunt ad præsens, in præju- churches of
 “dicium regis et magnatum regni, circa advocaciones eccle- the Ro-
 “siarum suarum, et eorum elemosinas, qui clericos regni mans.
 “spoliare nituntur beneficiis suis, ut ea Romanis conferant,
 “in majorem regni et nostri confusionem, de communi
 “consilio magis elegimus, licet tarde, resistere, quam
 “eorum oppressionibus intolerabilibus de cætero subjacere,
 “et eos per subtractionem beneficiorum suorum per totum
 “regnum, quod aliis intendebant inferre, sic arctare, ut a
 “regni molestatione desistant. Hinc est quod vobis manda-
 “mus, districte injungentes, quatinus de firmis ecclesiarum,

¹ W. ins. forte.

- A.D. 1231. " sive de redditibus camerarum, quas de Romanis habetis
 " vel debetis eis, de cætero non respondeatis. Sed dictas
 March 3. " firmas et redditus habeatis paratos in crastino Dominicæ
 " qua cantatur *Lætare Jerusalem* procuratori nostro literatorie
 " a nobis ad hoc dato, abbates scilicet et priores in eorum
 " monasteriis, alii vero presbyteri et clerici vel laici ad
 " proprias ecclesias Romanorum, tradituri; pro certo sci-
 " entes, quod si hoc non feceritis, quæ vestra sunt incendio
 " subiacebunt, et nihilominus periculum, quod Romanis im-
 " minet in personis, vobis imminebit. Valete." His ita gestis,
 prædicta universitas misit per milites et ministros literas has,
 novo quodam sigillo signatas, in quo sculpti erant duo gladii,
 et inter gladios scriptum erat, 'Ecce gladii duo hic,' in
 modum citationum ad ecclesias regni cathedrales, ut, si quos
 invenirent contradictores, juxta quod provisum fuerat, punirent
 eos.
- S. Luc.
 xxii. 38.
 These let-
 ters sent as
 citations to
 cathedral
 churches.

*De quodam consistorio apud Sanctum Albanum habito, et de
 captione Cincii.*

Court at S. Alban's to divorce the countess of Essex from her husband.
 17 Dec.
 Seizure of Cincio, a Roman clerk.

Per idem tempus, xvi. kal. Januarii, habitum est apud [Sanctum] Albanum ingens consistorium abbatum, priorum, archidiaconorum, cum tota fere nobilitate regni magistrorum et clericorum; qui omnes ad hoc convenerunt per mandatum domini Papæ ut celebrarent divortium inter virum¹ suum et comitissam² Essexiæ, si ratio id dictaret. In crastino autem, consistorio soluto, cum singuli redirent ad propria, clericus quidam Romanus, nomine Cincius, qui ecclesiæ Sancti Pauli Londoniarum erat canonicus,³ per prædictam universitatem, ut creditur, non longe a villa Sancti Albani captus est et abductus a viris armatis et capitibus velatis. Sed magister Johannes Florintinus,⁴ Norewicensis archidiaconus, qui huic consistorio affuit, ab hac captione evasit, et ad urbem Londoniarum fugiens delituit ibidem multis diebus. Cincius vero post quinque septimanas, crumenis, ut dicitur, evacuatis, ad urbem Londoniarum sanus et incolumis est reductus.

¹ Roger de Dantsey.

² Maud, daughter of Geoffrey Fitz-Piers, earl of Essex, heir to her brother William de Mandeville, and widow of Henry de Bohun,

earl of Hereford. See Dugdale's *Baronage*, i. p. 180.

³ Prebendary of Rugmere.

⁴ An error for Ferentinus (of Ferentino), which the *Hist. Anglor.* has.

De violenta distractione bladi Romanorum clericorum apud Wenghame et in aliis locis. A.D. 1232.

Anno Domini MCCXXXII. Rex Anglorum H[enricus] fuit ad Henry III. Natale apud Wintoniam; cui Petrus ejusdem urbis antistes at Win-
 necessaria omnia procuravit, et festiva tam regi quam suis chester.
 exhibuit indumenta cum donativis. In illis autem diebus The barns
 natalitiis distracta sunt horrea de Wingham cujusdam Romani of a Ro-
 ditissima, per prædictam universitatem, ut creditur, a paucis man clerk
 armatis servientibus et capitibus velatis. Procurator vero pillaged.
 illius ecclesiæ et custos, cum talem violentiam inspexisset, venit ad vicecomitem regionis, et de violata pace regis et in-
 juria domino suo illata ei patenter ostendit. At vicecomes mittens ad locum ministros suos cum militibus quibusdam
 vicinis, jussit inquiri quidnam hoc esset. Venientes quoque ad horrea milites memorati invenerunt homines illos armatos
 et sibi penitus ignotos, qui jam ex maxima parte horrea eva-
 cuerant, et bladum bonis conditionibus et ad commodum totius provincie vendiderant,¹ sed et pauperibus [partem] caritative
 petentibus ex animo conferebant. Milites vero qui advenerant, cum interrogassent eos unde essent, qui pacem regis offendere
 et talia facere præsumebant, illi continuo milites seorsum vo-
 cantes, ostendebant literas regis patentes, adulterinas et so-
 phisticas, prohibentes ne quis eos præsumeret impedire. At milites hæc audientes, tam ipsi quam alii, qui advenerant,
 pacifice recesserunt. Sicque infra dies quindecim distractis omnibus, armati illi de loco recesserunt, loculis plene refertis.
 Tandem cum hæc violentia ad notitiam Rogeri Londoniensis episcopi pervenisset, convocatis decem episcopis in crastino Feb. 11.
 beatæ Scolasticæ [virginis]² Londoniis in ecclesia beati Pauli, All con-
 omnes hujus violentiæ auctores anathematis sententia percus- cerned
 sit;³ involventes etiam illos, qui in Cincium, Londoniensis ec- in these
 clesiæ canonicum, manus injecerant violentas, cum universitate outrages
 prædicta et illis omnibus qui fecerunt sigillum et literas excommu-
 suprascriptas. nicated.

Quod rex auxilium per totam Angliam sibi dari postulavit.

Convenerant eo tempore, nonas Martii, ad colloquium apud Parliament
 Westmonasterium ad vocationem regis magnates Angliæ, tam at West-
 laici quam prælati. Quibus rex proposuit, quod magnis esset minster,
 where an

¹ A man threshing two sheaves of corn is drawn in the margin.

² virginis] Om. B. It is in C.

³ percussit] So Par. in the margin; percusserunt, B., as W.

A.D. 1232. debitis implicatus causa bellicæ expeditionis, quam nuper aid is demanded by the king, 7 March. egerat in partibus transmarinis; unde necessitate compulsus ab omnibus generaliter auxilium postulavit. Quo audito, comes Cestriæ Ranulfus pro magnatibus regni loquens,¹ respondit, quod comites, barones, ac milites, qui de eo tenebant in capite, cum ipso erant ibi corporaliter præsentés, et pecuniam suam ita inaniter effuderunt quod inde pauperes omnes recesserunt, unde regi de jure auxilium non debebant. Et sic petita licentia, laici omnes recesserunt. Prælati vero regi respondentes dixerunt, quod episcopi multi et abbates, qui vocati erant, non fuerunt præsentés; et sic petierunt inducias, quousque ad diem certum possent omnes pariter convenire. Præfixus est itaque dies a quindecim diebus post Pascha, ut, omnibus congregatis, tunc fieret quod erat de jure faciendum. Eodem tempore, conventus Cantuariensis elegerunt Johannem priorem suum in archiepiscopum et pastorem animarum suarum, qui cum esset regi præsentatus et ab eo receptus, profectus est Romam, ut electionem rite factam impetraret a sede Apostolica confirmari.

The barons refuse it.
The prelates ask for delay.
Election of John, prior of Canterbury, to the archbishoprick.

Visio de rege Ricardo nimis laudabilis.

Impertinens usque
om—, verum tamen et utile.
Vision of the release of Richard I. and archbishop Langton from purgatory.

Sub eisdem diebus Henricus Rofensis episcopus, cum in Sabbato² quo cantatur *Sitientes venite ad aquas* apud Sidingeburniam, præsentē electo Cantuariensi, ordines celebrasset solennes, astante clero et populo, fiducialiter cum sermonem faceret protestatus est, dicens, "Gaudete omnes in Domino
" fratres, qui hic præsentés estis, scientes indubitanter, quod"
" uno et eodem die exierunt de purgatorio rex quondam
" Anglorum Ricardus et Stephanus Cantuariensis archiepi-
" scopus, cum uno capellano ejusdem archiepiscopi, ad con-
" spectum divinæ Majestatis. Et eadem die non nisi tres illi
" de locis pœnalibus exierunt. Et ut his dictis meis fidem
" adhibeatis plenissimam et certam, quia mihi⁴ et cuidam
" alii tertia jam vice hoc per visionem revelatum est ita
" manifeste, quod ab animo meo omnis dubitationis ambigui-
" tas removetur." Et quoniam hic mentio facta est de
magnifico rege Ricardo, unum de actibus ejus Deo beneplacitis, ut credimus, ad ædificationem audientium referamus.⁵

¹ W. ins. *regi*.

² Saturday before Passion Sunday, then March 27.

³ W. ins. *nuper*.

⁴ *mihi et cuidam*] So altered by Par. from *vel mihi vel*, which O. W. have.

⁵ *referamus*] *referre curabo*, W.

*Quomodo rex Ricardus vidit Crucifixi imaginem contra militem A.D. 1232.
eam adorantem caput inclinare.*

Regnante dicto rege Ricardo, miles quidam de regno Angliæ, *f. 79 b.*
in Nova degens Foresta, qui longo tempore et usu bestias *Story of*
regis furtive venari consueverat, quadam vice interceptus est *Richard I.*
cum venatione furata, et per iudicium curiæ ipsius regis in *and a*
exilium relegatus. Hanc enim legem de venatione¹ sublata rex *banished*
ille in pace clementissimus in hoc temperavit, quod cum *knight.*
[apud] reges antecessores ejus, si quilibet in fraude venationis
deprehensi fuissent, eruebantur oculi eorum, abscebantur
virilia, manus² vel pedes truncabantur; sed tale iudicium pio
regi Ricardo visum est nimis inhumanum, ut homines ad
imaginem Dei creati pro feris, quæ juxta legem naturalem
generaliter omnibus sunt concessæ, de vita vel membris periclitarentur, ut³ id faciendo feris ac bestiis deterior videretur.
Hoc enim solummodo sufficiebat ei, ut quilibet in tali culpa
deprehensi vel Angliam abjurarent, vel poenam carceralem
subirent, vel poena punirentur pecuniali, salvis omnibus vita
et membris. Miles igitur, ut dictum est, in⁴ exilium trusus,
coactus est cum uxore et liberis panem inter extraneos mendicare,
qui prius exquisitis deliciis fruebatur. Tandem in se
reversus miles cogitavit a rege misericordiam implorare, ut in
hæreditate sublata restitui mereretur; et veniens ad regem
in Normannia, invenit eum summo mane in quadam ecclesia,
ut missam audiret. Et miles ecclesiam tremens intravit, non
ausus in regem oculos erigere, quia, cum esset visu quasi
speciosissimus hominum, quandoque tamen terribilis videbatur.
Et ante imaginem Crucifixi, quæ in ecclesia erat, se conferens,
et genuflexiones cum lacrimis multotiens iterans, Crucifixum
humiliter precabatur, ut per ineffabilem clementiam suam
gratiam sibi regis misericorditer reconciliaret, qua hæreditatem
recuperaret amissam. Rex autem militem intuens sollicite
orantem cum lacrimis et devotione non ficta, vidit de illo rem
mirabilem⁵ et relatione condignam. Nam quotienscunque miles,
quem de familia sua non esse deprehendit, genua flexit ut
imaginem adoraret, imago e contra Crucifixi ad genuflexiones
ejus caput et collum satis humiliter inclinavit, et regem hoc
cum stupore sæpius conspicantem in admirationem commovit.

¹ W. ins. *furto*.

² *manus vel pedes*] manusque
cum pedibus, W.

³ *ut*] *ne*, W.

⁴ *in exilium trusus*] exulatus, W.

⁵ *mirabilem*] miserabilem, W.

A.D. 1232. Rex autem statim, officio missæ completo, fecit militem ad suum accersiri colloquium, et diligenter sciscitabatur ab eo quis et unde fuisset. At ille cum timore regi respondens, ait "Domine," inquit, "homo vester ligius sum, sicut omnes " antecessores mei fuerunt;" et narrationem incipiens, retulit coram rege quo ordine cum venatione deprehensus exhæredatus fuerat et cum sua familia relegatus. Dixit ergo rex ad militem; "Fecistine aliquando in vita tua boni aliquid ad " sanctæ crucis reverentiam et honorem?" At miles, de actibus præteritis sollicite cogitans, regi rem quam egerat ob Crucifixi reverentiam enarravit.

Story of
Richard I.
and a
banished
knight.

Quomodo miles inimico suo pepercit ob reverentiam Crucifixi.

"Pater meus," inquit, "et alius quidam miles villam quandam " inter se dimidiabant, quam jure hæreditario possidebant; et " cum pater meus in omnibus divitiis abundaret, alius e contra " miles semper pauper erat et egenus, ¹ contra patrem meum " invidia ductus, paratis insidiis interfecit eum. Ego autem, " qui tunc puer eram, cum annos viriles attigissem et in " hæreditate paterna confirmatus fuisset, cogitavi immuta- " biliter in ultionem patris mei militem illum interficere; " sed ille super his præmunitus per annos plurimos ab insidiis, " quas ei studiose paraveram, se callide custodivit. Tandem " cum in die Parasceues, qua crucem subiit Christus Jesus " pro salute mundi, ad ecclesiam properarem servitium audi- " turus, vidi inimicum præcedere me, ut similiter ad ecclesiam " iret; festinavi post tergum ejus, ut eum interficerem gladio " educto; sed ille casu retro respiciens, cum me rapido cursu " advenire conspiceret, ad crucem quandam, quæ secus viam " stabat, confugit, ² quia nimia senectute gravatus se defendere " non valebat. Et cum illum, qui lignum crucis inter brachia " tenebat amplexatum, erecto gladio vellem perimere et cere- " brum effundere, adjuravit me per nomen Crucifixi Illius, qui " in ligno crucis ea die pro totius mundi salute pependit, ne " eum interficerem, votum faciens et firmiter promittens, " quod pro anima patris mei, quem occidit, capellanum unum " assignaret in perpetuum, ad ³ obsequium defunctorum. " Ego autem senem illum videus lacrimantem, commotis ⁴

¹ W. ins. *unde*.

² There is a drawing of this scene in the margin.

³ *ad . . defunctorum*] qui missam diebus singulis celebraret, W.

⁴ *commotis . . pietate*] commotus sum ad pietatem, W.

“visceribus, victus fui pietate, et reposui gladium in A.D. 1232.
 “vaginam, nolens ei nocere. Et sic ob amorem et re- Story of
 “verentiam vivificæ¹ crucis, mortem patris mei militi con- Richard I.
 “donavi.” Tunc rex militi respondens, ait; “Sapienter egisti, and a
 “quia Crucifixus tibi nunc vicem pro vice sufficienter per- banished
 “solvit.” Et advocans episcopos ac barones qui adorant, knight.
 revelavit audientibus cunctis visionem quam rex² solus viderat,
 quomodo, scilicet, imago Crucifixi ad singulas militis genu-
 flexiones caput cum collo humiliter inclinavit. Et rex continuo
 ad se vocans cancellarium suum, præcepit ut per literas suas
 patentes vicecomiti, quem miles sibi nominaret, daret in
 mandatis, quatinus, visis literis, militi terram suam redderet
 totam in eo statu quo illam recepit quando a patria sua
 miles exulavit. Et hæc misericordia, quam fecit pius
 rex Ricardus, cum aliis hujusmodi operibus ipsum, ut
 credimus, a periculis dampnationis et cruciatuum citius
 liberavit.

De patientia regis Ricardi in tribulationibus.

Nec illud de virtutibus^a magnifici regis loquentes credimus Praise of
 negligendum, quod statim coronatus in regem rectam semper Richard I.
 justitiam cunctis exhibuit, pro munere nunquam iudicium
 subverti permisit. Episcopatus et abbatias vacantes continuo
 et absque venalitate viris canonice electis concessit, nec cas
 aliquando sub laicorum custodia deputavit; prælatos omnes
 ordinatos, et præcipue viros religiosos, honoravit, et pro re-
 verentia Jesu Christi eos offendere adeo metuit, ut tempore
 quodam cum ad mandatum domini Papæ omnes prælati totius
 regni coram rege congregati fuissent, ut partem vicesimam
 mobilium suorum ad subventionem Terræ Sanctæ concederent,
 et seorsum sederent super præfato negotio colloquentes, rex
 ait Galfrido filio Petri et Willelmo Briwerre, qui ad pedes
 ejus sedebant, voce demissa; “Videtis prælatos illos, qui ibi
 “sedent?” “Videmus, domine,” inquiunt. Et rex ad eos;
 “Si scirent quomodo eos ob reverentiam Dei timeo, et quam
 “invite offenderem illos, ipsi me conculcarent quemadmodum
 “conculcatur calciamentum vetus et dejectum.” Notandum
 est etiam, quomodo regni nuper adepti delicias pro amore

¹ *vivificæ crucis*] Illius, qui pro
 salute mea et omnium crucem as-

cendit, et eam suo sanguine sacra-
 tissimo consecravit, O. W.

² W. ins. *ipse*.

A.D. 1232. Regis æterni relinquens, thesauros patris sui ac proprios in Praise of obsequio Crucifixi et Terræ Sanctæ liberatione effundere Richard I. curavit; et quam potenter Terram Promissionis totam, præter f. 80. civitatem sanctam Jerusalem, de manibus inimicorum crucis extorsit. Ubi deficientibus sibi thesauris, terram sub treugis triennialibus constituens, a Salaadino impetravit, ut sacerdos quidam, usque ad treugas elapsas, apud Dominicum sepulchrum de cruce missam diebus singulis ad regis stipendia celebraret. Et in hunc modum recedens rex, ad terminum treugarum resumptis viribus thesaurisque multiplicatis redire disposuit, relictis regnis¹ et rebus omnibus, quibus dominabatur in partibus Occidentis, ut in sancta civitate Jerusalem in regem coronatus prælia Domini Sabaoth præliaretur et agmina præiret, et crucis inimicos, dum viveret, debellaret. Sed humani generis inimicus, qui bonis semper operibus invidet et prosperitatibus populi Christiani, excitavit contra regem devotum ducem Austriæ et imperatorem Romanum, qui illi revertenti paraverunt insidias; captus est ab hostibus, et velut bos esset vel asinus, venditus est imperatori Romano. Incarceratus autem, et secus quam deceret tantum virum malitiose tractatus, ad redemptionem gravissimam est compulsus. Rex præterea Francorum, magnifici regis pium præpediens propositum, terras ejus, dum esset in servitio cruois, invasit; et sic undique ab inimicis præventus, martirium, quod non² susceperat in corpore, sicut proposuerat in Terra Promissionis, servavit in mente, qui desiderium habuit revertendi et mori in obsequio crucis. Accessit etiam ad cumulum³ temptationum ejusdem regis, quod, dum esset in obsequio crucis, comes Johannes frater ejus moliebatur Angliam subjugare, castella quædam obsidendo et fratri suo guerram movendo; sed laudabili fidelitate gentis Anglorum propositum illius frivolum extitit et inaniter attemptatum. O admiranda magnifici regis constantia! quæ nunquam in adversis potuit frangi, sicut nec in prosperis extolli, sed omnibus semper hilarem exhibens vultum, nunquam in rege apparuit diffidentis signum. Et sicut rebellibus leo fuit imperterritus, sic modestis agnus fuit mansuetus, leo superandis, agnus superatis. Hæc et his similia virtutum opera regem nostrum Ricardum coram summo Deo reddiderant gloriosum; unde nunc merito, cum venisset tempus miserendi,⁴ quia jam venit tempus, de locis ut credimus, pœnalibus, excocta culparum scorria,

¹ *regnis*] regni, B.² *non*] nondum, O. W.³ W. ins. *adhuc*; *ad hunc*, O.⁴ W. ins. *Dei*.

translatus est ad regna sine fine mansura; ubi militi reposita A.D. 1232. est a rege Christo, Cui fideliter servivit, *corona justitiæ, quam* 2 Tim. iv. 8. *repromisit Deus diligentibus se.* Gaudent de ejus societate sancti Praise of Richard I. illi, quorum sanctas redemit reliquias a Salaadino in terra Promissionis pro quinquaginta duobus bizantiorum milibus, pacto interposito cum eisdem sanctis, ut apud Deum in suprema necessitate sua suis eum intercessionibus adjuvarent. Erant enim reliquie memoratæ in quatuor eburneis collectæ capsellis, tempore captionis Terræ Sanctæ ac crucis reverendæ ab infidelibus Sarracenis, per totam Judæam et Galilæam, et erant singulæ capsellæ tantæ magnitudinis ac ponderositatis ut vix a quatuor hominibus portarentur. Sed hæc superius¹ in gestis hujus regis Ricardi latius referuntur. Om—

De distractione frugum clericorum Romanorum.

Eodem anno distracta sunt horrea Romanorum per totam The barns fere Angliam a viris quibusdam armatis et adhuc ignotis, bonis of the conditionibus et ad commodum multorum; et opus, licet Romans temerarium, in solempnitate Paschali inchoantes, sine contra- pillaged by a body of ditione et libere, quod inceperant, compleverunt. Largas men under elemosinas advenientibus distribuebant egenis, et quandoque the command of nummos inter pauperes seminantes, eos colligere hortabantur. Robert de Delituerunt clerici Romani in abbatiis, de injuriis sibi illatis Tuinge. murmurare non audentes, quia elegerunt potius res suas amittere, quam puniri sententia capitali. Erant autem hujus temeritatis auctores viri quasi quater viginti et quandoque minus, qui magistrum habentes Willelmum quendam cognomento Wither, scilicet² Robertum de Thinge, militem et virum generosum, sed sic palliatum, ejus per omnia obtemperabant præceptis. Sed cum post modicum tempus hæc Action of quæ facta fuerant ad summi pontificis notitiam pervenerunt, the Pope indignatus est valde, et misit literas ad regem Anglorum, in the mordaces nimis et increpatorias, quod tales in regno suo fieri matter. permisit rapinas viris ecclesiasticis, non habens respectum ad sacramenta, quæ juraverat tempore coronationis suæ, non solum de pace ecclesiæ manutenenda, verum etiam de recta justitia tam clericis quam laicis conservanda. Mandavit igitur in eisdem literis regi, sub pœna excommunicationis et interdicti firmiter præcipiens, quatinus, diligenti facta inquisitione, si quos hujus violentiæ inveniret auctores, tam graviter puniret obnoxios, ut ex pœna illorum cæteris metum incuteret et

¹ See above, vol. ii. p. 378.

| ² This addition is not in C.

A.D. 1232. terrorem. Dedit etiam Petro Wintoniensi episcopo, et abbati¹ Sancti Ædmundi, per literas in mandatis, ut in australi parte Angliæ, facta inquisitione diligenti, quoscunque hujus rei invenirent culpabiles, tamdiu denunciarent eos excommunicatos, quousque Romam venirent a sede Apostolica absolvendi. Similiter in parte regni aquilonali, archiepiscopo Eboracensi, episcopo Dunelmensi, et Johanni,² natione³ Romano et Eboracensi canonico, idem Papa, eadem inquisitione commissa, præcepit, ut illius violentiæ transgressores Romam mitterent absolvendos, appellatione non obstante.⁴

De inquisitione facta super distractione prædicta.

Many accused of being involved in these outrages.

Hubert de Burgh the chief.

Character of Robert de Tuinge.

Facta igitur inquisitione de violentia memorata tam a rege quam ab episcopis et executoribus prædictis, et sacramento mediante cum examinationibus et testibus productis, inventi sunt multi transgressores, quidam de facto, quidam de consensu, quorum nonnulli episcopi erant et clerici regis, cum quibusdam archidiaconis ac decanis, militibus etiam, et laicis multis. Quidam vero vicecomites, et eorum præpositi et ministri pro eodem excessu, rege jubente, capti sunt et incarcerationi; et alii præ timore sibi per fugam consulentes a quærentibus non sunt inventi. Principalis autem⁵ domini regis justiciarius Hubertus de Burgo ex hoc arguitur fuisse transgressor, quod prædonibus illis tam literas regis patentes quam proprias exhibuerat, ne quis eos de præfata violentia præpediret. Venit præterea ad regem inter cæteros Robertus de Tuinge, juvenis elegans et miles strenuus, ex partibus Angliæ aquilonaribus originem præclaram ducens, qui aliis consentientibus fruges Romanorum vendiderat, et Willelmum Wither se nominari⁶ fecerat, quinque servientes armatos et hujus violentiæ auctores circumduxerat, protestans manifeste, quod in odium Romanorum et causa justæ ultionis transgressus fuerat, qui per sententiam Romani pontificis et fraude manifesta nitebantur eum ab unica, quam habuit, ecclesia⁷ spoliare. Addidit etiam, quod maluit ad tempus injuste excommunicari, quam a suo

¹ Richard de Insula.

² This is John Romanus, canon and subdean of York, father of the archbishop. See under the years 1255, 1256, and *Roberti Grosseteste Epistola*, p. 453.

³ natione] nationi, B.

⁴ See the letter of Pope Gregory IX. in the *Burton Annals*, *Annal. Monast.* i. 239.

⁵ autem] etiam, W.

⁶ nominari] appellari, W.

⁷ Luthunum (Lytham in Lancashire); see below under the year 1239.

beneficio sine iudicio spoliari. Tunc rex et executores præfati A.D. 1232. militi dederunt consilium, ut, qui in canonem latæ sententiæ inciderat, Romam absolvendus properaret, et jus suum coram domino Papa protestaretur, et quod ecclesiam justo pariter et canonice possidebat. Dedit etiam ei rex literas ad Papam testimoniales de jure suo, deprecans obnoxe ut militem illius intuitu exaudiret.

Quomodo electio prioris Cantuariensis fuerit Romæ reprobata.

Venit eodem tempore Romam prior Johannes, electus Can- John, elect
tuariensis, in hebdomada Pentecostes. Et cum literas suæ of Canter-
electionis domino Papæ exhibuisset, præcepit magistro Johanni bury, ex-
de Columpna et aliis quibusdam cardinalibus, ut examinarent at
illum, si dignus esset ad culmen hujusmodi promoveri; qui f. 80 b.
cum examinassent per triduum electum illum, in decem et
novem, ut dicitur, articulis diligenter, protestati sunt coram Though he
domino Papa, se causam in ipso legitimæ recusationis non satisfies the
invenisse. Veruntamen visum est domino Papæ in electo examiners,
memorato, quod nimis esset senex et simplex et ad tantam the Pope
insufficiens dignitatem. Et cum persuasisset ei ut cederet, unequal to
electus humiliter factæ electioni renunciavit et licentiam the posi-
petiit repatriandi.¹ Tunc Papa, concessa licentia monachis, tion, and
ipsis præcepit ut alium talem eligerent, cui onus suum com- he resigns.
municare et curam posset committere pastorem.

Quod rex Anglorum quosdam ministros suos a suis amovit officiis.

Circa dies istos Leolinus princeps Walensium, fines baronum Ravages of
Angliæ ingressus, cœpit, more solito, vacare incendiis et Llewellyn-
rapinis. Accesserunt itaque ad regem Anglorum Petrus ap-Jor-
Wintoniensis episcopus et alii consiliarii ejusdem regis, werth.
dicentes magnum coronæ suæ fore scandalum, quod Walenses,
nullius momenti latrunculi,² annis singulis terras suas et
baronum suorum impune pervagantes et incendio cuncta de-
populantes, nihil relinquunt intactum. Quibus rex respondit; The king
“Audivi a thesaurariis meis, quod redditus omnes de complains
“scaccario meo vix mihi sufficiunt ad simplicem victum et of his
“vestitum et elemosinas consuetas, unde paupertas non poverty.
“permittit ut bellicas expediam actiones.” Tunc consiliarii
regi responderunt; “Si pauper es,” inquiunt, “tibi imputes,

¹ repatriandi] ad propria rever-
tendi, W.

² latrunculi] latrones, W.

A.D. 1232. "qui honores et custodias ac dignitates vacantes ita in alios
 Advice of "transfers et a fisco alienas, quod nec in divitiis auri vel
 his coun- "argenti, sed solo nomine, rex debeas appellari. Nam ante-
 sellors. "cessores vestri, reges magnifici, et in omni divitiarum gloria
 "ditissimi, non aliunde, sed ex regni exitibus et emolumentis,
 "thesauros impretiabiles congesserunt." At rex ab eis
 instructus, quos nominatim exprimere tutum¹ forsitan non
 esset,² cepit a vicecomitibus et ballivis aliisque ministris suis
 de redditibus et rebus omnibus ad fisci commodum spectanti-
 bus ratiocinium exigere, et quoslibet de fraude convictos a
 suis officiis deponens, exegit ab eis pecuniam suam, etiam
 cum usuris, et tenens coartabat eos, donec redderent debitum
 universum. Ranulphum etiam cognomento Britonem,³ cameræ
 suæ thesaurarium, ab⁴ officio suo deponens, cepit ab illo mille
 libras argenti numeratas; et consilio Petri Wintoniensis
 episcopi, jam in omni potentatu dominantis, loco illius
 substituit Petrum de Orivallis, genere Pictavensem, memorati
 episcopi nepotem vel filium. Et sic undique loculos rex
 jejunos, licet⁵ in brevi, gravidos et refertos reportavit.⁶

*Ranulphus
 Brito a
 latere regis
 amovetur.
 Peter de
 Rievaulx
 made
 treasurer.*

Rex ab Huberto justitiario ratiocinium exegit.

*Quæstio-
 nes motæ
 contra
 Hubertum
 de Burgo
 graviores
 sequuntur.*

Per idem tempus rex, per consilium Petri Wintoniensis episcopi, Hubertum de Burgo, protho-justitiarium regni, ab officio suo, licet cartam regis, ut dicitur, haberet ballivæ suæ perpetuandæ, amovit,⁷ et Stephanum de Segrave, solo nomine militem, subrogavit, quarto kal. Augusti. Et post dies paucos rex, contra Hubertum nuper depositum perturbatus, exegit instanter ab eo ratiocinium de thesauris suis ad scaccarium suum redditis, et de debitis, quæ ei debebantur de tempore patris sui et de tempore suo. Item exegit de dominicis suis rationem, de quibus erat in possessione a die obitus Willelmi comitis Penbroc tunc justitiarium et marescalli sui, qui ea teneant et habeant in Anglia, Wallia, Hybernia, et Pictavia; item de libertatibus, quas habuit tunc temporis in forestis, warennis, comitatibus, et aliis locis, qualiter custoditæ sint, vel alienatæ;

¹ *tutum forsitan non*] nefas, W.

² W. adds "et contumeliis pro-
 vocatus."

³ *Britonem*] Britannum, O. W.

⁴ *ab*] ob, B.; C. is correct.

⁵ *licet* . . . *reportavit*] in brevi,

licet non plena gravidos crapula,
 reparavit, O. W.

⁶ *reportavit*] Written over an
 erasure by Par.

⁷ *amovit*] removit, W.

item de quintadecima et sextadecima et aliis redditibus,¹ tam ad scaccarium suum quam ad Novum Templum Londoniarum et alibi; item de prisis factis pro jure suo relaxando, tam in terris quam in mobilibus; item de ipsis² quæ ipse rex amisit per negligentiam Huberti; item de vastis factis sine commodo ipsius regis, tam per werram quam alio modo; item de libertatibus, quibus idem Hubertus usus est in terris sibi datis vel emptis,³ et custodiis sine waranto, quæ pertinent ad dominum regem; item de injuriis et dampnis illatis, et clericis Romanis et Italicis, et nuntiis domini Papæ, contra voluntatem domini regis, per⁴ auctoritatem ipsius Huberti tunc justitiarum, qui nullum consilium voluit apponere ut illa corrigerentur, quod facere tenebatur ratione officii sui ad justitiarum pertinentis; item de pace regis, qualiter sit custodita, tam versus homines terræ suæ Angliæ, Hybernæ, Wasconæ, et Pictaviæ, quam alios extraneos; item de scutagiis, carucagiis, donis et xeniis, sive custodiarum exitibus, spectantibus ad coronam, quid inde actum sit; item de maritagiis, quæ rex Johannes dimisit in custodia ipsius in die quo obiit, et de aliis maritagiis sibi traditis tempore suo. Ad hæc respondit Hubertus, quod habuit patris sui cartam, quæ⁵ ipsum absolvit ab omni ratiocinio de rebus perceptis et percipiendis de thesauris suis, qui ejus fidelitatem in tantum expertus fuerat, quod noluit ab eo ratiocinium audire. Tunc dixit Petrus Wintoniensis antistes, quod talis carta post obitum regis Johannis non habebat vigorem; unde ad hunc regem non pertinere proposuit de carta patris sui, quin rationem exigat de prædictis. Hæc sunt quasi levia quædam, de quibus rex rationem ab Huberto exigit;⁶ sed sequuntur gravia plura, in quibus idem Hubertus arguitur quasi de crimine læsæ majestatis, quæ sunt hæc.

De quibusdam falsis criminibus a rege Huberto objectis.

Proposuit contra Hubertum idem rex, quod cum nuntios solennes misisset ad ducem Austriæ, filiam⁷ ejus petens in uxorem, scripsit eidem duci Hubertus per literas in præjudicium ipsius

¹ *redditibus*] So altered by Paris from *redditis*, which W. has.

² *ipsis*] his, W.

³ *vel emptis*] So W.; et episcopatibus, B.

⁴ W. adds *universitatem et*. The

words are in B., but expuncted. C. has *et for per*.

⁵ *quæ*] per quam, W.

⁶ *exigit*] exegit, W.

⁷ Margaret, daughter of Leopold VI., duke of Austria.

A.D. 1232. regis et regni, dissuadens ne illi filiam suam matrimonio copularet; item proposuit, quod cum militarem expeditionem duxisset ad partes transmarinas, ut terras revocaret amissas, idem Hubertus dissuasit ne rex Normanniam intraret hostiliter vel in alias terras ad jus suum spectantes, unde thesaurum suum inaniter consumpsit ibidem, et magnates illi qui cum illo¹ erant; item arguit eum rex, quod filiam² regis Scotorum, quam rex Johannes tradidit illi in custodiam, ut eam sibi matrimonio sociaret, corrupit,³ et proditiose concubuit cum ea et sub fornicatione liberos generavit ex illa, nobilemque puellam prostituit, et cum spe regni Scotorum, si fratrem superviveret, eam sibi copulavit;⁴ dixit etiam rex, quod lapidem quendam pretiosum nimis, qui talem habuit virtutem, quod invincibilem⁵ reddidit in bello,⁶ de thesauro suo furtive⁷ sustulit, et eam Leolino inimico suo, regi Walliæ, proditiose transmisit; item ei imposuit, quod per literas, quas eidem Leolino⁸ transmiserat, suspensus erat ut latro vir nobilis Willelmus de Brausia, et proditiose peremptus. Hæc omnia, sive in veritate, sive mendacitate⁹ malitiosa, sunt domino regi ab æmulis præfati Huberti suggesta, quæ rex instantia vehementi ab eodem Huberto exegit sibi, juxta curiæ suæ judicium, emendari. Tunc Hubertus in arcto positus, cum aliud remedium non haberet, postulavit inducias deliberandi super præmissis, asserens res magnas esse et arduas, quas rex proposuit contra ipsum. Et sic induciis vix a rege commoto concessis usque ad Exaltationem sanctæ Crucis, Hubertus nimis perterritus ad Meretoniam prioratum ab urbe Londoniarum divertit. Sic Hubertus, qui prius ob regis amorem et regni defensionem omnium Angliæ magnatum in se provocaverat odium, nunc a rege desertus, absque amicis, fit solus et omni solatio destitutus. Solus Lucas, Dublinensis archiepiscopus, instantissimis precibus et lacrimis rogavit regem pro eo, sed non potuit in tantis excessibus exaudiri.

f. 81.

Sept. 14.

He is deserted by all, except Luke, archbishop of Dublin.

¹ illo] ipso, W.

² Margaret, daughter of William the Lion.

³ corrupit et] So altered by Par. from ipse, which B. W. have.

⁴ copulavit] Written by Par. in the margin; the text has subtraxit, as W.

⁵ invincibilem reddidit in bello] nulli, qui eum portaret in bello, vinci potuisset, W.

⁶ W. ins. ipse.

⁷ W. ins. gemmam.

⁸ W. ins. principi Walliarum.

⁹ mendacitate] mendositate, W

De quibusdam criminibus enormioribus Huberto objectis. A.D. 1232.

Cumque vidissent multi, quod favor principis contra Hubertum, quem prius quasi singulariter dilexerat, fuerat permutatatus in odium, insurrexerunt ei, qui oderunt eum, multa enormia ei imponentes. Dixerunt enim quidam in eum, quod duos nobiles viros, Willelmum comitem Saresberiensem et W[illelmum] Marescallum comitem Penbroc, veneno procuravit necari; et simili scelere Falcasium atque Ricardum Cantuariensem archiepiscopum interfici procuravit;¹ et per incantationes et sortilegia regem ad favorem et sui specialem nimis dilectionem inclinaverat; et quod in discunfitura, quæ erat in mari, prisiones multos nobiles ab nautis regis, qui eos juste ceperant, sibi cepit et retinuit spoliandos; alii de injustis exhæredationibus, vel exactionibus, vel spoliationibus, gravem de eo querimoniam deposuerunt. Cives vero Londonienses coram rege conquesti² sunt, quod sæpeditus Hubertus Constantinum concivem suum fecerat sine iudicio et injuste suspendi, de quo excessu sibi postulant justitiam exhiberi; unde factum est, quod rex fecit per civitatem Londoniarum communi edicto proclamare, ut omnes, qui habebant querelam contra Hubertum de quacunque injuria, venirent ad regem justitiam ilico recepturi. At Hubertus, cum talia cognovisset, ad ecclesiam Meritonæ inter canonicos fugit³ pavidus delitescens.

Eodem anno, tempore autumnali, electus⁴ est magister Johannes, cognomento Blundus, clericus, apud Oxoniam in theologia studens ac legens, in archiepiscopum Cantuariensem; qui a rege susceptus cum monachis quibusdam Cantuariensibus Romam profectus est, ut electionem suam confirmari a sede Apostolica impetraret.

Additional charges against Hubert de Burgh.

Ecce adhuc graviora.

His flight.

Electio sed cassata.

John Blund elected to Canterbury.

De quadragesima regi concessa, et quomodo Hubertus ad Meritonam fugit.

Convenerunt tempestate eadem apud Lambeiam ad colloquium, in Exaltatione sanctæ Crucis, coram rege episcopi et

At Lambeth on Sept 14 a

¹ *interfici procuravit*] So altered by Par. from *interfecit*, which O. W. have.

² *conquesti sunt*] querimoniam proposuerunt, W.

³ *fugit*] Written by Par. in the margin; confugit, O. W.

⁴ A small mitre and crosier are drawn in the margin.

A.D. 1232. alii ecclesiarum prælati cum proceribus regni, ubi concessa
fortieth is granted to the king. est regi pro debitis, quibus comiti Britanniae tenebatur
astrictus, quadragesima pars rerum mobilium ab episcopis,
abbatibus, prioribus, clericis, et laicis, sicut ea habuerunt
frugibus congregatis in autumnno, anno regni ejusdem regis
decimo sexto.

Flight of Hubert de Burgh to Merton. Hubertus quoque de Burgo, cui datus fuerat a rege
terminus ille ad respondendum super articulis et exac-
tionibus supradictis, iram regis nimis habens suspectam,
non ausus est comparere. Suggestum enim ei fuerat, quod
rex habuit consilium, illum morte turpissima condemnare;
unde ad pacem ecclesiae confugiens, apud Meritonam inter
canonicos delituit, donec sibi aura felicior arrideret. Sed
tandem cum rex ei significasset, ut veniret ad curiam suam
juri pariturus, nuntiavit regi, quod iram ejus habens sus-
pectam ad ecclesiam confugerat, quæ ultimum remedium est
omnibus injuriam patientibus, et quod inde non exiret, donec
illius animum in melius cognosceret commutatum.¹ Tunc rex
in iram versus, significavit per literas majori² Londoniarum,
jam hora instante vespertina, quatinus statim visis literis,
conjunctis sibi universis civibus urbis qui arma movere
possent, iret ad Meritonam hostiliter, et Hubertum de Burgo
vivum sibi seu mortuum præsentaret. At major, signo³ com-
muni pulsato, fecit convenire populum civitatis; et coram eis
regis literis perlectis, præcepit omnibus, ut convolarent ad

Hatred of the London citizens for him. arma et regium summo mane exequerentur edictum. Cives
autem, cum hujusmodi literas intellexissent, gavisii sunt valde,
quia Hubertum mortali odio persequerantur.⁴

Nota pessimum consilium episcopi Wintoniensis Petri.

Some of them consult the bishop of Winchester, who advises them to obey the Cum autem majoris discretionis cives, videlicet
Andreas Bukerel et Johannes Travers, et quidam alii,
hæc sanius intellexissent, librantes futura scandala
venerunt festinanter ad domum episcopi Wintoniensis
P[etri] apud Suwerc, et excitantes eum a somno stu-
pide, consilium in hoc articulo diligenter rogantes;

¹ *commutatum*] immutatum, W.

² Andrew Bukerel.

³ In the margin the bell is represented, with "Campana de com-
muna Londoniarum" above.

⁴ *persequerantur*] Written by
Par. in the margin. The text has
perstringebant, as W.

imminet enim periculum¹ tam ex parte ecclesiæ Mere-
tonensis quam civitatis, cum non possit furor tantæ
plebis inordinatæ et indomitæ, quin omnia diriperent,
diruerent, nec sanguini parcerent, refrænari. Quibus
episcopus cruentum dans consilium respondit; "Durum
" hinc, durum inde; veruntamen præ omnibus ut præ-
" ceptum domini vestri adimpleatis, consulo vobis in-
" dubitanter." At ipsi obstupefacti de tali consilio
episcopali, cœptis insistebant tremebundi, porro plebs
avida prædictæ vindictæ inhiabat sitienter. Et in
crastino ante lucem exeuntes ab urbe ad viginti milia arma-
torum, versus Meritonam vexilla direxerunt² et arma, ut
mandatum regium prosequerentur effectum. Sed dum hæc³
audiret prænominatus⁴ Hubertus, ante majus altare se
in orationibus prosternens, corpus suum et animam
confidenter Deo commendavit. Interim dum iter age-
rent cives armati, frendentes in Hubertum, suggestum
fuit regi a comite Cestrensi, quod si talem excitaret seditionem
in vulgo irrationali et protervo,⁵ posset rex timere, ne sedi-
tionem semel motam⁶ sedare non valeret cum vellet; dice-
returque per totum orbem, præcipue inter Francos et
alios, qui de magnis majora loquuntur et de malis
pejora, invective et per ironiam, "Ecce qualis est
" alumnus regulus Angliæ, qui in suis et in his, qui
" eum sub alis nutrierunt, novit desævire;" et di-
catur de Huberto, quod de avicula dicitur cuculum
nutriente,

A.D. 1232.
king's com-
mands.

They go
to Merton.

Caution
given to
the king of
the danger
of raising
the mob.

Alis ales alis alium ne longius ales.

Nota miraculum evidens⁷ de eodem Huberto.

Missi sunt autem duo æditui ad revocandum popu-
lum prædictum catervatim ruentem, et sanguinem

Two mes-
sengers
sent to

¹ C. ins. ut dicebant.

² direxerunt] moverunt, W.

³ W. ins. agerentur.

⁴ prænominatus] prænotatus, C.,
expunctus prænominatus.

⁵ protervo] fatuo, O. W.

⁶ motam] inchoatam, W.

⁷ evidens] manifestum, C.

A.D. 1282. effundere innocentem sitienter præparatum; quorum
 stay the mob, unus, raptus equo velocissimo, literas regis deferens,
 earum¹ auctoritate etiam primos revocavit; alter autem²
 fictus et fraudulentus, qui odio habens comitem Cantie
 H[ubertum], ipsum trucidari maluit quam liberari, licet
 of whom one delays, and is killed by an accident. jussus accelerare, sponte tardans, nec attigit mediocres.
 Unde merito ira divina percussus, ad aliquod offendi-
 culum equo cespitante, licet pedetentim ambulante, in
 terram corruit resupinus, et fracto³ collo misere, nec
 tamen miserabiliter, expiravit. Hæc⁴ pia missio facta
 fuit per Radulfum episcopum Cicestrensem, tunc can-
 cellarium, virum justum,⁵ et toti⁶ regno fidelissimum, et
 miseriis Huberti condolentem. Visis⁷ igitur literis,
 stetit exercitus civilis et populus universus. Et sic
 mutato consilio, rex⁸ festinanter nuntiavit, ut promotum
 exercitum ilico revocaret. At cives animo nimis consternati
 The citizens return to London. reversi sunt in urbem,⁹ infecto¹⁰ negotio execrando.

Quomodo Hubertus de quadam capella extractus in turri Londoniarum vinculis mancipatur.

Delay granted to Hubert de Burgh, Post hæc autem archiepiscopus Dublinensis multis precibus
 impetravit inducias a rege Huberto sæpedito usque ad octa-
 vas Epiphaniæ, ut tempus haberet deliberandi super exactio-
 nibus præmissis, quæ urgentissimæ fuerunt, ut habita delibe-
 ratione regi posset rationabiliter respondere et satisfacere
 competenter. Tunc Hubertus, accepta, ut credebat, securitate
 who goes to St. Edmundsbury. per literas regis patentes, iter arripuit ad Sanctum Æd-
 mundum, ubi uxor ejus morabatur, gloriosi regis et martyris
 rogaturus de tribulatione consolationem. Et transiens per
 Essexiam, hospitatus est in villa quadam, quæ ad jus per-
 tinet episcopi Norewicensis, in domibus episcopi supradicti.

¹ earum . . . primos] ut rever-
 terentur etiam primos attigit et, C.

² C. adds "ad cautelam consi-
 miles literas deferens, sed."

³ fracto . . miserabiliter] fractis
 cervicibus, C.

⁴ Hæc . . fuit] Hocque factum

est, C. This sentence is before the
 previous one in C.

⁵ C. ins. et pium.

⁶ toti] om. C.

⁷ Visis . . universus] om. C.

⁸ W. ins. majori.

⁹ urbem] civitatem, W.

¹⁰ infecto] imperfecto, W.

Quod factum, cum regi relatum fuisset, ira vehementi incan- A.D. 1132.
duit, metuens [ut], si Hubertus ita recederet, perturbationem
machinaretur in regno; unde facti pœnitens misit post eum The king
Godefridum de Craecumbe, militem, cum trecentis armatis, sends to
præcipiens sub pœna suspendii,¹ quatinus illum captum redu- seize him
cerent, et in turri Londoniarum vinctum incarcerationem. At and he
illi cum festinatione profecti invenerunt Hubertum in qua- takes
dam capella hospitio suo vicina, crucem in una manu Do- refuge in
minicam et in altera corpus Domini bajulantem; erat enim the chapel
præmunus de adventu quærentium animam ejus, et surgens [of Bois-
de stratu soporatus, ad capellam nudus confugit. At ars].
Godefridus prædictus cum sociis armatis capellam ingressus præ-
cepit ex ore regis, ut exiret de capella et veniret Londonias
cum rege locuturus. Sed² Hubertus respondit, quod nullo
modo exiret. Godefridus et ejus complices rapuerunt de f. 81 b.
manibus ejus crucem et Dominicum corpus, vinculis eum con- He is
stringentes artissimis, quia non invenerunt promptum dragged
fabrum. Vocatus igitur faber quidam, ut apponeret from the
genus quoddam compedum qui vocantur anuli, inter- chapel.
rogavit cujus tibiis illos apponeret, et respondens qui-
dam eorum ait, "Huberti de Burc, seductoris con-
" victi et fugitivi." At faber ex alto ducens suspirium, Speech of a
ait, "Fiat de me judicium quod vobis placet, pro- smith, who
" pitietur Deus animæ meæ, vivit enim Dominus, nun- refuses to
" quam ferrea vincula apponam illi, antea moriar put fetters
" quocunque discrimine. Nonne est iste Hubertus on him.
" fidelissimus et magnanimus, qui totiens eripuit
" Angliam a vastatione alienigenarum, et restituit
" Angliam Angliæ? Qui servivit tam constanter et
" fideliter in Wasconia, in Normannia, et alibi, regi
" Johanni suo domino, ita ut aliquando equos come-
" dere cogeretur; ita etiam, quod hostes nostri con-
" stantiam in eo laudaverunt mirabilem; qui nobis
" Doveram, clavem Angliæ, contra regem Galliæ et
" suam exquisitam potentiam per tempus diuturnum
" protelatum conservavit; qui in mari prosternendo
" inimicos operatus est salutem? Quid Lincolnæ, quid

¹ *suspendii*] So Par., altering
suspensionis, which W. also has.

² W. *ins. cum.*

A.D. 1232. "Bedefordiæ gesta ejus optima referam? Judicet
 "Deus inter ipsum et vos, quia injuste et inhumane
 "eum tractatis, mala pro bonis, immo pessima pro
 "optimis impendentes." Hubertus autem his auditis,
 S. Matt. xi. tacitus in corde considerabat illud evangelicum; Con-
 25. fiteor tibi, Pater cæli et terræ, quia abscondisti cau-
 sam meam a prudentibus et superbis, et revelasti pau-
 Jerem. xi. peribus et humilibus. Tibi revelavi causam meam,
 20. Deus meus. Insurrexerunt enim in me testes iniqui,
 Ps. xxvi. et mentita est iniquitas sibi. Godefridus de Crahe-
 12. cumbe autem et sui, et qui cum eo erant, sermocina-
 tiones has¹ parvipendentes, prædictum Hubertum rap-
 He is bound on a horse and taken to London. tantes, loris constrictum equo imposuerunt, et ad turrim
 Londoniarum ipsum ducentes, posuerunt in carcere compedi-
 tum, super equum, inquam, despicabilem, pedibus sub
 ventre equi vinctis. Quo facto, nuntiaverunt regi quod
 factum fuerat; et ille, qui pervigil illorum expectabat ad-
 ventum, lætus stratum petivit.

Quomodo idem Hubertus reductus est ad capellam.

The bishop of London compels the king to restore him to the chapel. Mane vero² facto, cum Rogerus Londoniensis antistes cogno-
 visset quo ordine Hubertus extractus fuisset³ de capella,
 venit celer ad regem, increpans eum audacter, quod pacem
 sanctæ ecclesiæ violaverat; dixit,⁴ quod nisi ipsum cum festina-
 tione a vinculis liberatum remitteret ad capellam a qua erat
 violenter ejectus et extractus, ipse omnes hujus violentiæ
 auctores excommunicationis sententia innodaret. Rex autem,
 licet invitus, reatum suum intelligens, remisit Hubertum ad
 capellam; et ubi captus fuerat a militibus armatis, restituitur
 ab eisdem quinto kalendas Octobris. Quo facto, rex dedit vice-
 comitibus Hertfordiæ et Essexiæ in mandatis, sub poena sus-
 pendii,⁵ quatinus in propriis personis et cum omnibus homini-
 bus duorum comitatum capellam obsidione vallarent, et ne
 Hubertus evaderet vel a quoquam cibum acciperet, explora-
 rent. At vicecomites præfati, sicut eis præceptum fuerat, ad
 locum venientes, capellam cum domo episcopi, quæ prope erat,
 He is besieged in the chapel.

¹ has] hos, B.

² vero] autem, W.

³ fuisset] fuerat, W.

⁴ W. ins. que.

⁵ suspendii] So Par., altering
 suspensionis, which W. also has.

obsidentes, cinxerunt capellam et locum per girum fossato lato satis et alto, decernentes ibi quadraginta dierum excubias observare. Et Hubertus hæc omnia æquanimiter ferens, puram habens conscientiam, ut dicebat, causam suam Deo¹ secretorum conscio commendabat; rogans jugiter divinam clementiam, quatinus illum ab instanti periculo liberaret, sicut ipse super omnia honorem regis semper dilexerat eatenus et salutem. Et in prædicta capella die ac nocte precibus incumbebat indefessus. Sed rex, ipsius meritis male respondens, cui tanto servierat studio, quod regi soli sibi placere sufficiebat, nunc in tali statu constitutus est, quod rex omnibus generaliter prohibuit, ne quis pro eo rogaret vel de Huberto in ejus præsentia faceret mentionem. Sed tamen Lucas archiepiscopus Dublinensis, qui unicus ei erat amicus, regi pro eo cum lacrimis incessanter supplicavit,² ut saltem sibi, quid placeret de Huberto facere, intimaret; cui rex respondisse fertur, ut ex multis eligeret unum, vel in æternum Angliam abjurare, vel perpetuum carcerem subire, vel palam se³ proditorem confiteri.⁴ Ad hæc respondit Hubertus, quod nullum horum eligeret articulorum, ut qui consilium regis nimis habebat suspectum, quia nihil se fecisse recolit tantum dignum confusione; veruntamen ut domino suo regi satisfaciatur, libenter ad tempus exhibit⁵ a regno, sed illud non abjurabit.⁶

The archbishop of Dublin intercedes for him. Alternatives offered to him by the king.

De morte Ranulphi comitis Cestrensis.

Eodem tempore Ranulphus, comes Cestrie et Lincolnie, apud Walingeford diem clausit extremum⁷ quinto kalendas Novembris, cujus corpus delatum est apud Cestriam tumulandum; viscera apud Walingeford tumulabantur. De cujus obitu cum nuntiaretur Huberto de Burgo rumor, et diceretur, quod unus de maximis hostibus suis mortuus esset, ille assumpto gemitu, ait; "Pro-

Death of Ranulph Blundevill, earl of Chester, 28 Oct.

¹ *Deo*] Domino, W.

² *supplicavit*] supplicabat, W.

³ O. W. ins. *esse*.

⁴ W. ins. *vel se in regis ponere voluntate*.

⁵ *exhibit*] exiret, W.

⁶ The following rubrick, "Hic intrabit capitulum sequens, scilicet cet de morte Ranulphi comitis

"Cestrensis," directs the next paragraph, which is in f. 82, col. 1, to be inserted here. "Anticipetur hoc" is written against it. In W. as in B. it follows the letter given in pp. 230-232.

⁷ His shield and sword inverted are in the margin.

A.D. 1232. "pitietur ei Dominus; ille homo meus fuit de mani-
 Conduct of "bus suis, nec tamen unquam mihi profuit, ubi
 Hubert de "obesse potuit." Et accipiens Psalterium, stetit ante
 Burgh on "altare, scilicet in capella, obsessus ubi tunc erat, et
 hearing of "altare, scilicet in capella, obsessus ubi tunc erat, et
 his death. incipiens stando complevit usque in finem devote pro
 anima Ranulphi sæpedicti. Successit eidem Ranulpho in
 comitatu Cestriæ Johannes nepos ejus ex sorore¹ sua, quem
 genuit comes David frater Willelmi regis Scotorum. Alius
 autem nepos² ejus ex sorore sua³ Lincolnæ optinuit comita-
 tum, et de barone comes effectus est. Comes⁴ quoque Harun-
 del, alius nepos ejus, quingentas libratas terræ suscepit.

Hubert de Morabatur autem postea Hubertus in capella præfata multo
 Burgh is tempore⁵ cum duobus servientibus, qui ei victualia ministra-
 forced by bant, donec ex præcepto regis subtracta ei fuerunt omnia
 hunger to cibarium genera, et servientes ejus de capella ejecti. Tunc
 surrender himself. Hubertus in arcto positus, cum fame perire sibi turpe videretur,
 sponte de capella exivit, offerens se vicecomitibus qui illum
 observabant. Dixit enim, se potius velle regis misericordiam
 experiri, quam fame detestanda perire. Tunc vinculis arctioribus
 constrinxerunt illum vicecomites sæpedicti; ducentes⁶
 ubi rege jubente sub arcta custodia deputeretur, in turri
 scilicet Londoniarum compedibus mancipatus.

De collectione quadragesimæ mobilium regi concessarum.

Eodem tempore misit dominus rex literas eis, quos
 idoneos decreverat collectores quadragesimæ sibi concessæ,
 sub hac forma:

Royal letter, giving "H[enricus] Dei gratia rex Anglorum, Petro de Thaneo,
 instructions for "Willelmo de Culewurthe, et Adæ filio Willelmi, collectoribus
 the assessing and "quadragesimæ, salutem. Sciatis quod archiepiscopi, episcopi,
 "abbates, priores, et clerici, terras habentes quæ ad ecclesias
 "suas non pertinent, comites, barones, milites, liberi homi-

¹ Maud, wife of David earl of Huntingdon.

² John de Laci, who married Margaret de Quinci, daughter of Robert de Quinci, earl of Winchester, and Hawise.

³ sua] secunda, O. W. This is Hawise, made countess of Lincoln by her brother before his death.

⁴ Hugh de Albini; his mother was Mabel.

⁵ multo tempore] multis diebus et noctibus obsessus, O. W.

⁶ ducentes] et equo illum impo-
 nentes duxerunt ad urbem Londoniarum, W.

" nes, et villani de regno nostro, concesserunt nobis in A.D. 1232.
 " auxilium quadragesimam partem omnium mobilium suo- collecting
 " rum apparentium, sicut ea habuerunt in crastino sancti the fortieth
 " Mathæi, anno regni nostri xvi, videlicet quod de bladis, granted to
 " carucis, ovibus, vaccis, porcis, haraciis, equis caretariis et the king.
 " deputatis ad wainnagium¹ in maneriis, exceptis bonis quæ [14 Sept.]
 " prædicti archiepiscopi, episcopi, et aliæ personæ ecclesiasticæ habent de ecclesiis parrochialibus, et de ecclesiis præbendatis,² et præbendis, et terris ad præbendas pertinentibus³ et ecclesias parrochiales spectantibus. Provisum est generaliter a prædictis fidelibus nostris, quod prædicta quadragesima hoc modo assideatur et colligatur; quod videlicet de qualibet villa integra eligantur quatuor de melioribus et legalioribus hominibus, una cum præpositis singularum villarum, per quorum sacramentum quadragesima pars omnium mobilium prædictorum taxetur et assideatur super singulos, in præsentia militum assessorum ad hoc assignatorum. Et postea per sacramentum duorum legalium hominum earundem villarum inquiretur et assideatur quadragesima omnium mobilium, quæ prædicti quatuor homines et præpositi habent; et districte inbrevietur et aperte, de cujus vel de quorum baronia qualibet villa fuerit in parte vel in toto. Et postquam quadragesima fuerit assisa et in scriptum redacta, rotulus omnium particularum de singulis villis et singulis comitatibus liberetur senescallo singulorum baronum, vel attornato ipsius senescalli, vel baillivo libertatis, ubi aliquis libertatem habuerit; scilicet quod baro vel dominus libertatis velit et possit prædictam quadragesimam colligere, et pro ea habenda distringere; si vero non velit vel non possit, vicecomites distractionem faciant prædictam, ita quod nihil inde recipiant, sed tota quadragesima prædicta prædictis militibus assessoribus liberetur, in majori et securiori villa singularum comitatum. Et de qualibet villa fiat summa tallia inter senescallum baronis, vel ejus attornato vel senescallis domini libertatis, et prædictos assessores. Et deponatur pecunia per eosdem assessores in aliquo loco tutiori ejus⁴ villæ, ita quod assessores habeant sigilla sua et seras et claves suas super pecuniam prædictam, et vicecomites similiter sigilla sua et seras et claves suas; et assessores, statim ex quo quadragesima assisa fuerit per ipsos, mittant rotulos

¹ wainnagium] wunnagia, W.

² præbendatis] Par. inserts *vel*
-dalibus in the margin.

³ pertinentibus] om. O. W.

⁴ ejus] ejusdem, O. W.

A.D. 1232. "suos ad scaccarium de toto itinere suo. Et similiter ex quo
 Instruc- "dicta pecunia ab eis collecta fuerit, mittant rotulos suos ad
 tions for the "scaccarium de recepta sua, et prædicta pecunia reservetur
 assessing "in locis ubi deposita fuit, donec ad mandatum nostrum de-
 and col- "feratur usque ad Novum Templum Londoniarum. Nihil
 lecting the "autem capietur ab aliquo homine nomine quadragesimæ,
 tax of a "qui non habuerit de hujusmodi bonis mobilibus ad valentiam
 fortieth. "xl. denariorum ad minus. Ad prædictam siquidem quad-
 "ragesimam assidendam in comitatu Hertfordiæ assignavi-
 "mus vos, et mandavimus vicecomiti nostro de Hertfordia,
 "quod singulas villas comitatus sui certis diebus et locis,
 "quos ei scire facietis, ad mandatum nostrum coram vobis
 "venire faciat, et in omnibus, quæ ad dictum negotium
 "pertinent, vobis intendant et obediant. Valete."

*Quod rex Anglorum thesaurum H[uberti] de Burgo distrahi
 præcepit.*

Nov. 11. Circa hos quoque dies, instante festo beati Martini,¹ sugges-
 The trea- tum fuit Anglorum regi, quod Hubertus quondam justitiarius
 sures of apud Novum Templum habuit thesaurum non modicum sub
 Hubert de eorundem Templariorum custodia deputatum. At rex, magis-
 Burgh at trum Templi ad suum vocans colloquium, sciscitabatur dis-
 the new trictius ab eo, si ita fuisset. At ille, non ausus regi veritatem
 Temple seized by negare, confessus est quod habebat pecuniam sibi ac fratribus
 the king. suis fideliter commendatam, sed quantitatem et numerum
 penitus ignorabant. Tunc rex cum minis prædictam pecuniam
 a fratribus exegit, ut illam incontinenti sibi redderent, asserens
 eam de thesauro suo dolo fuisse subtractam. Cui responderunt
 fratres, quod nulli pecuniam traderent sibi in fide commissam
 absque illius licentia, qui illam in Templo commendaverat re-
 servandam. At rex, quia pecunia memorata sub protectione
 ecclesiæ fuerat deputata, non habuit consilium ut violentiam
 ingereret; unde thesaurarium² curiæ suæ cum justitiariis suis
 de scaccario misit ad Hubertum, qui jam tunc erat in
 turri Londoniarum compeditus,³ ut pecuniam exigerent ab eo,
 regi ex integro assignandam. Nuntii autem prædicti cum
 Huberto ex parte regis talia præsentassent, respondit continuo,
 quod seipsum et sua omnia regis submitteret voluntati.
 Petiit⁴ ergo, ut fratres militiæ Templi claves omnes ex parte
 sua domino suo regi præsentarent, et⁵ de rebus ibi deputatis⁶

¹ O. W. ins. *episcopi*.

² Peter de Rievaulx.

³ *compeditus*] compeditibus tene-
 batur, O. W.

⁴ *Petiit*] So Par. over an era-
 sure; *Præcepit*, O. W.

⁵ *et*] ut, W., though O. has *et*.

⁶ *deputatis*] depositis, O. W.

suam faceret voluntatem. Quod cum factum fuisset, jussit rex A.D. 1232. pecuniam illam fideliter numeratam in suo reponi thesauro, et rerum omnium inventarum summam in scriptum redigi et sue præsentiæ exhiberi. Invenerunt autem¹ clerici regis et thesaurarius cum eis in illo deposito vasa² aurea et argentea impretiabilia, et denarios, et gemmas multas pretiosas, quæ si numerarentur, admirationem audientibus rei veritas generaret. His itaque divulgatis, venerunt ad regem quidam, qui Hubertum persequi non cessabant, accusantes eum et dicentes, quod nunc de furto convictus et fraude dignus erat morte turpissima condemnari. Quibus rex, aliquantulum³ ad se reversus, respondit; "Hubertus a pueritia prius
 " patruo⁴ meo regi Ricardo, et postea regi Johanni patri
 " meo, satis servivit fideliter, ut audiui, qui, si contra me
 " male egerit, nunquam per me iniqua morte morietur. Malo
 " enim rex fatuus reputari ac remissus, quam crudelis et
 " tyrannus, ac vir sanguinum, in eum, qui diu mihi
 " meisque antecessoribus in multis servivit periculis;
 " plus pensando mala, quæ adhuc non sunt manifesta
 " ac pro vero probata, quam multa bona, de quibus
 " regno et nobis constat universis, retribuere." Et his dictis, flexus in misericordiam, concessit Huberto omnes terras quas ex dono patris sui vel ex emptione possidebat, ut inde sibi ac suis necessaria provideret. At Hubertus in aliquantulum jam erectus, constituit providenter fidelem ac providum supra terras sibi concessas custodem ac senescallum, Laurencium scilicet, clericum de Sancto Albano qui in omnibus tribulationibus eidem extitit
 Huberto solatium singulare, et immobilis columna
 veritatis.⁵ Et paulo post susceperant eundem Hubertum sub

*Nota do-
mini regis
misericor-
diam.*

Hubert de
Burgh
committed
to the

¹ Three vases are drawn in the margin.

² *vasa . . . generaret*] For this W. has "octo milia libras argenti optimæ monetæ, septies viginti cupas aureas et argenteas bene deauratas, cum tanta pretiosorum lapidum ac nobilitate gemmarum, quod pretium rerum omnium inventarum, ut dicitur, excedebant."

³ *aliquantulum . . . reversus*] Not in C.

⁴ So Par. in the margin. The text has *avunculo*, as O. W.

⁵ In the margin Par. has written, "In fine libri hujus invenies objectiones adversariorum et re-sponsiones Laurencii." They are in the Book of the *Additamenta*, MS. Cott. Nero D. 1, f. 167.

A.D. 1232. fidejussione Ricardus comes frater regis, Willelmus comes
charge of Warenniæ, Ricardus comes Marescallus, et Willelmus comes
four earls de Ferrariis; et missus a rege ad castellum de Divisis, traditus
at Devizes. est sub custodia quatuor militum prædictorum comitum, ut
sub libera custodia servaretur ibidem.

Thunder- Eodem anno, in crastino Sancti Martini, audita sunt tonitrua
storms, horribilia, quæ vicissim per dies quindecim continuata multos
Nov. 12. terruerunt, et præcipue cives Londonienses, qui hanc pestem
adeo habent familiarem, quod, si usquam sit in Anglia, ibi non
deest¹ ad consuetudinem. Secutum est autem in regno
Anglorum inter regem et barones miserabile dissidium, sicut
sequens historia declarabit.

*De visitatione facta super viros cujuscunque religionis per orbem
totum.*

Letter of Hoc quoque anno, Papa Gregorius constituit visitatores
Pope Gre- super viros religiosos per orbem generaliter universum Christi
gory IX. nomine insignitum, sub hac forma; "Gregorius² episcopus,
to the "venerabilibus fratribus suffraganeis ecclesiæ Cantuariensis,
suffragans "salutem et Apostolicam benedictionem. Egressus a facie Dei
of Canter- "Sathan, ad fortia manum mittens, de sua calliditate confusus
bury for a "vitiurum laqueis irretire molitur electos in sortem Domini-
general "cam evocatos, majores ibi parans ille tortuosus insidiator
visitation "insidias, ubi graviore conspexerit corruptelas. Sane cum
of monas- "frequenter ad nostram audientiam pervenisset, quod monas-
teries in the "teria Cantuariensis provinciæ in spiritualibus enormiter et
province. "temporalibus per malitiam et incuriam in eis habitantium
"sunt collapsa, nos, culpas eorum nolentes ulterius sub dissi-
"mulatione transire, ne, si eas dimiserimus incorrectas, ipsas
"nostras efficere videamur, monasteriis illis, quæ ad Romanam
"ecclesiam nullo noscuntur medio pertinere, in eadem pro-
"vincia constitutis, visitatores, reformatores, et correctores
"tam in capite quam in membris deputavimus speciales;
"plenaria sibi potestate concessa, ut visitantes eadem monas-
"teria vice nostra corrigant et reforment quæ in ipsis cor-
"rectionis et reformationis officio noverint indigere, constitu-
"tionibus vel correctionibus aliis in provinciali capitulo rite
"factis in suo robore nihilominus duraturis. Licet autem
"nobis in plenitudinem potestatis assumptis cura cunctorum

¹ *deest*] desit, O. W.

² This is given also in the Bur-

ton Annals. Annal. Monast. i. p.
243.

“ immineat generalis, quia tamen¹ vos, qui vocati estis in A.D. 1232.
 “ partem sollicitudinis, super grege vobis commisso specialiter
 “ decet esse sollicitos et attentos, ne ovis morbida pereat;
 “ universitatem vestram monemus et hortamur,² in virtute
 “ obedientie districtae vobis præcipiendo mandantes, quatinus
 “ singuli vestrum, tam in civitatibus quam in diocesibus
 “ vestris, per vos ipsos aut per viros religiosos, qui experi-
 “ mento rerum in hujusmodi visitationibus sunt instructi, loca
 “ monachorum, monialium, et canonicorum regularium, nec- f. 82 b.
 “ non sæcularium clericorum, vobis subjecta visitare curetis,
 “ tam auctoritate nostra quam vestra generaliter universa
 “ reformantes et corrigentes, in capite et in membris, omni
 “ gratia et timore postpositis, in eisdem quæ reformanda no-
 “ veritis et etiam corrigenda, salvis his [quæ] circa re-
 “ ligiosos in provinciali capitulo provide sunt statuta, juxta
 “ constitutionem concilii generalis, contradictores per censuram
 “ ecclesiasticam appellatione postposita compescendo; præcep-
 “ tum nostrum taliter impleturi, quod ultionum Deus in illo
 “ tremendo judicio, qui unicuique juxta opera sua reddet,
 “ de manibus [vestris] non requirat sanguinem eorundem, et
 “ nos ad id limam correctionis Apostolicæ apponere non coga-
 “ mur. Data Spoleti, quinto idus Junii, Pontificatus nostri
 “ anno sexto.”

*De visitatione facienda super ecclesias exemptas auctoritate
 Apostolica.*

Aliis autem ecclesiis et viris religiosis, qui immediate ad Severity
 Romanam spectabant ecclesiam, non episcopos, sed abbates, of the visi-
 ordinis Cisterciensis maxime [et] Præmonstratensis, visitatores tation.
 dedit, viros scilicet indiscretos et nimis asperos, qui in hac
 visitatione ita insolenter et immisericorditer processerunt, quod
 in pluribus monasteriis rationis metas excedentes compulerunt
 multos ad remedium appellationis confugere. Qui Romam
 profecti, post multas pecuniæ effusiones et labores,³ visitatores
 alios impetrarunt. Et ut tandem breviter dicatur, ista visi-
 tatio per orbem universum ad ordinis potius deformationem
 quam⁴ reformationem processit; dum omnes, qui in diversis
 orbis partibus unicam beati Benedicti secuti fuerant regulam,
 per novas constitutiones ita inveniantur ubique discordes,
 quod ex omnibus cœnobiis vel aliis virorum religiosorum

¹ tamen] non, B.

² W. ins. *attente*.

³ O. W. ins. *non modicos*.

⁴ O. W. ins. *ad*.

A.D. 1232. ecclesiis vix duo habeantur in norma vivendi concordēs. Verum abbas quidam Montis Belli, dum in hac visitatione procedere formidaret, consuluit dominum Papam super dubiis quibusdam articulis, a quo, in forma procedendi, talem¹ meruit habere responsionem:

Directions
issued in
answer by
the Pope.

De consultatione facta ad Papam de visitatione prenotata.

"Ea quæ pro religionis honestate et religiosorum salute provide ordinantur, Apostolico sunt munimine roboranda, ut suscipiantur devotius et diligentius observentur. Cum ergo per dilectum filium abbatem Montis Belli quædam capitula nobis fuerint præsentata, quæ ad castigandum transgressionem multiplices et excessus, quos in quibusdam cœnobiis invenerant,² videbantur pro salute ac honestate nostra laudabiliter statuenda, nos examinari et corrigi fecimus, et præcipimus ut inviolabiliter observetis, quæ sigillis venerabilium fratrum nostrorum Hostiensis³ et Tusculanensis⁴ muniri fecimus ad cautelam. Et adhuc volumus et præcipimus auctoritate Apostolica, ut visitatores ad generale capitulum convocent abbates et priores non habentes abbates proprios, tam exemptos quam non exemptos, qui non consueverunt⁵ capitulum celebrare; præidentes in ipso capitulo generali, canonico impedimento ablato. Eos igitur, qui contempserint vel neglexerint convenire, cessante cujuslibet appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam venire compellant, et usque ad satisfactionem condignam, quam in eos tulerint rite, non relaxent; eadem censura facturi, quæ in eodem capitulo deliberatione provida fuerint ordinata, firmiter observari; reddituri tam ipsi quam visitatores et alii quilibet, ministerii⁶ Domino, in cujus conspectu nuda sunt omnia et aperta, in extremo examine rationem. Sed et omnem sollicitudinem et diligentiam circa correctionem et reformationem ordinis ad visitationem cœnobiorum studeant adhibere. Porro cum visitatores, secundum statuta generalis concilii, in generali abbatum capitulo processerint ad visitationis officium exequendum, de statu monasteriorum et observandis regularibus observantiis diligenter inquirant, et tam in spiritualibus quam in temporalibus corrigant

¹ *talem . . responsionem*] tale . . responsum, O. W.

² *invenerant*] invenerat, W.

³ Rainald Conti, afterwards P. Alexander IV.

⁴ James de Vitri.

⁵ O. W. ins. *hujusmodi*.

⁶ *ministerii*] ministerium, B. O.

" et reforment quæ viderint corrigenda; ita quod monachos A.D. 1232.
 " delinquentes per abbates loci corrigi faciant, eisque injungi Directions
 " pœnitentiam salutarem, juxta beati Benedicti regulam et for the
 " Apostolica instituta, et non secundum normam pravæ con- visitation
 " suetudinis, quæ jam pro lege [in] quibusdam ecclesiis inolevit. the Pope.
 " Ipsi autem visitatores monachos quos contumaces invene-
 " rint et rebelles, juxta modum culpæ vice nostra regulari
 " censura compellant absque personarum delectu, non parcendo
 " rebellibus ob suam pertinaciam vel potentiam amicorum,
 " quin ovem morbidam eiciant ab ovili, ne inficiat oves sanas.
 " Si vero abbates in corrigendis, juxta visitorum mandatum
 " et regularia instituta, seipsis suisve monachis inventi fuerint
 " negligentes, proclamentur, corripiantur, et ita puniantur
 " publice in capitulo generali, quod pœna eorum sit aliis in
 " exemplum. Prout si abbas aliquis non exemptus fuerit a
 " visitoribus nimis negligens et remissus inventus, id loci
 " diocesano denuncient sine mora, et per illum detur ei fides
 " et prudens coadjutor usque ad capitulum generale. Quod
 " si dilapidator inventus fuerit aut alias merito amovendus,
 " per diocesanum, postquam sibi a visitoribus fuerit denun-
 " ciatum, amoveatur absque judiciorum strepitu a regimine
 " abbatie et a monasterio; provideatur interim administrator
 " idoneus qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio
 " fuerit de abbate provisum. Quod si forsitan episcopus hoc
 " implere noluerit vel neglexerit, visitatores vel præsidentes
 " in capitulo generali defectum episcopi ad sedem Apostolicam
 " non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos abbates
 " fieri præcipimus, depositione tantum ipsorum sedi Apostolicæ
 " reservata. Ita tamen, ut abbate,¹ qui videbitur amovendus,
 " interim per visitatores vel in capitulo præsidentes ab admi-
 " nistratione suspenso, administrator idoneus monasterio de-
 " putetur. Illorum autem excessus, et alia quæ visa fuerint
 " intimanda capitulis, præsidentes nobis denuntient per fideles
 " nuntios et prudentes, quibus de communi abbatum contri-
 " butione, juxta cujuslibet facultatem, sufficienter ministrentur
 " expensæ. Sequentes autem visitatores priorum perquirant
 " vestigia diligenter visitorum, et eorum negligentias et
 " excessus referant sequenti capitulo generali, ut juxta cul-
 " pam debitam pœnam portent. Et hæc de visitatione sunt ²
 " manifestata."

¹ *abbate*] abbas, B. W.

² *sunt manifestata*] dicta sufficiant, O. W.

A.D. 1232. *De autentico alio visitorum in ecclesiis exemptis.*

Letter of
the Pope
ordering a
visitation
of exempt
monaste-
ries in the
diocese of
Canter-
bury.

Item scripsit dominus Papa super eadem visitatione
facienda in ecclesiis exemptis, in provincia Cantuari-
ensi sitis, in hæc verba: "Gregorius¹ episcopus, servus
" servorum Dei, dilectis filiis de Boxle, Cisterciensis,
" et de Bekeham,² Præmonstratensis ordinis, abbatibus,
" Rofensis et Cicestrensis diocesum, et præcentori eccle-
" siæ Christi Cantuariensis, salutem et Apostolicam
" benedictionem. Ille callidus supplantator, calumpniator
Job xl. 23. " iniquus, qui non miratur quod flumen absorbet, nisi
" et ut Jordanis influat in os ejus, escas concupiscens
" electas, illis jacet pedicas in jacturam, qui stare pro-
" babiliiter videbantur; eosque variis incursibus non
" desinit attemptare, qui, ut ejus effugerent laqueos, se
" in claustralibus castris receptarunt. Quare nos, et
" istius obviare malitiæ, ac horum, prout interest nostra,
" saluti consulere cupientes, libenter remedia quæ possu-
" mus procuramus, ut præda de illius faucibus auferatur.
" Intelligimus siquidem, quod nonnulla monasteria ex-
" empta Cantuariensis diocesis in spiritualibus deformata
" et in temporalibus sint graviter diminuta; dum mo-
f. 83. " nachi et moniales eorum, diabolica suggestionem seducti,
" immemores pacti Domini Dei sui, quo non solum sua
" sed seipsos professione ordinis abnegarunt, nec Ananiæ
" et Saphiræ mortis sententiam formidantes, non sine
" furti nota et noxa, monasteriorum bona improprie
" sibi appropriant et retentant, venantur non venialiter
" lucra pecuniaria mercimoniis et usuris, sed et disci-
" plina monastica ordinis profligati personæ patet³
" contemptui, et religio blasphematur. Ne igitur ta-
" lium culpas nostras efficere videamur, dum eas reli-
" querimus incorrectas, visitationem, correctionem, et
" reformationem monasteriorum ipsorum, tam in capite

¹ This letter is only known from
this source.

² i.e. Beigham or Bayham in
Sussex.

³ patet] patent, B.

“quam in membris, vobis, de quorum fide ac discre- A.D. 1232.
 “tione indubitatam fiduciam optinemus, super his et
 “aliis committimus confidenter, concessa vobis super
 “prædictis, appellatione remota, plenaria potestate, ac
 “statutis in principali capitulo rite factis, in suo robore
 “nihilominus duraturis. Quocirca discretionem ves-
 “tram rogamus et exhortamur attente, per Apostolica
 “vobis scripta, in virtute obedientiæ districtæ præci-
 “piendo, mandantes, quatinus præmissa juxta spem
 “nostram taliter exequi studeatis, quod Deo gratum
 “et nobis posset esse acceptum. Contradictores, si
 “qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione
 “postposita compescatis; alioquin in extremo examine
 “de manibus vestris requirat eorum sanguinem Domi-
 “nus ultionum. Quod si non omnes his exequendis
 “poteritis interesse, duo vestrum nihilominus ea exe-
 “quantur. Data, etc.”

Mandati igitur hujus executores vehementius, et
 secus quam deceret, se primo in abbatiam Sancti
 Augustini Cantuariensis ingerentes, seque supra se in-
 composite efferentes, præcipue abbas de Boxle, adeo
 monachos perterruerunt, quod ad remedium appella-
 tionis coram præsentia domini Papæ necessario confu-
 gerunt; et Romam profecti, consumpto labore et effusa
 pecunia, alios visitatores impetrarunt. Similiter et illi
 de Westmonasterio, et illi de Sancto Ædmondo, quorum
 abbas piæ memoriæ Ricardus, cognomento de Insula,
 genere clarus, sed moribus clarior, dum ut parceret
 expensis in partibus commorans transmarinis, viam
 ingressus est carnis universæ. Abbas vero Sancti Albani
 et conventus, privilegiorum eminentiis, quibus insignita
 est ecclesia beati¹ Albani Anglorum prothomartyris,
 innitentes, inducias semel et iterum petierunt. Inter-
 rim piæ memoriæ Willelmus, abbas ejusdem domus,
 sicut² suo loco et tempore dicitur,³ in dampnum mag-

Several of
the abbays
appeal to
the Pope,
and obtain
other visi-
tors.

¹ beati] sancti, C.

² C. ins. *superius*.

³ He died 24 Feb., 1235. See
below under that year.

A.D. 1232. num et ruinam ecclesiæ suæ, naturæ debitum persolvit mortalibus diffinitum.¹

Roger le Noir, bishop of London, goes to Rome.

Eodem anno, Rogerus Londoniensis episcopus, accusatus inter alios de consensu distractionis frugum clericorum Romanorum, profectus est ad sedem Apostolicam, ut suam ibi innocentiam purgaret.² Qui post multos labores et spoliationem obiter et emunctionem loculorum in curia domum remeavit.

Quod rex Anglorum ministros suos a curia sua removit naturales.

Offendiculum.

Henry III. at Worcester. He expels his English ministers, and puts Poitevins in their places.

Peter des Roches, bishop of Winchester, his chief adviser.

His associates.

Anno Domini MCCXXXIII. Rex Anglorum H[enricus], anno regni sui decimo septimo, tenuit curiam suam ad Natale apud Wigorniam; ubi, ut dicitur, de consilio P[etri] Wintoniensis episcopi, omnes naturales curiæ suæ ministros a suis removit officiis, et Pictavenses extraneos in eorum ministeriis subrogavit. Willelmum quoque de Rodune militem expulit, qui in curia regis vices gerebat Ricardi magni Marescalli, quod idem Ricardus nimis moleste tulit. Walterum quoque Karleolensem episcopum idem rex per consilium prædictum ab officio thesaurarii prius expellens, centum libras argenti ab eo cepit, et custodias quasdam, quas ei per cartam suam confirmaverat dum viveret, contumeliose subtraxit. Consiliarios vero³ suos omnes, tam episcopos quam comites ac barones et quosque de regno suo nobiles, ita præcipitanter abiecit quod nulli credebatur⁴ nisi episcopo memorato et caro⁵ suo Petro de Rivallis; unde factum est, quod, expulsis castrorum custodibus per totam Angliam, rex omnia sub ipsius Petri custodia commendaret. Tunc Petrus Wintoniensis episcopus, ut regis favorem liberius optineret, attraxit in suum consortium Stephanum de Segrave, virum flexibilem, et Robertum Passelene, qui sub Petro de Rivallis thesauros regis servabat; et sic contigit, ut illorum consilio et arbitrio universa regni negotia ordinaret. At rex, invitatis Pictavensibus et Britonibus transmarinis, qui egentes et lucro avidissime inhiantes venerunt ad duo milia cum equis et armis milites et servientes, quos in suo retinens obsequio posuit in præsidiis castrorum regni in locis diversis,

¹ *diffinitum*] om. C.

² *purgaret*] excusaret, O. W.

³ *vero*] autem, C.

⁴ O. W. ins. *in aliquo*.

⁵ *caro suo*] Written by Par. over an erasure; filio ejus, O. W.; clerico suo, Hist. Angl.

qui homines Angliæ naturales et nobiles totis viribus opprime- A.D. 1233.
bant, proditores eos vocabant, quos etiam de proditione apud
regem accusabant, quorum mendaciis rex simplex fidem adhi-
bens tradidit custodias comitatum et baroniarum cum juveni-
bus nobilibus et puellis generosis; horum autem utrumque
sexum tarpiter degenerabant, cum ignobilter maritabant. The-
saurorum etiam suorum rex eis custodias cum legibus patriis
et judiciis commisit. Quid plura? Judicia committuntur in-
justis, leges exlegibus, pax discordantibus, justitia injuriosis; Injustice
et cum nobiles in regno et de regno de oppressionibus sibi throughout
irrogatis coram rege causam¹ deponerent, episcopo impedi- the coun-
ente prædicto, non fuit qui eis justitiam exhiberet. Episcopos etiam try.
quosdam Angliæ idem episcopus ita apud regem accusabat,
quod eosdem quasi hostes publicos devitaret.

Quod Marescallus regem increpavit.

Cumque his et consimilibus injuriis Ricardus comes, regis Inter-
Marescallus, videret tam nobiles quam ignobiles opprimere ference of
jura regni penitus deperire, zelo justitiæ provocatus, associatis the earl
sibi quibusdam magnatibus, ad regem audacter accessit, in- Marshal.
crepans eum, audientibus multis, quod per pravum consilium
advocaverat extraneos Pictavenses, in oppressionem regni et
hominum suorum de regno naturalium, legum pariter ac liber-
tatum. Unde regem humiliter rogabat, ut tales excessus cor-
rigere festinaret, per quos coronæ suæ et regni sui subversio
imminebat. Affirmabat insuper, quod si hæc emendare diffu-
geret, ipse et cæteri de regni magnates tamdiu se ab ipsius
consilio subtraherent, quamdiu alienigenarum consortio frue-
retur. Ad hæc autem respondens Petrus Wintoniensis episcopus
dixit, quod bene licuit domino regi extraneos quoscunque vellet
vocare ad² defensionem regni sui et coronæ, et etiam tot et
tales, qui possent homines ejus superbos et rebelles ad debitum
compellere famulatum. Comes vero Marescallus et cæteri
magnates perturbati a curia recedentes, cum aliud non poterant
habere responsum, firmiter promiserunt ad invicem, quod pro
hac causa, quæ omnes tangebatur, usque ad divisionem corporis
et animæ viriliter decertarent.

¹ causam] querimoniam, W.

² ad defensionem] pro defensione, O. W.

A.D. 1238.

De tonitruo hyemali.

Storms and consequent floods, March 23. f. 83 b. Eodem anno, decimo kalendas Aprilis, audita sunt tonitrua terribilia; et secuta est per totam astatem tanta pluviarum inundatio, quod ubique vivaria confregit et stagna, atque molendina per universam fere Angliam a suis sedibus violenter evulsit. Nempe in campis arabilibus et fructiferis, in partibus diversis, et aliis insolitis locis, proruperunt fontes per rivulos discurrantes, ex quibus aqua inter fruges stans, ad modum stagni collecta, admirantibus multis, pisces produxit fluviales. Molendina etiam nova in stationibus et sedibus fiebant diversis, ubi nunquam antea visa fuerunt.

De quodam signo viso in cælo.

Mock suns seen in Herefordshire and Worcester-shire. 8 April. Eodem quoque tempore, sexto scilicet idus Aprilis, circa horam diei primam, in finibus Herefordiæ et Wigorniae apparuerunt in cælo quatuor soles adulterini, præter¹ solem naturalem, rubei² coloris; et³ quidam magnus circulus cristallini coloris, latitudine quasi bipedalis, amplitudine cingens quasi totam Angliam, a cujus lateribus exibant semicirculi, in quorum sectionibus apparuerunt illi quatuor soles memorati, vero sole existente in plaga orientali et aere purissimo. Et quoniam non potest illud prodigiale portentum verbis describi, signo demonstrativo figuratur;⁴ ipso cælo sic circinato existente exemplari, immediate multi⁵ similitudinem rei sic ap-

¹ præter] circa, W.² rubei] diversi, W.

³ et . . . testimonium] For this O. W. have, "quidam in semicirculis, quidam in rotundis. Hi soles plusquam mille virtis fide dignis apparentes terribile illis spectaculum præbuerunt; unde quidam eorum propter visionem insolitam pinxerunt soles et circulos diversis coloribus insignitos in pellibus literalibus, ne res tam insolita a memoriis hominum laberetur."

⁴ This is represented by a drawing in the margin, in red. The

semicircles and brightness are described. Below is, "Hoc signum visum est in cælo de sole in Anglia et circinatum est statim dum adhuc videretur, ut veracius exemplum exemplari assimilaretur; durans ab hora prima usque ad sextam." In the middle of the chief circle, in blue, is, "Signum in cælo admirabile, hoc spatium quasi totam Angliam complexens." The "sol verus" and the mock suns are gilt.

⁵ multi] om. C.

parentis pinxerunt, propter rei novitatem admirandam. A.D. 1233. Hæc visio multis apparuit, ex quibus unus fuit Johannes¹ episcopus Hertfertensis, qui figuras coram se non festinanter, sed spacio sufficienti, fecit circinari per manum capellani sui nimis perspicacis et ingeniosi, scilicet Willelmi canonici. Et ad idem insolitum spectaculum astitit Johannes de Munemue, et alii innumera- biles, qui de re tam incredibili testimonium perhi- bent veritati, et verum est eorum testimonium. Secuta est autem eodem anno in partibus illis guerra crudelis, strages, et humani sanguinis effusio terribilis, et per totam Angliam, Walliam, et Hyberniam perturbatio generalis. Circa Other evil idem denique tempus, mense Junio, in parte Australi Angliæ, omens. visi sunt a multis secus maris litus immanissimi duo dracones in aere² præliantes; et post diutinam pugnam unus alterum superavit, et fugatum usque in profundum abissi insecutus est; nec amplius apparuerunt.³

De cassatione J[ohannis] electi Cantuariensis.

Per idem tempus cassatus est magister Johannes⁴ Blundus, The elec- Cantuariensis electus.⁵ Divulgatum quidem erat Romæ, quod tion of John Blund to Canter- eidem Johanni crediderat, ut promoveretur; unde constat bury quashed by the Pope. manifeste quod magis ei nocuit quam profuit familiaritas epi- scopi memorati. Scripsit etiam idem episcopus impera- tori, ut suas partes interponeret circa promotionem prædicti J[ohannis] versus Papam; unde Papa per- pendens notam simoniæ et ambitionis, dixit in corde suo illud Ovidianum,⁶

“ Et stricto supplicat ense potens.”

Unde cor domini Papæ non erat bene cum eo. Præ- terea confessus fuerat Romæ idem Johannes, ut dicitur, quod

¹ i.e. John bishop of Ardfert, suffragan of Canterbury.

² O. W. ins. *graviter*.

³ *apparuerunt*] visi fuerunt, W.

⁴ O. W. ins. *cognomento*.

⁵ In the margin is an inverted mitre and crosier.

⁶ This line is not in Ovid; see the preface to vol. ii. p. xxxii., note 1.

A.D. 1233. duo habebat beneficia quibus cura annexa fuit¹ animarum, contra statuta² concilii generalis, qua præsumptione, quia carebat dispensatione, creditur reprobatus, licet allegatum fuerit e contra quod ea possederat ante concilium. Sed quoniam, jam cassatis tribus ecclesiæ Cantuariensis electis, præfata fuit¹ diu ecclesia a pastore viduata, similis facta Sarræ uxori Tobisæ et filiæ Raguelis tot viris viduatæ, dedit monachis, qui cum electo cassato venerant, potestatem eligendi magistrum Ædmundum ecclesiæ Sarebiriensis canonicum, virum honestæ conversationis et bene literatum, in pastorem animarum suarum; cui etiam pallium transmisit, ne tanta sedes metropolitana a pastore diutius frustraretur. Monachi vero nec ipsum nec alium quemlibet, nisi de consensu conventus sui, recipere decreverunt.

*Eligitur
magister
Ædmundus
in
archiepiscopus
Cantuaria.*

De discordia orta inter regem et magnates regni.

The barons summoned to Oxford on June 24 by the king; Circa dies istos, cum P[etrus] Wintoniensis episcopus et complices ipsius, in odium gentis Anglorum pariter et contemptum, cor regis ita immutabiliter perverterant,³ ut eorum exterminium modis omnibus moliretur, invitavit paulatim tot Pictavensium legiones, quod totam fere Angliam repleverunt, quorum rex agminibus quocunque pergebat vallatus incessit; nec quicquam fiebat in regno, nisi quod Wintoniensis episcopus et Pictavensium turba disponebant. Tunc rex, missis literis suis, vocavit omnes de regno comites et barones ad colloquium, ut venirent apud Oxoniam ad festum Sancti Johannis; sed ipsi noluerunt ad ejus mandatum venire, tum propter insidias alienigenarum, tum propter indignationem quam conceperant adversus regem, qui extraneos ob eorundem baronum vocavit contemptum. Et cum hoc regi per nuntios solennes denunciassent, iratus est vehementer, et judicialiter jussit diffiniri, quo ordine debeat eos compellere ad suam curiam convenire. Tunc decretum est per judicium, ut secundo et tertio vocentur a rege, ut probet si venire velint an non. In hoc autem colloquio frater quidam Robertus⁴ Bacun de ordine Prædicatorum, qui coram rege et quibusdam episcopis præsentibus verbum Dei prædicaret,⁵ libera voce regi

they refuse to come.

Speech of Robert Bacun.

¹ *fuit*] extiterat, O. W.

² This is the 29th statute of the 4th Lateran council (1215).

³ *perverterant*] immutaverant, O. W.

⁴ Sic; he is called *Rogerus* below.

⁵ *prædicaret*] prædicabat, O. W.

patenter dixit quod nunquam diuturna pace frueretur, nisi A.D. 1233. Petrum Wintoniensem episcopum et Petrum de Rivallis consanguineum¹ ejus a consiliis² suis amoveret.³ Cumque alii,⁴ qui aderant, idipsum⁵ protestarentur, rex aliquantulum in seipso se recolligens, cor suum rationi inclinavit, et cum sic videret eum mitigatum, quidam clericus de curia, jocundus in sermone, scilicet Rogerus⁶ Bacun, et jocunde ac lepide, cynice tamen reprehendens, ait; "Domine mi rex, quid plus nocet trans fretum navigantibus, aut quid plus terret?" At rex; "Noverunt facientes operationes in aquis multis." At clericus, "Domine, dicam; Petræ et Rupes." Ac[si] diceretur "Petrus de Rupibus;" hoc enim erat nomen episcopi Wintoniensis cum tali cognomento. Significavit ergo rex magnatibus memoratis, ut venirent apud Westmonasterium quinto idus Julii ad colloquium, et ibi per eorum consilium emendaret quicquid de jure noverat corrigendum. Sed cum audissent magnates præfati, quod paulatim applicuerant in regno prædones multi cum equis et armis, a rege invitati, cum nullum pacis vidissent vestigium,⁷ suspectum habentes Pictavensium innatas versutias, supersederunt ad diem sibi statutum venire, denuntiantes regi per nuntios solemnes, quatinus, omni dilatione remota, eiceret P[etrum] Wintoniensem episcopum et cæteros Pictavenses de curia sua. Sin autem, ipsi omnes de communi consilio totius regni ipsum cum iniquis consiliariis suis a regno depellerent, et de novo rege creando contrectarent.

His play on the bishop of Winchester's name.

Threats of the associated barons.

Quod rex quosdam nobiles relegavit.

His ita gestis, rex animo consternatus est vehementer et ejus curia tota, vultum hæsitantes,⁸ et non mediocriter metuentes, ne fieret error filii patris errore deterior; quem homines

Fear of the king.

¹ *consanguineum*] So Par. in the margin. The text has *filium* as O. W.

² *consiliis suis*] suo consilio, O. W.

³ *amoveret*] removeret, O. W.

⁴ O. W. ins. *multi*.

⁵ W. ins. *regi*

⁶ Sic.

⁷ *vestigium*] signum, W.

⁸ *hæsitantes*] So Par. for the reading of the MS., *demittentes*, which O. W. have.

A.D. 1233. sui de fastigio¹ regni deponere satagentes,² ad illud nomen, quod ei per quoddam præsagium datum est, scilicet Johannes Extorris, fere detruserunt. Tunc P[etrus] sæpe- dictus episcopus consilium regi dedit, ut arma moveret contra rebelles homines suos, et castella eorundem ac terras Picta- vensibus conferret, qui regnum³ Angliæ a suis proditoribus tuerentur; jactitans se arduum et non scurrile velle et scire dare consilium, utpote qui aliquando consilium in partibus orientalibus rexit imperiale, et quod tam Sarracenis quam aliis nationibus erat prudentia ejus formidabilis. Rex autem in partem jam reversus deter- riorem, inprimis iram conceptam in Gilebertum Basset virum nobilem retorquens, spoliavit eum a quodam manerio quod ex dono Johannis regis acceperat; qui cum a rege quod jus suum erat repeteret, vocavit eum proditorem, comminans, quod nisi a curia sua recederet, suspendio puniretur.³ Ricardum quoque Suard, militem strenuum, qui ejusdem G[ileberti] neptem⁴ habuit sibi matrimonio copulatam, sine ipsius licentia, ut dicebat, jussit rex capi et captum sibi præsentari. Alios qui- dem omnes de regno nobiles et potentes suspectos habens, obsides exegit ab eis, significans universis per literas suas quatinus infra kalendas Augusti tot et tales sibi obsides præ- sentarent, quibus ab ejus⁵ animo omnem rebellionis suspicio- nem auferrent.

His rage
against
Gilbert
Basset, and
others.

The earl
Marshal is
warned by
his sister
of his dan-
ger.

Quod Marescallus præmunitus sit de proditione.

Cumque comites ac barones Angliæ in magno militiæ apparatu Londonias tenderent ad colloquium⁶ kalendis Augusti sibi præfixum, Ricardus comes Marescallus cum cæteris venire proponens hospitatus est cum sorore sua Ysabella, uxore scilicet Ricardi fratris regis;⁷ quæ cum fratrem inter- rogasset, quo iter haberet, respondit ille, quod ad colloquium apud Westmonasterium constitutum venire festinaret. Cui illa; "Noveris, frater carissime, quod paratæ sunt tibi insidiæ, " si venias, ut capiaris ab inimicis tuis, qui te regi et Win- " toniensi episcopo præsentabunt, ut de te faciant sicut de

¹ fastigio] fastu, O. W.

² satagentes] satagebant, O. W.

³ puniretur] traderetur, O. W.

⁴ neptem] So Par. for the read-

ing of the MS., sorrorem; sororem, O. W.; sororem vel neptem, C.

⁵ ejus] eis, B.

⁶ O. W. ins. in. It is erased in B.

⁷ O. W. ins. Anglorum.

"Huberto comite Cantie fecerunt." Marescallus vero vix A.D. 1238. credere consensit verbis femineis,¹ (erat enim vir nobilis pectoris,) quousque modum captionis et a quo caperetur probabilibus argumentis ostendisset mulier. At comes Marescallus tunc primo dictis sororis suæ fidem adhibens, nocte superveniente iter arripuit; nec prius frænum cohibuit, donec in Walliam festinus viator pervenit. Venerunt autem ad colloquium prædictum comes Cestrie, comes Lincolnie, comes de Ferariis, et comes Ricardus frater regis, cum aliis comitibus et baronibus multis. Sed nihil ibi actum fuit, propter absentiam comitis Marescalli et Gileberti Basset et quorundam aliorum absentium² magnatum. Unde rex, per consilium episcopi Wintoniensis et Stephani de Segrave, fecit invitare per literas omnes de regno magnates, qui sibi ad militare servitium tenebantur, ut venirent apud Gloverniam cum equis et armis, die Dominica ante Assumptionem beatæ Mariæ. Sed Ricardus Marescallus et alii multi qui fuerant confederati, cum venire nolissent ad diem statutum, fecit rex, ac si proditores essent, villas eorum concremari,³ parcos et vivaria eorum destruere, castella obsidione vallare. Erant autem viri nobiles qui confederati dicebantur, comes scilicet Marescallus miles incomparabilis, Gilebertus Basset et fratres ejus, viri bellatores et nobiles, Ricardus Suard, vir⁴ martius ab adolescentia, Walterus de Cliforde, miles electus, cum aliis multis non ignobilibus sibi⁵ coadherentibus. Quos omnes rex, absque iudicio curiæ suæ et parium suorum, exules et proscriptos denuntiari fecit, terras eorum Pictavensibus dedit, addens dolorem super dolorem, vulnera imprimendo vulneribus, præcepitque⁶ ut eorum corpora caperentur, ubicunque in regno invenirentur.

The king summons those who owe him military service to Gloucester on Aug. 14. The property of the associated nobles destroyed.

Quod Wintoniensis episcopus quosdam confederatos comitis Marescalli muneribus multis corrupit.

Tunc Petrus Wintoniensis, qui vires comitis Marescalli et confederatorum suorum infirmare modis omnibus conabatur, Some of them are corrupted

¹ *femineis*] sororis suæ, O. W.

² *absentium*] qui absentes erant, O. W.

³ *concremari*] so Par. altering *concremare*, as O. W. have.

⁴ *vir . . adolescentia*] miles strenuus, O. W.

⁵ *sibi*] Written by Par. over an erasure. The MS. probably had *eis*. O. W. have *qui eis adherabant*.

⁶ *præcepitque*] præcipiens, O. W.

A.D. 1233. comites¹ Cestriæ et Lincolnæ, datis mille marcis, corripit, ut
 by the relictio Marescallo et causa justitiæ, ad regem eos² retro
 bribes of respicientes retorqueret, et partes³ ejus foverent. Nam
 of the bishop Ricardus frater regis diu ante ad regem reversus erat, qui
 of Winchester Marescallo prius adhærebat. Hæc cum Marescallus cognovisset, confœderatus est Leolino principi Walliæ⁴ et aliis proceribus⁵ regionis illius, interposito juramento quod nullus eorum [cum rege] sine altero concordaret. Tunc in crastino [assumptionia] beatæ Mariæ applicuerunt apud Doveram viri armati multi ex regionibus transmarinis venientes, et ex Flandria Baldwinus de Gisnes, cum sua custodia, et ad regem apud Gloverniam pervenerunt. At rex, illorum et aliorum multorum vallatus catervis, ad Herefordensem urbem suum exercitum promovit numerosum. Hoc anno mortuus est Warinus⁶ Basset, in obsidione et insultu castri de Kaerdif.

The king is joined by foreign troops, Aug. 17.

Death of Warine Basset.

De injuria Waltero Karleolensi episcopo illata.

The bishop of Carlisle prevented from crossing. Per idem tempus,⁷ Walterus Karleolensis episcopus,⁸ quibusdam injuriis a rege sibi, ut dicebat, illatis, apud Doveram navem erat ingressus, ut transfretaret. Supervenerunt autem quidam ministri regis, eicientes eum cum suis omnibus de navi, et firmiter ex parte ipsius regis prohibebant, ne absque illius licentia de regno exiret. Applicuit autem tempore, quo hæc facta erant, ibidem Rogerus Londoniensis episcopus, a curia Romana reversus, qui videns injuriam, quæ præfato inferebatur episcopo, excommunicavit omnes qui in eum manus injecerant violentas. Et inde profectus ad regem, invenit eum apud urbem Herefordensem in Wallia cum exercitu copioso; ubi in præsentia regis et quorundam episcoporum de violentia Karleolensi episcopo illata supradictam excommunicationis sententiam innovavit, non mediocriter rege murmurante, et ne talem ferret sententiam prohibente. Cum quo etiam omnes qui affuerunt episcopi illos excommunicaverunt universos, qui hujus perturbationis occasionem præstabant.

Nota constantiam Rogeri Londoniensis episcopi.

¹ comites] So altered by Par. from comitem, as O. W.

² eos . . . retorqueret] convertent, O. W.

³ partes] partem, O. W.

⁴ Walliæ] Norwalliæ, O.

⁵ proceribus] potentibus, O. W.;

⁶ Younger son of Alan Basset, of Wycombe (1st baron).

⁷ O. W. ins. cum.

⁸ O. W. ins. pro.

De diffidatione Marescalli et obsidione cujusdam castri illius. A.D. 1233.

Et his ita gestis, rex de consilio episcopi Wintoniensis Marescallum diffidavit per episcopum Menevensem, et sic jussit contra eum arma movere et ejus castella obsidere. Ingressus igitur rex terram comitis Marescalli obsedit quoddam castellum ipsius.¹ Sed cum per dies plurimos illud graviter impugnasset et parum vel nihil profecisset, deficientibus exercitui alimentis, cum obsidionem solvere oportebat, puduit regem illuc venisse; unde, missis quibusdam episcopis ad comitem Marescallum, exegit ab eo, quatinus propter honorem ipsius regis, ne videretur castellum inaniter obsedissee, illud tali sibi conventionem redderet, ut infra dies quindecim illud integrum ipsi² restitueret Marescallo, atque omnia quæ in regno erant corrigenda interim per consilium episcoporum, qui super his fidejussores fuerant, emendaret. Et ad hoc perficiendum constituit rex diem ipsi Marescallo ac cæteris exulatis³ Dominica proxima post festum sancti Michaelis, apud Westmonasterium; et sic redditum est regi castellum, obsidione soluta.

The earl marshal's land and castle attacked by the king.

The castle surrendered temporarily. 2 October.

De liberatione Huberti de Burgo.

Circa dies istos, P[etrus] Wintoniensis episcopus, qui modis omnibus in mortem Huberti de Burgo aspirabat, qui in castro Burgh de Divisis in vinculis tenebatur, nulla de Huberto mentione facta, regem rogavit attentius, ut concederet sibi castri custodiam memorati, hac occasione ductus, ut copiam haberet illum ut dicitur perimendi. Sed Hubertus de his omnibus ab amicis suis qui in curia regis erant præmunitus, duobus⁴ ministris, qui ei in illius castri præsidio serviebant, hoc consilium revelavit, qui ipsius miseriæ compatiētes sollicitè cogitabant, qualiter illum a mortis discrimine liberarent. Considerata igitur temporis opportunitate, dormientibus castelli custodibus, unus eorum, altero explorante, in prima noctis⁵ Sancti Michaelis vigilia, præfatum H[ubertum] in humeris arripuit compeditum, et de turri clam custodibus descendens, et pium furtum ferens, latitudinem castelli, facto pius et sceleratus eodem,⁶

Hubert de Burgh escapes from Devizes castle,

f. 84 b.

¹ W. adds "cujus nomen non teneo." The place was Huske (Usk), Annal. de Theokesberia: Annal. Monast., i. p. 90.

² ipsi . . interim] om. O.

³ exulatis] Par. has vel exulibus in the margin.

⁴ duobus ministris] duos ministros, B. O. W.

⁵ A later hand has written *hora* in the margin to be inserted here.

⁶ Ovid. Metam., iii. 5, ix. 408.

A.D. 1283. pertransiit; veniensque ad majorem portam per ostium exivit, and takes et sic quoddam ingens fossatum, licet cum difficultate, trans- refuge in cendens, ad ecclesiam villæ parochialem impiger viator con- the parish scendit,¹ nec sarcinam prius deposuit quam ad majus altare church. lætus pervenit. Juvenes vero qui Hubertum liberaverant, ab eo recedere nolentes, pro laude sibi furtum² reputabant et mercede cælesti, si pro tanti viri liberatione mortem incur- rerent temporalem.

Quomodo Hubertus ab ecclesia violenter extractus incarceration in castro.

He is seized and dragged from the church.

Evigilantibus interea castellanis, cum Hubertum in loco non reperiunt consueti, perturbati sunt valde, et catervatim exeuntes de castro cum laternis et fustibus et armis, omnia quærendo perlustrabant, donec a referentibus audierunt Hubertum esse in ecclesia³ compedibus liberatum. Quo cum tumultu concurrentes, invenerunt eum ante altare crucem Dominicam manibus bajulantem; quem atrociter arripientes et fustibus pariter ac pugnis impie cædentes et pellentes, cum duobus liberatoribus suis illum ad castellum raptim reducunt et

The bishop of Salisbury excommunicates those guilty of this.

graviori quam prius custodiæ committunt. Sed res gesta cum ad aures Roberti Saresberiensis episcopi pervenisset, venit celeriter ad castellum, præcipiens ipsis ecclesiæ violatoribus, ut Hubertum ad pacem ecclesiæ quantocius reductum, in illo statu quo illum invenerant, dimitterent absolutum. Sed castellani tumultuose satis episcopo respondentes dixerunt, se malle quod Hubertus suspenderetur quam ipsi. Et cum illum reducere noluissent, episcopus de commissa sibi potestate omnes nominatim excommunicavit qui eum detinebant et qui

The bishop of London compels the king to restore him to the church.

in eum manus injecerant violentas. Tunc episcopus ille, conjuncto sibi Rogero Londoniensi episcopo et quibusdam aliis episcopis, venit ad regem, super injuria Huberto illata coram eo querelam deponens; nec prius ab eo recessit quam Huberti liberationem impetravit; et sic in ecclesia, concedente sed invito rege, remissus est decimo quinto kalendas Novembris. Sed rex iratus vicecomiti provinciæ illius dedit per literas in mandatis, ut ecclesiam obsideret, donec Hubertus in ea ex ciborum inedia moreretur.

¹ *conscendit*] contendit, O. W.

turum in B., which O. W. also have.

² *furtum*] So Par., altering *fu-*

³ O. W. ins. *ex*.

De¹ factis vel dictis ipsius comitis non est modo multum curandum. Aliquando enim Dei ira et occultorum ultio memoriam omnium gestorum suorum exsufflavit cum vita multorum. Sed quia tunc credebatur cum viveret quod aliquid arduum et dignum memoria de eo fuerat affuturum, plenius ipsius gesta explicavimus.

A.D. 1233.
Reasons given by Paris for the full details of the history of the earl Marshal.

Quod Marescallus castellum occupavit quod regi tradiderat.

Per idem tempus, elapsis quindecim diebus postquam comes Marescallus regi castellum suum tradiderat, ut prædictum est, ut sibi redderet repetenti, misit ad regem, termino evolutu, rogans ut juxta pactum restitueret sibi castrum suum, de quo fidejussores constituerat episcopum Wintoniensem et Stephanum de Segrave, qui tunc vices justitiarum gerebat² sub rege, quod etiam firmaverant interposito juramento. Rex autem cum indignatione respondit quod illud non redderet, sed alia potius ejus castella sibi subjugaret. Sed idem Marescallus, cum neque fidem neque juramentum vel pacem aliquam viderat a regis consiliariis observari, collegit exercitum copiosum, et castellum quod suum fuerat obsidione vallavit, machinas per girum adhibuit, et municipium illud levi negotio sibi subjugavit.

The king refuses to restore to the Marshal his castle,

Erat interea rex apud Westmonasterium ad colloquium septimo idus Octobris, sicut magnatibus promiserat, ut per eorum consilium emendaret ea quæ in regno fuerant corrigenda; sed iniquum, quod tunc sequebatur, consilium id fieri non permisit. Plures autem³ qui præsentibus erant, regem humiliter rogabant in Domino, quatinus pacem faceret cum baronibus suis et nobilibus. Et aliæ favorabiles personæ, utpote fratres Prædicatores et Minores, quos rex solito venerabatur et exaudivit, eum attentius hortabantur, ut ipse debita dilectione homines suos naturales studeret amplexari; quos absque judicio parium suorum coegerat⁴ exulare extorres, villas eorum⁵ cremaverat, silvas et pomeria succiderat,⁶ et stagna destruxerat; et malorum

Parliament at Westminster, 9 October.

¹ This is in the margin in red; below is, "Ne cures usque huc D-I-I-C" The addition is not in C.

² *gerebat*] *gerebant*, W.

³ W. ins. *episcopi*.

⁴ *coegerat exulare*] *exulaverat*, O. W.

⁵ O. W. ins. *et ædificia igne*.

⁶ O. W. ins. *parcos*.

A.D. 1233. malo ductus et seductus consilio, fideles suos, quos sanguis natus flecti non permetteret, pro aliis ventilatis postponit. Et quod pejus est, proditores vocat¹ per quos pacem regni sui et consilia ordinare et negotia disponere debebat. Ad hæc respondens P[etrus] Wintoniensis episcopus dixit, quod non sunt pares in Anglia, sicut in regno Francorum; unde licet regi Anglorum per justitarios, quos constituerit,² quoslibet de regno reos proscribere³ et mediante iudicio condemnare. Episcopi vero⁴ hæc audientes quasi una voce comminabantur, quod nominatim excommunicarent principales regis consiliarios iniquos. Ex quibus in capite expresserunt P[etrum] Wintoniensem episcopum, et consanguineum⁵ ejus P[etrum] de Rivallis, Stephanum de Segrave justitiarium, et Robertum Passelewe thesaurarium. Quibus respondens P[etrus] Wintoniensis,⁶ allegavit quod Romæ fuerat a summo pontifice episcopus consecratus, et inde ex eorum potestate exemptus, unde, ne in eum ferrent sententiam, sedem Apostolicam appellavit. Tunc episcopi omnes illos excommunicaverunt, qui animum regis immutaverant vel immutarent in odium naturalium hominum suorum de regno, et omnes qui perturbarent pacem regni.

The bishops threaten to excommunicate the king's chief advisers.

All disturbers of the peace excommunicated.

Quod rex omnes citari fecit, qui sibi tenebantur ad servitium.

The king summons all who owe him military service to meet at Gloucester (Nov. 2) against the Marshal.

In hoc colloquio venerunt nuntii ad regem, dicentes quod comes Marescallus ceperat castellum suum in Wallia, et quosdam ex militibus suis ibidem interfecerat et de ministris. Hæc audiens rex perturbatus est valde, et præcepit episcopis cunctis, ut Marescallum nominatim excommunicarent, qui castrum occupaverat memoratum. Sed illi e contra communiter dixerunt, indignum esse illum excommunicare, quia castellum quod suum fuit⁷ in jus suum assumptum occupavit. Tunc rex perturbatus misit literas in omnes Angliæ fines, præcipiens cunctis, qui sibi ad militare servitium tenebantur, quatinus in crastino festivitatis Omnium Sanctorum⁸ apud Gloverniam cum equis et armis quo ipse vellet conducere profecturi⁹ convenirent. Per idem tempus Hubertus de Burgo,

¹ *vocat*] eos vocabat, O. W.

² *constituerit*] constituere voluerit, O. W.

³ *proscribere*] exulare, O. W.

⁴ *vero*] quoque, O. W.

⁵ *consanguineum*] So Par. in the

margin for *filium*, which the text has, as W.

⁶ W. ins. *episcopus*.

⁷ *fuit*] fuerat, O. W.

⁸ O. W. ins. *casent*.

⁹ *profecturi convenirent*] illos, ituri, O. W.

quondam Angliæ justitiarius, raptus est ab ecclesia de Divisis A.D. 1233. a viris armatis, amicis suis, ubi militaribus armis decenter Hubert de Burgh is indutus circa horam diei primam in Walliam adductus est ac rescued regis hostibus sociatus, tertio kalendas Novembris. from Devizes, and goes into Wales, Oct. 30.

Quod exulati invaserunt exercitum apud Grosmunt.

Circa eosdem dies, cum rex Anglorum apud Gloverniam The king copiosum collegisset exercitum, versus Herefordiam in Walliis goes to legiones promovit, et inde terram ingressus Marescalli, ad Hereford, ipsius exheredationem et corporis captionem modis omnibus and occupies the anhelabat. Sed ille, ut bellator providus, ante regis adventum lands of the Mar-shal. armenta subtraxerat et victualia, unde rex, pro alimentorum defectu moram ibi facere non valens, ad castellum de Grosmund cum exercitu suo divertit. Ubi cum per dies aliquot moram pertraxisset, Marescallus et ejus confederati cum proscriptis ab Anglia et relegatis¹ missis cum exploratoribus cognoverunt regem infra castelli ambitum pernoscere, et majorem partem exercitus² in tentoriis excubias celebrare. Tunc omnis f. 85. multitudo, præter Marescallum qui regem invadere noluit, Attack on cum Walensibus et exercitu copioso in die sancti Martini post his horses crepusculum³ illuc properantes, et illos qui in tentoriis soporati and baggage at jacebant invadentes, equos plus quam quingentos cum clitellis Grosmont, et spoliis ac supellectili universa occuparunt, fugientibus cæteris Nov. 11. ris fere nudis quo impetus quemque rapiebat.⁴ Nec ex eis quenquam lædere vel captum abducere voluerunt victores illi, præter duos milites, qui⁵ indiscrete rebellantes potius a semetipsis quam ab aliis sunt interfecti. Ceperunt ergo bigas et vehicula cuncta, quibus pecunia et victualia ferebantur et arma; atque sarcinis bene dispositis ad tuta latibula sunt reversi. Hujus autem rei testes sunt Petrus Wintoniensis, Radulfus Cicestrensis, episcopi, Stephanus de Segrave, regis justitiarius, Petrus de Rivallis thesaurarius, Hugo Bigod comes de Northfolo, Willelmus comes Saresberiensis, Willelmus de Bello Campo, Willelmus de Albineio junior, et alii multi; qui⁶ quasi spoliati a vispilionibus in compitis fugientes, omnia sua⁷ illuc delata amiserunt. Unde factum est, quod multi de exercitu regis, et illi præcipue qui equos

¹ *relegatis*] exulatis, O. W.

² O. W. ins. *extra*.

³ O. W. ins. *vespertinum*.

⁴ *rapiebat*] ducebat, O. W.

⁵ *qui . . . interfecti*] qui ex omnibus interfecti fuerunt, O. W.

⁶ W. ins. *nudi*.

⁷ *sua*] quæ sua erant, W.

A.D. 1233. et arma et pecuniam, necnon et stratilectilia cum viaticis amiserant,¹ recedentes cum maxima confusione sunt reversi. Tunc rex, qui quasi solus inter hostes remanserat, posuit in castris Wallia ruptarios Pictavenses, qui impetum reprimerent inimicorum suorum, et constituit principes illius militiæ viros nobiles, Johannem Monemutensem et Radulfum de Thoenio, cui etiam dedit castellum Matildis, quod antiquitas sui juris erat. Et his ita gestis rex Gloverniam est reversus. Eodem tempore, in principio mensis Novembris, audita sunt tonitrua horribiles chorscationes emittentia per dies plurimos, quod dirum omen solet significare. Unde dici solet in antiquo rusticorum proverbio, quod mulier non debet lugere mortem mariti vel filiorum suorum, sed potius tonitrum hiemale; quia frequenter² aut famem aut mortalitatem vel tale aliquid denunciat affuturum.

The king
returns to
Gloucester.

Thunder
storms in
November.

Proverb.

De gravi conflictu³ inter Marescallum et quosdam transmarinos.

Skirmish
before
Monmouth
castle be-
tween the
Marshal
and Bald-
win of
Guinesa.

Eodem tempore, cum comes Marescallus terras hostium suorum ingressus prædas ageret et armenta contraheret, venit casu ad oppidum Monemutense, quod erat sibi contrarium; ubi iubens exercitum suum procedere ad expeditionem inchoatam, cum centum sociis equitibus ad castellum divertit, ut situm ejus exploraret, quod post dies paucos proposuit obsidere. Qui cum oppidum circuiret, conspexit eum Baldwinus de Gysnes, Flandrensis natione, miles strenuus, quem rex suis vocavit et tenuit stipendiis, et⁴ eidem illud castellum commiserat custodiendum cum Pictavensibus⁵ et Flandrensibus quamplurimis; et intelligens quod Marescallus erat, quem vidit castellum cum paucis explorare, erupit,⁶ impetum faciens vehementem, cum multis⁷ viris fortissimis et eleganter armatis, cupiens nomine famoso perpetuo intitulari; et rapido equorum cursu ad illum tendens captum⁸ [cum] suis omnibus in oppidum detrudere⁹

¹ O. W. ins. *universam*.

² *frequenter*] semper, O. W.

³ An incident of the battle is represented in the margin.

⁴ *et eidem*] cui rex, O. W.

⁵ O. W. ins. *multis*.

⁶ *erupit*] exivit, O. W.

⁷ *multis*] mille, O. W.

⁸ *captum*] captis, C., inserting *eum* afterwards.

⁹ *detrudere*] perducere, O. W.

cogitabat. Videntes autem commilitones comitis Marescalli A.D. 1233. hostes cum impetu advenire, dederunt ei consilium ut sibi per Skirmish fugam consulere, inconsultum dicentes et temerarium, eum before paucis armatis comitatum cum tot hostibus dimicare. Quibus Monmouth castle between the respondens Marescallus dixit, se nunquam eatenus in prælio Marshal and Baldwin hostibus terga dedisse, nec se modo id affirmat incepturum.¹ and Baldwin Exhortatur² igitur omnes, ut viriliter defensionem vacantes³ hostiles impetus conentur propulsare. At castellani interim in eos fortiter irruentes cum gladiis et lanceis rem strenue agebant. Fit gravissimus utrobique conflictus, sed nimis inæqualis, dum centum solummodo viri⁴ mille adversarios multo diei spatio sustinebant.⁵ Baldewinus vero de Gysnes tandem, associatis sibi duodecim bellatoribus fortissimis, impetum faciens in comitem Marescallum, voluit illum sub captione conclusum vivum perducere ad castellum. Sed ille hostes non permisit propius accedere, gladium vibrans a dextris et a sinistris, eum⁶ frequenter hostili sanguine inebriavit; et sic solus contra duodecim et illi contra solum diutius dimicabant.⁷ Sed demum, cum ad eum accedere non auderent, cum lanceis⁸ equum quem⁹ insidebat peremerunt. Sed ille, qui doctus et instructus erat in præliis Gallicanis, militem quandam sibi magis importunum per pedem arripuit fortiter, et revolvit viriliter. Quem cum in terram prostravisset, equum ipsius agili saltu conscendit, et iterum acriori vacavit defensionem. Tunc Baldewinus, miles bellicosus,¹⁰ indigne ferens quod Marescallus contra tot adversarios sese tam diu defendebat, irruit potenter in eum, et arrepta galea ipsius de capite ejus, eam ita truculenter avulsit, quod sanguis ex ore ejus et naribus emanavit. Et arripiens per frænum equum illius, cœpit sessorum trahere versus castellum, aliis a tergo illum impellentibus.¹¹ Tunc ille, tanquam¹² in arcto positus, ensen in girum vibrando,

¹ *incepturum*] facturum, O. W.

² *Exhortatur*] Exhortans, O. W.

³ *vacantes . . propulsare*] vacarent, ne morerentur inulti, O. W.

⁴ W. ins. *contra*.

⁵ *sustinebant*] dimicabant, W.

⁶ *eum . . . inebriavit*] sed, quoscunque cum illo contingebat, aut in terram mortuos prosternebat aut attonitos ictuum collisione reddebat, W.

⁷ *dimicabant*] decertabant, W.

⁸ W. ins. *suis*.

⁹ *quem insidebat*] in quo sedebat, O. W.

¹⁰ *bellicosus*] in armis strenuus, O. W.

¹¹ O. W. ins. ut ferrent auxilium Baldewino, qui Marescallum per frænum traherebat.

¹² *tanquam*] quasi, O. W.

A.D. 1133. ictus importabiles hostibus imprimens, duos ex illis in terram Skirmish before Monmouth castle between the Marshal and Baldwin of Guisnes. prostravit attonitos; sed nec sic sese ab eorum manibus liberavit. Videns autem balistarius quidam ipsius Marescalli dominum suum in periculo constitutum, de balista spiculum emisit, et percutiens in pectore Baldewinum, qui Marescallum abducebat, armis non obstantibus illum perforavit. Qui corruens in terram, credidit se letaliter vulneratum. At sodales Baldewini, hoc viso, Marescallum relinquentes, dominum in terra jacentem erexerunt, quem quasi seminecem vel magis mortuum reputabant.

De strage facta a Marescallo apud castrum Monemutense inopinabiliter.

The Marshal's army comes up, and compels the enemy to take to flight.
f. 85 b.

Et dum hæc agerentur ibidem, nuntiatum est exercitui ipsius Marescalli, quæ facta fuerant de illo, et venientes cum festinatione in auxilium ejus, hostes quantocius compulerunt in fugam. At illi fugientes ad fluvium quendam qui prope erat, ut evaderent, invenerunt pontem confractum, per quem transire sperabant. Unde plurimi in flumen sese mittentes, cum equis et armis submersi perierunt; alii autem, quo fugerent non invenientes, interfecti sunt; atque alii, sub captione conclusi, vix redempti. Unde pauci ex omnibus qui de castello exierant, incolumes sunt reversi. Capti sunt autem in parte Marescalli Thomas Suard, juvenis in militia præclarus, cum duobus sociis militibus, qui perducti sunt ad castellum captivi. Ex castellanis autem capti sunt milites quindecim, et servientes plurimi, quos Marescallus in vinculis cum equis et armis ac manubiis multis abduxit. In loco quidem certaminis remansit occisorum multitudo, tam Walensium quam Pictavensium et transmarinarum nationum, atque Baldewinus de Gysnes ad castellum a sociis perducitur graviter vulneratus.

Nov. 25.

Acta est autem hæc belli congressio in die beatæ Katerinæ virginis apud castellum memoratum. Post hunc quoque conflictum comes Marescallus cum Gileberto Basset et Ricardo Suard ac cæteris exulatis et eorum confœderatis, Pictavensibus, qui erant in castris regis Anglorum, letiferas posuerunt insidias, ita ut quotienscunque aliquis eorum ad prædandum exivit, nihil aliud quam capita singulorum pro redemptione ceperunt. Unde contigit in brevi, quod tam numerosa exteraneorum multitudo in viis et locis diversis interfecta jaceret, quod aerem totum corrumpere regionis.

Slaughter of the Poitevins.

De admirabili prudentia et zelo justitiæ comitis Marescalli. A.D. 1233.

Per idem tempus, cum comes Marescallus in abbazia de Margan pernoctaret, venit ad eum¹ die Jovis proxima ante Natale frater quidam de ordine Minorum, Agnellus² nomine, qui familiaris erat domino regi et consiliarius ipsius, ut ostenderet ei quæ audierat in curia regis de eo ab ipso rege et consiliariis ejus. Ab ore autem regis audivit, ut dicebat, quod licet dictus comes Marescallus proditiose nimis et inique egerit contra ipsum, si nulla facta narratione de aliquo opere præambulo se vellet omnino supponere misericordiæ domini regis, rex concederet ei vitam cum membris, et tantum de Herefordsire quod inde honeste vivere posset et convenienter. Audivit etiam a Stephano de Segrave, quod forma misericordiæ revelaretur duobus de amicis Marescalli, de quibus plenam³ confidentiam reportaret, qui Marescallo significarent,⁴ quod secure se posset ponere in misericordia regis; ita tamen, quod nec ipsi Marescallo nec alii formam misericordiæ revelarent, et sic ignorans formam hoc faceret. Ab aliis autem de curia audivit, quia expediebat Marescallo facere prædicta; debitum,⁵ utile, et tutum. Debet, quia fecit injuriam domino suo, qui antequam rex invaderet terram aut personam Marescalli, ipse invasit terram domini regis, combussit, destruxit, et homines interfecit. Et si ille dicit se hoc fecisse ad tuitionem corporis sui et hæreditatis suæ, dicunt, quod non, quia in ipsius corpus aut exhæredationem non fuit unquam aliquid machinatum. Nec ob hoc tamen deberet prorumpere contra dominum suum, donec oculata fide cognosceret regem contra ipsum talia cogitare; et ex tunc liceret talia attemptare.⁶ Ad hæc respondens Marescallus fratri Agnello dixit; "Ad primum quod dicunt, debeo, quia terram regis invasi, non est verum; quia rex ipse, cum semper paratus essem stare juri et judicio parium meorum in curia sua, et per inter-nuntios plures pluries petii illud quod ab ipso mihi semper extitit denegatum, terram meam violenter ingressus contra omnem justitiam invasi. Cui sperans in humilitate placere,

Offers of the king to the Marshal, 22 Dec.

Reasons why the Marshal should accept the king's offers, with the answers of the Marshal.

¹ O. W. ins. *ibidem*.

² Agnellus of Pisa, first minister of the Franciscans in England; see the Liber Conformitatum of Bartholomew of Pisa, f. 69b (Milan, 1513).

³ plenam . . . reportaret] confideret, O. W.

⁴ significarent] scire facerent, O. W.

⁵ debitum . . . tutum] quia debitum, quia utile, quia tutum, O. W.

⁶ attemptare] facere, O. W.

A.D. 1233. "formam pacis cum eo mihi plurimum dampnosam gratis inii,
 Reasons "in qua¹ convenit, quod nisi illa ex parte regis mihi obser-
 why the "varetur, omnia omnino ex parte mea essent in statu, in quo
 the Marshal "fuerunt ante dictam pacem initam. Videlicet, quod ego
 should "essem extra homagium suum, et diffiduciatus² ab eo, sicut
 accept "prius fui per dominum episcopum Menevensensem. Unde
 the king's " [cum] fere in omnibus articulis in forma pacis deficeret,
 offers, with "licuit mihi, juxta conventionem meam, quod meum erat
 of the Mar- "recuperare, et posse suum modis omnibus debilitare, maxime
 shal. "cum ad meam destructionem et exhæredationem et corporis
 "captionem anhelaret. Et hoc pro certo didici, et si necesse
 "est, probare possum. Et quod magis est, post pacem per
 "dies quindecim, antequam Walliam intrarem aut ab aliquo
 "me defenderem, sine judicio spoliavit me ab officio mares-
 "calcie, quod jure hæreditario ad me pertinet et possedi,
 "nec aliquo [modo] ad illud me restituere voluit requisitus.
 "Unde aperte didici, quod nullam pacem mihi voluit obser-
 "vare, cum post pacem deterius quam ante me pertraxerat.
 "Unde homo suus non fui, sed ab ipsius homagio per ipsum
 "absolutus, cum ad primam diffidationem redirem, juxta
 "dictam conventionem, ut prædictum est. Quapropter licuit
 "et licet me defendere, et malitiæ consiliatorum suorum
 "modis omnibus obviare." Item dicunt consilarii regis,
 utile fore Marescallo, ut se supponat misericordiæ ejus, quia
 rex ditior et potentior est; et si Marescallus confidit in aux-
 ilio alienigenarum, rex ad unum quem ille adducet, poterit
 adducere septem; quia offerunt se quidam consanguinei regis
 alienigenæ, qui non sunt Scoti vel Gallici aut Walenses;³ et
 suppeditebunt omnes inimicos ejus, qui veniunt⁴ in tanta
 multitudine quod faciem⁵ terræ cooperient. Ad hæc dicit
 Marescallus,⁶ "Rex ditior me est⁷ et potentior, verum est; sed
 "non potentior est Deo, qui est ipsa justitia, in quem con-
 "fido in conservatione et persecutione juris mei et regni.
 "Nec confido in alienigenis, nec ipsorum appeto confedera-
 "tionem, nec auxilium invocabo, nisi, quod absit, inopinata
 "et inmutabili⁸ fuero compulsus necessitate. Et bene scio,
 "quod rex potest septem contra unum adducere quem ego
 "adducere possum; et credo quod nimis cito tot adducet

¹ O. W. ins. *etiam*.² *diffiduciatus*] *diffidatus*, O. W.
See above p. 249.³ O. W. add *qui venient in An-*
ghiam.⁴ *veniunt*] *venient*, O. W.⁵ *faciem terræ*] totam terram, O.
W.⁶ O. W. add *quod*.⁷ *est*] *sit*, O. W.⁸ *inmutabili*] *inevitabili*, W.

“ per consilium suum, quod non habeat per quos¹ ab ipsis A.D. 1233.
 “ regnum suum possit liberare. Nam a viris fide dignis Reasons
 “ didici, quod Wintoniensis episcopus obligatus sit impera- why the
 “ tori Romano, quod faciet totum Angliæ regnum ipsi sub- Marshal
 “ jugatum, quod Dei avertat providentia, et hoc a tem- should
 “ pore quo cum ipso fuit in partibus transmarinis. Et ideo accept
 “ guerram istam specialiter incepit, ut ex hoc sumpta occa- the king's
 “ sione prius posse imperatoris et postea ipsum vocaret im- offers, with
 “ peratorem. Et hoc probabile videtur, quia in discordia the answers
 “ regis abcessit ab Anglia, et modo aliquo prorumpens in f. 86.
 “ iram, spiritu effræni jurat quod [tot] faciet venire in
 “ Angliam alienigenas, quod cooperient totam terram. Ha
 “ quam suspecti, quam timendi sunt Pictavenses! ut
 “ congruat illis illud poeticum,

“ ‘Timeo Danaos et dona ferentes.

Virg. Æn.
ii. 49.

“ Prætermitto sub silentio quid suspensio mori-
 “ turi apud Bedeford de ipso episcopo Wintoniensis
 “ et comite Cestrensi cum juramento affirmarunt.”
 Item dicunt consiliarii regis, tutum esse Marescallo, ut se
 supponat misericordiæ ejus, quia potest in regem confidere,
 et ejus consiliariis; in regem, quia misericors et depre-
 cabilis,² et tunc demum regius sanguis vincitur, cum
 se vicisse conspexerit; in consiliariis dico, quia nunquam
 Marescallo malum procuraverunt, immo diligunt eum in
 veritate. Ad hæc respondens Marescallus,³ quod bene potest
 esse quod rex misericors sit; “sed seductus⁴ est consilio
 “ eorum per quos nos graviter læsos sensimus, et adhuc
 “ timentes laqueos quos evasimus. Et quod rex sit
 “ mente nobilis, sicut et sanguine, exorabilis, necnon
 “ et credibilis, quem Deus diu talem conservet, verum⁵
 “ est quantum in se est; sed quantum ad consilium ejus
 “ pertinet, dico, quod nulla mihi promissio fuit hactenus
 “ observata. Quod dicitur de consiliariis, quod nunquam mihi
 “ malum procuraverunt, falsum est; quia mala mea universa⁶
 “ procuraverunt, et omnia eis principaliter imputo. Nec in

¹ O. W. ins. *ipse et*.

² *deprecabilis*] credibilis est, O. W.

³ O. W. ins. *dicat*.

⁴ *seductus*] deditus, W.

⁵ *verum . . . est*] potest esse quantum in se ipso, O. W.

⁶ O. W. ins. *mihi*.

A.D. 1233. " hoc, quod dicunt se me diligere, credendum¹ est, nec
 Reasons " debeo, nisi cum opera videro, quæ nondum vidi; operibus
 why the " enim credendum est. Plura enim sacramenta corpora-
 Marshal " liter præstita violaverunt; videlicet contra comitem Cantiae,
 should " cui omnes tres plura sacramenta fecerunt, quæ omnino
 accept " spreverunt et fregerunt, tam de forma provisa de prædicto
 the king's " comite, de qua similiter pejeraverunt, quam de sacramento
 offers, with " libertatum in Magna Carta contentarum, quas infregerunt,
 the answers of the Mar- " propter quæ excommunicati sunt et perjuri. Perjuri
 shal. " sunt de fidei consilio quod juraverunt² domino regi præ-
 " stituros, cum in omnibus ei consilium Achitophel et
 " contra justitiam scienter impendebant. Stephanus quo-
 " que de Segreve, qui juravit justas leges observare, et illas
 " corruptit³ et inusitatas introducit, et propter alia multa,
 " pro quibus Deus aut homo non debet ei fidem aut suis
 " complicitibus adhibere, nonne tam ipse quam illi excom-
 " municati sunt?

" Rumor de veteri faciet ventura timeri;
 Cras poterunt fieri turpia sicut heri.

" Et alius sapiens;

" Felix quem faciunt aliena pericula cautum."

Item dicunt consiliarii regis contra Marescallum, quod invasit corpus domini regis apud castellum de Grosunt, antequam rex intrasset terram suam; et si hoc fecit, injuriam regi fecit. Unde debet se subicere misericordiae ejus, ut prædictum est, ut faciat honorem domino regi, ne alii habeant exemplum insurgendi contra ipsum. Ad hæc respondens Marescallus pro persona sua, [dixit] quod falsum est quod⁴ interfuit illi invasioni. Et forte aliqui de familia sua affuerunt, qui familiam tantum regis invaserunt, et non corpus regis. " Quod tamen si fecissent, non esset mirum, cum rex veniret cum exercitu suo in terram meam et me invaderet, et modis omnibus [quibus]⁵ posset gravaret; quod omnibus liquere potest per tenorem literarum suarum, quibus per Angliam generalem fecit convocationem in meum exitium. Et cum prædicta ab ipsis mihi imposita falsa sint, et verum est quod rex se pejus habuit contra me tempore quo ipsius

¹ credendum est nec] credere non,
 W.

² W. ins. se.

³ corruptit] corrumpit, W.

⁴ quod] quia non, W.

⁵ quibus] So W. C. ins. ut
 above the line.

" misericordiam expectavi quam in alic aliquo tempore, et A.D. 1233.
 " adhuc utitur eodem consilio quo et tunc, et cum præcise Reasons
 " nitatur semper consiliis eorum in omnibus utendum, de why the
 " quorum consilio sentio omnia prædicta gravamina mihi et Marshal
 " meis illata, ejus nos subicere misericordiæ non debemus. should
 " Nec hoc esset honor regis, quod voluntati suæ consentirem, accept
 " quæ non esset ratione subnixa; immo facerem sibi injuriam the king's
 " et justitiæ, quam ipse in subditos exercere debet et conser- offers, with
 " vare. Et malum exemplum darem omnibus, videlicet dese- the an-
 " rendi justitiam et juris persecutionem, propter voluntatem s-
 " erroneam, contra omnem justitiam, et [in] injuriam subdi- swers of
 " torum. Nam ex hoc appareret nos diligere plus possessiones the Mar-
 " nostras mundanas, quam ipsam justitiam." Item proponunt shal.
 " contra Marescallum consilarii regis, quod confederatus est
 " capitaneis¹ inimicis ejus, videlicet Francigenis, Scotis, et
 " Walensibus, et videtur eis hoc fecisse in odium et dampnum
 " domini regis et regni. Ad hoc dicit Marescallus, quod " de
 " Francigenis falsum est simpliciter. Quod dictum est de
 " Scotis et Walensibus, et videtur hoc fecisse in odium
 " et dampnum regis, similiter falsum est, præterquam de
 " rege Scotiæ et Leolino principe Norewalliæ, qui non inimici
 " sed fideles ejus fuerunt, quousque per injurias ipsis a rege
 " et ejus consiliariis illatas a fidelitate suâ inviti et coacti,
 " sicut et ego, alienati sunt; et propter hoc cum illis con-
 " foderatus sum, ut² melius simul quam separati jura nostra
 " perquiramus et defendamus, a quibus injuste privati sumus
 " et in parte magna spoliati." Item proponunt consilarii
 " regis quod non debet Marescallus confidere de confederatis
 " suis, quia rex sine aliquo dispendio terræ suæ poterit con-
 " foderatos Marescalli ab amicitia suâ³ separare. Ad hoc dicit
 " Marescallus, quod super hoc non dubitat; " sed ex hoc
 " maxime apparet iniquitas consiliariorum suorum, quod aliquo
 " modo facerent regem subire dispendium erga nos, quos
 " specialiter vocant capitales inimicos, in meam injuriam, qui
 " semper fui ejus fidelis, quousque per ipsum remaneret, et
 " adhuc essem, si vellet mihi et meis amicis jus nostrum
 " redditum restaurare." ⁴ Item dicunt consilarii sæpediti,
 " quod Papa et ecclesia Romana specialiter diligunt regem et
 " regnum, et excommunicabunt omnes ejus adversarios; et hoc
 " videtur jam esse in jannis, quia jam pro legato miserunt. Ad

¹ capitaneis] capitalibus, W.

² ut] So W.; et, B. C. has been corrected.

W. ins. cum voluerit.

⁴ redditum restaurare] reddere, W.

A.D. 1233. hoc quod de Papa et ecclesia Romana dicitur, "placet
 Reasons " mihi," dicit Marescallus, "quia quanto plus regem et regnum
 why the " diligunt, tanto plus desiderabunt, quod regnum suum et
 Marshal " subditos suos secundum justitiam rex pertractet. Et
 should " placet mihi, quod adversarios regni excommunicet, quia illi
 accept " sunt qui contra justitiam consilium [regi¹ impendunt,] quos
 the king's " opera manifestant; quia justitia et pax osculatæ sunt, et
 offers, with " propter hoc, ubi justitia corrumpitur, pax similiter violatur.
 of the Mar- " Item de legato, placet quod veniat; quia, quanto plures
 shal. " discreti justitiam nostram audierint, tanto vilius adversarii
 " justitiæ confundentur. Et nunc, licet gravamina mea
 " specialiter enumeraverim, idem dico de omnibus amicis
 " meis et confœderatis; de² quibus sicut de meipso conqueror,
 " et sine quibus nihil omnino facere possum, quod ad ali-
 " quam stabilem conventionem pertineat."

De domo Conversorum Londoniis constructa.

Church for Circa idem tempus, rex Angliæ Henricus quandam
 converted decentem ecclesiam³ et congregationi conventuali
 Jews built sufficientem cum quibusdam ædificiis adjacentibus pro-
 f. 86 b.; priis sumptibus fabricavit, in loco ubi domum Con-
 by the versorum pro redemptione animæ suæ et regis Jo-
 king. hannis patris sui et omnium antecessorum suorum
 constituit, anno regni sui decimo septimo; videlicet
 Londoniis, haud procul a Veteri Templo. Ad quam
 domum confugientes Judæi conversi, relicta Judaismi
 cæcitate, sub quadam honesta vivendi regula certum
 haberent in tota vita sua domicilium, tutum refugium,
 et sufficiens vitæ sustentamentum, sine servili labore
 et fœnoris emolumento. Unde factum est, quod in
 brevi congregatus est ibidem conversorum numerus
 copiosus; et ibidem baptizati et Christianorum lege
 instructi, vivunt laudabiliter, perito rectore ad hoc
 specialiter deputato gubernati. Similiter Spiritu Sancto

¹ regi impendunt] So W. C. ins.
 præbent.

² de] Par. inserts above the line
 vel pro. C. has pro.

³ The building is represented in
 the margin.

tactus et pietatis intuitu compunctus, rex Angliæ A.D. 1233. Henricus quoddam nobile hospitale Oxoniis constituit, *Item de hospitali regis apud Oxoniam.* non procul a¹ ponte, ut ibidem infirmi et peregrini suæ remedium reciperent² necessitatis.

Quod rex Anglorum fuit apud Gloverniam ad Natale Domini.

Anno Domini MCCXXXIV., qui est annus regni Henrici regis Anglorum decimus octavus, idem rex ad Natale tenuit curiam suam apud Gloverniam cum parvo admodum comitatu, quia recesserant ab eo magnates multi, qui spoliati erant paulo ante a rebus omnibus apud Grosmund castellum, sicut superius habetur expressum. Quo utique tempore cæpit terra gelu graviter constringi, ita quod fruges suffocabantur³ in agris, radices herbarum in hortis, et quasi pedibus quatuor in humo infixas radices⁴ in pomeriis desiccavit. Quod usque ad Purificationem beatæ Mariæ absque nive se continuans agriculturam suspendit. Secuta est autem in anno eodem tanta aeris et elementorum intemperies, quod sterilitatem rerum omnium de terra nascentium mortalibus, quod comminabatur, ministravit. *Henry III. at Gloucester. Severe frost.*

Quod Marescallus multos ex hostibus peremit.

In crastino quidem diei Dominicæ Nativitatis, Johannes Monemutensis vir nobilis, qui cum rege militabat in Wallia, copiosum collegit exercitum, ut furtivum faceret impetum in comitem Marescallum. Sed cum hoc Marescallo esset intimatum, misit se in quadam silva, per quam hostes venturi erant, ut eos deluderet, qui illum decipere cogitabant. Cum igitur adversarii memorati ad locum insidiarum pervenissent, Marescallus et exercitus ejus totus strepitum horribilem cum tubis clangentibus erumpentes⁵ et non præmunitos invadentes, omnes ilico compulerunt⁶ fugam inire repentinam. Et fugientes insecuti interficiunt terga vertentes, ita quod innumera ex eis multitudine perempta tam Pictavensium quam aliorum, vix Johannes ipse per fugam evasit. Et progrediens cum suis legionibus Marescallus villas ejus et ædificia, cum omnibus *Defeat of John of Monmouth in Wales by the earl Marshal.*

¹ C. ins. *parvo*.

² C. ins. *sanitatis et*.

³ *suffocabantur*] suffocabat, O. W.

⁴ *infixas radices*] demersum lig-
na, O. W.

⁵ *erumpentes*] emittentes, et buccinis in hostes irruunt venientes.
O. W.

⁶ W. ins. *in*.

A.D. 1234. quæ ipsius erant, ferro devastavit et flamma, et sic ex divite pauperem fecit et egentem.¹ His² ita gestis, Marescallus cum spoliis impretiabilibus et armentis in sua se recepit³ municipia lætabundus.

Quod exulati seditionem moverunt contra consiliarios regis.

Richard Siward attacks the lands of the king's counsellors; earl Richard, Stephen de Segrave, bishop Peter des Roches. In ipsis præterea diebus Natalitiis bellum contra regem et suos consiliarios graviter accenditur. Nam Ricardus Suard, conjunctis sibi cæteris exulatis, terras Ricardi comitis Cornubiæ, fratris regis, non longe a Brehulle sitas, cum ædificiis et frugibus ac bobus in bostaribus, caballis quoque in stabulis,⁴ necnon gregibus in caulis, terras incendio tradiderunt.⁵ Segrave quoque, natale solum Stephani Angliæ justitiarum, per idem tempus cum domibus valde sumptuosas, bobus, et frugibus, combusserunt, equos quoque pretiosos plures cum spoliis et rebus aliis inde recedentes abduxerunt. Villam quoque quandam episcopi Wintoniensis, non longe ab eadem villa,⁶ sitam, igne consumpserunt, et spolia diripuerunt, cum cæteris rebus ibi inventis. Hanc autem laudabilem constituebant regulam generalem inter se bellatores prænominati,⁷ quod nemini quicquam mali⁸ facerent,⁹ vel aliquem læderent, præter iniquos regis consiliarios per quos erant in exilium pulsi; et quæ sua fuerant, igne concremarunt,¹⁰ nemora, pomeria, et si qua sunt similia, radicitus exstirpantes.¹¹

De equitatione facta apud Salopesberi.

Raid of the earl Marshal. He and Llewellyn burn Shrewsbury. Deinde, infra octavas Epiphaniæ, comes Marescallus et princeps Norwalliæ Leolinus, collectis omnibus viribus quas habere poterant, terras regis longe ingressi, ferro et incendio destruxerunt, ita quod a finibus Walliæ usque ad Salopesbiriā nihil omnino reliquerunt intactum. Villam quoque Salopesbrum in parte favillæ¹² tradiderunt, et pretiosa inde reversi spolia reportarunt. Rex autem Anglorum inter hæc omnia

¹ *egentem*] mendicum, W.

² *His ita gestis*] et sic, W.

³ C. ins. *potestate*, but it is marked for omission.

⁴ W. ins. *stantibus*.

⁵ *tradiderunt*] concremarunt, W.

⁶ *villa sitam*] urbe positam, W.

⁷ *prænominati*] isti, W.

⁸ *mali*] male, C.

⁹ *facerent* . . . *læderent*] fecerunt . . . læserunt, W.

¹⁰ *concremarunt*] cremata, W.

¹¹ *exstirpantes*] exstirpata, W.

¹² *favilla tradiderunt*] igne combusserunt, W.

quæ fiebant ab hostibus suis apud Gloverniam cum episcopo A.D. 1234. Wintoniensi morabatur imbellis, quia vires non habebat¹ milites, quibus audebat² hostibus obviare. Unde nimio rubore confusus versus Wintoniam profectus est, regionem illam adversariis relinquens depopulandam, sicut intuentibus apparuit evidenter. Nam miserabile viatoribus erat videre in provincia illa tot occisorum corpora, quorum non erat numerus, nuda per plateas et insepulta jacere, quæ bestiis esca fuere voracibus et volatilibus cæli rapacibus, ex quibus tantæ corruptionis fœtor aerem circumquaque infecerat, quod etiam homines sanos mortui peremerunt. Induratum quidem adeo erat cor regis contra Marescallum per iniquum, quo utebatur, consilium, quod episcopis illum admonentibus, ut pacem cum eo faceret qui pro justitia decertabat, responderet, se nunquam in pacem convenire cum illo, nisi laqueum in collo gerens et se proditorem esse recognoscens ejus misericordiam imploraret.

The king goes to Winchester.

His rage against the earl Marshal.

De proditiōe quam contra Marescallum consilarii regis fecerunt.

Circa dies istos Petrus Wintoniensis episcopus, et consanguineus³ ejus Petrus de Rivallis, et alii iniqui⁴ consilarii regis, cum se victos ubique cernerent a comite Marescallo, et villas suas igne crematas irremediabiliter doluerunt, cogitabant proditiōe saltem, quem armis non poterant, superare. Siquidem qui præter alia incommoda a suo desiderio defraudati turbam Pictavensium innumeram in finibus Walliæ viderent interfectam, literas composuerunt proditiōis inauditæ, et cum earundem tenorem literarum rex penitus ignoraret, compulerunt eum sigillum suum apponere, cum quo etiam et ipsi sua apponentes sigilla numero undecim, cruentum illud scriptum in Hyberniam transmiserunt. Missa est autem hujus f. 87. proditiōis carta ad magnates Hybernæ, Mauricio scilicet counfilium Geroldi, qui vices justitiarum ibidem sub rege gerebat, ad Walterum et Hugonem de Lasceio, ad Ricardum de Burgo, et Galfridum de Marisco, et ad alios homines ejusdem Marescalli juratos, sed infideles, quæ hanc iniquitatem pro parte, quæ sequitur, continebat. Inprimis significaverunt magnatibus prædictis⁵ consilarii memorati, quod "Ricardus quondam regis Angliæ Marescallus propter proditiōem manifestam per

Vacat, quia amicorum offendiculum est usque ad hoc signum
← I-I-I-c.

Conspiracy against the earl Marshal by the king's sellors.

Their letter to the Irish chiefs.

¹ habebat] habuit, W.

² audebat] aunderet, W.

³ consanguineus] So Par. in the margin, for the reading of the text, filius, which C. O. W. have.

⁴ iniqui] Underlined for omission by Par. It is not in C.

⁵ prædictis] prædicti, B

A.D. 1284. "judicium curiæ ejusdem regis proscriptus erat de regno
 "Angliæ et¹ terris illius, villis ejus et ædificiis igne crematis,
 "parcis et pomeriis succisis, stagnis cum piscariis destructis;
 "et quod his omnibus majus est, ab hæreditate paterna in
 "perpetuum abjudicatus. Et cum a bonis omnibus hoc ordine
 "sit privatus, regem adhuc persequi non omittit, sed in incepta
 "contra eum malitia perseverat. Significamus ergo vobis, ut
 "fidelibus domini regis et juratis, quatinus, si casu in Hyber-
 "niam venerit, illum vel vivum vel mortuum comprehendensum
 "regi præsentare corporaliter studeatis. Quod si facere cura-
 "veritis, totam hæreditatem ejus et possessiones de terra
 "Hyberniciæ, quæ nunc in voluntate domini regis sunt, con-
 "cedit vobis inter vos dividendas et jure hæreditario possi-
 "dendas. Super hac domini regis promissione fideliter vobis
 "tenenda, nos omnes, quorum consilio rex et regnum regitur,
 "fidejussores constituimus, si rem prætaxatam perducere cura-
 "veritis ad effectum."²

Quod procures Hyberniciæ consensum regis consiliariis præbuerunt.

The Irish
 chiefs join
 them.

Cum igitur audissent Hybernicienses³ memorati⁴ tenorem
 literarum, concupiscentia corda subvertit singulorum, et con-
 spirantes ad invicem nuntios clam cum literis ad præfatos
 regis consiliarios transmiserunt, significantes illis communiter
 sub sigillo secreti, quod, si promissio in literis contenta per
 cartam regis confirmaretur eisdem, ipsi rem prælocutam ad
 effectum perducere conarentur. Tunc consilarii sæpediti⁵
 violentia proditiosa, subrepto sigillo regio ab Hugone⁶
 Cicestrensi episcopo, tunc cancellario, non huic fraudi
 consentiente, per cartam regis magnatibus illis omnia Mares-
 calli jura Hyberniciæ inter se dividenda concesserunt, singu-
 lorum loca, possessiones, et jura singulis exprimentes. Cum-
 que tandem hoc dampnabile scriptum sigillo regio commu-
 nitum ad proditores nequissimos in Hyberniam pervenisset,
 confederati sunt protinus interposito juramento, quod visa
 opportunitate rem detestabilem perpetrarent; et confiantes in
 invicem ut perimerent innocentem, congregaverunt exercitum
 copiosum, et terras⁷ comitis Marescalli hostiliter ingressi,

¹ O. W. ins. *aliis*.

² W. adds *Valete*.

³ *Hybernicienses*] Hibernici pro-
 cures, O. W.

⁴ O. W. ins. *prædictarum*.

⁵ *sæpediti*] supradicti, C.

⁶ *Hugone*] Sic, erroneously for
Radulfo.

⁷ *terras*] terram, W.

quædam castella ejus ceperunt, prædas et spolia inter se dividentes,¹ ut talibus saltem injuriis provocatus ac laceratus in Hyberniam transfretaret. <—|—|—c A.D. 1234.

Quod hæretici Albigenses in campestri prælio sunt perempti.

Hoc quoque anno, hæretici Albigenses in partibus Hispaniæ Excesses of the heretic Albigensis in Spain, et illis regionibus ita invaluerunt, ut ordinatis episcopis hæreticis, qui suam prædicarent abusionem, asserebant constanter fidem Christianam et præcipue incarnationis misterium frivolum esse ac penitus abrogandum. Et congregantes exercitum copiosum ingressi sunt hostiliter fines Christianorum, comburentes ecclesias et homines Christianos cujuscunque sexus vel ætatis immisericorditer trucidantes. Sed, hoc tandem divulgato, compressa est eorum superstitiosa præsumptio a fidelibus Christianis, qui ad mandatum Gregorii Papæ ex diversis regionibus Occidentis cruce signati advenerant ad defensionem fidei Christianæ. Perempti sunt autem ab eis in campestri prælio tempore vernali cum suis episcopis hæretici memorati, ita quod nec unus eorum² evasit. Christiani quoque civitates eorum occupantes repleverunt eas fidelibus Christianis; et ordinatis in eis episcopis catholicis, reversi sunt in patriam³ victores, ditati ac lætabundi.⁴ who are defeated in a pitched battle.

De hæreticis Catinis⁵ in confinio Alemanniæ peremptis.

Similiter in partibus Alemanniæ fines contingentibus, Slaughter of heretics in Germany. hæreticos quosdam multiplicatos consimili miseria involvit Dominus omnipotens, ut fidelis unus fugaret mille, et duo⁶ decem milia persequerentur. Conclussit enim eos Dominus in quodam loco palustri, in quo refugium speraverunt, mari ex parte altera existente

¹ *dividentes*] dividerunt, W.

² *unus eorum*] pes unus ex omnibus, O. W.

³ W. *ins. suam*.

⁴ *ditati ac lætabundi*] et qui pauperes advenerunt a partibus remotis, singuli divites recesserunt, O. W.

⁵ *Catinis*] This word is written separately in the margin in a very

minute hand. These were the Städinger. See the Tewkesbury Annals, Annal. Monast., i. 93.; Godefridus Monachus in Struve's Rerum Germanicarum Scriptores, i. p. 399; and the Annales Stadenses in Pertz, xvi. p. 361. The place seems to be Ostersted in Holstein.

⁶ *duo decem*] duodecim, C.

A.D. 1234. illis pro repagulo, in quo peremptus est infidelium hæreticorum a Christianis numerus infinitus.

Truce between the king and the earl Marshal. Hoc anno firmatæ¹ sunt treugæ inter regem et comitem Ricardum Marescallum.

Salubre consilium episcoporum in hac regni perturbatione.

Parliament at Westminster, 2 Feb. Some of the bishops blamed for their intimacy with the earl Marshal. Answer of bishop Alexander Stavenby to the accusation. Dum hæc in partibus remotis² agerentur, rex Anglorum venit ad colloquium apud Westmonasterium in Purificatione beatæ³ Mariæ, in quo quosdam episcopos et maxime Alexandrum Cestrensem episcopum graviter increpavit de nimia familiaritate comitis Marescalli, et quod ipsum a regni solio depellere nitebantur. Episcopus autem ille prænominatus, pontificalibus indutus, cum talia sibi objecta cognovisset, necnon quosdam qui regi suggererunt exasperando, episcopos foventes partes Marescalli velle alium regem creare, commotus est vehementer, maxime adversus Rogerum de Cantelu, legistam, arguens⁴ eum sceleris paterni, dicens, quod patris⁵ sui proditoris et suspensi pro eadem proditione sequens vestigia patrissavit. Excommunicavit igitur incontinenti omnes qui contra regem iniquitatem hujusmodi sceleris cogitabant, vel super episcopos, qui omnino de salute et honore regis sollicitabantur, malitiose talia imponebant. Et sic manifestata episcoporum ac probata innocentia, confusis discordiæ seminatoribus, siluit legista prænominatus, ab anathemate, ut videtur, non immunis. Sic igitur intervenientibus episcopis qui aderant,⁶ pacificatus [est] Alexander Cestrensis episcopus, et quievit spiritus illius, nimis ante amaricatus.

The bishops. Affuit quidem huic colloquio magister Ædmundus Cantuariensis electus, cum multis episcopis suffraganeis, qui omnes

¹ *firmatæ*] confirmatæ, C.

² *partibus remotis*] Hispania, O. W.

³ *beatæ*] sanctæ, O. W.

⁴ *arguens . . sui*] Written on a separate slip of parchment by Paris over an erasure.

⁵ Roger de Cantelupe, a knight of Essex, accused "de pace regis" infra; et duello convictus et "tandem suspensus," in 1225. See the Dunstable Annals, Annal. Monast., iii. p. 95.

⁶ O. W. ins. *cum rege*.

regis et regni desolationi condolentes venerunt ad regem, A.D. 1234. et quasi uno corde, animo, et ore dixerunt, "Domine make a
 " rex, dicimus vobis in Domino, ut fideles vestri, quia con- formal
 " silium quod nunc habetis et quo utimini non est sanum complaint
 " nec securum, sed crudele et periculosum vobis et regno to the king
 " Angliæ, Petri videlicet Wintoniensis episcopi et Petri de counsel-
 " Rivallis, et complicitum suorum. In primis, quia gentem lors.
 " Anglicanam odio habent et contempnunt, vocantes eos pro- f. 87 b.
 " ditores, et facientes omnes sic vocari, et avertentes animum
 " vestrum ab amore¹ gentis vestræ, et corda nostra et
 " gentis vestræ a vobis, quod² apparet in Marescallo, qui me-
 " lior homo est terræ vestræ, quem³ per mendacia inter-
 " seminata a vobis elongantes perverterunt. Et per hoc
 " idem consilium, scilicet per dictum episcopum, amisit pater
 " vester rex Johannes primo corda gentis suæ, primo⁴ Nor-
 " manniæ, post alias terras; et in fine totum thesaurum⁵
 " exhaustit, et fere dominium Angliæ, et nunquam postea
 " pacem habuit. Per idem consilium temporibus nostris
 " turbatum fuit regnum, et venit interdictum, et denique
 " factum est regnum tributarium, et princeps provin-
 " ciarum facta est, proh dolor, ignobilibus sub tributo.
 " Et inita guerra et diu protelata, mortuus est pater
 " vester quasi⁶ extorris, nec in pace regni vel animi, et
 " sic mortem per eos admodum incurrit periculosam.
 " Per idem consilium contra vos detentum fuit castellum de
 " Bedeford, ubi multum thesaurum et strenuos homines
 " perdidisti; ob⁷ quam causam interim Rupellam in ig-
 " nominiam totius regni tui amisisti. Item perturbatio⁸
 " nunc imminens, toti regno periculosa, per eorum iniquum
 " consilium accidit; quia, si per justitiam et rectum judi-
 " cium terræ tractati fuissent homines vestri, non evenisset

¹ *amore gentis vestræ*] gente vestra, O. W.

² *quod . . . Marescallo*] ut apparet in facto Marescalli, O. W.

³ *quem . . . perverterunt*] et hæc per mala mendacia, quæ vobis dicunt de eis, omnia eorum dicta et facta pervertunt, W.

⁴ *primo . . . terras*] et post Normanniam et alias terras suas, W

⁵ W. ina. suam.

⁶ *quasi . . . periculosam*] per tales angustias tandem mortem incurrit W.

⁷ *ob . . . amisisti*] propter quod Rupellam perdidisti, O. W.

⁸ *perturbatio . . . periculosa*] illa perturbatio, quæ nunc periculosa est in regno vestro, O. W.

A.D. 1284. " ista perturbatio, et haberetis terras vestras non destructas
 Complaint " et thesaurum¹ inexhaustum. Item in fide dicimus qua
 by the " vobis astringimur² obligati, quia consilium vestrum non
 bishops of " est pacis, sed perturbationis terræ; quia sic crescere vo-
 the king's " lunt, qui per pacem non possunt, scilicet per regni per-
 counsel- " turbationem et aliorum exhereditionem. Item, quia cas-
 lors. " tella vestra et fortitudinem vestram³ habent in manu sua,
 " quasi de gente vestra diffidere debeatis. Item, quia scac-
 " carium vestrum et omnes custodias et exchaetas maximas
 " habent in potestate sua, placet talis expectatio; et quo-
 " modo vobis respondebunt in⁴ fine, ut credimus, compro-
 " babis. Item, quia per sigillum vestrum vel præceptum,
 " sine sigillo Petri de Rivallis,⁵ vix aliquod magnum negotium
 " fit in regno, quasi⁶ vos pro rege non haberent. Item, per
 " idem consilium naturales homines de regno vestro de curia
 " vestra expulsi sunt; unde timendum est tam de vobis quam
 " de regno, cum videamini magis esse in eorum potestate
 " quam ipsi in vestra, sicut per plurima constat exempla.
 " Item, quia puellam de⁷ Britannia et sororem⁸ vestram habent
 " sub potestate sua, et alias plures puellas nobiles et alias
 " mulieres nobiles, cum wardis ac maritagiis, quas dant suis
 " et disparagant. Item, quia legem terræ, juratam et confir-
 " matam atque per excommunicationem roboratam, pariter et
 " justitiam confundunt et pervertunt; unde timendum est, ne
 " sint excommunicati, et vos eis communicando. Item, quia
 " non observant alicui promissionem, fidem, vel juramentum,
 " vel scripturæ⁹ munimentum, nec timent excommunicatio-
 " nem. Unde qui a veritate recesserunt, sunt desperati, ut¹⁰
 " qui in timore remanent, diffidentes. Hæc autem fideliter
 " vobis dicimus, et coram Deo et hominibus consulimus, ro-
 " gamus, et monemus, ut tale consilium amoveatis a vobis;
 " et sicut est in aliis regnis consuetudo, regnum vestrum
 " tractetis per fideles homines vestros et juratos de regno
 " vestro. Denuntiamus enim vobis in veritate, quod nisi infra

¹ thesaurum . . . inexhaustum] integrum thesaurum vestrum, O. W.

² astringimur] tenemur, O. W.

³ vestram] terræ vestræ, O. W.

⁴ in . . . comprobabis] scietis postea, O. W.

⁵ O. W. ins. vel præcepto.

⁶ quasi . . . haberent] unde constat quia vos non habent pro rege,

W. O. omits by carelessness from regno to regno in the next line.

⁷ de Britannia] Britannis, W. This is Alienor, daughter of Geofrey.

⁸ Alienor, widow of William Marshal, afterwards married to Simon de Montfort.

⁹ scripturæ] scripturam, O. W.

¹⁰ ut] et, O. W.

"breve tempus¹ ista correxeritis, in vos et in omnes alios A.D. 1234.
 "contradictores per censuram ecclesiasticam procedemus,
 "nihil nisi consecrationem venerabilis patris nostri electi
 "Cantuariensis expectantes."

Et his ita dictis, rex humiliter breves postulavit inducias, The king
 dicens se non posse ita subito consilium suum amovere, asks for
 donec de thesauro suo illis commisso ratiocinium audisset. Et time.
 sic solutum est colloquium, recedentibus cunctis cum fiducia
 concordie celeriter optinendae.

Quod exules ad vindictam proruperunt, et de liberalitate regis.

Finito siquidem colloquio prædicto, cum rex gratia orationis Henry III.
 apud Bromholt² festinaret, transitum fecit per Sanctum Æd- at Brom-
 mundum. Ubi pietate motus,³ concessit uxori Huberti de Burgo, holm.
 quæ se admodum illi humiliavit, octo maneria de terris His grant
 adquisitis a viro suo, quæ tunc fuerunt sub custodia Roberti to Mar-
 Passelewe ex mandato ipsius regis. Ac deinde, expleto ora- garet de
 tionis voto, partes petiit occidentis. Et cum venisset ad villam Burgh.
 de Huntendunia, venit Ricardus Suard cum Gileberto Basset Attack by
 et cæteris exulibus⁴ ad Alcmundeburi⁵ villam Stephani;⁶ omnia R. Siward
 concremavit, et spolia colligavit. Stephanus vero, qui cum on the
 rege erat, videns flammæ ædificiorum suorum, regionemque lands
 totam illustrantes, cum manu armata⁷ festinavit in auxilium of Stephen
 rerum suarum advenire. Sed cum a referentibus cognovisset de Segrave.
 Ricardum Suard hujus violentiæ fuisse auctorem, quasi telis
 obviantibus fræna retorsit, et calcaribus non parcens, ad regem
 cum summa celeritate refugit, unde ipsum regem et alios qui
 aderant ad risum commovit. Per idem⁸ tempus, ipse Ricardus
 et socii ejus quosdam milites in finibus Walliæ sibi adver-
 santes juxta legem guerræ, quæ exlex est, ceperunt, et ad
 gravem redemptionem compulerunt.

¹ tempus] temporis spatium, O.
 W.

² Bromholt] Bromholm, C.

³ motus] dictus, C.

⁴ exulibus] exulatis, W.

⁵ Alconbury near Huntingdon.

⁶ Here "de Segrave, quæ vix
 "duobus a rege distabat miliari-

"bus, et, injecto igne in ædificiis
 "dicti Stephani," which is given
 in O.W., is omitted, through the
 carelessness of the scribe of B.
 C. ins. ubi before omnia to make the
 sentence hang together.

⁷ O. W. ins. non modica.

⁸ O. W. ins. etiam.

A.D. 1234. *Consecratur Ædmundus in archiepiscopum Cantuariensem.*

Consecra- Eodem anno, in ecclesia Christi Cantuariæ consecratus est
tion of Ædmundus, ejusdem ecclesiæ electus,¹ a Rogero Londoniensi
archbishop episcopo in archiepiscopum Cantuariensem, Dominica qua
Edmund, cantatur *Lætare Jerusalem*, quæ tunc fuit quarto nonas Aprilis,
Mid-Lent præsentem rege cum tredecim episcopis. Et eodem die missam
Sunday, cum pallio, quod caute ei de curia Romana Simon de
2 April. Legr[æcestria], ejus ecclesiæ monachus, detulerat, olen-
The pall niter celebravit.
sent him.

Quod rex Anglorum episcopum Wintoniensem et alios Pictavenses alienigenasque degeneres universos amoverit.

Parliament Circa eosdem denique dies convenerunt ad colloquium
at West- Dominica prima in Passione Domini, quæ tunc fuit quinto idus
minster, Aprilis, apud Westmonasterium rex cum comitibus et baroni-
9 April. bus, et archiepiscopus nuper consecratus cum suis suffraganeis,
The arch- ut regno perturbato salubriter providerent. Archiepiscopus
bishop threatens quidem, conjunctis sibi episcopis ac cæteris qui aderant præ-
the king latis, ad regem veniens ostendit ei consilium suum et epi-
with ex- scoporum super desolatione regni et periculo imminenti,
communi- replicando suprascripta incommoda, in colloquio superius habito
cation.

He gives sibi expressa. Denuntiavit etiam ipsi² expresse,³ quod nisi
way, sends celerius errorem dimitteret et cum fidelibus regni sui pacifice
the bishop componeret, ipse incontinenti cum omnibus qui aderant præ-
of Win- latis in ipsum regem sententiam ferret excommunicationis et
chester to in omnes alios hujus pacis contradictores et concordie per-
his diocese, versores. Rex autem pius, audiens consilium prælatorum,
and dis- humiliter respondit, quod consiliis eorum in omnibus optem-
misses P. peraret.⁴ Unde post dies paucos, intelligens proprium
de Rie- errorem, poenitentia ductus præcepit Petro Wintoniensi epi-
vaux. scopo, ut pergens ad episcopatum suum curis intenderet
f. 88. animarum, et de cætero regiis negotiis nequaquam interesset.
Petro etiam de Rivallis immutabiliter jussit, cujus Anglia tota
dispositionibus subjacebat, ut, redditis sibi castellis suis, et
ratiocinium⁵ de thesauris incontinenti redderet, et a curia
recederet, affirmans cum juramento, quod nisi beneficiatus et
in sortem clericorum fuisset admissus, ipse ei⁶ ambos oculos
eruere faceret. Pictavenses insuper omnes tam de curia sua

The Poite-

¹ A pastoral staff and crosier are in the margin.

² ipsi] ibi, C.

³ expresse] regi audacter, O. W.

⁴ optemperaret] acclinaret, O. W.

⁵ ratiocinium] ratiocinio, W.

⁶ ei] ejus, W.

quam de castrorum præsiidiis expellens, remisit in patriam A.D. 1234. suam, præcipientes ut ultra faciem ejus non viderent. Ac deinde rex, qui modis omnibus¹ pacem sitiebat, misit Ædmondum archiepiscopum Cantuariensem cum episcopis Cestrensi et Rofensi in Walliam, ad Leolinum et¹ Ricardum comitem Marescallum, ut cum eis de pace tractarent. Et sic rex, dimissis iniquis consiliariis suis, revocavit ad obsequium suum naturales homines de regno suo, subiciens se consilio archiepiscopi et episcoporum, per quos sperabat regnum perturbatum ad statum prosperum² revocare.

vins banished.
The archbishop and bishops of Chester and Rochester sent to make peace with the earl Marshal.

Quod comes Marescallus in Hyberniam veniens guerram contra regem moverit.

Hoc quoque tempore venerunt nuntii ad Ricardum comitem Marescallum, referentes quomodo sæpediti magnates Hyberniam³ terram ejus hostiliter ingressi quædam ipsius castella ceperant, et eam pervagantes rapinis et spoliis indulgebant. Marescallus autem, cum rex Anglorum post dies Natalitios expeditiones bellicas in Walliis dimisisset³ [et] australes Angliæ partes petisset, circa Purificationem beatæ Mariæ cum quindecim tantum militibus⁴ transfretavit, ut hostium suorum impetus⁵ refrænaret. Qui cum ibidem applicuisset, venit ad eum Galfridus de Marisco, homo ejus ligius, senex⁶ infidelis, qui Mauricio justitiario, Hugoni de Lasceio, et Ricardo de Burgo, ac cæteris inimicis ipsius Marescalli fuerat confederatus, et adhærebat ei in dolo, consulens ut contra hostes prædictos arma moveret, ut⁷ Hyberniam sic sibi totam subjugaret; asserens jus suum ei auxiliaturum, viribusque Martiis non destituendum. Cumque hæsitasset Marescallus de consensu proditorum, timens non vires, sed fraudes innatas Hybernienisibus, et libraret rationis trutinam eventus fortuitos bellorum, respondit Galfridus, "Quid times? credendum est te nunquam fuisse filium victoriosissimi Willelmi veteris Marescalli, qui irumpentibus hostibus nunquam dedit terga. Ecce victoria pro foribus; ecce jus tuum avitum, quod te

The earl Marshal goes into Ireland against his enemies.
Traacherous advice of Geoffrey Marsh.

¹ W. ins. ad.

² prosperum] debitum, O. W.

³ dimisisset et] dimissis, O. W.

⁴ O. W. ins. in Hyberniam.

⁵ impetus] malitiam, O. W.

⁶ senex] sed, O. W.

⁷ ut] et, O. W.

A.D. 1234. "contingit jure lineari; quod invicti antecessores tui, "qui de Strangboue cognomen acceperunt, strenue "conquisiverunt. Nunquid incipis degenerare?" Marescallus vero his verbis, ac si ratione ac fide fulcirentur, fidem adhibens, erectus in confidentiam, per totam terram suam profectus est, exercitum congregans¹ copiosum, et hostes suos insecutus castella quæ ceperant pro parte revocavit. Lemerich quoque, famosam Hybernæ civitatem, Capture of quatruiduana cepit obsidione et ex civibus exegit fidelitatem. Limerick. Deinde hostiliter progrediens, cepit tam regis castella quam Hybernensium vel aliorum inimicorum suorum; accipiens a custodibus juramentum, ne ejus propositum impedirent. Magnates autem² prædicti, illi occurrere non audentes, immo quasi fulgurantem procellam formidantes, fugerunt a facie ejus³ loca petentes remotiora; ubi milites et equites bellatores cum turba peditum armatorum innumera congregantes ad campestre sese prælium præparabant, habentes milites centum et sexaginta, pedites duo milia, cum armis suis. Hos omnes, datis regiis thesauris, cum majoribus⁴ pollicitis, ita in necem Marescalli animaverant, ut, eo perempto, se divites fieri aestimarent. Quo facto, miserunt ad Marescallum viros Templarios, mandantes quod proditiose nimis agebat contra dominum suum regem Angliæ, quem sicut in Anglia ita jam in Hybernia expugnavit.⁵ Addiderunt etiam, quod ipsi, sub quorum custodia rex terram Hybernæ commiserat, et cujus homines erant fideles et jurati, non poterant sine prodicionis nota, hanc injuriam sustinere. Postulaverunt ergo inducias competentes, ut interim scirent a rege Anglorum, si velit Hyberniam defendere; quam si tueri contempneret, et eam relinquendo deserere discerneret, ipsi terram totam ei sine lite et sanguinis effusione resignarent.

Conspiracy
against the
earl Mar-
shal.

Quod justum bellum idem comes contra regem suscepit.

Answer of His igitur ita significatis,⁶ ad singula sibi proposita comes
the earl Marescallus respondit eleganter, dicens; "In primis respon-
Marshal to "deo, quod proditiose non egi contra regem; quia sine
his ene- "judicio parium meorum et injuste ab officio marescalli me
mies.

¹ congregans] congregavit, O. W.

² autem] quidem, O. W.

³ O. W. ins. ad.

⁴ majoribus pollicitis] magnis promissionibus, O. W.

⁵ expugnavit] impugnabat, O. W.

⁶ significatis] dictis, O. W.

" spoliavit, exulem per totam Angliam faciens¹ denuntiari; A.D. 1234.
 " ædificia mea concremavit, terras² destruxit, avulsit pomeria,
 " exhaustit vivaria. Semel et iterum me diffidavit, cum
 " semper paratus essem in curia sua juri parere, et stare
 " iudicio parium meorum. Unde homo suus non fui, sed ab
 " ipsius homagio non per me sed per ipsum licenter absoi-
 " vebar."³ De cæteris autem sibi objectis, et de induciis
 concedendis, significavit magnatibus prædictis per eosdem
 Templarios, ut in crastino venirent ad colloquium in quodam
 prato sibi designato, de pace tractaturi, immutabiliter affir-
 mans quod licuit sibi de jure quod suum erat repetere, et
 posse regis et consiliatorum suorum⁴ modis omnibus quibus
 poterat infirmare.

De iniquo consilio Galfridi de Marisco.

Cumque verba comitis Marescalli magnatibus sæpèdictis a Dishonest
 Templariis fuissent declarata, placuit eis vehementer ad collo-
 quium venire, scientes se majores habere vires et armatorum
 copias quam haberet Marescallus. Habuerunt enim in propo-
 sito, quod sine campestri prælio ad propria non redirent.
 Marescallus⁵ a militibus⁶ super dicto negotio consilium quæ-
 rens, dixit; "Sufficere mihi debet, ut concedam proceribus
 " istis inducias postulatas, quia justum mihi videtur et ratione
 " subnixum quod petunt; unde timeo, si eis æquitatem facere
 " negavero, ne deterius mihi contingat." Hoc cum audisset
 Galfridus de Marisco, alter Achitophel, malum condens
 in pectore consilium, qui Marescallo⁷ dolose adhærebat,
 conscius⁸ provissæ proditiōis ac socius, prorupit in vocem ter-
 giversationis⁹ adversus eum, quasi ex caritate loquens, ait;¹⁰
 "Hoc est quod præcinui, te scilicet multum dissimilem
 " invicto Willelmo veteri¹¹ Marescallo, quem vidi, quem

¹ *faciens*] fecit, O. W.

² *terras*] et terras meas, O. W.

³ *absolvebar*] absolutus, O. W.

⁴ *suorum*] ejus, O. W.

⁵ O. W. ins. *vero*.

⁶ O. W. ins. *suis*.

⁷ *Marescallo*] ei, O. W.

⁸ *consci*] et conscius erat, O. W.

⁹ *tergiversationis*] blasphemix
O. W.

¹⁰ *ait* . . . *superabat*] dixit ipsum
non fuisse filium Willelmi magni
Marescalli, qui in consilio et pru-
dentia, strenuitate pariter et audacia,
omnes occidentalis imperii milites
superabat, O. W.

¹¹ *veteri*] Par. inserts *vel magno*
over this. C. has *Willelmo vel*
magno veteri Marescallo.

A.D. 1234. " amavi, cui servivi, quem dilexi, qui in pace tracta-
 " bilis ac discretus, in bello insuperabilis, omnes occi-
 " dentales strenuitate superabat. Et tu modo, ut prius
 " dixi, timidus effectus regnum Hybernæ, quod nunc sub-
 " jugare vales, per ignaviam optinere contempnis. Induciæ
 " siquidem, quas petunt inimici,¹ frustratoriæ sunt; ut sic
 " scilicet² ingressum tuum et negotium tuum, quod in
 " procinctu est, valeant impedire. Noveris autem cer-
 " tissime, quod hostes tui omnes, cum te viderint armatum,
 " et ad pugnam licet cum paucis accinctum,³ ut ante
 f. 88 b. " leonem pecudes terga vertentes, universi⁴ evadere cona-
 " buntur." Erant præterea ibidem et alii milites quater
 viginti vel plures, qui de Marescallo in Hybernia terras
 tenebant, ab hostibus⁵ corrupti, qui ei consuluerunt idipsum,
 proditiose illum decipere cupientes.

*De colloquio habito inter procures Hybernæ et comitem
 Marescallum.*

Conference between the earl Marshal and the Irish chiefs [at the Curragh, Kildare.] Mane autem facto, venerunt ad colloquium in prato sibi designato Mauricius justitiarius, Hugo de Lasceio, et Ricardus de Burgo, cum militibus septies viginti fortissimis et audacissimis et ad unguem armatis, quos a tempore prodicionis inchoatæ elegerant ex toto Hybernæ regno, ut perimerent Marescallum, et ad hoc conduxerant magnis muneribus,⁶ pollicita ampliora multiplicantes, qui iccirco campestre prælium magis quam concordiam sitiabant. Marescallus vero cum suis armatis, qui omnes sibi fecte adhærebant, præter quindecim milites quos de propria familia habebat, ad colloquium veniens, per unum fere miliare ab hostibus divisus, suam composuit stationem. Deinde Templariis mediantibus, qui inter utrumque exercitum verba conferebant, de pace tractare cœperunt. Sed tandem magnates Hybernæ, ut breviter dicatur, cum cognovissent quia Marescallus cum paucis advenerat, quorum figmentum et teporem pro magna parte cognoverant, significaverunt ei immutabiliter et præcise, quod nisi prædictas concederet inducias, eum diffidabant, ut continuo gladiis emicantibus⁷ fortunam belli

¹ O. W. ins. tui.

² scilicet . . impedire] impediunt progressum tuum, O. W.

³ accinctum] præparatum, O. W.

⁴ universi] per fugam, O. W.

⁵ O. W. ins. ejus.

⁶ W. adds et promissionibus.

⁷ emicantibus] discurrentibus, O. W.

experirentur, quis ex illis prælio fortior haberetur. Comes A.D. 1234. vero Marescallus per consilium Galfridi de Marisco et aliorum hominum suorum, sed infidelium, invitus et coactus plane negavit eis treugas postulas, petens constanter per inter-nuntios memoratos, ut redderent sibi quædam castella sua, quæ injuste occupaverant et detinebant; quia injustum ei videbatur inducias concedere spoliatus. Cumque illi id facere denegabant,¹ dispositis aciebus ad pugnam, contra Marescallum procedunt quasi securi de² victoria optinenda. Quod videns Gaufridus de Marisco, dixit ad Marescallum; "Consilium do-
 " tibi in fide, ut concedatis magnatibus istis inducias petitas;
 " uxor enim mea soror est nobilis viri Hugonis de Lasceio,
 " unde non possum in prælium contra ipsum tecum ire, cum
 " quo consisto³ confœderatus." Ad quem Marescallus; "O⁴
 " proditor nequissime, nonne modo denegavi eis inducias
 " contra voluntatem meam per tuum consilium? Inconstantis
 " hominis esset, tam cito concedere quod modo eis denegavi;
 " et⁵ idipsum magis timore,⁶ facere viderer quam amore.
 " Scio,⁷ scio, quia hodierna die morti traditus sum; sed
 " melius est mihi mori cum honore pro causa justitiæ, quam
 " campum per fugam deserere et probra militiæ in perpetuum
 " habere⁸ impudenter."⁹ Et respiciens Walterum fratrem
 suum, juvenem elegantissimum, dixit quibusdam ministris
 suis; "Adducite fratrem meum⁴ ad castellum meum quod
 " prope est, ne in hoc certamine pereat imminenti, ex-
 " tinguaturque penitus¹⁰ genus meum; quia in ejus probitate
 " confido, si annos contigerit¹¹ legitimos strenue¹² militiam
 " exercendi. Me autem¹³ nunc expectat belli anceps
 " occasio; nec patet nisi cum dedecore diverticulum.
 " Galeatum sero duelli pœnitet." Proceres autem Hy-
 berniæ, audaciam Marescalli ac probitatem metuentes, arma
 sua militibus fortissimis tradiderant et ignotis, quos ad hoc
 conduxerant, ut perimerent innocentem; sic eum occidere
 cupientes, ut non occidisse viderentur.

¹ *denegabant*] denegassent, O. W.

² *de victoria optinenda*] vic-
 toriam optinendi, O. W.

³ *consisto*] existo, O. W.

⁴ O. W. ins. *inquit*.

⁵ *et*] quia, O. W.

⁶ O. W. ins. *hoc*.

⁷ O. W. ins. *enim*.

⁸ *habere*] optinere, O. W.

⁹ He is represented armed and

on horseback in the margin: above
 is "Scutum Marescalli," the two
 parts being marked "ex auro viri-
 "dique," and the lion, *gul*. See it
 in the Hist. Anglor., ii. 369.

¹⁰ O. W. ins. *omne*.

¹¹ *contigerit*] expectaverit, O. W.

¹² *strenue*] ad, O. W.

¹³ *autem* is inserted by Par. above
 the line. The MS. has *Quia me*.

A.D. 1234. *De prælio campestri in quo captus fuit comes Marescallus.*

Battle
between
the earl
Marshal
and his
enemies.

Comes vero Marescallus hostes multos aciebus dispositis contra paucos venire considerans, hortatur suos ad pugnam, quam pro justitiæ causa et legibus Anglicanæ gentis et oppressione Pictavensium assumpserat, sperans habere fideles, quos habebat proditores. In medium hostium audacter prorupit et aciebus eorum potenter penetratis, militibus suis viam ferro aperuit, quem solummodo quindecim milites de propria familia sequentes, obstantium cohortes acierum dissipare cœperunt. Sed homines ejus jurati et milites, in quibus confidebat, sicut prius inter proditores erat conspiratum,¹ hostibus sese Marescalli non coacti, non hastis percussi vel gladiis, ad vincula reddiderunt, quasi amici ad invicem congaudentes. Quidam autem illorum absque sanguinis effusione ad ecclesias et abbatias fugientes Marescallum cum quindecim tantum militibus reliquerunt. Quibus inæqualiter nimis contra septies viginti pugnantibus et sese viriliter defendentibus, pondus prælii versum est in comitem Marescallum, qui tunc primo de prodicione in necem suam machinata² advertit. Et sic undique adversariis impetum facientibus in eum, aliquot³ ex eisdem sese defendendo peremit. Indignatus autem ex eo⁴ miles quidam Hybernicus⁵ fortissimus, cui Ricardus de Burgo arma sua tradiderat ut Marescallum occideret, impetum fecit in eum, volens galeam de capite ejus evellere truculenter; quem videns Marescallus existimabat quod esset Ricardus de Burgo, et ait; "Fuge, proditor nequissime, ne te interficiam." Cui ille; "Non a te fugiam."⁶ Et cum manus levasset, ut ipsum per cassidem arriperet, Marescallus interjecto gladio ambas manus⁷ armatas fere⁸ præcidit. Alius autem miles, socium læsum vindicare cupiens, rapido equi cursu ad eum venit, et omnibus utens viribus eum in capite galeato percussit, sed obstantibus armis Marescalli, nihil profecit; at comes se ferientem cum gladio percutiens, corpus ejus totum trium⁹ ictuum indistanti repetitione dissipavit et contrivit, unde post in multo diei spatio nullus ad eum accedere

¹ *conspiratum*] provisum, O. W.

² *machinata*] *machinatum*, MSS.

³ *aliquot*] written over an erasure; sex milites, W.

⁴ *ex eo*] hoc viso, O. W.

⁵ *Hybernicus*] written over an erasure; ut gigas, W.

⁶ O. W. add *inquit*, "*sed pro-
pius accedam.*"

⁷ O. W. ins. *ejus*.

⁸ *fere*] written over an erasure; uno ictu, W.

⁹ *trium* . . . *contrivit*] written over an erasure; usque ad umbilicum in duas partes divisit, O. W.

ausus fuit. Sed hostes ejus principales animo consternati A.D. 1234. compulerunt vulgi multitudinem, qui cum lanceis, furcis ferreis, securibus advenerant et bipennibus, ut illum circumdantes opprimerent, et equum ejus eviscerantes¹ et enervantes prosternerent. Qui protinus Marcellum circumvallantes equum ejus, multis vulneribus confossum, sanguine eliquato seminecem fecerunt et exanguem. Et cum sic eum de² equo eicere non potuerunt,³ pedes ipsius equi cum securibus præciderunt. Cumque equus cum Marescallo jam in certamine ab hora diei prima usque ad horam undecimam fatigato corruisset in terram, ipsi accurrentes percusserunt eum jam præcipientem. Quorum unus videns occiduum partem dorsi minus armis communitam percussit eum in posteriora, loricam He is wounded, taken prisoner, and brought to his own castle. sollevando,⁴ cum quodam genere cultelli, quod vulgari-
ter *anelacius* nuncupatur, et letaliter vulneravit⁵ eum, cultellum usque ad manubrium immergendo. Magnates autem cognoscentes quia vulneratus fuisset ad mortem, qui quasi exanimis jacebat in terra, duxerunt illum, vix palpitante in eo spiritu vitali, ad castellum suum, quod Mauricius justitarius paulo ante ceperat, et captum detinebat; ubi sub arcta servatus custodia, cum uno tantum juvene de suis inter hostes remansit. Actum est autem hoc prælium prima die 1 April. mensis Aprilis, in Sabbato.

Lamentatio Papæ gravissima super desolatione Terræ Sanctæ, et de crucis signatione ad liberationem ejus.

Et dum talia mundialis rota volvendo perturbaret in partibus vicinis, in regnis orientalibus sicut et in occidentalibus consimilis, immo molestior, inter Christianos Sad accounts f. 89. from the east. misera [fuit] perturbatio. Dominus enim Papa occasionem sumens a prædicta imperatoris persecutione, The Pope sends collectors for the crusade. argumentosas extorsiones præcipue in Anglia excogitans et multiplicans, legatos sub specie simplicium nuntiorum, potestatem tamen habentes legatorum, undique destinavit, qui multifariam exegerunt pecuniam; nunc

¹ O. W. ins. *ad terram*.

² *de equo eicere*] ex equo deicere, O. W.

³ *potuerunt*] potuissent, O. W.

⁴ *solvendo*] levantes, O. W.

⁵ *vulneravit*] vulnecravit, O. W.

A.D. 1234. prædicando, nunc supplicando, nunc præcipiendo, nunc comminando, nunc excommunicando, nunc procuraciones exigendo, per regnum Angliæ infinitos extorres reddiderunt et mendicantes. Et ut efficacius thesauros omnium emungerent, et pecuniam quasi ad succursum Terræ Sanctæ undique colligerent, cujus tamen pecuniæ voluit suos, quos ad hoc ordinaret, esse collectores et dispensatores, nec tamen inde unquam sensit ecclesia promotionem, scripsit dominus Papa omnibus Christi fidelibus in hæc verba elegantissima, quæ corda hominum lapidea viderentur penetrare, nisi facta humilitati ac justitiæ luce clarius adversantia sequerentur.

Epistola Gregorii Papæ de negotio crucis elegantissima in Angliam Christi fidelibus transmissa post pacem inter ipsum et imperatorem initam.

Letter of
Gregory
IX. ex-
horting all
to take the
cross.

“Gregorius¹ episcopus, servus servorum Dei, universis
“Domini nostri Jesu Christi fidelibus per regnum
“Angliæ constitutis, ad quos literæ istæ pervenerint,
“salutem et Apostolicam benedictionem. Rachel suum
“videns in veræ fidei cognitione principium accrescen-
“tium in salutem, et filiorum dexteræ pia mater sancta
“Romana ecclesia cujus magna est quasi mare de
“suæ prolis interneccione contritio, vocem lamenta-
“tionis, fletus, et luctus emisit hactenus, et emittit,
“quam audiri cupimus in excelso; ut per diem et noc-
“tem fidelium oculi doloris lacrimam deducentes non
“taceant, et donec misereatur Dominus non quiescant.
“Lamentatur autem, quia domus cælestis panis, mons
“Syon, unde lex exiit, civitas Regis magni, de qua
“dicta et ² scripta multa gloriosa, terra quam Dei Filius
“fuso pro nobis Suo sanguine consecravit, regni robur
“perdidit et fortitudinem.³ Flet quia quondam libera

¹ A portion of this letter is repeated below from Wendover, p. 809.

² et scripta] sunt, the repetition in p. 310 (R).

³ fortitudinem] pulchritudinem, R.

" sub impio¹ tyrannidis jugo cogitur² ancillari. Luget
 " quia ubi pacem multitudo cælestis militiæ cecinit,
 " ibi pressura³ gentis immundissimæ scandalorum⁴ spur-
 " citiæ abhominabiles similitudines et scismata suscitavit,
 " ac innovans exordia præliorum, misit ad desiderabilia
 " manum suam,⁵ et sacrorum ordinum pias leges, et
 " ipsius naturæ jura relegans a templo Domini; diver-
 " sis ibidem⁶ spurcitiis detestabilibus⁷ et ignominiosis
 " vitiis introductis, turpiter in suo stercore compu-
 " trescit. Et ideo Jerusalem in suis derisa Sabbatis
 " obsorduit quasi polluta menstruis suis⁸ inter inimicos.
 " Nam licet dudum carissimo in Christo filio nostro
 " Fretherico Romanorum imperatori semper Augusto,
 " Jerusalem et Siciliæ regi illustri, civitas eadem
 " præter Templum Domini fuerit restituta; tamen
 " quia Deus omnipotens tunc magnificentius agere
 " cum populo suo Christiano non adjecit, imperator
 " prædictus treugas iniit cum Soldano; quarum ter-
 " minus adeo est vicinus, quod tempus medium præ-
 " parationi vix sufficere creditur, nisi ad quæque ne-
 " cessaria per promptitudinem, spem, et fervorem⁹ fidei
 " festinetur. Ad ejus ergo succursum, nullum tædeat
 " peregrinari et pro patria certare cum spe victoriæ,
 " pro corona mori, pro vita, pro Illo sustinere¹⁰ dura et
 " tristia, qui confusione contempta,¹¹ sputo conspersus,
 " cæsus alapis,¹² flagellis afflictus, coronatus spinis coram
 " Pilato sisti tanquam multorum criminum reus per-
 " tulit, crucifixus ad ultimum, et potatus felle, lancea
 " perforatus, emittens cum clamore valido spiritum,

A.D. 1234.
 Letter of
 Gregory
 IX. ex-
 hortating all
 to take the
 cross.

*Nota verba
 pacis et
 jam ami-
 citiæ initæ
 inter ipsum
 Papam et
 imperato-
 rem.*

¹ impio] impie, R.
² cogitur ancillari] servit, R.
³ pressura] pressure, B.
⁴ scandalorum spurcitiæ abhomi-
 nabiles] scandala, R.
⁵ R. ins. sacerdotii.
⁶ ibidem] ibi, R.
⁷ detestabilibus . . computrescit]
 et abominationibus introductis, R.

⁸ suos inter inimicos] inter hostes,
 R.
⁹ R. ins. Dei et.
¹⁰ R. ins. ad tempus.
¹¹ contempta] concepta, B. It is
 correct in R.
¹² alapis] colaphis, R.

A.D. 1234. " pro conditionis humanæ viribus reparandis, cursum
 Letter of " præsentis vitæ saturatus injuriis consummavit. Hic
 Gregory " est, ut repetamus altius, qui de paterno¹ solio gloriæ,
 IX. ex- " cælis mirabiliter inclinatis, ad nostræ mortalitatis
 horting all " ima descendens, non dedignatus est Deus et² homo,
 to take the " Creator fieri creatura, suscipere Dominus formam
 cross. " servi; ut qui non poteramus per nostram justitiam
 " sperare veniam, consecuti per hæc gratiam inauditam,
 " hæredes Dei, cohæredes vero Christi, divinitatis con-
 " sortium, felicitatis æternæ participium sortiremur.
 " Et licet per gratiam adoptati cotidie causas ingra-
 " titudinis cumulemus, ipse tamen abundat in divitias
 " bonitatis dum propter diversitatem voluntatum, vi-
 " rium facultatem, delinquentibus diversa pro tem-
 " pore satisfaciendi genera contulit, varia medendi lan-
 " guentibus³ remedia suscitavit; dum terram, in qua
 " nasci, mori, et resurgere voluit, tam diu ad exercita-
 " tionem fidelium ab infidelibus detineri permittit;
 " cum non sit abbreviata manus Domini, nec virtus
 " ejus in aliquo diminuta, quin eam,⁴ sicut fecit cuncta
 " de nihilo, liberare valeat in momento. Sed illas
 " compassionis et dilectionis⁵ gratias exquirat ab homine,
 " quibus ad omnis consummationis finem legisque
 " plenitudinem ostendendam ipse prior homini perduto
 " et dampnato voluit miseratus adesse, qui nullatenus
 " permisisset manus impias contra pios usque adeo
 " roborari, nisi et suam vindicari de nostra confusione
 " providisset injuriam, et servari nostram de sua vic-
 " toria disciplinam. Sub hac occasione delicti⁶ plurimi
 " satisfacere pro modo criminum⁷ non valentes nec⁸
 " volentes, velut in profundo malorum penitus despe-
 " rassent, nisi occurrisset eis hæc tabula; ut per hoc

¹ *paterno*] *paterne*, R.

² *et*] om. R.

³ *languentibus*] *languoribus*, R.

⁴ *eam*] *etiam*, R.

⁵ *dilectionis*] *dilationis*, W.

⁶ *delicti*] *delicati*, B. It is correct in R.

⁷ R. ins. *aliter*.

⁸ *nec volentes*] om. R.

" compendium, suis positis¹ pro Christo animabus, con- A.D. 1234.
 " summati breviter² multorum temporum spatia com- Letter of
 " plevissent. Multi etiam invenire locum ubi steterunt Gregory
 " pedes Domini cupientes, prius ad bravium sine cursu, IX. ex-
 " vel post³ ad coronam sine gladio pervenerunt, Illo horting all
 " suum remunerante militem, qui solam considerat in to take the
 " oblatione voluntatem. Ut⁴ autem propter præmissa cross.
 " fideles efficaciter et potenter expurgentur, nos de
 " omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri et
 " Pauli Apostolorum auctoritate confisi, ex illa quam
 " nobis Deus, licet indignis, ligandi atque solvendi
 " contulit potestatem, omnibus qui laborem istum in
 " propriis personis subierint⁵ et in expensis plenam f. 89 b.
 " suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint
 " corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus,
 " et in retributione justorum salutis æternæ pollicemur
 " augmentum. Eis autem qui non personis propriis
 " illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis juxta
 " facultatem et quantitatem suam viros idoneos desti-
 " naverint, et illis similiter, qui licet in alienis expensis
 " in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum
 " concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque re-
 " missionis volumus et concedimus esse participes, juxta
 " quantitatem subsidii et devotionis affectum, omnes
 " qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis
 " congrue ministrabunt. Personas quoque ipsorum et
 " bona, ex quo crucem susceperunt, sub beati Petri
 " et nostra protectione suscipimus, necnon et eadem
 " sub archiepiscoporum, episcoporum, et omnium præ-
 " latorum ecclesiæ Dei defensione consistent; statuentes
 " ut, donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cog-
 " noscatur, integra maneant et secunda consistent. Porro
 " ecclesiarum prælati, qui in exhibenda justitia cruce-

¹ *positis*] peccatis, B. R. is correct.

² *breviter*] brevitate, R.

³ *vel post*] et primo, C.

⁴ *Ut . . expurgentur*] om. R.

⁵ The next few sentences are abridged in R.

A.D. 1234. " signatis et eorum familiis negligentes extiterint, sciant
 Letter of " se graviter puniendos. Quod si quisquam contrarie
 Gregory " præsumpserit, per ecclesiarum praelatos, appellatione
 IX. ex- " postposita, censura ecclesiastica compescatur. Si qui
 horting all " vero proficiscentium illuc ad præstandas usuras jura-
 to take the " mento tenentur astricti, creditores eorum per eccle-
 cross. " siarum praelatos, ut remittant eis præstitum jura-
 " mentum et ab usurarum exactione desistant, eadem
 " præcipimus distictione compelli. Quod si quisquam
 " creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum
 " ad restitutionem earum simili cogi animadversione
 " mandamus. Judæos vero ad remittendas ipsis usuras
 " per sæcularem compelli præcipimus potestatem. Et
 " donec illis remiserint, ab universis Christi fidelibus,
 " tam in mercimoniis quam in aliis, per excommuni-
 " cationis sententiam eis omnino communio denegetur.
 " His vero, qui Judæis debita solvere nequeunt in
 " præsentem, sic principes sæculares utili dilatione pro-
 " videant, quod post iter arreptum, usquequo de ipso-
 " rum obitu vel reditu certissime cognoscatur, usurarum
 " non incurrant incommoda;¹ compulsis Judæis proven-
 " tus pignorum, quos interim perceperunt, in sortem
 " expensis necessariis deductis, computare, cum hujus-
 " modi beneficium non multum videatur habere dis-
 " pendii, quia solutionem sic prorogat, quod debita non
 " absorbet. Ut autem Terræ Sanctæ subsidium divisum
 " in plurimos facilius impendatur, obsecramus omnes et
 " singulos per Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum,
 " unum solum verum æternum Deum, postulantes vice
 " Christi, pro Christo, ab archiepiscopis et episcopis,
 " abbatibus et prioribus, et tam cathedralium quam
 " aliarum conventualium ecclesiarum capitulis, et clericis
 " universis, necnon civitatibus, villis, et oppidis, com-
 " petentem numerum bellatorum cum expensis neces-
 " sariis, secundum proprias facultates, in succursum

¹ There is no more given of this letter in R. (below, p. 312.)

" Terræ Sanctæ alacriter destinare. Et si ad hoc unum A.D. 1234.
 " quodlibet non sufficiat, plura jungantur in unum, Letter of
 " quia pro certo speramus, quod personæ non deerunt, Gregory
 " si expensæ non defuerint. Postulantes hoc ipsum IX. ex-
 " a regibus et principibus, comitibus et baronibus, aliis- horting all
 " que magnatibus, qui forsitan per seipsos personaliter to take the
 " non accesserint ad obsequium Crucifixi. A civitatibus cross.
 " vero marinis navale subsidium postulamus. Clericis
 " vero ad hoc negotium necessariis providimus indul-
 " gendum, ut, omni contradictione cessante, beneficiorum
 " suorum proventus propter hoc valeant usque ad tri-
 " ennium pignori obligare; ita tamen, quod illi quibus
 " committendos duxerint vel etiam obligandos, infra
 " præscriptum tempus cum ea integritate proventus
 " percipiant antedictos, cum qua ipsi eos perceperunt,
 " si in ecclesiis, in quibus ipsos optinent, personaliter
 " residerent. Quia vero subsidium Terræ Sanctæ mul-
 " tum impediri vel retardari contingeret, si ante sus-
 " ceptionem crucis quemlibet examinare oporteret, an
 " esset idoneus et sufficiens ad hujusmodi votum per-
 " sonaliter prosequendum, concedimus, ut, regularibus
 " personis exceptis, suscipiant quicumque voluerint
 " signum crucis. Ita quod si urgens necessitas aut
 " evidens utilitas postulaverit, votum ipsum de man-
 " dato Apostolico possit commutari aut redimi aut
 " differri. Universis autem ecclesiarum prælatis dis-
 " tricte præcipimus, ut singuli per loca sua illos, qui
 " signum crucis deposuerunt, resumere, ac tam ipsos
 " quam alios cruce signatos, et quos adhuc signari con-
 " tingerit, ad reddendum Domino vota sua¹ diligenter
 " moneant et inducant. Cæterum, quia cursarii et
 " pyrætæ nimis impediunt subsidium Terræ Sanctæ,
 " capiendo et spoliando transeuntes ad illam et ab
 " illa revertentes, nos eos et principales adjutores et
 " fautores excommunicationis vinculo innodamus, sub

*Ecce offen-
 diculum
 intricatum.*

¹ sua] suo, B.

A.D. 1234. " interminatione anathematis inhibentes, ne quis cum
 Letter of " eis scienter communicet in aliquo venditionis vel
 Gregory " emptionis contractu, injungentes rectoribus civitatum
 IX. ex- " et locorum suorum, ut eos ab hac iniquitate revocent
 hortum all " et compescant. Alioquin, quia nolle perturbare per-
 to take the " versos nihil aliud est quam fovere, nec caret scrupulo
 cross.

" versos nihil aliud est quam fovere, nec caret scrupulo
 " societatis occultæ, qui manifesto facinori desit¹ ob-
 " viare, nos in personas et terras eorum severitatem
 " ecclesiasticam curavimus exercere; cum tales non
 " minus quam Sarraceni adversentur nomini Christiano.
 " Innovamus præterea excommunicationis sententiam,
 " in Laterano concilio promulgatam adversus eos, qui
 " Sarracenis arma, ferrum, et lignamina deferunt ga-
 " learum, quique in piraticis Sarracenorum navibus
 " curam gubernationis exercent, vel in machinis, vel
 " quibuslibet aliis, aliquod eis impendunt consilium
 " vel auxilium in Terræ Sanctæ dispendium; eosque
 " rerum suarum privatione multari, et capientium ser-
 " vos, si capti fuerint, fore censemus; præcipientes, ut
 " per omnes urbes marinas diebus Dominicis et festivis
 " hujusmodi sententia publice innovetur. Et talibus
 " gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum, quod
 " de commercio tam damnabili perceperint, in subsi-
 " dium Terræ Sanctæ transmittant, ut æquo judicio, in
 " quo deliquerint, puniantur. Quod si forte solvendo
 " satisfacientes non fuerint, sic alias reatus talium
 " castigetur, quod in pœna ipsorum aliis interdicatur
 " audacia similium² præsumendi. Quia vero ad hoc
 " negotium exequendum est permaxime necessarium,
 " ut principes et populi Christiani ad invicem pacem
 " observent juxta quod statutum est in concilio gene-
 " rali, volumus et mandamus, ut saltem per quadrien-
 " nium in toto orbe Christiano pax generaliter observe-
 " tur; ita quod per ecclesiarum prælatos discordantes
 " reducantur ad plenam pacem aut firmam treugam
 " inviolabiliter observandam. Et qui adquiescere forte

f. 90.

¹ desit] desin, B.

| ² Sic.

" contempserit,¹ per excommunicationem in personas et A.D. 1234.
 " interdictum in terras arctissime compellantur, nisi Letter of Gregory IX. exhorting all to take the cross.
 " tanta fuerit injuriarum malitia quod non debeant
 " pace gaudere. Quod si forte censuram ecclesiasticam
 " vilipenderint, poterunt non immerito formidare, ne
 " per auctoritatem ecclesiæ contra eos tanquam per-
 " turbatores negotii Crucifixi sæcularis potentia indu-
 " catur. Accingantur igitur omnes filii adoptionis
 " divinæ ad obsequium Jesu Christi, dissensiones [et]
 " lites in pacis et dilectionis fœdera commutantes, cre-
 " dendo firmiter, quod si vere confessi fuerint et
 " compuncti, felici commercio laboribus suis, qui cito
 " transeunt, æternam requiem mercabuntur. Datum
 " Spoleti, ii. non. Septembris, pontificatus nostri anno
 " octavo."

*Qualiter excitabatur per hæc fidelium devotio. Sed
 cito decidit, visa Romanorum avaritia.*

Hæc cum per Christianorum climata, præcipue per The effect of this letter.
 Angliam, Christi fidelibus innotescerent, et prædicatio
 per prelatos, maxime tamen per fratres Prædicatores
 et Minores, quibus data fuit potestas cruce signandi et
 votum data pecunia relaxandi, sese multi, quorum non
 erat numerus, cruce signaverunt. Sed cito in tantam
 nobilitatem, ne dicam arrogantiam, elevabantur Prædi-
 catores et Minores, qui spontaneam paupertatem cum
 humilitate elegerunt, ut recipi curarent in cœnobiis et
 civitatibus in processione sollempni, in vexillis, cereis
 accensis, et in dispositione vestimentis festivis indu-
 torum; et concessa est eis veniam multorum dierum
 suis conferre auditoribus, signatosque hodie cras data
 pecunia a crucis voto absolverunt. Parvoque tempore
 succedente, facta est tanta commutatio, tam multiformis
 pecuniæ exactio, nec sciri poterat in quam abis-
 sum tanta pecunia, quæ per Papales procuratores col-
 ligebatur, est demersa, quod fidelium circa negotium

¹ Sic.

A.D. 1234. crucis tepuit, immo potius caritas refriguit generalis. Unde negotium Terræ Sanctæ nunquam felix super hoc suscepit incrementum.

Item.

The money collected by Stephen of Auagni for the war with the emperor not restored when peace was made. Præterea graviter lædebatur omnium conscientia et in meditatione exardesciente sauciabatur, quod tota illa pecunia impretiabilis, quæ ex decima per magistrum Stephanum domini Papæ clericum cumulabatur ad conterendum imperatorem, facta pace, sicut colligi potest per epistolam Papæ suprascriptam, nec in minimo quadrante est restituta, nec ad aliquod ecclesiæ commune negotium vel honorem distributa. Immo necdum penitus fuit extorta vel collecta; et ecce subita et occulta pax est reformata, et postea facta inquisitio gravis, quis plene vel plenius persolvebat.

Reversio ad materiam unde prius. De morte comitis Marescalli.

Death of the earl Marshal,

Et¹ dum circa hæc ecclesiastici viri sollicitarentur, comes Marescallus in tutela Hiberniensium retentus, in tantum respiravit jam, quod loqui, ire, comedere valuit. Exigebant igitur hostes ejus ab eo castra sua et terras Hiberniæ; ut sic saltem regi reconciliaretur, qui contra regem in prælio capiebatur, qua libuit morte puniendus. Ostensaque fuit carta regis ei suæ captionis præceptæ. Quod cum oporteret facere, in tantum doluit, quod non curavit de suis vulneribus. Et advocatus est chirurgicus proditor, qui ferro ignito tantum ussit eum, ut in peracutam febrem cecidit. Facta igitur confessione et viatico salutis communitus tenens crucem et adorans, spiritum reddidit,² decimo sexto kalendas Maii. Et³ sepultus [est] in oratorio fratrum Minorum apud Kilkenni,

who is buried at

¹ This chapter differs entirely from the corresponding account in Wendover, iv. pp. 306, 307.

² His sword inverted is in the margin.

³ Et] in crastino autem, O. W.

ubi idem¹ sepulturam elegerat, militiæ flos temporum A.D. 1234.
modernorum. Kilkenny,
April 16.

Emules interim hæc ignorantes prædis intendunt.

Interim² hæc ignorantes Ricardus Suard cum suis com- The lands
plicibus ædificiis regalium eis adversantium intende- of the
bat comburendis, utpote Suaneburne,³ manerium Roberti bishop of
Passelseue, et Yvinkeho⁴ episcopi Wintoniensis, cum frugibus Winchester
et animalibus. Et insidiis præventum Willelmum de and
Holewer militem, Hertfordiæ vicecomitem, eo quod other of
affinis esset dicto R[oberto] et sororem desponsaverat, the minis-
truculenter abduxerunt et ad redemptionem gravem ters ra-
compulerunt. Septemque summarios oneratos Stephani de vaged by
Segrave et episcopi Wintoniensis inter Radingum et Richard
Walingeford rapuerunt. Siward.

Continuatio.

Interim⁵ castra comitis Marescalli rapuerunt ipsi pro-
ceres Hiberniæ, occupantes et⁶ inter se dividentes, sicut eis per
cartam regis fuerunt⁷ confirmata, possessionibus incumbentes.

Quod omnes proscripti ad pacem domini regis venerunt.

Per idem etiam tempus, post Paschalem solemnitatem, cum At Wood-
rex Anglorum versus Gloverniam tenderet, cupiens obviare stock the
archiepiscopo et episcopis, quos in Walliam miserat, ut supra- king hears
dictum est, venit apud Wudestoc manerium suum, ut pernoc- of the
taret ibidem. Venerunt autem ibi ad eum nuntii ex Hybernia, death of
casum ei referentes de morte comitis Marescalli. Unde rex, ad the earl
Marshal.
mirantibus cunctis qui aderant, in fletum et lamentationem
prorumpens, conquestus est graviter de morte tanti militis;
asserens constanter quod nullum sibi parem in regno moriens
reliquisset. Et continuo vocatis presbiteris de capella sua,

*Nota cari-
tatem do-*

¹ idem] ipse adhuc vivens, O. W.

² The first and last sentences of
this paragraph are abridged from
the corresponding paragraph in
Wendover, iv. p. 308. The second
sentence is Paris's own.

³ Swanbourne, Bucks.

⁴ Ivinghoe, Bucks.

⁵ Interim castra] Et eodem tem-
pore castella, O. W.

⁶ et . . dividentes] inter se divise-
runt, O. W.

⁷ fuerunt] fuerant, O. W.

A.D. 1234. fecit solemniter decantari obsequium defunctorum pro anima
mini regis ejus;¹ et in crastino, completis missarum solenniis, largas
in hoc pauperibus elemosinas erogabat, consimilis in hoc David,
facto ad- casum Saulis et Jonathæ deplorantis. Beatus ergo rex
mirandam. talis, qui novit offendentes² diligere, et cum lacrimis pro suis

Peace
 made with
 Llewellyn-
 ap-Jor-
 werth and
 the pro-
 scribed
 nobles
 through
 the in-
 fluence of
 archbishop
 Edmund.

fidelibus,³ quos falsis suggestionibus exosos habuit ali-
 quando, exorare. Cumque rex inde profectus ad Gloverniam
 pervenisset, venit ad eum⁴ ibi Ædmundus Cantuariensis archi-
 episcopus cum episcopis, qui cum ipso ad Leolinum fuerant
 destinati, denuntiantes ei, quod cum Leolino de quadam forma
 pacis tractaverant; ita tamen, quod ante omnia regi reconcili-
 arentur viri nobiles de regno, quibus confœderatus erat idem
 Leolinus, qui per pravum consilium ab Angliā exulabant;⁵
 quo rite peracto, præfata concordia plenius firmaretur. Di-
 cebatque archiepiscopus circumsedentibus, forte rege
 audiente, quod ad talem finem multis pervenerunt
 disceptationibus,⁶ minis aliquando ex parte regis et
 totius cleri intercurrentibus, quibus minis sic dicitur
 Leolinus respondisse; "Plus timeo elemosinas regis
 quam totam ejus cum clero militiam." Tunc rex, qui ut
 pax fieret modis omnibus suspirabat, fecit convocare per literas
 suas proscriptos⁷ omnes, ut venirent Gloverniam Dominica
 proxima ante Ascensionem Domini, quarto scilicet kalendas
 Junii, ad colloquium, plenam gratiam ipsius cum suis hære-
 ditatibus recepturi. Et ut hoc facerent omni suspicione re-
 mota, sub salvo conductu archiepiscopi et episcoporum duce-
 rentur.⁸ Venerunt ergo ad pacem regis, mediantibus archi-
 episcopo et episcopis, Hubertus de Burgo, Angliæ quondam
 justitarius, quem rex sereno vultu respiciens, suscepit in
 amplexu et pacis osculo, gratiam ei pristinam restitu-
 endo; et alii exules. Tunc H[ubertus] comes Cantixæ,
 cum grata recordatione junctis manibus suspiciens in

*Nota fer-
 vorem cari-
 tatis in ar-
 chiepiscopo
 Ædmundo.*

Hubert de
 Burgh re-
 conciled

¹ ejus] ipsius, O. W.

² offendentes] inimicos, W.

³ fidelibus] persecutoribus Domi-
 num, O. W.

⁴ eum] ipsum, C.

⁵ exulabant] fuerant exulati, O. W.

⁶ disceptationibus] deceptioni-
 bus, B.

⁷ proscriptos] exulatos, O. W.

⁸ At the foot of this page (f. 252)

C. has in rubrick, "Dominus Ro-
 "gerus de Wendoure prior ali-
 "quando de Belunair hucusque
 "cronica sua hæc digessit. Incipit
 "frater Mathæus Parisiensis."
 The scribe wrote *Wendoure de Wen-*
doure, but the first *Wendoure* is
 expuncted.

cælum, dixit in corde et ore:¹ "O Jesu Salvator Cruci- A.D. 1234.
 " fixe, Quem cruentatis in cruce vulneribus aliquando with the
 " dormiens conspexi, et in crastino secundum admoni- king.
 " tum Tuum Tuæ peperci effigiei, eandem venerando,
 " nunc mihi vestri gratia tempore opportuno gratam
 " rependisti vicissitudinem." Et ut hic apologus clarius
 elucescat audientibus, facto parvo materiæ diverticulo,
 legentes certificemus.

Contigit guerra ingrassante tempore regis Johannis, *De admi-
 quod rapinis et incendiis attenderent more guerræ* *rabili vi-
 milites cum servientibus regiis stipendiis assignati, sione qua
 quibus præerat Hubertus memoratus. Quadam igitur contigit
 nocte dum sopitus alto sompno in stratu quiesceret,² comiti
 apparuit ei Dominus in cruce pendens crucifixus, Cantia
 sicut manibus artificum solet insculptus effigiari, et ait; Huberto.
 " Cum iterum videris meam effigiem, parce mihi in
 " illa, et defer ac venerare." In crastino igitur, dum f. 90 b.
 iter ageret, obvium habuit unum presbiterum atto-
 nitum et currentem indutum alba, stolam habentem et
 manipulum, et crucem magnam cum crucifixo in hu-
 mero bajulantem.³ Et dixit presbiter voce clamans
 lacrimabili, "Domine, libera ecclesiam meam cui de-
 " servio a ruptariis, qui, patriam istam depopulantes,
 " eam bonis omnibus spoliaverunt." Et respiciens
 Hubertus, vidit imaginem illam in cruce pendentem,
 per omnia consimilem illi quam vidit nocte præterita,
 et descendens de equo adoravit eam; et statim duce
 presbitero eodem patriam liberavit, ecclesiæ spoliatæ
 bona cuncta restituendo. Hujus ergo visionis recordatus
 comes Cantia Hubertus dedit laudem Deo et gloriam,
 regi et regiis amicis fidelibus reconciliatus, et a multis
 pressuris et tribulationibus liberatus; quod soli Deo et
 non homini asscripsit venerabilis comes Hubertus me-
 moratus.*

¹ ore] corde, B.

² quiesceret] adquisceret, C.

³ The priest is thus represented
 in the margin.

A.D. 1234. *Rex ad se reversus reddidit Gileberto Basset hæreditatem suam.*

Gilbert
Basset and
Richard
Siward re-
conciled
with the
king.

Gilbert,
brother of
Richard
Marshal,
made earl
Marshal
June 11.

Rex autem ad mentem reversus, et consimili pietatis ductus spiritu, Gilebertum¹ Basset virum nobilem, et Ricardum Suard militem strenuum, cum omnibus qui cum eis et pro eis in exilium fuerant puls, in gratiam suam plenam et non fictam revocavit; et² eis in osculo pacis receptis reddidit omnia jura sua, quinto kalendas Junii. Et in eodem colloquio venit ad regem Gilebertus frater Ricardi comitis Marescalli, protestans mortem fratris sui, et postulavit ab eo,³ ut ipsum in hæreditate sua reciperet, offerens homagium suum regi et quicquid ei ut domino facere tenebatur. Tunc rex, intercessione et⁴ consilio archiepiscopi reddidit ei hæreditatem suam totam tam in Anglia quam in Hybernia, et homagium ejus recepit. Atque post hæc, in die Pentecostes apud Wigorniam eundem Gilebertum cingulo cinxit⁵ militari, tradens ei virgam marescalciæ curiæ suæ, sicut moris est et sicut eam antecessores melius et liberius habuerunt. Hubertum quoque de Burgo, Gilebertum Basset, et Ricardum Suard inter domesticos et familiares consiliarios admisit, tunc demum⁶ intelligens, quod priorum fuerat seductus astutia consiliatorum, qui, se jam⁷ cauteriatam habere⁸ sentientes conscientiam, a regis præsentia sese subtraxerunt.

Quod rex exegit ratiocinium a Petro de Rivallis et Stephano de Segrave et Roberto Passeleu.

*Nota beati
Edmundi
Cantuari-
ensis archi-
episcopi
factum
laudabile.
Pacificavit
enim mag-*

In eodem autem colloquio, Eadmundus Cantuariensis archiepiscopus fecit recitari exemplar literarum de proditiōe Ricardo⁹ comiti præparata,¹⁰ coram rege et universo conventu episcoporum, comitum pariter ac baronum qui affuerunt, quæ a consiliariis regis missæ fuerant ad magnates Hybernæ. Unde rex ipse et alii omnes, qui eas audierant,¹¹ admodum¹² sunt contristati, et usque ad lacrimarum compuncti sunt

¹ Gilebertum . . . strenuum] Gilebertus Basset et fratres ejus, Ricardus Siward, O. W.

² et eis . . . receptis] quos . . . recipiens, O. W.

³ eo] ipso, C.

⁴ et] cum, O. W.

⁵ cinxit] donavit, O. W.

⁶ demum] plene, O. W.

⁷ jam] modo, O. W.

⁸ habere sentientes] habentes, W.

⁹ Ricardo comiti] Ricardi comitis marescalli, O. W.

¹⁰ præparata] preparato, B.

¹¹ audierant] audiebant, O. W.

¹² admodum] valde, O. W.

effusionem. Rex autem confessus est in veritate, quod, com- A.D. 1234.
pulsus ab episcopo Wintoniensi et Petro de Rivallis et aliis *nates Ang-*
consiliariis suis, jusserat sigillum suum apponi in quibusdam *gliæ domino*
litteris sibi præsentatis, sed tenorem illarum se nunquam au- *suo regi.*
disse cum juramento affirmavit. Ad hæc respondens archiepi-
scopus, dixit; "Scrutamini,¹ rex, conscientiam vestram, quia
" omnes illi qui literas illas mitti procuraverunt et hujus
" proditionis conscii fuerunt, rei sunt de morte Marescalli, ac
" si illum propriis manibus occidissent." Tunc rex, habito Bishop
consilio, fecit vocare per literas episcopum Wintoniensem, Peter des
Petrum de Rivallis, Stephanum de Segrave, et Robertum Roches
Passeleue, ut venirent ad festum Sancti Johannis, ratiocinium and his
reddituri de thesauris suis receptis pariter et expensis; sed et party
de sigillo suo, quod male tractaverant, ipso penitus ignorante, forced to
mandavit, ut tunc venirent responsuri et juri parituri; sed illi give an
proprias conscientias habentes suspectas in omnibus, ex una account of
parte regem, ex altera vero fratres et amicos metuebant their re-
Marescalli, cujus necem procurasse² videbantur. Unde ad ceipts and
pacem ecclesiæ confugientes episcopus et Petrus de Rivallis, expenses.
in ecclesia cathedrali apud Wintoniam latitabant,³ a conspectu *Offendicu-*
hominum sese penitus subtrahentes. Stephanus vero de Segrave lum.
in ecclesia Sanctæ⁴ Mariæ in abbazia Canonicorum apud Their
Legrecestriam delituit; et qui prius a clericatu ad militiam per flight.
arrogantiam confugerat,⁵ ad clericatus officium reversus, cor-
nam, quam reliquerat inconsulto episcopo, revocavit.⁶ Robertus Rober:
quoque⁷ Passeleue ad latibulum divertit incognitum;⁸ ita quod Passelew
eum quærentes defecerunt scrutantes scrutinio. Sed multi conceals
eum Romam petisse, ad cujus curiam viam ante sæpe himself at
contriverat, quando fuit Falconis domini sui procurator, the New
existimabant.⁹ Sed revera ad Novum Templum, Temple.
se infir-
mum simulans, in quodam secreto celatus celario latitabat,
more tectus leporino. Nec etiam ad mandatum regis exci-
tatus, cum scitæ fuerunt ejus latebræ, ausus¹⁰ est diu

¹ *Scrutamini*] Scrutimini, B.

² *procurasse videbantur*] So altered by Par. from *procuraverant*, which O. W. have.

³ *latitabant*] latebant, O. W.

⁴ *Sanctæ*] beatæ, C. This is the abbey of St. Mary des Près, near Leicester.

⁵ *confugerat*] confugit, nunc e contrario, O. W.

⁶ *revocavit*] renovavit, O. W.

⁷ *quoque*] vero, C.

⁸ *incognitum*] ignotum, O. W.

⁹ *existimabant*] contendebant, O. W.

¹⁰ *ausus est*] limina ecclesiæ ausi sunt, O. W.

A.D. 1234. egredi; sicut nec alii, sua eos conscientia remordente. Inde suspicionis argumentum contrahentes, quod inimici eorum, qui villas suas et ædificia cum horreis frugibus plenis¹ concremaverant, non parcerent corporibus suis, si nocendi opportunitatem invenirent.²

Quod rex exegit ratiocinium a Petro de Rivallis.

Item amicorum offendiculum.

Interview between the king and Peter de Rivaulx.

Tandem Eadmundus Cantuariensis archiepiscopus, qui pacis mediator erat hujus discidii, impetravit a rege ut sub salvo conductu ipsius et episcoporum possent ad diem certum coram illo venire, responsuri super exactionibus prædictis, ut omnis in regno dissensionis occasio sopiretur. Statuit igitur illis diem rex pridie idus Julii apud Westmonasterium,³ ubi sub protectione archiepiscopi et episcoporum ad regis præsentiam sunt perducti. Inter quos Petrus de Rivallis primus in causam vocatus apparuit coram rege in habitu clericali cum tonsura et lata corona, anelacio tamen a lumbali dependente, regemque⁴ reverenter salutavit, cum justitiariis suis in banco sedentem. Quem rex torvo respiciens oculo, "O proditor," inquit, "per iniquum consilium tuum sigillum meum ignorans" apposui⁵ literis de prodicione comitis Marescalli. Per tuum etiam pravum consilium, ipsum et alios de regno meo "homines naturales relegavi,"⁶ et eorum animos a me pariter "et amorem averti. Per pravum etiam consilium tuum⁷ et complicum tuorum, guerram contra illos movi, in jac-turam meam irrestaurabilem et regni obprobrium, per quam guerram thesaurum meum et vitam⁸ multorum illustrium, simul et honorem meum amisi lamentabiliter. Exegit igitur rex ab eo præterea ratiocinium de thesauro suo et custodiis puerorum nobilium et eschaetarum, cum aliis proventibus multis, quæ ad coronam spectabant. Cumque hæc et alia multa rex ab eo sub prodicionis⁹ nomine exegisset, nihil omnino de objectis sibi criminibus negavit, sed coram rege in terram corruens per hæc verba ejus misericordiam imploravit; "Domine rex," inquit,

f. 91.

¹ O. W. ins. "et cætera quæque" "sibi dampnosa." They have plena for plenis.

² invenirent] haberent, O. W.

³ O. W. ins. ut breviter dicatur.

⁴ regemque] quem, O. W.

⁵ O. W. ins. in.

⁶ relegavi] exulavi, W.

⁷ tuum] vestrum utique, W.

⁸ vitam . . . lamentabiliter] hominum meorum divitias consumpsi, O. W.

⁹ prodicionis] proditoris, O. W.

" nutritus sum a vobis et in bonis temporalibus dives factus; A.D. 1234.
 " ne confundas hominem quem creasti; sed concede saltem
 " tempus deliberandi, ut de rebus exactis competenter vobis
 " valeam reddere rationem." Cui rex; " Mittam te in turrin
 " Londoniarum, ut ibi deliberes, donec mihi satisfacias prœvia¹
 " ratione." Ad hæc Petrus; " Domine, clericus sum,² nec
 " debeo incarcerari, vel sub laicorum custodia deputari." Re-
 spondit rex; " Te ut laicum hactenus gessisti, a te igitur³
 " ut a laico, cui meum commisi thesaurum, exigo. Ve-
 " rumtamen, ecce præsens est archiepiscopus, qui si pro te
 " fidejubere voluerit, tradam te illi, ut mihi satisfaciat de
 " exactionibus supradictis." Ad⁴ quod cum siluisset archi-
 episcopus, misit rex prædictum P[etrum] in turrin memo-
 ratam, accipiens in manu sua omnes laicas possessiones ejus,
 quia sub habitu clericali lorica erat indutus,⁵ gestans ane-
 lacium ad lumbare, quod clericum non decebat; immo multi
 illud interpretabantur deterius, quam ut dici vel scribi
 deceat. Et tunc Petrus flevit amare, scilicet ingrediens
 naviculam, ducendus ad turrin supradictam. Fuit autem
 in ea,⁶ die Jovis et sequenti die Veneris; et tunc ab archi-
 episcopo liberatus, apud Wintoniam perductus est et in ecclesia
 dimissus cathedrali.

He is im-
 prisoned in
 the Tower,
 but after-
 wards re-
 leased and
 sent to
 Winchester.

Quod Stephanus de Segrave apparuit coram rege.

Apparuit autem⁷ eadem die in regis præsencia Stephanus de Interview
 Segrave, veniens sub protectione archiepiscopi, de rebus sibi of the
 impositis responsurus. Qui cum staret in judicio juri pari king with
 turus, increpavit eum rex sub nomine nequissimi proditoris Stephen de
 de omnibus articulis de quibus increpaverat Petrum de Ri- Segrave.
 vallis; hoc etiam adiciens, quod consilium dederat ei, ut
 Hubertum de Burgo ab officio justitiariæ amoveret, incarce-
 raret, patibulo suspenderet, et nobiles de regno exilio⁸ rele-
 garet. Cumque hæc et alia multa ei imposuisset flagitia,
 exegit ab eo ratiocinium ab officio justitiarii, quod sub eo
 ministraverat⁹ post Hubertum de Burgo, de rebus perceptis

¹ *prævia ratione*] competenter,
 O. W.

² O. W. ins. *inquit*.

³ *igitur ut*] ut igitur, B.

⁴ *Ad . . . misit*] ut igitur bre-
 viter dicatur misit eum, O. W.

⁵ *indutus*] armatus, O. W.

⁶ *ea*] turri Londoniarum, O. W.

⁷ *autem*] etiam, C.

⁸ *exilio relegaret*] homines exu-
 laret, O. W.

⁹ *ministraverat*] administraverat,
 O. W.

- A.D. 1234. pariter et expensis. Super his autem archiepiscopus et quidam episcopi impetraverunt inducias a rege usque ad festum Sancti Michaelis, ut deliberandi tempus haberet. De pravis quoque consiliis sibi imputatis, alios¹ altiores eo, medios scilicet inter regem et eum, quibus necesse habuit immediate respondere, "utpote Walterum Karleolensem" et Petrum de Rivallis, non me," redarguat. Et sic de aliis umbonem faciens defensionis, recessit, in alios crimen retorquendo. Et sic abscondit se iterum Robertus Passelew, qui post Walterum Karleolensem officium thesaurarii administraverat: quod etiam a diligentibus quærentibus, vix² est ubi foret absconditus a quærentibus animam ejus revelatum.

Robert
Passelew
conceals
himself.

Quod Hugo de Pateshulle subrogatur.

Hugh of
Pateshulle
put in their
place.

Rex autem fretus consilio saniori, Hugonem de Pateshulle clericum, filium videlicet Simonis de Pateshulle, qui quandoque habenas sane moderabatur totius regni justitiarii, virum fidelem et honestum, loco prædictorum, quamvis renitentem, subrogavit. Administraverat enim idem Hugo officium scaccarii antea³ laudabiliter, secundum quod appellatur secretum scaccarii, sigillum custodiendo, et diffinitam pecuniam a vicecomitibus recipiendo; quare plenior fides est ei adhibita, paterna fidelitate testimonium fidei perhibente.⁴

¹ *alios . . . redarguat*] hoc regi respondit, quod cum plures haberet consiliarios, quod male gestum fuerat sibi soli non debuit imputari, W.

² *vix . . . absconditus*] nec repertus fuit, W.

³ *antea*] om. C.

⁴ At the foot of the page is this note in Paris's writing: "Officium cancellarii Angliæ et omnia officia regia ordinata sunt et assisa in scaccario; unde cancellarius, ca-

"merarius, marescallus, constabularius, sibi ibidem sedem sumpturunt sui [ratione] officii, sicuti barones omnes in sui creatione fundamentum in civitate Londoniarum, unde quilibet eorum suum sibi ibidem locum sortitur. Sed hæc plenius in sexto folio sequente denotantur," i.e. f. 96 b. Round this is written, "In sequentibus revolve sex folia sequentia." It is not in C.

Quod comes Britannia a rege recessit.

A.D. 1234.

Eodem anno, instante Nativitate Sancti Johannis [Baptistæ], quo tempore erant expiraturæ¹ treugæ in Britannia inter reges Francorum et Anglorum, rex Anglorum misit comiti Britannia milites sexaginta et Walenses duo milia, qui terræ illius infirmiora communirent. Rex autem Francorum, treugis evolutis, congregavit exercitum copiosum ex omnibus viribus suis, et quoddam² castellum comitis Britannia obsidione vallavit. Milites quidem regis Anglorum et Walenses venientibus Francigenis occurrentes equos quorundam hostium suorum peremerunt, ex equitibus pedites multos facientes;³ clitellarios, bigas, et vehicula, quibus victualia deferebantur et arma, invadentes ceperunt, equos et spolia rapuerunt, et dampna eis non modica inferentes absque sui læsione ad propria sunt reversi. At rex Francorum, ex dampno sibi illato perturbatus, divisus prudentius bellicis agminibus, totum exercitum suum admodum numerosum in tres divisit legiones, ut minori trium vix videretur comes Britannia omnibus collatis viribus resistere, undique Britanniam invadendo⁴ acriter insurgens, more leonis, qui cum læditur acerbius bacchatur in rebellem; et Britannos gravi afflixit⁵ contritione. Comes autem in arcto positus, treugas usque ad festum Omnium Sanctorum sub tali forma postulans impetravit, ut sciret interim si rex Anglorum, cui confederatus erat, corporaliter vellet in ejus succursum venire. Pro his siquidem treugis optinendis sub tali forma tradidit regi Francorum tria castella optima, quod si rex Anglorum infra terminum memoratum ad liberationem terræ suæ non veniret corporaliter, ipse tunc regi Francorum terram Britannia totam cum castellis et viribus⁶ ex integro resignaret. Treugis autem⁷ in hunc modum confirmatis, comes Britannia milites regis Angliæ et Walenses remisit in Angliam, a quibus rex præmunitus est, ne ultra thesauros regni⁸ effunderet pro defensione comitis Britannia, quia jam versus in arcum pravum fœdus iniit cum rege Francorum, ut, diffugio a rege Anglorum facto, ad ejus pacem veniret, nihil expectans nisi ut thesauros Angliæ

¹ *expiraturæ*] written over an erasure; *expirandæ*, W.

² Probably Bellême (Orne).

³ *facientes*] fecerunt, O. W.

⁴ *invadendo*] *invasit*, O. W.

⁵ *afflixit contritione*] afflictione contrivit, O. W.

⁶ *viribus*] *urbibus*, O. W.

⁷ *autem*] *om.* C.

⁸ C. O. W. *ins. Angliæ.*

A.D. 1234. exhausisset. Ipse siquidem comes, parvo post emenso temporis spatio, in Angliam veniens regi suggestit, quod pro treugis a rege Francorum optinendis quicquid in auro habuit vel argento effuderat, petens sibi restitutionem fieri quindecim milium marcarum, quas consumpserat pro defensione terræ suæ et Anglorum regis honore. Ad hæc respondit¹ rex et dixit, quod per eum treugæ non erant optentæ vel confirmatæ, adiciens insuper, quod ad defensionem Britanniae non sufficiebant Angliæ thesauri, quod jam per triennium comprobavit, nec voluit tam laboriosis expensis amplius inutiliter fatigari; sed si comes Britanniae hoc sufficere crederet, ipse mitteret quatuor comites Angliæ cum tot militibus et viris armatis, qui sufficienter ad defensionem terræ illius contra regem Francorum. Hæc audiens comes Britanniae, iratus a rege recessit, et transiens in terram suam, continuo ad regem Francorum confugit. Et ut prodicionem contra regem factam sub qualicumque scemate palliaret, venit ad regem Francorum laqueum in collo gerens, et proditorem se esse recognoscens, reddidit ei Britanniam totam cum municipiis et castellis. Cui rex Francorum dicitur respondisse, "Licet, proditor nequissime, mortem promerueris turpissimam, parcam tamen tuæ nobilitati " ut vivas, et dabo Britanniam filio² tuo ad vitam suam, ita " ut post mortem ejus reges Francorum terræ illius hæredes " existant." Comes autem rebus omnibus ut proditor spoliatus, per internuntios regi Anglorum reddidit homagium suum, quod ei pridem fecerat. Et rex³ cepit in manu sua omnia jura comitis Britanniae in Anglia, et honores ad illum spectantes. Comes vero videns mala sibi multiplicata, in se ipso tabescens præ dolore et infrendens, per mare paravit insidias mercatoribus et aliis facientibus operationes in aquis (juxta cognomen suum, scilicet Mauclerc) rapinis injuriosis intendebat,⁴ pirata factus execrabilis.

Miraculum de avaritia cujusdam archiepiscopi.

Utile sed impertinens.

Hoc denique anno, qui tertius erat sterilium annorum, exitialis mortalitas crudeliter ubique sæviebat et fames; quæ pestilentiae tam exigentibus peccatis, quam ex præcedente aeris intemperie et agrorum generali sterilitate, absque dubio

¹ respondit rex et] respondens rex, O. W.; C. om. respondit et.

² John I.

³ O. W. ins. e converso.

⁴ intendebat] tendebat, C.

provenerunt.¹ Pauperes vero diversis in locis ob inediā tabe- A.D. 1234.
scientes moriebantur, non inveniētes Samaritanum, qui eos Famine.
stabulario committeret reficiendos² vel vulnera liniret³ oleo
consolationis. Elemosina quidem, quæ etiam divitias augere
solet, ubique deserta languebat; dum divites, qui in omnibus
bonis abundabant temporalibus, tanta cæcitate percussi sunt,
quod homines Christianos ad imaginem Dei creatos mori præ⁴
alimentorum inopia permittebant.⁵ Cæci quidem fuerunt, qui
non ex dono Dei, sed propria industria, jactant se divitias
adquisisse. Et si hoc quoque turpe fuit omnibus generaliter
Christianis, turpissimum tamen extitit episcopis et ecclesiarum
prælatiis. Unde inter primos ex vitio avaritiæ notabiles Wal-
terum Eboracensem archiepiscopum pono cæteris in exemplum. Story of
the avarice
of Walter
Gray, arch-
bishop of
York.
Ad quem cum venissent plurimorum maneriorum præpositi
pariter et ministri, ostendentes quod in locis diversis multum
habuerit bladum, quinquennali jam tempore inveteratum, quod
nimis habebant suspectum ut vel a muribus⁶ esset corrosum
vel corruptione aliqua putrefactum, archiepiscopus autem, non
habens in tanta necessitate nec ad Deum nec ad pauperes re-
spectum, præcepit ministris suis ac præpositis, ut traderent
frumentum vetus rusticis de maneriis suis, qui pro veteri
novum sibi redderent post autumpnum. Contigit ergo cum
præpositus ejusdem archiepiscopi in villa de Ripun bladum
circuiret, extra horrea positum illud tritureret, apparuerunt
ubique in garbis capita vermium, serpentium scilicet, colu-
brorum, et bufonum terribilium; unde ministri, qui cum præ-
posito ad hoc spectaculum convenerant, fugientes, timuerunt
ne a vermibus læderentur. Cumque⁷ omnia archiepiscopo
fuerant⁸ intimata, misit senescallos suos nimio rubore confusus,
ut viderent quid inde⁹ consultius foret faciendum. At illi
venientes ad locum, non obstanti¹⁰ vermium multitudine, scalas
applicaverunt¹¹ ad bladum; et rusticos quosdam compulerunt
ut¹² ascenderent et frumentum¹³ detegerent. Qui cum ad sum-
mitatem pervenissent, exivit de blado fumus nigerrimus et

¹ *provenerunt*] pervenerunt, O.
W.

² *reficiendos*] pascendos, W.

³ *liniret . . consolationis*] morta-
litas curaret, O. W.

⁴ *præ*] ex, O. W.

⁵ *permittebant*] permiserunt, O.
W.

⁶ *muribus*] soricibus, O. W.

⁷ O. ins. *hæc*.

⁸ *fuerant*] fuissent, C.

⁹ *inde . . . faciendum*] facere
opus esset, O. W.

¹⁰ *obstanti*] obstantium, B.

¹¹ *applicaverunt*] apposuerunt,
O. W.

¹² *ut*] et, B.

¹³ B. ins. *et*.

A.D. 1234. fœtor quidam infernalis et intolerabilis; unde cum festinatione descendentes ut periculum mortis evaderent, testificati sunt se nunquam antea talem sensisse fœtorem. Vocem etiam audierunt sibi dicentem, ne ad bladum manus apponerent, quia et archiepiscopus et omnia quæ habebat, diaboli possessio erat. Videns autem senescallus et alii qui cum illo erant, ex verminum multitudine grave periculum imminere, fecerunt murum altum in circuitu bladi,¹ et ignem adhibentes in girum omnia combusserunt, ne vermes exeuntes totam adjacentem inficerent regionem.

Item miraculum de avaritia cujusdam prebiteri.

Impertinens sed utile.
Legend of an avaricious priest.

Erat in eadem Eboracensi provincia sacerdos quidam et vicarius, dives valde et in officio sanctæ prædicationis magnus, sed tamen avarus, qui in hac æstate mortaliter infirmabatur secundum judicium præsentium medicorum. Venerunt autem ad eum visitandum propter famam religionis, quam juxta opinionem² totius regionis habebat, vicini ejus abbates et priores; ignorantibus cunctis quod lupo in³ ovicula, anguis lateret in herba. Cum autem æger ille prælatos ad se venientes reverenter saluaret, nullam tamen de salute animæ suæ fecit mentionem, nisi ob hoc, quod prælatos illos diligens legavit illis bladum non modicum, quod in curia sua extra horrea positum habebat, dividens illud singulis, prout sibi melius competere videbatur. Cumque abbates illi et priores ad præceptum ægrotantis exirent, ut bladum sibi legatum viderent, conspexerunt juxta congeries illas quandam hominem stantem, vicario, quem in domo reliquerant letaliter ægrotantem, in indumentis et forma corporis per omnia consimilem, qui⁴ nimis acerbe loquens dicebat, "Quid hic⁵ quæritis? "Sciatis certissime quod bladum hoc totum, et ille, cujus "esse videtur, possessio mea est; quia vicarius, qui illud "vobis legavit, homo meus est, et omnia quæ habet mea "sunt, ut qui junctis manibus mihi fecit homagium. Et no- "veritis indubitanter, quia die quarta morte morietur, et tunc "quod meum est plene recuperabo, et eum⁶ quem ditavi "inveniens in magna egestate." Audientes⁷ hæc abbates

¹ O. W. ins. *diabolici*.

² *opinionem*] falsam, W.

³ *in ovicula*] esset in fabula, O. W.; W. has *esset* for *lateret*, though O. has *lateret*.

⁴ O. W. ins. *sibi*.

⁵ O. W. ins. *inquit*.

⁶ *eum* . . . *egestate*] quem divitem feci cum pauper esset, O. W.

⁷ O. W. ins. *autem*.

et¹ qui cum eis erant, nimio terrore percussi, reversi sunt ad A.D. 1234. vicarium, quem inveniunt jam² in extremis laborantem, cui omnia quæ viderant et audierant per ordinem referebant. Et cum³ coram illo replicassent, et quod scilicet⁴ homo diaboli esset,⁵ "Verum," inquit, "dicit, quia jam elapsis viginti annis, "cum pauper essem, pro dignitate terrena et lucro temporali "homagium diabolo feci, qui vobiscum nunc est confabu- "latus."⁶ Et continuo ad lamenta pœnitentiæ et confessionis remedium confugiens diabolo cum omnibus operibus suis ac⁷ pompis renuntiavit. Confestimque miseratione divina illum respiciente, ab omni corporali molestia sanus effectus est, ut spatium haberet congruum pœnitendi. Unde manifeste constat, quia non vult Deus mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat.

De miraculo valde laudabili quod eodem anno contigit.

Licet in suprascriptis duobus capitalis sit evidenter expres- *Imperti-*
sum, in quantum avaritiæ vitium omnibus Christianis detes- *nens etai*
tandum existat, adiciam adhuc et tertium ad⁸ audientium *utile.*
sedificationem, ne res tam memorabilis dierum vetus- *Miraculous*
tate ab humana memoria deleatur. Cum hic annus, de *storm*
quo diximus, pauperibus gravissimus⁹ usque ad Julium men- *against the*
sem processisset, illi¹⁰ quos diutina¹¹ fames afflixerat, ad agros *avaricious*
frugiferos¹² proruunt catervatim, ubi frugum spicas licet non¹³ *peasants of*
maturas carpentes et manibus tremulis confricantes, miseram¹⁴ *Abbotsley.*
vitam, quæ yix [in] eorum pectoribus palpitabat, protrahere *Imperti-*
satagebant.¹⁵ Sed rustici quarundam villarum, qui ex avaritia *nens.*
inopiam semper habent suspectam, per agros suos transeuntes, cum hoc pium et miserabile¹⁶ furtum deprehendissent, perturbati sunt valde. Unde contigit, quod homines villæ quæ

¹ C. ins. *hi*.

² O. W. ins. *quasi*.

³ W. ins. *hæc*.

⁴ *scilicet*] Not in C.

⁵ O. W. ins. *respondit vicarius*.

⁶ *confabulatus*] locutus, O. W.

⁷ *ac*] a, B.

⁸ *ad . . . deleatur*] ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, O. W.

⁹ *gravissimus*] crudelis et sævus in diebus suis, O. W.

¹⁰ *illi*] pauperes, O. W.

¹¹ *diutina*] diuturna, O. W.

¹² *frugiferos*] fructíferos, W.

¹³ *non*] nondum, O. W.

¹⁴ *miseram*] infelicem, O. W.

¹⁵ O. W. ins. "nec id multum erat in pauperibus reprehensibile, "cum legatur in Apostolorum Actibus Christi discipulos hoc fecisse."

¹⁶ *miserabile*] necessarium, O. W.

A.D. 1234. dicitur Alboldeslea,¹ in Cantebrugensi provincia sita, cum se-
 Miraculous quenti die Dominica, quæ tunc fuit decimo septimo kalendas
 storm at Augusti, ad ecclesiam convenissent, presbiterum tumultuosis
 Abbotsley. clamoribus rogabant ut incontinenti omnes illos, qui spicas in
 f. 92. agro carpentes bladum furati fuerant, anathematis sententia
 innodaret. Et cum ad hoc rustici omnes vehementer instarent,

vir quidam ex eadem villa religiosus et pius, cum videret
 presbiterum ad ferendum sententiam paratum, surrexit, et ex
 parte Dei omnipotentis et sanctorum omnium, presbiterum
 adjuravit, ut ipsum et omnes quas habuit in campo fruges ab
 illa sententia sequestraret. Addidit etiam, quod bene placuit
 sibi quicquid pauperes inedia compulsi de suis ceperant fru-
 gibus, et quod residuum erat Domino commendavit. Quid
 ergo? Instantibus pertinaciter cæteris in stulto proposito suo,
 cum presbiter compulsus ferre sententiam inchoasset, tanta
 subito exorta est in aere tempestas, tonitruum scilicet ac ful-
 minis concussio, ventorum ac turbinum conflatio, pluviarum
 ac grandinum inundatio, quod quasi in momento turbine et
 flatu diabolico agitata, fruges in agris, armenta cum arboribus
 ac cæteris quibusque crescentibus et avibus in campis ita op-
 primendo contrivit, quod velut in curribus et in equis concu-
 cata et in terram comminuta² videbantur. Et quod admi-
 ratione dignum erat, nec porci, nec aves, nec aliquod
 genus animalis spicas vel grana, licet matura essent,
 voluerunt urgente tamen fame gustare. Visi sunt autem
 in aere,³ ingruente eadem tempestate, angeli Sathanæ in
 modum nigrorum satirorum volitantes, et per agros cur-
 sitantes, qui aeræ⁴ potestates credebantur, quibus conces-
 sum terræ et fructibus [nocere] fuerat, aerem perturban-
 tes. Sed cum justis ac piis stabilis semper sit inventa [divina]
 benignitas, vir ille simplex et justus cum, peracta tempestate
 omnibus vicinis suis nimis dampnosa, visitare pergeret agros
 suos, invenit prædia sua et jugera, licet inter terras aliorum
 permixta, ita ab omni tempestate intacta et illæsa, ut nullum
 in eis læsionis vestigium appareret. Unde omni luce clarius
 constat, quia sicut Deo gloria in excelsis canitur ab angelis,
 ita et in terra pax est hominibus bonæ voluntatis. Inchoavit

¹ Abbotsley, near St. Neot's, Hunts; Grosseteste had been rec-
 tor; see *Epistolæ R. Grosseteste*,
 pp. xxxiv., 26.

² *comminuta*] demersa, O. W.

³ O. W. ins. *sursum*. See the

introduction by Wendover into
 Baldric's account of the battle of
 Antioch, above, vol. ii. p. 88.

⁴ *aeræ potestates*] hujus tem-
 pestatis ministri fuisse, O. W.

autem hæc tempestas in finibus Bedefordiæ, et sic per insulam A.D. 1234. Helyensem et Northfolc ad orientem tendens in mare descendit. Sæviebant siquidem hoc anno multæ consimiles tempestates in locis diversis, quæ multis tam terribiles quam dampnosæ fuerunt; præcipue¹ in mense Julio, circa festum Sanctæ July 22. Mariæ Magdalænæ, tanta pluviarum irruerat inundatio, quod fœnorum cumuli omnes cum pontibus ligneis perierunt.

De discordia inter dominum Papam et Romanos exorta.

Eodem anno exorta est Romæ gravis dissensio inter domi- Quarrel
num Papam et cives Romanos his de causis. Usurpant sibi between
cives memorati ex antiquo jure, quod Romanus pontifex non the Pope
potest aliquem ex civibus excommunicare, vel urbem pro and the
quolibet excessu supponere interdicto. Ad hoc dicit summus Roman
pontifex, quod minor est Deo, sed² quolibet homine major; citizens.
ergo major³ quolibet⁴ cive, vel etiam rege, vel imperatore.
Et cum eorum sit pater spiritualis, debet et de jure potest
filios corrigere vel corripere delinquentes, ut sibi in fide
Christi subjectos,⁵ etiam deviare volentes in viam diri-
gere veritatis; unde de jure potest rationabilibus de causis
eos excommunicare, et civitatem interdicere. Item, potestates
urbis et senatores annum tributum exigunt ab ecclesia
Romana, quod eis tam ex novo quam ex antiquo jure Romani
pontifices persolvebant, de quo etiam semper usque ad istius
Papæ tempora in possessione fuerunt. Ad hoc dicit Papa,
quod si ecclesia Romana⁶ temporibus persecutionis, pro de-
fensione sua et pro bono pacis, aliquando majores civitatis in
donis gratuitis liberaliter respexit, non debet hoc in consuetu-
dinem trahi, quia illa sola consuetudo tenenda est, quæ jure
constat et ratione subnixa. Præterea, comitatum suum,
quod inauditum est nec antea factum, metis novis et

¹ præcipue . . . perierunt] "sed
"et hoc similiter notabile videtur,
"quod reliquæ frugum, quæ tempe-
"tate completa in agris remanse-
"rant, ita fœtidæ erant inventæ,
"quod non equus vel asinus, non
"bos aut porcus, non aucta vel
"gallina comedere illas voluerunt,
"cum sæpe eis fuissent ad come-
"dendum oblatæ," O. W.

² sed . . . major] et major ho-
minibus, O. W.

³ major] om. C.

⁴ quolibet cive] civibus Romanis,
O. W.

⁵ B. ins. in viam.

⁶ B. here carelessly repeats the
sentence above, "quod eis . . . Ro-
mana."

A.D. 1234. amplis, jubente senatore, voluerunt sibi appropriare; et appropriatum intitulare novis suprascriptionibus. Ad hoc respondit dominus Papa, quod infra metas illas continentur quædam prædia, et etiam civitates et castra, utpote Viterbium civitas et Altus¹ Mons castrum, quæ infra metas illas continentur, quas comitatui suo assignare præsumunt; sed alienum sibi ascribere et usurpare, injustum est. Et quod his omnibus majus est, Christus in cruce suo sanguine ita liberam fecit illam, quod nec portæ inferæ² prævalebunt adversus eam. His igitur et aliis de causis inter dominum Papam et cives Romanos lite contestata et præventilata, idem Papa cum suis cardinalibus exivit ab urbe et apud urbem Perusium³ moram facturus divertit. At Romani, contra eum invalescentes quædam ipsius ædificia in civitate prostraverunt, unde a⁴ Papa excommunicabantur; qui etiam ad sui adjutorium ipsum imperatorem attrahere⁵ moliebantur. Sed ipse potius contra eos congregavit exercitum copiosum, ut impetum reprimeret Romanorum. Tunc exercitus summi pontificis, cui præerat comes⁶ Tolosanus, quærens gratiam, et episcopus Wintoniensis, quem dominus Papa callide vocavit ad exercitum suum regendum, tum propter thesauri abundantiam, tum propter militandi peritiam, et exercitus imperatoris, simul convenientes, casalia eorundem Romanorum per girum urbis posita numero octodecim prostraverunt et vineas succiderunt; unde cives ipsi perturbati exierunt ab urbe octavo idus Octobris, viri, ut dicitur, armati centum milia, ut civitatem Viterbii, quæ ad jus domini Papæ spectabat, spoliarent et igne spoliata concremarent. Sed cum irrationabile vulgus civitatis absque disciplina militari exirent et agminibus incederent dissolutis, acies militares ipsius Papæ, quibus præerant instructi armis et viri bellicis negotiis exercitati, scilicet Cismontani et acies simul imperatoris ab insidiis prorumpentes, irruunt in Romanos, et ex eis magnam stragem, non tamen sine suorum læsione, fecerunt. Ceciderunt autem hinc

Quarrel
between
the Pope
and the
Roman
citizens.

Papa Gre-
gorius re-
cedit ab
urbe.

The
Roman
citizens
advance
against
Viterbo.

Strages
magna.

¹ Montalto, near Civita Vecchia.

² *inferæ*] inferi, C. W.

³ *Perusium*] Peresium, B.

⁴ *a Papa excommunicabantur*]

ab ipso Papa excommunicati fuerunt, O. W.

⁵ *attrahere . . . eos*] cum in sui favorem attraxerat, O. W.

⁶ Raymond VII.

inde ad triginta milia armatorum. Sed Romani tamen ma- A.D. 1234.
jorem perpersi sunt stragem, ut qui agminibus dissipatis ad Defeat of
suam civitatem præcipientes confugerunt. Exasperatum est qui- the Roman
dem cor eorundem Romanorum nimis adversus dominum Papam, citizens.
quia in illo conflictu de civitate multi nobiles corruerunt.
Duravit diu ista dissensio inter eos, sed Romani tamen cives
semper aleam Martis sibi contrariam invenerunt.

Eodem¹ tempore obiit Hugo Folioth Herefordensis antistes; f. 92 b.
et successit magister Radulphus² de Maidenestan, vir in lite- Bishops of
rali doctrina famosus, qui ab Eadmundo Cantuariensi archi- Hereford.
episcopo munus suscepit consecrationis.

Pertransiit autem annus iste fructibus omnibus The year
sterilis, fruges habens paucissimas, veruntamen bonas a sterile
et inopinabiliter respondentem, Anglia paucas, Gallia one.
pauciores, Gasconia vero fere nullas segetes afferente;
cum tamen annus huic anno proximus multas in
vere et æstate promississet, sed in autumpno pluvia
suffocatas fruges pauciores persolvisset.

Eodem³ anno capta est insula Majorc,⁴ Majorica dicta Capture of
ad differentiam Minoricæ, scilicet minoris insulæ, quæ Majorca
sita est inter Affricam et Marsiliam, Christianis nimis by James
nociva, scilicet a rege Arragoniæ et civibus Marsiliæ. I., king of
Aragon.

De Judæis qui puerum Christianum circumciderunt.

Anno Domini mcccxxv. Rex Anglorum Henricus tertius, Henry III.
anno regni sui decimo nono, ad Natale tenuit curiam suam at West-
apud Westmonasterium, præsentibus episcopis et principibus minster.
regni quam pluribus. Eoque⁵ tempore septem Judæi adducti Crime of
sunt coram rege apud Westmonasterium, qui in⁶ Norewico the Jews
puerum quendam, quem furto sullatum⁷ jam per annum a at Nor-
spectu Christianorum absconderant, circumciderunt, volen- wick.
tes eum crucifigere in solennitate Paschali. Sed super hoc
facto convicti, in regis præsentia confessi sunt rei veritatem,

¹ C. prefixes the heading "De
" morte Hugonis Foliot episcopi
" Herefordensis."

² Radulphus] Robertus, B. W.
and the Hist. Anglor. are correct;
O. is illegible.

³ Majorca was taken by James
I. on 31 Dec. 1229.

⁴ Majorc] om. C.

⁵ Eoque] Et eodem, O. W.

⁶ in Norewico] apud Norwicum,
O. W.

⁷ furto sullatum] furatum, O. W.

A.D. 1235. et sic de vita sua et membris in ipsius voluntate sub carcerali custodia remanserunt.

Death of Hugh de Welles, bishop of Lincoln. Robert Grosseteste succeeds, who is consecrated at Reading. Eodem tempore obiit¹ Hugo de Velles Lincolniensis episcopus, monachorum persecutor, canonicorum et omnium malleus² religiosorum, septimo idus Februarii, et sepultus est apud Lincolniam in ecclesia cathedrali, quarto idus ejusdem; cui successit³ magister Robertus cognomento Grosseteste, vir quidem⁴ nimis literatus, a primis annis scholis educatus; qui apud Radingum ab Eadmundo Cantuariensi archiepiscopo consecratus⁵ est tertio nonas Junii, reclamantibus monachis Cantuariensibus et allegantibus ne alibi consecraretur quam in ecclesia Cantuariensi. Sed id tandem⁶ hac vice permiserunt, ne labores et expensæ frustrarentur convenientium, ita tamen quod id⁷ in consequentiam amplius non traheretur.

S. de Segrave and R. Passelew reconciled with the king. Per idem tempus, post Purificationem beatæ Mariæ, concordati sunt cum rege Stephanus de Segrave et Robertus Passelew, sed regi mille marcis prius numeratis;⁸ nec tamen in pristinam regis gratiam, juxta spem suam, sunt recepti.

Election to the see of Rochester. Circa eisdem dies Henricus de Sanforde, Rofensis antistes, diem clausit extremum,⁹ sexto kalendas Martii; post cujus obitum monachi Rofenses elegerunt magistrum Ricardum de Wendene, virum in literali¹⁰ scientia eruditum; qui Eadmundo Cantuariensi archiepiscopo ad electionem confirmandam a præfatis monachis præsentatus, non fuit admissus; unde monachi domini Papæ præsentiam appellarunt.

Church of St. Julian (St. Alban's). Collata¹¹ est ecclesia Sancti Juliani in ipso tempore magistro Nicholao, auctoritate domini regis, quæ ipso tempore vacabat.

¹ An inverted mitre and pastoral staff are in the margin.

² *malleus religiosorum*] virorum religiosorum inimicus, O. W.

³ A mitre and pastoral staff are in the margin.

⁴ *quidem . . . educatus*] honestus et religiosus atque in lege divina sufficienter eruditus, O. W.

⁵ *consecratus est*] munus consecrationis suscepit, O. W.

⁶ O. W. *ins. fieri.*

⁷ *id . . . amplius*] ad consuetudinem de cætero, O. W.

⁸ *numeratis*] datis, O. W.

⁹ An inverted mitre and pastoral staff are in the margin.

¹⁰ *literal*] liberali, O. W.

¹¹ This, which is in the margin, is introduced into the text in C. after *marcas* in the next chapter (l. 12).

De morte Willelmi abbatis ecclesie Sancti Albani.

A.D. 1235.

Eodem anno, die¹ Sancti Mathie Apostoli, obiit² Willelmus Death of
 piæ memoriæ, abbas ecclesiæ Sancti³ Albani, postquam eandem William of
 rexerat⁴ annis viginti et mensibus fere tribus, et sepultus est Trumpling-
 tertio kalendas Martii, in capitulo monachorum. Quo sepulto ton, abbat
 incontinenti, scilicet eadem die, tres fratrum ad regem of St. Al-
 sunt destinati, ut ab eo impetrata libera rite eligendi ban's.
 facultate abbatem eligerent. Optinuerunt etiam fratres Feb. 24.
 a domino rege gratiam habendi totam domum suam
 in manu sua, exceptis excaetis et ecclesiarum dona-
 tionibus, a die obitus prædicti abbatis usque in an-
 num completum, pro qua optenta donaverunt monachi
 regi trecentas marcas. Deinde⁵ optenta⁶ a rege licentia
 abbatem eligendi, die⁷ Martis post Annunciationem beatæ March 27.
 Mariæ, convocatis nobilibus ecclesiæ membris, scilicet
 prioribus cellarum et omnibus qui debuerunt et volue-
 runt et potuerunt commode interesse, elegerunt solenniter Election of
 Johannem de Hertfordia, priorem de Hertfordia, monachum John of
 suum professum, in pastorem animarum suarum, virum pium Hertford
 et monachum ordinatum; qui regi præsentatus ab eo favo- as abbat.
 rabiliter est receptus Dominica in Ramis palmarum. Deinde⁸
 missi sunt duo monachi ejusdem ecclesiæ et clerici ad curiam
 Romanam, ad quam immediate spectat, ut electionem rite
 factam impetrarent a sede Apostolica confirmari, dominus
 Nicholaus de Len, et dominus Reginaldus Phisicus,⁹ et
 magister Galfridus de Langele clericus. Ubi sine diffi-
 cultate electione confirmata, cum benedictione Apostolica sunt
 reversi.¹⁰ Insuper approbata est forma electionis et pro-
 gressus negotii admirantibus cunctis, quod inter tot
 capita una fuit sententia et unanimis consensus; unde

¹ die] in crastino, O. W.; C. has
 Mathei for Mathie.

² An inverted mitre and pastoral
 staff are in the inner margin; the
 abbat is represented as dead in the
 outer.

³ Sancti] beati, W.

⁴ O. W. ins. *ecclesiam*.

⁵ W. ins. *conventus*.

⁶ optenta] impetrata, W.

⁷ die Annunciationem] in
 crastino Annunciationis, O. W. See
 below, p. 314, as to the day.

⁸ Deinde] Et tunc, W.

⁹ C. puts Reginald the last of
 these three, and adds "ad quem
 " immediate spectat, ut electionem
 " rite factam impetrarent a sede
 " Apostolica confirmari."

¹⁰ W. adds *in regionem suam*.

A.D. 1235. a multis dictum fuit in curia Romana et ab ipso

Papa quod non sine nutu Spiritus Sancti istud fuerat

Acts iv. 32. prosecutum. *Multitudinis enim credentium fuit cor*

Manner of *unum et anima una.* Et ut audientes non lateat, hæc
the elec-
tion at St.
Alban's. est consuetudo eligendi abbatem in ecclesia Sancti

Albani. Confessores scilicet tres vel quatuor jubentur
districte in virtute Spiritus Sancti, utpote qui cognos-
cunt corda et renes singulorum, ut ipsi eligant duodecim
de conventu fratres electos, scilicet fideles et peritos,
ut ipsi vel de seipsis, vel de ipso conventu ecclesiæ,
vel de cellis, unum idoneum eligant in abbatem. Ut
autem eorum electio et labor deliberativus super hoc
negotio irritus non habeatur, literas habent de conventu
penes se sigillo conventus roboratas, ut ipse conventus
illum, quem ipsi duodecim eligent in abbatem, sine
contradictione unanimiter suscipient et gratanter. Unde
series negotii sic prosecuta a summo pontifice et om-
nibus audientibus cum admiratione est commendata, et
facta examinatione auctoritate Apostolica confirmata.
Veruntamen, quia de persona electi Papæ non constabat,
dedit summus pontifex in mandatis Helyensi et Londo-
niensi episcopis, ut rite facta ex persona electi exami-
natione, eundem in abbatem confirmatum benedicerent,
plene in omnem tam spiritualium quam temporalium
administrationem instituentes. Post hæc autem, idem
electus facta examinatione, in crastino Nativitatis beatæ
Mariæ, in Dominica die, a Rogero Londoniense episcopo,
quia ambo negotium exequi non poterant, juxta manda-
tum Apostolicum benedictionem abbatis¹ suscepit. Legit
autem electus literas clausas et bullatas ante altare in-
dutus solempniter, quibus antea consimiles non vidimus,
scilicet professionem de² visitandis Apostolorum liminibus
de triennio in triennium, quod graviter accepimus.
Medio autem tempore, quo hæc omnia facta sunt, remansit
abbatia cum omnibus pertinentiis sub custodia conventus ex
regio³ beneficium, hospitalitate integra remanente.

The abbat
confirmed
and
blessed.

9 Sept.

*Hæc postea
plenius.*

¹ *abbatis*] om. C.

² *de*] et, B.

³ *regio*] regis, W.

Eodem anno Judæi privilegium¹ impetrarunt a pontifice Romano, ne a regibus aut principibus pro exactione pecuniæ turpiter tractarentur, vel in carcere traderentur.²

A.D. 1235.
Privilege
given to
the Jews
by Pope
Gregory
IX.

P[etrus] Wintoniensis episcopus Romam adit.

Per idem tempus, Petrus Wintoniensis episcopus ad mandatum domini Papæ Romam profectus est, instante solennitate Paschali, ut guerram ejus jam diu contra Romanos accensam ordinando³ juvaret. Novit enim eum summus pontifex pecunia abundare; sed [si] non abundaret, ministrante episcopatu Wintoniensi abundaturum; et maluit eum effundere thesaurum suum in suo obsequio quam alieno. Præterea,⁴ idem episcopus erat in obsequio regis Ricardi bellatoris magnifici, diebus adolescentiæ suæ, ubi plus didicit in bello dimicare et castra militum ordinare, f. 93. quam Evangelii semina prædicando seminare.

Bishop
Peter des
Roches
goes to
Rome to
assist the
Pope
against the
Romans.

De publica prædicatione.

Hoc denique anno, qui est annus octavus postquam constitutæ sunt trengæ decennales in Terra Promissionis inter Romanum imperatorem Frethericum et Babiloniæ Soldanum,⁵ facta est prædicatio crucis per orbem universum Christiana fide insignitum, ad commonitionem et instantiam domini papæ Gregorii, qui literas in diversas orbis partes sub hac forma direxit.

The
crusade
preached
by the
Pope's
direction.

Autenticum domini Papæ.

“Gregorius episcopus, servus servorum Dei, universis Dominis nostris Jesu Christi fidelibus per regnum Angliæ constitutis ad quos literæ istæ pervenerint, salutem et Apostolicam benedictionem. Rachel videns in veræ fidei cognitione principium accrescentium in salutem, et filiorum dexteræ pia mater sancta Romana ecclesia, cujus magna est quasi

Letter of
the Pope
urging the
crusade.
(See the
whole of
this above,
p. 280.)

¹ O. W. ins. *protectionis*.

² *traderentur*] ponerentur, W.

³ *ordinando juvaret*] ordinaret, W.

⁴ For this sentence O. W. have
“erat enim juvenis in obsequio
“Ricardi magnifici bellatoris atque

“Johannis regum Angliæ, cum
“quibus prius didicerat usum lorice
“quam pontificalis planetæ, et
“acies castrorum disponere quam
“verbum fidei prædicare.”

⁵ Malek-el-Kamel.

A.D. 1235. " mare de sume prolis internecone contritio, vocem lamenta
 Letter of " tionis, fletus, et luctus emisit hactenus, et emittit, quam
 Pope " audiri cupimus in excelso, ut per diem et noctem fidelium
 Gregory " oculi doloris lacrimam deducentes non taceant, et donec
 IX. urging " misereatur Dominus, non quiescant. Lamentatur autem,
 the cru- " quia domus cælestis panis, mons Syon, unde lex exiit, civitas
 sade. " Regis magni, de qua diota sunt multa gloriosa, terra quam
 " Dei Filius fuse pro nobis suo sanguine consecravit, regni
 " robur et pulchritudinem perdidit. Flet, quia, quondam,
 " libera, sub impiæ tyrannidis jugo servit. Luget, quia ubi
 " pacem multitudo militiæ cælestis cecinit, ibi pressura¹ gentis
 " immundissimæ scandala, simultates, et scismata suscitavit;
 " ac innovans exordia præliorum, misit ad desiderabilia ma-
 " num suam, sacerdotii et sacrorum ordinum pias leges, et
 " ipsius naturæ jura relegans a templo Domini, diversis ibi
 " spurcitiis et abominationibus introductis. Et ideo Jerusa-
 " lem, in suis derisa Sabbatis, obsorduit quasi polluta men-
 " struis inter hostes. Nam licet dudum carissimo in Christo
 " filio nostro Fretherico Romanorum imperatori semper Au-
 " gusto, Jerusalem et Siciliæ regi illustri, civitas eadem
 " præter templum Domini fuerit restituta, tamen quia Deus
 " omnipotens tunc magnificentius agere cum populo Chris-
 " tiano non adjecit, imperator prædictus treugas iniit cum
 " Soldano quarum terminus adeo est vicinus, quod tempus
 " medium præparationi vix sufficere creditur nisi ad quæque
 " necessaria per promptitudinem, spem, et fervorem Dei et fidei
 " festinetur. Ad cujus² ergo succursum nullum tædeat pere-
 " grinari, et pro patria certare cum spe victoriæ, pro corona
 " mori, pro vita, pro Illo sustinere ad tempus dura et tristia,
 " Qui confusione contempta, sputo conspersus, colaphis cæsus,
 " flagellis afflictus, spinis coronatus, coram Pilato sisti, tanquam
 " multorum criminum reus, [pertulit], ad ultimum crucifixus et
 " felle potatus, lancea perforatus, emittens cum clamore valido
 " spiritum, pro conditionis humanæ viribus reparandis, cursum
 " præsentis vitæ saturatus injuriis consummavit. Hic est
 " autem ut altius repetamus, Qui de Paternæ solio gloriæ,
 " cælis mirabiliter inclinatis, ad nostræ mortalitatis ima de-
 " scendens, non dedignatus est Deus homo, Creator creatura
 " fieri, suscipere Dominus formam servi, ut qui non potera-
 " mus per nostram justitiam sperare veniam, consecuti per
 " hæc gratiam inauditam, hæredes Dei, cohæredes autem
 " Christi, Divinitatis consortium, felicitatis æternæ partici-
 " pium sortiremur. Et licet per gratiam adoptati cotidie

¹ *pressura*] *pressure*, B.| ² *cujus*] *ejus*, O. W.

" causas ingratitudinis cumulemus, Ipse tamen abundat in A.D. 1235.
 " divitiis bonitatis, dum propter diversitatem voluntatum, vi- Letter of
 " rium facultatem, delinquentibus diversa pro tempore satis- Pope
 " faciendi genera contulit, varia medendi languoribus remedia Gregory
 " suscitavit, dum terram, in qua nasci, mori, et resurgere IX. urging
 " voluit, tam diu ad exercitationem fidelium ab infidelibus the cru-
 " detineri permittit, cum non sit abbreviata manus Domini, sade.
 " nec virtus ejus in aliquo diminuta; quin etiam,¹ sicut fecit
 " cuncta de nihilo, liberare valeat in momento. Sed illas
 " compassionis et dilectionis² gratias exquirat ab homine,
 " quibus ad omnis consummationis finem legisque plenitu-
 " dinem ostendendam Ipse prior homini perditio et dampnato
 " voluit adesse miseratus; qui nullatenus permisisset manus
 " impias contra pios³ adeo roborari, nisi et Suam vindicari de
 " nostra confusione providisset injuriam, et servari nostram
 " de Sua victoria disciplinam. Sub hac autem occasione delicti
 " plurimi satisfacere pro modo criminum aliter non valentes,
 " velut in profundo malorum penitus desperassent, nisi occur-
 " risset eis hæc tabula, nisi per hoc compendium suis positis
 " pro Christo animabus, consummati brevitate multorum tem-
 " porum spatia complevisset. Multi enim invenire locum ubi
 " steterunt pedes Domini cupientes, prius ad bravium sine
 " cursu vel⁴ potius ad coronam sine gladio pervenerunt; Illo
 " Suum remunerante militem, qui solam in oblatione consi-
 " derat voluntatem. Nos autem, de omnipotentis Dei miseri- Indulgen-
 " cordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum Ejus auctori- tia.
 " tate confisi, ex illa quam nobis, licet indignis, Deus ligandi
 " atque solvendi contulit potestatem, omnibus qui laborem
 " istum in propriis personis et sumptibus subierint, vel qui
 " viros idoneos cum suis expensis pro se destinaverint, sed
 " et illis qui in alienis expensis in propriis personis accesserint,
 " vel qui de bonis suis ad subventionem Terræ Sanctæ
 " congrue ministraverint, aut qui [circa] prædicta negotia con-
 " silium vel auxilium opportunum impenderint, plenam suorum
 " peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et
 " ore confessi, veniam indulgemus. Statuimus etiam ut om-
 " nes, sive clerici sive laici, post crucem assumptam sub beati
 " Petri ac nostra protectione securi et eorum bona omnia
 " permaneant, necnon sub archiepiscoporum, episcoporum, et
 " omnium ecclesiæ prælatorum defensione consistant, donec

¹ etiam] eam, O. W.

² dilectionis] dilatationis, B.;
dilationis, W.

³ pios] impios, B. W.: O. is
correct.

⁴ vel potius] et primo, B.; vel
post, O. W. See above, p. 283.

A.D. 1235. " de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur. In quo
 " utique termino, nullus cruce signatus sive a Judæis sive a
 " Christianis ad præstationem usurarum compellatur. Datum
 " Spoleti, ii. nonas Septembris, pontificatus nostri anno oc-
 " tavo."

Preachers
 appointed
 by the
 Pope for
 the crusade
 from the
 orders of
 Preachers
 and Mi-
 norites.
 S. Mark
 xvi. 20.

Assignati sunt autem prædicatores a domino Papa, in opus
 crucis et animarum oberrantium lucrificationem per
 orbem universum, fratres de ordine Prædicatorum ac Mino-
 rum, cum magistris in theologia perfectis, utpote magister
 Johannes de Sancto Albano oriundus, aliquando decanus
 ecclesiæ Sancti Quintini, postea thesaurarius ecclesiæ
 Saresberiensis, et alii viri discreti ac sancti, qui in opus
 Evangelii profecti prædicaverunt, ubique *Domino cooperante*
et sermonem confirmante sequentibus signis. Habuerunt autem¹
 ex mandato Apostolico provinciarum archidiaconos et decanos,
 qui in locis singulis parrochianos, viros et mulieres, convenire
 fecerunt, ita ut nullus remaneret, sub pœna anathematis, quin
 eorum prædicationibus interesset.

De quodam miraculo per prædicationem.

Miracle at
 Clare.
 f. 93 b.

Contigit autem hoc anno tertio idus Junii, in villa de Clare,
 ubi magister Rogerus de Lewes,² frater quidem de ordine Mi-
 norum, pro negotio crucis Evangelium in Dominica prædicavit,
 ut mulier quædam omni membrorum officio jam per triennium
 destituta, pœnam metuens excommunicationis, paucum³ quod
 habuit argenti cuidam viro sibi vicino contulit, qui eam in
 humeris suis ad locum veheret⁴ prædicationis. Ubi cum ge-
 mens jaceret et lugens quousque vir Dei prædicationem com-
 plevisset, motus compassione super gemitibus mulieris, quam
 lugentem jacere conspexit, accessit ad eam atque causam ad
 quid illuc venisset inquisivit. Quæ cum diceret, quod metu
 excommunicationis ad locum sermonis⁵ fuisset delata, præcepit
 ut iret in domum suam, nesciens quod membris omnibus esset
 dissoluta. Sed cum astantes vicini ejus testarentur, quod
 omnium erat usu membrorum jam elapso triennio privata,
 interrogabat si crederet quod Deus potens erat, ut sibi, si
 vellet, redderet sanitatem. Cui illa; "Credo, domine." Tunc
 vir Dei mulierem inter brachia complectens, levavit eam fidu-
 cialiter, et ait; "Sanet te Deus omnipotens, in Quem credis."
 Et cum mulier ad vocem jubentis se erigeret confidens in

¹ autem] siquidem, W.

² Lewes] Lawes, W.

³ paucum] parum, O. W.

⁴ veheret] portaret, O. W.

⁵ sermonis] prædicationis, W.

Domino, cœperunt ossa ejus et nervi cum compagibus A.D. 1235. dum surgeret crepare,¹ ut visum sit astantibus, quod omnia ossa ejus in frusta fuissent comminuta. Et sic mulier sanitati pristinae restituta abiit in domum suam, exaltans² et magnificans Deum qui talem servis³ suis contulit potestatem.

Forma electionis [abbatis] missa ad dominum Papam.

Cum hæc cum tempore evolvente elaberentur, nuntii electi et conventus ecclesiæ Sancti Albani, duo monachi, scilicet magister Reginaldus Phisicus, et dominus Nicholaus de Sancto Albano, ambo presbyteri, viri prudentes et compositi, cum suis clericis, magistro⁴ Galfrido de Langeleia et Galfrido focario serviente et aliis, habentes literas conventus procuratorias, iter arripuerunt versus curiam Romanam in octavis Paschæ, scilicet decimo septimo kalendas Maii, precibus omnium fratrum commendati.⁵ Hæ autem fuerunt procuraciones quas secum detulerunt; "Reverentissimo domino et patri in Christo carissimo G[regorio], Dei gratia summo pontifici, devoti filii sui, prior et conventus Sancti Albani, tam devotam quam debitam cum pedum osculo reverentiam. Noverit sanctitas vestra, quod nos fratres nostros et monachos, R[eginaldum] et N[icholaum], latores præsentium, cum literis nostris seriem electionis nostræ continentibus, quam in ecclesia nostra de fratre Johanne de Hertfordia, monacho nostro, fecimus canonice celebrari, ad pedes sanctitatis vestræ destinamus, ipsosque ad confirmationis munus a sede Apostolica petendum, et ad alia dictam electionem nostram contingentia expedienda, procuratores nostros constituimus; ratum et gratum habituri, quod per ipsos vel eorum alterum in dicto negotio ratione prævia fuerit expeditum. Valeat et vigeat

Fuller details of the election at St. Alban's.

Letters sent from the abbey to the Pope.

¹ *crepare*] ita subito crepitare, O. W.

² *exaltans*] exultans, W.

³ *servis suis*] servo suo, W.

⁴ *magistro . . . aliis*] Inserted in the margin. It is not in C.

⁵ B. repeats *arripuerunt*.

A.D. 1235. "sancta paternitas vestra semper in Domino." Venerunt igitur ad curiam Romanam apud Perusium. Et domino Papa humiliter salutato, formam electionis et rei gestæ seriem sub his literis contentam præsentaverunt; "Reverentissimo domino et patri in Christo carissimo G[regorio], Dei gratia summo pontifici, devoti filii sui, prior et conventus Sancti Albani, tam devotam quam debitam cum pedum osculo reverentiam. Cum ecclesia nostra per decessum venerabilis patris W[illelmi], bonæ memoriæ, quondam abbatis nostri, qui viam universæ carnis sexto kalendas Martii est ingressus, pastoris solatio existeret destituta, certificato super hoc domino nostro rege, ipsoque nobis eligendi licentiam concedente, nos prout potuimus citius et expeditius, volentes animarum periculis occurrere, et ecclesiæ nostræ indemnitatibus providere, his omnibus prius sub competenti data dilatione evocatis qui debuerunt et voluerunt poteruntque nostræ electioni commode interesse, ad eligendum nobis pastorem diem certum præfiximus, in crastino Annunciationis beatæ Virginis. Adveniente autem die, præsentibus his qui propter hoc fuerant evocati aliisque, tractare cœpimus et conferre. Et quia res prædicta eo die non potuit expediri, in crastino, ut de eodem tractaremus, ingressi sumus capitulum iterato, et ibidem post Dei clementiam super hoc misericorditer invocatam tractare cœpimus de præmisso. Et tandem in hanc eligendi speciem viris bonis de collegio nostro plenaria data fuerat potestas et collata, quod ipsi pro omnibus electionem nominarent, ratihabitione prius eisdem electoribus promissa, de persona per ipsos electa et ipsis postmodum nominata. Electores siquidem præmissi ad hoc officium, cum Dei timore accedentes, cum lacrimis et orationibus Dei invocantes auxilium, diligenter et discrete, sicut exitus indicavit, de hoc negotio tractaverunt, qui per omnia unanimiter et

Account of
the election
brought to
the Pope
at Perugia.

" concorditer post tractatus et collationes suas super A.D. 1235.
 " hoc habitas¹ nobis virum per omnia idoneum in Account of
 " abbatem patremque et pastorem elegerunt, et post- the election
 " modum ingressi capitulum, nobis quem elegerant of John of
 " nominaverunt, scilicet fratrem Johannem de Hertford, Hertford,
 " nostræ professionis monachum, inter nos ab antiquo as abbat of
 " religiose et irreprehensibiliter conversatum. Nos si- St. Alban's.
 " quidem ibidem unanimiter congregati in personam
 " illius, quem elegerant et nobis nominaverant, concor-
 " diter consensimus absque omni discordia seu contra-
 " dictione. Firmiter enim credimus, sancte pater, quod
 " idem electus nobis et nostro monasterio per omnia
 " sit idoneus, cum in ipso nihil cur eligi non deberet
 " sciamus reprobum, nec in eo aliquid deficere perpen-
 " dimus, quod canon exigit in electo. Hinc est, benig-
 " nissime pater, quare nos, qui filii vestri sumus et
 " immediate ad Romanum pontificem spectantes, vobis
 " in omni qua possumus supplicamus devotione, qua-
 " tinus Dei intuitu et ad levamen ecclesiæ nostræ,
 " quæ sub hac vacatura in magno navigat periculo,
 " sub sæculari custodia constituta, electo nostro absque
 " moræ dispendio officii sui confirmationem misericor-
 " diter impendatis. Nos autem, ut reverenda sanctitas
 " vestra de præmissis fidem habeat indubitata, si-
 " gillo capituli nostri de communi totius conventus
 " consensu has literas nostras patentes, et rei gestæ
 " seriem continentes, fecimus consignari."

*Rescriptum domini Papæ Helyensi et Londoniensi
episcopis.*

His autem literis diligenter inspectis, habita cum Directions
 fratribus deliberatione, concessit summus pontifex of the
 monachis juste postulata, laboribus eorum paterno Pope to
 affectu compatiendo, necnon unitatem ecclesiæ suæ the bishops
 of Ely and
 London.

¹ *habitas*] *habitis*, B.

A.D. 1235. concordem et discretum in hoc negotio processum colaudando. Et ne res aliqua parte progressionem usque ad finem careret laudabili, dedit, ut prædictum est, in mandatis venerabilibus Elyensi et Londoniensi episcopis, ut, examinata persona electi, benedictionis ei beneficium largirentur, vel alteruter, si ambo interesse non valerent, scribens eisdem sub hac forma:

Authenticum.

f. 94.

Letter of Pope Gregory IX. directing the bishops of Ely and London to confirm the election of John of Hertford to St. Alban's, if they find him fit; or if not, to cause a fresh election to be made.

" Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Elyensi et Londoniensi episcopis salutem et Apostolicam benedictionem. Monasterio Sancti Albani, Lincolnensis diocesis, quod ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinet, abbatis solatio destituto, dilecti filii prior et conventus ipsius monasterii, sicut accepimus, requisito prius, sicut moris est, assensu regio et optento, vocatis omnibus qui debuerunt, voluerunt, et potuerunt commode interesse, de abbatis futuri substitutione tractantes, post diversos tractatus quibusdam de collegio eligendi ei abbatem potestatem plenariam unanimiter contulerunt. Idem vero electores Deum habentes præ oculis, collatione super hoc et deliberatione habita diligenti, et Spiritus Sancti gratia invocata, dilectum filium fratrem Johannem de Hertford, ejusdem monasterii monachum, virum, ut asserunt, providum et discretum ac in spiritualibus et temporalibus circumspectum, et cum eis a puero laudabiliter conversatum, in abbatem eorum et patrem concorditer et canonice elegerunt. Quorum electionem solemniter publicatam universi et singuli approbantes, nobis per dilectos filios fratres Reginaldum et Nicholaum, monachos et nuntios suos, ac literas humiliter supplicaverunt, ut cum per eundem J[ohannem] grata ipsi monasterio in spiritualibus et temporalibus incrementa sperentur auctore Deo proventura, et rectis dispositionibus nihil debeat difficultatis afferri, electionem hujusmodi confirmare de benignitate sedis Apostolicæ dignaremur. Licet igitur prædicti nuntii

" sollicitè super hoc institerint et prudenter, et nos, A.D. 1235
 " pro eodem monasterio libenter quod cum Deo possu-
 " mus facere intendentes, electionem ipsam, examinatam
 " prout convenit diligenter, canonicam invenerimus
 " quoad formam, quia tamen de personæ meritis plenam
 " notitiam non habemus, fraternitati vestræ per Apo-
 " stolica scripta mandamus, quatinus quæ circa electi
 " personam inquirenda fuerint sollicitè inquirentes, si
 " eam sufficientem inveneritis ad ejusdem monasterii
 " regimen assumendum, præmissam electionem auctori-
 " tate Apostolica confirmetis, et electo faciatis eidem
 " obedientiam et reverentiam debitam exhiberi ac
 " munus benedictionis impendi, recepturi ab eo post-
 " modum pro nobis et Romana ecclesia fidelitatis
 " sollicitæ juramentum, juxta formam quam vobis sub
 " bulla nostra mittimus interclusam; alioquin ea rite
 " cassata, faciatis dicto monasterio de persona idonea
 " per electionem canonicam provideri; contradictores
 " per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita,
 " compescendo. Formam autem juramenti, quod ipse
 " præstabit nobis de verbo ad verbum, per ejus pa-
 " tentes literas suo sigillo signatas quam cito poteritis
 " per proprium nuntium transmittatis. Quod si non
 " ambo his exequendis potueritis interesse, alter ves-
 " trum ea nihilominus exequatur. Datum Perusii, sexto
 " idus Junii, Pontificatus nostri anno nono."

Redierunt nuntii et benedicitur abbas.

Impetratis autem his literis cum aliis sub bulla
 clausis, salutato domino Papa et fratribus, necnon et
 respectis, redierunt nuntii prædicti cum prosperitate
 post moram in curia factam per quindecim dies.
 Episcopus autem Londoniensis, alio se excusante, man-
 datum Apostolicum diligenter executus, examinatione
 rite facta, nihil reprobum in persona electi reperiens,
 munus solenniter benedictionis¹ eidem impendit, in

Return of
the mes-
sengers
from Rome.

The abbat
is blessed
by the
bishop of
London,
Sept. 9.

¹ See the confirmation in the Gesta Abbatum, i. p. 310, where the abbat's profession is also given.

A.D. 1235. crastino scilicet Nativitatis beatæ Virginis, in ecclesia Sancti Albani. Ubi apertæ sunt literæ inclusæ domini Papæ, quas, ut oportuit, electus in Abbatem benedicendus profitendo legit, in præsentia episcopi et audientia conventus et totius populi et cleri, sub hac forma:

*Professio
abbatum
exempto-
rum.*

" Ego Johannes, abbas monasterii Sancti Albani, ab hac
" hora in antea fidelis et obediens ero Sancto Petro
" sanctæque Apostolicæ Romanæ ecclesiæ et domino
" meo Papæ Gregorio, ejusque successoribus canonice
" intransitibus. Non ero in consilio aut consensu vel
" in facto, ut vitam perdant aut membrum, aut capi-
" antur mala captione. Consilium vero quod mihi
" credituri sunt,¹ per se aut per nuntios suos, sive per
" literas, ad eorum dampnum me sciente nemini pandam.
" Papatum Romanum et regalem² Sancti Petri, adjutor
" eis³ ero ad retinendum et defendendum, salvo ordine
" meo, contra omnem hominem. Legatum Apostolicæ
" sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo et in
" suis necessitatibus adjuvabo. Vocatus ad sinodum,
" veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditio.
" Apostolorum limina singulis trienniis visitabo aut
" per me aut per nuntium meum, nisi absolvar Apo-
" stolica licentia. Possessiones vero ad monasterium
" meum spectantes non vendam, neque donabo, neque
" inignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo
" modo alienabo, inconsulto Romano pontifice. Sic me
" Deus adjuvet et hæc sancta Evangelia."

*De adventu nuntiorum imperatoris, deque initio matrimonio
sororis regis Anglorum.*

Messen-
gers sent
by Frede-
rick II. to

Eodem anno, mense Febuario, venerunt apud Westmonasterium duo Hospitalarii Theutonicorum⁴ cum militibus et aliis nuntiis⁵ solempnibus, ab Fretherico Romanorum imperatore ad

¹ C. ins. aut.

² regalem] So the Gesta Abbatum, i. 311; regalis, B.; regulis, C.

³ eis] altered to ejus in C.

⁴ Hospitalarii Theutonicorum]

Written by Par. over an erasure. The MS. probably had *Templarii*, as W.

⁵ Peter de Vine was one.

regem Anglorum missi, ferentes literas ipsius auro bullatas, in A.D. 1235. quibus postulavit Hysabellam sororem regis sibi matrimonio ask the copulandam. Venientes autem septimo kalendas Martii ad princess regem, petierunt literarum et suæ postulationis responsum sibi Isabella in dari, ut regis voluntatem domino imperatori possent celeriter marriage. nuntiare. Rex autem Anglorum, super dicto negotio sollicitus, The king cum episcopis et regni sui magnatibus cœpit tractare per and nobles triduum; qui rem diligenter examinantes in hoc unanimiter consent. consenserunt, ut puella daretur imperatori. Et sic tertio kalendas Martii respondens, matrimonium petitum concessit. At nuntii The prin- cum postulassent ut sibi liceret puellam videre, misit rex cess is legatos fide dignos pro sorore sua ad turrem Londoniarum, brought to ubi sub vigilanti custodia servabatur. Quam reverenter apud the ambas- Westmonasterium perducentes in præsentia regis, puellam, sadors, vicesimum primum ætatis agentem annum, speciosam nimis, flore virginitatis insignitam, indumentis et moribus regiis decenter ornatam, nuntiis imperialibus exhibebant. At illi, cum in virginis inspectione visum aliquandiu recreassent, et eam imperiali thoro dignissimam in omnibus judicassent, con- and the firmaverunt matrimonium in animam imperatoris interposito marriage is juramento, offerentes ei ex parte ipsius imperatoris anulum confirmed by them. sponsalem. Quem cum in ejus digito posuissent, pronuntiave- runt eam imperatricem esse Romani imperii, communiter dicentes, "Vivat imperatrix, vivat." Deinde cum legati ea, quæ facta fuerant, sub omni festinatione imperatori per fideles internuntios intimassent, post Paschalem solemnitatem misit The arch- archiepiscopum Coloniensem¹ et Lovaniæ² ducem cum virorum bishop of nobilium multo comitatu in Angliam, qui, imperatricem ad Cologne and duke ipsum honorifice perducentes, matrimonium jam initiatum et of Louvain ratum procurarent, ut in cognitione carnali fieret consumma- sent to tum. conduct her to the emperor.

De nuptiali ornatu imperatricis et nobili apparatu ejusdem.

Erat autem istarum tantus apparatus nuptiarum, quod quasi Account regias vel imperiales divitias excedere videretur.³ Nam sub of her ipsius imperatricis dignitatem fabricata est corona opere sub- trousseau. tilissimo ex auro obrizo primo et purissimo et gemmis pretiosissimis.⁴ In anulis autem⁵ et monilibus aureis cum gemmis

¹ Henry of Molenarken.

² Henry I.

³ *videretur*] videbatur, W.

⁴ W. adds "in qua sculpti fuerunt
"reges quatuor Anglorum martyres

"et confessores, qui a rege ad suæ

"sororis animæ custodiam sunt

"specialiter assignati."

⁵ *autem*] siquidem, W.

A.D. 1235. pretiosis, in¹ scriniis et faleris, et aliis mulebribus ornamentis, necnon in copioso thesauro auri et argenti, et equis, et comitatu, quæ oculos intuentium² rapere solent in concupiscentiam,³ ut quasi impretiabilia viderentur, non tantum copiose, sed superaffluenter, ditabatur ab Anglia recessura.⁴ Vasa etiam omnia, tam vinaria, quam fercularia, ex auro et argento opere⁵ excogitato fabricata innumeralia resplenduerunt, quorum materiam superabat opus; immo etiam ollæ et vasa coquinaria, urcei et vasa vinaria, disci et vasa cibaria argentea nituerunt. Ad quorum omnium administrationem et custodiam tales deputati sunt ministri curiales, qui ipsi imperatrici et illius familiæ more regio ministrarent. Talibus autem et aliis multis puella a rege fratre suffulta honoribus et dotata muneribus remansit in custodia episcopi Exoniensis et Radulfi filii Nicholai, regis senescalli, virorum nobilium ac per omnia commendabilium, et aliorum generosorum⁶ de domestica regis⁷ familia, comitantibus matronis nobilibus et puellis generosis, qui omnes curialiter eruditi ad imperatricis sufficiebant obsequium, custodiam, et conductum. Et his in hunc modum dispositis, rex in die Sancti Johannis ante portam Latinam apud Westmonasterium tenuit solenne festum cum archiepiscopo Coloniensi et cæteris nuntiis imperatoris;⁸ et in crastino omnes apud Derteford⁹ iter arripiunt, rege comite, cum magno comitatu comitum ac baronum¹⁰ et aliorum nobilium. Equos autem tot ei et tales rex procuravit palefridos¹¹ nobiles et egregie faleratos, qui sufficiebant ad imperatricis honorem, dum sessores¹²

f. 94 b.

Her journey to the sea.
May 6.

¹ in . . . comitatu] decenter ornatis, ac cæteris ornamentis lubricis, peplis sericis et lineis, et rebus consimilibus, W.

² W. adds *et animos*.

³ W. adds "mulierum, ita deco-
rata resplenduit."

⁴ Two additional sentences follow in W. Coxe's Wendover, iv. p. 334.

⁵ opere . . . nituerunt] purissimo; et quod omnibus superfluum videbatur, ollæ omnes coquinæ, ma-

jores pariter, minores, ex argento fuere purissimo, W.

⁶ generosorum] virorum nobilium, W.

⁷ regis] illius, W.

⁸ imperatoris] imperatricis, B.

⁹ O. W. ins. *burgum*.

¹⁰ W. adds *conductu*.

¹¹ palefridos . . . faleratos] variis coloribus distinctos et suaviter portantes, W.

¹² W. adds "suos sine pedum
"offensione."

quadam delectabili ferebant suavitatem.¹ Cumque per Rofensem A.D. 1235. civitatem ad abbatiam de Feveresham convenissent, inde² Cantuariam profecti, ad sanctum Thomam archipræsulem et martyrem orationis gratia pervenerunt; ubi completo devotionis obsequio, ad portum Sandwicensem quasi tria equitum milia convenerunt. Miserat enim rex ad omnes abbatias circumjacentes, imperiose petens quemlibet abbatem, ut ad conducendum sororem suam ad mare equos cum assessoribus suis honorabiles accommodaret. Imperatrix She embarks at Sandwich. autem et archiepiscopus Coloniensis, cum cæteris viris nobilibus et matronis ad conductum ejus assignatis, quinto idus Maii naves ingressi, velis patentibus sese pelago commiserunt. Nec lacrimæ defuerunt cum frater a sorore, rex discessit ab imperatrice.

Quod imperatrix apud Coloniam salvo pervenit.

Navigantibus autem illis, post tres dies et totidem noctes, She lands at Antwerp, ostium Reni³ fluminis intraverunt, et completo unius diei et noctis cursu, apud Anevers applicuerunt, in terra scilicet juri imperiali subjecta. Quibus applicantibus occurrit innumera multitudo nobilium armatorum, ad custodiam imperatricis ab ipso imperatore transmissa, quæ diebus ac noctibus circa corpus ejus diligentes excubias celebraret. Erant enim quidam ex hostibus imperatoris regi Francorum confederati, ut dicebatur, qui imperatricem rapere moliebantur, ut matrimonium illud magnificum impedirent. Occurrunt etiam presbiteri omnes et clerici⁴ ex regionibus circumpositis cum processione sollempni in vestimentis pretiosis, cereis accensis, agminibus composite ordinatis, campanas pulsantes, et cantica lætitiæ modulantes; inter quos siquidem⁵ omnes artifices, et magistri cujuscunque generis musicæ artis cum suis instrumentis, qui in omni lætitia nuptiali per viam quinque dierum and thence goes to imperatricem apud Coloniam conduxerunt. Ubi cognito ipsius Cologne. adventu, exierunt ab urbe in occursum ejus ad decem milia civium, cum floribus et ornamentis⁶ variis ac festivis indu-

¹ A sentence in W. is omitted here. Coxe, iv., p. 335.

² W. adds *apud*.

³ i.e., the Scheldt.

⁴ *clerici*] cleri, C.

⁵ W. ins. *convenerunt*.

⁶ *ornamentis variis*] palmis, W.; C. has *palmis* expuncted.

A.D. 1235. mentis, qui in equis sedentes pretiosius¹ ad agiles² cursus calcaribus admonentibus cohercebant, dum et³ cannas et hastas, quas ferebat in manibus, in alterutrum, quasi in hastiludio, confregerunt. Advenerunt etiam per excogitatum ingenium naves, quasi remigantes per aridam, equis absconditis et tectis sericis coopertoriis illas trahentibus; in quibus navibus clerici suaviter modulantes cum organis bene sonantibus audientibus inauditas cum stupore fecerunt melodias. Appropians⁴ igitur civitati Coloniæ imperatrix,⁵ talibus intravit comitata tripudiis, ut tota illa nobilis civitas gaudio videretur redundare. Conduxerunt etiam eam duces ejus per principales plateas civitatis, contra ipsius adventum, tum propter nobilium Anglorum adventantium,⁶ tum ut sic gratia imperatoris aspiraret, multipliciter adornatas. Sed cum generosa⁷ imperatrix cognovisset, quod omnes et præcipue nobiles matronæ Colonienses,⁸ in solariis sedentes, et glomeratim in diverticulis vicorum convenientes, faciem ejus videre cupiebant, capellum suum ex capite cum⁹ peplo demisit, ut universi liberum in ipsius serena facie aspectum habentes¹⁰ oculos¹¹ cum stupore recrearent. In quo facto omnium intuentium animos in ipsius dilectionem adeo inclinavit, ut universi et singuli, laudantes et benedictes ipsius humilitatem cum pulchritudine admirabili, optimam successionis et posteritatis felicissimæ spem conceperunt. Hospitata est autem imperatrix in¹² nobili pa-

¹ *pretiosius*] Hispanicis, W.

² *agiles . . . cohercebant*] agilem eos cursum urgebant, W.

³ *et . . . hastas*] hastas et arundines, W.

⁴ *Appropians*] Appropinquans, C.

⁵ *imperatrix talibus*] talibus igitur imperatrix, W.

⁶ Sic; a word is omitted, perhaps *honorem*.

⁷ *generosa imperatrix*] illa, W.

⁸ B. ins. *q*.

⁹ *cum peplo*] et peplum, W.

¹⁰ *habentes*] haberent, W.

¹¹ *oculos . . . conceperunt*] qui, oculis in ejus inspectione aliquando recreatis, laudaverunt eam multum ex hoc facto, pulchritudinem illius et humilitatem plurimum commendantes, W.

¹² For the rest of this paragraph W. has "extra muros civitatis propter tumultum ejus, imperatoris ibi mandatam expectans."

latio¹ opere cementario constructo archiepiscopi, ubi per A.D. 1235. totam noctem choreæ puellarum canentium cum diversis instrumentis musicis perstrepebant, ut ipsa imperatrix ipso gaudio foveretur, glorians in medio juvenularum timpanistiarum. Nec defuit diligentia militum armatorum, super muros et in ipsa civitate propter hostiles insidias noctibus excubantium.

Quod imperator in imperatrice apud Wormesiam matrimonium initiatum consummaverit.

Tempore quo imperatrix apud Coloniam venit, imperator The erat bellicis expeditionibus implicatus contra filium suum peror, then Henricum regem Alemanniæ sibi rebellem. Sed pater at war with his son contra eum tam copiosum conduxit exercitum, ut simul et Henry, after his semel decem castra vallaret obsidione. In quorum uno fortis- submission, and simo cum filium obsedisset, ille patris metuens severitatem, attempt on his father's exivit de castro, et corruens in terram coram ipso, misericor- life, diam ipsius cum lacrimis et singultibus imploravit. Sed ille,² non adhuc spiritu conceptæ iræ maxime mitigato, vinculis³ filium jubens constringi, duxit eum secum apud Wormesiam.⁴ Laxatis autem vinculis, et loris ob regalem reverentiam aliquantis per dissolutis, dicitur filius patri venenum procurasse; super quo scelere accusatus, has him imprisoned at [Heidel- berg]. vinculis iterum durioribus mancipatus, traditur cuidam duci⁵ custodiendus, qui eum oderat inexorabili odio, quia totis nisibus eum proposuerat prædictus⁶ rex Henricus exhæredare; sed nunc revoluta rota fortunæ, traditur rex arbitrio ducis incarcerationandus. Misit igitur He sends for the imperator pro imperatrice, ut ad eum apud⁷ Wormesiam princess to properaret, postquam apud Coloniam per sex hebdomadas Worms, moram protraxisset. Archiepiscopus autem Coloniensis et epi-

¹ "In domo præpositi S. Gere-
" onia." Godef. Monach. Annales,
p. 400 (Struvè).

² W. adds *sine misericordia*.

³ *vinculis*] *vinculi*, B.

⁴ O. W. add "ubi cum illum sub
" arcta custodia commendasset."

⁵ This was Otho, duke of Ba-
varia, count Palatine of the Rhine.

⁶ *prædictus rex*] om. C.

⁷ *apud . . . properaret*] *veniret*
ibidem, W.

A.D. 1235. scopus Exoniensis, cum cæteris ad imperatricis conductum assignatis, iter cum ipsa aggredientes, ad imperatorem eam in omni pompa ac nuptiali lætitia septem dierum itinere perduxerunt. Quo cum pervenissent, suscepit eos imperator in magna lætitia et honore, quia supra modum sibi placuit decoris inspectio puellaris;¹ illam enim, ut crebrius

where the
marriage
takes place.

audivit, natura speciali quodam studio decoravit. Desponsavit ergo puellam ibidem, matrimonium initiatum consummando, solenniter imperator, xiii. kalendas Augusti, in Dominica; quæ si multum² placuit in specie corporali, multo plus placuit morum³ experientia, quam invenit prærogativa insignitam, et eloquentiæ perita facetia eruditam.

In festo desponsationis imperatricis Ysabellæ, sororis domini regis Angliæ, erant tam apud Maguntiam quam Wermesiam quatuor reges, et undecim duces, et triginta comites et marchiones, præter prælatos. Nocte vero prima qua concubuit imperator cum ea, noluit eam carnaliter cognoscere, donec competens hora ab astrologis ei nunciaretur. Consummata autem⁴ carnali commixtione summo mane, deputavit eam quasi prægnantem diligenti custodiæ, dicens ei, "Custodi te sapienter, quia habes in utero masculum." Et hoc idem pro⁵ certo significavit domino⁶ regi Angliæ fratri⁷ suo per episcopum Exoniensem et magistrum J. de Sancto Egidio, fratrem Prædicatorem. Et⁸ sic contigit; peperit enim masculum, cujus nomen Henricus.⁹ Nuptiis igitur diebus quatuor continuis magnifice celebratis, episcopus Exoniensis et cæteri, qui cum imperatrice advenerant, ab imperatore licentia impetrata, ad Angliam cum gaudio sunt reversi. Misit ergo imperator regi Anglorum tres leopardos, in signum regalis clipei, in quo tres leopardi transeuntes figurantur, cum

Her son
Henry.

f. 95.

Her Eng-
lish atten-
dants re-
turn home.

¹ *puellaris, illam*] puellæ, quam, W.

² W. adds *ei*.

³ *morum . . . eruditam*] in experientia thori, quam virginali puritate signatam invenit, O. W.

⁴ *autem*] igitur, C.

⁵ *pro certo*] om. C.

⁶ *domino*] om. C.

⁷ *fratri suo*] om. C.

⁸ Two hands are represented clasped, under a ring and crown.

⁹ This is an error. The eldest son was named Jordan; he died a baby. Henry was not born till some years afterwards.

aliis donariis pretiosis, quibus regiones non abundant occiden- A.D. 1235
tis; cui etiam contra regem Francorum promisit consilium et Aid pro-
auxilium opportunum, qui jura sua detinet violenter et promised to
injuste, præcipue in perniciem regis Lodowici et animæ against
dampnationem. Qui moriturus manifeste confessus est, France by
se inexpiabiliter peccasse in regem Anglorum, retinendo the em-
peror.
jura sua, et postea cum esset in Anglia, terram suam
redditurum; quæ omnia dissimulat rex Francorum nes-
cire, plus muliebri secutus consilium, quam normam
justitiæ, timorem Domini ultionum postponendo. Pro-
misit etiam imperator, ut ex tunc et deinceps regem
Anglorum præ cæteris mundi principibus specialius
quasi filiali amplexaretur dilectione. Remissis igitur
in Angliam fere universis utriusque sexus hominibus,
quos curia imperatricis in patria sua educaverat, impe- The em-
rator imperatricem quamplurimis Mauris spadonibus et press's
vetulis larvis consimilibus custodiendam mancipavit. attendants.

De generis nobilitate hujus imperatricis.

Erant autem in imperio Romano quibus nimis videbatur *Digressio*
indignum, quod imperator tam potens et in omnibus pollens *necessaria.*
divitiis, qui quasi dominus et moderator totius orbis extiterat,¹
sororem duxerit regis Anglorum. Sed cum omnibus sit notis- *Pedigree*
simum quod major dignitas est esse genere nobilem quam of the
divitem, sciendum est, hujus imperatricis patrem fuisse regem *empress.*
Anglorum Johannem; Henricum regem, qui nunc regnat in
Anglia, fratrem; avunculos reges magnificos Henricum et
Ricardum ac Britanniae comitem Galfridum; hi autem reges
generositate illustres dominabantur in Anglia et Hybernia,
unde reges fuerunt; in Normannia et Aquitannia, unde duces;
in Pictavia et Andegavia, unde comites; præter Turonicam et
Cenomanniam, Berri et Averniam, quæ ad eorum proprie-
tatem spectare tenentur. In his quoque regionibus septem
archiepiscopos habuerunt, cum regibus Scotiæ et Walliæ,
Hyberniæ et Moniæ insulæ subjectos; atque præter istos tot
episcopos, totque comites, barones, ac milites, quod quasi in-
numerabiles reputantur. Mater² autem hujus imperatricis ista- Her
rum terrarum omnium regina fuit; et duæ sorores illius, una³ mother,

¹ *extiterat*] extitit, W.

² Isabella of Angoulême.

³ Joanna, wife of Alexander II.

A.D. 1235. regina Scotorum, et altera ¹ Penbrocensis comitissa. Amittæ sisters, and quidem ipsius erant quinque, quarum primam ² duxit rex Hispaniæ Aldefonsus, de qua nata est Blanca Francorum regina, aunts.

de ³ qua ejus filius, qui regnat ⁴ in Gallia, Lodowicus; alteram ⁵ duxit Siciliæ rex Willelmus, ⁶ qui prole caruit, et illam dante rege Ricardo, duxit Reimundus comes Tholosanus; et ⁷ tertiam ⁸ dux Saxonie Henricus, de qua natus est Otho, postea Romanorum imperator, et frater ejus Henricus Saxonie dux et rex tandem Terræ Sanctæ. Quartam ⁹ vel illam reginam Siciliæ de qua prædictum est, secundum quosdam, duxit comes Tholosanus Reimundus, et quintam ¹⁰ comes Rotrodus Perticensis. His igitur et consimilibus ¹¹ imperatrix atavis edita regibus, ¹² patrem, ut dictum est, habuit regem Johannem, qui fuit filius magnifici regis Henrici, qui fuit filius Matildis quondam imperatricis, quæ fuit filia regis Anglorum Henrici senioris et Matildis reginæ. Hæc Matildis filia fuit Malcolmi regis Scotorum et sanctæ Margaretæ reginæ. Margareta filia fuit Eadwardi, quam genuerat ex Agatha sorore Henrici Romani imperatoris. Iste Eadwardus filius [fuit] Eadmundi regis Anglorum, qui Latus ferreum dicebatur; cujus pater fuit rex Etheldredus, cujus pater rex Eadgarus pacificus, cujus pater rex Eadmundus; cujus pater rex Eadwardus primus, cujus pater fuit illustris rex Anglorum Alfredus. Hujus genealogia in Anglorum historiis perducitur usque ad Adam primum parentem. Talibus autem imperatrix antecessoribus ¹³ procreata,

¹ Alienora, wife of William Marshal, and afterwards of Simon de Montfort.

² Alienora (2nd daughter of Henry II.), wife of Alfonso III. of Castile.

³ *de qua*] et, W.

⁴ *regnat*] regnavit, C.

⁵ Joanna (3rd daughter of Henry II.), wife of William II., king of Sicily, and afterwards of Raymond VI., count of Toulouse.

⁶ *Willelmus*] So Par. in the margin, where the whole of this insertion is; B. has Rogerus, as W., but it is expuncted; C. om. *rex*.

⁷ *et . . . natus est*] om. C.

⁸ Matilda, wife of Henry the Lion, duke of Saxony. She was the eldest of Henry II.'s daughters.

⁹ *Quartam . . . Reimundus et*] om. C. This is the above-mentioned Joanna, as Paris shows by his insertion.

¹⁰ This is an error. The wife of Rotrou III., count of Perche, was Mahaut, daughter of Theobald II., count of Champagne, and thus second cousin twice removed to a grand-daughter of Henry II.

¹¹ C. ins. *prædictis* in the margin.

¹² Hor. Od. I. 1.

¹³ *antecessoribus*] genitoribus, O. W.

imperialibus nuptiis¹ dignissima judicatur;² et sic cesset A.D. 1235. contra eam invidorum oblatrantium detractio.

"Hactenus invidiæ respondimus; attrahe lora
"Fortius, et giro, scribe, recurre tuo."³

*Excusatio
digressio-
nis.*

Eodem⁴ tempore cepit rex carucagium, scilicet duas marcas de⁵ caruca, ad maritagium sororis suæ Isabellæ. In cujus maritagio rex imperatori triginta milia marcarum sine ornatu imperatricis et corona impretriabili ipsius in brevi termino numeravit.

Continuatio materiæ.

Circa idem tempus, quidam clericus Henricus⁶ Cle- Henry
mens, nuntius procerum Hybernensium, dum minus Clement,
sapienter se gereret, jactitando se causam fuisse mortis boasting of
Ricardi comitis Marescalli, vocando eum proditorem et the death
cruentum inimicum regis et regni, miserabiliter Lon- of Richard
doniis, rege ibidem existente, est interfectus. De qua Marshal, is
morte, cum ab ipso etiam rege et aliis notaretur accu- slain in
satus Gilebertus Marescallus, plurimis argumentis suam London.
purgavit innocentiam.

Eodem⁷ tempore, procurante Waltero Carleolensi epi- Proposal of
marriage

¹ W. adds in omnibus.

² In the margin is "Dominus
"Rogerus de Wendoure prior ali-
"quando de Belvero hucusque cro-
"nica sua digessit. Incipit frater
"Mathæus Parisiensis." It is not
in C., where it is inserted above,
see p. 290, n. ³. O. W. ins. "Huc
"usque scripsit cronica dominus
"Rogerus de Wendovre.

"Cernis completas hic nostro
"tempore metas,

"Si plus forte petas tibi postera
"[postea, W.] nuntiet ætas."

Here end MSS. O. W. From this
point the history is the work of
Matthew Paris.

³ Ovid. Remed. Amoris, 397, 8,
where "curre, poeta" for "scribe,
"recurre."

⁴ Eodem . . . numeravit] This is
at the foot of the page. It is in-
serted in C. in the middle of the
last chapter.

⁵ de caruca] om. C.

⁶ Henricus Clemens] Interlined.
He was clerk of the justiciar of
Ireland, Maurice Fitzgerald. See
Shirley's *Royal Letters*, i., pp. 469,
470. C. prefixes nomine.

⁷ Eodem . . . elegantiam] In the
margin. After episcopo "Wig." is
faintly interlined in B.

A.D. 1235. scopo, rex Henricus III. sibi filiam¹ comitis, pontificis
 between the king and Jane, daughter of Simon count of Ponthieu. She is married to [Ferdinand III.] of Castile. fidei interpositione, cum juramento sibi² subarravit. Sed postea mutato animo et consilio, propter quasdam regis Francorum comminationes, a proposito resiliuit, ne³ pater exhæredaretur; quæ postea maritata est⁴ regi Castellæ Andefonso,⁵ propter sui elegantiam.

De novis decretalibus scilicet Gregorianis.

The new decretals of Pope Gregory IX.

His quoque temporibus, Gregorius Papa nonus videns decretalium tædiosam prolixitatem, sub quodam compendio eas eleganter abbreviatas et collectas sollenniter et autentice per totius mundi latitudinem legi præcepit et divulgari. Illas autem ab auctore ipsarum Gregorianas appellamus, sic incipientes, "Rex⁶ pacificus, etc." In quibus quædam innovavit, ne scilicet illegitimi⁷ prælatias vel ecclesiastica beneficia, nisi adepta a sede Romana legitimationis dispensatione, optineant; sciens inde curiæ Romanæ pro impetratione tali multa emolumenta provenire, sicut ex statuto Innocentii, pro dispensatione plurimorum beneficiorum optinendorum.

De peste Caursinorum.

The Caursin usurers.

Invaluit⁸ autem his diebus adeo Caursinorum pestis abominanda, ut vix esset aliquis in tota Anglia, maxime prælatus, qui retibus eorum jam non illaquearetur. Etiam ipse rex debito inæstimabili eis tenebatur obligatus. Circumveniebant enim in necessitatibus indi-

¹ This is Jane, daughter of Simon de Dammartin and Mary of Ponthieu.

² *sibi*] om. C.

³ *ne . . . elegantiam*] om. C.

⁴ B. repeats *postea*.

⁵ *Andefonso*] An error for *Ferdinando*.

⁶ This is the beginning of the

letter prefixed to the new decretals of Gregory IX. (See the edition Antv. 1648.)

⁷ B. adds *in*. It is erased in the Hist. Anglor.

⁸ A purse and a bond are represented hanging on a stick in the margin.

gentes, usuram sub specie negotiationis palliantes, et A.D. 1235. nescire dissimulantes, quod quicquid accrescit sorti, usura est, quocunque nomine censeatur. Manifestum est enim eorum accommodationes ab ordine caritatis sequestrari, cum non manum porrigant egentibus auxiliatricem, ut eis subveniant, sed circumveniant; non ut alienæ succurrant inediæ, sed ut suæ consulant avaritiæ, cum

Quicquid¹ agant homines intentio iudicet omnes.

Debitorum autem suos sub tali obligatione sibi obligaverunt :

Forma Causarum obligandi debitores, indies tamen ingravescentes.

" Universis præsens scriptum visuris, N. prior et
 " conventus N. salutem in Domino. Noveritis nos Their form of binding their debtors.
 " mutuo recepisse apud Londonias, pro nostris et ec-
 " clesiæ nostræ negotiis utiliter expediendis, ab illo N.
 " et illo N. pro se et sociis suis, civibus et mercatori-
 " bus civitatis N., centum et quatuor marcas bonorum
 " et legalium esterlingorum, tredecim solidis et qua-
 " tuor sterlingis pro marca qualibet computatis. De
 " quibus centum et quatuor marcis, nomine nostro et £ 95 6.
 " ecclesiæ nostræ, bene nos vocamus quietos et integre
 " protestamur pacatos; exceptioni non numeratæ, non
 " solutæ, et non traditæ nobis pecuniæ, ac etiam ex-
 " ceptioni quod dicta pecunia in usus nostros et ec-
 " clesiæ nostræ non sit conversa, omnino renuntiantes.
 " Quas prætaxatas centum et quatuor marcas sterlin-
 " gorum, prædicto modo et numero computandas, dictis
 " mercatoribus, vel uni ipsorum, vel eorum certo nuntio,
 " qui præsentem literas secum attulerit, in festo Sancti
 " Petri ad vincula, scilicet prima die mensis Augusti,
 " apud Novum Templum Londoniarum, anno Dominicæ

¹ The first half of the verse is from Juvenal i. 85.

A.D. 1235. " *intarnationis millesimo ducentesimo tricesimo quinto,*
 Form of " *per legitimam stipulationem*¹ *promittimus, et tenemur*
 binding " *nomine nostro et ecclesiæ nostræ nos integre solu-*
 their debt- " *turos et reddituros. Tali tenore adjuncto, quod si*
 ors used " *dicta pecunia prædictis loco et termino, sicut dictum*
 by the " *est, non fuerit persoluta et reddita, ex tunc in antea*
 Causains. " *semper transacto termino promittimus, et tenemur*
 " *per eandem stipulationem, dare et reddere prædictis*
 " *mercatoribus, aut uni eorum, vel eorum certo nuntio,*
 " *per singulos menses duos, pro singulis decem marcis,*
 " *unam marcam dictæ monetæ, pro recompensatione*
 " *dampnorum, quæ dampna et expensas ipsi mercatores*
 " *ex hoc possent incurrere vel habere, ita quod dampna*
 " *et expensæ et sors cum effectu peti possint, ut supe-*
 " *rius sunt expressa, et expensas unius mercatoris cum*
 " *uno equo et cum uno serviente, ubicunque fuerit*
 " *mercator, usque ad plenam solutionem omnium præ-*
 " *dictorum. Expensas etiam factas et faciendas pro*
 " *ipsa pecunia recuperanda reddemus et restaurabi-*
 " *mus eisdem mercatoribus, vel uni eorum, vel eorum*
 " *certo nuntio. Quam recompensationem dampnorum*
 " *interesse et expensarum promittimus dictis merca-*
 " *toribus in sortem dicti debiti nullatenus compu-*
 " *tari; ac non detinere dictum debitum sub prætextu*
 " *recompensationis memoratæ, contra voluntatem præ-*
 " *dictorum mercatorum, ultra terminum antedictum.*
 " *Pro quibus omnibus antedictis, firmiter et plenarie*
 " *adimplendis et inviolabiliter observandis, obligamus*
 " *nos et ecclesiam nostram, et successores nostros, et*
 " *omnia bona nostra et ecclesiæ nostræ, mobilia et*
 " *immobilia, ecclesiastica et mundana, habita et habenda,*
 " *ubicunque fuerint inventa, mercatoribus antedictis*
 " *et eorum hæredibus, usque ad plenam solutionem*
 " *omnium prædictorum, quæ bona ab eis precario no-*
 " *mine recognoscimus possidere. Et volumus super*

¹ C. ins. " dare et reddere prædictis mercatoribus."

“ omnibus antedictis ubique et in omni foro conveniri, A.D. 1235
 “ renuntiando pro omnibus antedictis, pro nobis et
 “ successoribus nostris, omni juris auxilio canonici et
 “ civilis, privilegio clericatus et fori, epistolæ Divi
 “ Adriani, omni consuetudini et statuto, omnibus literis,
 “ indulgentiis, privilegiis, pro rege Angliæ et hominibus
 “ regni sui a sede Apostolica impetratis et impetrandis,
 “ constitutioni *de duabus dietis*, beneficio restitutionis
 “ in integrum, beneficio appellationis et recusationis,
 “ literis inhibitionis regis Angliæ, et omni aliæ¹ excep-
 “ tioni reali et personali, quæ posset obici contra hoc
 “ instrumentum vel factum. Omnia ista promittimus
 “ fideliter observanda. In cujus rei testimonium, præ-
 “ senti scripto sigilla nostra duximus apponenda. Acta
 “ die² Sancti Ælphégi, anno gratiæ MCCXXXV.”

April 19.

Talibus igitur inextricabilibus vinculis debitores suos
 Causini constringebant. Qui, ut verbo alludamus, vere
 Causini, quasi causantes, vel capientes, et ursini nun-
 cupantur. Indigentes tamen primo sermonibus mellitis
 et mollitis alliciebant, in fine vero velut jaculo vulne-
 rantes; unde multi propter verba eorum subscripta
 arguta et a legibus extracta, causidicorumque cognata
 fallaciis, hæc non sine curiæ Romanæ conniventia fieri
 arbitrantur, illud evangelicum commemorantes; *Pru-*
dentiores sunt filii sæculi hujus quam filii lucis in
generationibus suis. Judæi quoque novum genus
 usuræ in Christianis comperientes Sabbata nostra non
 immerito deridebant.

Meaning of
the word
Causin.S. Luc.
xvi. 8.

Quomodo curia Romana Causinis favit.

Eodemque³ anno, episcopus Londoniensis Rogerus, vir
 quidem bene literatus et religiosus, cum intellexisset
 hos Causinos usuras sine erubescencia palam frequen-
 tare vitamque spurcissimam deducere, viros religiosos
 The bishop of London anathematizes the Causins, and ban-

¹ *aliæ*] alii, B.

² *die . . . mcccxxxv.*] etc., C.

³ This chapter is inserted in the margin.

A.D. 1235. variis injuriis fatigare, pecuniamque argumentose co-
 ishes them cervare, et multos juga eorum coactos subire, commotus
 from his est et iratus; et zelo justitiæ accensus, omnes illos
 diocese. quasi scismaticos admonuit, ut a tali enormitate, sicut
 animarum suarum salvationem diligerent, desisterent,
 poenitentiam agentes de commissis. Quod cum con-
 tempsissent, subsannantes et deridentes insuper et
 comminantes, episcopus armis accinctus justitiæ spiri-
 tualis, omnes tales generaliter involvit anathemate; et
 jussit præcise ac districte eos a civitate Londoniarum,
 quæ hactenus talis pestilentix fuit ignara, citius elon-
 gari, ne diocesis sua tali tabe macularetur. At ipsi
 tumentes et superbi, de Papali defensione confidentes,
 sine difficultate et moræ dispendio, in Romana curia
 impetrarunt, ut dictus episcopus, qui jam senuerat,
 valetudinarius et ægrotativus, citaretur peremptorie¹ in
 remotis partibus ultramarinis coram judicibus Causinis
 familiaribus, quos elegerant ipsi ad voluntatem suam,
 ut compareret super tali injuria mercatoribus papalibus
 irrogata responsurus. Episcopus vero malens patris
 verenda ut Sem tegere, quam ut Cam revelare, susci-
 tatum tumultum sedavit pacifice; et hæc sub dissimu-
 latione pertransiens, causam tam arduam sancti² Pauli
 patrocinio commendavit, qui cum de rigore fidei et
 justitiæ prædicaret, scripsit, dicens, *Etsi angelus vobis
 his contraria prædicaverit, anathema sit.*

They are
favoured
by the
Roman
court.

Gal. i. 8.

De insolentia Minorum.

Intrusion
of Fran-
ciscans and
Domini-
cans into
the terri-
tories of
some of
the larger
monas-
teries.

Eodem quoque tempore, quidam de fratribus Mino-
 rum necnon et aliqui de ordine Prædicatorum, impu-
 denter nimis, suæ professionis et ordinis immemores,
 in territoria aliquorum nobilium cœnobiolorum se clam
 ingesserunt sub prætextu officii sui adimplendi, et
 velut post crastinam prædicationem recessuri. Sed vel

¹ *peremptorie*] peremptorio, B. | ² *sancti*] sui, B. C. is correct.
 C. is correct.

infirmi-
tatem vel quippiam aliud simulantes, manserunt; A.D. 1235.
et fabricato ex ligno altari, superpositoque altariolo
lapideo¹ benedicto secum allato, missas clandestinas
demissa voce celebrarunt, confessiones multorum rece-
perunt etiam parrochialium in præjudicium presbite-
rorum. Dicebant namque se talem a domino Papa
suscepisse potestatem ut eis scilicet fideles, quæ suo
erubescunt sacerdoti confiteri vel dedignantur, quia
consimili peccato constringuntur, vel timent, quia te-
mulento, confiteantur; quibus injungant Minores poeni-
tentias et absolvant. Interim ad Romanam curiam
misso procuratore festino et diligenti contra religiosos,
in quorum debebant territorio, concessam impetra-
runt cum aliquo adjuncto beneficio mansionem. Quod
si forte adhuc eis satisfieri non videretur, in verba
contumeliosa et comminatoria proruperunt, ordinem
alium quam suum reprobantes, aliosque de numero
fore dampnandorum asserentes, nec parcere callo plan-
tarum suarum, donec thesauros adversariorum suorum
licet multos exhausissent. Unde in multis cedebant
eis religiosi, deferentes propter scandalum et propter
potentum offendiculum. Erant enim magnatum con-
siliatores et nuntii, etiam domini Papæ secretarii,
nimis in hoc gratiam sibi sæcularem comparantes.
Aliqui tamen in curia Romana contradictores inveni-
entes, obviis rationibus refrænati, confusi recesserunt,
dicente eis torvo vultu summo pontifice; "Quid est
" hoc, fratres? quo prorumpitis? Nonne professi estis
" paupertatem spontaneam, ut discalciati et inglorii
" peragrantes vicos et castella et loca remotiora, prout
" opus exigit, verbum Dei humiliter seminetis? præ-
" sumitis jam invitis dominis feodorum mansiones
" vobis usurpare? Jam videtur in magna sui parte
" religio vestra expirare, et doctrina refutari." Hoc
audito recedentes, modestius se habere cœperunt, qui

They are
rebuked by
the Pope.

¹ C. ins. *que*.

A.D. 1235. prius multiplicaverunt loqui sullimia gloriantes, et infra septa alterius arbitrio alieno morari et detineri recusantes.

Capture of Cordova by Ferdinand III. of Castile. Hoc¹ quoque anno Corduba, nobilis civitas Hispaniæ, a rege Castellæ capta est; fratre² admirabilis mundi occiso, cum innumerabili exercitu.

De morte Roberti filii Walteri.

Deaths of Robert Fitzwalter and Roger de Someri. Eodem vero anno in Adventu Domini, quidam nobilis baro, genere præclarus, armis strenuus, nomine Robertus filius Walteri, viam universæ carnis est ingressus.³ Et eodem tempore ablati sunt de medio Rogerus de Sumerico, elegantiae singularis, generis expectabilis, probitatis admirabilis, in annis suæ florentis juventutis. Et eodem tempore misit dominus imperator in signum dilectionis continuandæ regi unum camelum.

f. 96. Present of a camel by the emperor.

Quod rex Henricus III. in uxorem duxit Alienoram filiam Reimundi comitis Provinciæ.

Henry III. at Winchester. Anno Domini MCCXXXVI., qui est annus regis Henrici III. vicesimus, tenuit idem rex curiam suam ad Natale Domini apud Wintoniam, ubi cum gaudio festa Natalitia celebravit. Expectabat autem ardenti desiderio suorum adventum nuntiorum. Solennes enim nuntios viros prudentes in Provinciam ad Reimundum comitem ejusdem Provinciæ, cum literis præcordiale consilium suum continentibus de matrimonio contrahendo cum filia sua Alienora, destinavit. Erat autem ille prædictus comes vir illustris, et in armis strenuus; sed [per] prælia continua fere quicquid habuit ex ærario

He had sent to ask Alienora, daughter of Raymond Berenger IV., count of Provence, in marriage.

¹ Hoc . . exercitu] In the margin. Cordova was taken on 26 June 1236.

² This "brother of the emir of the world" seems to be intended

for Aben Hud. See Mariana, *Hist. Hispan.*, xii. cap. 18. See below, under the year 1237.

³ His shield reversed is in the margin.

ventilavit. Duxerat autem idem comes in uxorem A.D. 1236. filiam comitis Sabaldie Thomæ jam mortui, sororem comitis Sabaldie adhuc viventis Amidei, miræ pulchritudinis mulierem, nomine Beatricis. Quæ ex viro suo prædicto comite R[eimundo] prolem suscepit decoris expectabilis filias, quarum primogenitam rex Francorum Lodowicus matrimonio sibi copulavit, nomine¹ Margaretam, hæc omnia nuntiante J[ohanne] de Gatesdene clerico. Unde et consequenter natu minorem virginem speciei venustissimæ, jamque duodennem, rex Anglorum in uxorem sibi dari per prædictos nuntios postulaverat. Et ad hunc favorem exequendum præmiserat Ricardum priorem de Hurle secrete, qui negotium fideliter et diligenter cum effectu prosequabatur. Quod postquam regi rediens intimaverat, remisit rex alios nuntios simul cum eodem priore, scilicet Hugonem Elyensem et R[adulphum]² Herefordensem episcopos, et fratrem Robertum de Sanfordia, magistrum militiæ Templi, ad comitem prænominatum. Qui ad eum in Provinciam profecti, cum summo honore et reverentia sunt recepti, et filiam ejusdem, scilicet Alienoram, regi Anglorum matrimonio associandam, de manu ejus susceperunt, sub ducatu tamen domni Willelmi electi Valentie, avunculi ejusdem puellæ, viri præclari et elegantis, comitis³ quoque Campaniæ, regis Angliæ consanguinei, adducendam. Quod postquam rex⁴ Navarriæ cognovisset, audiens eos transitum facturos per fines suos, occurrit lætabundus; et fuit eis dux et comes per totam terram suam, scilicet quinque dietas et amplius; et ex innata sibi munificentia eos exhibuit in expensis tam in equis quam hominibus. Erant autem plusquam trecentas

She is sent under the conduct of William elect of Valence.

Her progress to England.

¹ *nomine . . . clerico*] In the margin.

² *Radulphum*] ob. is incorrectly interlined in B. C. has *R* only.

³ *comitis . . . consanguinei*] In the margin. This is Theobald IV.,

count of Champagne, and king of Navarre.

⁴ *i. e.* Theobald, the above-mentioned count of Champagne. Paris must have forgotten their identity, when he made the addition in the previous line.

- A.D. 1236. equitaturas jam habentes sine plebe quæ eos sequebatur numerosa. Cum autem in terminos Francorum pervenissent, per conductum regis Francorum et reginæ sororis puellæ desponsandæ, necnon et Blanchiæ matris regis Francorum, non tantum liberum, sed honorificum transitum optinebant. Intrantes igitur mare in portu Santwici,¹ velis sinuosis ante expectatum² ad portum Doveriæ rapido cursu pervenerunt. Applicantibus igitur prospere et Cantuariam venire properantibus occurrit dominus rex, et in adventantium amplexus ruit nuntiorum. Et visa puella, sibique accepta, apud Cantuariam eandem desponsavit, solempnitatem desponsalium archiepiscopo Cantuariensi Ædmundo, simul cum episcopis qui advenerant cum puella, et aliis magnatibus, nobilibus, cum prælatis, decimo nono kalendas Februarii, peragente. Decimo quarto autem kalendas ejusdem venit dominus rex apud Westmonasterium; et in crastino, scilicet die Dominica, facta ibidem solempnitate inaudita et incomparabili, portavit³ coronam, et coronata est regina Alienora.⁴ Desponsata⁵ fuit igitur regi H[enrico] III. Cantuariæ. Nuptiæ vero celebratæ Londoniis apud Westmonasterium die sanctorum Fabiani et Sebastiani.
- She lands at Dover, and is met by the king at Canterbury, where they are married by archbishop Edmund,
- Jan. 14.
- She is crowned at Westminster.
- Jan. 20.

De regio apparatu solempnitatis nuptialis.

Account of the nuptial banquet, and the queen's reception in London. Convenerat autem vocata ad convivium nuptiale tanta nobilium multitudo utriusque sexus, tanta religiosorum numerositas, tanta plebium populositas, tanta histrionum varietas, quod vix eos civitas Londoniarum sinu suo capaci comprehenderet. Ornata est igitur civitas tota olosericis et vexillis, coronis et pallis, cereis et lampadibus, et quibusdam prodigiosis ingeniis

¹ i. e. Witsand (Wissant, *Pas de Calais*).

² *expectatum*] om. C.

³ B. ins. *rex*, but it is expuncted.

⁴ In the margin are two hands clasped below a ring and crown.

⁵ *Desponsata* . . . *Sebastiani*] In the margin. It is not in C.

et portentis, plateis omnibus a luto, fimo, et stipitibus, A.D. 1236. et omni offendiculo emundatis. Cives autem Londonienses, obviam tum regi tum reginæ occurrentes, ornati et phalerati

Certatim celeres experiuntur equos.

Et eadem die cum a civitate ad Westmonasterium proficiscerentur, ut ministerium pincernæ, quod ad eos ex antiquo jure spectare dinoscitur, regi in coronatione sua persolverent, sericis vestimentis ornati, cicladibus auro textis circumdati, excogitatis mutatoriiis amicti, insidentes equos pretiosos, lupatis et sellis novis refulgentes, dispositis per ordinem agminibus incesserunt. Ferebant autem trecentas et sexaginta cuppas aureas vel argenteas, tubicinibus regis præviis et tubis canentibus, ita ut intuentibus talis tamque mirabilis novitas stuporem laudabilem generaret. Archiepiscopus¹ The coronation. autem Cantuariensis, ex jure ad eum specialiter spectante, coronationis officium celebriter consummavit, assistente ei Londoniensi episcopo pro decano, episcopis aliis in stationibus suis secundum suum ordinem collocatis; similiter et omnibus abbatibus, quibus præponebatur, sicut de jure præponendus est, abbas Sancti Albani. Quia sicut prothomartyr Angliæ beatus Albanus primus est inter omnes martyres Angliæ, ita et ejus abbas inter omnes abbates Angliæ primus sit ordine et dignitate, sicut ejusdem ecclesiæ autentica privilegia protestantur. Magnates autem, quæ sua erant ex antiqua² consuetudine et jure antiquo in regum coronationibus, exercebant. Similiter et quidam cives aliquarum civitatum officia, quæ sibi de jure antecessorum suorum competeabant, consummaverunt. Comite Cestriæ gladium Sancti Ædwardi,³ qui Curtein dicitur, ante regem bajulante, in signum quod comes

¹ Two groups of the bishops and abbats are represented in the margin.

² *antiqua*] So altered above the line from *avita*.

³ Arms holding the sword and sceptre are represented in the margin.

A.D. 1236. est palatii, et regem si oberret habeat de jure potestatem cohibendi, suo sibi, scilicet Cestrensi, constabulario¹ ministrante, et virga populum, cum se [in]ordinate

Hæc omnia in consuetudinario Scaccarii melius et plenius reperientur.

f. 96 b.

ingereret, subtrahente; magno marescallo Angliæ, scilicet comite de Penbroc, virgam ante regem bajulante, et tam in ecclesia, quam in aula, iter regi præparante, et in mensa regale convivium cum convivis disponente; custodibus vero Quinque Portuum pallam super regem cum quatuor hastis supportantibus, quod tamen tunc scrupulo contentionis penitus non carebat; comite autem Legrecestræ regi pransuro in pelvibus aquam ministrante; comite Warenniæ officium cuppæ regalis loco comitis Harundelliæ supplente, eo quod adolescens adhuc fuerit idem comes Harundelliæ, nec adhuc gladio cinctus militari. Ex² officio pincernæ fuit magister Michael Belet, comite Herefordiæ ministerium marescalciæ in domo regis peragente, Willelmo de Bello Campo officium elemosinariæ consummante. Justitiario forestæ fercula a dextris regis in mensa disponente, licet obice cujusdam contradictionis non prævalentis primo impediretur; civibus Londoniarum merum abundanter cum vasis impretiabilibus undique largientibus; Wintoniensibus coquinæ et dapium curam gerentibus; et aliis secundum statuta antiqua quæ sua erant procurantibus vel procurare vendicantibus. Unde ne exorta contentione lætitia nuptialis nubilaretur, salvo cujuslibet jure, multa ad horam perpessa sunt, quæ in tempore oportuno fuerant determinanda. Officium³ cancellarii Angliæ et omnia officia ordinata sunt, quæ⁴ regia sunt, et assisa in scaccario. Unde cancellarius, camerarius, marescallus, constabularius, sibi ibidem sedem sumpserunt sui ratione officii, sicut barones omnes in sui creatione fundamentum in civi-

¹ John de Lacy, Earl of Lincoln.

² *Ex . . Belet* In Paris's small hand in the margin.

³ *Officium . . sortitur*] This is in the margin, repeated from above, v. p. 296, n. ⁴.

⁴ *quæ regia sunt*] regia, C.

tate Londoniarum, unde quilibet eorum suum ibi locum sortitur. Splenduit igitur solempnitas generalis, clero ac militia laudabiliter ordinata. Abbas vero Westmonasterii¹ aquam benedictam aspersit; thesaurario patenam, vices agens subdiaconi, bajulavit. Quid in ecclesia seriem enarrem Deo ut decuit reverenter ministrantium? Quid in mensa dapium et diversorum libaminum describam fertilitatem redundantem? Venationis abundantiam, piscium varietatem, jocularum voluptatem, ministrantium venustatem? Quicquid mundus potuit effundere voluptatis et gloriæ eminus ibi demonstrabat.

A.D. 1236.
The coronation.

De inundationibus pluviarum tunc abundantibus.

Circa idem tempus abundabant adeo inundationes pluviarum per duos menses et amplius, scilicet Januarium et Februarium et partem Martii, quantum² non se meminerat aliquis prævidisse. Circa enim festum Sanctæ Scholasticæ, luna existente nova, intumuit adeo mare occurrentibus obviam torrentibus fluvialibus, quod fluvii omnes, præcipue in mare cadentes, vada reddiderant intransmeabilia, ripas solitas transcendentem; pontes quoque occultantes, molendina cum stagnis dissipantes, terras cultas cum seminibus, prata cum arundinetis obruerunt. Inter cætera quoque insolita Tamensis fluvius consuetos terminos transgressus, et palatium magnum apud Westmonasterium ingressus, se dilatando aream cooperuit, ut etiam cimbis in medio aulæ quidam navigare potuerant,³ et equos ascendentes ad thalamos transmearent. Et aqua in cellariis prorumpens vix eruderari potuit et exhauriri. Signa autem tempestatis quæ præcedebant⁴ tunc demum minarum suarum prætendebant argumenta. Audiebatur enim tonitrus hye-

Heavy rains.
Floods on Feb. 10.

Nota non prævisum.

De signis quæ præcesserant.

¹ Richard of Barking.

² quantum] quantam, B.

³ potuerant . . . transmearent]
Written by Par. in the margin.

⁴ B. repeats tempestatis.

A.D. 1236. malis die scilicet Sancti Damasi. Et videbatur juxta
 Dec. 11. solem quidam sol nothus collateralis die Veneris
 Mock-sun.
 Dec. 12. proxima post conceptionem Sanctæ Mariæ.

De quodam nuntio imperatoris.

The emperor sends an embassy, requesting that Richard of Cornwall may be sent to him to make war on the king of France.

As he is heir to the throne, this is refused.

Consummato autem cum gaudio nuptiali convivio, rex recedens a Londoniis venit Meretonam, ut ibi revocati magnates, audito recenti imperatoris mandato, una cum rege de regni negotiis contrectarent. Nuntii enim ab imperatore directi ad regem venientes eidem mandata cum literis detulerunt, ut scilicet dominus rex fratrem suum Ricardum comitem Cornubiæ ad ipsum imperatorem mittere non differret, ut ipse, cujus circumspectam prudentiam fama late prædicaverat, super regem Francorum militaret. Quia dominus imperator in adjutorium illius omnes vires imperiales adhiberet, et hoc adeo abundanter, quod rex Anglorum non tantum jura sua transmarina recuperaret, sed restauratis omnibus fines pristinos undique dilataret. Audiens autem rex simul et magnates ibi congregati, præhabita deliberatione, responderunt, quod non esset tutum neque consultum, tam tenellum ætate extra regnum mittere et dubiis casibus guerræ ac periculis exponere, cum unicus et manifestus hæres regis et regni comprobetur, et spes omnium in ejus sinu post regem reponatur. Rex enim, quamvis uxoratus, liberis caret, et uxor ejus regina, utpote juvencula, utrum sit fœcunda an sterilis ignoratur. Sed si placeret excellentiæ imperiali alium quem vellet eligere strenuum ac nobilem de majoribus regni ad hoc vocare, mandatis ejus obtemperantes, rex et omnes amici et subjecti ejus quicquid possent adjutorii effundere non dissimularent. Nuntii autem hæc audientes ad dominum suum redierunt, audita relaturi.

• *De quibusdam legibus novis.*

A.D. 1236.

Diebus etiam eisdem rex Henricus III., pro salute animæ suæ et emendatione regni sui, spiritu ductus justitiæ et pietatis, quasdam novas leges constituit, et constitutas per regnum suum inviolabiliter jussit observari.

New laws
esta-
blished.
Jan. 23.

*Statuta regis Henrici III. apud Meretonam scilicet
in crastino Sancti Vincentii.*

Primo, de viduis, quæ post mortem virorum suorum expelluntur de dote sua vel habere non possunt dotem suam et quarentenam suam sine placito, videlicet; quod quicumque deforciaverit eis dotem suam de tene-
mentis, de quibus viri earum obierunt saisiti, et ipsæ viduæ postea per placitum dotem suam recuperaverint, et ipsi de injusto deforciamiento convicti fuerint, red-
dant eisdem viduis dampna sua, scilicet ad valorem totius dotis illas contingentis a tempore mortis virorum suorum usque ad diem quo ipsæ per judicium seisinam recuperaverunt, et nihilominus ipsi deforciatores sint in misericordia regis. Item, omnes viduæ de cætero legare possunt omnia blada sua in terra, tam de doti-
bus suis quam de aliis terris et tenementis suis, salvis servitiis dominorum, quæ debentur de dotibus et aliis tenementis. Item, si quis fuerit disseisitus de libero tenemento suo et coram justitiariis seisinam suam re-
cuperaverit per assisam novæ disseisinæ, vel per cogni-
tionem eorum disseisinam fecerint, et disseisitus seisi-
nam suam per vicecomitem habuerit, si idem disseisia-
tores post iter justitiarum vel infra iterum eos disseisia-
verunt, et inde convicti fuerint, capiantur et in prisona domini regis detineantur, quousque per dominum regem per redemptionem vel alio modo de-
liberentur. Et hæc est forma qualiter tales convinci debeant: videlicet, cum conquerentes ad curiam vene-

Laws of
Merton.
Damages
to widows
on a writ
of dower.

Widows
may be-
queath the
corn on
their lands.

Punish-
ment in
cases of
redisseisin.
f. 97.

See the
Statutes of
the Realm,
I. 1, where
these are
given
(much
more fully)
from MS.
Cotton.
Claudius
D. 2, and
collated
with other
MSS.

A.D. 1236. rint, habeant breve domini regis vicecomiti directum,
 Laws of in quo contineatur eorum narratio de disseisina facta
 Merton. super disseisina, et ideo mandetur vicecomiti quod,
 Proceed- assumptis secum custodibus placitorum coronæ et aliis
 ings to be taken by the sheriff. legalibus militibus, in propria persona sua accedat ad
 tenementum illud vel pasturam, de quibus facta fuit
 querela, et coram eis per primos juratores et per alios
 vicinos et alios legales homines diligentem faciant inde
 inquisitionem, et si ipsum disseisitum invenerint, sicut
 dictum est, tunc fiet secundum prædictam provisionem ;
 sin autem, tunc sint conquerentes in misericordia do-
 mini regis, et alius quietus recedat. Eodem modo fiat
 de illis, qui seisinam recuperaverint per assisam mortis
 antecessoris. Eodem modo fiat de omnibus tenementis
 recuperatis per juratas in curiâ domini regis. Item,
 quia multi magnates Angliæ feofaverunt milites et li-
 beros tenentes suos de parvis tenementis in maneriis
 suis, conquesti sunt quod commodum suum facere non
 possunt de residuo maneriorum suorum, sicut de
 vastis boscis et pasturis, sicut ipsi feofefati sufficien-
 tem possent habere pasturam prout pertineret ad tene-
 menta sua, ita provisum est et concessum, quod hujus-
 modi feofefati a quibuscunque de cætero asseisinam
 novæ disseisinæ deferant, si coram justitiariis cognove-
 rint quod sufficientem pasturam habeant, quantum
 pertinet ad tenementum suum, et liberum ingressum
 et egressum de tenementis suis usque ad pasturam
 illam, inde sint contenti ; et illi, de quibus tales con-
 questi fuerint, quieti sint de eo quod commodum suum
 de terris vastis et boscis et pasturis suis fecerint. Si
 autem dixerint, quod sufficientem pasturam non habue-
 rint, vel sufficientem ingressum vel egressum, tunc
 inquiretur veritas per assisam. Et si per assisam
 recognitum fuerit, quod in aliquo [fuerit] impeditus¹

Common
of pasture
by free-
holders
within the
manors of
lords.

¹ *impeditus*] impedimento, B.

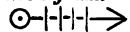
[eorum] ingressus¹ vel egressus, vel quod non habeat A.D. 1236.
sufficientem pasturam, sicut prædictum est, tunc re- Laws of
Merton.
cipiet seisinam suam per visum juratorum; ita quod
per discretionem et sacramentum ipsorum conquerentes
habeant sufficientem pasturam et ingressum et egressum
sufficientem, in forma prædicta. Et disseisiatore sint
in misericordia regis et dampna reddant, sicut ante
istam provisionem reddi solet. Si autem recognitum fu-
erit per assisam, quod conquerentes habeant sufficientem
pasturam cum libero ingressu et egressu, sicut prædictum
est, tunc licite faciant alii commodum suum de residuo,
et recedant quieti.

De usuris.

Item concessit dominus rex ex consensu magnatum, Usuries not
to run
against
minors.
quod de cætero non currant usuræ contra minorem a
tempore mortis antecessoris sui, cujus hæres ipse fuerit,
usque ad legitimam ætatem suam. Et propter hoc,
non remaneat solutio debiti principalis. Item de male- Trespas-
sers in
parks, &c.
factoribus in parcis et vivariis tractatum fuit, quali
pœna puniri debeant, sed nondum discussum fuit, quia
magnates petierunt prisonam suam propriam de male-
factoribus quos caperent in parcis et vivariis suis; sed
dominus rex non concessit hoc eis, et ideo fiat sicut
prius.

*De quodam scripto misso ad dominum Papam de
lege Machometi.*

Instantibus itaque eisdem temporibus, missum fuit Utile sed
imperti-
nens His-
toria An-
glorum
usque ad
hoc signum.
quoddam scriptum domino² Papæ, scilicet³ Gregorio
nono, de partibus orientalibus, per prædicatores partes
illas peragantes. Quod cum ad multorum audientiam
pervenisset, error, immo furor Machometi prophetæ

¹ *ingressus vel egressus*] ingressū
vel egressū, B.

² *domino*] om. C.

³ *scilicet*] om. C.

A.D. 1236. Sarracenorum, qui in eo descriptus est, cunctos commovit in sibilum et derisum. Hæc¹ autem suo loco, scilicet anno DCXXII., quando pestis Machometica suborta est, prætanguntur. Hoc quidem impertinens est, sed tamen perutile.

A writing brought to the Pope by some Dominicans respecting Mahomet.

De Sarracenis.

Pedigree of Mahomet. Sarraceni² perverse se putant ex Sarra dici; sed verius Agareni dicuntur ab Agar, et Ismaelitæ ab Ismaele filio Abrahæ. Habraham enim genuit Ismaelem ex Agar ancilla. Hismael genuit Calcar; Calcar genuit Neptis; Neptis genuit Alumesca; Alumesca genuit Eldamo; Eldamo genuit Mulier; Mulier genuit Escicip; Escicip genuit Jaman; Jaman genuit Avicait; Avicait genuit Atanan; Atanan genuit Maath; Maath genuit Nizas; Nizas genuit Mildar; Mildar genuit Hinclas; Hinclas genuit Materic; Materic genuit Humella; Humella genuit Kermana; Kermana genuit Meliker; Meliker genuit Feir; Feir genuit Galib; Galib genuit Luhei; Luhei genuit Muyra; Muyra genuit Heelib; Heelib genuit Cuztei; Cuztei genuit Abdimelnef; Abdimelnef genuit duos filios, Escim et Abdiscemuz; Escim genuit Adelmudalib; Adelmudalib genuit Abdella; Abdella genuit Maumath, qui reputatur propheta Sarracenorum, qui genuit Abdicemuz; Abdicemuz genuit Humenla; Humenla genuit Abilaz; Abilaz genuit Accan; Accan genuit Morcan; Morcan genuit Abdelmelibe; Abdelmelibe genuit Mavia; Mavia genuit Abderacchaman, qui secundum alios Abdimenef dictus est, qui genuit Machometht, qui nunc veneratur et colitur a

¹ *Hæc . . utile*] In the margin in red. It is not in C. The reference is to vol. i., pp. 269-272.

² This first sentence will be found in James de Vitri's *Historia Hierosolimitana*, cap. v. p. 1053 (Bongars). This account of Mahomet has much in common with his, but it

is fuller in details throughout, and James of Vitri gives no pedigree. The source seems to be an Arabick book, translated by Peter of Toledo, at the request of Peter of Cluny. See Vincent of Beauvais, *Speculum Historiale*, xxiii. cap. 40.

Sarracenis, tanquam summus Propheta eorum. Et¹ A.D. 1236. sciendum quod Mahometh, Mahumeth, Macometus, Machomectus, Mahum, Maho, idem significant per diversas linguas. Post Machomectum fuit successor tam regni quam superstitionis Catab; post eum Homar, cui contemporaneus fuit Cosdroe, quem imperator Eraclius interfecit.

Cf. Jac. de Vitriaco Hist. Hierosol. cap. v. p. 1058 (Bongars).

Homo iste qui dicitur Machometh Hismaelita, cum esset orphanus in sinu patris² sui, nomine Abdimenef,³ quidam vir nomine Hebenabecalip suscepit illum mortuo patre suo, et aluit ac gubernavit, qui eo tempore idola colebat in loco qui dicitur Calingua,⁴ etiam et Aliguze. Qui cum ad juvenilem pervenisset ætatem, cuidam mulieri nomine Adige, filiæ Hulaith, mercennarius factus est. Hæc dedit ei asinum ad serviendum ei, ut per eum acciperet mercedem de omnibus quæ super deferret ad partes Asiæ. Cum eadem tandem femina occulto coitu ipse adhæsit eamque in uxorem duxit; quæ sua pecunia eum ditavit valde. Unde ille elatus cœpit nimium gloriari, et super omnes tribus et gentem suam dominari proposuit, et rex eorum præsumpsisset appellari, si nobiliores eo et fortiores non usurpationi ejus⁵ restitissent. Deinde prædicabat se Prophetam a Deo missum, cujus dictis omnis populus credere deberet. Homines vero illi Arabes, villani, inculti, qui nunquam prophetam viderant, eidem crediderunt. Erat autem quidam apostata in hæresim lapsus et excommunicatus, qui consimilia docebat et doctrinam illius scribebat. At dictus Machometh prædones et latrones, quoscunque poterat, in suam trahebat societatem; de quibus cum jam multitudo congregasset, constituit eos in insidiis, locis abditis et occultis latibulis, ut negotia-

History of Mahomet.

¹ Et . . . interfecit] In Paris's small hand in the margin. It is not in C.

² patris] So Vincent of Beauvais, xxiii. 41. B. has *patris*.

³ Abdimenef] vel -nec, Par., be-

tween the lines. C. has *Abdimeneh*.

⁴ Calingua] vel S., Par., between the lines. James de Vitri has *Salingua*.

⁵ B. repeats *non*.

A.D. 1236. tores de Asia venientes et redeuntes spoliarent. Quadam
 History of autem die veniebat a civitatibus Jerveth et Matham,
 Mahomet. ubi invenit in via camelum viri nomine Habige Hely,
 Primum filii Hyesen, quem ipse statim rapuit, et fugit in civi-
 argumen- tum pseudopropheta- tiam Machomet.
 tum pseu- doprophe- tiæ Ma- chomet.

Aliud. ejecerunt, et tanquam viatorum deprædatorem ac latro-
 nem sunt detestati. Venit idem iterum ad quandam
 civitatem desertam, ubi erant homines in parte Judæi
 et in parte pagani, ydolatræ, pauperes, et indocti, ubi
 constituit Machometus cum sociis suis templum, in quo
 figmenta sua populis simplicibus exhiberet. Post hæc
 misit socium Gadimalic ad locum Gath cum triginta
 militibus, ut mercatores cum ingenti pecunia venien-
 tes spoliarent. Tunc obviavit eis Abige Hely, filius
 Jesem, cujus camelum rapuerat Machometh, habens
 secum trecentos de civitate sua; his visis, latrunculi
 illi a Machomet missi fugerunt, nec potuit pseudo-
 propheta ille casum illum prævidendo præcavisse; non
 enim habebat spiritum prophetiæ. Mentuntur igitur
 Sarraceni, dicentes eum semper secum habuisse decem

Aliud. angelos, qui ei in omnibus ministrabant. Misit iterum
 ille Machometh virum nomine Gabeit, filium Alcharith,
 cum quadraginta militibus, ad prædas; quibus occurrit
 Abizechien, filius Nubar, et socii ejus; et prævalue-
 runt in certamine, et dispersi et occisi sunt latrunculi,

Aliud. et nullus angelus Machometh juvit eos. Misit tertia
 vice Machometh socium suum nomine Gaif Ajunacaz,
 simul cum multis viris, ad locum qui dicitur Alicar
 vel Alevafa, ut raperent omnes asinos illac transituros
 cum thesauris impretiabilibus et substantiis multis; sed
 antequam ad locum pervenirent, asini et negotiatores
 pridie transierant; quod si propheta esset Machometh,
 nunquam tot ac¹ tantos socios illuc in vacuum misisset,
 non enim veri prophetæ in suo proposito decipi con-

¹ ac] a, B.

sueverunt. Exiit quarta vice cum sociis suis ille dictus ^{A.D. 1286.} Machometh, ut arriperet asinos cum omnibus quæ ^{History of Mahomet.} portabant, properans donec pervenit ad locum vocatum ^{Aliud.} Udeny, ubi Mozi, filium Gamzual Muzeni, invenit, adversus quem nullo modo potuit præliari, sed victus et vacuus cum confusione inde recessit. Quinta vice exiit, ^{Aliud.} volens persequi jumenta onusta mercatorum, usque dum pervenit ad Nath, quæ est in via Asiæ, ubi tunc Immarab, filius Alaha Algomachi, aderat; quem cum vidisset Machometh, expavit et fugit, et nihil utilitatis inde sibi reportavit. Sexta vice exit idem de ^{Aliud.} Karchana, investigans asinos Churays in Asiam pergentes, et pervenit ad locum qui dicitur Maboeth, et deceptus nihil invenit, sed in revertendo multi de suis sunt perdit et trucidati. Ecce sex ejus egressiones, in quibus neque angelos sibi faventes neque spiritum prophetiæ comprobatur habuisse. Sæpe etiam per socios proprios, ad domos inimicorum suorum de nocte transmissos, homines subdole et furtive occidere faciebat. Taliter enim misit virum Alchiliæ, filium Ragatha Alazari, ad occidendum Achym filium Deden Ebræum Maybar. Similiter etiam Zely filium Gomahyr ire præcepit invidiose ad perimendum Acuam senem et defetum, qui in stratu suo est trucidatus. Item misit Gabdalla, filium Geys Alapsadi, in Ablam cum xii. hominibus de suis sociis, ut perscrutarentur rumores et ei renunciarent. Qui dum pergerent, obviaverunt Gary filio Alcadrami cum multis pecuniis, quem statim occiderunt, et quintam partem spoliiorum dederunt Machometo. Similiter filius Phenufei missus ab eo ivit, et viros, mulieres, et pueros in quodam oppido interfecit, et de omnibus spoliis quintam partem reportavit Machometo, dicens, "Talis pars debetur tibi, "propheta Dei." At ipse prædam gratanter accepit. Post hæc in quodam suo prælio dentes ejus in dextra parte excussi, et labrum superius scissum est, et gena ejus confracta. Elevavit tunc manum ejus in tutelam

A.D. 1236. super eum vir nomine Talcha, filius Jubei de Alcha, History of et defendit eum, cujus digitus tunc est amputatus. Mahomet. Ipse vero Machometh nec virtutis aliquid in læsum ostendit, nec in lædentem offendiculum; nec ipsimet læso angelus aliquis aliquid solatii ministravit.

De adulterio Machomet et ejus libidine.

His adul-
tery.

Habebat Machomet servum nomine Zeid, cujus uxor speciosa erat valde, nomine Zemah, quam ipse Machomet multum diligebat. Sciens autem hoc servus ejus Zeid, cognoscens domini sui libidinem, dixit uxori suæ, "Cave ne te videat dominus meus; si enim te viderit, ego statim repudiabo te." Quadam autem die absente servo, venit Mahomet ad domum ejus, vocans eum, ubi, cum non respondisset, tam diu ad ostium pulsans perseveravit, donec mulier tædio affecta responderet, dicens, "Non est hic Zeid." Adveniens postea Zeid, vidit uxorem suam cum domino suo loquentem, unde abcedente domino, ait illi; "Nonne dixi tibi, quia si viderit te dominus meus loquens tecum, repudiabo te?" et statim ejecit eam de domo. Machomet autem statim assumpsit eam. Timens tamen [ne] de adulterio blasphemaretur, finxit cartam ad eum de cælo venisse, in qua sibi Deus præciperet, ut hoc pro lege in populo pronunciaretur, scilicet, quicumque uxorem suam repudiaverit, et alius vir sibi eam assumpserit, uxor sit illius, qui eam suscepit. Et hoc usque hodie apud illos pro lege habetur, quæ lex inde cepit exordium.

De adultera repudiata. De uxoribus ejus.

His wives.

Quidam vir nomine Galy, filius Habytalip, Machomet de suis adulteriis arguebat, præ eo præcipue quod adulteram præ omnibus habebat carissimam. Dicebat enim, "O Propheta Dei, propter mulierem quam tenes,

"magnum occurris ab omnibus hominibus opprobrium." A.D. 1236.
 Victus tamen libidine illam non dimisit, sed fictis History of Mahomet.
 excusationibus adulterium palliavit. Habuit autem
 Machomet uxores quindecim; duas liberas, reliquas
 ancillas. Prima fuit Adige, filia Ulaith; secunda fuit
 prædicta illa adultera repudiata; tertia Zoda, filia Zonga;
 quarta filia Aza, filia Gomar; quinta Mathezelema; isti
 uxori suæ concessit in dote sua sibi cariora; sexta
 fuit Zeinab, filia Gnaz; huic juravit iratus, quod non
 intraret ad eam per mensem; sed libidine enervatus, f. 99.
 ante terminum neglecto juramento ad illam introivit;
 septima fuit Zeinaph, filia Urynaph; octavo Abbap,
 filia Abifziel; nona Mannona, filia Alfaritalim; decima
 Geotheria, filia Alimisitasy; undecima Zafia Hebræa,
 quæ antea vocabatur Anazalia, filia Haby; duodecima
 Aculevia, filia Fantima; tertiadecima Umaia, filia Al-
 dactal; quartadecima, filia Annomen, dicta Halæydia;
 quintadecima Malicha, filia Gathial. Ancillas vero,
 Meriam, filia Ybrasi filii sui, et Ramath, filia Sime-
 onis.

De lege Machometh, et pœna transgressionis.

Dixit¹ Machometh frequenter discipulis et auditori- Speech of Mahomet to his disciples.
 bus suis; "Nolite illa credere quæ homines dicturi sunt
 "de me. Nullus enim prophetarum unquam fuit, cui
 "plebs et gens sua non imposuisset mendacium. Ti-
 "meo et ego, ne mea gens de me similiter dicat,
 "mihique falsa imponat; ideoque nolite eis credere
 "detrahentibus, nec aliud de me sentire, præter id
 "quod in libro a me tradito legitis. Hæc enim dixi
 "et feci; quod autem extra librum est, nec dixi, nec
 "feci." Dicebat etiam; "Non sum cum miraculis
 "aut indiciis ad vos missus, sed in gladio rebelles
 "puniturus. Si quis ergo meum vaticinium et man-

¹ C. ins. autem.

A.D. 1236. " datum non suscepit, et in hanc nostram fidem
 " libens non introierit, si sub nostra jurisdictione fue-
 " rit, occidatur, aut tributum solvere pro pretio suæ
 " incredulitatis cogatur, et sic vivat. Qui vero extra
 " hanc fidem sunt, et in aliis regionibus commorantur,
 " prælia et seditiones adversus eos semper inferri præ-
 " cipio, donec ad fidem converti compellantur. Qui
 " nostræ doctrinæ consentire noluerint, occidantur,
 " parvuli ac mulieres eorum perpetuæ supponantur
 " servituti."

Argumentum redargutionis.

False
 miracles
 ascribed
 to him.

Ecce Machomet ore proprio confitetur se aliquod miraculum nec¹ fecisse, nec esse facturum; unde miracula, quæ de eo prædicant Sarraceni, falsa sunt æstimanda. Asserunt enim lupum in via illi obviasse, contra quem cum ille tres digitos erexisset, lupus fugiendo recessit. Aiunt autem de bove, quod cum eo loqueretur. Dicunt etiam, arborem fici ab eo vocatam in terram se prostravisse, et ad eum sic accessisse. Item dicunt, lunam per eum fuisse separatam in partes iterumque conjunctam. Item dicunt, venenum illi fuisse appositum in carne agnina per manum mulieris nomine Zanab, filiæ Acharith, uxoris Zelem filii² Muzilum³ Ebræi; ubi sedebat cum eo in mensa socius ejus nomine Abara, locutus est agnus ad Machomet dicens; "Vide ne comedas ex me, venenosus enim sum." Comedit autem inde socius ejus prædictus Albara, et mortuus [est].⁴ Ab illa tamen die post annos octo-decim ipse Machometh veneno interiit. Qui si verus propheta fuisset, potuit pro socio mortuo orasse, ut viveret; vel saltem sibi et socio illi a cibo venenato præcavisse, sicut olim Elyas et Elyseus leguntur fecisse, dicentes, "Mors est in olla."

Cf. Jac. de
 Vitriaco
 Hist. Hier-
 osol. v.
 p. 1054.

⁴ Reg. iv.
 40.

¹ nec] non, C.
 filii] filium, B.

² Muzilum] Musili, C.

⁴ est] In C.

De morte Machomet.

A.D. 1236.

Cf. Jac. de
Vitriac.
Histor.
Hierosol.
vii. p. 1060.

In hora autem suæ mortis, cum ipse Machomet Death of
Mahomet. veneno se oppressum cognovisset, dixit parentibus et amicis, "Cum jam mortuum me videbitis, nolite me sepelire, scio enim corpus meum post triduum in cælum deferendum." Socii itaque ejus, eo defuncto in die Lunæ, servaverunt corpus usque ad duodecim dies. Videntesque dicta ejus effectu caruisse, in mense illo qui apud Arabes dicitur *Rabea rauguil*,¹ anno scilicet nativitatis suæ sexagesimo sepelierunt; cum eum infirmum² per dies xiv. tenuissent, et corpus ejus in diem tricesimum observassent, utrum esset in cælum vel in terram transferendum, etiam post sepulturam. Veritate tandem comperta, omnia quæ prædixerat vana esse comprobaverunt; et sic eum illotum iterum in tumba occultaverunt. Sapientes igitur a lege sua recesserunt; simplices autem et rudes populi per prædicationem parentum et discipulorum ejus, qui causa lucri legem ejus efferebant,³ mandata ejus in posterum tenuerunt.

Post mortem autem Machomet surrexit inter discipulos ejus vir nomine Abuzer, filius Abubalip, auxilio His suc-
cessors. Chatab, nobilis inter omnes qui remanserant. Cœpitque omnibus cum moderatione suadere, multaque adulatione ad se colligere homines ac provocare, timens ne omnes ab illa fide discederent, cupiensque principatum in lege illa vice illius in posterum habere. Audiens autem hæc Achaly, filius Abitalip, qui erat socer ipsius Machomet, indignatus est valde; et concupiscentia lucri honorisque sæcularis tractus, non cessavit donec principatum ab illo amovisset. Sic etiam quidam

¹ i. e. the month Rabî I., Rabî-al-auwal, in that year (632) corresponding to June.

² C. ins. "usque ad diem nati-

"tatis xiv.," with *vacat* over *diem nativitatis*.

³ *efferebant*] *efferebantur*, C.

A.D. 1236. alius Xenes nomine, unus de sociis Machomet, variis
 Successors ingeniis et promissionibus curavit eos qui recesserant
 of Ma- ad fidem eorum revocare, quosdam autem metu pertra-
 homet. here, alios mundanis deliciis seducere, donec ad eorum
 fidem innumerabiles reverterentur. Aliæ vero gentes

The spread
 of Maho-
 metanism
 due to a
 renegade
 monk,
 [Sergius],
 a Nesto-
 rian.

de remotis partibus, audientes luxum et omnem carna-
 lem suavitatem, quam illa lex permittit ac præcipit,
 libenter eam receperunt, religionem et castitatem Chris-
 tianam nimis asperam reputantes. Sic ergo seducta
 est miserabiliter paganorum multitudo. Causa quidem
 præcipua, quare lex Machometica invaluit, dicitur fuisse
 quidam monachus, prius Christianissimus, Solus nomine,
 qui propter hæresim excommunicatus extra omnem
 Dei ecclesiam fuit ejectus. Ille in Christianos vindic-
 care se cupiens perrexit ad locum qui dicitur Thenme.
 Inde pervenit in desertum Malse, ubi homines duobus
 modis invenit credentes; major enim pars erat Hebræa,
 et minor pars idola colebat. Ibi cum ille monachus
 apostata et socer Mahometh in unum conjungerentur
 et pariter colloquerentur, amici facti sunt. Mutavit
 autem monachus nomen suum vocavitque se Nastoreum.
 Plurima itaque oracula et testificationes ex Veteri
 Testamento et Novo et ex dictis prophetarum docuit
 illum, et legi Machometh callide ad erroris sui firma-
 mentum annexit; et ita talium auxilio et suggestioni-
 bus coepit ille seductor super omnes tribus exaltari.
 Erant autem rudes homines et inculti ac simplices, et
 ad seducendum faciles et carnales, juxta illud poeti-
 cum,

Et¹ nos in vitium prona caterva sumus.

De fide Sarracenorum secundum Machomet.

Creed of
 the Sara-
 cens.

Credunt multi² Sarraceni unum Deum esse omnium
 creatorem. De Trinitate autem nihil sentiunt, sed om-

¹ Ovid. Fast. iv., 312, where
creâula turba for *prona caterva*.

² *multi*] Interlined. It is not in
 C.

Cf. Vin-
 cent. Bello-
 vac. Spec.
 Histor.
 xxiii. 51.

nino contempnunt. Idola¹ autem ex² documento Machometi detestantur, quia ipse quædam honesta in honestis commiscuit, ut venenum cum melle mixtum cautius propinaret. Dominum nostrum Jesum Christum de Maria Virgine natum per Spiritum Sanctum asserunt; sed creatum³ fuisse virtute Dei dicunt, sicut, ut asserunt, fuit Adam; et ponunt eum similem Adæ, vel Moysi, vel uni ex prophetis. Credunt etiam Eum vivum esse in cælis assumptum, dicentes, quia sicut a Deo venit, ita ad Eum⁴ rediit et cum Deo manet. Expectant Eum adhuc in terris quadraginta annis regnaturum. Crucem vero Ejus ac passionem et mortem penitus negant, dicentes alium hominem loco Ejus ad passionem fuisse suppositum, et⁵ ideo tenebras factas esse cum passurus erat, ne hoc compertum esset. Testantur etiam⁶ a diebus Noe omnes patriarchas et prophetas et ipsum Jesum Christum illam legem tenuisse quam ipsi tenent, et per eam esse salvatos. Aiuntque nos legem Evangelicam pervertisse, et nomen Machometh de Evangelio abrasisse. Scriptura namque Sarracenorum hoc habet, quod antequam fieret cælum et terra, nomen Machomet apud Deum consistebat; et nisi fuisset Machomet, nec cælum nec terra facta fuisset, nec paradus, nec infernus. Unde ex hoc solo verbo, tanta fatuitate pleno, possunt sapientes Sarraceni perpendere quod omnia alia ejus dicta plena sunt vanitate. Sperant et credunt resurrectionem; sed dicunt quod in die judicii nullum de suis perituum esse aut puniendum, sed omnes salvandos. Dicunt enim omnes, qui tenent eorum legem, per intercessionem Machomet apud Deum salvandos et nunquam puniendos. Credunt post hanc vitam temporalem aliam vitam ducere perpetuam, et æternaliter in paradiso collocari, unde flumina mellis

A.D. 1236.
Creed of
the Saracens.

f. 98 b.

¹ *Idola . . . propinaret*] In the margin, and so in C.

² *ex documento*] om. C.

³ *creatum*] creatorem, B.

⁴ *Eum*] Deum, C.

⁵ *et . . . esset*] At the foot of the page; in the margin in C.

⁶ *etiam*] autem, C.

A.D. 1236. *Creed of the Saracens.* procedunt, vini et lactis, ad suavitatem omnis viventis, ubi quicquid aliquis ipsorum ad edendum bibendumque petierit, velociter e cælo ei adveniet. Item, quotquot filios masculos aut feminas in coitu procreare desideraverit, tunc procreabit. Ibi etiam neque lugere neque contristari aliquem profitentur; sed universis variisque deliciis reficiendos, cum omni lætitia sine termino temporis delectari. Credunt lucra et divitias, necnon et delicias præsentis vitæ, futuram beatitudinem non præpedire.

De matrimoniis Sarracenorum.

Polygamy. Secundum legem suam ducet homo uxores tres vel quatuor, si habet facultates ad hoc sufficientes. Uxores quidem debent esse liberæ; de ancillis vero et concubinis tot habent, quot regere aut pascere possunt, Cf. Jac. de Vitriaco, vi. p. 1058

Gen. ii. 24. contra¹ illud in Genesi, *Erunt duo in carne una*; non dicit, tres vel quatuor. Item Lamech, qui primo induxit polygamiam, a Deo reprobatus et plusquam² primus homicida punitus est. Si alicui eorum uxor ducta displicuerit, aut aliqua contentio, vel rixa, vel odium inter eos acciderit, statim repudiatio tam viri quam mulieris fiat, et alter alterum libere dimittat. Si autem dimissa sua uxore vir postea poenituerit eamque sibi restitui optaverit, nisi prius alii viro copulata fuerit et ipsa in redeundi causa consenserit, nullo modo in uxorem sibi recipere eam licebit; hoc ideo fit, quia inter eos nulli legitimum connubium fit. Dotem quidem, non secundum legem, sed secundum morem gentilium agunt; nullo exemplo doctrinæ in hoc eruditi, nulla benedictione percepta copulantur.

¹ *Contra . . est*] In the margin, | ² *plusquam*] om. C.
and so in C.

De superstitione illorum.

A.D. 1236.

Cf. Jac. de
Vitriaco,
vi. p. 1059.

Tempore jejuniorum maxime coitu utuntur, credentes Manner of living with their wives and fast- se in hoc Deo magis placere. Uno tantum mense in anno jejunt, et hoc a mane usque ad noctem; et ab initio noctis usque ad mane comedere non desistunt.

In diebus jejuniorum, non debent orare vacuo stomacho; sed suis uxoribus tunc maxime commiscuntur, quasi majorem mercedem consecuturi. Si quis eorum tempore jejunii infirmatur, vel quomodolibet vexatur, aut peregrinatur, licet ei comedere, et sanitatis tempore jejunium restaurare. In jejuniis autem carnibus et cunctis lautioribus¹ cibis utuntur diligenter, excepto vino. Cum² uxore prægnante non coeunt, sed cum conceptura; protendentes causam honestatis, ac si non esset coeundum nisi propter prolem. Orationes autem suas faciunt contra meridiem, et diem Veneris præ aliis diebus colunt et venerantur. In judiciis vero eorum, si quis de homicidio accusatus, per qualescunque testes si convincitur, statim sine remedio mandatur occidi. In lege autem eorum scriptum est; "Si quis legem non tenuerit et Machomet abnegaverit, differatur usque in diem tertium, et si tunc non pœnituerit, occidatur."

Explicit scriptum missum ad dominum Papam de pseudo-prophetia Machometh. Incipit aliud de eodem.

Quia igitur de impostore illo, scilicet Machometh, Another account of Mahomet. inchoatur narratio, quam³ per quendam magni nominis celebrem prædicatorem, qui ejusdem Machometh legem prædicando reprobavit, ad hoc specialiter in partes Orientales destinatus, accepimus, huic paginæ duximus

¹ *lautioribus*] lascivioribus, C.

² *Cum . . . prolem*] In the margin, and so in C.

³ *quam*] que, B.; om. C.

- A.D. 1236. inserendam. Docebat namque sæpedictus Machomet, Teaching of Mahomet. et scripsit in libro suo scilicet¹ Alcorano quo utuntur Sarraceni et autenticum habent, sicut Christiani Evangelium, quod maximum et primum tam dignitate quam Gen. i. 28. tempore mandatum Dei est, *Crescite, et multiplicamini*. Et qui hoc transgreditur, inexplabiliter peccat. Unde ut multiplicetur gens Sarraceni, sicut equi et muli non habentes intellectum, præcepit et instituit Machomet, ut uxores cum concubinis quot² possunt sustinere tot habeant, et eisdem utantur et ad libitum etiam abutantur Sarraceni. Et si quis pauciores habeat quam pascere et gubernare queat, habito respectu ad ejus possessiones, redarguitur transgressionis legis et avaritiæ, et judicio potestatum adduntur ei plures. Et sic Machomet angelicam virginitatem, quasi sterilem, parvipendit;³ continentiam, velut infructuosam, vilipendens⁴ condempnavit, non considerans, quod Dominus solam Evam soli Adæ in adiutorium dedit et prolis procreationem. Sic igitur Machomet uxores multiplicando constituit poligamiam, non⁵ admonitus exemplo Lamech, qui primus bigamiam introducens poenas luit vir sanguinum, a Deo reprobatus, et per diluvium de sub cælo deletus. Hinc est quod Sarraceni enervati et effeminati in libidinem et immunditiam resolvuntur, secundum præceptum spurcissimi prophetæ eorum Machomet, qui hoc solummodo introduxit, ut genus et gentem suam propagando multiplicaret, et legem suam sic per numerum roboraret, ut in eo adimpleatur quod in Apocalipsi scribitur, *Draco traxit secum medietatem stellarum cauda sua de cælo*. Vere Machomet draco venenosus, bestia multorum cæde cruentata, *absorbens flumen nec admirans, habens adhuc fiduciam ut influat Jordanis in os ejus*. Asseruit etiam memoratus pseudopropheta Machomet Deum dixisse ad eum; "Fili hominis Machomet,

¹ scilicet Alcorano] Interlined.² quot possunt] possent, C.³ parvipendit] vilipendit, C.⁴ vilipendens] parvipendens, C.⁵ non . . . bigamiam] om. C.

ne eas per vias aliorum prophetarum, qui ante te A.D. 1236.
 “erant, in miraculis scilicet, signis, et prodigiis. Qui Teaching of Mahomet.
 “credere et credens salvari desideraverit, proprio motu,
 “non signis attractus, ad legem accedat, ut ex spon-
 “tanea voluntate major ei merces accumuletur.” Et
 hoc finxit, sciens meritum suum non esse tanti apud
 Deum, ut aliquid faceret pro eo Deus miraculosum.
 Præterea dixit, prædicavit, et scripsit, nescitur qua
 fultus ratione vel auctoritate, tres fuisse tantum pro-
 phetas, nec plures esse futuros, Moysen qui ex homini-
 bus, Jesum qui et de cælo, et Machomet qui ex terra
 legale sumpsit testamentum; Moyses quæ suo tempori
 competebant per legem sibi a Deo datam instituit;
 Jesus autem quæ suo tempore facienda fuerant per f. 99.
 Evangelium prædicavit et tradidit; similiter et ipse
 Machomet apta suo tempori stabilivit. Evacuato igitur
 legis [tempore] successit Evangelium; evacuato etiam
 tempore Evangelii, successit lex Machometh, quasi de-
 fectum supplens prædictorum ac præteritorum. Hinc
 est quod Machomet, volens placere utriusque Testamenti
 cultoribus, quædam quæ Legem, quædam quæ Evange-
 lium contingunt, prædicavit; de Veteri Testamento cir-
 cumcisionem, de Novo baptismum. Circumciduntur enim
 Sarraceni, et se in aquis currentibus abluunt, in parti-
 bus scilicet corporis inferioribus, ut sic quasi quodam
 baptismi lavachro purificentur. Item, conceptum cre-
 dunt Virginis et partum, secundum Evangelium Lucæ
 scribentis, *Missus est angelus*, etc., sed Jesum Christum S. Luc. i.
 Deum negant; maximum tamen prophetarum esse fuis- 26.
 seque affirmant. Resurrectionem in fine mundi mortu-
 orum asserunt.

Interrogatus autem Machomet de diluvio et archa
 Noe et exterminio generali facto per diluvium, sicut
 scribit Moyses in Genesi, si verum fuit et credendum,
 respondit et dixit discipulis suis; “Jesus maximus, Nota ri-
diculosum
mendacium.
 “dum prædicando partes Jerusalem deambulare, sol-
 “licitatus a discipulis suis super hoc, vacillantibus

A.D. 1236. " mentibus talem impressit certitudinem; invenit
 Legend " namque Jesus ante pedes ejus quendam cespitem,
 respecting " et eum pede percutiens, ait; 'Surge Japhet, fili
 the ark. " 'Noe.' Et surrexit quasi de sub cespite Japhet,
 " vir quidem magnus ac procerus et canus, sed nimis
 " attonitus et pavidus. Jesu autem interroganti cur
 " timuisset, respondit Japhet et dixit ei; 'Domine,
 " 'audita tuba vocis tuæ, expavi, credens vocari ad
 " 'judicium generale resurgentium.' Respondens Jesus
 " dixit ei; 'Noli timere, nondum enim venit hora
 " 'judicii vel resurrectionis. Sed vocavi te ex mortuis
 " 'ut tu, qui in archa cum patre tuo fuisti, circum-
 " 'stantibus his omnem enarres super his veritatem.'
 " Tunc assumpta Japhet parabola, suam sic orsus est
 " narrationem: 'Inundante diluvio fuimus in archa,
 " 'homines videlicet in loco uno, animalia vero, scilicet
 " 'jumenta in sua tristega, quæ erat in uno latere
 " 'archæ, et fœnum et annona in alio latere arcæ.
 " 'Elapsis igitur quatuor mensibus, cœpit arca titu-
 " 'bando vacillare, et inclinare in illam partem quæ
 " 'jumenta continebat. Ipsa enim animalia, quæ fimum
 " 'accumulabant, consumpta paulatim annona, ad esum
 " 'eorum distributa, præponderabant. Uno igitur la-
 " 'tere, scilicet annonam continente, sublevato, alio
 " 'vero, animalia scilicet continente, depresso, periclita-
 " 'bamur et timuimus vehementer; nec ausi eramus
 " 'aliquid grande facere Domino inconsulto. Facto
 " 'igitur sacrificio cum orationibus, placatus Dominus
 " 'dixit nobis; Facite vobis cumulum vice aræ de
 " 'massa terrestri, collecta ex sterquilinio proveniente
 " 'ex homine et camelo; et cum super illum sacrifi-
 " 'cium consummaveritis, veniet vobis de vestra tribu-
 " 'latione remedium. Quod cum fecissemus, surrexit
 " 'ex illo cumulo scropha quædam, sus scilicet maxima,
 " 'quæ statim se misit in sentinam navis, et illum
 " 'magnum aggerem terrestrem, quo prius pene archa
 " 'subversa est, dispergens, salutem nobis sic est ope-

" 'rata. Post dies autem aliquot, facto suo officio, et A.D. 1286.
 " 'jam nobis inutilis, facta est nobis sus nimis abomi- Legend re-
 " 'nabilis et iudicio aliquorum in mare proicienda; specting
 " 'sed quia a Deo data nobis salutem est operata, the ark.
 " 'sustinuimus, vix tamen. In vindictam igitur illius
 " 'transgressionis immisit nobis Dominus pestem, in
 " 'hunc modum. Sus quasi sternutando emisit ex
 " 'naribus mures magnos et famelicos, qui discurrentes
 " 'per archam nobis nimis dampnosi, compages ejus,
 " 'funiculos, et etiam annonam corrodendo consump-
 " 'serunt; et sic sus, quæ petita nobis data fuit ad
 " 'auxilium, facta est nobis per prævaricationem nos-
 " 'tram ad dispendium. Poenitentibus igitur nobis, et
 " 'ad Dominum cum tribularemur clamantibus, placatus
 " 'ait Dominus; Habetis vobiscum leonem, percutite
 " 'eum in fronte cum malleo, non tamen usque ad
 " 'mortem, et fiet vobis salus. Quem cum sic juxta
 " 'præceptum Domini percusseramus, emisit ex ore
 " 'cum rugitu catum. Qui exiens mures persequendo
 " 'delevit et archam ab illorum peste liberavit. Et
 " 'ut ex fimo hominis et cameli ortam suam non
 " 'ambigatis, evidens id comprobat argumentum. Sus
 " 'enim in interioribus homini assimilatur, et in ex-
 " 'terioribus cum sit de numero quadrupedum, camelo
 " 'non discordat, et semper delectatur terrestres massas
 " 'et lutulentas fodiendo revolvere. Ut autem creda-
 " 'tis ex naribus suis mures prosiluisse, ipsi mures sem-
 " 'per terrenas¹ cavant et inhabitant mansiones, unde
 " 'mus ab humore terræ² dicitur. Quod autem ab ore
 " 'leonis catum exisse non dubitetis, catus quasi pa-
 " 'trissando leoni assimilatur, in corporis dispositione
 " 'et victus prædatione ac rapina.³ Ex illo tempore

¹ *terrenas*] *terrena*, C.

² *terræ*] om. C.

³ The latter part of this legend will be found in Tabari's Chronicle, Zotenberg's translation, i. cap. 41, p. 112 (Par. 1867), and in the Con-

futatio legis Saracenice of Richard, printed among the Confutationes legis Mahumeticæ at the end of the Latin edition of the Koran, 1550, col. 57.

A.D. 1236. " ' ferebatur archa securius donec consummaretur tem-
 " ' pus inundationis.' " Sic igitur asseruit Machomet,
 Japhet Christum de archa interrogantem et ejusdem
 discipulos certificasse, quod cuilibet sapienti frivolum
 videtur, et penitus dissonum veritati.

Last days
 and death
 of Maho-
 met.

Talibus autem vanis sermocinationibus præstigiator
 animarum Machomet multorum animos infatuavit. In
 novissimis autem diebus vitæ suæ cepit exaltari nimis,
 et ab imo elevatus in altum per quandam nobilem
 mulierem Adige nomine, quam seductam idem Machomet
 occulto coitu maculaverat et postea matrimonio sibi
 copulaverat, incepit gloriari et sullimari super omnes
 potentes et sapientes Orientis, nomen et officium pro-
 phetæ sibi usurpando. Percussit igitur eum Dominus
 epilensia irremediabili, qua ingruente, cum, sicut moris
 est talia patientibus, frequenter cadere incepisset, finxit
 se, ne auctoritate solita privaretur et sic contempneretur,
 colloquium ac consilium cum Gabriele archangelo de
 salute hominum tractando habere, et non posse splen-
 dorem ejus stando sustinere. Contigit igitur quadam
 die, quod crapulatus epulis et vino, quibus sicut præ-
 dicabat faciendis ¹ maxime intendebat, cecidit super
 sterquilinium, morbo suo compellente, et, ut dicitur,
 veneno sibi in cibo illa die dato cooperante per quos-
 dam nobiles qui superbix ejus invidebant. Torqueba-
 tur igitur volutans et spumans, omni sociorum solatio,
 peccatis suis exigentibus, tunc forte destitutus. Quem
 cum sus quædam improba, porcellos habens nondum
 ablactatos, semivivum comperisset refertumque cibariis,
 quorum nidorem exhalavit et nausea partem emisisset,
 suffocavit. Unde adhuc Sarraceni sues præ ceteris
 animalibus exosas habent et abominabiles. Per com-
 plices autem Machomet, qui probra ejus in quantum
 potuerunt palliarunt, lex ejus serpendo cepit fines
 orientales occupare. Et ut id facilius consequerentur,

See above,
 i. pp. 270,
 271.

¹ *faciendis*] Interlined.

placencia carni non cessabant prædicare, non virtutum A.D. 1236.
 insignia quibus homo non effeminatus erigitur ad
 cælestia; unde admirandum est, quod tot ambagibus
 Machomet sapientes et potentes inclinavit. Sed quia ^{2 Tim. ii.}
Deus novit qui sunt Ejus, dedit corda eorum *in repro-* ^{19.}
bum sensum, et *Ejus judicia abyssus multa*; nec est ^{Rom. i. 28.}
qui dicere Ei queat, "Cur hoc facis?". Cui est honor ^{Ps. xxxv.}
 et gloria in sæcula sæculorum. Amen. ^{7.}
Job ix.
12.

De hæretica pravitate Paterinorum vel Bugarorum.

Circa dies autem illos invaluit hæretica perversitas ^{f. 99 b.}
 eorum scilicet qui vulgariter dicuntur Paterini et Bu- ^{Heresy of}
 gares, in partibus transalpinis, de quorum erroribus malo ^{the Pate-}
 tacere quam loqui, adeo quod fidei puritatem in finibus ^{rines and}
 Franciæ et Flandriæ ausi sunt perturbando violare. ^{Bulga-}
 Sed diligenti ministerio et indefessa prædicatione Mi-
 norum et Prædicatorum et theologorum, præcipue fra-
 tris Roberti de ordine Prædicatorum, qui ¹ cognomento
 Bugre dicebatur, quia ab illo conversus habitum sus-
 cepit Prædicatoris, qui malleus hæreticorum dicebatur,
 confusa est eorum superstitio, et ² error deprehensus.
 Quamplures autem ex utroque sexu ad fidem converti
 refutantes fecit incendio conflagrari, ita quod infra
 duos vel tres menses circiter quinquaginta fecit incendi
 vel vivos sepeliri.

○-|-|->

*Multiplicantur ira et injuriæ inter imperatorem
 et Italicos.*

Incanduit autem circa idem tempus ira imperatoris ^{The em-}
 contra Italicos, adeo quod ex diuturno incremento et ^{peror com-}
 ex utraque parte injuriarum additamento ira in odium ^{plains to}
 versa est inexorabile. Conquestus est igitur gravior ^{the Pope}
 de eorum insolentia domino Papæ, dicens et asserens, ^{of the}
Italians.

¹ qui . . . Prædicatoris] In the
 margin.

² C. ins. eorum.

A.D. 1286. quod superbia eorum qui eum oderunt ascendebat semper; et quod diligenter procuraret dominus Papa, adhibita tota curia Romana vigilantia diligencia, ut pax honorabilis inter eos reformetur, vel efficax impendat Papa adjutorium, ut eos in brachio extento domitos evincat et suæ debitæ subdat ditioni, sicut idem Papa desiderat adjutorium ab¹ ipso imperatore sibi impendi, si ecclesia auxilio suo forte indiguerit, unde ecclesia Romana sollicitudine et angustiis nimis arctabatur. De Mediolanensi autem civitate gravius conquestus est imperator, quæ nutrix ac tutrix fuit hæreticorum et toti imperio rebellium; ad quam expugnandam eodem anno innumerabilem exercitum congregavit. Filium autem suum Henricum, de proditiione adversus² patrem suum graviter accusatum, in carcere arctissimo et vinculis detinebat.

Complaints
of the em-
peror
against
Milan.

His son
Henry im-
prisoned.

De quodam colloquio habito apud Londonias.

Parliament in London. Eodem quoque anno, quarto kalendas Maii, congregati sunt magnates Angliæ Londoniis ad colloquium, de negotiis regni tractaturi. Admirabantur autem multi, quod rex, nimis et plusquam deceret, secutus est electum Valenciæ,³ spretis, ut eis videbatur, suis hominibus naturalibus; hoc ægro animo ferentes, regisque levitatem redarguentes, et ad invicem dicentes, "Quare iste electus non se ingerit in regnum Galliæ, cum rex Galliæ primogenitam sororem reginæ nostræ in uxorem duxerit, ut disponat negotia regni Francorum, ratione neptis suæ ibi reginæ, sicut hic?" Et indignati sunt vehementer. Rex autem prima die colloquii se in turrin Londoniarum recipiens, multis super hoc materiam præbuit murmurandi, et plus de sinistris quam prosperis augurandi. Nec voluerunt

Mumurs
against
the elect
of Valence.

¹ *ab*] ad, B.; C. is correct.

² *adversus*] adversum, B.

³ William of Provence, bishop elect of Valence, uncle of the queen.

magnates vel singuli vel catervatim in turrin ad A.D. 1236. regem ingredi, timentes ne rex inclinans levi consilio in illos desæviret, et edocti illo exemplo Oratii, [1 Epist. i. 74, 75.]

Quia me vestigia terrent

Omnia te versum spectantia, nulla¹ retrorsum.

Veruntamen rex, fræno discretionis correctus, venit de turri ad suum palatium, ibidem honestius cum suis de instantibus negotiis locuturus. Ubi cum de multis tractaretur, unum laudabiliter consummavit, scilicet quod, amotis omnibus vicecomitibus, substituerentur alii, eo quod nimis a tramite veritatis et justitiæ corrupti muneribus exorbitarunt. Iccirco uberiores in tenementis, et abundantiores in thesauris, et genere nobiliores loco eorum rex subrogavit, ne cogerentur muneribus inhiare et corrumpi propter retributionem. Fecit etiam eos jurare ne reciperent munera aliqua, nisi in esculentis et poculentis, et hoc moderate et absque alicujus excessus nota vel remunerationis terrenæ, per quam justitia corrumperetur.

Removal
of the
sheriffs.

The new
sheriffs
are sworn
to receive
no bribes.

In eodem autem colloquio, rex Scotiæ illuc nuntios solemnes destinaverat, qui instanter jura, quæ dominum suum regem Scotorum contingebant, de quibus se habere cartam et multorum magnatum testimonium asserebant, a rege postulabant; cujus rei diffinitio tunc cepit dilationem.

Rights de-
manded by
Alexander
II., king of
Scots.

Eodem quoque tempore rex, eo quod non potuit Ricardum comitem fratrem suum cum Ricardo Suard in pacem reformare, eundem² R[icardum] a regno suo quasi profugum relegavit, dicens se malle incur-rere suam³ quam fratris sui indignationem. Radulfum quoque filium Nicholai, senescallum hospitii sui, cum quibusdam aliis consiliariis suis et magnis hospitii sui

Banish-
ment of
Richard
Siward.

Removal
of Ralph
Fitz-
Nicholas
and others.

¹ nulla] nullo, B.

² eundem R.] Introduced in the margin.

³ suam] om. C.

A.D. 1236. ministris, ab officiis amotos, a consilio suo non sine multorum admiratione¹ sequestravit. Sigillum quoque suum ab episcopo² Cicestrensi cancellario suo, qui officium suum irreprehensibiliter administravit, existens singularis columpna veritatis in curia, exegit rex instantissime. Sed idem cancellarius hoc facere renuit, videns impetum regis modestiæ fines excedentem; dixitque se nulla ratione hoc posse facere, cum illud communi consilio regni suscepisset; quapropter nec illud similiter sine communi assensu regni alicui resignaret.

The chancellor refuses to give up his seal.

De quodam nuntio imperatoria.

The emperor sends for his wife's dowry.

Necnon sub eisdem temporibus, dominus imperator ad regem nuntios suos destinavit, pecuniam non minimam, quam ei cum sorore sua rex promiserat, exigentes.

De quodam congressu bellico in partibus Scotiae.

Impertinens historia Anglorum usque huc.

Attempt to deprive the daughters of Alan of Galloway of their inheritance.

Temporibus etiam sub eisdem, convenerunt multi nobiles et fortes ex diversis partibus occidentalium provinciarum, scilicet Galeweia, et insula quæ dicitur Man, et partibus Hybernæ, per Hugonem de Lascy, cujus filiam Alanus de Galeweia, jam defunctus, sibi matrimonio copulaverat; ut ipsi unanimiter cohærentes filio Alani prædicti notho Galeweiam restituerent, cassata in manu forti regis Scotorum justa dispositione, qui tribus filiabus,³ quas jus hæreditarium contingebat, hæreditatem distribuerat. Ut igitur prædicti insolentes hanc distributionem in irritum revocarent, restituentes terram prænominato Thomæ, vel filio Thomæ fratris Alani, vel saltem alicui de genere illo, ad arma convolarunt, et in insolentiam prorumpentes se de sub

¹ *admiratione*] administratione, C.

² Ralph Neville.

³ The three daughters were, Helen, wife of Roger de Quinci,

earl of Winchester; Devorguill, wife of John de Baillol; and Christian, wife of William de Fortibus, afterwards 7th earl of Albemarle.

jugo regis subtrahere cupiebant. Et ut id attemp- A.D. 1236.
tantes suum certius consummarent desiderium, foedus
inauditum inierunt, quoddam genus arriolandi inveni-
entes, secundum quandam¹ tamen antiquorum atavorum
suorum abominabilem consuetudinem. Nam omnes bar-
bari illi et eorum duces ac magistratus sanguinem
venæ præcordialis in magno vase per minutionem
fuderunt, et fusum sanguinem insuper perturbantes
miscuerunt, et mixtum postea sibi ad invicem pro-
pinantes exhausserunt, in signum quod essent ex tunc
in antea indissolubili et quasi consanguineo foedere
colligati, et in prosperis et adversis usque ad caputem
expositionem indivisi. Provocantes igitur regem cum
regno ad prælium, sedes proprias et finitimas combus-
serunt, ne adveniens rex cum exercitu inveniret hos-
pitia vel victualia; intenderuntque rapinis et incen- f. 100.
diis, injurias injuriis cumulantes. Quod audiens rex
Scotiæ, collectis undecunque viribus, eis obviam per-
rexit, et dispositis bellicis legionibus, campestri certa-
mine eosdem est aggressus. Et verso pondere prælii
super Galewenses, fugam inire sunt compulsi, quos
persequentes regales in ore gladii multa milia eorum²
occiderunt. Illos vero quos rex vel ejus commilitones
vivos apprehendit,³ sine redemptione ignominiosa morte
punivit. Venientes autem ad suam misericordiam,
vinculis et arctæ custodiæ, donec deliberatum foret
judicio quid de ipsis fieret, mancipavit; omnes autem
cum sua posteritate non sine ratione exhæredavit.
Qua victoria rex potitus, Deum magnificavit, Dominum
scilicet exercituum. Et sano fretus consilio, dedit in
mandatis Rogero de Quinci comiti Wintoniensi, Jo-
hanni de Bailloil, et W[illelmo] filio comitis de Aube-
marliæ, quod sicut tres sorores, scilicet filias Alani de
Galeweia, sibi matrimonio copularunt, jam in pace

Barbarous
custom of
the chiefs
of Gallo-
way.

Defeat of
the rebels
by Alex-
ander II.

The hus-
bands of
Alan's
three
daughters
receive
their
rights.

¹ *quandam*] *quasdam*, B.

² *eorum occiderunt*] *peremerunt*
eorum, C.

³ A later hand has interlined *non*,
and so also in C.

A.D. 1236. jura eos contingentia sedato tumultu possiderent. Facta est autem hæc belli congressio mense Aprili, Martis favore regi Scotorum propius aspirante.

De quadam perturbatione regni Francorum.

Disturb-
ances in
France. Anno etiam eodem, verno tempore arridente, insurrexerunt multi magnates accincti ad prælium, ut guerram moverent adversus regnum Galliæ. Indignabantur enim quod regnum regnorum, scilicet Gallia, consilio muliebri regebatur. Erant autem insurgentes viri graves et famosi, et ad præliorum exercitia ab annis primis educati; rex¹ scilicet Navarriæ, id est, comes Campaniæ, comes² etiam de Marchia, comes³ Britanniæ, et alii potentes quamplurimi, foedere et sacramento colligati.

De morte Willelmi de Abineto.

Death of
William of
Albini. Tunc quoque temporis Willelmus senior de Albineto, vir quidem plenus dierum, miles strenuus et magnanimus, et omni præditus nobilitate, pridie nonas Maii apud Offintunam, manerium suum, diem clausit extremum, relinquens Willelmum filium hæredemque suum legitimum, in omnibus patrissantem.

Dedita est civitas nobilissima quæ Corduba dicitur in Hyspania sita ditioni Christianorum. Cepta quoque infirmabatur.

Impertinens usque
huc. Attack on
Ceuta by the
Genoese,
Pisans,
Marseil- Anno quoque eodem Geneuenses auxilio freti Pisanorum et Marsiliensium, necnon et regis Arragunniæ, civitatem Hyspaniæ nobilissimam, Cepte dictam, subito invaserunt. Unde cives paganissimi, qui dudum prædictis invasoribus erant nimis injuriosi ac nocivi, timentes hostium multitudinem, impetum tam repen-

¹ Theobald IV., count of Champagne.

² Hugh le Brun.

³ Peter Mauclerc.

tinum facientem, sese potestati eorum subdiderunt, A.D. 1236.
 pacem sub hac forma componentes ad tempus; quod ^{lese, and}
 si dominus eorum, rex¹ scilicet Affricæ, qui dicitur ^{James I.,}
 vulgariter Admirabilis mundi, eis subsidium efficax ^{king of}
 non transmitteret infra triennium, totam civitatem eis ^{Arragon.}
 libere seseque redderent sine aliqua difficultate. Lice-
 ret autem interim regi Arragunnis suisque conjuratis
 super pontem, quem ante hanc treugam vel pacem
 initam super cives occupaverant, optentum pacifice
 quolibet trium annorum [spatio,] unam turrin erigere
 ad placitum munitissimam. Unde jam capta Corduba,²
 et Cepte ad capiendum jam parata, spes Christianorum
 est erecta, et formido Sarracenos, maxime autem regem
 invasit Africanum.

De quodam portento apparenti.

Sub eisdem quoque temporibus, mense Maio, non
 procul ab abbazia quæ Rupes dicta est, in partibus ^{Nota præ-}
 septentrionalibus Angliæ sita, apparuerunt acies militum ^{sagium}
 elegantissime armatorum, vecti equis pretiosis, vexillis ^{simile illi}
 ac clipeis, loriceis ac galeis, et aliis munimentis milita- ^{quod in}
 ribus adornati; exierunt autem de terra, ut videbatur, ^{principio}
 et iterum in terram absorpti evanuerunt. Et hæc ^{Macha-}
 visio per dies plurimos oculos intuentium quasi præ- ^{baorum}
 stigiatis detinebat. Equitabant autem dispositis acie- ^{legitur.}
 bus, et aliquando facto congressu hostiliter dimicarunt, ^{[2 Macc.}
 aliquando quasi in hastiludio suas in fragmenta minima ^{iii. 25-28.]}
 hastas cum fragore minuerunt. Viderunt eos incolæ,
 et potius a longe quam prope, supra modum admirantes,
 quia nunquam talia se vidisse meminerunt. Multi autem

<sup>Fantastick
vision near
the abbey
of Roche,
Yorkshire.</sup>

¹ Miramomelin (Mohammed Al-nassir), king of Marocco.

² In the margin, partly cut off through the loss of a piece of velum, is, "De hac [civitate] se[na]-

"tum fu[is]e Lu[ca]nus [com]-
 "me[mo]rat dicens, Corduba me
 "genuit." A few words of the text
 have been supplied by a later hand.
 It is not in C.

A.D. 1236. hæc præſagio carere negaverunt. Hæc¹ manifestius contigerunt in Hibernia et² in confinibus, ita quod aliquando quasi venientes de prælio et victi trahebant equos suos post se vulneratos et confractos sine assessore, sed et ipsi graviter sauciebantur cruentati. Et quod mirabilius fuit, vestigia eorum impressa terræ et herba prostrata et conculcata manifeste apparuerunt. Et multi hæc videntes præ timore sese in ecclesias vel castra, ante eos fugientes cum crederent hoc non esse fantasticum sed potius verum, certatim receperunt. Hæc ex relatu et verissima assertione comitis Gloucestriae post aliquot annos hujus eventus, et aliorum multorum testimonio, ad notitiam nostram pervenerunt.

Richard de Clare, earl of Gloucester, the authority for this.

Quod rex conabatur quædam per cartas suas concessa revocare.

Eodem quoque tempore Petrus de Rivallis et Stephanus de Segrave, de quibus supra fecimus mentionem, in gratiam regis sunt recepti. Eodemque³ tempore congregati sunt apud Wintoniam magnates Angliæ præſente rege, sexto idus Junii. Ubi rex nitebatur per autenticum domini Papæ quædam, quæ ante matrimonium contractum aliquibus contulerat, in irritum revocare, ac si esset impos sui sine domini Papæ conniventia, ad quem, ut dicebat, jus regni spectabat conferre. Unde multos commovit ad admirationem, dicentibus multis, quod magis quam decuit aut oportuit regnum suum nitebatur rex ejus subdere servituti, et extremis conditionibus mancipare.

P. de Rivaulx and S. de Segrave restored to the king's favour. Parliament at Winchester.

De quibusdam magnatibus cruceſignatis.

Sub eodem tempore, comes Ricardus frater domini regis, comes quoque G[ilebertus] Marescallus, comes

Many nobles take the cross.

¹ Hæc . . . pervenerunt] In the margin. The last clause is in red. | ² et in confinibus] om. C. ³ Eodemque] Eodem quoque, C.

quoque J[ohannes] Cestrensis, qui¹ et Lincolniensis, A.D. 1236. comes² Saresberiensis, G[alfridus] de Lucy, frater ejus, Ricardus Siuard, et multi alii nobiles crucem assumpserunt. Et ex tunc comes Ricardus nemora sua succidi præcepit et venundari, et ex aliis, quibuscunque potuit abraderе thesaurum, in peregrinationis suæ sustentationem coadunavit. Nec multo post, per Simonem de Muntfort comitem Legrecestriæ et Petrum, ut dicitur, de Rivallis incurrit Ricardus Suard injuste regis indignationem, ita quod captus est et retentus³ in custodia regis; postea eadem facilitate cito liberatus.

Imprisonment and release of Richard Siward.

De strage Judæorum.

Illis quoque diebus facta est strages magna Judæorum in partibus transmarinis, præcipue in Hispania. Timentesque cismarini sibi similia irrogari, data regi pecunia, fecerunt voce præconis acclamari, ne quis quicquam injuriæ vel molestiæ cuivis inferret Judæorum.

Slaughter of the Jews in Spain.

They are protected in England.

De quodam xenio imperatoris.

Eodem quoque tempore, dominus imperator [misit]⁴ regi Anglorum nobile xenium circa festum translationis sancti Benedicti, videlicet octodecim equos pretiosos, et tres mulos olosericis et aliis pretiosis donariis oneratos, et fratri regis comiti Ricardo equos aliquot pretiosos et nobiles cum aliis rebus desiderabilibus.

Presents of Frederick II. to Henry III. and Richard of Cornwall. July 11.

De diu durante ariditate et adustione segetum.

Æstate quoque eadem, post jam transactam, ut dictum est, hyemem supra modum pluvialem, facta est

Dry summer.

¹ qui et Lincolniensis] This earl (John le Scot) is confused with his uncle, Ranulph Blundevil, who was earl of Lincoln as well as Chester.

² William de Longespée II. He does not seem to have had the

title of earl of Salisbury. See below under the year 1247, f. 218 b.

³ C. ins. est.

⁴ misit] From the Hist. Anglor. ii. 392.

A.D. 1236. continua ariditas¹ cum caumate fere intolerabili, per quatuor et amplius menses continuato. Ita ut paludes profundæ cum stagnis siccarentur, molendina aquatica starent inutili otio arefacta, terra rimis hiaret. Aristæ quoque segetum in locis quamplurimis vix bipedale susceperunt incrementum.

Magnates Franciæ pacificantur.

f. 100 b. Anno quoque eodem, æstivo tempore jam declinante, nobiles illi qui Francorum regnum perturbare disposuerant, facta quadam pacis compositione, in regis gratiam sunt recepti.

The French nobles make peace with their king.

De quibusdam temerariis suspensis.

Two conspirators hanged in London. Tunc quoque temporis quidam in Anglia juvenes temerarii, strenui tamen et nobiles, nescitur quo spiritu seducti, simul conjurati inierunt fœdus execrabile, ut prædonum more ac vispilionum in manu hostili Angliam devastarent. Sed dissipato eorum consilio, captus est hujus conspirationis capitaneus, scilicet Petrus de Buffera, regis ostiarius, et per eum plures accusati. Propter quos suspendendos paratum est horribile patibulum Londoniis, quod vulgus *gibetum* appellat. Ubi suspensi sunt duo fortissimi, postquam duello fortiter dimicaverant; unde unus in campo capite dilacerato mortuus appensus est gibeto; alius vivus, non sine multorum qui aderant lamentatione, in prædicto patibulo miserabilem animam exhalavit.

De discordia orta inter cives Aurelianenses et clericos.

Disturbances at Orleans. Anno quoque eodem, circa dies Pentecostes, orta est dissensio lamentabilis in civitate Aurelianensi inter

¹ *ariditas*] arditas, B.

clerum et cives, muliercula quadam incentivum semina- A.D. 1236.
 riumque discordiæ suscitante. Eatenus quoque cœpit
 tumultus ventilatus incrementum, quod occisi sunt in
 civitate a civibus scolares, juvenes illustrissimi et ge-
 nere præclari; nepos scilicet comitis de Marchia, nepos Murder of
 comitis Campaniæ, scilicet regis Navariæ, propinquusque some
 consanguineus comitis Britanniæ, et quidam alius pro- young
 pinquus consanguinitate nobili baroni Erkenwado¹ de nobles.
 Burbune, et alii multi; quorum aliqui in flumine
 Ligeri sunt submersi, alii trucidati; alii vero, qui
 evaserunt, vix in speluncis et vineis et diversis lati-
 bulis delitescentes a mortis discrimine sunt erepti.
 Quo audito, episcopus² civitatis, accinctus zelo justitiæ, The city
 exiit a civitate, et ipsis malefactoribus excommunicatis, put under
 civitatem ipsam supposuit interdicto. Insuper mag- an inter-
 nates prænominati, audientes suorum stragem con- dict by the
 sanguineorum, ingressi hostiliter civitatem, multos bishops.
 civium sine judicii expectatione in ore gladii truci-
 darunt. Alios quoque, dum a quibusdam nundinis re-
 mearent, clitellis et sarcinis oneratos, ensibus adhuc
 cruentatis in itinere detruncarunt. Nec cessavit mota
 seditio, donec regium mandatum per utrarumque par-
 tium voluntates, factis compositionibus, tumultum pru-
 denter temperaret.

Idem clades.

Sub eisdem quoque diebus, plures civitates cum Rheims,
 provinciis suis in regno Francorum suppositæ sunt in- Amiens,
 terdicto, utpote Remis, Aminianis, Belvacum, et partes Beauvais,
 aliæ, scismatibus ex causis variis suscitatis. put under
 an inter-
 dict.

Item.

Et eodem anno orta est contentio inter clerum Disturb-
 Oxoniæ et cives; et vix procurantibus rege et magna- ances at
 Oxford.

¹ Archambaud IX.

| ² Philip Berruier.

A.D. 1236. tibus, episcopis quoque et aliis viris autenticis, lite post magnum tempus sopita, est universitas pristino statui restituta.

Deaths of the bishops of Worcester and Norwich, and the abbat of Croyland. Eodem quoque anno, mense Augusto, migraverunt a sæculo Wigorniensis [Willelmus]¹ et Norewicensis T[homas], episcopi. Et sub eisdem diebus diem clausit extremum abbas Henricus² Croilandia, vir genere et religione præclarus,³ cum ecclesiam suam, quam fere totam cum ædificiis renovaverat, annis fere rexerat quinquaginta.

De concilio inter regem Angliæ et regem Scotiæ.

The king goes towards York.

Anno quoque eodem, rex suorum consilio fretus magnatum, iter versus Eboracum maturavit, ut, consilio fultus majorum regni, provideret qualiter discordia inter ipsum et regem Scotiæ Alexandrum, quæ jam in odium excreverat, penitus sedaretur. Inconsultum enim videbatur sapientibus, qui eventus futuros libra⁴ rationis trutinabant, quod regnum Angliæ, hostibus undique vallatum transmarinis, odium intestinum occulte generaret. Hujus autem discordiæ seminarium, ut dicitur, hæc causa generavit. Rex Scotiæ, unde se affirmavit habere cartas, multorum tam episcoporum et magnorum clericorum quam comitum et baronum testimonium, terram⁵ Northamhumbriæ, quam sibi rex Johannes cum filia sua Johanna contulit in maritagium, constanter exigebat, indignum asserens et execrabile, quæ procedunt de labiis regiis irritare, et pactum inter tam nobiles personas initum annullare. Addidit quoque quod nisi illud, quod suum jus tam evidens ratio esse comprobavit, conferret pacifice, in ore gladii illud requireret. Confidentiam autem illi præstitit Leolini

Claim of Alexander II., king of Scotland, on Northumberland.

¹ *Willelmus*] J., B. over an erasure.

² *Henricus*] In the margin. He was brother of William Longchamp.

³ In the margin are two mitres

and pastoral staves, and a third pastoral staff, reversed.

⁴ *libra rationis*] librationis, C.

⁵ *terram*] om. C.

umbratilis et semper suspecta concordia, Marescalli A.D. 1236. quoque G[ileberti] fœdus et affinitas, qui sororem suam Margaretam,¹ puellam elegantissimam, matrimonio sibi copulaverat, necnon et transmarinorum semper in insidiis existens hostilitas; et quod pluris est, causa justa regiis munimentis consignata. Tandem post multas hinc inde disceptationes² optulit rex Angliæ regi Scotorum, pro bono pacis et defensione regni Anglici, pro posse suo, in alio loco Angliæ, ne mutilarentur fines regni sui ex parte septentrionali, redditus octoginta marcarum. Sed dum respectum et dilationem, donec id provideretur et omnibus utrobique placeret, negotium caperet, solutum est colloquium, omnibus in pace ad horam quiescentibus.

Obiit Philippus de Albineto.

Circa illos dies, nobilis ac Deo devotus in armis strenuus miles, Philippus de Albineto, postquam militaverat Deo in Terra Sancta peregrinando pluries, tandem in eadem, diem claudens extremum³ et finem faciens laudabilem, sanctam meruit in Terra Sancta, quam vivus diu desideraverat, sepulturam.

Death of
Philip of
Albini.

De sollemni prædicatione crucis.

Eodem quoque anno facta est prædicatio solennis tam in Anglia quam Francia, a fratribus Prædicatoribus et Minoribus, et aliis famosis clericis, theologis, et religiosiis, per autenticum domini Papæ, cruce se signaturis plenam concedentibus peccatorum indulgentiam,

Crusade
preached
by the Do-
minicans
and Fran-
ciscans.

¹ Daughter of William the Lion, and formerly wife of Hubert de Burgh, from whom she had been divorced as too near akin to his previous wife. See the Dunstable Annals, Annal. Monast. iii. 128.

² *disceptationes*] deceptions, B. C. is correct.

³ There is a sword reversed in the margin.

A.D. 1236. de quibus confessi vere fuerint poenitentes; qui civitates, castella, et pagos peragrantes, et in temporalibus multa remedia promittentes, scilicet de usuris contra Judæos, ne amplius current, et protectionem domini Papæ in redditibus et rebus impignoratis pro viaticis suis omnibus cruce signatis, infinitum populum ad votum peregrinationis accinxerunt. Et postea misit dominus Papa in Angliam fratrem Thomam Templarium familiarem suum, cum autentico suo, ut quos vellet et prout expedire videret, cruce signatos, accepta pecunia, quam se dicebat utilius ad promotionem Terræ Sanctæ expensurum, a voto peregrinationis absolveret. Quod cum viderent cruce signati, admirantes insatiam Romanæ curiæ cupiditatem, magnam conceperunt mentibus indignationem, quod tot argumentis nituntur Romani tam impudenter loculos emungere populorum. Addiderunt namque prædicatores, quod si quis cruce signatus vel non signatus, qui in propria persona iter peragere non posset tam laboriosum, quod facultas permitteret in bonis, in subsidium Terræ Sanctæ conferre non omitteret, et sic plenissime indulgentia gauderet prænominata. Sed hæc omnia auditores suspectos reddiderunt. Dicebant namque; "Ecquis "dispensator noster fidelis erit?" Sicque factum est quod dominus Papa, concepta indignatione adversus populum, movit guerram, nummos extorquens, collegit decimam ex omnibus regionibus, et infinitam pecuniam adunavit, ut ecclesiam defenderet. Sed cito pace composita, facti sunt Papa et imperator amici, sed nunquam pecunia fuerat restituta. Et sic diatim multorum devotio fidesque titubavit plurimorum.

Thomas, a
Templar,
sent into
England by
the Pope.

f. 101.

*De præparatione domini imperatoris ut expugnaret
Italiam.*

Impertinens usque huc

{ Sub eodem tempore dominus Papa imperatorem literis commonitoriis inhibuit diligenter, ne Italiam hos-

tiliter intraret. Convocaverat enim imperator tempore A.D. 1236.
 æstivali omnes quas poterat vires imperiales, ut Italicos Preparations of the
 insolentes expugnaret, præcipue Mediolanenses. Erat emperor
 enim civitas illa omnium hæreticorum, Paterinorum, against the
 Luciferanorum, Publicanorum, Albigensium, usurariorum Milanese.
 refugium et receptaculum. Videbatur enim domino
 imperatori inconsultum, Terræ Sanctæ per præsentiam
 sui et exercitus Dei tam populosi succurrere, et post
 terga falsos relinquere Christianos, quolibet Sarraceno
 deteriores. Mirabatur insuper supra modum, quod in They are
 aliquo erat dominus Papa Mediolanensibus favorabilis, favoured
 vel videretur in aliquo illis præstare patrocinium, cum by the
 deceat illum esse patrem piorum, et malleum impiorum. Pope.
 Tamen ob reverentiam tanti patris, respondit dominus
 imperator domino Papæ modeste ac prudenter in hunc
 modum :

Responsio imperatoris ad Papam.

"Italia hæreditas mea est, et hoc notum est toti Answer of
 "orbi. Anhelare ad aliena et propria relinquere am- the em-
 "bitiosum esset et enorme, præsertim cum Italicorum, peror to
 "præcipue Mediolanensium, me injuriis lacessivit in- the Pope.
 "solentia, in nullo mihi debitam exhibens reverentiam.
 "Præterea Christianus sum, et qualiscunque servus Alia re-
 "indignus Christi, accinctus ad crucis inimicos debel- sponsio.
 "landos. Cum igitur tot hæreses non tantum pullu-
 "lent, immo silvescant in Italia, et jam zizania segetes
 "incipiant suffocare per civitates Italicas, præcipue
 "Mediolanensium, transire ad Sarracenos hostiliter
 "expugnandos et illos incorrectos pertransire, esset
 "vulnus infixio ferro fomentis superficialibus delinire,
 "et cicatricem deformem, non medelam procurare.
 "Item, solus sum et homo sum; nec ad tantum labo- Alia re-
 "rem sufficio, ut inimicos crucis sine magno comitatu sponsio.
 "adeam debellaturus, incredulos, qui tot sunt et tam
 "fortes, expugnando. Iterum, cum sine thesauris Alia re-
 "magnis ad tam arduum negotium consurgere per sponsio.

A.D. 1236. " me non sufficiam, opes ejusdem terræ in opem et
 " ultionem Crucifixi convertere destinavi. Abundat
 " equidem Italia armis,¹ equis, et opibus; hoc terra
 " novit universa."

Quomodo ingressus est imperator Italiam ut Mediolanum occuparet.

The Pope expresses himself satisfied, and the emperor enters Italy with an army.

The Milanese apply to the Pope for aid.

They determine to resist the emperor.

Baldwin de Vere sent from England.

Audiens igitur dominus Papa tam profundi pectoris sermones, ne videretur esse his rationibus irrefragabilibus contrarius, cum simultate consensit. Et ut montes transiens in Italiam secundum propositum suum intraret, spondit dominus Papa ei secundum posse suum in omnibus necessitatibus paternum indubitanter præstare patrocinium. His igitur magis animatus imperator, adunato qualem effundere potuit² exercitu per edictum imperiale, intravit Italiam milite stipatus copioso. Cujus impetum horribilem cum Mediolanenses non sine causa formidarent, miserunt ad dominum Papam, ab eo consilium et auxilium efficax postulantes. Ipse autem, cum multa ei daretur pecunia, et plus promitteretur, misit Mediolanensibus juvamen multum et consolamen, in imperatoris detrimentum; quod tamen multis videbatur incredibile, immo potius inopinabile, ut in tanta talique necessitate pater in victricum verteretur. Exeuntes igitur cives in multitudine gravi, circiter ad quinquaginta milia armatorum, obviam imperatori cum standardo suo, quod *carrucam*³ appellant, indubitanter perrexerunt, nuntiantes se contra eum bellaturos. Venerat autem eodem tempore quidam miles de regno Angliæ, nuntius domini regis Anglorum ad dominum imperatorem, Baldewinus de Vair⁴ dictus, secreta negotia tam imperatorem quam regem dominum suum contingentia tractaturus, qui super

¹ C. ins. *et*.

² C. ins. *in*.

³ Par. inserts *vel carrochium* be-

tween the lines. C. has only *carrochium*.

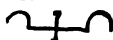
⁴ Vair] Wayr, C.

his omnibus diligentes auditores postea reddidit doctio- A.D. 1236.
 res. Cum autem audisset imperator Mediolanenses in
 tantam audaciam prorupisse, ut levarent contra eum
 calcaneum, statim eos pronosticabat hunc ausum ex
 alio quam proprio fulcimine concepisse. Et librato
 inter magnates suos arduo consilio, acclamatum est,
 ut omnes universaliter ab imo ad maximum, qui ex
 parte imperatoris erant, sine mora ad arma convolarent,
 et vulgo Mediolanensium, quod, quasi mures exeuntes
 de cavernis, dominum suum ausum est ad bella provo-
 care et vires experiri imperiales, hostiliter obviarent.
 Quod cum notum esset Mediolanensibus, restiterunt
 paulisper. Et unus de senioribus civibus, ad cujus Speech of
 one of the
 older
 citizens of
 Milan.
 iudicium omnium pendebat sententia, ordinatis ad
 modum coronæ circumstantibus, ait, "Audite, cives
 "eximii. Adest imperator in manu fortissima et
 "exercitu copioso, qui, ut notum est toti mundo,
 "dominus noster est. Et si fiat hæc lamentabilis
 "congressio, dampnum inde eveniet irrestaurabile; in
 "qua si vincamus, probrosam necnon et cruentam
 "victoriam de domino nostro invaso reportabimus.
 "Si vincamur, delebit nomen nostrum et nostrorum
 "et civitatis nostræ in æternum, et erimus in obpro-
 "brium omni nationi. Cum sit igitur omni casu
 "contingente inhonestum, et anceps ulterius hostiliter
 "progredi, consilium sanum judico in nostram regredi
 "civitatem. In qua si nos voluerit violenter impetere,
 "licebit vim vi repellere. Et si tunc Dominus nobis
 "concesserit vel pacem componere, vel eum a finibus
 "in manu forti remotius arcere, salvabitur urbs nostra
 "et fama manebit inviolata." Quod cum adquies- The Mila-
 nese fol-
 low his
 advice.
 centes fecissent, gratum fuit in oculis imperatoris. Et
 ne videretur timiditas aut formidolositas, insecutus
 est eos imperator, parans obsidionem. Et dum hæc The em-
 peror pre-
 pares to
 besiege
 agerentur, procurantibus vel Romana ecclesia vel ini-
 micis imperii, mota est seditio intestina in sinibus¹

¹ *sinibus*] Par. inserts *vel fi* (i.e. *finibus*) between the lines. C. has *finibus*.

A.D. 1236. Alemanniæ, a duce¹ Austriæ. Ad quam sedandam Milan, but is forced to leave Italy to make war on the duke of Austria. f. 101 b. The Milaneses take some of his castles. He defeats the duke of Austria. tam literæ quam nuntii festinantes, tam arduum negotium explicantes, ipsum imperatorem urgenter revocabant. Obsidione igitur, quam jam paraverat, soluta, rediit in Alemanniam. Mediolanenses autem hoc audito, quædam castella, quæ imperator ceperat, et homines suos, quos in eisdem custodiendis posuerat, violenter occuparunt, militibus imperialibus et servientibus, quos intus invenerant, trucidatis. Quod cum audiret imperator, iratus, nec immerito, totam in auctorem huius mali justam refudit indignationem. Et ducem Austriæ insequendo, illum honore, terris, castellis, et civitatibus, vix vita remanente, spoliavit; ut jam tunc videretur impleta vindicta pro peccato in regem Ricardum perpetrato, dum a Terra Sancta rediret, dicente propheta qui[a] quamvis sero scelera Deus vindicat truculenter, *qui visitat peccata patrum in tertiam et quartam generationem.*

Exod. xx.
5.

Return of
Baldwin
de Vere,

and Peter
des Roches.

Floods.

Norw.
Wigorn.
Rofensis
episcopi
obierunt.

Eodem anno, circa festum Sancti Michaelis, rediit dominus Baldewinus de Vair, miles, vir quidem discretus, fidelis, et facundus, qui regi Anglorum nuntium retulit imperiale, et super prædictis auditores testimonio reddidit certiores. Et circa idem tempus venit P[etrus] Wintoniensis episcopus de partibus transmarinis, viribus corporeis, ingruente infirmitate, destitutus.

Eisdem quoque diebus, scilicet die Lunæ proxima, inundaverunt pluvie in partibus Angliæ aquilonaribus, adeo quod torrentes et paludes, solitas metas transeuntes, pontes et molendina et alia ripis contermina dampnose subverterunt. Eodem² anno obiit³ xvii. kalendas Septembris Thomas de Blundvilla, episcopus Norwicensis. Et circa idem tempus obiit Willelmus de Bleis, episcopus Wigornensis, et Henricus⁴ de San-

¹ Frederick.

² *Eodem . . . Rofensis*] Before the last sentence in C. It is in the margin in B.

³ Three inverted mitres and pastoral staves are in the margin.

⁴ He died 24 Feb. 1235. See above, p. 306.

ford, Rofensis. Obiit¹ quoque Thomas abbas Eves- A.D. 1236.
hamiæ, cui successit Ricardus prior Hurlæ. *Obiit ab-*
bas Ewes-
ham.

*De impetuosisimo vento et dampnosa inundationibus
maris et fluminum.*

Deinde in crastino sancti Martini et infra octavas Storms and
ejusdem eruperunt mirabiles inundationes maris noctu floods,
repentine, personuitque ventus validissimus cum marinis Nov. 12.
simul et fluvialibus inundationibus magnis et insolitis,
quæ in locis præcipue maritimis omnes portus, dirup-
tis anchoris, classe viduavit, hominum multitudinem
submersit, greges ovium et armenta boum exterminavit,
arbores radicitus evulsit, domos subvertit, littora dissi-
pavit. Et ascendit pelagus fluctuans cum incremento
per duos dies et unam noctem intermediam, quod est
inauditum; nec est solito more refluxum aut retractum,
impetu validissimo contrariorum ventorum, ut dicitur,
impediente. Videbantur igitur inhumata corpora sub-
mersorum, in antris marinis juxta litus maris jacentia, Loss of
ita quod apud Wisebeche, et in villis vicinis, et sic life at Wis-
juxta litus et latus maris, homines perierunt infiniti; bech.²
ita quod in una villa non populosa circiter centum
corpora tradebantur una die lamentabili sepulturæ.

Item tempestas.

Nocte vero proxima ante vigiliam Natalis Dominici Tempest
perhorruit ventus vehementissimus, admixto tonitruo on Dec. 23.
et pluvia inundante, qui turres concussit et ædificia,
et squalor aeris perturbati tam vias terræ quam maris
reddidit inmeabiles. Et sic eo anno circa tempora
æquinocialia bis Angliam irrestaurabili jactura tempes-
tas iterata dampnificavit. Videbatur igitur Dominus,

¹ An inverted pastoral staff is in the margin. This entry is in the margin. C. has *eodem tempore obiit* for *obiit quoque*.

² C. has "submersio de mers-
" launde" in the margin.

A.D. 1236. exigentibus peccatis populi, terram diluvio quodam particulari flagellasse, et ut dici merito posset illud in evangelio comminatorium; *erit in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris et fluctuum.*

S. Luc.
xxi. 25.

De magno concilio habito Londoniis in octavis Epiphaniæ, ubi exigebat rex tricesimam regni.

The king
at Win-
chester at
Christmas.

Parliament
summoned
to London.

13 Jan.

Speech of
William de
Raleigh,
demanding
an aid for
the king.

Anno Domini MCCXXXVII, qui est annus regis Henrici III. vicesimus primus, tenuit idem rex curiam suam ad Natale¹ apud Wintoniam. Misit autem continuo per omnes fines Angliæ scripta regalia, præcipiens omnibus ad regnum Angliæ spectantibus, videlicet archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et prioribus instal-
latis, comitibus et baronibus, ut omnes sine omissione in octavis Epiphaniæ Londoniis convenirent, regia negotia tractaturi totum regnum contingentia. Quod audientes magnates, regiis præceptis continuo paruerunt, credentes se vel imperialia vel alia ardua negotia provisuros. Venit igitur die sancti Hylarii Londonias infinita nobilium multitudo, scilicet regni totalis universitas. Et cum voluntatem regis audituri in regio palatio Westmonasterii consedisent, surrexit in medio Willelmus de Ræle² clericus ac domini regis familiaris, vir quidem discretus et legum terræ peritus, ut quasi mediator inter regem et regni magnates regium propositum et voluntatem in publicum propalaret. Ait igitur; "Mandat vobis dominus rex, quod hactenus
" quicquid fecerit, ex hoc nunc et amodo vestrum
" omnium, quasi fidelium et naturalium hominum, consiliis se subdet indubitanter. Veruntamen illi qui sua
" tractantes sui thesauri custodes hactenus extitere,
" infideliter compotum pecuniarum omnium reddiderunt receptarum; nunc iccirco dominus rex, pecunia
" penitus destitutus, sine qua rex quilibet extat desolatus, auxilium a vobis suppliciter postulat pecuniæ;

¹ C. ins. *Domini*.

| ² *Ræle*] Raleigh, C.

" ita videlicet, ut illa pecunia ad beneplacitum vestrum A.D. 1237.
 " collecta, secundum dispositionem aliquorum vestrum
 " ad hoc electorum, in usus regno necessarios reservetur
 " expendenda." Quod verbum cum omnes et singuli, Anger of
 nil tale expectantes, graviter acceperunt murmurantes, the nobles.

" Alter in alterius jactantes lumina vultus,"
 dixerunt ad invicem,

" Fuderunt partum montes, en ridiculus mus."

Ovid. He-
 roid. Epist.
 iii. 11.
 Hor. A. P.
 139.

Et indignantes responderunt se undique et sæpe nunc
 vicesima, nunc tricesima, nunc quinquagesima gravi
 promittendo et persolvendo; asserentes¹ indignum nimis *Vacat, non*
 fore et injuriosum, permittere regem tam leviter seduci- *quia fal-*
 bilem, qui nunquam unum ex inimicis regni, etiam mini- *sum, sed*
 mum, repulit vel exterruit, nec fines regni unquam ampli- *provocans.*
 avit, sed arctavit et alienis subjugavit, ut a naturalibus
 hominibus suis, quasi a servis ultimæ conditionis, in detri-
 mentum eorum et alienorum juvamen tantam pecuniam,
 tot, totiens, extorqueret argumentis. Quod cum rex au-
 disset, cupiens murmur hoc sedare generale, pollicebatur
 sub jurejurando, se nunquam amplius nobiles regni in-
 juriando lacessere vel molestare, dummodo² sibi ad præ-
 sens tricesima pars mobilium Angliæ benigne concessa
 solveretur; quia paulo ante multa pecunia, quam im-
 peratori miserat, suum thesaurum in magna parte,
 ut asseruit, pro matrimonio sororis suæ et iterum in
 proprio mutilaverat. Ad quod non tacite responsum
 fuit, quod hæc omnia sine consilio fidelium suorum
 fecerat, nec debuerant esse poenæ participes qui fuerant
 a culpa immunes. Secesserunt tandem in locum seorsum
 secretiorem, ut, regiæ exactioni contemperantes et exi-
 gentiæ satisfaciētes, inirent consilium de modo et quan-
 titate juvaminis, quod exigebatur, contrectando. Sece- *Advice of*
 dentibus igitur illis seorsum, Gilebertus Basset regi in *Gilbert*
Basset to
the king.

¹ *asserentes*] From here to the
 end of the chapter is not in C.

² *dummodo . . solveretur*] In the
 margin.

A.D. 1237. communi dixit audientia, minus quam deceret in verbo
 circumspectus; "Domine mi rex, mittatis aliquem de
 f. 102. "vestris, qui intersit illorum, scilicet baronum vestro-
 "rum, colloquio;" sedebat enim ille, dum hæc diceret,
 regi paucis intermediis collateralia. Ad quod ex alia
 Speech of parte respondit Ricardus de Percy, qui in colloquio
 Richard de magnatum extiterat, non sine causa stomachatus; "Quid
 Percy. "est, amice Gileberte, quod dixisti? nunquid et nos
 "alieni, et non de regis amicis sumus?" ac reprehensus
 est Gilebertus in verbo illepedo ac repentino. Et
 sic disceptationibus¹ multiplicatis protractum est collo-
 quium in moram quatriduanam.

*Sub qua forma concessa fuit tricesima mobilium
 Angliæ domino regi.*

The king
 promises
 to confirm
 Magna
 Charta.

Rex vero admodum perturbatus, suorum cupiens
 baronum sibi gratiam conciliare, se ex tunc et deinceps,
 quicquid factum fuerit antea, dedit² consilio fidelium
 ac naturalium hominum suorum. Præterea, de hoc
 quod dicebatur, quod conabatur ea, quæ concesserat et
 cartis confirmaverat, per autenticum summi pontificis
 infirmare, dicebat rex hoc falsum esse. Et si tale
 quid forte fuerat suggestum ei, in irritum affirmavit,
 seque talia penitus revocare. Præterea sereno vultu et
 spontanea promisit voluntate libertates magnæ cartæ
 suis fidelibus regni sui ex tunc inviolabiliter observare.
 Et quia videbatur non penitus immunis a sententia,
 quam tulerat archiepiscopus S[tephanus] cum omnibus
 episcopis Angliæ in omnes violatores prædictæ cartæ,
 quam malo consilio fretus in parte læserat, fecit in
 publico innovare sententiam prætaxatam in omnes
 ejusdem cartæ contradictores aut violatores; sic, ut si
 ille per aliquem conceptum rancorem forte eam non
 observaret, in latam sententiam gravius recidivaret.

¹ *disceptationibus*] *deceptionibus*, B. | ² B. *ins. se.*

Unde factum est, ut omnium corda hæc audientium A.D. 1237. sibi mirabiliter in verbo illo conciliavit. Et deliberatum est, quod videretur durum, subito consilium, quod in præsentiarum habuit, ab eo quasi reprobum sequestrare, appositione aliquorum magnatum additorum illud roborarunt, adjungentes ei comitem Waranniæ, Willel- William, earl Warren, and others added to the king's council.
mum de Ferrariis, et Johannem filium Galfridi. Et fecit eos rex jurare, quod nullo modo muneribus vel aliquo alio modo a via veritatis deviant, quin darent ipsi regi sanum et salubre regno consilium, sicut antea fecerat rex apud Windeleshores. Concessa est igitur benigne tali conditione regi ea vice tricesima regni¹ pars, A thirtieth granted.
omnium scilicet mobilium, ad thesaurum suum restaurandum, salvis tamen unicuique auro suo et argento, equis et armis, in reipublicæ utilitatem expendendis, quæ pars tricesima sub hac forma per quemlibet comitatum diligenter colligetur;² eligendi sunt quatuor fide digni milites cum uno clerico, quem rex illis addet in unoquoque comitatu, et jurati de fidelitate una cum clerico regis pecuniam colligent, et collecta reponetur in abbatis, in³ sacra æde, vel castro. Ut si forte velit rex a proposito, quod tamen absit, resilire, reddatur unicuique quod suum est, fideliter distributum. Consentientibus igitur primum archiepiscopo Cantuariensi cum suis episcopis et clero, sub hac conditione concessa est regi tricesima mobilium regni; ab omni prælato secundum tenementum baroniæ suæ et milite per totum regnum generaliter colligendum. Sæpe tamen annexum fuit in conditione, quod ex tunc et deinceps, consilio alienigenarum qui semper sui non regni amici esse consueverunt et regni bona distrahere, non adunare, et omnium innaturalium derelicto, suorum fidelium et naturalium hominum⁴ consiliis adhærebit. Et sic soluto concilio, non sine interiori murmuratione et multa con-

¹ regni] om. C.² colligetur] colligebatur, C.³ in sacra æde] In the margin.⁴ B. ins. *non patriando*, but it is marked for omission.

A.D. 1237. cepta indignatione, eo quod cum difficultate tanta regis animum ad salubre consilium contorquerent, et consiliis eorum, a quibus omnem honorem terrenum habet, obsecundarent, ad propria quisque remeavit.

Nota jocundum eventum.

Capture of
Cordova :
and ordi-
nation of
bishops
there. Et¹ eodem anno ordinatæ sunt ecclesiæ et prælati in Corduba, civitate Hispaniæ. Quia, sicut prædictum² est, die Martis in hebdomada Paschæ capta est magna civitas Corduba in Hyspania. In qua se natum fuisse commemorat Lucanus, dicens,

“Corduba me genuit.”

Capture of
Majorca, Capta vero est ab Amfulso³ rege Castellæ Christianissimo. Qua capta et Christianis dedita, cumulatam et additum est gaudium gaudio, scilicet de captione insulæ magnæ et opulentissimæ Majoricæ paganissimæ, quæ fuit piratis et vispilionibus referta, mercatoribus et peregrinis, præcipue Christianis inimicissima qui inter Affricanas et Hispanas regiones transmearunt. Insula illa continet triginta duo castra. Et ad majoris gaudii augmentum, anno proximo præterito capta fuit a rege⁴ Burrianna, Arragoniæ civitas magna Borianna, et castrum inexpugnabile Penuscula per ingenium asportatur⁵ arietum ad Pascha paganorum immolandorum; quia quod viribus fuit impossibile, supplevit ingenio excogitato. Capta est infra biennium Corduba civitas, Majorica insula, Borianna civitas, Penuscula castrum; et hæc omnia, potestati Christianorum in Hispania feliciter mancipata, Deo et ejus sanctæ ecclesiæ cedunt ad honorem. Nos-
Proposed
attack on trates igitur felici auspicio se accingunt ad expug-

¹ This chapter is in the margin.

² Above, p. 334.

³ An error for *Ferdinando*, as above, p. 328.

⁴ James I.

⁵ *asportatur*] *a*pt**, B. This

word is not part of the original text, but has been added by Paris, and is partly cut off. C. has *asportat* in red. Parker prints *as-perrimum*.

nandam Valentiam, civitatem magnam et nominatis- A.D. 1237.
simam Hyspaniæ, ex præteritis eventibus audaciam et Valencia
spem bonam continuantes. Civitasque Cepta similem and Ceuta.
sibi ruinam formidabat.

*Quomodo Leolinus sollicitaverit regem de fœdere pacis
confirmando.*

Eodem quoque tempore, Leolinus princeps Walliæ Submission of
per solemnes nuntios regi notificavit, quod, cum tempus Llewelyn-
ætatis suæ exigeret ut, omni strepitu litis et omni ap-Jor-
bellorum tumultu jam ex tunc sedato, deinceps securæ werth to
pacis gauderet tranquillitate, se suaque omnia ditioni Henry III.
ac tutelæ regis Anglorum subdere decrevit, et de eo
teneret¹ terras suas in fide et amicitia, inito fœdere
indissolubili. Et si rex in expeditionem iturus esset,
militia, armis et equis, et thesauro, secundum vires
suas, ut suus fidelis, eum fideliter adjuvando promo-
veret. Ad hæc igitur confirmanda missi sunt medi-
atores Herefordensis et Cestrensis episcopi, qui negotium
prolocutum diligenter consummarent. Hujus autem
causa mandati fuisse perhibetur, quod idem Leolinus Attack on
sui impos, morbo paralisis particularis sauciatus, him by
graves insultus a Griffino filio suo eum impugnante his son
sustineret. Multi autem magnatum Walliæ fœdus Griffith.
initum acceperunt, qui simul illud cum Leolino con-
firmarunt; nonnulli autem eorum conventionibus con-
stanter contradixerunt. Sed Walensium fides est fidei Character
carentia, nec parcunt, cum possunt; et amici fortunæ of the
occupatos de more suo insequuntur; depressi vero, vel Welsh.
fugiunt vel humiliantur; secundum illud poeticum nun-
quam tales sunt credendi,

“Timeo Danaos, et dona ferentes.”

Virgil.
Æn. ii. 49.

Item Seneca philosophus; “Nunquam tutus cum in-
“imico fœdus inæas.”²

¹ *teneret*] So altered by Paris
from *teneret*.

² I cannot find this in Seneca.

A.D. 1237. *Quomodo comes Gloverniæ Ricardus sibi Margaretam filiam comitis Cantie sibi matrimonio copulavit.*

The king
quarrels
with Hu-
bert de
Burgh,
because his
daughter
Margaret
had mar-
ried Rich-
ard de
Clare.

Circa idem tempus iterato incanduit ira regis adversus comitem Cantie Hubertum de Burgo, eo quod puer habitus adhuc in regis custodia, Ricardus comes Gloverniæ, sibi Margaretam filiam comitis Huberti matrimonio clanculo et absque regis licentia vel conniventia copulavit. Proposuerat enim rex eundem juvenem, scilicet comitem Gloverniæ, cum comitatu et honore ejus toto, cuidam proximæ¹ consanguinitate Wilhelmo electo Valentie, de Provincia nato, maritali fœdere, ut² dicebatur, sociasse. Tandem tamen, multiplicatis intercessoribus, eo quod asseruit comes Hubertus hoc se nescivisse nec per eum hoc factum fuisse, promissa quadam summa pecuniæ, regalis quievit indignatio.

A second.
senator at
Rome crea-
ted by
Frederick
II.

Eodemque³ anno, procurante domino imperatore Frætherico, creatus est alter senator Romæ, ut duorum senatorum prudentia et fortitudine duplicata Romanorum insolentia comprimeretur, et consiliis tutius pacificata urbs liberiusque regeretur.

De insolentia Græcorum contra Romanam ecclesiam et suum imperatorem.

Insolence
of the
Greeks to
the Roman
church,
and the
emperor
Baldwin
II.

f. 102 b.

Temporibus eisdem, Græcorum debacchante solita insolentia tam adversus ecclesiam Romanam quam suum dominum imperatorem Constantinopolitanum, dominum Papam et omnem ecclesiam adeo exasperavit quod multorum erat sententia et voluntas cruce signatorum exercitum super eos retorquere. Imperator etiam, ut eorum furem declinaret, in partes secessit occidentales, auxilium a Romana ecclesia et consilium petiturus.

¹ proximæ] proximo, B.

² ut dicebatur] In the margin.

³ Eodemque . . regetur] In the margin.

Quod dominus Papa vocavit ad consilium suum A.D. 1237.
comitem Britannicæ.

Eodemque tempore dominus Papa vocavit comitem Britannicæ ad consilium suum, multis super hoc admirantibus, quod hominem tali nota proditiōis multiformis infamem ad sua ardua negotia vocaverat contrectanda. Elegerat autem eundem comitem et præelegerat in guerra peritissimum, in armis strenuum, genere præclarum, tam navali quam campestri crebrius commisso certamine expertum, ut eidem regimen et ducatum exercitus Christiani, necnon et thesaurum in viaticis cruce signatorum, fiducialiter committeret expendendum.

The Pope calls the count of Britanny, Peter Mauclerc, to his counsels.

De pluvialibus inundationibus iterato eo anno prurumpentibus.

Intrantibus quoque kalendis Martiis, inundaverunt pluvie vehementer, in festo scilicet sancti Valentini, quæ vada et itinera confractis ripis intransmeabilia per octo dies continuatos reddiderunt. Et ut de aliis similia intelligantur, Tamensis fluvijs in Anglia et Secana in Francia civitates, pontes, molendina, intumentibus gurgitibus ex arida per loca spatiosa stagnis dilatatis, dissiparunt; ita ut vix per quindecim dies, eliquatis exuberantibus fluminibus, solitæ viæ in ripis apparuerunt.

Rain and floods, 14 Feb. Injuries done by the Thames and Seine.

Quomodo electus Valentie Willelmus recessit cito rediens.

Illis quoque diebus Willelmus electus Valentie, cui rex totius consilii¹ sui habenas commiserat, videns quod non immerito magnates terræ magnam super hoc indignationem conceperant, versus patriam suam iter

William, elect of Valence, leaves England.

¹ *consilii sui*] Written above *regni*, which is expuncted.

A.D. 1237. maturavit. Terras vero suas et prædia, quæ sibi rex jam dederat opulentissima, sub titulo pignoris in manu Aaron Judæi Eboracensis commisit, mutuo ab eodem recipiendo nongentas marcas novorum esterlingorum numeratas. Summariis igitur cum plenis clitellis auro et argento et diversis regalibus utensilibus, mannis insuper concupiscibilibus quamplurimis, cum aliquibus equis pretiosis dispositis, versus Doveram iter rege dirigit conducente. Sic sicque versute elaboratum est, ut rex, relicto magnifici imperatoris regisque Francorum providi, qui uxoribus suis vel earum consanguineis vel compatriotis terga calcanda non submitunt, exemplo, expers thesauri et penitus attenuatus, regnum suum factus egenus undique permittat lacerare; et factus uxorius, terram propriam undecunque nacta permittat occasione macerare, alienigenas vero, nunc Pictavenses, nunc Alemannos, nunc Provinciales, nunc Romanos, bonis terræ in regni perniciem saginari. Venit igitur prædictus Willelmus Valentis electus in regnum Francorum, ubi, rege salutato et visitata regina sorore sua, sine mora in pace dimissus, et ut recederet est immunis licentiat; distributis igitur et in partes Provinciales transmissis, quæ ab Anglia tulerat, equis nonnullis impretiabili thesauro oneratis, vacuus rediit et iterato macilentus. Cui rex occurrens in oscula ruit et amplexus cum applausu multiplicatos.

*Vacat.*¹

Weakness
of the king.

William
elect of
Valence
goes to
France and
returns to
England.

His recep-
tion by the
king.

*De electione W[illelmi] de Cantulu, et consecratione
et electione prioris Norwicensis.*

Ingressis itaque viam universæ carnis piæ memoriæ venerabilibus Wigorniensi et Norewicensi episcopis, elegerunt monachi Wigornis magistrum Walterum de Cantelupo, filium Willelmi de Cantulupo, viri potentis et præclari, in præsulem ac pastorem animarum sua-

¹ This refers to the passage ending "saginari."

rum, quem sine difficultate dominus Papa accepit et A.D. 1237. in episcopum consecravit. Norewicenses autem priorem suum, virum religiosum ac discretum, in suum sibi præsulem elegerunt,¹ cujus electio licet rite facta, quia tamen regi displicuit, quibusdam ridiculosis rationibus² contradicentium fuit diu in pendulo, non sine peccatorum scrupulis impedita.

Simon of Elmham, prior of Norwich, elected bishop. He is objected to by the king.

Quam miserabilis facta est Anglia eo tempore.

Temporibus illis ingruentibus, igniculus fidei cepit nimis refrigescere, ut pæne in cinerem redactus vix videretur scintillare. Jam enim simonia sine rubore perpetrata, usurarii manifeste diversis argumentis a popularibus et minoribus pecuniam impudenter extorquebant. Expiravit caritas, libertas ecclesiastica emarcuit, religio viluit subpeditata; et facta est filia Syon quasi meretrix effrons, non habens ruborem. Cotidie vilissimæ personæ et illiteratæ, bullis Romanis armatæ, in minas statim erumpentes, redditus a piis patribus in victus religiosorum et sustentationem³ pauperum et hospitalitatem peregrinorum collatos,⁴ spretis privilegiis a sanctis nostris antecessoribus indultis, diripere non formidarunt; fulgurantibus enim sententiis sine dilatione raptim postulata receperunt. Quod si ad refugium appellationis vel privilegii recurrerent injuriam patientes et spoliati, statim suspendentes per aliquem alium prælatus, autentico Papæ compellente, fecerunt excommunicare. Et sic non prece, non canonice, sed imperiosa exactione simplices spoliarent; juxta illud poeticum,⁵

Vacat. Wretched state of England.

Cf. Jerem. iii. 3.

“Armato supplicat ense potens.”

¹ There are two mitres drawn at the top of the page.

² Par. writes *vel exceptionibus* over this word. This line is written over an erasure. C. has *exceptionibus*.

³ *sustentationem*] sustentationum, B.

⁴ *collatos*] collata, B.

⁵ See the preface to vol. ii. p. xxxii. n.¹.

A.D. 1237. Unde factum est, quod ubi solebant nobiles et dapsiles clerici, ecclesiarum custodes et patroni, circumjacentis patriæ latitudinem sua opulentia nobilitare, transeuntes suscipere, pauperes recreare, ibidem abjectæ personæ moribus vacui, versutia pleni, procuratores et firmarii Romanorum, quicquid pretiosum in terra fuit et utile abradentes, dominis suis in remotas¹ terras deliciose ex patrimonio Crucifixi viventibus et ex alieno superbientibus transmiserunt. Erat igitur videre dolorem præcordialem, genas sanctorum irrigare, querelas erumpere, suspiria multiplicare; dicentibus multis cum singultu cruentato, "Melius esset nobis mori quam videre" "mala gentis nostræ et sanctorum. Væ Angliæ, quæ" "quondam princeps provinciarum, domina gentium," "speculum ecclesiæ, religionis exemplum, nunc facta" f. 103. "est sub tributo."² Conculcaverunt eam ignobiles, et "facta est in prædam degeneribus." Sed hæc Anglis flagella multiformes reatus procurarunt, irato Eo, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi et tyrannum dominari.

*De morte illustrissimi regis Johannis de Bresne, et
fratris Jordanis Prædicatorum prioris.*

Death of
John de
Brienne,
king of
Jerusalem.

Frater
Jordanus
obiit.

Ipso quoque anno sublatus est de medio, immortalis memoriæ, inclitus quondam rex Jerusalem Johannes de Bresne, jam pæne culmen Græcorum nactus imperiale; qui beatam ac tranquillam in bonis vitam diebus terminasset, si non Phrethericum magnum Alemannorum imperatorem sibi inimicum procurasset. Frater quoque Jordanus, prior fratrum Prædicatorum, in confinio hiemis et veris, dum australium barbarorum, ut vir eximie sanctitatis et prædicator egregius, fines navigando peragraret, ut eos prædicando Deo lucrificeret, suborta submersus est tempestate. Elaborantibus

¹ remotas] om. C.

² There is an inverted crown in the margin.

tamen aliquibus naufragorum, quos casus a discrimine A.D. 1237. mortis eripuit, procuratum est, licet cum labore et periculo, quod corpus ad terram est delatum, et honorabili, ut decuit, traditum sepulturæ. Sepelientes vero sanctum corpusculum tam de vestimentis quam corpore miram ascendisse sensere fragrantiam, ita quod odor aromaticus manus eorum diu permanens affecisset. Et circa idem tempus canonizatus est et cathalogo sanctorum annumeratus sanctus Dominicus, frater de ordine Prædicatorum.

St. Dominick canonized.

De morte Ricardi Dunelmensis episcopi.

Circa idem quoque tempus, scilicet xvii. kalendas Maii, obiit¹ piæ memoriæ Ricardus II. episcopus Dunelmensis, vir eximiæ sanctitatis et profundæ scientiæ; qui cum tres ecclesias episcopales strenue rexisset, scilicet Cicestrensem, Saresbiriensem, demum Dunelmensem, cui feliciter præfuit, ab inæstimabili debito, quo Ricardus I. de Marisco ejus prædecessor obligaverat, liberavit. Summa autem pecuniæ, quam idem episcopus prænominatus Ricardus II. pro adquietatione debitorum persolvit, plusquam quadraginta milia marcarum æstimatur. Ad ejusdem quoque spectat præconium immortale, quod ecclesiam Saresbiriensem a loco convexo, arido, et castro comitis vicino, ad locum transtulit competentem. Et consilio nobilium artificum, quos a remotis convocaverat, amplum jecit fundamentum, ipso primum lapidem componente. Ad quod opus promovendum, non tantum episcopus, immo rex, et cum eo multi magnates, manum porrexerunt adjutricem. Unde quidam² ait;

Death of Richard le Poore, bishop of Durham.

His benefits to Durham.

The church of Salisbury removed by him to a better site.

Nota facta commendabilia ejusdem episcopi.

Rex largitur opes, fert præsul opem, lapidicæ
Dant operam; tribus his est opus ut stet opus.

¹ An inverted mitre and pastoral staff are in the margin.

² Henry of Avranches. See above, pp. 43 n.⁶, 189 n.⁵.

A.D. 1287. Præterea¹ fundavit domum sanctimonialium de Tarento, et illam dedit reginæ, ubi sibi elegit sepulturam. Imminente vero hora suæ dissolutionis, videns episcopus quia venit hora quod transiret de hoc mundo, sermonem solempnem populo fecit convocato, obitumque suum nuntiavit imminere. Et cum in crastino morbus

Item de fine ejusdem.

ingravesceret,² iterum congregato populo sermonem replicavit, valedicens omnibus, veniamque si quem offenderat postulando. Tertia vero die, convocata familia, et illis præcipue quibus tenebatur in solvenda clientela, distribuit³ quæ ei videbantur rationabiliter distribuenda, cuique secundum meritum suum; et cum certa deliberatione cunctis dispositis et consummatis, et amicis singillatim salutatis, sero dicens completorium, cum diceret versum istum, *In pace in id ipsum dormiam*

Ps. iv. 9.

His death.

Thomas de Melsanby, prior of Durham, elected bishop.

et requiescam, episcopus ipse in Domino feliciter dormivit. Monachi autem Dunelmenses, invocato de supernis auxilio, priorem suum dominum⁴ Thomam, virum religiosum et discretum, in episcopum suum et pastorem animarum suarum elegerunt.

Quomodo imperator Frethericus reversus est ab Italia impeditus a proposito.

Attack by Frederick II. on Frederick, duke of Austria.

Eisdem temporibus, dominus imperator Frethericus, videns quia malitia invidorum cum ab incepto proposito revocarunt in Alemanniam, et quod ad opprobrium suum, soluta obsidione, a civitate Mediolanensi oportuit recedere, inquisivit qui hoc illi impedimentum procurarunt. Et comperto quod dux Austriæ moto bello intestino in Alemannia, et quod ipse causa esset quod impediretur a suo proposito, hostili impetu irruit

¹ *Præterea . . . sepulturam*] In the margin. This nunnery was originally founded by Ralph de Kahaines. Hutchins's Dorsetshire, ii. p. 478.

² *ingravesceret*] ingraveret, B. C. has been corrected.

³ *distribuit*] distribuebat, C.

⁴ *dominum Thomam*] In the margin. C. has *papam* for *Thomam*.

in eum, et terris et honoribus et thesauris eundem A.D. 1237. spoliavit.

Quomodo imperator vocavit omnes magnates Christianitatis.

Eodem vero anno, dominus imperator Frethericus vocavit per solempnes nuntios et literas imperiales omnes principes magnos orbis Christianos, ut omnes in nativitate sancti Johannis Baptistæ apud Vauculur, quæ satis in confinio vel prope confinium imperii et regni Francorum sita est, convenirent, de negotiis arduis, tam imperium quam alia regna contingentibus, tractaturi. Ad quod colloquium, quasi suspectum, dum rex Francorum congregato innumerabili exercitu illuc advenire properaret, ad locum scilicet et terminum omnibus præfixum, terribile nimis et perniciosum aliis exemplum præbuit, dum ad pacis tractatum, quasi ad expugnandos inimicos, cum armatis legionibus adveniret. Rex autem Angliæ, cum de adventu suo in propria persona se rationabilibus excusasset, de primis regni sui in pacis forma destinavit, scilicet comitem Cornubiæ Ricardum, fratrem suum, cum quibusdam aliis magnatibus idoneis ad tantum colloquium moderandum, sub ducatu venerabilis archiepiscopi Eboracensis, et episcopi Elyensis, et aliorum fide dignorum ad hoc electorum. Wintoniensis autem, licet ad hoc electus et præelectus fuerit, ire penitus recusavit, hanc suæ excusationis causam nec sine ratione prætendendo; " Domine mi rex, coram domino imperatore de me nuper gravem reposuistis querimoniam, dicendo, quod regnum perturbavi simul cum regni magnatibus; si hoc juste vel injuste fecistis, Deus novit; ego autem in omnibus meam credo salvasse conscientiam. Si autem nunc verbum vestrum, in ore meo et literis vestris confidenter positum, me familiarem vestrum et fidelem asseruerit, cum aliquando contrarium fuerit,

Conference of Christian princes summoned by the emperor to Vaucouleurs, June 24.

Louis IX. prepares to go there with an army.

Henry III. proposes to send Richard of Cornwall and others.

Bishop Peter des Roches refuses to go.

A.D. 1237. " tam vos quam me de instabilitate redarguet; et hoc
 " famam vestram nimium, quod absit, denigraret.
 " Iccirco quia vestrum dedecus ibi manifestum est,
 " nullatenus ibo." Et hæc responsio in conspectu mul-
 f. 103 b. torum satis eum excusavit. Cum autem, omnibus
 paratis, ad iter illud accingerentur præparati trans-
 fretare, ecce in obviam apparuerunt apices imperatoris,
 scilicet quod tunc non potuit progredi quod propo-
 The con- suserat; sed in sequenti anno, scilicet ad nativitatem
 gress is postponed till June 24 in the next year. sancti Johannis, quod tunc non potuit, per Dei gratiam
 consummaretur. Et sic singuli, infecto proposito, ad
 propria remearunt.

Confectum est crisma in ecclesia Sancti Albani.

The chrism in the church of S. Alban's. Eodem quoque anno, episcopus¹ Hertfertensis sanc-
 tum crisma in ecclesia Sancti Albani die cœnæ con-
 secravit.

De morte J[ohannis] comitis Cestrice.

John le Scot, earl of Chester, poisoned by his wife. Et circa illos dies comes² Cestrice Johannes, cog-
 nomento Scotus, circa Pentecosten, uxore³ sua, filia
 Leolini, machinante, potionatus diem clausit extremum.
 Et eodem pestis genere episcopus Lincolniensis sedi-
 tiose præventus, a portis mortis vix est revocatus.
 Grosse- teste poi- soned, but recovers. *De quodam mirabili grandine et pluvia diuturna.*

Hailstorm in the parts of Chiltern. Et eodem anno, hebdomada ante Pentecosten, in
 partibus Ciltriæ, non procul a viculo quæ Hicche⁴
 dicitur,⁵ cecidit grando, quæ pomorum grossitudinem
 silvestrium excedere videbatur, oves etiam proster-
 nendo; pluvia autem diuturna subsequabatur.

¹ i.e. John, formerly bishop of Ardfert.

² His sword and shield inverted are in the margin.

³ Helen; she afterwards married Robert de Quinci.

⁴ Probably Hitcham, Bucks, near Maidenhead.

⁵ dicitur] appellatur, C.

De adventu O[ttonis] legati in Anglia.

A.D. 1287.

Eodem quoque anno, nesciebatur ad quid, circa festum Apostolorum Petri et Pauli, dominus Otto Sancti Nicholai in carcere Tulliano diaconus cardinalis per mandatum domini regis venit legatus in Angliam, nescientibus regni magnatibus. Unde plures adversus regem magnam conceperunt indignationem, dicentes; "Omnia rex pervertit, jura, fidem, promissa, in omnibus transgreditur. Nunc enim matrimonio se sine suorum amicorum et hominum naturalium [consilio] alienigenæ¹ copulavit; nunc legatum, regni totius immutatorem, clam vocavit; nunc sua dat, nunc data² cupit revocare." Sic sicque de die in diem, juxta dictum evangelicum, in se divisum et dissipatum regnum est enormiter desolatum. Dictum est autem, quod archiepiscopus Cantuariensis Ædmundus regem talia facientem increpavit, præcipue de vocatione legati, sciens inde in suæ dignitatis præjudicium magnam regno imminere jacturam. Sed rex, spreto tam suo quam aliorum suorum consilio, quod concepit animo nullatenus voluit propositum revocare. Venit igitur in magno apparatu legatus prænominatus et potentia magna. Et occurrerunt ei episcopi et clerici famosi usque ad litus; et aliqui in naviculis navigando obviarunt ei, applaudentes et munera impretiabilia offerentes. Immo etiam Parisius in obviam ei obtulerunt telas escarleti et vasa pretiosa nuntii diversorum episcoporum. In quo facto nimis a multis meruerunt reprehendi, tum pro dono et pro dandi modo, quia in panno et ejus colore videbatur legationis officium et adventum acceptari. Adveniens autem munera oblata omnia non accepit, sed aliqua; sed quæ non recepit, jussit sibi reservari. Redditus autem vacantes suis, quos secum adduxit, dignis et indignis largiter dis-

Arrival of
Otho, as
legate, in
England,
June 29.

Conse-
quent com-
plaints
against the
king.

S. Matt.
xii. 25.
The king
rebuked by
archbishop
Edmund.

Reception
of the
legate.

¹ B. repeats *se*.

² *data*] sua, C., when this passage is in the margin.

A.D. 1237. tribuit. Rex autem ei usque ad confinium maris occurrit, et inclinato ad genua ejus capite, usque ad interiora regni deduxit officiose. Et adventantes episcopi, cum abbatibus et aliis ecclesiarum prælatis, eum cum omni honore et reverentia, cum processionibus et campanarum classico et pretiosis muneribus, ut decuit et plus quam decuit, receperunt.

Reception
of the
legate
Otho.

De jocundo mandato fratris Philippi de ordine Prædicatorum.

Impertinens usque C

Report of the conversion of an Eastern heretic by the preaching of Philip, prior of the Dominicans in the Holy Land.

Letter of Godfrey, the Pope's penitentiary, enclosing a

Anno quoque eodem, venit jocundus rumor de Terra Sancta, quod scilicet quidam magnus orientalium hæreticorum princeps, relicta superstitione et errore suo, tactus Spiritu Sancto, ad Christianam conversus¹ [est] religionem, ad instantem et diligentem fratris Philippi de ordine Prædicatorum in Terra Sancta prioris prædicationem et exhortationem. Qui sine dilatione hoc domino Papæ, fratrique Godefrido, domini Papæ penitentiario, ut eosdem tam jocundo rumore exhilararet, significavit. Ipse autem frater Godefridus, prioribus ordinis² Prædicatorum in Anglia et Francia constitutis hæc omnia significans, scripsit in hæc verba: "Venerabilibus in Christo patribus³ fratrum ordinis Prædicatorum Franciæ atque Angliæ, ad quos literæ istæ pervenerint, frater Godefridus, domini Papæ penitentiarius, salutem et gaudium in Spiritu Sancto. Noveritis dominum Papam literas fratris Philippi, ministri provincialis Terræ Sanctæ, in hunc modum recepisse:

Literæ ad dominum Papam.

" "Sanctissimo patri ac domino Gregorio, divina
" "vocatione summo Pontifici, frater Philippus, fratrum
" "Prædicatorum prior inutilis, devotam in omnibus ac
" "debitam obedientiam. Benedictus Deus et Pater

letter of Philip to the Pope on this.

¹ conversus] reversus, C.

² C. ins. fratrum.

³ patribus] fratribus, C.

" 'Domini nostri Jesu Christi, qui nostris temporibus, A.D. 1237.
 " 'pater sancte, oves a tantis temporibus erroneas sua Letter of
 " 'clementia reduxit ad pastorem. Diebus enim nostris Philip,
 " 'annum benignitatis suæ demonstravit nobis, et cam- prior of
 " 'pos suos incipit replere ubertate; quia nationes, quæ the Domi-
 " 'ab unitate ecclesiæ diu recesserant, ad vestram obe- nicans, on
 " 'dientiam et sanctæ matris ecclesiæ reducit unitatem. the conver-
 " 'Nam patriarcha¹ Jacobitarum Orientalium, vir quidem sion of the
 " 'venerabilis scientia, moribus, et ætate, cum maximo patriarch
 " 'comitatu archiepiscoporum, episcoporum, necnon et of the
 " 'monachorum suæ gentis, hoc anno venit adorare in Eastern
 " 'Jerusalem. Cui verbum catholicæ fidei exponentes, Jacobites.
 " 'ad tantum divina cooperante gratia, pervenimus ut
 " 'in Ramis palmarum, in processione sollempni, quæ
 " 'die illa in descensu montis Oliveti in Jerusalem fieri
 " 'consuevit, obedientiam sanctæ Romanæ ecclesiæ pro-
 " 'mitteret et juraret, omnem pariter hæresim abjurando,
 " 'et confessionem suam nobis tradidit, in literis Caldæis
 " 'et Arabicis, in testimonium sempiternum. Ad hoc
 " 'etiam et habitum nostrum recepit in recessu. Ipse
 " 'præest Caldæis, Medis, et Persis, et Armeniis, quas
 " 'terras Tartari pro magna parte jam vastaverunt; et
 " 'in aliis regnis in tantum dilatatur ejus prælatio,
 " 'quod septuaginta provinciæ ei obediunt, in quibus
 " 'habitant innumerabiles Christiani, servi tamen et
 " 'tributarii Sarracenis, exceptis monachis, quos liberos
 " 'dimittunt a tributo. Secundum eandem formam
 " 'fecerunt duo archiepiscopi, unus Jacobinus de Egipto
 " 'et alius Nestorianus in Oriente, suas tamen præ-
 " 'lationes et² subditos habent manentes in Syria et MS. Cott.
 " 'Phoenice. Et nos jam festinamus mittere quatuor Nero D. 5,
 f. 264 b.

¹ There is a letter of Pope Gregory IX. to him, dated 28 July, congratulating him on his return to the unity of the Roman church. See Potthast, *Regesta Pontificum*, p. 884. The patriarch of the Jaco-

bites at this date was Ignatius II. See Le Quien, *Oriens Christianus*, ii. coll. 1392-1395.

² Here a leaf (f. 104) is torn from MS. B. The text is taken from C.

A.D. 1237. " 'fratres in Armeniam, ad linguam addiscendam, eo
 Letter of " 'quod preces regis et baronum nos urgebant. De
 Philip, " 'alio quoque, qui præest omnibus quos Nestoriana
 prior of " 'hæresis ab ecclesia separavit, cujus prælatio per
 the Domi- " 'Indiam majorem, et per regnum Sacerdotis Johannis,
 nians, on " 'et per regna magis proxima orienti, dilatatur, jam
 the conver- " 'plures recepimus literas; quod fratri Willelmo de
 sion of the " 'Monte Ferrato, qui cum aliis duobus fratribus lin-
 patriarch " 'guam illam scientibus apud eum aliquandiu com-
 of the " 'moratus est, promisit quod velit obedire et redire
 Eastern " 'ad gremium ecclesiasticæ unitatis. Misimus etiam fra-
 Jacobites. " 'tres in Egyptum ad patriarcham Jacobitarum Ægyp-
 " 'tiorum, qui multo amplius errare solent quam Orien-
 " 'tales, aliis erroribus circumcisionem ad modum Sar-
 " 'racenorum addentes; a quo similiter recipimus, quod
 " 'velit redire ad ecclesiæ unitatem. Et jam multis
 " 'elisis erroribus, suos subditos prohibuit circumcidi.
 f. 265. " 'Huic subdita est minor India,¹ Ethiopia, et Libia,
 " 'cum Ægypto. Sed Ethiopes et Libii non sunt sub-
 " 'jecti Sarracenis. Maronidæ, qui habitant in Libano,
 " 'jam diu est quod ad ecclesiam redierunt, et servant
 " 'obedientiam. Et cum omnes prædictæ nationes
 " 'doctrinæ Trinitatis et prædicationibus nostris adqui-
 " 'escant, soli Græci in malitia sua perseverant, qui
 " 'ubique, aut latenter aut aperte, ecclesiæ Romanæ
 " 'contradicunt. Omnia sacramenta nostra blasphemant,
 " 'et omnem sectam a sua [alienam], pravam appellant
 " 'et hæreticam. Unde videntes ostium tantum aper-
 " 'tum, ut veritas evangelii dilatetur, dedimus nosmet-
 " 'ipsos ad linguas gentium addiscendas; et studium
 " 'linguarum in singulis conventibus statuimus, laborem
 " 'novum veteri apponentes. Et jam per Dei gratiam
 " 'linguis loquuntur novis et prædicant, et maxime in
 " 'Arabica, quæ communior est inter gentes. Sed huic

¹ *minor India*] As to what region is meant by this, see Yule's *Marco Polo*, ii. p. 365.

" 'tanto gaudio et lætitiæ spirituali, de renovatione A.D. 1237.
 " 'infidelium nobis ortæ, de abisso iudiciorum suorum Letter of
 " 'Dominus nobis amaritudinem commiscuit, de morte Philip,
 " 'magistri nostri ordinis; nisi quod mors ejus in prior of
 " 'vitam infidelium conversa est. Nam sicut a multis the Domi-
 " 'accepimus, qui præsentibus fuerunt et viderunt, tanta nicans, on
 " 'miracula ibi dicuntur demonstrari, quod multo effi- the conver-
 " 'caciùs prædicat mortuus in miraculis, quam vivus sion of the
 " 'prædicaret in verbis. Per omnia sit Deus benedictus. patriarch
 " 'Unde ad illos Sarracenos tres prædicatores transmi- of the
 " 'simus, ne gratiæ Dei deesse videremur. Vestrum Eastern
 " 'est ergo, pater sancte, adunationi et paci rever- Jacobites.
 " 'tentium ad ecclesiam providere; ne forte, si de bra-
 " 'chiis nutricis ceciderint, utroque pede deterius inve-
 " 'niantur claudicantes. Quidam enim ex eis jam
 " 'magis suis jurisdictionibus adversantur. Non audeo
 " 'pluribus verbis aures vestras detinere; cætera quæ
 " 'desunt, fratres latores præsentium poterunt enarrare.
 " 'Mortui sunt cum magistro socii ejus frater Geraldus
 " 'clericus, et frater Juvanus conversus. Tibi, Jesu
 " 'Christe, laus et gloria, et gratiarum actiones, honor
 " 'et virtus et fortitudo in sæcula sæculorum. Amen.'"¹

De hæresi Nestorianorum.

Quia de Nestorianis mentio superius facta est, dig- Heresy
 num duximus huic libro eorum inserere superstitionem. of the
 Sunt autem in terra Orientali barbaræ nationes, a Jacobites.

¹ The following sentence is here
 inserted in Parker's and Wats's
 editions: "Hæc omnia fecit neo-
 phytus ille timore Tartarorum,
 quorum impetum formidans, aux-
 ilium Machometi et eorum quo-
 rum speravit habere patrocinium,
 nec habere potuit, ad Christia-
 norum sacramentum convolvavit;
 et sic efficax et festinum sense-

runt auxilium. Tempore autem
 prosperitatis, coactus per mag-
 nates suos, a fide turpiter resi-
 lit." C. has only *Hæc omnia*,
 run through with a pen. Wats in
 his *Adversaria* on the passage,
 says he does not know whence the
 passage is derived. It is probably
 Parker's invention.

A.D. 1237. Græcis et Latinis multum¹ dissidentes; quorum alios
 Heresy Jacobitas appellant a quodam magistro suo dicto
 of the Jacob. Jacob,² cujusdam Alexandrini patriarchæ discipulo. Hi
 autem, a multis jam temporibus a Constantinopolitano
 patriarcha Dioscoro³ excommunicati et ab ecclesia Græ-
 corum sequestrati, majorem partem Asiæ et totius
 tractus Orientalis inhabitant. Quidam inter Sarra-
 cenos, alii autem proprias absque infidelium consortio
 occupaverunt regiones, scilicet Nubiam, quæ con-
 terminata est Egipto, et magnam Ethiopiæ partem, et
 omnes regiones usque in Indiam, plus quam quadra-
 ginta regna, ut asserunt, continentes. Omnes autem
 fuerunt Christiani, a beato Mathæo apostolo et aliis
 viris apostolicis ad Christi fidem conversi; sed postea
 inimico superseminante zizania, lamentabili et misera-
 bili errore longo tempore obtenebrati, parvulos suos
 utroque sexu, more Sarracenorum, ex magna parte
 circumcidentes. Quæ prudenter non attendunt, quod
 baptismi gratia superveniens carnis evacuavit circum-
 cisionem; quemadmodum fructu superveniente flores
 decidunt et marcescunt. Unde et beatus Apostolus ad
 Gal. v. 2-4. Galathas sic ait; *Si circumcidimini, Christus vobis nil
 proderit. Et iterum; Testificor omni homini circum-
 cidenti se, quoniam⁴ debitor est universæ legis facien-
 dæ;⁵ evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini,
 a gratia excidistis.* Alius autem errorum ipsorum minor
 non est prædicto, quod confessiones peccatorum suorum
 non sacerdotibus, sed soli Deo latenter faciunt; po-
 nentes thus juxta se in igne, tanquam cum fumo
 peccata sua ascendant coram Domino. Errant miseri,

¹ *multum*] multis, C.

² Concerning Jacobus Baradaeus (Al Baradai, the ragged), from whom the monophysites take the name of Jacobites, a Syrian monk, see Le Quien, Oriens Christianus, ii. col. 1346.

³ This seems to be a confusion

with Dioscorus, patriarch of Alexandria, the favourer of Eutyches at the "robber council" of Ephesus. There was no patriarch of Constantinople of the name.

⁴ *quoniam*] quem, C.

⁵ *faciendæ*] faciendum, C.

non intelligentes Scripturas, et pereunt ex defectu doctrinæ, vulnera sua medicis spiritualibus abscondentes, quorum est inter lepram et lepram discernere, et peccatorum circumstantias pensando pœnitentias injungere, et secundum claves sibi traditas ligare et solvere, et pro confitentibus sibi specialiter orare. Unde Dominus in Evangelio dixit leprosis; *Ostendite vos sacerdotibus.* Item Jacobus; *Confitemini alterutrum peccata.* Salomon; *Fili, ne confundaris confitemini peccata vestra.* Item in veteri testamento, confitebatur sacerdos peccata populi super caput hyrci emissarii. Sed quomodo confitebatur, nisi prius cognita et sibi confessa? Item alibi in novo testamento, Paulus ad Romanos, *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Et [de] beato Johanne Baptista legimus, quod *baptizabantur ab eo confitentes peccata eua.* Erubescencia enim, et pudoris anxietas, et confitentis humilitas, maxima pars est pœnitentiæ; proniores autem ad peccandum efficiuntur, qui turpitudines suas hominibus non intimant revelantes, cum tamen scriptum sit; *Qui abscondit peccata sua non dirigetur; qui autem deliquerit et confessus fuerit, misericordiam consequetur.* Tertius error est prædicatorum Jacobitarum seu Jacobinorum, et ignorantia crassa, et quasi tenebræ palpabiles; quod plures eorum, ante baptismum parvulos suos ferro calido adurentes et signantes, in frontibus imprimunt cauterium. Alii autem in modum crucis in ambabus genis seu temporibus infantes suos consignant, perverse putantes eos per ignem materiale expiari, eo quod in Evangelio beati Mathæi scriptum sit, quod beatus Johannes Baptista de Christo dixit, *Ipsæ vos baptizabit in Spiritu Sancto et igne,* cum tamen omnibus fidelibus liqueat, quod in igne spirituali, id est, in Spiritu Sancto, fiat peccatorum remissio, et non igne visibili. Unde Dominus frequenter in prophetis arguit filios Israel, eisdem terribiliter comminando, eo quod more genti-

A.D. 1237.

Heresy
of the
Jacobites.

S. Luc.

xvii. 14.

S. Jac. v.

16.

Ecclus. iv.

31.

Rom. x. 10.

S. Matt.

iii. 6.

Proverb.

xxviii. 13.

S. Matt.

iii. 11.

A.D. 1237. lium filios suos trahiciebant per ignem. Ait enim
 Heresy of the Jacobites. Dominus in Deuteronomio per Moysen prophetam;
 Deut. xviii. 9, 10. *Cave ne imitari velis abominationem illarum gentium, ne inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam, ducens per ignem.* Et constat omnibus Christianis, quod Dominus noster, vel ejus Apostoli, seu aliqui patres sancti, hujusmodi consuetudinem in ecclesia non reliquerunt, neque tales adustiones fieri mandaverunt; horum vero, qui inter Sarracenos commorantur, tam Jacobinorum quam Surianorum, in brachiis aspeximus. Ipsi autem, ad paganorum distinctionem et ob sanctæ crucis reverentiam, crucis characterem sibi imprimi offerebant. ¶ Cum autem a Græcis et a Surianis diligenter inquirere[mus] ob quam causam Jacobitos detestentur¹ et eos a suo ejecissent consortio, hanc esse causam præcipuam asserebant, quod in dampnatam et pessimam hæresim incidissent, unam naturam tantum, quemadmodum unam personam, in Christo asserentes. Hujusmodi enim hæretici in concilio Calcedonensi excommunicati sunt et condemnati. Quorum quidam² perverse asserebant, Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis subsistere,³ sed solum in Eo⁴ divinam naturam permanere. Hunc errorem introduxit Eutices Constantinopolitanus abbas; alii autem ex duabus naturis unam in Christo asserunt naturam. Quidam Alexandrini episcopi, Theodius⁵ scilicet et Galanus, hujus erroris auctores extitere. Constat autem, quod secundum naturam humanitatis Dominus Jesus Christus esurivit, sitiivit, et alias sustinuit necessitates; mortem⁶ etiam in cruce pertulit; secundum autem naturam divinitatis mortuos suscitavit et alias virtutes operatus est; secundum quam ipse de se dicit, *Antequam Abraham fieret, Ego sum*, et, *Ego*

S. Joh.
viii. 58, 25.

¹ *detestentur*] detestemur, C.

² *quidam*] quidem, C.

³ *subsistere*] assistere, C.

⁴ *Eo*] eam, C.

⁵ These seem to be intended for

Theodosius and Gaianus, concerning whom see Le Quien, *Oriens Christianus*, ii. col. 430.

⁶ *mortem*] mortes, C.

principium, qui et loquor vobis, et, Ego et pater unum sumus. A.D. 1237. Secundum autem humanam naturam, idem S. Joh. x. ait, *Pater major me est.* Et iterum de calice trans- 30. ferendo, *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Cum autem S. Joh. diligentissime a prædictis Jacobinis inquisissem, utrum xiv. 28. unam in Christo naturam esse affirmarent, ipsi, nescio S. Matt. si timore redargutionis vel alia causa ducti, negave- xxvi. 89. runt. ¶ Quærenti autem, quare uno digito se signarent, f. 265 b. responderunt, propter unam divinam essentiam; tribus autem partibus Trinitatem designabant. In Sanctæ Trinitatis et Unitatis¹ significatione, in quatuor partibus, per modum crucis, se significaverunt. Græci autem et Suriani eis obiciebant, quod propter unitatem, quam tantummodo in Christo credebant, uno tantum digito se signabant. Quidam autem eorum utuntur littera Caldæa, alii Arabica quæ Saracenica dicitur. Laici autem illorum secundum diversas nationes et provincias diversis utuntur idiomatibus, linguam autem clericorum suorum, qua in divinis Scripturis utuntur, non intelligunt vulgares; licet enim littera utantur Sarracenica, vulgare tamen Sarracenicum non repræsentat, sed quoddam proprium idioma, quod non nisi a litteratis intelligitur.

Quomodo legatus moderate se habebat.

Dominus autem Otho legatus, de quo superius mentio Modest facta est, prudenter ac modeste se gerens, munera pre- bearing of the legate tiosissima sibi oblata in magna parte respuens, contra Otho. consuetudinem Romanorum, indignationem in toto regno conceptam tam clero quam militia, citra opinionem multorum, per gestum suum ordinatum temperavit.

Pacificati sunt magnates.

Primo enim quosdam magnates, ex quodam odio He recon- latenter concepto sibi discordes, pacificavit, et indice ciles cer- tain of the

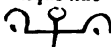
¹ C. ins. que.

A.D. 1237. osculo in bona fide conföderavit, utpote dominum nobles who P[etrum] episcopum Wintoniensem, et dominum H[u- had quar- bertum] comitem Cantix, et G[ilebertum] Basseth, et relled, S[tephanum] de Segrave, Ricardum Suard, et alios quamplures diu ante sibi dissidentes. Quod odium fere especially in lamentabile iudicium proruperat, in torneamento at a tour- commisso apud Blie,¹ in initio Quadragesimæ eodem nament at Blyth. anno, ubi se Australes Norensibus opposuerunt contrarios. Sed tandem prævalentibus Australibus, capti sunt ex aliis viri magni; et commissum est non hastiludium, sed hostile bellum. Inter omnes tamen strenuissime se habebat comes ² Bigod. Quos postquam domini legati pacificavit industria, omnibus prælatis Angliæ scripsit, ut in octavis Sancti Martini Londoniis convenirent, auctenticum domini Papæ de plenaria ³ potestate legationis sibi concessa ⁴ communiter in ecclesia Sancti Pauli audituri, et in eadem communiter de reformatione ecclesiæ Anglicanæ tractaturi, et in præsentia ejus concilium celebraturi.

He summons the prelates to meet in London, Nov. 18. f. 105.

De strage militum Templi circa partes Anthiochenas.

Impertinens ad Anglorum historiam usque huc

Battle between the Templars and Saracens at Guas-

Circa idem tempus, increbuerunt rumores lamentabiles, totam Terram Sanctam confusione perfundentes. Mortuo enim Soldano ⁵ Halapiæ, treuga accepta inter Templarios et eundum Soldanum expiravit. Volentes igitur fines suos ad honorem Christi ampliare Templarii, accingentes se ad prælium, castrum quoddam Guascun ⁶ appellatum, quod versus Septentrionem ab Anthiochia situm est, obsidione vallare proponentes, in locis herbosis castro vicinis tentoria locaverunt, ducem sibi

¹ This is probably Blyth, Notts, one of the four places where tournaments were allowed by Henry III. in 1232. See the Dunstable Annals, Annal. Monast. iii. p. 130.

² Roger Bigod, fifth earl of Norfolk.

³ Here the lost leaf of B. ended.

⁴ concessa] Par. adds *vel tradita* above the line; concessa ac tradita, C.

⁵ Malek-al-aziz-Gaiatheddin.

⁶ This is identified with Darbesak. See Wilken, vi. p. 559, n. 18.

præceptorem Antiochiæ W[illelmum] de Monte Ferrato, A.D. 1237. de Arvernia oriundum, sibi præponentes. Dum igitur ad idem castrum dispositis agminibus appropinquassent, videntes eos captivi Christiani in vinculis detenti, simul

cun [Darbesak]
near Antioch.

cum quibusdam apostatis, exclamaverunt, dicentes ;
“ Fugite, miseri, fugite. Quid ruitis in mortem pro-
“ priam ? mortui estis omnes. Parati sunt infiniti
“ hostes vestri cum tota provincia adjacente, in stragem
“ vestram communiter præparati, præcepto Soldani¹
“ Halapensis, qui vobis insidias præparavit.” Quod
audiens præceptor Antiochenus, sprevit minas exclamantium, vocans eos apostatas et proditores. Multi autem de militia Templi, librantes belli casus fortuitos et suorum paucitatem et hostium multitudinem, consilium dederunt insidias declinando præcavere, donec plenius vires hostium explorassent. Ad quod respondit præceptor prænominatus, quod noluit pavidos illos secum in illo ancipiti certamine habere, ut essent tantæ victoriæ participes, eos fictos et formidolosos appellando. Et sic præceps et inconsultus, reversis multis, hostes ad bella provocavit. Et ante expectatum hostibus conglobatis qui convenerant, et comprovincialibus vallatus, belli pondus non valens sustinere, contra ordinem Templi terga dedit fugitivus ; et cum eo alii de suis, qui prius alios animarunt. Ceciderunt autem in conflictu illo plus quam centum milites Templi, et trecenti arcubalastarii, sine aliis sæcularibus et manu pedestri non minima. De² Turcis vero, ad tria milia. Cecidit autem in illo infausto certamine illustris miles Templarius,³ Anglicus natione, Reginaldus de Argentomio, ea die Balcanifer ; qui ut alii, qui ceciderunt, cruentissimam de se reliquit de hostibus victoriam ; indefessus⁴ vero vexillum sustinebat, donec tibiæ

Death of
Reginald
de Argen-
ton, stand-
ard bearer
of the
Templars.

¹ *Soldani*] Soldane, B. This was Malek-al-Moaddhem Thuranschah, a son of Saladin ; the actual prince of Aleppo, Malek-annaser-Jussef, was a child of seven years old. Wilken, vi. p. 559, n. 18.

² *De . . milia*] In the margin.

³ *Templarius*] om. C.

⁴ *indefessus . . frangerentur*] In the margin.

A.D. 1237. cum cruribus et manibus frangerentur. Solus quoque eorum præceptor, priusquam trucidaretur, circiter sexdecim hostium absque letaliter vulneratis ad inferos destinavit. Facta est autem ista congressio detestanda mense Junio.

Theodoricus prior Hospitalis mittitur in succursum Terræ Sanctæ.

Thierry,
prior of
S. John's,
Jerusalem
(London),
sent with
men and
money to
their
assistance.

Hæc autem audientes Templarii et Hospitalarii, partes occidentales inhabitantes, accingunt se viriliter, sanguinem fraternum, qui pro Christo effusus est, ulcisci cupientes. Hospitalarii vero fratrem Theodoricum priorem suum, natione Alemannum, militem elegantissimum, cum militia et familia stipendiaria et thesauro non minimo, in succursum Terræ Sanctæ destinarunt. Qui dispositis disponendis, a Clerkenwelle domo sua, quæ est Londoniis, per medium civitatis, clipeis circiter triginta detectis, hastis elevatis et prævio vexillo, versus pontem, ut ad omnibus videntibus benedictionem optinerent, perrexerunt eleganter. Fratres vero, inclinati capitibus, hinc et inde caputiis depositis, se omnium precibus commendarunt.

Quomodo reversus est dominus imperator in Italiam, in manu hostili.

Return of
the em-
peror to
Italy.

He deter-
mines to
punish the
Milanese.

Eodem etiam anno, circa festum sancti Michaelis, dominus imperator, cum sedasset seditionem motam in Alemannia, et pacificatis ibi omnibus, intravit in manu forti et exercitu copioso Italiam, volens omnibus modis¹ multifformes injurias, sibi a civibus Mediolanensibus sæpius irrogatas, vindicare. Dum enim ipse paulo ante in Alemanniam regrederetur, cum mota perturbatio intestina [esset] quam dux Austriæ in propriam perditionem excitaverat, agnoscentes id ipsi cives Mediolanenses, quasi ipsum imperatorem inexorabili odio² insequentes, suos, quos in castris Ytalicis jam adquisitis

¹ modis] om. C.

| ² odio] exodio, C.

reliquerat, truculenter trucidarunt, imperialem indignationem sibi diatim provocantes. Et ne inobedientiæ posset redargui, ipsum dominum Papam tam per cartas deprecatorias quam per sollempnes nuntios plures et pluries sollicitavit, humiliter deprecando, ut ipse, qui erat caput ecclesiæ, eum juvaret ad acquirendum potenter suam hæreditatem, et injurias multiplices sibi a Mediolanensibus illatas juste vindicandum, et hæreticam pravitatem ab omni infami civitate Ytaliæ extirpandam, præsertim cum deceat ecclesiam Romanam omnium talium, et si alii omnes tacerent, insolentiam refragari. Sed dominus Papa dissimulando, hoc audito, Romam perrexit quasi fugiens a facie imperatoris, nolens vel impotens eidem subvenire. Romani vero eum advenientem cum gaudio susceperunt, ne ex tunc, ut prius, egrederetur, sancientes. Senserant enim se per absentiam suam jam decennalem magnam pecuniæ jacturam incurrisse.

A.D. 1237.

He sends messengers to the Pope,

but gets no help from him. Reception of the Pope at Rome.

De bello commisso inter imperatorem et Mediolanenses.

Mediolanenses vero, audientes domini imperatoris adventum, quem merito ad iracundiam provocaverant, omnibus modis quibus possunt se ad bellum præpararunt; turres annona, pharetras spiculis, inermes armis munientes. Et cum appropinquasset imperator cum exercitu suo copioso, qui numerum centum milium præter Sarracenos suos stipendiarios dicitur excessisse, et venisset ad unam dietam de civitate, cives in manu hostili fortissima cum omnibus sibi confederatis dispositis aciebus obviam imperatori imperterrite occurrunt, tentoria, donec dies belli determinaretur, figentes, cum suarum legionum multitudine, quæ ad sexaginta milia computabatur, et carrochium suum, ubi robur exercitus esse videbatur, statuentes. Quod videns dominus imperator, suos convocavit consiliarios, et animans

Battle of Cortenuova.

p. 105 b.

A.D. 1287. Battle of Cortenuova. eos verbis bellicis, ait; "Ecce eminus ausi sunt appa-
 " rere insolentes inimici nostri Mediolanenses, non
 " veriti me dominum eorum ad bellum provocare, veri-
 " tatis et ecclesiæ sanctæ inimici, quos proprii sceleris
 " pondus labefactabit. Transite flumen." Erat enim
 eis amnis, fluvius Olei¹ dictus, intermedius, dividens
 utrumque exercitum. "Erige igitur et expande, signifer
 " meus impiger, victricem aquilam meam; et educite
 " gladios vestros formidabiles, milites mei, quos totiens
 " hostium sanguine inebriastis, et impetite in furore ves-
 " tro mures istos ausos exire de cavernis suis, ut hodie
 " experiantur Romani imperatoris hastas fulgurantes." Nec mora, Mediolanenses, in exercitum imperialem
 irruentes, Sarracenos sibi primo oppositos alacriter sus-
 cipiunt in ore gladii, et in brevis horæ spatio truci-
 dant prosternentes. Et procedunt cives, simili strage
 exercitum consertum sternere proponentes. Quod com-
 periens imperator, cum suis nobilibus, magnatibus,
 robustis et insuperabilibus, qui omnes vires effundendo
 glomeratim se hostibus infuderunt, impetum repressit
 insurgentium. Cives vero, videntes rem agi pro capite,
 conceptum animum invicem exhortantes exercuerunt,
 vires viribus repellentes; et animosius congregientes,
 micantes gladios in corpora inimicorum immerserunt,
 et initum certamen in cruentissimum bellum suscita-
 runt. Prosternuntur igitur hinc inde infiniti. Clamor
 congregientium bellatorum, gemitus morientium, tinni-
 tus armorum, hinnitus equorum, assessorum sese com-
 primementium vociferatio, ictuum fulgurantium frequens
 malleatio, ipsum aera tumultibus repleverunt. Tandem
 post multa hinc inde cruenta certamina, Mediolanenses
 non potentes amplius illo die pondus belli sustinere,
 regredientes sese in suam recepere civitatem, in crastino
 in idipsum redire proponentes, et domino imperatori
 significantes, ut summo mane fortunam belli diffinitive

¹ The Oglio.

viriliter experirentur, et secundum voluntatem Domini A.D. 1237. exercituum vel ipsi cives, vel adversarii eorum, triumphali gaudio sine majoris moræ dispendio potirentur, nec torqueret amplius suspensos animos morosa protractio. Imperator autem hæc audiens, inito consilio, maluit provide ac caute hostium furorem reprimere, quam inconsulte dubia fata Martis ex abrupto continuando se suosque incertis casibus committere fatigatos. Facta est igitur multorum nobilium utrobique strages miseranda et a sæculo deploranda. Mediolanenses vero in hoc casu deteriorem calculum reportarunt. Imperator enim tria milia de ipsis civibus nobilioribus cepit; de vulgaribus vero in ore gladii prostravit infinitos. Postea vero cepit trecentos nobiles in insidiis constitutos. Carrochium eorum cepit, et potestatem,¹ scilicet filium ducis Venetorum, qui maluit in prælio corruisse; aliosque magnates quam plures trucidavit. Episcopus² quoque eorum vel in prælio cecidit, vel captus; certum nullum ex se apud nos reddidit relato-rem. Ex tunc igitur dominus imperator in circuitu civitatis vias et passagia districte jussit custodiri, et accessus et recessus institorum et agricolarum appositis custodibus die ac nocte obstruxit; pontes confregit, itinera custodivit, ut sic debacchantium hostium vires enervaret et feritatem edomaret. Cives vero contra Deum calcaneum elevantes *versi sunt in arcum prævum*; et quasi desperantes et de Deo diffidentes, in ecclesiis Crucifixum per pedes suspendentes, et carnes sextis feriis et in Quadragesima comedentes, et multi per Italiam in ejusdem desperationis abissum demersi, conviciantes et blasphemantes, ecclesias sordibus, quas indignum est dicere, irreverenter macularunt, altaria magis polluentes, viros ecclesiasticos expulerunt. Irruit igitur formido et pavor super civitates Italiæ. Et ve-

Battle of
Corte-
nuova.

The carro-
chio of the
Milanese
and their
podestà
taken.

Ps. lxxvii.
57.

¹ Pietro Tiepolo, son of Jacopo Tiepolo, doge of Venice.

² William Ruzzoli.

A.D. 1137. nerunt ex illis multi civium donaria pretiosa offerentes; et ne simili calamitate involverentur, se suasque civitates mancipientes, dederunt dextras imperatori, priorum exemplis humiliati. Ita etiam factum est, quod infra medium Quadragesimæ dominus imperator totam Ytaliā præter Bononiam et quatuor¹ alias civitates, quæ non habebant potestatem resistendi, in manu robusta occupavit. Universitas autem clericorum Bononiensium nimis sibi timuit, quia significaverat eis anno præterito imperator ut in pace recederent, et obedire mandatis ejus contempserunt.

Nearly the whole of Italy occupied by the emperor.

Quomodo cum magna cordium amaritudine et quanta difficultate concessa fuerit regi tricesima et collecta.

Vacat quia offensa.
A thirtieth granted with difficulty to Henry III.

Cum hæc ita in transalpinis partibus agerentur, rex Anglorum Henricus III., perverso fretus consilio, secus quam deceret aut expediret, suorum naturalium hominum consiliis factus est extraneus, et suis benivolis regnoque ac reipublicæ utilibus cervicosus; ita quod per eorum consilium parum aut nihil de negotiis regni tractaret aut operaretur. Ut igitur ab eis exquisitis argumentis pecuniam extorqueret, asseruit in colloquio, ad quod etiam ex longinquo nobiles convocaverat, cum jurejurando, omni thesauro fuisse destitutum, immo penitus indigentem. Petiit igitur instantissime ut sibi regni tricesima concederetur et daretur, ut status regni et regis honorabilius sustentaretur et firmitus roboraretur. Quod audientes, cum graviter acceperant, responderunt, quod sæpius gravati videbant alienigenas suis bonis saginari, statumque regni præ paupertate vacillare, et multiplex periculum imminere. Veruntamen post multas disceptationes,² quia se rex humilians promisit indubitanter se eorum ex tunc

¹ These seem to be Milan, Alesandria, Piacenza, and Brescia.

² *disceptationes*] *deceptiones*, B.

et deinceps standum consiliis, concessa est ei non sine A.D. 1237.
 magna difficultate tricesima mobiliū, quam postea
 non ad regale pretium sed secundum communem
 valorem colligi fecit aestimandam. Nec ipsam, ut præ- f. 106.
 locutum et confirmatum fuit, in castris et cœnobiis
 reponendam,¹ et secundum magnatum provisionem ex-
 pendendam,² sed sine alicujus naturalis hominis terræ
 consilio alienigenis exposuit asportandam.³ Et factus
 est quasi seductus, non habens cor. Perstrepuerunt igitur
 murmur in populo, et magnatum indignationes in-
 canduerunt.

*Quomodo comes Ricardus frater regis regem incre-
 paverit.*

Comes vero Cornubiæ Ricardus, frater regis, primus The king
 movit quæstionem adversus regem increpans eum acriter rebuked by
 super tanta regni per eum nata desolatione, et his brother,
 quod de die in diem adinventis novis causis cavilla- Richard of
 toriis nobiles ac naturales barones suos suis bonis Cornwall.
 spoliavit, et quæcunque potuit abradere, inconsulte
 hostibus regni distribuit, ipsi regi et regno insidian-
 tibus. Addidit etiam comes, quod ipse infinitos pro-
 ventus et innumerabilem pecuniam in suo tempore
 collegerat, nec erat in Anglia archiepiscopatus vel
 episcopatus, præter Eboracensem, Bathoniensem, et
 Wintoniensem, qui non vacaverit suo tempore. Simi-
 liter intulit de abbatiis, et comitatibus, et baroniis,⁴
 custodiis, et aliis excaetis; nec tamen thesaurus regius,
 qui deberet esse regni robur et confidentia, senserat
 incrementum. Sed rex, tam ejus quam aliorum natu-
 ralium hominum suorum spreto consilio, magis ac magis,
 ut incepit, deliravit; et se voluntati Romanorum, præ-

¹ *reponendam*] reponendum, B.

² *expendendam*] expendendum,
 B. C. om. *magnatum*.

³ *asportandam*] asportandum, B.

⁴ C. *ina. et.*

A.D. 1237. cipe legati, quem ¹ inconsultius advocaverat, mancipavit adeo, ut videretur quasi vestigia sua adorare; affirmans se tam in publico quam secreto, sine domini sui Papæ vel legati consensu, nil posse de regno disponere, transmutare, vel alienare, ut non rex, sed feodarius Papæ diceretur. His igitur et aliis deliramentis rex omnium nobilium suorum corda cruentavit. Consiliarios quoque habuit infames et suspectos, qui hujus rei fomentum esse dicebantur, quos iccirco magis habebant nobiles Angliæ exosos, quia de regno ipso duxerunt originem. Et hi erant J[ohannes] comes Lincolnæ, S[imon] comes Legrecestriæ, frater G[alfredus] ² Templarius.

His unpopular
counsel-
lors.

Quomodo legatus saginatus est bonis Angliæ.

Gifts made
to the
legate.

Interim domino legato offerebantur dona pretiosa, tam in palefridis concupiscibilibus, quam vasis pretiosis et vestimentis molliibus et duplicibus, ³ pellibus variis et silvestribus, nummis, esculentis et poculentis; ita quod unus solus episcopus, scilicet ⁴ Wintoniensis P[etrus], cum constaret ei quod Londoniis esset hiematurus, quinquaginta boves pascuales et centum summas tritici electi et octo dolia vini meracissimi transmisit ei in alimentum. Alii quoque secundum vires et facultates suas ei similia contulerunt. Legatus vero, Romanam avaritiam temperando, non omnia, sed aliqua oblata sereno vultu suscepit gratanter, considerans illud Senecæ philosophicum; "Omnia oblata recipere, avarum est; nulla, rebelle; aliqua, sociale."

¹ *quem inconsultius*] Written over an erasure; Par. has written in the margin, "quia ad infrimandas quasdam causas." This is introduced into the text in C.

² See below, under the year 1238.

³ C. ins. et.

⁴ *scilicet . . . Petrus*] In the margin.

Quomodo dominus rex adventum comitis de Provincia A.D. 1237.
sitienter desideravit et pro ipso properanter misit.

Rex interea comitem Provinciæ, patrem reginæ, *Vacat.*
 precibus pulsavit multiplicibus, tam epistolis quam
 nuntiis multiplicatis, ut ipse dignaretur socii sui *The king sends for Raymond Berenger, count of Provence.*
 terram intrare et de thesauro suo partem secum
 rediturus asportare. Unde a multis credebatur, quod
 proinde extorsit rex tricesimam a terra sua, ut ei et
 talibus distribueretur. Comes vero, tractus¹ lucri amore,
 concito venit vocatus; sed antequam ad mare perve-
 nisset, nullis Francorum est blanditiis vel donariis
 detentus, licet rex eorum primogenitam ejus duxisset
 in uxorem. Guerræ² motæ in partibus Provincialibus
 eundem comitem sub magna festinatione revocarunt.
 Quod audiens rex, festinanter misit ei mille marcas
 ad adquietanda viatica sua et faleras in regno Fran-
 corum comparandas.

*De colloquio inter regem Angliæ et regem Scotiæ
 apud Eboracum habito.*

Eodem quoque anno scripsit rex omnibus magna-
 tibus suis, ut coram eo et domino legato in festo *Dubium hoc.*
 Exaltationis sanctæ Crucis apud Eboracum conve- *The nobles summoned to York, 14 Sept.*
 nirent, de arduis negotiis regnum contingentibus
 tractaturi. Venerat autem eis obviam rex Scotiæ,
 vocatus a rege Angliæ et legato, apud Eboracum, ut,
 ibi habita communi deliberatione, de pace reformanda
 inter eos feliciter componeretur, et Dei dante gratia,
 omnis lis mota prævia ratione sedaretur, et de juste
 utrique debitis satisfaceret. Ubi tandem cum pervenis-
 sent, sic elaboratum est, ut rex Scotiæ perciperet de
 regno Angliæ trecentas libratas terræ sine castri³ con- *Treaty with Alexander II., king of Scotland.*
 structione, homagiumque regi Angliæ faceret, et foedus

¹ *tractus*] tactus, C.

² *guerra mota*] guerram motam, C.

³ *castri constructione*] regni con-
 structione castelli, C.

A.D. 1237. inter eos amicitiae sanciretur, et hoc se fideliter facturum rex Angliæ et conservaturum juraret,¹ et sic omnis querela et vendicatio ex parte regis Scotiæ conquiesceret. Volenti autem domino legato intrare regnum Scotiæ, ut ibi de negotiis ecclesiasticis tractaret, sicut in Anglia, respondit rex Scotiæ, "Non me memini legatum in terra mea vidisse, nec opus esse aliquem esse vocandum, Deo gratias; nec adhuc opus est, omnia bene se habent. Nec etiam tempore patris mei vel alicujus antecessorum meorum visus est aliquis legatus introitum habuisse, nec ego, dum mei compos fuero, tolerabo. Veruntamen, quia fama te sanctum virum prædicat, munio te, ut si forte terram meam ingrediaris, caute progrediaris, ne quid sinistri tibi contingat. Indomiti enim et silvestres homines ibi habitant, humanum sanguinem sitientes, quos nec ego ipse valeo edomare, qui, etiam si in vos irruant, nequeo eos cohibere. Me etiam nuper, ut forte audistis, voluerunt invadere et a regno expellere exhæredatum." Quibus auditis, legatus avidam voluntatem intrandi Scotiam temperavit, et latera regis sui, scilicet Angliæ sibi per omnia obedi-
 enti[s], non reliquit. Remansit autem cum rege Scotiæ quidam Italicus legati consanguineus, quem rex cingulo militari, terram etiam conferendo, ne penitus rebellis videretur, nobilitavit. Et sic soluto concilio, rex Angliæ cum legato suo² versus australia remeavit.

The legate cautioned by the king not to enter Scotland.

Quomodo legatus nimis fastidiosus se præparaverit ad concilium celebrandum.

Appropinquante vero tempore concilii, jussit sibi legatus sedem parari³ in occidentali parte ecclesiæ Sancti Pauli Londoniis fastigiosam nimis et sollempnem, longis trabibus et sedilibus gradatim exaltatam. Misit

Preparation by the legate for a council in S. Paul's.

¹ *juraret*] juraturus, C.

² *suo*] Interlined.

³ *parari*] præparari, C.

igitur literas suas, ut vocati omnes Angliæ prælati, A.D. 1237. scilicet archiepiscopi, episcopi, abbates, priores installati, tam sub conventus sui vel capituli quam suo nomine literas procuratorias deferentes, ut quicquid in concilio f. 106 b. statueret legatus, ratum utrobique haberetur. Venerunt igitur omnes juxta mandatum domini legati, nimis vexati et fatigati in corporibus propriis equorum et viaticis, utpote ingruente hyeme et multiformi tempestate, omnes¹ prælati suæ legatiæ, Angliæ tamen potissime.

De vento validissimo et dampnoso nimis.

Advenerat etiam cum aliis ad idem concilium pro-
perantibus quidam clericus, nomine magister Walterus ^{Violent storm, 22 Nov.}
cognomento Pruz, qui palam asseruit, omnes fere planets sub uno signo, scilicet² Capricorno, tunc convenientes commotionem magnam in aere facturos et ventos validissimos commoturos; pestemque magnam animalium, præcipue cornutorum, quæ³ pecudes vel pecora appellamus, subsequaturam pronuntiabat. Et⁴ addidit quasi jocose, "Utinam non hominum cornu-
torum, scilicet episcoporum." Nec fefellit omnino⁵ hæc prædicentis opinio. Statim⁵ enim ecclesiam Sancti Pauli, ubi tunc erant congregati, tantus ventus concussit, quod omnes, præcipue legatum, tremor magnus occupavit. Nocte autem sanctæ Cecilie, nubeculæ teterrimæ, turritæ, et inordinatæ, luna existente prima, in occidente apparuerunt; et ceperunt mugire tonitrua, micare chorscationes, venti quoque commoveri, et per totam noctem sequentem et diem ventus inhorruit validissimus, qualem non se meminit aliquis prævidisse; et hic

¹ omnes . . . potissime] In the margin.

² scilicet Capricorno] Interlined.

³ quæ . . . appellamus] In the margin.

⁴ Et . . . episcoporum] In the margin.

⁵ Statim . . . occupavit] In the margin.

A.D. 1237. ventus per quindecim vel plures dies duravit continuatus. Corruerunt robora radicitus avulsa, domus, turres, ædificia motionem senserunt vel ruinam, ut merito aer perturbationi hominum videretur concordare.

De congregatione et præparatione [in] concilium.

Council at
St. Paul's
under the
legate,
19 Nov.

Cum igitur convenissent Londoniis prælati Angliæ in ecclesia Sancti Pauli, die prima concilio assignata, scilicet in crastino octavarum sancti Martini, non comparuit legatus, quia episcopi rogaverant eum ut ea die daretur eis copia inspiciendi quæ proposuit statuere et secum super his deliberare, ne aliquid in præjudicium eorum statuere attemptaret. Altera igitur die, constitutis in secretis et abditis locis militibus armatis et servientibus circiter ducentis, quos ei ad instantiam¹ precum suarum dominus rex commodaverat, timebat valde sibi, eo quod dicebatur, eum nimis velle dessevire in eos, qui plura habebant beneficia, et præcipue in illegitimos. Apparuit autem summo mane, scilicet diluculo, in ecclesia prædicta. Erat autem ibi tot expectantium multitudo tam compressa, quod ipsi legato erat ingressus difficillimus. Et ingressus ecclesiam coram majori altari² pontificalibus se induit, scilicet superpellicio et desuper capa choralis, pellibus variis furrata, et mitra. Et præcedentibus archiepiscopis Cantuariensi et Eboracensi eum, cum processione sollenni, cum cruce et cereis accensis, et cum letania, sedem suam ascendit, per gradus pompose, ut dictum est, præparatam,³ et jam pomposius tapetis et palliis redimitam, collocante se a dextris domino Cantuariensi et Eboracensi a sinistris, propter quod orta est inter eos dissensio, scilicet de ordinatione sessionis. Et appellatum est ex parte Eboracensis, pro jure suo, quod sibi ven-

¹ *instantiam*] instantium, B. C. is correct.

² *altari*] So corrected in the margin. The text has *ecclesia*.

³ *præparatam*] paratam, C.

dicabat. Lecto igitur sollemniter Evangelio, scilicet,¹ *Ego* A.D. 1237.
sum pastor bonus, sicut moris est, dictisque collectis
 propriis ab ipso legato, et cantato *Veni Creator Spiritus*,
 appellatoque ab Eboracensi, ut dictum est, sederunt
 juxta legatum duo archiepiscopi, Cantuariensis a dex-
 tris, Eboracensis a sinistris. Quibus dixit legatus, Settlement
 volens ipsam controversiam pacificare, neutrius tamen by the
 juri derogando; "In bulla domini Papæ stat imago legate of
 " Pauli a dextris crucis in medio bullæ figuratæ, et the seats
 " Petri a sinistris; nulla tamen est inter tantos sanctos of the arch-
 " orta² unquam contentio, ambo enim sunt in cœquali bishops of
 " gloria. Veruntamen propter Petri clavigeri digni- Can-
 " tatem, et apostolatus principatum, necnon et cathe- bury and
 " dralem dignitatem, cum prioratu vocationis, merito York.
 " a dextris crucis ejus imago collocanda videtur. Sed
 " quia Paulus credidit in Christum quem non vidit, a
 " dextris figuratur; *Beati enim qui non viderunt*, etc. S. Joh.
 " Sic dominus Cantuariensis, totius Angliæ primas, et xx. 29.
 " qui præest antiquissimæ ac nobilissimæ ecclesiæ Can-
 " tuariensi, necnon et Londoniensi quæ³ est Sancti Pauli,
 " non sine ratione a dextris est collocandus." Et ex
 tunc sequentibus diebus sedit Cantuariensis a dextris,
 Eboracensis a sinistris. Secundo autem die, concilio Second
 jam incepto, missi sunt ex parte domini regis comes day of the
 Lincolnensis J[ohannes], et Johannes filius Galfridi, et council.
 Willelmus de Ræle,⁴ canonicus Sancti Pauli; ut dicto Message
 legato ex parte regis et regni inhiherent, ne ibi contra from the
 regiam coronam et dignitatem aliquid statuere attemp- king.
 taret. Et remansit ibi, ut hoc observaretur, W[illel-
 mus] de Ræle,⁴ indutus capa canonicali et superpellicio,
 aliis recedentibus. Eodem quoque die petiit dominus The
 Simon Cantuariensis archidiaconus dominum legatum legate's
 in audientia omnium, ut audiretur ab omnibus autem commis-
 sion read.
 ticum suæ legationis, a domino Papa sibi commissum;

¹ *scilicet . . bonus*] In the mar-
 gin. It is not in C.

² C. ins. *discordia nec*.

³ *quæ*] qui, B.

⁴ *Ræle*] Ralegh, C. In the
 second case, *Raelegh*.

A.D. 1237. quod et factum est. Et eodem die ad impetrationem
 Privileges as to the festivals of S. Edward. Canonization of SS. Francis and Dominick. domini regis lectum fuit quoddam privilegium de festi-
 vitatibus sancti Ædwardi per totam Angliam celebrandis.
 Et de mandato domini Papæ, de sanctis Francisco et
 Dominico¹ canonizatis. Et quia audierat dominus lega-
 tus, dum adhuc in hospitio suo esset, multos pluribus
 ecclesiis beneficiatos, nobiles sanguine et possessionibus,
 et illegitimos, de quibus mentionem in quodam statuto
 concilii fecerat, contra ipsum murmurasse et ei etiam

Certain nobles act as a body-guard to the legate.

Speech of bishop Walter de Cantelupe on the proposed statute against pluralities.

insidias præparasse, quosdam magnates, scilicet comitem
 Marecallum G[ilebertum] et comitem Lincolnæ J[ohan-
 nem] et comitem de Monteforti S[imonem] et quosdam
 de familia domini regis, cum gladiis et fustibus munitos
 ad tuitionem sui suorumque, secum ad concilium duxit
 et reduxit. In concilio vero, cum statutum contra eos
 qui plura beneficia optinuerunt contra concilium La-
 teranense pronuntiaretur, episcopus Wigorniensis Wal-
 terus, scilicet de Cantelupo, surgens in medio, deposita
 mitra sua, sic dominum legatum est affatus; "Pater
 "sancte, cum multi nobiles, quorum sanguis noster est,
 "plura optineant beneficia, cum quibus nondum dis-
 "pensatum est, quorum etiam aliqui provectæ sunt
 "ætatis et usque ad præsens honorifice vixerunt, et
 "hospitalitatem ad posse procurando elemosinas paten-
 "tibus januis erogarunt, durum esset nimis tales, suis
 "beneficiis spoliatos, in ignominiosam trudi pauper-
 "tatem. Quidam vero juvenes feroces ac strenui
 "maximis periculis se opponerent, antequam suis se
 "sinerent privari beneficiis, unico tantum retento; quod
 "bene perpendo per memetipsum; antequam enim ad
 "istam vocarer dignitatem, proposui in animo meo,
 "quod si unicum amitterem beneficium talis prætextu
 "constitutionis, omnia amitterem. Unde timendum est,
 "quod multi ad præsens in simili proposito perseverent.²
 "Quoniam igitur multitudo talium in causa est, sanctæ

¹ *Dominico*] *Domnino*, B. C. is | ² *perseverent*] *præseverent*, B. correct.

“ paternitati vestræ supplicamus, quatinus ob salutem A.D. 1237.
 “ vestram et nostram super hujusmodi statuto dominum
 “ Papam consulatis. Præterea cum statutum vestrum f. 107.
 “ in religione sancti Benedicti ad omnes æqualiter se
 “ extendat, et durum sit multis, tum propter locorum
 “ penuriam, et præcipue monialibus, cum sint debiles
 “ et fragiles, hoc statutum observare, necesse est huic
 “ rigori discretum addere temperamentum. Super quo
 “ etiam postulamus, ut dominum Papam super his¹ veli-
 “ tis consultare.” Cui dominus legatus respondit, quod
 si omnes prælati, scilicet isti² præsentis archiepiscopi et
 episcopi, una cum eo super his domino Papæ scriberent,
 libenter consentiret. Et sciendum, quod quia aliqui
 opinabantur, sicut datum fuit intelligi domino legato,
 quod statuta sua robur nisi tantum in tempore suæ
 legationis non optinerent, jussu ejusdem surrexit in
 medio quidam clericus suus, magister scilicet Attho,³ et
 aperto libro autentico, scilicet registro domini Papæ,
 ad majorem auctoritatem, ut validius talium opinionem
 improbaret, quandam decretalem legit distincte et aperte,
 quam dominus legatus distinguens approbavit; per illam
 asserens manifeste, quod etiam post recessum ejus sua
 statuta perpetuæ firmitatis robur debeant optinere. Nec
 prætereundum, quod primo die concilii, collocatis, ut
 prædictum est, archiepiscopis, Cantuariensi scilicet a
 dextris, Eboracensi⁴ vero a sinistris, perlectoque Evan-
 gelio, *Ego sum pastor bonus*, dictisque collectis ad hoc
 pertinentibus, indictoque silentio, et turba comprimente
 castigata, dominus legatus sedendo, quasi tubam vocem
 suam exaltans, sermonem suum inchoavit, thema suum
 sic præordinando, *In medio sedis et in circuitu ejus*
quatuor animalia plena oculis ante et retro; in ser-
 mone prosequendo innuens, quod prælati, quasi animalia

The sta-
tutes of the
legats are to
have force
after his
departure.

The legate
opens the
council
with a
sermon.

Apoc. iv. 6.

¹ his] hujusmodi, C.

² isti] hic, C.

³ See two letters of Grosseteste to
Otho respecting the nomination by

the legate of this clerk Atto to a
prebend at Lincoln. Epist. xlix.
p. 144; lxxiv. p. 241.

⁴ C. ins. archiepiscopo.

A.D. 1237. habentia oculos ante et retro, debent esse in rerum sæcularium dispositionibus providi, et in spiritualibus circumspecti, priora sequentibus caute continuantes. Et post sermonem legi fecit statuta alta voce et distincte, quæ firmiter statuit observari, quæ subscripta in hoc libro duximus annotari.

He then
reads the
statutes.

*Incipit*¹ *concilium celebratum in ecclesia Sancti Pauli Londoniis in octavis Sancti Martini a legato Ottone, cardinali in Carcere Tulliano.*

Statutes
of the
council.

Lev. xix. 2.

Quoniam domum Domini decet sanctitudo et ministris ejus a Domino dicitur, *Sancti estote, quoniam sanctus sum ego Dominus Deus vester*, satagit astutia humani generis inimici, ut sanctitatem subtrahat vel destruat utrobique, dum in plerisque locis et ne consecrentur ecclesiæ [impedit]² vel retardat,³ et ne suo digne fungantur officio, ministrorum mores et vitam multorum vitiat et depravat, sanctorum patrum regulis et statutis, generaliter omnibus Christianæ religionis profectibus opponendo.

Cf. 1 Pet.
v. 9.

Huic est igitur armata manu a cunctis Christi fidelibus fortiter in fide resistendum, et ad ejus molimina renovatis et novis semper utendum viribus enervanda; sicut

Gen. xxvi.
15.

Ysaac puteos quos foderant filii Abrahæ, sed humo impleverant Palæstini, prius studuit renovare, deinde alios fodere prorsus novos. Denique nos Otto, miseratione divina Sancti Nicholai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis et apostolicæ sedis legatus, ad partes Angliæ cum legationis officio a sede Apostolica destinati, divino fulti auxilio, et astantis concilii suffragio et consensu, ad roborandum et reformandum statum eccle-

These are
the "Con-
stitutiones
Othonis
Cardina-
lis," prin-
ted in Wil-
kins, Con-
cilia, i. pp.
649-656,
from MSS.
Reg. 9.
B. ii., Hat-
ton 24, and
a Lambeth
MS. (pro-
bably
538).

¹ At the foot of the page is a representation of the council; "concilium Londoniis celebratum ab Ottone legato."

² This and the other words in brackets are from Wilkins. The copy used by the St. Alban's scribe

must have been very incorrect, and Paris can have taken no pains with its revision. The constitutions are printed by Lyndwood, Spelman, Johnson, &c., as well as by Wilkins.

³ *retardat*] deturbat, Wilkins.

siasticum in partibus Anglicanis, salvis aliis canonicis A.D. 1237.
 institutis, quæ cum reverentia volumus et cupimus ob- Constitutions of
 servari, quædam ex commissa nobis potestate duximus Otho.
 observanda, quæ per certos¹ articulos fecimus digeri et
 distingui.

De ecclesiarum dedicatione.

Basilicarum dedicatio a veteri Testamento initium On the de-
 dignoscitur habuisse et in novo est a sanctis patribus dication of
 observata, in quo est eo dignius et studiosius facienda, churches.
 quo in illo tantum offerebantur hostiæ animalium mor-
 tuorum, in isto vero cælestis hostia viva et vera, Ipse
 scilicet unigenitus Dei Filius, in altari offertur pro nobis
 manibus sacerdotis. Quare statuerunt provide sancti
 patres, ne in aliis locis quam Deo dicatis, nisi necessi-
 tatis causa, celebraretur officium tam sullime. Porro
 quia vidimus per nos ipsos et a plerisque audivimus
 tam salubre ministerium contempni vel saltem negligi a
 nonnullis, dum multas invenimus ecclesias et etiam
 cathedrales, quæ licet sint ab antiquo constructæ, non-
 dum tamen sunt consecratæ oleo sanctificationis, vo-
 lentes huic periculossæ negligentiae obviare, statuimus
 et statuendo præcipimus, ut omnes ecclesiæ cathedrales, All
 conventuales, et parrochiales, quæ perfectis parietibus churches
 sunt constructæ, infra biennium per diocesanos episcopos to be con-
 ad quos pertinet vel eorum auctoritate per alios con- secrated
 secrentur. Sicque infra simile tempus fiat in de cætero within two
 construendis. Et ne tam salubre statutum² transeat years of
 in contemptum, si loca hujusmodi non fuerint infra bien- their com-
 nium a perfectionis tempore dedicata, a missarum pletion.
 sollempniis usque ad consecrationem manere statuimus
 interdicta, nisi aliqua rationabili causa excusentur. Ad
 hoc, ne præsumant abbates [aut] ecclesiarum rectores
 antiquas ecclesias consecratas sub prætextu pulchrioris
 vel amplioris fabricæ faciendæ diruere, absque licentia

¹ certos] ceteros, B.

² statutum] consilium, C., with *vel statutum* in the margin.

A.D. 1237. diocesani episcopi et consensu, præsentī statuto districtius inhibemus. Diocesanus vero diligenter consideret, utrum expediat dare licentiam vel negare;¹ et si dederit, attendat et intendat, ut opus quam celerius poterit consummetur; quod extendi statuimus ut volumus ad jam coepta. De capellis² vero minoribus nil novi duximus statuendum, consecrationes earum, qualiter et quando fieri debeant, diffinitionibus canonicis relinquentes.

De sacramentis ecclesiasticis.

On the sacraments.

Sacramenta ecclesiastica, in quibus tanquam in vasis caelestibus salutis remedia continentur, necnon oleum sanctificatum et crisma, a ministris ecclesiæ pure atque devote, qualibet exclusa cupiditatis labe, statuimus et statuendo præcipimus exhiberi, nulla difficultate in eis adhibita exhibendis, prætextu consuetudinis alicujus, quæ dicantur ab eis qui ea recipiunt aliquibus aliqua persolvenda. Sacramenta vero principalia quæ sunt et quot, propter simpliciores duximus exprimenda; sunt enim baptismus, confirmatio, poenitentia, eucaristia, extrema unctio, matrimonium, atque ordo. De quorum quolibet in sacris canonibus est tractatum [diffusius] et plenius ordinatum. Sed quia non est leve canonum girare [volumina], et ignorare medico medicinale officium nimis³ grave, statuimus ut in susceptione curæ animarum et ordinis sacerdotii examinentur de his præcipue ordinandi. Archidiaconi quoque decanatum suorum conventibus⁴ sacerdotes maxime in his studeant erudire,⁵ docentes eos qualiter circa baptismum, poenitentiam, eucaristiam, et matrimonium debeant se habere.

¹ *negare*] *negari*, B.

² *capellis*] *capellanis*, B.

³ *nimis*] *minus*, B.

⁴ *conventibus*] *comentibus*, B.

⁵ *erudire*] *exrudire*, B.

De baptismo.

A.D. 1237.

Ad baptismum sollempniter celebrandum duo [tem-
pora¹], scilicet sabbatum ante resurrectionem Domini et
sabbatum ante Pentecosten, sunt a sanctis canonibus
propter misterium² deputata. Sed quidam, ut audi-
vimus, in partibus istis diabolica fraude decepti, peri-
culum suspicantur, si præfatis diebus pueri baptizentur,
quod arbitrari vel utcumque³ metuere sanæ fidei penitus
adversatur, [et] manifeste convincitur esse falsum, cum
summus pontifex personaliter illud misterium² sollemp-
nizet et diebus baptizet sollempniter memoratis, et in aliis
mundi partibus servet ecclesia illud idem. Quare statui-
mus, ut a tanto errore prædicatione frequenti populus f. 107 b.
avertatur, et ad sollempnizandum præfatis diebus baptis-
mum et baptizandum pueros suos studiosius meditentur.
Statuimus insuper, ut parrochiales presbiteri, formam
baptismi firmiter addiscentes, eam parrochianis suis
frequenter exponant diebus Dominicis in vulgari, ut, si
articulus necessitatis emergat, quo ipsos aliquem opor-
teat baptizare, eam sciant et valeant observare; quæ
utrum servata fuerint, inquirent postmodum diligenter.

Constitu-
tions of
Otho.
On bap-
tism.

*De avaritia sacerdotum arcenda, ne aliquis sacerdos
quasi conductivus aliquid accipiat a venientibus
ad pœnitentiam.*

Auditu horribili audivimus et relatu, quod quidam, scilicet miseri sacerdotes, dum forsitan in beneficium vicariæ vel ad firmam, seu quacunque alia quæstus causa, proventus ex altari aut ex pœnitentia venientes⁴ recipiunt, non aliter admittunt ad pœnitentiam con-
fidentes, nisi prius ab ipsis in sinu avaritiæ suæ quip-
piam reponatur. Sicque faciunt de aliis sacramentis.
Quoniam igitur qui talia agunt regno Dei et beneficio

Priests
who de-
mand a
fee for
penance,
and the
other
sacraments
to be de-
prived.

¹ tempora] so Wilkins. C. has
sabbata in the margin.

² misterium] ministerium, Wil-
kins.

³ utcumque] utrumque, B.

⁴ venientes] venientis, B.

A.D. 1237. ecclesiastico sunt indigni, statuendo districte præcipimus, ut inquisitione arctissima per episcopos de his facta, qui tale aliquid commisisse repertus fuerit, et a beneficio, quod optinet, removeatur omnino, et ab officio, quod perperam gessit, perpetuo suspendatur.

Constitutions of Otho.

De confessoribus per decanatus constituendis.

Confessors to be appointed in the deaneries.

Quod in quodam concilio statutum invenimus approbantes, statuimus, ut per quoslibet decanatus prudentes viri et fideles constituantur per episcopum confessores, quibus personæ et minores clerici confiteri valeant, qui decanis erubescunt confiteri forsitan et verentur. In ecclesiis vero cathedralibus confessores institui præcipimus generales.

De qualitate ordinandorum. Qui sint ordinandi et qualiter.

Who may not be ordained.

Sacer ordo eo est digno dignius conferendus, quo ab ordinato sacramenta cætera conferuntur. Quare cum periculosum sit minus¹ dignos, idiotas, illegitimos, irregulares, et extraneos aut sine titulo certo et vero aliquos ordinari, statuimus ut ante collationem ordinum de his omnibus per episcopum indago diligens habeatur. Et ne, reprobatis qui fuerint reprobandi, approbatis clanculo se valeant immiscere reprobandi, in examinatione scribatur numerus et nomina approbatorum; et qui scripti fuerint postmodum in ordinationis limine perlecta scriptura discretionem sollicita requirantur, ipsaque scriptura apud episcopum vel ecclesiam [cathedralem] conservetur.

De firmariis et vicariis ecclesiarum.

Dignities, offices, &c., not to be farmed.

Ecclesias dari ad firmas, vel generaliter constitui vicarium² in eisdem, nostra nequaquam volumus auctori-

¹ minus] nimis, B. C. has nimis indignos.

² vicarium] firmarios, Wilkins.

tate fulciri. Sed propter infirmitatem multitudinis, quæ in causa est, ne videamur potius laqueos inicere quam invenire remedia, prohibitionis edictum contra ea emit-
tere formidamus. Quibusdam tamen moribus¹ ex eis orientibus, ad nostram delatis notitiam, occurrere coarctamur. Accidit enim plerumque, ut dum hi, qui firmarii appellantur, lucrari plus appetant quam exsolvant, turpes exactiones faciant,² quæ interdum etiam cadunt in symoniacam pravitatem. Quare statuendo districtius prohibemus, ne dignitates vel officia, puta decanatus vel archidiaconatus, sive proventus ex ecclesiasticæ vel spiritualis jurisdictionis exercitio, sive ex penitentia vel altari, seu aliis sacramentis quibuslibet venientes, ad firmam de cætero nullatenus concedantur.

A.D. 1237.
Constitutions of
Otho.

De ecclesiis ad firmam dandis et qualiter.

Cum laicis ecclesias dari ad firmas sit penitus in-
nestum, et clericis quibuscumque ad longum tempus, propter continuationem temporis, quæ afferre consuevit
periculum, ecclesiis posset esse dampnosum, utrumque districtius inhibentes statuimus ut nec laicis unquam, nec personis etiam ecclesiasticis ultra quinquennium
ulterius ecclesiæ ad firmam concedantur, nec finito quinquennio renoventur eisdem, nisi prius ipsas habuerint alii mediate.³ Et ut omnia sint in tuto, præcipimus, ut præsentibus episcopis vel archidiaconis firmarum fiat conventio, ex qua plures literæ conscribantur quarum una remaneat penes ipsos.

Churches not to be farmed at all by laymen, nor by ecclesiastical persons for more than five years.

Item de eodem.

Alicubi audivimus contigisse, quod vacante pingui ecclesia quam quidam optabat habere nec tamen audebat eam recipere ut persona, ne aliis ipso jure beneficiis quæ optinuit privaretur, callide procuravit, ut ecclesia

Artifices to hold a benefice by farm forbidden.

¹ *moribus*] morbis, Wilkins.

² *faciant*] faciunt, B.

³ *mediate*] immediate, Wilkins.

A.D. 1237. illa sibi ad firmam perpetuo traderetur; ita quod
 Constitutions of Otho. modicum quid inde solveret alii nomine personatus, sibi que totum reliquum retineret. Quo dante causam, edicto statuimus, ut [nulla¹ ecclesia, vel præbenda, vel quis alius redditus ecclesiasticus] in toto² vel in parte ad firmam alicui sub quocunque colore in beneficium³ conferatur, cassum et inane fore penitus decernentes, si contra fuerit attemptatum.

De vicariis ordinandis.

No one to be admitted to a vicarage, unless a priest, or a deacon ready to be ordained priest. Ad vicariam statuimus nullum admittendum, nisi jam presbiterum ordinatum, vel saltem diaconum in proximis quatuor temporibus ordinandum, qui renunciens beneficiis aliis,⁴ si qua habet curam animarum habentia, juret residentiam ibi facere, ac eam faciat continue corporalem; alioquin institutionem illius⁵ fore nullam decernimus et vicariam alii conferendam. Sic eluditur illi dolo, quo sæpe assignato alicui nomine personatus modico simulate dabatur illi ecclesia sub ficto nomine vicariæ, qui timens alia beneficia perdere metuebat eam recipere ut persona. De jam institutis vero vicariis, qui non sunt presbiteri, cum vicarii teneantur personis⁶ et ecclesiis deservire, statuendo præcipimus, ut infra annum ad⁷ minus se faciant in presbiteros ordinari. Alioquin, si per eos steterit, quo minus infra annum, ut diximus, ordinentur, eos ex tunc vicariis eisdem fore decernimus privatos; et de residentia circa eos statuimus, quod de instituendis supra diximus statuendum.

De ecclesiis conferendis et qualiter. Ne prætextu opinionis vel famæ ecclesia conferatur absentis.

Benefices not to be filled up on Ad elidendum fallacias iniquorum, sagaci est studio laborandum cuilibet justitiæ amatori, ne si torpescat .

¹ The words in brackets are from Wilkins.

² *toto*] tota, B.

³ *beneficium*] perpetuum, Wilkins.

⁴ *aliis*] om. C.

⁵ *illius*] ipsius, C., as Wilkins.

⁶ *personis et*] in propriis personis, Wilkins.

⁷ *ad . . . annum*] om. C.

rectorum industria, simplicitas a versutia supplantetur A.D. 1237.
et succumbat veritas¹ falsitati. Sane relatione accepimus Constitutions of
plurium, quod quidam in absentis beneficium oculos Otho.
jacentes, novos fingentes rumores, asserunt se audisse the mere
mortuum esse vel beneficium resignasse beneficii pos- report of
sessorem; sicque procurant in istud beneficium quomodo- the death
libet se intrudi; et si forsitan reviviscens qui mortuus or cession
fuerat ad suam ecclesiam revertatur, "Nescio te, frater," of their oc-
respondeatur eidem, et clauditur janua contra eum. cupants.
Nonnulli etiam, nimia cupiditate cæcati, non solum in
absentium beneficium, sed etiam in præsentium clanculo
irrupere, vel ubicumque possunt ea invadere, non
formidant; et cum intro fuerint, nec prosunt sententiæ,
nec aliquid, quo valeant mitti foras, quoniam armorum
potentia se defendunt. In utroque igitur articulo reme-
dium quale possumus adhibentes, statuimus, districtius
prohibentes, ne prætextu opinionis vel famæ, quæ de
morte vel de cessione habeatur absentis, ejus beneficium
aliquatenus conferatur; sed prælatus, donec plenius de
alterutro instruat, expectet. Alioquin ad resarciendum
omne dampnum ex hoc inflictum absenti eum fore decer-
nimus obligatum, et illum, qui se procuravit intrudi,
præter restitutionem dampnorum officio beneficioque sus-
pensum protinus ipso facto. Quod et ad illum extendi
volumus, qui beneficium ecclesiasticum altero possidente
auctoritate propria, vel [temeritate] potius, vi vel clam
occupare præsumit, vel postquam declaratum fuerit ad
aliud pertinere, armis se defendere nititur in eodem.

*Ne ecclesia una in plures personatus vel vicarias
dividatur.*

Cum "ars artium," teste beato, Gregorio² "sit regi- One
"men animarum," non cessat antiquus sophista suæ church is
not to be

¹ veritas] veritatis, C.

² S. Gregor. Reg. Pastor. i. 1, p. 8.

A.D. 1237. girare volumina¹ fraudis, et in falsæ prætentionis² studere fallaciis, quo valeat concludere discipulis³ artis et eos excludere a salute quos imperitos invenerit vel incautos. Hoc est quod facit transgredi mandata Dei, et sanctorum patrum regulis contraire, dum nec sermo divinus nec sanctiones canonicæ a distorto itinere possunt reducere peccatores. Exigit enim ars nostra catholica, ut unicus et in una ecclesia sit magister perfectus, ordine, habitu, vita, scientia, et doctrina; et quod pura sit ecclesiæ ordinatio atque simplex. Sed objectio diaboli multos facit in hoc dogmate deviare, dum interdum eo suggerente non uni tantum una datur ecclesia, sed pluribus, prætextu plurium patronorum, ut sint plura capita in eodem corpore quasi monstrum. Et interdum consentit persona, quæcunque sit occasio, ut aliquid concedatur alii nomine personatus absque magistro; præterea ecclesia sæpe [desolata] manet,⁴ dum nec persona in ea, nec saltem vicarius invenitur perpetuus; sed aliquis forte simplex sacerdos, qui nec jus habet nec etiam juris imaginem in eadem. Et si moram forsitan persona ibi trahat, non est tam perfectus ordine, quoniam non sacerdos; nec habitu, quoniam visus ab aliquo, non clericus sed miles potius putaretur; de vita, scientia, et doctrina, est ei modica heu! cura. Ordinatio quoque ecclesiæ raro fit simplici oculo, ut deberet, nec enim commenta fraudis diabolicæ desunt ibi. Nam interdum, ut audivimus, alicui confertur ecclesia hoc pacto⁵ tacite vel expresse, quod aliquid ibi retineat instituens vel præsentans, vel aliquam alius ex ea percipiat portionem, qui totum erat forsitan habiturus, nisi juris impotentia, vel metu perdendi alia beneficia, dimisisset. Cedit etiam quis ali-

¹ volumina] Above this Par. has interlined *vel -mo, vel -i*, i.e. *moli-mina*. C. has in the text *vel morari*.

² prætentionis] Pois, B. Wilkins gives *positionis*.

³ Wilkins ins. *hujusmodi*. C. ins. *et*.

⁴ manet] maneat, B.

⁵ pacto] acto, B. C. has been corrected.

quando personatui, et ab instituto inibi recipit postmodum vicariam, quod fieri non præsumitur sine fraude. A.D. 1237. Constitutions of Otho. Has igitur diminutiones et particulares assignationes et mutationes, tanquam arti nostræ contrarias, reprobantes, ne de cætero fiant penitus prohibemus, firmiter statuentes, ut nunquam deinceps in plures personatus vel vicarias una ecclesia dividatur. Et quæ divisæ sunt hactenus, quam citius se facultas optulerit, integrentur; nisi forsitan sic¹ instituta fuerit ab antiquo, ubi est per loci episcopum providendum, quod tam redditus, quam parrochia² congruis inter eos portionibus et regionibus [dividantur]. Provideant etiam diocesani ut semper apud ecclesiam resideat aliquis,³ qui de animarum cura sit sollicitus, ac se in celebratione divinorum et collatione sacramentorum exerceat utiliter et honeste.

De residentia in ecclesiis facienda.

De residentia vero in ecclesiis a rectoribus facienda videtur nobis consulendum factò potius quam statuto. The statutes concerning residence and pluralities to be put in force. Extant enim concilia Romanorum Pontificum luce clarius loquentia super eo, propter quod major requiritur executio statutorum quam editio sanctionum. Idem quoque per omnia dicimus et sentimus de his, qui plures dignitates, personatus, seu beneficia, curam animarum habentia, contra constitutionem concilii generalis, absque dispensatione sedis Apostolicæ speciali præsumunt in salutis suæ periculum detinere.

De habitu clericorum et qualiter se habere debeant.

Quoniam de habitu clericorum, qui non clericalis videtur sed potius militaris, grave scandalum laicis generatur, firmiter statuendo præcipimus, ut ad formam tam de vestibus clericorum quam de ornamentis equo- Of the dress of clerks.

¹ sic instituta fuerit] hæc statuta uerint, Wilkins.

² parrochia] ecclesia, Wilkins.

³ aliquis . . . sollicitus] om. C.

A.D. 1237. rum in generali concilio editam¹ per subtractionem beneficiorum ab episcopis restringantur; ita quod in mensura decenti vestes habeant et capis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, maxime in ecclesia et coram prælatis suis et in conventibus clericorum et ubique in parrochiis suis, qui cum animarum cura ecclesias susceperunt. Et ut possint episcopi alios melius ad honestatem vestium, tonsuram et coronam decentem, et equorum ornamenta idonea coarctare, provideant ut a suis clericis commensalibus hæc prius faciant observari, habentes eos in vestibus, calcaribus, frænis, et sellis, clericalis gerentes habitum honestatis.

Constitutions of Otho.

De rectoribus ecclesiarum contrahentibus clandestina matrimonia.

Clerks who have married secretly are to be deprived of their benefices.

Innotuit nobis, referentibus plurimis fide dignis, quod multi propriæ salutis immemores, matrimoniis contractis clandestine retinere cum uxoribus ecclesias, et ecclesiastica beneficia adipisci de novo, promoveri ad sacros ordines contra statuta sacrorum canonum non formidant. Deinde processu temporis proli susceptæ de tali copula expedire videtur, ipsis viventibus vel defunctis, per testes vel instrumenta probare² contracta fuisse matrimonia inter eos. Verum quia per clericos matrimonio seu contubernio intendentes procurari animarum perditio, negligi salus earum, et ecclesiastica diripi sub[stantia] consuevit; et ut animarum saluti et ecclesiarum commodo consulatur, huic] morbo, qui multum invaluisse asseritur, sic duximus occurrendum; ut si repertum fuerit aliquos taliter contraxisse, et ab ecclesiis et³ ecclesiasticis beneficiis, quibus tam eos quam quoslibet uxoratos fore decernimus ipso jure privatos, removeantur omnino. Et si qua bona post hujusmodi matrimonium qualitercunque quæsitæ fuerint,

¹ *editam*] edicta, B. C. is correct.

² *probare*] probatur, B.

³ C. *ins. ab.*

per ipsos vel submissas personas de bonis eorum, ea A.D. 1237. nequaquam filiis vel uxoribus hujusmodi, sed ecclesiis Con-
 quas tenuerunt vel in quibus habuerunt beneficia, pro-stitutions of
 tinus applicentur. Ipsi quoque filii ad ecclesias et Otho.
 ecclesiastica beneficia et ecclesiasticos ordines, velut
 inhabiles, nullatenus admittantur, nisi cum eis, exi-
 gentibus eorum meritis, fuerit canonice dispensatum.

De clericis concubinariis.

Licet ad profugandum a laribus ecclesiæ putridum Clerks
 illud turpitudinis libidinosæ contagium, quo decor ec- living with
 clesiæ graviter maculatur, studuerunt semper ecclesias- concubines
 tici correctores, ipsum tamen tantæ improbitatis existit, are to dis-
 ut semper se ingerat impudendum. Nolentes igitur miss them,
 tantam ecclesiæ ignominiam conniventibus præterire or be de-
 oculis incorreptam, statuta Romanorum Pontificum et prived of
 maxime decretalem¹ Alexandri Papæ super hoc editam² their bene-
 [exequentes], statuimus et statuendo præcipimus, ut fices.
 nisi clerici, et maxime in sacris ordinibus constituti, Concil.
 qui in domibus suis vel alienis publice detinent con- Lateran.
 cubinas, eas a se prorsus removeant infra mensem, 1179, Pars.
 ipsas vel alias nullatenus de cætero detenturi, ab officio 18.
 et beneficio sint suspensi; ita quod usquequo super (Mansi.
 hoc digne satisfecerint, de beneficiis ecclesiasticis se xxii. 348-
 nullatenus intromittant; alioquin ipso jure ipsis eos³ 352.)
 decrevimus fore privatos. Volumus quoque et districte
 præcipimus, ut archiepiscopi et episcopi diligentem
 faciant super hoc per omnes decanatus fieri inquisi-
 tionem, et quod statuimus observari.

*De his qui immediate patribus succedunt in ecclesias-
 ticiis beneficiis.*

Licet adeo detestati fuerint sancti patres, quod bene- Benefices
 ficia ecclesiastica jure possint hæreditario possideri, ut not to de-
 scend from

¹ *decretalem*] decretales, C. The
 s is erased in B.

² *editam*] edictam, B. editas, C.
³ *eos*] ipsos, C., as Wilkins.

A.D. 1237. in eis etiam sit interdicta successio sobolis bene natæ,
 Constitutions of Otho. father to son. quidam tamen de nephario coitu procreati, pede impudentiæ juris et honestatis auctoritatem calcantes, in beneficia hujusmodi, quæ patres eorum nullo modo¹ tenuerunt, irrumpere atque ausu temerario detinere non formidant. Hoc igitur nos, qui ad relevandum² honestatis ecclesiasticæ casum ad partes istas venimus attendentes, statuendo districtius prohibemus et prohibendo statuimus, ut ecclesiarum prælati aliquos tales in beneficiis hujusmodi, quæ patres eorum quocunque titulo tenuerunt, in totum vel in partem quocunque colore vel fraude instituire vel utcunque admittere immediate de cætero non præsumant. Illos vero, qui beneficia hujusmodi jam illicite sunt adepti, eis præsentī statuto decernimus fore privatos.

Contra latronum protectores.

Protectors of thieves to be excommunicated.
 f. 108 b.

Contra latronum flagitia, quibus nimis abundat regio Anglicana, quod nequaquam esset, ut accepimus, nisi majores eos defenderent et tenerent, sic duximus statuendum; ut nemo eos protegat vel defendat, seu teneat in domibus suis vel in villis, quos sciverint vel manifestum fuerit latrocinium exercere. Eos autem qui contra fecerint, si tertio moniti per ecclesiasticum judicem ordinarium ipsos a se non abjecerint, excommunicationi ecclesiasticæ subjugamus. Monitionem autem volumus et statuimus sufficere generalem, etiam si fiat alicujus vel alicui nomine non expresso, dummodo ita publice ac sollempniter fiat quod ad eorum notitiam valeat pervenire.

De esu carniū monachorum³ inter religiosos.

Benedictines to abstain from meat.

Audivimus et lætati sumus, quod religiosi viri abbates ordinis sancti Benedicti, per Angliam constituti,

¹ modo] medio, Wilkins.

² relevandum] revelandum, B.

³ monachorum] Introduced in the margin.

convenientes nuper in suo capitulo generali, tanquam *A.D. 1237.*
fili juxta sermonem propheticum *ad suos terminos re-* *Constitu-*
vertentes, provide statuerunt ut de cætero secundum *tions of*
 beati Benedicti regulam ab esu carniū debeant abs- *Otho.*
 tinere, exceptis debilibus et infirmis, quibus debet *Jerem.*
 secundum ejusdem regulæ continentiam in infirmario *xxxi. 17.*
 provideri. Quod utique approbantes, statuimus invio-
 labiliter observari. Adicimus quoque, quod postquam *Novices*
 novitii, anno probationis finito, gestaverint habitum *are to make*
 monachilem, ad professionem juxta decretum vel de- *their pro-*
 cretalem felicitis memoriæ Honorii Papæ districtione *fession at*
 ecclesiastica vel canonica per abbatem protinus com- *the end of*
 pellantur. Nec aliquis, qui professionem non fecerit, *their year*
 in abbatem vel priorem aliquatenus admittatur. Hoc *of proba-*
 autem, et quod de professione, finito¹ probationis tem- *tion.*
 pore, faciendum duximus, ad canonicos regulares vel *This to*
 moniales duximus prorogandum. Super aliis vero, quæ *extend to*
 ad correctionem vel reformationem tam canonicorum *regular*
 quam aliorum regularium noverimus pertinere, provi- *canons and*
 dere intendimus; et quæ ecclesiis eorum utilia, ipsis *nuns.*
 quoque salubria fuerint, concedente Domino, statuemus,
 et statuta mandabimus per eorum capitula sollempniter
 publicari.

*De officio archidiaconorum. Qualiter archidiaconi se
 habeant.*

De archidiaconis quoque statuimus, ut ecclesias uti- *Of the*
 liter et fideliter visitent de sacris vasis et vestibus, *office of*
 et qualiter diurnis ac nocturnis officiis ecclesiæ ser- *archdea-*
 viatur, et generaliter de temporalibus et spiritualibus *cons.*
 inquirendo; et quæ corrigenda invenerint, corrigant
 diligenter. Ecclesias autem superfluis non gravent
 expensis, sed procuraciones exigant duntaxat, cum
 visitant, moderatas; non secum ducant extraneos, sed
 modeste se habeant tam in familia quam in equis;
 nec ut non visitent aut corrigant sive crimina puniant,

¹ *finito*] om. C.

A.D. 1237. aliquid ab aliquo recipere non præsumant; nec sententias aliquos involvant injuste, quo ab eis pecuniam possint extorquere. Cum hæc enim [et] talia simoniacam sapiant pravitatem, decernimus ut,¹ qui talia agere præsumpserint, sic extorta in duplum erogare in pios usus arbitrio episcopi compellantur, alias² salva nihilominus poena canonica contra eos. Sint autem solliciti frequenter interesse capitulis per singulos decanatus, in quibus diligenter instruant inter alia sacerdotes, ut bene sciant et sane intelligant verba canonis et baptismi, quæ scilicet sunt de substantia sacramenti.

Constitutions of Otho.

Ne quid exigatur pro pace inter litigantes reformanda.

No obstacles are to be raised to the settling of law-suits, and no money to be exacted for compositions.

Cæterum districtius duximus inhibendum, ne ecclesiarum prælati et maxime archidiaconi et decani, vel officiales eorum, vel etiam quicumque alii, ad universitatem causarum vel aliqua negotia, ratione jurisdictionis ecclesiasticæ vel officii spiritualis ecclesiæ forum contingentia, delegati, quin de discordiis vel querelis fiat pax vel concordia inter partes præsumant aliquatenus impedire; sed quandocunque partes voluerint, a iudicio per compositionem recedant, dummodo sit tale negotium, quod jure possit transigi vel componi; nec exigatur aliquid propter hoc ab eisdem.

Quibus temporibus episcopi resideant in suis ecclesiis cathedralibus. Qualiter se habere debeant episcopi.

Duties of bishops.

Quid ad venerabiles patres archiepiscopos et episcopos incumbat ex officio faciendum, nomen dignitatis eorum, quod est episcopus, id est, superintendens, exprimit evidenter. Intendere quippe habent, et supra gregem suum juxta verbum evangelicum noctis vigiliis custodire. Cum igitur esse debeant forma gregis, ad

¹ B. ins. eos.

| ² alias] alia, Wilkins.

quam se debent subditi reformare, quod nequit fieri, nisi omnibus se exhibeant in exemplar, exhortamur igitur eos in Domino et monemus, ut moram trahentes apud cathedrales ecclesias congruenter ibidem missas celebrent, in præcipuis saltem sollempnitatibus et diebus Dominicis, in Quadragesima et Adventu. Circumeant præterea dioceses suas temporibus opportunis, corrigendo et reformando, consecrando ecclesias et verbum vitæ in agro Dominico seminando. Ad quæ omnia melius exequenda, professionem, quam in sua consecratione fecerunt, saltem bis in anno, [in Adventu Domini] scilicet et in majori Quadragesima, faciant sibi legi.

A.D. 1237.
Constitutions of
Otho.

A quibus causæ maximæ matrimoniales¹ debeant tractari contra iudices imperitos.

Cum non solum potestas, sed discretio et scientia in distinguendis negotiis potissimum requiratur, sol-
 lenter ab omnibus præcavendum, ne talis iudex vel
 cognitor deputetur, per cujus imperitiam, simplicitatem,
 vel ruditatem, inutilis feratur sententia vel injusta,
 absolvatur nocens et innocens condempnetur. Propterea
 duximus statuendum, quod matrimoniales causæ quæ
 inter cæteras maturitate magna et diligentia sunt
 tractandæ, viris providis, et fidedignis, et habentibus
 juris peritiam vel saltem competens exercitium, com-
 mittantur. Si qui vero abbates² archidiaconum vel
 decanum habent, ex privilegio vel consuetudine appro-
 bata, quod de matrimonialibus causis cognoscant, dili-
 genter ipsas examinare procurent, ita quod tam ipsi
 quam delegati eorum ad diffinitivam sententiam non
 procedant, nisi habita prius deliberatione de causæ
 meritis cum diocesano episcopo diligenti ipsiusque re-

On the
more im-
portant
matrimo-
nial
suits.

¹ *matrimoniales*] matrimoliales, B. | *canum*] decani, archidiaconi vel ab-

² *abbates archidiaconum vel de-* | *bates*, Wilkins.

A.D. 1237. *quisito consilio et optento. Ad quod etiam volumus
Constitu- teneri exemptos vel¹ speciali privilegio munitos.
tions of
Otho.*

De jurejurando calumpniæ.

*Oaths to
be taken
in ecclesi-
astical
suits.*

Jusjurandum calumpniæ in causis ecclesiasticis cujuslibet,² et de veritate dicenda³ in spiritualibus quoque, ut veritas aperiatur facilius et causæ celerius terminentur, statuimus de cætero præstari in regno Angliæ, secundum canonicas et legitimas sanctiones, optenta in contrarium consuetudine non obstante. Huic statuto utiliter adnectentes, ut judiciales induciæ judicis dentur arbitrio juxta legitimas et canonicas sanctiones.

De procuratoribus constituendis.

*Of appoint-
ing procu-
tors in
ecclesiastical
suits.*

Usus procuratorum in obsequium justitiæ introductum, ut ejus qui causæ suæ non potest intendere per alium absentia relevetur, convertit frequenter antiqui hostis invidia in abusum. Ex consuetudine namque, ut dicitur, hic habetur, ut citatus ad diem certum procuratorem tantum constituat ad eundem absque [literis] vel⁴ per literas sigillo autentico non signatas; unde fit quod dum talis procurator vel probare mandatum vel fidem literis imponere non vult per testes, aut aliud impedimentum occurrit, nil agitur illa die, sed nec expirante [officio] procuratoris in sequenti, sicque perit illa instantia sine fructu. Huic igitur fallaci cautelæ clipeum opponere cupientes, statuimus ut de cætero in causis ecclesiasticis regni Angliæ procurator constituatur simpliciter,⁵ ut,⁶ si constituatur, ad diem non unum tantum, sed plures continuandos si opus fuerit, constitui volumus, et intelligi constitutum;

¹ *vel . . . munitos*] nisi sint . . .
communiti, Wilkins.

² *cujuslibet et*] et civilibus, Wilkins.

³ *dicenda*] So C., dicendi, B.

⁴ *vel*] ut, B.

⁵ *simpliciter*] simplex, C.

⁶ *ut*] vel, Wilkins.

mandatum etiam per scripturam probetur autenticam, A.D. 1237.
 nisi apud acta fuerit constitutus, aut sigillum autenti-
 cum de facili nequiverit constituens invenire.

Constitu-
tions of
Otho.

Qualiter fieri debeant¹ citationes.

Tanto calliditatis studio persequuntur alterutrum se
 litigantes, ut in supplantationem alterius, calcato jus-
 titiæ cultu, alter faciat quicquid possit. Denique a
 multis accepimus, quod citatorias literas impetrantes,
 eas ad locum, ubi morari dicitur qui citatur, per tres
 destinant garciones, quas super altare loci ejusdem eccle-
 siæ, vel ibidem in alio loco, duo ponunt et tertius
 rapit statim. Ex quo fit, ut duobus testificantibus
 postmodum quod illum citaverint juxta morem sen-
 tentiæ [et] regionis consuetudinem, excommunicatur
 vel suspenditur contumax, qui contumaciæ prorsus, f. 109.
 utpote citationis, expers erat. Hunc itaque abusum
 tam detestabilem et alios similes zelo justitiæ perse-
 quentes, statuimus, ut per impetrantes vel eorum nun-
 tios, in causis ecclesiasticis regni Angliæ, literæ cita-
 toriæ de cætero non mittantur; sed judex, moderatis
 sumptibus impetrantis, per suum fidelem nuntium eas
 mittat, qui vocandum diligenter perquirat; quem si
 reperire non poterit, die Dominica vel in alio sollempni,
 in ecclesia loci illius in quo degere consuevit, dum
 missa cantatur, publice legi literas faciat et exponi;
 vel saltem ad decanum, in cujus decanatu moratur qui
 vocandus est, citatio dirigatur, qui a judice missus
 fideliter hæc prosequatur per se, aut per certos suos
 nuntios et fideles, quodque inde fecerit, eidem rescri-
 bere judici non omittat.

Citations
to be pub-
lickly read
in church.

¹ *debeant*] habcant, B.

A.D. 1287.
Constitu-
tions of
Otho.

Seals are
not to be
affixed to
letters with-
out due
knowledge
of their
contents.

*Ne quis sigillum suum apponat literis quarum
confectioni non interfuit.*

Quanto scripturarum, quæ sigillo autentico muni-
untur, est usus magis necessarius in partibus Angliæ,
ubi publici notarii non existunt, tanto diligentius ca-
vendum est, ne per aliquorum insollertiam possint
pertrahi ad abusum. Conficiuntur enim, ut audivimus,
literæ ac signantur¹ non tantum a minoribus clericis
verum etiam a prælatis, in quibus manifeste cavetur
contraxisse aliquem, contractui vel negotio affuisse, vel
extitisse aliquem ad iudicium evocatum, seu sibi
literas citatorias præsentatas, qui tamen nunquam præ-
sens fuerat vel inventus, immo forsitan in alia pro-
vincia vel diocesi tunc² degebat. Cæterum cum scrip-
turæ huiusmodi falsitatis vitium contineant manifeste,
fieri talia vel similia districtius inhibentes, provida de-
liberatione sancimus, quod si fuerint in his deliquisse
convicti, et qui talibus literis maxime in alterius
præjudicium præsumpserint ac perseveraverint ut[i]
scienter, poena falsariis et instrumentis falsis utentibus
debita puniantur.

Qui debeant habere sigilla autentica.

Who are
to have
seals.

Quoniam tabellionum usus in regno Angliæ non
habetur, propter quod magis² ad sigilla autentica re-
currere³ est necesse, ut eorum copia facilius habeatur,
statuimus ut sigillum habeant non solum archiepiscopi
et episcopi, sed etiam eorum officiales; item abbates,
priores, decani,⁴ archidiaconi, et eorum officiales, decani
rurales, necnon ecclesiarum cathedralium capitula, et
cætera quæque⁵ collegia, et conventus cum suis recto-
ribus aut divisim juxta eorum consuetudinem vel
statutum. Pro varietate quoque cujuslibet prædictorum

¹ *ac signantur*] assignantur, B.

² *magis*] om. C.

³ *recurrrere*] So Wilkins; cre-

ditur, B. It is altered to *credere*
in C.

⁴ *decani*] om. C.

⁵ *quæque*] quoque, Wilkins.

habeat unusquisque sigillum, nomen puta dignitatis, A.D. 1237.
 officii, collegii, et etiam illorum proprium nomen, qui ^{Constitu-}
 dignitatis vel officii perpetui gaudent honore, inculp- ^{tions of}
 tum notis et characteribus manifestis; sicque sigillum ^{Otho.}
 autenticum habeant. Denique illi qui temporale officium
 susceperint, puta decani rurales et officiales, sigillum
 suum, quod tantum nomen [officii] habeat inculptum,
 finito officio, ei a quo habeant officium continue et
 sine mora resignent. Sane de custodia sigillorum cu-
 ram haberi præcipimus diligentem, scilicet unusquis-
 que per se illud custodiat, vel uni soli, de cujus fide
 confidat, custodiendum committat; qui etiam juret,
 quod fideliter illud custodiet, [nec ad sigillandum ali-
 quid concedet] alicui, nec etiam ipse aliquid inde
 sigillet, ex quo possit alicui præjudicium generari, nisi
 quod dominus ejus prius legerit et viderit diligenter
 et sic præceperit sigillari. In facienda vero sigilli copia
 fidelis et provida sit cautela; fidelis, ut indigentibus
 de facili præbeatur; provida, ut falsis et fraudulentis
 penitus denegetur. In principio quoque vel in fine
 cujuslibet scripturæ autenticæ sufficientem datam inseri
 statuimus, diei, temporis, et loci.*

*De juramento advocati præstando. Qualiter admitti
 debeant advocati in advocaciam et qualiter se
 habere debeant.*

Clamorem justitiæ audivimus conquerentis, quod ^{Of the}
 eam¹ nimis impediunt per cavillationes et versutias ^{oath to be}
 advocati; negant² plerumque per ignorantiam iudices ^{taken by}
 imperiti, et illudunt eis³ per contumaciam sæpe partes. ^{advocates.}
 Nam contingit aliquando, quod missus in possessionem
 causa rei servandæ ipsam retinere contendat, licet ad-
 versarius redeat infra annum et juri per omnia satis-
 facere sit paratus. Aliquando vero, qui in possessionem

¹ eam] etiam, B.

² negant] necant, Wilkins.

³ eis] ei, Wilkins.

A.D. 1237. missus fuerit nec infra annum nec post, quantumcunque
 Constitutions of Otho. verus constituatur possessor, valet illam possessionem, resistente cum armis adversario, adipisci. In adiutorium itaque justitiæ assurgentes approbatione concilii statuimus, ut qui [ad] advocati officium voluerit generaliter promoveri,¹ apud diocesanum, cujus origine vel domicilio jurisdictionis existit, præbeat juramentum, quod in causis, quarum patronus extiterit, patrocinium fidele præstabit, non ad differendam vel auferendam alterius parti[s] justitiam, sed ad causam clientuli legibus defendendam et rationibus intendendam.² Alias autem non admittantur in causis matrimonialibus et electionibus, nisi juramentum simile voluerint præstare in eisdem; sed nec in aliis [causis] coram ecclesiastico iudice ultra terminos tres absque juramento hujusmodi admittantur, nisi pro ecclesia sua, vel domino, aut amico notorio³, vel paupere seu extraneo, vel persona miserabili duxerint⁴ forsitan postulandum. Caveant omnes advocati, ne per se vel per alios testes subornent, vel partes instruant, falsum ponere, vel suppressere veritatem; qui contra fecerint, ipso facto ab officio et beneficio sint suspensi, quousque super hoc satisfecerint competenter, et alias nihilominus, si de his convicti fuerint, poena debita puniantur. Iudices quoque juris ignari, si dubium quid emergerit ex quo possit alterutri⁵ partium grave præjudicium generari, expensis utriusque [partis] alicujus consilium⁶ advocent⁷ sapientis.

De actis scribendis.

The judges are to preserve carefully Statuimus insuper, ut in quantum poterunt, constitutionem generalis concilii tam in ordinariis quam extraordinariis judiciis observantes, acta originalia et

¹ *promoveri*] *promeri*, B.

² *intendendam*] *defendendo*, B., om. C.

³ *notorio*] *notorie*, B.

⁴ *duxerint*] *duxit*, B., *duxerit*, C.

⁵ *alterutri*] *alteruter*, C.

⁶ *consilium*] *consilii*, C.

⁷ *advocent*] *advocet*, B.

autentica diligenter ac fideliter penes se custodiant, vel A.D. 1237.
 per scriptores suos faciant custodiri, ut partibus inde, the acts of
 ut debuerint, copiam faciant; quibus omnia, postquam suits, and
 scripta fuerint, præcipimus et præcipiendo statuimus to give
 publicari; ut si erratum fuerit in scribendo, corrigatur, copies to
 et ut veritas possit de his quæ acta fuerint liquido the parties.
 apparere.

*De admittendis in possessionem, ob contumaciam
 partis adversæ cautione præstanda.*

Provideant præterea iudices, ut cum aliquem decreve- Security to
 rint in possessionem mittendum, ob contumaciam partis be given
 adversæ, de restituenda possessione cum fructibus, si by the
 quos inde perceperit, deductis expensis legitimis, si defeated
 adversarius infra annum redierit ad mandatum [ecce- party in a
 sisæ], ab eo qui mittendus fuerit congruam recipiant suit that he
 cautionem. Illum quoque qui possessionem possidere will make
 præsumpserit violenter, in¹ quam ob ejus contumaciam restitution.
 alius missus fuit, et post annum verus possessor etiam
 constitutus, jure, si quod habuit in ea re, decernimus²
 fore privatum.

Hæc cum tertia die peragerentur, incepit dominus The coun-
 legatus solempniter *Te Deum laudamus*, omnibus cil breaks
 assurgentibus. Et postea incepta antiphona, *In viam up.*
pacis, cum Psalmo, *Benedictus Dominus Deus Israel*,
 dictisque collectis specialibus, et data benedictione, cum
 parvo gaudio recesserunt.

Quomodo imperator scripserit Ricardo comiti Cornubiæ.

Anno quoque eodem, instante Dominicæ Nativitatis
 termino, magnificus hostium suorum triumphator im-
 perator Romanorum Frethericus, auro sigillatos, ut
 moris habet, Ricardo comiti Cornubiæ, ut eum et alios

¹ in quam] ita quod, Wilkins.

² decernimus] So C., decrevimus, B.

A.D. 1237. per eum de triumpho sibi divinitus collato in Italia contra Mediolanenses, ut superius dictum est, redderet certiores, apices imperiales sub hac forma destinavit:¹

Litteræ imperiales.

f. 109 b. Letter of the emperor Frederick II. to Richard, earl of Cornwall, on the battle of Cortenuova.

“Frethericus Dei gratia Romanorum imperator, semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, R[icardo] comiti Cornubiæ, dilecto sororio suo, salutem et sinceram dilectionem. Quantæ³ audaciæ quantæque temeritatis sint Ligurum excellentiæ nostræ rebellium factiones, ad proximos experientia detulit et loci vicinitas, ac inveteratæ fama nequitæ pertulit ad remotos. Nec latere te credimus, quia nec mundus ignorat, tam longæ dissimulationis nostræ constantiam circa eos ut tolerantia nostra verum patientiæ nomen amitteret, et vitiosæ notam pusillanimitatis incurreret pro decore virtutis. Animadvertentes postmodum quod ferro secanda sunt vulnera quæ fomentorum non sentiunt medicinam, necessario nos ad arma convertimus, dormientis imperii sompnum excitantes. [Cum] nec anno præterito nec præsentī possemus rebelles nostros ad campestris pugnæ discrimen attrahere, ut de eis simul et semel optatam victoriam haberemus, casualiter tamen feliciter contigit, ut Mediolanensibus et eorum sequacibus ad Briksencium præsidium evocatis, ac interjecto inter nos et eos fluminis cujusdam obstaculo, quo veluti quodam munimine cingebantur,⁴ ultra flumen Olei⁵ castra nostra deduximus, ac deinde populis et militibus civitatum fidelibus nostris ad propria redeuntibus, quos insperatæ moræ tædium et importunitas temporis retinere diutius non sinebat, cum expedita

¹ *destinavit*] direxit, C.

² Epist. Petri de Vineis, ii. 50, p. 360 (ed. Basil., 1566). It is printed by Huillard-Bréholles, Hist. Diplom. Fred. II., v. p. 1, p. 182.

³ C. ins. *que*.

⁴ *cingebantur*] cingebatur, B.

⁵ The Oglio.

" militia tenuis ripas ex alia parte fluminis festini A.D. 1237.
 " direximus gressus nostros ad pontes per quos ipsi Letter of
 " redeuntes ad propria transire debebant. Et sic cum the empe-
 " in cavernis morari¹ diutius ultra flumen, rerum ror Frede-
 " ipsos arcente penuria, non valerent, Mediolanenses rick II. to
 " et socii, per pontes et vada fluminis Olei transeuntes, Richard,
 " in apertam planiciem transierunt, credentes se nobis earl of
 " per subsidium occultæ fugæ surripere, dum nos adeo Cornwall,
 " prope consistere forsitan non putarunt. Sed cum de on the
 " adventu nostro terror et fremitus, tanquam de cælo battle of
 " tonitruum, ipsis intonuit, ad præmissas nostræ Corte-
 " situdinis acies, prius etiam quam aquilarum imperii nuova.
 " victricia signa perspicerent, in fugam subito a facie
 " nostra contriti sic converterunt, ut usque ad carro-
 " chium ipsorum, quod apud Crucem² novam in equo-
 " rum celeritate præmiserant, nullius fugientium faciem
 " nostrorum insequentium aliquis spectare valeret; et
 " dum auxiliares acies, et post eas nos cum nostrorum
 " agminum robore gressibus festinatis, qui in levi manu
 " præcesserant, necessario cursu succurrere crederemus;
 " quos adversariorum pugnantium viribus credebamus
 " arceri, equorum absque sessoribus cursitantium undi-
 " que, præcipitatorum militum et occisorum stragibus
 " stratas invenimus impeditas; erectis tamen et ligatis
 " in terra jacentibus, qui vivebant, per armigeros mili-
 " tum qui dominos sequebantur, ad carrochium tandem,
 " qui juxta muros municipii Curtis novæ fossatorum
 " vallis circumdatum, et immensa militum copia, et
 " suorum omnium peditum mira defensione pugnantium
 " munitum invenimus applicantes, ad expugnationem
 " et capturam ipsius memorabili militum strenuitate
 " perstitimus; adeo quod, superbo fossati supercilio
 " superato, usque ad temonem fere carrochii ex nostris
 " aliquos vidimus pervenisse. Supervenientis tamen

¹ *morari*] *moram*, B.

² Sic for *Curtem novam*, i.e. *Corte nuova*.

A.D. 1237. "noctis umbrosa caligine, quam nostrorum vota longissimam suspirabant, temptatum aggressum tantisper omisimus mane sequenti, discinctis tantummodo gladiis ad quietem, sed tunicis ferreis non exutis, ad indubitata[m] carrochii victoriam redituri; quod advenienti luce inter aliorum vilium curruum¹ turmas desertum qualibet defensione reperimus, summitate perticæ, ubi signum crucis extiterat, detruncata, quæ crux etiam, dum videretur fugientibus onerosa, in medio extitit derelicta. Castrum etiam Curtis novæ, cujus munimine ipsos impetus nostros evadere credébamus, custodes et incolæ reliquere. Nec Potestas² eorum, ducis Venetorum filius, quo duce lugubria signa tulerunt, manus nostras evasit. Et ut multa compendio concludamus, tum capti tum mortui, inter quos multi³ Mediolanensis factionis primates et principes corruerunt, decem milium fere numero computantur. Quæ omnia significamus vobis ad gaudium, ut provenire noveris imperio ad augmentum quod tibi duximus intimandum. Datum Cremonæ, quarto⁴ Decembris, undecimæ indictionis."

*Nota vires
civitatis
Mediolanensis.*

Quidam⁵ Ytalicus fide dignus veraciter affirmavit, quod Mediolanum cum suis juveninibus conflaret exercitum sex milium armatorum, cum equis ferro coopertis.

*Quoddam scriptum missum domino legato de statu
Romanæ ecclesiæ.*

Eodem quoque tempore, circa dies Domini Natalitios, quidam Romanæ ecclesiæ potens ac specialis consiliarius, scilicet dominus J[ohannes] de Columna cardinalis, legato in Anglia commoranti⁶ secretius scripsit in hæc verba :

¹ *curruum*] *curium*, B.

² Pietro Tiepolo.

³ *multi*] *multorum*, B.

⁴ *quarto* . . . *indictionis*] etc., C.

⁵ *Quidam* . . . *coopertis*] In the margin. It is not in C.

⁶ i.e. Otho. This letter is only known from this source.

"Frater fratri, Levita Levitæ, dilecto dilectus, in A.D. 1237.
 "Christo salutem. Si pagina exarata secretum valeret Letter from
 "extraneis, et ob locorum distantiam non subjaceret cardinal
 "discrimini, multa calamo commendarentur, quæ lingua John of
 "subticet nec pandit amico. Veruntamen hæc caritati Colonna to
 "vestræ celare non debeo, quod nimis avide, vel potius Otho, on
 "inconsulte, se mater immersit fluctibus, et in fauces the state of
 "luporum ultronea se jactavit, duorum tantum fulta the Roman
 "consilio, tertio annuente, quin verius gressu præcedente church.
 "consilium et cocis¹ præcedentibus cum tractatu.
 "Hinc est quod libertas abicitur, servitus inchoatur,
 "sanctuarii sidus effunditur, ancillatur patrimonium,
 "superbia exaltatur tonantium, carcer emitur, honor
 "contempnitur, appetitur confusio, armatur molestia,
 "tranquillitas effugatur, non curatur de fratrum et
 "exteriorum scandalo, irrisionibus irridetur, cæcus loco
 "dividitur, differuntur negotia, instantes protracti ser-
 "monibus diutina expectationum lassitudine fatigan-
 "tur. Bene vobis accidit quod ab his tormentis ab-
 "stracti abistis ad regionem longinquam, ne videretis
 "mala gentis vestræ et sanctorum, ne pulsaremini coti-
 "dianis ictibus, crebris punctionibus lacerati. Voluimus
 "reformare statum, ut sæpe temptavimus; et ecce de-
 "formis destitutio subintravit. Incassum traduntur
 "consilia, ubi voluntas non sistitur fræno prudentiæ, sed
 "impetu agitata prosilit ad procliva, nec patitur retar-
 "dari. Accedit quoque ad doloris cumulum nobilis illa
 "columpna, quæ tam magnifice structuram ecclesiæ sus-
 "tentabat, recondendæ videlicet memoriæ dominus² Sa-
 "binensis, subito subtractus de medio; molestiæ primum
 "dolore percussus, ac postmodum infirmitate lenta vexa-
 "tus, obiit in Domini potentias ingressurus, ruinæ casum
 "occasionaliter matri relinquens cum gemitu et mærore.

¹ cocis] Sic. Huillard-Bréholles
 proposes *cæcis*. Hist. Diplom. Fred.
 II., v. p. 1, p. 124. In his French

translation of Matthew Paris he
 proposes *causis*.

² John Alegrin, cardinal bishop
 of Sabina, who died 23 Sept. 1237.

A.D. 1237. "Redierunt fratres a regione¹ dissidente cum principe,
 "sed pacis impressa vestigia non apparuerunt, quia
 "non paruerunt pacis bajulis discordiæ sectatores.
 "Antiochensis² a societate distrahitur, nec a redeun-
 "tibus commendatur. Vellem quod breviori familia
 "stiparetur amicus, ne fieret aliis oneri et obtrectan-
 "tium dentibus laceraretur; et quia, invalescentibus
 "fluctibus scandalorum et plurium tempestatum, neces-
 "sarius estis matri, vos ad reditum præparate. Datum
 Viterbo, 18 Oct. "Viterbii, festo sancti Lucee."

*De Græcorum insolentia et epistolis missis inter eorum
 archiepiscopum et dominum Papam.*

Avarice of
 the rulers
 of the
 Roman
 church.

Hoc igitur et similibus indiciis manifeste compertum
 est, ecclesiam Romanam Dei, proh dolor! indignationem
 incurrisse. Ipsius enim magistratus et rectores non
 populi devotionem, sed marsupia plena quærun-
 t denariorum; non animas Deo lucrifacere, sed redditus
 rapere, et pecuniam congregare, religiosos opprimere,
 poena, usura, simonia, et aliis diversis argumentis sibi
 aliena impudenter usurpare. Non curatur de justitia
 et honestate, de simplicium informatione; immo cum
 quocunque modo quis beneficio ecclesiastico investitur,
 de summa pecuniæ, quam inde sortiri potest, statim
 sciscitatur; ultima vero vel nulla quæstio oritur de
 sancto vel ejus nomine, quo ecclesia intitulatur; hinc
 imprecatio, murmur in populo suscitatur, et diatim ira
 Dei merito provocatur. Visa igitur tanta malitia et
 oppressione, erigitur Græca ecclesia contra Romanam,
 imperatorem³ suum expellendo, et soli archiepiscopo
 suo Constantinopolitano, nomine Germano, obediendo.
 Qui procaciter Græcorum errores, non tantum veteres,
 immo novos et adinventos defendens, enormiter a re-

f. 110.

The Greek
 church.

¹ Lombardy. H. Bréholles, v. p.
 1, p. 125.

² Albert Rezzato, bishop of

Brescia before his translation to
 Antioch.

³ Baldwin II.

ligione catholica delirat. Eorum enim hæc est desipientia; asserunt Spiritum Sanctum non a Filio, sed a Patre solo procedere, eo quod scriptum reperiatur, *Spiritus veritatis qui a Patre procedit*. Præterea conficiunt de fermentato; et in multis Latinis contradicunt et eos spernunt, ecclesiam Romanam in pluribus condempnantes, magis tamen ejus facta quam dicta. Constituit igitur sedem suam, quasi alter Lucifer, in Aquilone, scilicet in Constantinopoli, Græcorum civitate metropolitana, filius scilicet degener et Antipapa, vocans ecclesiam suam et asserens digniorem, et ecclesiam Romanam sororem ejus dicens esse, non matrem; eo quod beatus Petrus Apostolorum princeps quondam, prius quam Romam venerat, Anthiochiæ, quæ imperio Græcorum adjacet et pertinet, sedem constituit cathedralē; addens quod Antiochia omnem quem potuit Apostolo Christi, et sic Christo, exhibuit honorem et reverentiam; propter quod Theophilus meruit appellari. Roma vero eundem Apostolum Petrum et coapostolum ejus Paulum post probra et contumelias mortis supplicio condempnavit. Hinc honor et reverentia, illinc dedecus et insolentia; unde Græci filii, Romani vero privigni, jure meruerunt appellari. Veruntamen ut ex tenore suprascriptarum epistolarum perpendi potest, prædictus G[ermanus] archiepiscopus convocare desiderat Græcos suos et Latinos, scilicet Romanos, ut propositis utrimque rationibus in unam sententiam conveniant; quos fortius rationum et auctoritatum corroborat adminiculum, ut universalis ecclesia Deo militans una et integra nuncupetur, et juxta Salvatoris decretum, *unus sit pastor, et unum ovile*, per totius mundi latitudinem. Scribit igitur idem G[ermanus]

A.D. 1237.
Its errors.
S. Joh. xv. 26.
Isa. xiv. 13.
Desire of Arch-bishop Germanus for unity.
S. Joh. x. 16.

domino Papæ in hæc verba:

A.D. 1237. *Epistola Germani Constantinopolitani archiepiscopi
directa domino Papæ Gregorio.*¹

<p>Letter of Germanus II., arch- bishop of Constanti- nople to the Pope. <i>Invocat primo Deum in Isa. xxviii. 16. auxilium et hujus rei consilium.</i></p>	<p>“ Sanctissimo et excellentissimo Papæ, veteris Romæ “ et Apostolicæ sedis rectori,² Germanus miseratione “ divina archiepiscopus Constantinopolitanus novæ “ Romæ. O Domine Jesu Christe, salvum me fac. O “ Domine, bene prosperare. Te enim lapidem angula- “ rem honorificatum, pretiosum, electum, in fundamen- “ tum pono hujus negotiationis toto orbi salutiferæ. “ Didici enim per prophetam tuum Ysaïam, quia omnis “ qui credit in te, talem lapidem existentem, nullatenus “ confundetur, neque a suæ spei base poterit commo- “ veri. Et ita se habet veritas, et nullus contradicere “ audet, nisi patris mendacii discipulus fuerit. Opus “ autem tuum est, qui lapis angularis existis, conjun- “ gere quæ procul sunt, vel quæ inter se distant, et “ ea quæ divisa sunt in unitate fidei congregare. Tu “ enim es qui et procul et prope existentibus pacem “ evangelizasti, et fines orbis terrarum per tuarum “ super crucem exaltationem manuum ad eusebiam “ convocasti, et paterno more super humeros elevasti. “ Tuæ igitur inæstimabili clementiæ supplico, qui Patris “ es Verbum omnipotens, consubstantialis Sapiencia Dei, “ ædifica in me domum hujus rei, et tu sis ejus et “ fundamentum et tectum, qui juxta theologicam vocem “ Johannis Alpha et Omega diceris, tanquam omnium “ principium et finis incircumscriptus. Hucusque quæ “ ad orationem pertinent. Ac in primis oculos ele- “ vantes ad montes cælestes, unde venire nobis auxi- “ lium oravimus, deinde ad te³ sanctissimum Papam, “ qui Apostolicæ sedis primatum sortitus es, sermonis “ mutamus exordium; et velis descendere aliquantulum</p>
---	--

Eph. ii.
17.

Ps. cxx. 1.

¹ This letter, which belongs to the year 1232, is given by Mansi, Concil. xxii. 47, in Latin and Greek. It is also in Latin in Wadding,

Annales Minorum, ii. 296, collated with a Vatican MS.

² rectori] So Par. for *decori*, which the text has; rectori, C.

³ te] om. C.

" ab altitudine gloriæ, et intendere verbis meis, qui A.D. 1237.
 " miser sum et vita et sermone, si tu, inquam, assimi- Letter of
 " laris Ei Qui in altis habitat, et humilia respicit Deus. II., arch- Germanus
 " Incipiam autem hinc. Investigabilis sapientia Dei, bishop of
 " quæ ex non esse omnia simul produxit ad esse, semper Constanti-
 " autem continet, et provide regit, consuevit multotiens nople, to
 " ex minima occasione, velut quodam fundamento diu the Pope,
 " anteposito, magna opera postmodum superædificare, for unity
 " ad commune proficuum et salutem. Joseph, in between
 " Ægyptum argenteis venundatus, servus deducitur in the Greek
 " lacum, et in carcerem truditur; quæ autem secuta and Latin
 " sunt postmodum, quam gloriosa, quam honorabilia churches.
 " fuerint, et qualiter Deus in medio ejus glorificatus Cf. Gen.
 " extiterit, sapientissimam mentem sacræ animæ tuæ, xl. 15.
 " sanctissime pater, non latet. Ad quid autem sermo
 " respiciat et quid significare vult, fratres præsentēs, Mentio de
 " quos quidem periculosus occursus et injustus carcer Fratribus
 " fecit nostro vultui præsentari, vestræ sanctitati ex- Minoribus
 " ponent, quorum numerus prudentum virginum numero qui ad eum
 " æquipollet. Nam¹ et lampas operum suorum, et venerunt.
 " quod ex ea lumen exit, coram hominibus lucet in
 " gloriam cælestis Patris; ac prudenter oleum boni
 " operis apponunt semper, ne lumen lampadis extin-
 " guatur, et ipsi ad sompnum trahantur accidiæ, et
 " introitu regni careant. Sine baculis sunt omnes, et Cf. S.
 " vestes singulas singuli habent, et sine calciamentis. Matt. x. 10.
 " Nunc autem pedes eorum pulchros secundum Aposto- Rom. x. 15.
 " lum existimo, tanquam evangelizantium pacem inter
 " Græcos et Latinos; ut breviter dicantur, velut ex
 " toto vacui, et levissimi et expediti cursores ad
 " Christum properantes attingere, Qui omnium bono-
 " rum est meta. Ad Quem cum pervenerint, sistent
 " cursum et percipient quod peroptant. Hi quidem,
 " qui secundum Deum Minores Fratres dicuntur, sic
 " uniti in una voluntate et unanimitate, æquipollentes

¹ In the margin the archbishop is represented sitting on his throne in thought.

- A.D. 1237. " in quinquenario numero, in bonum signum apparue-
 Letter of " runt, et spem bonam proposuerunt de unitate et
 Germanus II., arch- " concordia, annuente Domino, inter quinque patri-
 bishop of " archatus. Accesserunt autem in domum nostram
 Constanti- " fratres ipsi ex divina providentia, sicut credidi, quæ
 nople, to " cuncta disponit in eo quod expedit; et cum hinc
 the Pope, " inde inter nos multa verba fuissent exorta, verteba-
 for unity " tur magis locutio præ cæteris super scismate longi
 between " temporis tunicæ inconsutiles eusebiæ desuper con-
 the Greek " textæ, qua veste, videlicet, Apostolorum manus ca-
 and Latin " tholicam Christianorum ecclesiam induerunt. Præ-
 churches. " sumptuosæ non quidem manus militum, sed ecclesi-
Mentio de " asticarum personarum sensus sciderunt et diviserunt;
longæva " et scisma equidem magnum et multorum annorum;
discordia " et nullus est qui misereatur sponsæ Christi, quæ sic
inter Lati- " scissa¹ veste induta est, aut qui ejus velit turpitudinis
nos et ipsos " misereri. Hoc, ut credo, et David in libro Psalmorum
Græcos. " plangit, dicens, *Divisi sunt, et non sunt compuncti.*
 Ps. xxxiv. " Si enim compunctionem habuissemus, doleremus
 16. " et contristaremur; et si tribulationem et dolorem
 " inveniremus, nomen Domini utique invocaremus, et
 " adhuc nobis petentibus adesset, sicut in medio dis-
 " cipulorum, jampridem pacificans discordes, et cogita-
 " tionum corrigens amphilogiam.² Nunquid enim non
 " mordentur ejus viscera? nunquid non contristantur
 " propter [ejus]³ discordiam? etiam valde. Pater enim
 " est, et omnium patrum piissimus, et non sustinet
Hic con- " videre pignora hostili more se ad invicem evellentia
queritur de " et disperdentia, et more piscium alterum ab altero
diuturno " devorari; eo quod major contra minorem extollitur,
odio quod " et qui potentior est opprimit infirmiore. Siccine
ex oppres- " docuit nos piscator Petrus hominum, qui contra na-
sione ori- " turam prioris artis de morte ad vitam quos piscatus
ginem " est traduxit? *Heu, quis dabit capiti meo aquam,*
sumpsit. " est traduxit? *Heu, quis dabit capiti meo aquam,*
 Jerem. ix. " 1.

¹ scissa] om. C.² amphilogiam] amphibologiam,
C.³ ejus] in C.; om. B.

“ *et oculis meis fontem lacrimarum, ut plangam die* A.D. 1237.
 “ *ac nocte super contritione novæ Jerusalem, de genti-* Letter of
 “ *bus ecclesiæ congregatæ; qualiter electus populus* Germanus
 “ *Dei in Judam et Israel divisi fuimus, et civitates* II., arch-
 “ *nostræ in Jerusalem et Samariam? Ea enim quæ* bishop of
 “ *de Chain et Abel, vel Esau et Jacob contigerunt,* Constanti-
 “ *qui fratres quidem natura erant, hostes quidem mente,* nople, to
 “ *et sic contrarii, piget me huic sermoni inserere, ne* the Pope,
 “ *forte primatui fraternitatis injuriari videar, aut sur-* for unity
 “ *ripere velle credar primogenita. Veruntamen, nec* between
 “ *Pater meus senuit, nec oculi Ejus caligaverunt; sed* f. 110 b.
 “ *in cælis existens liquide omnia videt et his, qui* the Greek
 “ *injuste oppressi sunt, benedictionem largitur. Sunt* and Latin
 “ *quippe hæc, sunt hæc amara valde, et intelligenti* churches.
 “ *tinea ossium, si frequenter ad memoriam deducantur.*
 “ *Sed quod sequitur, vel quod dicendum est, amarius*
 “ *et malorum omnium est pessimum, et omni gladio*
 “ *secante utrimque magis acutum, et magis resecans,*
 “ *contra quoscunque hominum fuerit adductum, sive*
 “ *contra Græcos, sive contra Latinos. Quid est hoc?*
 “ *Paulum dicentem audiamus, sive nos, sive angelus* Auctoritas
 “ *de cælis evangelizaverit vobis præter id quod evan-* beati Pauli
 “ *gelizavimus, anathema sit. Et non semel hujusmodi* *terribilis.*
 “ *gladio percutit, sed et secundo, ut majorem dolorem* Gal. i. 8.
 “ *ex secunda percussione adducat, et ad medicum*
 “ *quærendum exurgant, qui mortem animarum perti-*
 “ *mescunt. Quid ergo dicam? Omnem curam et*
 “ *omnem sollicitudinem aliam a mentibus excutiamus,*
 “ *velut pulverem a pedibus; et cum omni desiderio*
 “ *quæramus quos tangit hic gladius biceps et terribilis,*
 “ *et qui sunt quos separat a compage ecclesiasticorum*
 “ *membrorum, quorum caput Christus est. Si nos* Hic videtur
 “ *Græcos [tangitis], ostendite plagam, et sanguinem a* *quod dispu-*
 “ *vulnere tergite, ac emplastra spiritualia apponite et* *tationem*
 “ *ligamentis constringite, et salvos facite fratres in* *exigit ad*
 “ *periculo positos, ne pereant; et Salomoni adquiescite* *inquisitio-*
 “ *proverbialiter sic dicenti, Frater in angustiis com-* *tatis.*
 “ *proverbialiter sic dicenti, Frater in angustiis com-* Prov. xvii.
 “ *proverbialiter sic dicenti, Frater in angustiis com-* 17.

A.D. 1237. " *probatur*. Maxime autem ipsum Dominum audiat, Letter of
Germanus " qui sapientiam ipsi tribuit Salomoni, et qui loquitur
Jer. xv. 19. " per prophetam, *Qui separaverit pretiosum a vili,*
II., arch- " *quasi os meum erit*. Si autem nos quidem Græci
bishop of " sine plaga sumus et¹ absque vulnere a gladio anathe-
Constanti- " matis, contra autem Italicos et Latinos acutissime²
nople, to " adducitur, et ad mactandum et perdendum quosdam
the Pope, " extenditur, existimamus quod non sustinebitis per
for unity " ignorantiam et pravam pertinaciam³ vos a parte
between " Domini separari, pro quo decem milia mortes, si
the Greek " foret possibile, quilibet vestrum libenti animo susti-
and Latin " neret. Quod autem discordia magna, et dogmatum
churches. " contrarietas, et canonum destructio, et rituum, quos
" tradiderunt patres, immutatio, materia sint sepi,
" quæ separat ea quæ prius unita fuerant et conjuncta
" concordie in pacis conjunctione; totus mundus una
" lingua factus acclamabit, Deum protestans, invocans
" cælum et terram in testimonium, quia nos junctis
" manibus vobis uniri, vel vos nobis, facta diligenti in-
" quisitione profundæ veritatis cum invocatione Sancti
" Pneumatis, instantissime postulamus, nec amplius
" scismatico scandalo immerito deturpari, et a Latinis
" defamari, vel vos a Græcis depravari. Et ut veri-
" tatis medullam attingamus, multi potentes ac nobiles
" vobis optemperarent, nisi injustas oppressiones et
" opum protervas exactiones et servitutes indebitas,
" quas a vobis subjectis extorquetis, formidarent. Hinc
" et crudelia bella in alterutrum, civitatum desolatio,
" sigilla januis ecclesiarum impressa, fratrum scismata,
" et sacerdotalis ministrationis prorsus vacat operatio,
" ne Græcorum climatibus, ut deceret, Deus collaudetur.
" Unum, ut credimus, quod Græcis jam pridem desuper
" fuit præfinitum, hucusque defuit, tempus scilicet
" martirii; sed et ipsum jam imminet, ut tribunal

Per hæc perpenditur quod uniri possunt Græci, sed timent oppressiones Latinorum.

Timent sibi Græci guerram præparari.

¹ et] om. C.² acutissime] om. C.³ pertinaciam] pertinentiam, C.

" tirannicum aperiatur, et sedes tormentorum propo- A.D. 1237.
 " natur, fluat cruor inundans, et nos ad martirii sta- Letter of
 " dium descendamus, et bonum certemus agonem, II., arch-
 " coronas ab Omnipotentis dextera recepturi. Novit bishop of
 " ea quæ dico, et propter quid, Cyprus famosa insula; nople, to
 " quæ novit, et quæ novos martires fecit, et vidit the Pope,
 " milites Christi; qui prius per aquam transeuntes, between for unity
 " lacrimarum compunctionibus et sudoribus loti, ex the Greek and Latin
 " confessionis laboribus per longa tempora ad ultimum churches.
 " etiam per ignem transierunt; et eduxit eos Agoni-
 " thetes Deus in cæleste refrigerium. Bona nunquid
 " sunt, o Papa sanctissime, Apostoli Petri successor? *Invectio in*
 " Hæc injungit Petrus mitis et humilis Christi disci- *Romanos*
 " pulus? Siccine instruit seniores per epistolam suam, *propter*
 " cum scribat, *Seniores, qui in vobis sunt, obsecro eorum ti-*
 " consenior et testis Christi passionum, qui et ejus, *rannidem*
 " quæ in futuro est, gloriæ communicator; pascite, *et avari-*
 " qui in vobis est, gregem Dei providentes, non coacte, *tiam.*
 " sed sponte, non turpis lucri gratia, sed voluntarie; ¹ Pet. v.
 " neque ut dominantes in cleris, sed forma facti 1-4.
 " gregis, et cum apparuerit Princeps pastorum, per-
 " cipietis immarcessibilem æternæ gloriæ coronam?
 " Hæc est Petri doctrina, et videbunt qui ei non
 " obediunt. Nobis autem sufficit ad consolationem
 " epistolæ pars illa, in qua gaudere præcipit contris- ¹ Pet. i.
 " tatos ² diversis temptationibus, ut examen fidei ves- 6, 7.
 " træ multo magis pretiosius auro corruptibili igne
 " examinato inveniatur in laudem et honorem et
 " gloriam in revelationem Jesu Christi. Sed concede
 " veniam, sanctissime domine, et omnium prædeces-
 " sorum tuorum veteris Romæ clementissime, et sus-
 " tine verba multum amaritudinis habentia; sunt enim
 " languentis cordis suspiria, et datur indulgentia a
 " discretis his, qui propter cordis nimiam tristitiam in
 " verba prorumpunt per singultus. Accinge igitur sicuti

*Occursum
 venientibus
 promittit.*

¹ ejus] ei, B.

| ² B. ins. ut. It is erased in C.

- A.D. 1237. " fortitudinis lumbos tuos, et accende tuæ discretionis
Prov. " lucernam, et quære dragmam, quæ perit super fidei
xxxi. 17. " unitate, et compatiemur sanctitati tuæ; etiam nos
Letter of " non parcemus infirmo corpori, nec fatiscentem causa-
Germanus " bor ætatem, prætendendo senectutis excusationem;
II., arch- " non longam viam causabimur. Quanto enim labori-
bishop of " osius opus est quod incipitur, tanto magis erit causa
Constanti- " plurium coronarum; *unusquisque* enim *secundum*
nople, to " *proprium laborem mercedem accipiet*, sicut generalis
the Pope, " stadii luctator et maximæ victoriosus coronæ Paulus
1 Cor. iii. " ait. Non ignoramus, sanctissime domine, quod quem-
8. " admodum nos Græci nitimur in omnibus observare
for unity " orthodoxam et eusebiam sententiam, ut in nullo
between " erremus a sanctorum Apostolorum et patrum statu-
the Greek " tis; eodem modo veteris Romæ ecclesia bene scimus
and Latin " pro se nititur, ut non existimet se falli in aliquo,
churches. " neque remedio indigere se asserit vel correctione;
" hoc et apud Græcorum ecclesiam et Latinorum dici
" novimus. Nam nemo unquam in propria facie exis-
" tentem turpitudinem videre potest, nisi super specu-
" lum se inclinaverit, aut ab alio certificatus fuerit,
" qualiter se circa faciem habeat, sive turpiter, sive
" non. Habemus autem specula, multa et magna luci-
Autentica " daque, clarum videlicet Christi Evangelium, Aposto-
Græcorum. " lorum epistolas, libros theologorum patrum; inspici-
" amus in eis. Ipsa ostendent nobis qualiter unus-
" quisque sentit, sive nothe, sive legitime. Qui autem
" ad speculum fuerit invitatus causa experientiæ, cum
" recesserit, confitebitur etiam invitus suum vultum
" esse deformem. *Deus autem pacis conterat Satha-*
Rom. xvi. " *nam sub pedibus nostris cito*, auctorem discordiæ;
20. " pacificus, odientem bonum; Qui causa est bonorum
" omnium, scandala facientem. Et Qui pacis est Deus
" mittat ad nos, qui pastores sumus ovium suarum
" rationabilium, angelum pacis, gaudium magnum an-
" nuntiantem, sicut prius in nativitate secundum car-
" nem Emanuelis pastoribus brutarum ovium; et dig-

" nos faciat canere illam laudem mirabilem, *Gloria in* A.D. 1237.
 " *excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ volun-* S. Luc. ii.
 " *tatis, et in sancto osculo ad invicem salutare.* 14.
 " *Gratia Domini nostri Jesu Christi, et pax Dei* Rom. xvi.
 " *Patris, et communicatio Sancti Spiritus vobiscum.* 16.
 " *Amen.*" 2 Cor. xiii. 14.

*Epistola ejusdem ad cardinales.*¹

" Germanus miseratione divina archiepiscopus Con- f. 111.
 " stantinopolitanus novæ Romæ, sanctissimis et dis- Similar
 " cretissimis et egregiis cardinalibus, et Apostolicæ letter of
 " sedis decori. Magnum utique bonum est huic mun- Germanus
 " do, et omnibus hominibus valde utile et discretum II., arch-
 " consilium, in omnibus agendis communem habere bishop of
 " tractatum, et in simul convenire. Quod enim quan- Constanti-
 " doque Deus uni celavit, alii inspiravit; et sic quod nople, to
 " dispensative alicui bonum revelat, cum in commune the cardi-
 " producitur, propagative ad utilitatem subjectæ multi- nals.
 " tudinis transfertur. Si autem plures sint consiliarii, *Approbatio*
 " et sint docti et circumspecti, quantum lucrum, quan- *consilii*
 " taque utilitas universæ plebi et populo subjecto *inter plures*
 " provenit? Si enim vir qui sine consilio operatur, *discretos.*
 " sibi ipsi est contrarius, sicut Salomon et veritas Cf. Ecclus.
 " dicit; ergo per contrarium, qui plura et bona habet xxxii. 23.
 " consilia, amicos sibi multa caritate constringit;
 " immo ipsos sibi attrahit inimicos. Quod autem hoc
 " divinum sit pariter et cæleste, propheta Ysaïas tes- Isa. ix. 6.
 " tatur, ubi consubstantiale Patris Verbum, et magnum
 " consilii Angelum, admirabilem Consiliatorem dicit et
 " nominat, ut intelligatur videlicet, quantum quoad
 " Deum decet Patris consilium ad distinguendam dif-
 " ferentiam personarum. Nam secundum naturam
 " divinam una voluntas et velle est Patris et Filii

¹ This letter is only known from this source. Wadding., Annal. Minor. ii. 300, gives it from Paris. It belongs to the year 1232.

A.D. 1237. " et Spiritus Sancti. Magnus ergo inde provenit
 Letter of " honor bonorum consiliatoribus, eo quod ex hoc
 archbishop " commune cum Domino vocabulum sortiuntur, si
 Germanus " juxta quod Ipse acceptat consiliati fuerint pro salute
 to the " humana. Cum igitur nutu supernæ Providentiæ,
 cardinals. " qui cuncta disponit in eo quod expedit, magna
 " Roma et egregia dignos suæ magnitudinis et gloriæ
 " vos præfecerit, tanquam discretione et religione
 " omnes prædecessores vestros cardinales alios præcel-
 " lentes, sicut religiosi fratres nostram humilitatem
 " certificarunt, supplico sanctitati vestræ, ut in agonem
 " spiritualem surgatis. Induamini loricam spiritus,
 " destruite materiam sepius inimicitiae veteris, inter
 " Latinorum et Græcorum ecclesiam existentis. Arma
 " enim vestra fortia sunt ad diruendas hujusmodi
 " munitiones; et hac sepe destructa, pacificate quæ
 " divisa sunt, et conjunctione pacis et caritatis et
 " communis fidei ea, quæ a multis annis soluta sunt,
 " alligate; ac estote consiliatores admirabiles et Deo
 " acceptabiles apud sanctissimum et excellentissimum
 " Papam, virum desideriorum, spiritu cognoscentes
 " eundem pacificum, mitissimum, et secundum nominis
 " sui vocabulum, vigilantem semper et orantem, et
 " Dominum suum expectantem quando veniet, ut eum
 " dulcissimæ beatitudinis dignum faciat, qui in sim-
 " plicitate cordis sui pascit populum Christi, et in
 " intellectu manuum suarum ad pascua Paradisi de-
 " ducet; manus autem, ut nostis, in sacra scriptura,
 " operationem designat. Nos quidem spem gerentes
 " ex¹ vera promissione omnipotentis Christi, qui perficit
 " virtutem² suam in infirmitate nostra, negotium uni-
 " tatis incepimus, et ad sanctissimum Papam literas
 " dirigimus. Exoro autem Regem cælorum, Qui servi
 " formam induit propter servos suos inutiles, Qui
 " exaltatus extitit super crucem, et eos, qui in pro-

*Approbatio
 Papæ ad
 captandam
 benivolentiam.*

2 Cor. xii.
 9.

¹ ex] et, B.

| ² virtutem] veritatem, B.

" fundum malitiæ corruerant, exaltavit ad se, ut Ipse A.D. 1237.
 " deponat a cordibus vestris omnem extollentiam cogi- Letter of
 " tationum, extollentem se contra fraternam unitatem archbishop
 " nostram, et illuminet conscientias vestras lumine Germanus
 " scientiæ, ut unum et idem dicamus, et non sint inter to the
 " nos scismata. Maneamus autem instructi in una cardinals.
 " eademque mente, et non dicatur inter nos, sicut 1 Cor. i. 10.
 " inter Chorinthios quondam, quod ego *quidem sum* Approbatio
 " *Pauli, ego autem Apollo, ego autem Cephæ, ego au-* unitatis.
 " *tem Christi*; sed ut omnes Christi esse nomine- 1 Cor. i. 12.
 " mur, quemadmodum et Christiani vocamur. Ma-
 " neamus quoque instructi in una eademque mente,
 " et caritatem, quæ secundum Christum est, sectemur;
 " et illam evangelicam vocem habentes in buccina,
 " quæ dicit, *Unus Dominus, una fides, unum bap-* Eph. iv. 5.
 " *tisma*, liceat nobis vera confiteri, et induamini formam
 " amicorum, ut liceat impune de veris confiteri. Quia
 " autem scriptum est, *Verba sapientis veridici et cor-* Eccles. xii.
 " *ripientis sunt quasi clavi in altum defixi*; et veritas 11.
 " plerumque parit inimicos, licet verear, tamen con-
 " fitebor. Divisio nostræ unitatis processit a tyrannide Querimo-
 " vestræ oppressionis et exactionum Romanæ ecclesiæ, nia de
 " quæ de matre facta noverca suos, quos diu edu- oppressione
 " caverat, more rapacis volucris suos pullos expellentis, Romano-
 " filios elongavit. Quæ etiam, quanto humiliores et rum.
 " sibi proniores, tanto magis conculcat et habet viliores,
 " non attendens illud Evangelicum, *Qui se humiliat,* S. Luc:
 " *exaltabitur*. Temperet igitur vos modestia, et, licet xiv. 11.
 " innata, paulisper sedetur Romana avaritia, et de-
 " scendamus¹ ad veritatis scrutinium; et veritatis in-
 " sitione approbata utrimque, ad unitatis soliditatem
 " revertamur. Etenim eramus omnes, tam Ytali
 " quam Græci, aliquando in eadem fide, et in eisdem
 " canonibus; pacem habentes inter nos, et pugnantes
 " alter pro altero, et inimicos ecclesiæ confundentes.

¹ *descendamus*] condescendamus, C.

A.D. 1237. " Et qui ab Oriente populus irruebat, hæreticorum
 Letter of " tyrannide perdurante, quia fidele refugium habuit ad
 archbishop " nos, et pars ejus ad vos, scilicet magnam Romam,
 Germanus " festino gressu quasi ad turrim immobilem suæ con-
 to the " fugit fortitudinis, et consolationem recepit utrobique,
 cardinals. " et mutua caritate frater in fratris sinu ad protec-
 " tionem recipiebatur.¹ Et cum Roma multotiens
 " fuisset a gentibus occupata, imperium Græcorum ab
 Quod ali- " earum tyrannide liberavit. Agapitus vero et Vigilius
 quando " ad Constantinopolim propter dissensiones quæ Romæ
 Romana " erant aliquando confugerunt, et honorifice recepti
 ecclesia " protectione defendebantur; licet nobis grata vicis-
 protegeba- " situdine nunquam in arcto positis auxilium² præ-
 tur a " buistis. Sed oportet nos etiam ingratis bonos esse.
 Græca et " Nam et piratis pacantur maria, et solem facit Deus
 refugium " oriri super justos et injustos. Heu, heu! quam
 habuit ad " amara divisione sequestramur, unus detrahit alii, et
 eam. " alter alterius, velut animæ periculum, vitat³ consor-
 S. Matt. " tium. Quid ergo dicemus? Si nos jacemus, erigite
 v. 45. " nos. Nolite in casum nostrum esse tantummodo
 " corporalem, sed estote etiam nobis in resurrectionem
 " spiritualem, et gratiarum vobis debitores nos forte
 Apparens " fatebimur. Si autem culpa et initium scandali a
 controversia inter " veteri Roma prodiit et a successoribus Petri Apostoli,
 Petrum et " illa verba Apostolica legite, quæ ad Galathas Paulus
 Paulum. " scribit, sic⁴ dicens, *Cum autem venisset Petrus*
 Gal. ii. 11. " *Antiochiam, in facie ei restiti, quia reprehensibilis*
 " *erat*, et cætera, quæ consequenter Paulus tangentia
 " Petrum ait. Sed repugnatio hujusmodi, ut pie
 " credendum est, non alicujus causa fuit discordiæ vel
 " correptionis amaræ, sed potius indagationis et pro-
 " fundioris disputationis, temporalem condescendentiam
 " irritantis. Vinculo enim caritatis in Christo junde-
 " bantur astricti, fide et doctrina conformes, nulla

¹ recipiebatur] reciperetur, C.² auxilium] So Par. over asilum,
 which is expuncted.³ vitat] visitat, C.⁴ sic] om. C.

" ambitione vel avaritia distracti; utinam in his illis¹ A.D. 1237.
 " assimilaremini. Mentibus autem nostris scrupulum Letter of
 " generat offendiculi, quod, terrenis tantum inhiantes archbishop
 " possessionibus, undecunque potestis abradere, aurum Germanus
 " et argentum congregatis; discipulos tamen ejus vos to the
 " esse dicitis, qui ait, *Aurum et argentum non est* Act. iii. 6.
 " *mecum*; regna vobis tributo subicitis; negociationibus
 " numisma multiplicatis, actibus dedocetis quod ore
 " prædicatis; moderetur vos temperantia, ut sitis nobis
 " et omni mundo exemplum et exemplar. Videtis
 " quam bonum est fratrem juvari a fratre. Solus enim
 " Deus nullo est indigens auxilio vel consilio alicujus;
 " homines autem indigent alter ab altero adjuvari.
 " Ego autem, nisi vererem magnum Apostolum Petrum,
 " qui caput est Apostolorum Christi et petra fidei,
 " reducerem utique ad vestram memoriam, qualiter f. 111 b.
 " hæc petra mota fuit a base et a muliere misera S. Matt.
 " commota fuerit, permittente Christo, judiciis quibus xxvi. 69.
 " Ipse prævidet² universa, Cujus *judicia abissus multa*; Ps. xxxv. 7.
 " Qui per vocem galli recordantis reduxit Petrum ad
 " memoriam verbi prophetici, et a sompno desperationis
 " excitavit eundem. Ille autem faciem suam lacrimis
 " abluit excitatus, et confessus Deo et toti mundo,
 " exemplum factus poenitentiae, claves portans regni
 " [cælorum],³ et coram omnibus hominibus currens et
 " dicens; 'Nunquid qui cadit, resurgetne? Qui ceci- Mic. vii. 8.
 " 'distis, surgite, intuentes in⁴ me, et obedite mihi
 " 'properanti ad Paradisum, cujus aperire portas
 " 'accepi potestatem.' Hæc sanctitati vestræ scribo
 " pro recordatione tantum. Novi enim quam omni
 " estis sapientia et scientia præditi; et Salomini
 " adquiescens, ad hujusmodi verbum veni; *Da enim*, Prov. ix. 9.
 " *dixit, sapienti occasionem, et addetur ei sapientia.*
 " *Doce justum, et festinabit accipere.* Hoc solum ad-
 " dam, et verbo finem imponam, quod videlicet multæ
 " et magnæ gentes sunt, quæ nobiscum sapiunt, et

¹ *illis*] vel, C.² *prævidet*] prævidit, C.³ *cælorum*] From C.; om. B.⁴ *in*] om. C.

A.D. 1237. " nobiscum, qui Græci sumus, conveniunt in omnibus.
 Letter of " Primi, illi qui in prima parte Orientis habitant
 archbishop " Ethiopes, deinde Syri, et alii qui graviores sunt, et
 Germanus " magis virtuosius, scilicet Hyberi, Lazi, Alani, Gothi,
 to the " Chazari, innumerabilis plebs Rusiæ, et regnum magnæ
 cardinals. " victoriæ Wlgarorum. Et hi omnes tanquam matri
 " nostræ obediunt, in antiqua orthodoxia immobiles
 " hactenus permanentes. Deus autem sanctus, Qui pro
 " nobis homo factus est, et Qui in caput positus est
 " ecclesiæ de gentibus congregatæ, congreget nos iterum
 " in unitate fidei, et dignetur Græcorum ecclesiam una
 " cum sorore sua et veteri Roma glorificare principem
 " pacis Christum per unitatem fidei, in restitutionem
 " orthodoxiæ, in qua ab antiquitus convenerunt. Det
 " vobis caritatem fraternam, regat vos omnes, sanc-
 " tissimi cardinales, manus omnipotentis Dei, donec
 " ad portum tranquillum cum gaudio pervenire possitis.
 " Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen."

Litteræ Papæ responsoriæ.

Litteræ " Gregorius¹ episcopus, servus servorum Dei, venerabili
Papales. " fratri Germano Græcorum archiepiscopo, salutem et
Answer of " Apostolicam benedictionem. Fraternalitatis tuæ literis,
the Pope " nobis et fratribus nostris per tuum nuntium præ-
to the " sentatis, qua decuit benignitate receptis, earumque
archbishop " tenore plenius intellecto, disposuimus viros religiosos
of Constan- " et probatæ scientiæ ad tuam præsentiam destinare,
tinople, " qui verba vitæ deferent et nostram fratrumque
exhorting " nostrorum exponent plenius voluntatem. Verum,
the Greeks " quia *de comedente exivit cibus, et de forti egressa*
to return " *est dulcedo*, ne ex ore mortui leonis, non sine rubore
to the " scribentis, a patre favus exhibitus contempnatur,
unity of " pauca duximus rescribenda, ne viderentur scripta
the church. " despici si contingeret non rescribi. *Audiens enim*
Judic. xiv. " *sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula*
14.

Prov. i. 5. " *sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula*

¹ This letter, as well as the pre- | See Mansi. Conc. xxiii. 55; Wad-
 ceding belongs to the year 1232. | ding., Annal. Minor. ii. 303.

" *possidebit*. Licet autem Christus, sicut tuæ series A.D. 1237.
 " epistolæ retexebat, primum sit et præcipuum funda- Answer of
 " mentum fidei, quod fatemur, præter quod aliud poni the Pope
 " non potest; secundo tamen et secundaria fundamenta to the
 " legemus Apostolos et Prophetas, et *fundamenta* Syon archbishop
 " *in montibus sanctis*, et *cives* supernæ Jerusalem of Constan-
 " *super fundamenta Apostolorum et Prophetarum su-* tinople,
 " *perædificati* leguntur. Inter quos primus et præci- 1 Cor. iii.
 " puus beatissimus Petrus, non sine causa, sed ex præro- 11.
 " gativa speciali, a Domino audire meruit, *Tu voca-* Ps. lxxxvi.
 " *beris Cephas, quod interpretatur Petrus*. Ut sicut 1.
 " in capite plenitudo sensuum consistit, a quo ad sin- Eph. ii.
 " gula membra occultis meatibus pars aliqua, tanquam 19, 20.
 " a fonte rivulus, derivatur, sic tres fidelium ordines S. Joh. i.
 " in ecclesia, (Noe, Daniel, et Job, prælati videlicet, 42.
 " continentes, et conjugati, quos Ezechiel vidisse legitur Ezech. xiv.
 " in visione salvandos), a Petro,—petra, super quam
 " non domum saltus Libani, nec porticum colume-
 " rum, nec domum filiæ Pharaonis, sed ecclesiam suam
 " ædificavit Dominus, fidelibus, velut de omni genere
 " piscium, in ejus rete conclusis,—tanquam a primate
 " primatum qui de fonte Dominici pectoris fluentia
 " potavit, et suæ salutis debent postulare remedia, et
 " cum omni patientia et doctrina, non contentiose
 " vel superbe in aliquo resistentes, a mentis suæ
 " tenebris dubietatis scrupulos removere.¹ Nec obstat
 " quod asseris, si tempora locumque distinguas, Paulum
 " Petro in faciem restitisse, cum dispensative ab or-
 " thodoxis patribus hoc factum esse legatur; dum
 " Petrus legem Mosaicam profitendo, Judæos, et Paulus
 " circumcisionem evitans, totis viribus lucrifacere stu-
 " duerit ex hujusmodi [simulatione Gentiles. Alioquin
 " et Paulum perambulantem Syriam et Ciliciam, cum
 " pervenisset Derben et Listram, in eo redargues, quod Act. xvi. 1.
 " Thimotheum, ex patre gentili ortum, fidelis viduæ

¹ *removere*] removeri, B.

- A.D. 1237. " filium, circumcidit. Secundo etiam et tertio vel te
 Act. xviii. 18. " vel Paulum argues, qui cum navigasset Syriam, et
 Answer of " cum eo essent Priscilla et Aquila, et caput timore
 the Pope " Judæorum totondisset in Cencris; quare comam,
 to the " quam ex voto nutrierat, quod Nazaræi, qui secundo
 archbishop " voverant, juxta præceptum Moysi facere consueve-
 of Constan- " rant, ibidem totondit ex lege. Si, frater carissime,
 tinople, " dignitatis misterium et auctoritatis officium pleno
 exhorting " intellectu distinguens, et Petri et Pauli zelum con-
 the Greeks " sideres, qui animas tantummodo sitiebant, eos nec
 to return " in morte, quos eadem fides et passio vere fecit esse
 to the " germanos, neque dum viverent in doctrina invenies
 unity of " fuisse discordes. Licet enim Petrus pro duræ cer-
 the church. " vicis Judaico et Paulus pro gentili populo, lac par-
 1 Cor. iii. 2. " vulis et escam provectis exhibentes, diversis linguis
 Eph. iv. 5. " et ritibus laboraverint, cum jam plenitudo tempo-
 ris advenisset, *unum Dominum, unam fidem, unum*
baptisma, et alios articulos fidei, secundum gratiam
 sibi datam a Domino, in uno eodemque spiritu præ-
 dicavit uterque. Fuit enim Paulus ex verbo Domini
 Petro et cæteris Apostolis universaliter sic dicentis,
 S. Joh. xx. 23. " *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et*
quorum retinueritis retenta erunt, cum Petro mis-
 terium dignitatis exercens; et ex verbis ejusdem
 S. Matt. " auctoritatis singulariter Petro propositis, *Quodcunque*
 xvi. 19. " *ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et*
quodcunque solveris super terram, erit solutum et
in cælis, in Petro dignitatis officium recognoscens.
 Ideoque ad eum, tanquam primatem et Evangelii
 Dominici fontem, venit Jerosolimam; et postmodum
 cum ipso et aliis secundum revelationem contulit
 Gal. ii. 2. " Evangelium, *ne in vacuum¹ cucurrisset*. Quod iterum
 S. Matt. " ex verbis Domini confirmatur, cum soli Petro, *si*
 xviii. 22. " *frater tuus in te peccaverit, non tantum² septies, sed*
usque septuagies septies præcipitur remittendum, et

¹ C. ins. vel.| ² tantum] solum, C.

" ipsi soli oves indistincte committentis, qui tam A.D. 1237.
 " speciali miraculorum virtute pollebat, quod per Answer of
 " *plateas in lectulis et grabatis positi ad umbram ejus* the Pope
 " *sanabantur infirmi.* Cujus auctoritas ex ejusdem to the
 " Domini verbis expressius confirmatur, cum sibi dic- archbishop
 " tum est, *Duc in altum*, et pluraliter subinfertur, of Constan-
 " *Laxate retia in capturam.* Si igitur Petrus propter tinople.
 " excellentiam fidei, qua in uno Christo duas naturas Act. v. 15.
 " veraciter [fuit] recognoscens, cum dixit, *Tu es Christus*, S. Luc. v.
 " *Filius Dei vivi*, claves regni cælestis in terris solus 4.
 " accepit; cum *unus* sit *Dominus*, *una fides*, *unum* S. Matt.
 " *baptisma*, unum principium, unum corpus militantis xvi. 16.
 " ecclesiæ, et corpus cum multis capitibus monstrosu- Eph. iv. 5.
 " sum et sine capite acephalum censeatur; restat, ut
 " ad regimen generalis ecclesiæ, quam idem cum Paulo
 " et cæteris de gentibus Græcis, Latinis, et barbaris
 " congregavit, caput¹ ejusdem, et suum² Dominus, per f. 112.
 " ea quæ præmissa sunt, ostenderet successorem. Præ-
 " videns autem Dominus, quod ecclesia a tyrannis con-
 " culcetur et ab hæreticis laniaretur et a scisma-
 " tificis scinderetur, dixit, *Rogavi pro te, Petre, ut non* S. Luc.
 " *deficiat fides tua, et tu aliquando conversus, confirma* xxii. 32.
 " *fratres tuos.* Ex quo colligitur evidenter, quod
 " ad sedem Petri omnis quæstio fidei referenda sit.
 " Sed, quod dolentes dicimus, ut epistolæ tuæ verbis
 " utamur, præsumptuose quidem, non per manus
 " militum, sed ecclesiasticarum personarum sensus, veri
 " Joseph talaris tunica et inconsutilis est passa scis-
 " suram. Sed quis sciderit videamus. Cum Græ-
 " corum ecclesia a Romanæ sedis unitate recessit,
 " statim privilegio caruit ecclesiasticæ libertatis, et
 " quæ libera fuerat, facta est sæcularis potestatis
 " ancilla, ut justo Dei judicio, quæ noluit divinum
 " recognoscere in Petro primatum, tolleretur invita domi-

¹ From here to the end of the following letter is in a different hand.

² *suum*] *suus*, C.

- A.D. 1237. "nium sæculare. Sub quo non modica contempnens,
 Answer of "paulatim decidens, fidem informem profitens, et a
 the Pope "superna caritate tepescens, licentius per campum
 to the "superna caritate tepescens, licentius per campum
 archbishop "licentiæ non refrænata recurrit, ut sine alicujus
 of Constan- "reprehensione licitum sub illicito palliaret, et a
 tinople, "templo Petri recedens, a Domino quasi *atrium foris*
 exhorting "eicitur, quod virga sua Johannes prohibente Domino
 the Greeks "non metitur, *quoniam datum est illud gentibus*,
 to return "quod jam conspicias visibiliter consummatum. Quod
 to the "Samaria, quæ a templo Domini et a Juda et veræ
 unity of "fidei confessione recedens, facta idolatra, præfigurans,
 the church. "bellorum cladibus continuis attrita, et¹ pondere pec-
 Apoc. xi. "catorum gravata, licet Helias et Heliseus, tanquam
 2. "magna luminaria, ibidem, sicut in loco caliginoso,
 "refulserunt, data est gentibus, projecta est foris in
 "vindictam fornicationis et idolatriæ, quibus se a
 "Domino separavit. Quod si Paulum Græcorum eccle-
 "sia se habere proponit, exhibeat, vel a successore
 "Petri et vicario Jesu Christi in Apostolorum basilica,
 "quæ a Constantino constructa est, cum Petro
 "exhibitum recognoscat. Officii etiam notavit mis-
 "terium, licet literis tuis sub forma reprehensionis
 "insertum fuerit, quod Petrus ter motus, ad galli-
 "cantum excitatus, factus est ostiarius Paradisi, ut
 "videlicet qui præesse debuerat, pati sciret et compati,
 S. Joh. "et ex auctoritatis officio, cui ter dictum est, *Pasce*,
 xxi. 17. "non Pascite, *oves meas*, non alienas, ad successores
 "transmisso exemplo veri pastoris, subditorum ex-
 "cessus ad unitatem ecclesiæ redeuntium in spiritu
 "lenitatis corrigeret, et cultum Christiani nominis
 "sponte professos, ab ecclesia oberrantes, exigente
 1 Cor. v. 5. "contumacia, juxta verbum Apostoli, *tradendo hujus-*
 "modi *Sathanæ in interitum carnis*, ad ovile reduce-
 "ret vel invitos. Si vero ex compassionis affectu,
 "ad Apostolicæ sedis primatem sicut verus Israelita
 "recurris, et super contritione Joseph de scissura

¹ et] a, C.

" inconsutilis tunicæ mota sunt tuæ viscera pietatis, A.D. 1237.
 " passioni tuæ compatimur, et dolori tuo cum Apostolo Answer of the Pope
 " condolemus; et Ei ad grates assurgimus, qui oculos to the
 " cæci nati aperuit, humiliter postulantes, ut qui per archbishop of Constan-
 " collirium ex felle piscis Tobisæ oculos illuminavit, tinople,
 " corda ecclesiæ Græcorum cum tuo illuminet, et nos- exhorting the Greeks
 " tris tuisque temporibus ad unum ovile et unum to return to the
 " pastorem providentia divina reducat. *Librum* igitur, unity of the church.
 " de quo dictum est Johanni in Apocalypsi, *accipe,* Tob. xi. 13.
 " frater carissime, *et devora* illum. Et si amaricare Apoc. x.
 " faciat ventrem tuum propter contritionis aculeos 9, 10.
 " qui in principio pungunt, tamen in ore tuo erit
 " dulcis ad instar mellis, juxta verbum sponsi in
 " Canticis, *Resonet vox tua in auribus meis, vox tua* Cant. ii. 14.
 " *dulcis.* Et prudentiæ tuæ conscientiam sine aliqua
 " superstitione regira,¹ et illuminatus reperies, quod
 " Romana ecclesia, quæ omnium ecclesiarum caput est
 " et magistra, in speculo a te proposito, Evangelii
 " videlicet et Epistolarum, et doctrina aliorum doc-
 " torum, nil contrarium invenit, quod interpretative
 " vel dispensative, secundum statuta sanctorum patrum,
 " in unitate fidei et spiritus non concordet. In cujus
 " libri apertione invenies, quod Romanus Pontifex,
 " *omnibus omnia factus, ut omnes salvi fiant,* non 1 Cor. ix.
 " turpis lucri gratia vel voluntarie, sed a fratribus suis 22.
 " divina inspiratione vocatus, statim servus servorum
 " Dei effectus, murum pro² fratribus suis et coepisco-
 " pis et eorum subditis, contra hæreticos, scismaticos,
 " et tyrannos, in tuitionem ecclesiasticæ libertatis cum
 " suis fratribus se opponit. Et licet quidam subre-
 " pant, publice tamen ab omnium incursibus modernis
 " temporibus ecclesia Romana respirat. Sed si Græ-
 " corum ecclesia patienter sustineat, ut verbis tuis
 " utamur, verba quæ mordeant, præter animarum peri-
 " cula, quæ ex scissura eorum proveniunt, satis eis

¹ *regira*] regina, C.
VOL. III.

| ² *pro*] Om. C.

- A.D. 1237. "vexatio dedisse debuerat intellectum, in quorum
 Answer of "manibus ordo ecclesiasticus per adversas nationes
 the Pope "Orientis in diversa partitus confunditur, ecclesiastica
 to the "libertas opprimitur, et sacerdotalis dignitas concu-
 archbishop "catur, et non est qui consoletur eam ex omnibus
 of Constan- "caris ejus, quia tanquam acephali ad caput ecclesiæ
 tinople, "reverti intempserunt. *Revertere igitur, Sumamitis,*
 exhorting "revertere,¹ ut intueamur te, quia tunc recte poterit
 the Greeks "frater a fratre adjuvari. Si filius qui consumpsit
 to return "omnia dissolute vivens, a Domino inspiratus, exurgat
 to the "et dicat; *Pater, peccavi in cælum et coram te;*
 unity of "jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut
 the church. "unum de mercenariis tuis, tunc enim pater, non ut
 Cant. vi. "mercenario sed ut filio revertenti occurrens, *primam*
 12. "stolam proferens, et occidet vitulum saginatum, et
 S. Luc. xv. "generale convivium faciens omnibus Christi fidelibus,
 18, 19. "in exultatione annuntiabit et gaudio, quod et frater
 "et filius, *qui mortuus fuerat, jam revixit;* et dragma,
 S. Luc. xv. "quæ perierat, inventa est; et sic te in gremio matris
 22, 23. "ecclesiæ cum honore recipientes, veritatem manifeste
 S. Luc. xv. "videbitis in speculo puritatis, quæ non recipit ma-
 24, 9. "culam neque rugam. Datum² Reate, etc., anno
 "sexto."

Item dominus Papa alia vice eidem.

- Litteræ* "Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venera-
Papales. "bili archiepiscopo Græcorum, salutem et Apostolicam
 Second "benedictionem. Cum juxta testimonium Veritatis
 letter of "occasio sit errorum ignorantia scripturarum, cunctis
 Pope Gre- "expedit illas legere vel audire; quia quæ in eis
 gory IX. "inspiratio divina reposuit pro doctrina sequentium,
 to arch- "ad cautelam trahere voluit modernorum. Sane sub
 bishop "Theroboam, *qui peccare fecit*, ut legitur, *Israel*, præ-
 Germanus, "sumpta divisio tribuum patenter signat scisma Græ-
 exhorting
 3 Reg. xv. "sumpta divisio tribuum patenter signat scisma Græ-
 30.

¹ *revertere*] Om. C.

July 1232. Potthast, Regesta

² The date of this letter is 26 Pont. (8981), p. 770.

" corum; et multitudo abominationum Samariæ diver- A.D. 1237.
 " sas hæreses multitudinis, a veneratione veri¹ templi, the Greeks
 " Romanæ videlicet ecclesiæ, et reverentia separatæ. to return
 " Quod Crisostomus, Nazanzenus, et magnus Basilius, to the
 " et Kirillus emicuerunt in cœtu dissentientium, eadem unity of
 " fuit cælestis altitudo consilii, qua degere voluit inter the church.
 " idolatras Helyam et Heliseum et filios prophetarum.
 " Nunc igitur, quia in aliis literis, quas dudum tibi f. 112 b.
 " remisimus, latius hanc et alias auctoritatem et ratio-
 " num,² quæ pro Romanæ primatu ecclesiæ faciunt,
 " materias explicavimus, illud tantum adicimus, quod
 " utrumque gladium ad Romanum pertinere Pontificem
 " ex Evangelica lectione tenemus. Etenim loquente
 " Jesu discipulis de acquisitione gladii spiritualis, illi S. Luc.
 " duos ibi³ positos ostenderunt, quos Dominus dixit xxii. 38.
 " sufficere ad coercionem, videlicet spiritualis et cor-
 " poralis offensæ. Si materialem⁴ gladium pertinere
 " concedis ad potentiam temporalem, attende quid in
 " Mathæi Evangelio Dominus dicat Petro, *Converte* S. Matt.
 " *gladium tuum in locum suum*; dicendo tuum, xxvi. 52.
 " materialem signavit gladium, quo percusserat ille⁵
 " servum principis sacerdotum. De spirituali, nemini⁶
 " venit in dubium, cum ei, id est Petrus, per cujus-
 " dam spiritualitatis apicem, ligandi et solvendi com-
 " miserit potestatem. Uterque igitur gladius ecclesiæ
 " traditur; sed ab ecclesia exercetur unus, alius pro
 " ecclesia manu secularis est eximendus; unus a sacer-
 " dote, alius ad nutum sacerdotis amministrandus
 " a milite. Propter hæc ergo et alia, quæ post dili-
 " gentem veritatis indaginem ordinatam de scismate⁷
 " faciant caritatem, latores præsentium, Hugonem et
 " Petrum, de Prædicatoribus, Haimonem et Radul-

¹ veri] Om. C.

² rationum] rationem, C. The copy in Mansi has *auctoritatem et omnium*.

³ ibi] Om. C.

⁴ materialem] materiale, B.

⁵ ille] illum, C.

⁶ C. ins. *sani capitis*.

⁷ scismate] sentire, B. Over this Par. has *sevitie*, and in the margin *vel scismate*. C. has *scismate*.

- A.D. 1237. "fum, de Minorum ordinibus fratres, viros virtutis
 Second "religione conspicuos,¹ morum honestate præclaros, et
 letter of "scripturarum sacrarum scientia præditos, juxta quod
 Pope Gre- "tibi memoratas literas intimare curavimus, ad te
 gory IX. "duximus destinandos; ut si cum eis de omnibus,
 to arch- "quæ in quæstionem veniunt, tractare fideliter et
 bishop Germanus, "socialiter conferre decreveris, in rota quæ infra rotam
 exhorting "Ezechieli ostensa est, vocem poteris audire toni-
 the Greeks "trui, et in mari vitreo speculari, quod unus Adam,
 to return "collocatus ad opus et custodiam Paradisi, unam est
 to the unity of "sortitus uxorem, una Dominum Jesum Christum
 the church. "in justitia et veritatis sanctitate creatum² et unicam
 Ezech. i. "sponsam Ejus ecclesiam præfigurans; quod Lamech,
 16. "qui humiliatum sonat, dum uxorem unam divisit
 Gen. iv. "in duas, sanguinarius factus est, et *virum in suum*
 23. "vulnus occidit; quod alia præter unam archa non
 "legitur, quæ, cuncta vastante diluvio, sub unius
 1 S. Pet. "patriarchæ remigis potentatu, paucas animas sub
 iii. 20. "perfectionis numero reservavit; quod legem Dominus
 "secundo dedit in alteram, sed eandem; quod duorum
 "cherubin, qui propitiatorium obumbrant, non aliorum
 Exod. xxv. "sum versi, sed respicientes erant vultus ad invicem;
 20. "et unam Joseph fuisse talarem tunicam, et nostri
 "Salvatoris inconsutilem vestem unam. Verumptamen,
 "si dualitatis sensum circa³ eucaristiæ sacramentum,
 "vester diversus a nostro ritus inducit, attende quod
 "non sit aliud, nec diversum, unius Domini nostri
 "Jesu Christi, prius in assumpta propter nos carne
 "passibilis, post sicut a morte, sic ab omni passibi-
 "litate prorsus immunis, a Græcis pariter et Latinis
 "nostræ salutis misterium frequentatum.⁴ Græcus ad
 "fidem cum discipulo juniore secutus, et tantæ gratiæ
 "non ingratus, illius dignationis, qua Deus, miseriæ
 "compassus humanæ, homo voluit esse passibilis,
 "eligens cotidie reminisci, hostiam constituit fermen-

¹ *conspicuos*] *perspicuos*, C.² C. *ins. est*.³ *circa*] *uti*, B.⁴ *frequentatum*] *frequentatur*, B.

"tatam; ut Apostolo dicente, quod *ex fermento massa* A.D. 1237.
 " *corrumpitur*, in fermento corruptio, cui ante re- 1 Cor. v. 6.
 " surrectionem corpus Dominicum subjacere potuit, Second
 " ostendatur. Latinus vero cum Petro seniore secutus, letter of
 " libere¹ monumentum, de qua procedit spiritualis sen- Pope Gre-
 " sus, prior introiit; et lintheamina posita, quæ sacro- gory IX.
 " sanctum corpus, quod ecclesiam signat, involverant, to arch-
 " separatumque sudarium, quod fuerat super caput, S. Joh. xx.
 " aspexit; sacramentum glorificati corporis celebrare 7.
 " mirificentius in azimis sinceritatis elegit. Sed uter- bishop
 " que panis simplex ante sacrificium panis est; et Germanus,
 " ideo nec fermentatus, nec azimus dici potest, sed Ille exhorting
 " potius creditur esse panis vivus, Qui descendit de the Greeks
 " cælo, et tribuit vitam mundo. Hæc et his similia to return
 " docuit Petri sedem unctio spiritus et sanitas in- unity of
 " tellectus; utinam et tu tandem aliquando juniorem the church.
 " discipulum, qui vidit et credidit, secutus, introeas,
 " ut omnibus intellectis, nobiscum pariter vere psallas
 " illud Daviticum; *Ecce quam bonum et quam jocun-* Ps. cxxxii.
 " *dum habitare fratres in unum.* Datum² Laterani, 1.
 " xvi. kalendas Junii, etc."

Quod Græci Romæ noluerint adhuc obedire.

His autem salutaribus monitis auditis, sed non ex-
 auditis, non se Græci ecclesiæ Romanæ subdiderunt; The Greeks
 forte tyrannidem et avaritiam ejus pertimescentes, vel will not
 erecti in contumaciam, juxta dictum Evangelistæ, quod obey.
 invitati ad cœnam noluerunt venire, se tamen ex- S. Luc.
 cusantes; humiles in excusatione, superbi et contu- xiv. 18.
 maces in operis executione. Super quo dominus Papa Proposal
 et cardinales tractatum habentes diligentem, proposu- for the
 erunt³ exercitum cruesignatorum universalem super Crusaders
 eos reflectere. Et facta prædicatione, signati sunt non- to attack
 Constanti- nople.

¹ *libere*] So altered by Paris in the margin; *libere*, B., as Mansi, and so C.

² This letter belongs to the year 1233. Potthast, Regesta Pont.

(9198), p. 787. The date is given xv. kal. Junii, a° 7°, in Mansi xxiii. 59.

³ C. *ins. in.*

A.D. 1237. nulli, super Græcos, præcipue Constantinopolitanos, profecturi.

Schism
between
the Greek
and the
Roman
church.

Hoc¹ scisma et discidium inter Romanam ecclesiam et Græcam tale sumpsit seminarium. Quidam archiepiscopus, electus canonice ad quendam nobilem archiepiscopatum in Græcia vel postulatus, Romam adiit confirmandus; nec potuit exaudiri, nisi pro impetratione illa infinitum aurum promitteret.² At ipse, detestans prostantis curiæ simoniam, infecto negotio recessit, et hoc toti Græcorum nobilitati nuntiavit. Et alii, qui Romam adierant, testimonium de similibus aut deterioribus perhibebant; et sic omnes a subjectione Romanæ ecclesiæ tempore Gregorii istius recesserunt.

Arch-
bishop Ed-
mund goes
to Rome.

Hebdomada³ vero ante Natale transfretavit Æ[d-mundus] archiepiscopus Cantuariensis, et Romam adiit; nec propter legatum⁴ ipsum revocantem voluit remanere, unde sibi ex tunc adversabantur.

Stormy
and un-
healthy
character
of the year.

Transiit igitur annus ille procellosus et turbidus in aere, hominibus flagitiosus et sanitati inimicus; unde non se meminerat aliquis unquam tot vidisse febre quartana laborasse.

Quod Simon de Monteforti Alienoram sororem regis desponsavit.

Henry III.
at West-
minster.

Anno Domini MCCXXXVIII., qui est annus regis H[enrici] III. vicesimus secundus, tenuit idem rex curiam suam Londoniis apud Westmonasterium; ubi in crastino Epiphaniæ, scilicet die Jovis, desponsavit

¹ Hoc . . . recesserunt] At the foot of the page. It is not in C.

² Is this a confusion with the refusal of Innocent III. to give the pall to the abbat of S. Felix, appointed by the Venetians to the archbishoprick of Zara in 1206? See the letter dated non. August.

1206, in Migne's Innocent III., ii. 957 (Potthast, 2866, p. 245).

³ Hebdomada . . . adversabantur] Written by Paris in the margin. The last clause, which was written after the former, is not in C.

⁴ Otho.

solempniter Simon de Monteforti Alienoram filiam regis Johannis, sororem regis Henrici III., relictam Wilhelmi Marescalli comitis de Penbrochia, dictante verba et Missam celebrante Waltero capellano capellæ regis Sancti Stephani apud Westmonasterium, in parvula capella regis, quæ est in angulo cameræ, tradente eam rege per manum eidem Simoni comiti¹ Legrecestriæ. Qui gratanter accepit, tum propter gratuitum amorem, tum propter ejus elegantiam, tum propter opimos honores ipsam contingentes, tum propter ejusdem dominæ præcellentem et regalem generositatem; fuerat namque propagata ex legitimo thoro regis et reginæ; regis insuper soror, imperatricis, et reginæ; tum² ut de tam nobili domina, habita prole, stirps regia dilataretur. Et dispensavit dominus Papa cum ipsa, prout sermo sequens declarabit.

A.D. 1238.
Marriage of Simon de Montfort and Alienora, sister of Henry III., widow of William Marshal, 7 Jan.

Et eodem anno audita sunt tonitrua terribilia xiv. kalendas Februarii, vento validissimo et nimbis abundanter diffusis concomitantibus.

Storm, Jan. 19.

Quomodo imperator Frethericus, de Cruois negotio sollicitus, scripserit comiti Ricardo.

Sub eodem tempore Frethericus Romanorum imperator, sollicitus de progressu cruce signatorum et de progressu comitis Ricardi, scripsit eidem comiti in hæc verba:

Litteræ imperiales.

"Frethericus³ Dei gratia Romanorum imperator, f. 118.
"semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, comiti
"Cornubiæ, dilecto sororio suo, salutem et sinceram
"dilectionem. Generalis Terræ commoditas Sanctæ,

Letter from the emperor to Richard of Cornwall,

¹ comiti . . reginæ] In the text in Paris's own hand. It is not in C.

² tum . . declarabit] Written by Par. at the foot of the page. It is not in C.

³ This letter is only known from this source. Huillard-Bréholles, v. p. 164.

A.D. 1238. " quæ a cruce signatorum executione dependet, nos
 respecting " frequenter inducit, ut de prorogatione passagii cruce
 the cru- " signatorum in regno Franciæ et aliis partibus orbis
 sade. " terræ usque ad præfinitum treugarum tempus, vide-
 " licet a primo venturo mense Augusti usque ad
 " sequentem annum completum, apud ipsos monitis et
 " precibus instaremus, expedire videntes illius terræ
 " subsidio, necnon profectui transeuntium et honori, si a
 " proximo festo beati Johannis Baptistæ, usque ad diem
 " sequentis anni festum, transitus tam strenuæ multitu-
 " dinis ordinatæ fiat tempore opportuno. Nec debui-
 " mus silentio præterire negotium et onus, quod præ
 " cæteris mundi principibus ad ejusdem terræ libera-
 " tionem humeris nostris incumbit, pro qua tenemur
 " opem et opes effundere, quin præmissa deliberatione
 " consilii, ipsis ad Christi servitium potenter accinctis,
 " totius causæ circumstantias¹ plenarie ponderemus,
 " contingentibus non omissis. Illi autem qui corda et
 " corpora sua crucis obsequiis deputarunt, et utile
 " cupiunt exhibere servitium Crucifixo, per nuntios et
 " literas nostras exinde requisiti, consultationi nostræ
 " consulte ac provide responderunt se usque ad præ-
 " dictum completum treugarum terminum executuros
 " efficaciter preces nostras. Super quo dignis gratia-
 " rum actionibus approbavimus provisum ipsorum de-
 " liberationis consilium et responsum. Ad hæc cum
 " personam vestram videre fraterno cupiamus affectu
 " et honorem vestri passagii liberaliter procurare, vo-
 " lumus et rogamus, ut vita comite per nos et regnum
 " nostrum Siciliæ opportuno tempore transeat, quia
 " nostræ non resideret gratum voluntati, si aliunde
 " nobis invisus transitum faceretis, maxime cum regnum
 " nostrum sit taliter constitutum, quod per illud ad
 " partes transmarinas facilius et opportunior transitus
 " præbeatur. Datum Vercellis, xi. Februarii, undecimæ
 " indictionis."

He en-
 treats the
 earl to pass
 through
 Sicily on
 his way.

Vercelli,
 11 Feb.

¹ *circumstantias*] circumstantiis, B.

Quomodo revocatus legatus Romam non redierit. A.D. 1238.

Eodem tempore, dominus Papa et tota curia Romana, audiens tot tumultus in Anglia fuisse subortos pro alienigenarum multitudine, quam rex inconsulte vocaverat, et pro adventu legati in Angliam, quem similiter in depauperationem suorum in Angliam attraxerat, multosque contra ipsum commoveri, sub magna eundem legatum festinatione revocando rigorem ejus temperavit, sic scribens ei: "Gregorius, etc.,¹ dilecto filio O[thoni], " Sancti Nicholai in carcere Tulliano diacono cardinali, " Apostolicæ sedis legato, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum sic intellexerimus, quod nonnulli " clerici habentes plura beneficia sint in regno Angliæ, " et contra eos, propter parentum potentiam, juxta " generalis statuta concilii, sine turbatione regni et " sanguinis effusione, procedi non possit, attendentes " quod si peccatum non debeat pro scandalo vitando " committi, bonum tamen quod agi debeat prudenter " interdum intermittitur, ut scandalum evitetur, discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatinus si contra dictos clericos sine scandalo procedere " non poteris, subsedere procures." Et eisdem vel aliis proximis dominus Papa timens ne quid sinistri ei accideret, vocavit eum. Sed legatus malens adhuc in Anglia remanere, et metere ubi non seminavit, caute procuravit, ut scriptum domino Papæ destinandum componeretur, et appenderentur sigilla regis et fratris sui comitis R[icardi] et omnium episcoporum, in testimonium veritatis, scilicet, quod multum utilis esset mora sua in Anglia tam regi quam regno et ecclesiæ Anglicanæ. Et hujus tenoris scriptum domino Papæ transmissum mentem suam pacificavit.

Offendiculum.

Vacat.

Letter of the Pope to the legate Otho, respecting powerful persons holding several benefices in England.

The legate recalled, but manages to stay in England.

¹ This letter is only known from this source. Potthast, Regesta Pont. (10694) p. 905.

A.D. 1238. *Mandatum imperatoris comiti Ricardo, quod natus est illi filius.*

Letter of
the emper-
or to
Richard
of Corn-
wall, men-
tioning the
birth of
his son
[Henry].

Illis quoque diebus imperator Romanorum Frethericus in signum dilectionis scripsit¹ comiti R[icardo], intimans ei ad gaudium, quod natus ei [esset] filius de sorore ejusdem comitis Ysabella imperatrice, sub his verbis:

Litteræ imperiales.

"Frethericus² Dei³ gratia Romanorum imperator,
"semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, R[icardo]
"comiti Cornubiæ, dilecto sororio suo, salutem et omne
"bonum. Rem jocundam et communibus desideriis
"expectatam, quæ præ cæteris hominum votis gratior
"ex beneficio naturæ suscipitur, per quam sceptræ
"regnantium optata successione beantur, tanto maturius
"ad tuam duximus notitiam preferendam, quanto⁴
"moram non patitur novitas gaudii succedentis. Adest
"enim nobis celebris insinuationis jocunditas, quam
"expectationi vestræ præsentium serie nuntiamus,
"quod disponente providentia summi Regis, qui dat
"ortum regibus et salutem, ex augustæ consortis nos-
"træ sororis tuæ fœcundo gremio, datus est nobis oc-
"tavodecimo die mensis Februarii novus filius, et nepos
"novus natus est tibi. Cujus ortus patri et avunculo
"cedit ad gloriam, matri renovat gaudium, et spem
"corroborat subditorum. In quo mutæ dilectionis,
"qua simul vinculo affinitatis astringimur, roboratur
"integritas, et ad prosperitatis augmentum desideriosius
"propagatur; ac virtus, quæ contingit præmatura
"Cæsaribus, indolem suam ad commune gaudium et
"honorem processu temporis gratissimam repromittit.

¹ scripsit] Om. C.

² This letter is only known from this source. Haillard-Bréholles, v. p. 166.

³ Dei gratia] Om. C.

⁴ quanto] quantum, C., omitting non in the next line.

"Accedunt etiam nobis ejusdem novæ prolis cum A.D. 1238.
 "exaltatione cunabula, quæ felices processus nostros
 "in Italia jam nostris titulis accedente,¹ ac victoriæ
 "nostræ, prostratis hostibus, auspicia felici sidere
 "comitantur. Cumque nostris felicibus continuatis
 "eventibus ac triumphis soboles optata concurrerit, in
 "Eo confidimus, qui post ortum filiæ de fœcunda con-
 "sorte nostra, sorore tua, prolem contulit masculinam,
 "quod antiquam imperii nostri gloriam, quæ tempore
 "præcedenti collapsa sub ipsius ortu reformata con-
 "surgit, ad nostrum et nostræ posteritatis honorem
 "liberaliter ampliabit, ut te nostris et augustæ con-
 "sortis nostræ velimus participare tripudiis, quem ad
 "expectati nepotis originem diu novimus aspirasse.
 "Data Taurini, die tertio Martii, undecimæ indic-
 "tionis."

Turin,
3 March.

*Quomodo commotus est comes Ricardus] et totum
 regnum de factis regis, præcipue de matrimonio
 jam dicto.*

Cum autem hæc audisset comes Ricardus, exulta-
 tione concepta Deum collaudavit, sperans sibi et regno
 Angliæ inde processu temporis gaudia proventura. Sed
 more mundani turbinis ex alia parte nimis ad iracun-
 diam provocatur. Cum enim audisset hoc matrimonium
 clandestinum, ut² præactum est, eo scilicet nesciente
 vel assensu magnatum terræ non interveniente, firma-
 tum fuisse, nimia ira succensus merito; præsertim³ cum
 rex sæpius præjurasset se nihil arduum facturum, nisi
 de consilio naturalium hominum suorum, et præcipue
 ipsius. Insurgens igitur regem aggreditur verbis com-

*Offendicu-
lum.*

Vacat.

Disturb-

ance

caused by

f. 113 b.

the mar-

riage of

Simon de

Montfort

and

Alienora.

Anger of

Richard of

Cornwall.

¹ Cf. Ovid. Heroid. Epist. ix. 1.
 "Gratulor Cæchaliæ titulis acce-
 "dere nostris."

² *ut præactum est]* In the mar-

gin in Paris's hand. See above,
 p. 471.

³ From here to the end of the
 chapter is inserted in the margin in
 C.

A.D. 1238. monitoriis et comminatoriis, gravem movens adversus regem quæstionem et calumpniam, eo quod utens consiliis alienigenarum, quos amovere penitus præjuraverat, etiam ardua negotia regni perperam tractaverat, et Simonem/de Monteforti et J[ohannem] comitem Lincolnæ, aliis a latere suo amotis, non tantum audierat, sed contra nobilium conniventiam matrimonia subdola procuraverant. Simon, ut prædictum est, illicitè inter eum et comitissam Penbrochiæ sororem suam, et Johannes comes Lincolnæ inter filium comitis Glovernæ, scilicet Ricardum de Clare, et filiam¹ ejusdem comitis J[ohannis] rege subducto procuraverant. Insurgenti autem illi comiti Ricardo adduntur comes Gilebertus Marescallus et omnes comites et barones Angliæ cum civibus et populo generali. Et sperabatur certissime tunc, quod ipse comes Ricardus esset liberaturus terram tam a Romanorum quam aliorum alienigenarum misera, qua premebatur, servitute; et omnes a puero usque ad hominem senem crebras in ipsum benedictiones congesserunt. Nec adhæsit aliquis regi, nisi solus comes Cantiaë H[ubertus], de quo non timebatur quod ideo quid sinistri possit evenire, tum quia se juraverat nunquam arma gestaturum, tum propter senium, tum propter discretionem suam, multis experimentis examinatam. Quod comperiens rex, animo et vultu nimis consternatus, nobilium terræ singulos per nuntios suos interrogavit, diligenter sciscitando, si in hunc vel illum in hac jam exorta tempestate possit de adjutorio confidere. Cui responderunt universi, præcipue cives Londonienses, asserendo universaliter, quod honori suo et commodo regni procuratum est circumspecte, quod incipiebatur ab ipso comite R[icardo], licet ipse rex salubri consilio ejus non adquiesceret, unde incepta nullo modo impedirent. Hæc comperiens legatus, summam adhibuit, imminere videns pericula,

His re-
proaches
to the
king.

Hopes en-
tertained
of the earl.

Hubert de
Burgh
alone takes
the king's
part.

Action of
the Lon-
doners;

of the
legate;

¹ Mand, daughter of John de Laci, 6th earl of Lincoln.

diligentiam, ut regem suis naturalibus hominibus re- A.D. 1238.
 conciliaret; secreto admonens comitem R[icardum] et He tries
 replicans, quod ipse, qui capitaneus hujus impetus factus to gain
 est, deinceps ab incepto desisteret, promittens regem over earl
 ei ampliores possessiones collaturum, et dominum Papam Richard.
 collatas confirmaturum; addens, quod si omnes terræ
 in regem insurgerent, ipse, qui frater ejus, cum eo
 contra omnes stare haberet indefessus. Ad quod re-
 spondit comes R[icardus], "Domine legatè, de terris Answer
 "laicorum et earum confirmationibus nihil ad vos, de of earl
 "rebus autem ecclesiasticis curam geratis. Nec mire- Richard to
 "mini, si status regni moveat me, cum sim hæres the legatè.
 "solus apparens. Rex enim cum fere omnium episco-
 "patuum terræ et multarum escaetarum custodias
 "habuit, nullum tamen thesaurus ejus sentit ad regni
 "tutiones incrementum, cum tamen undique variis
 "vallemur inimicis. Præterea admirantur nonnulli,
 "quod rex, qui maxime auxilio et discretione indiget,
 "discretorum vestigia non sectatur. Non imperatoris,
 "cui sororem nostram cum magna pecunia dedimus,
 "sperantes id nobis profuturum, qui sola sua conjuge
 "retenta duces illius nobis remisit,¹ nulli eorum terras
 "vel thesaurum conferens, cum tamen abundaret locu-
 "ples et opulentus. De rege autem Francorum simile
 "potest exemplum recitari, cui soror reginæ nostræ
 "matrimonio primogenita copulatur. Rex autem noster
 "Angliæ e converso omnes uxoris suæ affines et con-
 "sanguineos terris, possessionibus, et thesauris saginavit;
 "et sic se maritavit, ut nec thesauro plus ditaretur,
 "immo potius privaretur, nec militari auxilio, si opus
 "emergeret, roboraretur. Præterea, redditus et bene-
 "ficia ecclesiastica, a piis prædecessoribus nostris col-
 "lata, præcipue quæ contulerunt antecessores nostri
 "viris religiosis, permittit quasi spolia diripi, et alieni-
 "genis, cum abundet ipsa terra viris idoneis, distribui;

¹ See above, p. 325.

A.D. 1238. "et fit Anglia quasi vinea sine maceria, quam vinde-
Pe. lxxix. "miant omnes qui prætergrediuntur viam."
13.

*Quomodo legatus adhibuit diligentiam ut pax re-
formaretur.*

The legate
and the
bishop of
Winches-
ter advise
the king
to give
way;

he asks
for delay.

Cum autem audisset legatus hos sermones, regem adiit una cum episcopo Wintoniensi P[etro], monens et muniens, ut se¹ ex tunc voluntati suorum juste in eum insurgentium subderet et optemperaret, nunc minis, nunc monitis, nunc precibus eundem informantes. Rex videns impetus suos favoribus caruisse, et omnes fratri suo comiti R[icardo] inclinantes, quæsitit quæ potuit diverticula, inducias deliberandi postulando, ut competentius responderet. Induciæ igitur ad instantiam petentium concessæ sunt regi, licet cum difficultate, usque in crastinum Dominicæ primæ Quadragesimæ.

*Quomodo ad nihilum redactus est omnis iste appa-
ratus.*

At London
he agrees
to submit
to the re-
quisitions
of some of
the graver
men.

Simon de
Montfort
and John
earl of
Lincoln
make their
peace with
earl
Richard.

Convenerunt igitur magnates die statuto Londoniis, super his diligenter tractaturi. Et venerunt multi equis et armis communiti, ut, si rex circumventus per levitatem recalcitraret, ad præmissa complenda cogeretur. Ibi igitur post multas multorum disceptationes,² se subjecit rex quorundam provisioni de gravioribus viris, jurans se eorum provisioni acquiescere. Quod et factum est et in scripta³ redactum; et appensa sunt tam legati quam aliorum magnatum sigilla, omnibus in communi manifestanda. Interim his nondum perfectis, sed cum spe tamen pendentibus, S[imon] de Monteforti⁴ humiliavit se comiti R[icardo], et multiplicatis intercessoribus et quibusdam donativis optinuit a comite R[icardo] osculum concordiæ. Quod gravissime alii magnates

¹ *se*] te, C.

² *disceptationes*] *deceptiones*, B.

³ *scripta*] *scriptis*, C.

⁴ *Monteforti*] *monteferrato*, C.

acceperunt, sine quorum conniventia hoc fuit attemptatum, quorum laboribus fuit res hucusque deducta. Similiter comes J[ohannes] Lincolniensis tam prece quam precio iram comitis emollivit, data tamen cautione super commissis se per omnia satisfacturum. Quibus enormibus factis totum negotium in magna parte mutilatum, perfectum non sumpsit effectum, sed miserias regni continuavit, et famam comitis R[icardi] in magna parte denigravit; et sic factus est deinceps suspectus, qui credebatur baculus fortitudinis.

The whole affair comes to an end, and earl Richard loses his character.

De morte Johanne sororis regis Angliæ uxoris A[lexandri] regis Scotiæ.

Tunc vero temporis, Johanna regina Scotiæ, soror regis Angliæ, quæ venerat in Angliam, ut fratrem suum regem visitaret, diem clausit extremum, quarto nonas Martii. Et sepulta est apud Tarente, domum scilicet sanctimonialium, quam venerabilis episcopus R[icardus] II. Dunelmensis a fundamentis construxerat, et ejusdem ecclesiæ [quam] Alienoræ II. reginæ, quando in Angliam venit, concesserat.¹

Death of Johanna, queen of Scotland, (March 4,) who is buried at Tarrant Kaines.

Quomodo S[imon] de Monteforti quasi fugam iniens clandestinam mare subito transierit.

Videns autem S[imon] de Monteforti cor regis et cor comitis R[icardi] necnon et magnatum corda omnium ab eo aversa, et matrimonium, quod cum sorore domini regis contraxerat, quasi jam penitus multis visum annullari, dolore contabuit vehementi; et arrepta galeia, clanculo transfretavit, extorta prius undecunque potuit immensa pecunia, ita quod ab uno cive Legrecestriæ, Simone Curlevache, quingentas marcas emunxerat. Romanam curiam adiit, quam speravit pecunia circumvenire, ut

Simon de Montfort leaves England. f. 114. His extortion at Leicester. He goes to Rome.

¹ See above, p. 392.

² The name is in the margin. See the letter of bishop Grosseteste,

rebuking Simon de Montfort for his conduct on this occasion. *Epistola Roberti Grosseteste*, pp. 141-143.

A.D. 1238. illicito matrimonio liceret gratulari. Et prius militans imperatori, ut eidem placeret, literas super hoc ab eo impetravit domino Papæ deferendas. Interim latuit apud Kenilwurthe comitissa de Penbroc, grvida, rei exitum præstolando.

His count-
tess re-
mains at
Kenil-
worth.

*De sententia data a domino Papa pro monachis
Rofensibus.*

The elec-
tion of
Richard de
Wendene
to the see
of Roches-
ter con-
firmed by
the Pope,
20 March.

Sentence
against
archbishop
Edmund in
favour of
Hugh de
Albini,
earl of
Arundel.

Illo quoque anno, data est sententia a domino Papa pro monachis Rofensibus super controversia mota inter archiepiscopum Æ[dmundum] et eosdem monachos de eligendo sibi episcopo; et data est sententia pro eis, tam de¹ petitorio quam de possessorio; et confirmatus est electus eorum, magister Ricardus de Wendene,² die sancti Cuthberti. Convenerat autem eosdem monachos dictus archiepiscopus, expensis et laboribus exinanitos,³ insuper transalpinaverat, ut, sicut jus dictaret, lis tanta debito fine determinaretur. Similiter data est sententia tunc temporis contra eundem archiepiscopum, qui tunc in curia Romana præsens fuit, super gravi causa quæ versabatur inter eum et comitem Harundelliæ; et condemnatus est utrobique in expensis, circiter mille marcarum, relaxata sententia quam tulerat idem archiepiscopus in comitem supradictum. Habuit⁴ enim adversarium validissimum, Ottonem legatum, qui et ad hoc etiam regem efficaciter stimulavit.

*De adventu imperatoris Constantinopolitani in
Angliam.*

Arrival
of the
emperor
Baldwin II.
in London.

Eodem quoque anno, ætate adolescens, imperator Constantinopolitanus B[aldewinus], filius Petri comitis Autissiodorensis, venit in Angliam, expulsus et pro-

¹ *de* in, C.

² *Wendene*] Wendoure, B. See above, p. 306, and Madden's note, Hist. Angl., ii. p. 377.

³ *exinanitos . . . determinaretur*]

Written over an erasure by Par. himself.

⁴ *Habuit . . . stimulavit*] In the margin.

scriptus ab imperio, auxilium petiturus. Qui cum A.D. 1238. apud Doveram applicuisset, dictum est ei ex parte ^{Objections at first to his coming.} domini regis, quod inconsulte et secus quam deceret se ingressit in regnum alienum princeps tantæ celsitudinis, rege inconsulto et absque ipsius licentia, et videbatur contemptus et superbia. Nec placuit adventus in conspectu regis et regaliū consiliatorum. Recolebant enim memoriter, quanta beneficia et honores contulerat Anglia regi Johanni de Brenne, cum in Angliam venisset; qui cum in Franciam redierat, regno Angliæ nequiter et more ingrati machinabatur insidias, sed de Francia recedens, cum ad Græcorum imperium infelici sidere vocaretur, quem conceperat contra regnum Angliæ dolum effectui minime mancipavit. Cum autem hæc omnia Constantinopolitanus imperator certissime cognovisset, poenituit eum in Angliam intrasse; maturum reditum præparando, suam regi innocentiam prætendendo, et causam viæ humiliter ostendendo. Quod audiens rex, inito consilio, significavit ei, eo quod cum non venisset in manu hostili, intraret regnum et veniret Londonias, ubi et ipse eidem cum honore occurreret. Venit ergo imperator Londonias, ^{He reaches London, April 22.} decimo kalendas Maii. Et cum apud Wudestoc regi occurrens in osculo reciperetur, explicavit tam regi quam comiti Ricardo causam adventus sui. Et factum ^{He departs enriched with presents.} est, cum recederet a rege et comite R[icardo], cum multis et preciosis donativis ditatus, septingentas circiter marcas reportavit.

De discordia mota inter dominum legatum et scholares Oxonienses.

Tunc vero temporis dominus legatus cum Oxoniam ^{The legate Otho goes to Oxford, and stays at Osney.} adventasset, et honore summo, prout decuit, reciperetur, hospitatus est in domo canonicorum, scilicet abbatis de Oseneie. Clerici vero scholares eidem xenium honorabile in poculentis et esculentis transmiserunt

A.D. 1238. ante prandii tempus. Et post prandium, ut eum salutarerent¹ et reverenter visitarent, ad hospitium suum venerunt. Quibus advenientibus, janitor quidam² transalpinus, minus quam deceret aut expediret facetus, et more Romanorum vocem exaltans, et januam aliquantulum patefactam tenens, ait, "Quid quæritis?" Quibus clerici, "Dominum legatum, ut eum salutemus." Credebant enim confidenter, ut essent honorem pro honore recepturi. Sed janitor, convitiando loquens, in superbia et abusione introitum omnibus procaciter denegavit. Quod videntes clerici, impetuose irruentes intrarunt; quos volentes Romani reprimere, pugnis et virgis cædebant; et dum objurgantes ictus et convitia geminarent, accidit quod quidam pauper capellanus Hybernensis ad ostium coquinæ³ staret, et ut quippiam boni pro Deo acciperet, instanter, more pauperis et famelici, postulaverat. Quem cum magister coquorum legati (frater⁴ legati erat ille, et ne procuraretur aliquid venenosum, quod nimis timebat legatus, ipsum ipsi officio præfecerat, quasi hominum specialissimo) audivit, nec exaudivit, iratus in pauperem, projecit ei scilicet in faciem aquam ferventem, haustam de lebetes ubi carnes pingues coquebantur. Ad hanc injuriam exclamavit quidam clericus de confinio Walliæ oriundus, "Proh pudor! ut quid hæc sustinemus?" Et arcum, quem portavit, tetendit, (dum enim tumultus accreverat excitatus, clericorum aliqui arma, quæ ad manus venerunt, arripuerant,⁵) et ipse missa sagitta

¹ *salutarerent et*] om. C.

² *quidam*] om. C.

³ *coquina*] quoquine, B.

⁴ The passage in brackets is in the margin in B. For the whole sentence, instead of the above, C. reads: "Quem cum magister cocorum legati audivit nec exaudivit, iratus in pauperem projecit ei frater legati in faciem aquam ferventem haustam de lebetes

" ubi carnes pingues coquebantur; " quem constituit legatus sibi co- " cum, ne aliquid venenosum sibi " procuraretur, de quo timebat sibi " legatus in extranea provincia " quamplurimum, idcirco præfecit " fratrem suum magistrum cocorum " quasi hominem specialissimum." ⁵ *arripuerant*] arripierant, B. arripuerunt, C., where is also *venerant*.

corpus coci, quem clerici satirice Nabuzardan, id est, A.D. 1238. principem coquorum, vocabant, transverberavit. Cor- Cf. Jer. ruente igitur mortuo, clamor excitatur. Ad quem xxxix. 9. stupefactus legatus, et nimis perterritus timore qui posset in constantissimum virum cadere, in turrim ecclesiæ indutus capa canonicali se recepit, seratis post terga ostiis. Ubi cum noctis opacæ conticinium tumultum pugnae diremisset, legatus, vestimentis cano- Flight of nicalibus exutis, equum suum optimum ascendit expe- the legate ditus, et ducatu eorum qui vada secretiora noverunt, to the king. amnem, qui proximus erat, licet cum periculo, transivit, ut ad protectionem alarum regis ocius avolaret. Clerici enim furia inveci legatum etiam in abditis secretorum latebris quærere non cessabant, clamantes et dicentes; "Ubi est ille usurarius, simonialis, raptor reddituum, et sititor pecuniæ, qui, regem pervertens et regnum subvertens, de spoliis nostris ditat alienos?" Insequentium autem adhuc clamores cum fugiens legatus audiret, dixit intra se,

"Cum furor in cursu est, currenti cede furori."

Ovid. Rem. Amor. i. 119.

Et patienter omnia tolerans, *factus est sicut homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones.* Ps. xxxvii. Cum autem, ut prædictum est, amnem vix pertransisset, paucis, pro difficultate transitus, comitantibus, cæteris in abbazia latitantibus, ad regem [apud¹ Abendone commorantem] anhelus et turbidus usque pervenit; et lacrimabiliter, singultibus sermones suos interruptentibus, rei gestæ ordinem, gravem super hoc reponens querimoniam, tam regi quam suis collateralibus explicavit. Cujus querulis sermonibus cum The king sends the rex attonitus nimis compateretur, misit properanter² earl of comitem Waranniæ cum armata manu Oxoniam, eos Warrenne qui latuerant Romanos eripere et scholares arripere. f. 114 b. Inter quos captus est truculenter magister Odo³ legista, Odo and 80 others

¹ *apud . . . commorantem*] from C.; not in B.

² *properanter*] constanter, C.

³ This is Odo of Kilkenny. See Matt. West. s. a.

A.D. 1238. et ipse cum aliis triginta vinculis et carceri in
imprisoned at Wallingford. Oxford placed under an interdict. The prisoners taken to London. castro de Waligeford, quod non multum distat ab Oxonia, ignominiose mancipatus. Legatus vero contrito laqueo liberatus, episcopis convocatis nonnullis, Oxoniam supposuit interdicto, et omnes illi enormi facto consentaneos excommunicavit. Postea in bigis, more latronum, ad arbitrium legati Londonias sunt transvecti, et ibidem carceri et vinculis arctæque custodiæ, redditibus spoliati et anathemate innodati, mancipantur.

*Quomodo reconciliatus est clerus cum municipio
Oxonie legato.*

The king orders the mayor of London to protect the legate. Legatus vero, qui versus partes Angliæ aquilonares tetenderat, flexo loro, Londonias reversus est. Et vix auso in regali hospitio episcopi Dunelmensis, ubi solito hospitabatur, commorari, significavit rex civitati Londoniarum, ut eundem legatum diligentibus excubiis cum armata manu, ut pupillam oculi, custodiret major¹ civitatis cum civium universitate.

He summons the archbishop of York and the bishops to London to discuss the affair. Legatus igitur archiepiscopum Eboracensem et omnes episcopos Angliæ, auctoritate quaungebatur, ut Londonias convenirent, districte convocavit, de statu ecclesiæ et cleri periclitantis decimo sexto kalendas Junii communiter tractaturi. Quo cum die præfixo pervenissent, tractatum est diligenter per episcopos, ut salvaretur status clericalis universitatis, veluti secundæ ecclesiæ; quibus et legatus condescendit, salvo tamen honore ecclesiæ Romanæ, ne impropere diceretur, ut qui venerat clerum² cum ecclesia reformare, potius deformaret. Tandem suggestum est legato ab episcopis et universitate cleri, quæ ibidem in præsentia fuit, quod certaminis discrimen a familia sua sumpsit exordium,

¹ Richard Renger. (Liber de | ² clerus cum ecclesia] in ecclesia
Ant. Leg. p. 7.) | clerus, C.

et in fine certaminis clerus deteriorem calculum repor- A.D. 1238.
tavit; insuper jam de clero pars magna ad nutum
suum carceri mancipatur, et pars reliqua, mandato
suo parens, parata fuit humiliter subire, in loco ab
Oxonia circiter tribus distante dietis; ad petitionem
tot et tantorum virorum, ad misericordiam inclinare
debere. Tandem elaboratum est, quod hanc faceret
legatus misericordiam, quod, comitantibus episcopis
pedes euntibus, scholares omnes ibidem congregati
ab ecclesia Sancti Pauli, quæ fere per unum miliare
ab hospitio legati distabat, pedes irent; ita tamen,
quod cum venirent ad hospitium episcopi Carleolensis, The
illinc sine capis et mantellis discincti et discalciati, scholars go
usque ad hospitium legati procederent, humiliter veniam in humble
postulantes, misericordiam et veniam consequendo con- guise to
ciliarentur; quod et factum est. Videns autem dominus the legate,
legatus hanc humiliationem, recepit eos in gratiam and are
suam, restituens universitatem¹ loco suo ipsius municipii, pardoned.
interdictum cum sententia misericorditer ac benigne The inter-
relaxando, literasque eis conficiendo, ne illis proinde dict on
nota infamiæ aliquando procaciter obiceretur. Oxford
removed.

Eodem² anno, statim post Pascha misit dominus rex Troops
Angliæ militare præsidium ad dominum imperatorem sent by
juvandum contra rebelles suos in partes Ytalicas, sub the king
ducatu Henrici de Trumbleville, viri in re militari peri- to aid the
tissimi. Cum quo etiam misit J[ohannem] Mansel et emperor
Willelmum Hardel clericum et civem Londoniensem, in Italy.
cum pecunia stipendiariis distribuenda. Et strenue
per totam æstatem exercitus regis imperatori militavit,
et quarundam civitatum cives, volentes obstare, vice-
runt et imperio reddiderunt; ubi strenue se dictus Prowess
J[ohannes] Mansel gessit. Quod papa nimis moleste of John
tulit. Et circa idem tempus, direxit rex elegantem Mansel.
epistolam Papæ, petens ut mitius ageret cum domino The king
imperatore. Quod gravius accepit Papa, secus respon- writes to
the Pope
on behalf
of the
emperor.

¹ C. ins. *suam*.| ² This paragraph is in the margin.

A.D. 1238. dens [quam deceret],¹ et commotus est in tantam iram, [ut per aliquod tempus in curia negotia, præcipue Anglicorum, suspenderentur. Cumque audiret electus] Valentiniæ [quod profecturus esset talis exercitus] in [Ytaliam, caute, quasi dux eorum, associavit se domino H[enrico] de Trumbleville, et cum eo transfretavit].

William elect of Valence crosses with the troops.

Recedit imperator Constantinopolitanus.

Eodem tempore dominus imperator Constantinopolitanus Baldwinus, de quo supradictum est, cum quingentas marcas a rege optinuisset et a comite Riccardo non minimam pecuniam, repatriavit.

Departure of the emperor Baldwin II.

Electus Valentinus transfretat.

Sub illis quoque diebus electus Valentinus, videns nulli placere moram suam in Anglia, sponte vel invitatus, caute tamen, quia clitellis suis refertis et equis oneratis auro et argento et vasis regalibus, transfretavit.

Departure of William, elect of Valence.

De morte Soldani potentissimi.

Eodemque tempore, Soldanus potentissimus, qui moriturus liberaliter legavit redditus opulentissimos et pecuniam multam infirmis in domo Hospitalis Christianis pauperibus commorantibus, et vinctos sclavos liberos multos et alia multa opera caritatis fecerat, animam ad multorum dolorem exhalavit. Erat autem, licet paganus, veridicus, munificus, parcens, in quantum permisit legis suæ severitas et vicinorum suspicio, Christianis. Quod cum cognovisset imperator Romanorum Frethericus, inconsolabiliter per multum temporis dolens mortem ejus, planxit lugubriter. Speravit enim

Death of Malek-el-Kamel, sultan of Cairo.

Grief of the emperor at his death.

¹ The corner of the MS. has been cut off. The words in brackets have been obtained from C.

eum, sicut idem Soldanus promiserat, baptismi sacramentum suscepturum, et Christianitatem per eum magnum aliquando suscipere feliciter incrementum. A.D. 1238.

Simon de Monteforti se transfert ab imperatore ad curiam Romanam.

Interim Simon de Monteforti, cum gratia imperatoris et literis supplicatoriis, se transfert ad curiam Romanam; et effusa et promissa infinita pecunia, a domino Papa impetravit, ut, quamvis votum solenniter factum coram Æ[dmundo] archiepiscopo Cantuariensi repugnaret, liceret illicitis abuti amplexibus. Scripsitque dominus papa legato Ottoni, ut pro præfato S[imone] de Monteforti solenniter sententiaret. Quo audito, frater Willelmus de Abendune de ordine Prædicatorum et multi alii periti, zelum Dei præ oculis habentes, increpaverunt hanc sententiam, sanctitatem Papæ circumveniri, et animas periclitari, Christumque zelotipari veraciter affirmantes. Quia licet, sicut pars adversa protestatur, habitum cum velo non assumpsit mulier de qua agitur, anulum tamen, quo se Christo subarravit vel potius desponsavit, assumpsit, et sic sponso Christo indissolubiler copulatur, testante autentico scripto in Sententiis magistri Petri, in tractatu de voto, scilicet libro quarto,³ in quo, præmissis rationibus et auctori[tati]bus sanctorum et canonum, subinfert; "Ex his apparet virgines vel viduas voto continentiae astrictas, sive fuerint velatae sive non, nullatenus conjugium sortiri posse. Quod itidem de omnibus intelligendum est, qui continentiam voverunt. Quod autem erat ante licitum, post votum erit illicitum." Sed⁴ aliquid forte subtilius, quam nobis datum sit intelligi, Romana curia speculabatur.

¹ The paragraph is in the margin in C.

² *solenniter*] *sollenter*, B.

³ Pet. Lombard., Sentent. iv., Dist. 38 (Migne, cxcii. col. 938).

⁴ *Sed . . . speculabatur*] In the margin.

*Vacat*¹
quia offendiculum.
² Simon de Montfort at Rome obtains from the Pope the dispensation for his marriage. Objection of many to this.

A.D. 1238. *De Tartaris prorumpentibus de locis suis terras septentrionales devastantibus.*

Account
of the
Tartars.

f. 115.

Their
leader, the
khan.

In fear of
them, the
people of
Gothland
and Fries-
land do not
come to
Yarmouth
for the
herring
fishery.

Sarracen
ambassa-

In diebus illis missi sunt Sarracenorum legati solennes ad regem Francorum, nuntiantes et veraciter explicantes, principaliter ex parte Veteris de Monte, quoddam genus hominum monstruosum et inhumanum ex montibus borealibus prorupisse, et spatiosas terras et opulentas Orientis occupasse, Hungariam Majorem depopulasse, literasque comminatorias cum legationibus terribilibus destinasse. Quorum dux se nuntium Dei excelsi affirmat, ad e[do]mandas gentes sibi rebelles. Hi quoque capita habentes, magna nimis et nequaquam corporibus proportionata, carnibus crudis et etiam humanis vescuntur; sagittarii incomparabiles, flumina quævis cimbis de corio factis et portatilibus trans-euntes, robusti viribus, corporibus propagati, impii, inexorabiles, quorum lingua incognita omnibus quos nostra attingit notitia; gregibus, armentis, et equitiis abundantes, equos vero habentes velocissimos, potentes iter trium dierum uno conficere; ante, non retro, bene armati, ne fugam ineant; ducem habentes ferocissimum, nomine Caan.¹ Hi borealem plagam inhabitantes, vel ex Caspiis montibus vel ex vicinis, dicti Tartari, a Tar flumine, numerosi nimis, in pestem hominum creduntur ebullire, et hoc anno, licet aliis vicibus exierint, solito immanius debacchari. Unde Gothiam et Frisiam inhabitantes, impetus eorum pertimentes, in Angliam, ut moris est eorum, apud Gernemue, tempore allecis capiendi, quo suas naves solebant onerare, non venerunt. Hinc erat quod allec eo anno in Anglia quasi pro nihilo præ abundantia habitum, sub quadragenario vel quinquagenario numero, licet optimum esset, pro uno argento in partibus a mari etiam longinquis,² vendebantur. Ille igitur nuntius Sarracenus potens et genere præclar-

¹ This seems to be Batu, khan of Kipchak, called Sain by Marco Polo. (Yule, ii. p. 423.)

² *longinquis*] propinquis, B.

ius, qui ad regem Galliæ venerat, ex parte universitatis A.D. 1238.
 Orientalium destinatus nuntiare talia, et petens auxilium dors ask
 ab Occidentalibus, ut possint melius furorem Tartarorum for aid
 reprimere, unum a latere suo nuntium ad regem Angliæ from
 direxit Sarracenum, qui hæc omnia venerat regi nunt France and
 tiare, et qui diceret, quod si ipsi talium impetus non England
 possent sustinere, quid restat, nisi ut et partes devas against
 tent Occidentalium, juxta illud poeticum, them.

“Nam¹ tua res agitur, paries cum proximus ardet.” Hor. i.

Epist.
 xviii. 84.

Postulavit igitur ille nuntius auxilium in tam generali
 et urgenti articulo, ut ipsi Sarraceni, freti auxilio
 Christianorum, injurias talium propulsarent. Cui, cum
 tum præsens forte fuerat, jocosè verbum suscipiens,
 respondit episcopus Wintoniensis, qui cruce quidem
 signatus erat; “Sinamus canes hos illos devorare ad Speech of
 “invicem, ut consumpti pereant. Nos cum ad Christi of Win-
 “inimicos, qui residui remanebunt, venerimus, trucidachester.
 “bimus, et mundabimus terræ superficiem; ut uni-
 “versus mundus uni catholicæ ecclesiæ subdatur, et
 “fiat unus pastor et unum ovile.” S. Joh. x.
 16.

*De morte² episcopi Wintoniensis, Petri scilicet de
 Rupibus.*

Anno quoque eodem, quinto idus Junii, obiit epi- Death of
 scopus Wintoniensis, Petrus scilicet de Rupibus. Qui Peter des
 cum ecclesiam Wintoniensem circiter triginta duobus Roches,
 annis strenue rexisset, et laudabiliter peregrinationem bishop of
 suam in Terra Sancta una cum Exoniensi episcopo³ Winchester, at
 peregrisset, domosque religiosorum plurimas construxisset, Farnham,
 apud Fernham manerium suum, plenus dierum, facto 9 June.
 nobili testamento, diem clausit extremum. Sepultus
 est autem in ecclesia sua Wintoniensi, ubi etiam dum

¹ Nam] Num, B.

² There is an inverted mitre and
 pastoral staff in the margin.

³ William Brewer.

A.D. 1238. viveret humilem elegit sepulturam. In cujus obitu totum consilium regni Anglicani, tam regale quam ecclesiasticum, jacturam incurrit irrestaurabilem. Nec prætereundum, quod quicquid honoris et utilitatis, sive per pacem sive per treugam vel etiam guerram, in Terra Sancta, adveniente Fretherico imperatore, collatum est ecclesiæ, ejusdem episcopi consilio et auxilio magnifice procuratum est, et prudenter effectui mancipatum. Præterea, cum postea discordia inter dominum Papam et imperatorem mota toti ecclesiæ casum minaretur, pacem inter tam nobiles personas per Dei gratiam feliciter reformavit. Domorum autem religiosorum quas condidit, et conditas possessionibus, ædificiis, et redditibus instauravit, hæc sunt nomina; Hales, de ordine Prati-monstrati;¹ Tikeford,² ejusdem ordinis; Seleburne, de ordine sancti Augustini, canonicorum scilicet regularium; hospitale egregium de Portesmue. Item in Terra Sancta, ecclesiam³ Sancti Thomæ martyris a loco importuno ad idoneum transferendo, ordinem fratrum ejusdem ecclesiæ in ordinem mutavit competentiore, ut qui antea penitus erant sæculares actu et habitu, auxilio fretus patriarchæ⁴ Jerosolimitani, ordini Templariorum, crucem in pectore bajulantes, subjacerent. Jopen, nobile Christianorum refugium, firmavit. Egregium nimis condens testamentum, cui libet prædictorum locorum pecuniam impreciablem legavit, ita scilicet, quod domui Sancti Thomæ Aconensi, cui minus contulit, quingentas marcas assignavit. Præterea episcopatum opulentissime successori suo reliquit instauratum, ita ut aratrorum armentorum nulla fieret diminutio.

Monasteries founded and endowed by him.

Nota quædam laudabilia facta episcopi Wintoniensis P[etri].

Cave quia offendiculum.

Rex⁵ vero, audito de obitu P[etri] Wintoniensis,

¹ *Prati-monstrati*] Præmonstracensi, C. This is Hales Owen, in Shropshire.

² *Tikeford*] Thiheford, C. An error for *Tichefeud* or *Tichfeld*. Madden, *Hist. Ang.* ii. p. 410, n. 2.

³ At Acre.

⁴ Gerold.

⁵ *Rex . . . procuravit*] In Paris's small hand in the margin. It is not in C.

Willelmum electum Valentinum eidem episcopatu prae-
ficere procuravit. Sed cancellario, scilicet Radulpho de
Neville Cycestrensi episcopo, contra voluntatem regis &
conventu Wintoniensi, ad quem jus electionis pertinet,
rite postulato, rex a consilio suo et a curia postula-
tum irreverenter, sublato ab eodem sigillo quod per
consilium praedicto cancellario commissum fuit totius
regni, amovit, et postulationem suam per legistas suos
Romipedas cassari a domino Papa, effusa non modica
pecunia, procuravit.¹

A.D. 1238.
The king
tries to
have the
elect of
Valence
for bishop
of Win-
chester.
The con-
vent elect
Ralph
Neville;
this elec-
tion
quashed.

De continuatione obsidionis Mediolanensis.

Eodemque tempore anni, cum imperator obsidionem
apud Mediolanum continuasset, omnes fere Christiano-
rum principes ipsi armatorum manum miserunt auxi-
liarem. Rex autem Angliæ, sororius ejus, centum ei
milites, armis et equis decenter communitos, cum the-
sauro non minimo, sub ducatu Henrici de Trublevile
in auxilium destinavit. Ad cujus etiam auxilium cum
militibus, quos illuc tam comes Tolosanus² quam Pro-
vincialis³ in auxilium imperatoris destinarunt, electus
Valentinus, qui plus de materialibus quam spiritualibus
armis noverat, non segniter properavit. Imperator autem,
tot nobilium agmine stipatus numeroso, non sine mul-
torum admiratione in obsidione tempus consumpsit
spatiosum cum dispendio; nisi quod in una pugna peri-
culari Henricus de Trubleville, cum signo regis Angliæ
triumphali, cum suis Anglicis, quibus præerat, impetus
hostium viriliter repressit, et ad fugam citra spem omnium
compulit insurgentes. Unde imperator regi literatorie
grates persolvit, asserens impetum illum tam strenuum
salutis suæ causam fuisse et honoris. Non multum post
temporis ad Brixensium obsidionem, qui in omnibus
necessitatibus Mediolanensibus succurrebant, se cum suo

Siege of
Milan.

Aid sent
from Eng-
land to the
emperor.

William,
elect of
Valence,
joins him.

Prowess of
Henry of
Truble-
ville.

Siege of
Brescia.

¹ B. ins. here, "Eodem anno Ri-
cardus de Wendouere."

² Raymond VII.

³ Raymond Berenger IV.

A.D. 1238. exercitu contulit copioso. Interim Mediolanenses non vacantes se fossatis vallaverunt profundissimis, nec tamen cessarunt civibus Brixensibus frequenter opitulari. Sic sicque protelatum et consumptum est tempus æstivale, quod, imminente tempore hiemali, treugæ acceptæ sunt utrorumque assensu, et recesserunt infecto negotio qui venerant ei in adiutorium. Imperator autem, quoniam non potuit Brixensium civitatem, parvam aliarum respectu, expugnare suoque subdere dominatui, factus est hostibus minus formidabilis et amicis venerabilis.

Brescia holds out, and the emperor is weakened.

De reditu archiepiscopi Cantuariensis Edmundi a curia Romana.

Return of archbishop Edmund from Rome. Circa idem tempus, archiepiscopus Cantuariensis Edmundus, a curia Romana rediens, venit in Angliam. Qui contra monachos suos Cantuarienses, quamvis cum gratia conventus ab Anglia recessisset, a domino Papa pro se impetravit; unde suborta est discordia nimis enormis et indecens inter gregem et pastorem, et passa est ecclesia dampna multa et dedecus, suspensionem et ignominiam. Unde vocatus legatus ad reformationem illius deformationis, dum in capitulo Cantuariensi præsideret, propter quoddam scriptum, in quo privilegium quoddam, tempore beati Thomæ impetratum, continebatur, quod quidam imprudenter combusserunt, priorem¹ Cantuariensem deposuit, et ad districtiorem ordinem, ut ibidem perpetuam ageret poenitentiam, destinavit, quosdam monachorum dispersit; quia, ut dicebatur, in prædicto privilegio, quæ sibi videbantur manifeste adversari, pietate minus discreta, occulte abraserat, et quæ pro eis agere apposuerat. Et quia tales rasuræ in tam autentico scripto non poterant diligenter intuentes latere, ne notam infamiæ et

His quarrel with the monks of Canterbury.

The prior removed.

f. 115 b.

¹ Roger de la Lee. (Anglia Sacra, i. p. 140.)

falsarii conventus incurreret, unus fratrum combussit A.D. 1238. inconsultus. Unde legatus, cum mentionem illius scripti fecisset archiepiscopus, interrogasset, et non inveniretur, et licet inviti de re gesta veram facerent confessionem,¹ merito commotus, in vindictam tanti excessus, priorem, ut dictum est, ab administratione amovens, aliquos, qui rei videbantur, dispersit, commonens ut arctius viverent perpetuo pœnitentes. Postea, quia Election of a prior by the convent quashed by the archbishop. prior cum sæcularibus capitulum intravit contra domus approbatam consuetudinem ad electionem celebrandam, conventus sibi priorem absque assensu archiepiscopi elegit. Unde hoc audito, archiepiscopus electionem reprobando cassavit; totum conventum, præcipue electum et electores, non tantum suspensionis sed etiam anathematis vinculis innodavit. Conventus autem contra archiepiscopum in hoc ad præsentiam domini Papæ Appeal to Rome. constanter appellavit.

Quomodo rex omnem quam potuit adhibuit diligentiam ut electus Valentinus in episcopum Wintoniensem eligeretur.

In illis diebus rex omnem quam potuit, plus et secus quam deceret, adhibuit diligentiam, quamvis prius ^{Vacat^a quia offendiculum usque huc ☩} sæpius jurasset alienigenas amovere, non promovere, ut electus Valentinus, qui tamen vir sanguinum esse dicebatur, in episcopum Wintoniensem promotus eligeretur. Quod constanter monachi, ad quos specialiter ex antiquo jure pertinere dinoscitur electio, inter se renuentes, sicut moris est, regem adierunt, licentiam eligendi postulantes. Rex autem antequam responderet, eos de electione et promotione electi Valentini, quem suum vocavit avunculum, sollicitavit. At monachi dissimulantes inducias super hoc deliberandi simul cum conventu, ad quem pertinebat electio, postularunt. Sed

¹ B. incorrectly repeats *legatus* here.

² The paragraph is in the margin in C.

A.D. 1238. cum rex preces suas talibus indiciis sensit effectu caruisse, divertens ad solitas cavillationes, petitioni monachorum respondit; "Intimatum est mihi, quod " duo archidiaconi episcopatus Wintoniensis electioni " vestræ tenentur interesse; nec¹ eos in præsentī video, " unde petitioni vestræ non est annuendum." Cui monachi responderunt, quod etsi electioni interesse, quod nimis absurdum et justitiæ dissonum esse videtur, debeant, postulationi electionis interesse non debent. Et ita rex, licet diu recalcitraret, justæ postulationi eorum non potuit contradicere. Sed cum postea fida relatione cognovisset, quod idem monachi communiter de Willelmo de Raele, viro utique per omnia laudabili, diligenter tractarent, ut in episcopum eligeretur, et omnes jam in eum consensisse, rex iratus nimis procaciter respondit; "Renuistis electum Valentinum, " dicentes eum virum sanguinum, et W[illelmum] de " Reale, qui multo plures lingua quam alius gladio " trucidavit, elegistis." Et in superbia et abusione juravit se nunquam hoc ullo modo tolerare.² Monachi igitur indignationem regiam pertimescentes, declinarunt ab incepto. Interim rex, possessiones episcopatus et instaurationes demoliendo, crebro in maneriis episcopatus jacuit, agmine stipatus numeroso.

They agree upon William de Raleigh.

Anger of the king.

Quomodo injuste repulso W[illelmo] de Raele rex episcopum Cicestrensem Radulphum cassare procuravit, suum videlicet cancellarium.

He again demands the election of the elect of Valence.

Monachi igitur Wintonienses, videntes moram destitutionis dampnosam, de sibi eligendo pastore diligenter tractaverunt. Quod cum cognovisset rex, illuc ilico acceleravit, et instantius quam deceret vel expediret, in capitulum intrans, conventum comminando [et] promittendo petiit, quatinus electum Valentinum,³ avun-

¹ nec . . . interesse] Om. C.

² tolerare] So C.; toleravit, B.

³ Valentinum] Valentianensem, C.

culum suum, in episcopum eligerent. At illi, caute A.D. 1238. volentes regiam indignationem declinare, impetus indiscretos induciis emollire studuerunt; et nolentes injustis petitionibus annuere, episcopum Cicestresem Radulphum de Neville, regis cancellarium, unanimi consensu sibi in episcopum et pastorem animarum suarum postularunt. Cum autem videret rex, iterum instantiam precum suarum effectu caruisse, justæ postulationi monachorum adversando, multa convicia congegissit¹ in eundem episcopum, dicens eum impetuosum, iracundum, et perversum; vocans omnes fatuos, qui eum in episcopum postularunt. Insuper sigillum suum, quod idem episcopus per universitatem regni receperat custodiendum, rex violenter abstulit, et fratri Galfrido Templario et Johanni de Lexintuna commisit bajulandum; emolumentis tamen ad cancellariam spectantibus episcopo, quasi cancellario, redditis et assignatis. Prosequens autem rex conceptum impetum, misit ad curiam Romanam Simonem² Normannum et Alexandrum sæcularem, legistas conductitios; qui multa data et promissa pecunia, virum justum jure suo privando, et justum judicium subvertendo, prædictam postulationem perperam cassaverunt. ☩

The monks elect Ralph Neville, bishop of Chichester, the chancellor. Anger of the king.

He takes the seal from the bishop.

He sends to Rome, and the election is quashed.

Quomodo Mediolanenses se humiliaverunt domino suo imperatori, volentes vexilla sua in signum humilitatis et subjectionis concremare.

Impertinens.

In illius temporis diebus Mediolanenses, imperialem majestatem formidantes, miserunt ad dominum suum imperatorem, sub omni qua potuerunt instantia postulantes, ut ipse, quem verum dominum et naturalem palam protestati sunt, suam ab eis averteret indignationem, et cessans expugnare eos, quasi suos fideles foveret, et protegeret sub alis suæ magnificæ protec-

The Milanese offer to come to terms with the emperor.

¹ congegissit] So C.; coniecit, B.

² Simon de Cantilupe, afterwards chancellor and archdeacon of Nor-

wich. See the Dunstable Annals, p. 152.

not Simon 'the Norman' Steland. cf. Powicke - Appendix to King Henry III and the Lord Edward.

A.D. 1238. tionis; ipsi autem ex tunc in antea ipsi, quasi imperatori et domino, cum debita servirent reverentia. In cujus obedientiæ testimonio, ut in brachiis suæ dilectionis tutarentur, et pristinæ rebellionis non recordaretur, omnem quam habebant in auro et argento substantiam ipsi liberaliter conferrent; insuper omnia vexilla sua ante pedes imperiales collata, in signum subjectionis et obedientiæ et imperialis victoriæ, concremarent; cæterum eidem in obsequio crucis in Terra Sancta militanti invenirent per annum decem milia armatorum, ad promotionem ecclesiæ et sui honorem, ea conditione ut ipsos cives sine simultate diligeret, et salvus permaneat status civium et civitatis. Sed hæc omnia dominus imperator procaciter refutavit, exigens irrefragabiliter, ut cives communiter cum sua civitate et bonis omnibus se suaque absolute suæ manciparent voluntati. Cujus tyrannidi cives communiter responderunt, quod hoc nullo modo facerent, dicentes, "Timemus tuam edocti experimento feritatem. " Malimus sub clipeis gladio vel lancea mori vel spiculis, quam laqueo, fame, vel incendiis." Ex tunc igitur cœpit imperator favorem multorum amittere, quia factus est tyrannus inexorabilis; et Mediolanenses propter suam humilitatem extolli et roborari meruerunt, juxta illud, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. Cives autem, videntes rem agi pro capite, solito instantius se suamque civitatem armis et fossatis et aliarum civitatum foedere munierunt.

On his demanding their absolute submission, they determine still to hold out.

S. Jac. iv, 6.

Fame in Italy of John, a Dominican.

Impertinens.

Circa¹ eadem tempora, quidam de ordine Prædicatorum, videlicet frater Johannes, vir bene literatus et facundus, et graciosus in officio prædicationis, in Ytalia celeberrimus habebatur, ita ut guerras inter civitates

¹ This paragraph is in the margin in both B. and C.

initas sedaret, et faceret Deus miracula pro eo, et transiret fluvios sicco vestigio, et volantes in alto vultures solo præcepto cogeret descendere. Tandem procurante diabolo, gloria elatus est, et familiaritate carnalium amicorum enervatus, Dei amorem, et hominum honorem, necnon et prælatorum amittere meruit reverentiam.

A.D. 1238
His mira-
cles.

*De illo facinoroso qui regem in thalamo suo
proposuit jugulare.*

Eodem anno accidit regi periculum, omnes audientes nimis reddens attonitos. In crastino enim nativitatis beatæ Mariæ, venit quidam armiger literatus, ut dicitur, ad curiam regis apud [Wodestok,¹ se fingens infatuatum, dicens regi; "Resigna mihi regnum, quod injuste tibi usurpasti, et diu detinuisti." Addidit quoque, quod signum regale gestabat in humero. Quem cum ministri regales arripuissent, volentes eum baculatum a præsentia regis propellere, rex irruentium in eum impetum compescuit, dicens; "Sinite infatuatum ut talem decet desipere; verba enim talium carent pondere veritatis." Media autem nocte, ecce ille idem per fenestram regii thalami introgressus, cultellum portans extractum, lectum regis adiit furibundus; quem cum non invenisset, confusus [est]; sed festinus quæsivit eum per plura thalami diverticula. Erat autem tunc temporis, Domino providente, rex quiescens cum regina. Quædam autem puella reginæ, cum forte vigilaret, psalterium psallebat ad candelam; erat enim sancta et Deo devota, nomine Margareta Biseth. Ista cum videret prædictum furibundum omnia abdita, ut regem jugularet, perscrutari, et voce terribili ubi rex esset² sæpius percontari, attonita nimis cœpit clamitare; ad

Attempt to
assassinate
the king
at Wood-
stock,
9 Sept.

MS. C.
f. 275.

He is saved
by the
watchful-
ness of
Margaret
Biseth.

¹ A leaf (f. 116) has been torn out of MS. B. The text is taken from C. (Cotton. Nero C. v.)

² *esset, sæpius percontari*] sepius esset percunctari, C.

A.D. 1238. cujus clamorem terribilem ministri regales expege-
facti festinanter prosiliunt accurrentes, et ostium, quod
ipse latro repagulo firmiter obseraverat, confringunt,
et ipsum repugnantem arripiunt, vinculis astringunt,
arctant angustiiis. Qui tandem confessus est se missum
illuc, ut regem more Assessinorum occideret, a Willelmo
de Marisco, filio Galfridi de Marisco; alios quoque in
idem facinus asseruit¹ conspirasse. Quo cognito, rex eum,
quasi regiae majestatis [occisorem], membratim laniatum
equis apud Coventre, exemplum terribile et spectaculum
lamentabile præbere [jussit] omnibus audentibus talia
machinari. Primo enim distractus, postea decollatus,
et corpus in tres partes divisum est. Quælibet enim
pars per unam² de majoribus Angliæ civitatem pertracta
est, et postea cruci appensa latronali.

The as-
sassin im-
plicates
William
Marsh and
others.

His execu-
tion at
Coventry.

De vento validissimo.

Violent
wind,
21 Sept. Circa festum sancti Mathæi vehemens ventus in-
horruit adeo dampnosus, quod sine aliis dampnis im-
preciabilibus et irrestaurabilibus plus quam viginti
naves submersit apud Portesmue.

*De reditu Simonis de Monte Forti de partibus trans-
marinis.*

Return of
Simon de
Montfort,
14 Oct. Die vero sancti Calixti, rediit Simon de Monteforti
de partibus transmarinis, quem rex suscepit in osculo
cum magno gaudio, et omnes regales. At ipse festi-
nanter adiit uxorem suam Alienoram, partui proximam,
apud Kenilwrthe commorantem.

¹ asseruit conspirasse] conseruit | ² unam] suam, C.
aspirasse, C.

Quod citati sunt omnes abbates Nigri ordinis Londonias coram legato. A.D. 1238.

Eodem quoque anno, dominus legatus Otho omnes abbates Angliæ Nigri ordinis auctoritate domini Papæ citavit, ut coram eo apparerent Londoniis in octavis Sancti Martini, de statutis, quæ dominus Papa habita deliberatione ordinavit, de ordine monastico reformando tractaturi.

The abbats of the Benedictine order cited to f. 275 b. London by the legate, Nov. 18.

De statutis Nigri ordinis reformandi.

Abbatibus igitur ordinis Nigri congregatis, exorsus est dominus legatus sermonem elegantem, et animans omnes ad patientiam, incepit sic. "In nomine Domini nostri Jesu Christi, Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Cum grande sit opus et arduum, civitatem Dei, quæ est religio, novis et innovatis propugnaculis præmunire contra versuti hostis insidias, qui eam novis et antiquis jugiter nititur machinis debellare, nos Otho, miseratione divina Sancti Nicholai in carcere Tulliano diaconus cardinalis, Apostolicæ sedis legatus, ex injuncto nobis legationis officio, ad juvandum pro viribus tam favorabile opus nos obnoxios reputantes, quædam tum ex sancti Benedicti patris regula, tum ex sacris conciliis et canonicis sanctionibus, tum ex statutis abbatum ordinis ejusdem beati Benedicti colligi fecimus et notari, quæ si servata fuerint, sacræ religioni erunt in subsidium et tutelam.

Speech of the legate as to the reform of the statutes of the Benedictines.

"De admittendis ad religionem.

"In primis igitur duximus statuendum, quod nullus ante vicesimum annum completum ad professionem, et decimum nonum ad probationem in monasterium de cætero admittatur.

Statutes of the Benedictines.

Age of entering the order.

A.D. 1238. " *Completo probationis anno statim faciat professionem novitius.*

Statutes of the Benedictines.

Novices to make their profession after a year of probation.

" Item, qui ad probationem admissus fuerit, professionem incontinenti faciat anno probationis elapso, vel exeat monasterium. Alioquin abbas vel prior, qui aliquem sine professione sustinuerit ultra annum, per præsidentes capituli graviter puniatur, et ille novitius nihilominus profiteri cogatur, et haberi debeat pro professo.

" *Quod nullus conditione vel precio admittatur in monasterium.*

No payment for admission to be required.

" Item, quod ab aliquo, qui velit monasterium ingredi, nihil exigatur omnino; sed pure propter Deum, et sine aliqua pactione, qui admittendi fuerint admittantur. Recipi tamen poterit sine culpa, si quid sine pactione et exactione et taxatione aliqua fuerit gratis oblatum.

" *Ut nullus monachus habeat proprium.*

Monks to have no property of their own.

" Item, quod monachus de cætero aliquid proprium non habeat; et si habeat, sine dilatione suo prælato assignet.

" *Quod nullus habeat peculium.*

Monks not to be farmers of manors.

Item, quod aliquis monachus de cætero ad firmam aliquod manerium possessionemve aliam a prælato suo recipere non præsumat. Alioquin ut propriarius haberi debeat ac puniri.

" *Quod nullus in maneriis vel ecclesiis solus commoretur.*

Monks not to remain alone in manors or churches.

" Item, quod in maneriis monachi non morentur; nec etiam in ecclesiis, nisi plures fuerint, saltem duo.

" *Ut obedientiarii de administrationibus fideliter rationem reddant.* A.D. 1238.
Statutes of the Benedictines.

" Item, quod discreti ac fide digni ad officia deputentur, qui ter saltem in anno prælato suo, præsentibus aliquot de senioribus, reddant fideliter de suis administrationibus et officiis rationem; et tunc quicquid eis superfuerit, sive in pecunia sive in aliis quibuscunque rebus consistat, sine difficultate,¹ qualibet fraude remota, suis prælatis restituant et assignent, poenam proprietariorum contrafacientibus incursum.

" *Quod abbas vel prior similiter rationem reddat.*

" Abbas quoque, vel prior non habens abbatem, saltem semel in anno coram conventu, vel aliquot de senioribus ad hoc a conventu deputatis, reddat de statu monasterii et de administratione sua plenariam rationem. The abbat or prior to give in his account once a year.

" *De sententia in proprietarios publice ferenda.*

" Item statuimus, quod prælati, semel saltem in anno, publice in conventu in omnes proprietarios excommunicationis ferant sententiam; alias eos, si non resipuerint, punientes, maxime per ignominiam sepulturæ. All retaining property to be excommunicated once a year.

" *De silentio ordinate observando.*

" Item statuimus, quod silentium semper in debitis locis, temporibus, et horis statutis, juxta regulam observetur; et signa scire studeant omnes necessaria. Silence to be observed according to the rule.

" *De esu carniū.*

" Ad hæc, cum esus carniū sit monachis Nigri ordinis per regulam beati Benedicti, ac statutum Fitting food to be provided

¹ A later hand inserts *omni*, and expuncts *qualibet*.

A.D. 1238. " nostrum, necnon et abbatum Angliæ præsentium
 Statutes of " eorum generali capitulo interdictus, ut monachis, qui
 the Bene- " consueverunt vesci carnibus per abusum, tollatur
 dictines. " occasio et materia murmurandi, præcipimus abbatibus
 ——— " et prioribus, ut loco illius cibi eis vetiti studeant et
 instead of " procurent monachis juxta facultatem domus cibum
 flesh, ac- " alium competentem ministrare.
 cording to
 the means
 of each
 house.

*" Ut congrua ac sufficientia monachi habeant
 indumenta.*

The monks " Item, quod monachi tam ad dorsum quam lectum,
 to have " secundum regulam et facultatem domus, habeant
 fitting " sufficientia et congrua indumenta, nec camisiis lineis
 apparel. " vel burnetis utantur.

" Ut simul dormiant monachi.

The monks " Item, simul dormiant monachi et lectos habeant
 to sleep in " juxta regulam; nec in eorum dormitorio desit
 common. " lumen.

" De hospitalitate.

Hospitality " Hospitalitatem vero tam a prælatiis quam a sub-
 to be " ditis, secundum regulæ sanctionem et facultatem
 observed. " loci, cum caritate et hilaritate observari statuimus,
 " et mandamus ut semper ad hoc monachus benignus
 " et mansuetus juxta regulam deputetur. Idem quoque
 " circa infirmos fratres statuimus observandum.

" Ut collationi et completorio omnes intersint.

All to be " Item, quod omnes omnibus horis intersint divinis,
 present at " et maxime collationi et completorio; nisi ex honesta
 the ser- " causa aliquis circa hospites occupatus de speciali
 vices. " licentia sui prælati necesse habuerit remanere.

" Ne superflua fuerit equitatura.

" Numerum vero equorum et familiæ prælati stu-
deant in quantum poterunt moderari.

A.D. 1238.
Statutes of
the Bene-
dictines.

The num-
ber of
horses, &c.
to be kept
down.

" Ut juxta regulam scribantur hæc statuta.

" Item statuimus, quod abbates et priores continue
" juxta regulam scribi faciant constitutiones et sanc-
" tiones summorum Pontificum, ad eos et eorum or-
" dines præcipue pertinentes, quæ in compilatione
" domini Gregorii Papæ noni sub infra titulis scriptis
" continentur, videlicet: *De sæcularibus transeuntibus*
" *ad religionem.* Ex¹ parte. Statuimus. Ne religiosi.
" *De statu monachorum.* Monachi. Cum ad monaste-
" rium. In singulis provinciis. Ea quæ pro religionis
" honestate. *De symonia.* Quoniam simoniaca labes.
" *De sententia excommunicationis.* Monachi. Univer-
" sitatis.² Cum illorum absolutio. De monialibus.
" *De fidejussoribus.* Quod quibusdam. *De solutioni-*
" *bus.* Si quorundam.

The con-
stitutions
and sanc-
tions of the
Popes, re-
ferring to
the order,
to be
written
out.

*" Ut hæc omnia sæpius in congregatione repetantur et
sciantur.*

" Item districte præcipimus abbatibus [et] prioribus,
" quod prædictam regulam beati Benedicti et decretales
" et constitutiones suprascriptas scire studeant, et ea
" secum semper habeant; curent etiam diligenter, quod
" ea subditi non ignorent.

The rule
S. Bene-
dict and
the above
decretales;
to be care-
fully stu-
died and
read.

" Item statuimus et districte præcipimus observari,
" quod in conventu quorumlibet monachorum una lec-
" tio diebus singulis de prædicta regula vel præscrip-
" tis sanctionibus et statutis hora competenti legatur,
" et minus intelligentibus exponatur.

¹ These are the first words by
which the Decretals are known,

which are given below from the
Decretalia Gregorii IX.

² *Universitatis*] Universitas, C.

A.D. 1288. " *De sæcularibus transeuntibus ad religionem.*

f. 276. " *Ex parte tua fuit propositum.*—Honorius III. epi- Decretalia
Statutes of " scopo Arethensi.¹ Scitum quod nonnulli sunt qui, Gregorii
the Bene- " licet pluribus annis gestaverint habitum monachalem, IX., lib. iii.
dictines. " professionem tamen monasticam non fecerunt; unde, tit. 31,
— " cum super eo quod habent proprium et alias irregu- cap. 22
Decretal of " lariter vivunt, a te vel ab aliis arguuntur, non eru- (p. 182,
Honorius " bescunt dicere, se ad carentiam proprii, continentiam, ed. Antv.
III. that " ac alias regulares observantias [non] teneri, cum 1648).
novices " habitus non faciat monachum, sed professio regularis.
make their " *Et infra.* Ideo fraternitati tuæ mandamus, quatinus
profession " quoslibet tibi lege diocesana subjectos, qui prædicto
at the end " modo terram duabus viis ingredi non verentur, ut
of a year. " postquam per annum gestaverint habitum monacha-
" lem, regulam secundum formam ordinis profiteantur
" et servent, ecclesiastica censura compellas.

" *Gregorius de eodem.*

Decretal of " Statuimus (Gregorius IX.) novitios in probatione Id. cap. 28,
Gregory " positos, ante susceptum religionis habitum qui dari p. 183.
IX. that " profitentibus consuevit, vel ante professionem emis-
novices " sam, ad priorem statum redire posse libere infra
to their " annum; nisi evidenter appareat, quod tales absolute
former life " mutare vitam voluerint, et in religione perpetua
within the " Domino deservire, cum quilibet valeat ei renunciare,
year of " quod pro se noscitur introductum. Nihilominus
probation. " statuentes, ad omnem ambiguitatem penitus amoven-
" dam, cum in quibusdam locis religiosi novitiorum
" habitus non distinguatur ab habitu professorum,
Their " professionis tempore benedicantur vestes, quæ pro-
dress. " tentibus conceduntur, ut novitiorum [habitus] a pro-
" fessorum habitu discernantur.

¹ *Arethensi*] The decretals give Venetensi, which may be Grado, or Vannes in Brittany. The exact date of this is not known. See Potthast, *Regesta Pont.* (7811), p.

673. One Martin was then bishop of Arezzo. A MS. of the Decretals in the Camb. Univ. Lib. Es. 5.4 gives *Ara*.

" Item de eodem.

Decret.
Gregorii
IX., lib. iii.
tit. 31,
cap. 24.

" Ne religiosi, vagandi habentes occasionem, salutis
" propriæ detrimentum incurrant, et sanguis illorum
" de prælatorum manibus requiratur, statuimus, ut
" præsidentes capitulis celebrandis, secundum statutum¹
" concilii generalis, seu patres, abbates, sive priores,
" fugitivos et ejectos de ordine suo requirant sollicitè
" annuatim. Qui si monasteriis suis recipi possunt
" secundum ordinem regularem, abbates seu priores
" eorum monachos per censuras ecclesiasticas compel-
" lant ad receptionem ipsorum, salva ordinis disciplina.
" Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctori-
" tate nostra provideant, ut apud eadem monasteria
" in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri
" poterit, recludentur. Alioquin in aliis religiosis do-
" mibus ejusdem ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam,
" talibus vitæ necessaria ministrentur. Si vero hujus-
" modi fugitivos vel ejectos inobedientes invenerint,
" excommunicent; et tam diu faciant ab ecclesiarum
" prælatis excommunicatos publice nuntiari, donec ad
" mandatum illorum humiliter revertantur.

A.D. 1238.
Statutes of
the Bened-
dictines.

Decretal
respecting
fugitive
and ejected
monks.

" De statu monachorum.

Id. iii.
tit. 34,
cap. 2
(p. 189),
from the
Lateran
council of
1179, cap.
10.

" Monachi non pretio recipiantur in monasterio, nec
" peculium permittantur habere. Non singuli per villas
" et oppida, per quascunque parochiales ecclesias
" ponantur; sed in majori conventu, aut aliquibus
" fratribus, non soli inter sæculares omnes spiritualium
" hostium conflictum expectent, Salomone dicente; *Væ*
" *soli, quia si ceciderit, et non est qui sollevet ipsum.*
" Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid
" dederit, ad sacros ordines non ascendant. Is vero,
" qui eum receperit, officii suspensione multetur. Qui

Decretal
that monks
are not to
be received
for pay-
ment, nor
to have
property,
nor to live
alone.
Eccles. iv.
10.

¹ This is cap. 12 of the Lateran Council of 1215.

A.D. 1238. " vero peculium habuerit, nisi ab abbate ei fuerit pro
 Statutes of " injuncta administratione permissum, a communione
 the Bene- " removeatur altaris; et qui in extremis cum peculio
 dictines. " inventus fuerit, et digne non poenituerit, nec oblatio
 — " pro eo fiat nec inter fratres accipiat sepulturam;
 " quod de universis religiosis præcipimus observari.
 " Abbas vero qui diligenter ista non caverit, officii
 " sui jacturam se noverit incursum. Prioratus quo-
 " que seu obedientiæ pretii donatione nulli tradantur;
 " alioquin dantes et accipientes a ministerio fiant
 Priors not " alieni. Priores vero, cum in ecclesiis conventualibus
 to be " per electionem capitulorum suorum canonicè fuerint
 changed, " instituti, nisi pro manifesta causa et rationabili, non
 except in " mutentur; videlicet si fuerint dilapidatores, si incon-
 certain " tinenter vixerint, aut tale quid egerint, pro quo
 cases. " amoveri merito videantur; aut si etiam pro neces-
 " sitate majoris officii de consilio fratrum fuerint trans-
 " ferendi.

" *Item de eodem.*

Decretal
 that linen
 shirts be
 not worn.
 No monk
 to have
 any pro-
 perty.

" *Cum ad monasterium Sublacense. Et infra.*—Decret.
 " Firmiter inhibemus, ne quis de cætero monachorum Gregorii
 " lineis camisiis utatur. *Et infra.*—Prohibemus quoque ix., iii. tit.
 " districte, in virtute obedientiæ, sub obtestatione 84, cap. 6
 " divini judicii, ne quis monachorum proprium aliquo (p. 190).
 " modo possideat; et si aliquis aliquid habet proprium, (Innocent
 " incontinenti resignet. Si vero posthac proprietatem III.)
 " aliquam fuerit deprehensus habere, regulari admoni-
 " tione præmissa, de monasterio expellatur; nec reci-
 " piatur ulterius, nisi poeniteat secundum monasticam
 " disciplinam. Quod si proprietas apud quemquam in-
 " venta fuerit in morte, ipsa cum eo in sterquilineo
 " subterretur; secundum quod beatus Gregorius dicit
 " in Dialogo¹ se fecisse. Unde si quicquam alicui fuerit
 " specialiter destinatum, non præsumat illud accipere,

¹ S. Gregor. Dialog. iv. cap. 55 (Migne's Patrologia, lxxvii. col. 420).

" sed abbati vel priori vel celerario assignetur. In A.D. 1238.
 " oratorio vero et refectorio et dormitorio continuum Statutes of
 " semper silentium observetur; in clauistro quoque horis the Bene-
 " certis et locis, secundum antiquam] ¹ consuetudinem dictines.
 " monasterii laudabiliter observetur. In refectorio f. 117.
 " autem² nullus omnino carne vescatur, nec in quibus- No flesh to
 " dam solempnitatibus, sicut aliquando consuevit con- be eaten.
 " ventus, exeat cum abbate, paucis ibi relictis, ut
 " extra refectorium edant carnes; cum in illis diebus
 " præcipue regularis disciplina sit studiosius obser-
 " vanda; sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio,
 " esum carnum credant sibi licere; quanquam ex
 " indulgentia possit abbas interdum aliquos fratrum,
 " nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit,
 " advocare, ipsosque in camera sua melius et plenius
 " exhibere. Porro, debiles et infirmi, qui minutione Regula-
 " indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, tions as to
 " sed omnes in infirmitorio quæ necessaria fuerint sibi, the food o
 " tam in carnibus quam in aliis, recipiant competentem. the sick
 " Quod si quis eorum debilis fuerit aut etiam delicatus, and infirm.
 " si non possit communibus cibis esse contentus, sic
 " ei provideatur sine scandalo aliorum, ut si abbas
 " vel prior voluerit in refectorio misericordiam facere
 " specialem, cibum aliquem competentem, non ante
 " illum, sed ante se faciat asportari, de quo ille sibi
 " faciat pitanciam pro naturæ sustentatione. Tales Who are
 " autem ad agenda officia monasterii deputentur, qui to be ap-
 " fideles sint et discreti; nec alicui committatur aliqua pointed to
 " obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi the offices.
 " vita locetur; sed cum oportuerit amoveri, sine con-
 " traditione qualibet removeatur. Prior autem præ The prior.
 " cæteris post abbatem potens sit opere et sermone,
 " ut exemplo vitæ verboque doctrinæ fratres suos et
 " instruere possit in bono, a malo etiam revocare,
 " zelum religionis habens secundum scientiam, ut

¹ Here the lost leaf of B. ended. | ² autem] vero, C.

A.D. 1238. " delinquentes corripiat et castiget, obedientes foveat
 Statutes of " et confortet. Abbas vero, cui omnes in omnibus
 the Bened- " obediant, quanto frequentius poterit, sit cum fratri-
 dictines. " bus in conventu, vigilem curam et diligentem solli-
 The abbat. " citudinem gerens de fratribus omnibus, ut de officio
 " sibi commissio dignam Deo possit reddere rationem.
 " Quod si prævaricator ordinis fuerit aut contemptor,
 " seu negligens aut remissus, pro certo se noverit non
 " solum ab officio deponendum, sed etiam alio modo
 " secundum regulam castigandum; cum offensa non
 " solum propria, verum etiam aliena de suis manibus
 The abbat " requiratur. Non existimet abbas, quod super habenda
 not to " proprietate possit cum aliquo monacho dispensare;
 allow any " quia abdicatio proprietatis, sicut et custodia castitatis,
 monk to " adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam
 hold " nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.
 property.

" Item de eodem.

Regula- " In singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in Decret.
 tions for " triennium, salvo jure diocesanorum pontificum, com- Gregorii
 the com- " mune capitulum abbatum atque priorum abbates ix., lii. tit.
 mon chap- " proprios non habentium, qui non consueverunt tale 35, cap. 7
 ter to be " capitulum celebrare; ad quod¹ universi convenient, (p. 191),
 held tri- " præpeditioem canonicam non habentes, apud unum de from the
 ennially. " monasteriis ad hoc aptum; hoc adhibito moderamine, Lateran
 " Council of
 " 1215, cap.
 " 12.
 " ut nullus eorum plusquam sex vectiones et octo per-
 " sonas adducat. Advocent autem hujusmodi novitatis
 " primordiis duos Cisterciensis ordinis vicinos abbates,
 " ad præstandum sibi consilium vel auxilium oportu-
 " num, cum sint in hujusmodi capitulis ex longa con-
 " suetudine plenius informati, qui² absque contradictione
 " duos sibi de ipsis associant, quos viderint expedire.
 " Ac ipsi quatuor præsent capitulo universo; ita quod
 " ex [hoc] nullus sibi auctoritatem prælationis assumat.

¹ quod] So C.; quos, B.

| ² qui] quod, B.

" Unde cum expedierit, provida possit deliberatione A.D. 1238.
 " mutari. Hujusmodi vero capitulum aliquot diebus Statutes of
 " continue juxta morem Cisterciensis ordinis celebretur. the Bene-
 " In quo diligens habeatur [tractatus] de reformatione dictines.
 " ordinis et observantia regulari; et quod statutum
 " fuerit illis quatuor approbantibus, inviolabiliter ob-
 " servetur, omni excusatione, contradictione, et appel-
 " latione remotis, proviso nihilominus, ubi sequenti
 " termino debeat capitulum celebrari. Et qui conve-
 " nerint, vitam ducant communem, et faciant propor-
 " tionaliter simul omnes communes expensas, ita quod
 " si omnes non poterint in eisdem, saltem plures simul
 " in diversis domibus commorentur. Ordinentur etiam
 " in eodem capitulo religiosæ ac circumspectæ personæ,
 " quæ singulas abbatias ejusdem regni sive provincie,
 " non solum monachorum sed etiam monialium, secun-
 " dum [formam] sibi præfixam vice nostra studeant
 " [visitare], corrigentes et reformantes quæ correctionis
 " et reformationis officio viderint indigere. Ita quidem,
 " quod si rectorem loci cognoverint ab administratione
 " penitus amovendum, denuntient episcopo proprio, ut
 " illum amovere procuret. Quod si non fecerit, visita-
 " tores hæc referant ad apostolicæ sedis examen. Hoc
 " ipsum regulares Canonicos, secundum ordines suos,
 " volumus et præcipimus observare. Si vero in hac
 " novitate quicquam difficultatis emergerit, quod per
 " prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ
 " sedis judicium absque scandalo referatur; cæteris
 " irrefragabiliter observatis, quæ concordati fuerint deli-
 " beratione provisa. Porro, diocesani episcopi¹ monas-
 " teria sibi subjecta ita studeant reformare, ut cum ad
 " ea prædicti visitatores accesserint, plus in illis inve-
 " niant, quod commendatione, quam quod correctione [sit
 " dignum]; attentissime præcaventes, ne per eos dicta
 " monasteria indebitis oneribus prægraventur. Quia

¹ *episcopi*] Om. C.

A.D. 1238. " sic volumus superiorum jura servari, ut inferiores
 Statutes of " nolimus injurias sustinere. Ad hæc, districte præ-
 the Bene- " cipimus tam diocesanis episcopis, quam personis quæ
 dictines. " præerunt capitulis celebrandis, ut per censuram eccle-
 " siasticam appellatione remota compescant advocatos,
 " patronos, indiocesanos¹ rectores, consules, magnates et
 " milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsumant
 " offendere, in personis aut rebus. Et si forsân offen-
 " derint, eos ad satisfactionem compellere non omittant,
 " ut liberius et quietius Deo valeant famulari.

Item de eodem.

Duties of
 the
 visitors.

" *Ea quæ pro religionis honestate. Et infra.*—Porro, Decret.
 " cum visitatores secundum statutum generalis concilii Gregorii
 " ordinati a generali abbatum capitulo processerint ix., iii. tit.
 " ad visitationis officium exequendum, de statu mona- 35, cap. 8,
 " chorum et observantiis regularibus diligenter inqui- p. 191 (Ho-
 " rant, et tam in spiritualibus quam in temporalibus norius III.,
 " corrigant et reformant quæ viderint corrigenda. Ita Potthast.
 " tamen, quod monachos delinquentes per abbatem loci 7817).
 " corrigi faciant, eisque injungi poenitentiam salutarem,
 " juxta beati Benedicti regulam et Apostolica instituta,
 " non secundum normam pravæ consuetudinis, quæ
 " quasi pro legibus in quibusdam ecclesiis inolevit.
 " Ipsi visitatores monachos, quos contumaces invenerint
 " et rebelles, juxta modum culpæ vice nostra regulari
 " censura percellant, absque personarum delectu, non
 " parcendo rebellibus ob suam pertinaciam vel potentiam
 " amicorum, quin ovem morbidam eiciant ab ovili, ne
 " inficiat sanas oves. Si vero abbates in corrigendis
 " juxta visitorum mandatum et regularia statuta in
 " seipsis sive monachis inventi fuerint negligentes,
 " proclamantur et corripiantur et ita puniantur publice
 " in capitulo generali, quod poena illorum aliis sit in

¹ indiocesanos] vicedominos in the Decretalia.

“ exemplum. Quod si abbas non exemptus fuerit a A.D. 1238.
 “ visitoribus nimis negligens et remissus inven- Statutes of
 “ tus, ejusdem loci diocesano denuntient sine mora, ut the Bene-
 “ per illum detur ei fidelis et providus coadjutor, usque dictines.
 “ ad capitulum generale. Si autem dilapidator fuerit,
 “ vel aliter merito amovendus, per diocesanum, post-
 “ quam hoc sibi a visitoribus denuntiatur fuerit,
 “ amoveatur absque judiciorum strepitu a regimine
 “ abbatiæ, ac monasterio¹ provideatur interim adminis-
 “ trator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec f. 117 b.
 “ ipsi monasterio fuerit de abbate provisum. Quod si
 “ forsitan episcopus hæc adimplere noluerit vel neglex-
 “ erit, visitatores vel præsidentes capitulo generali
 “ defectum episcopi Apostolicæ sedi non differant in-
 “ timare.

“ Hæc eadem etiam circa exemptos abbates fieri Case of
 “ præcipimus per visitatores vel præsidentes capitulo exempt
 “ generali, depositione ipsorum sedi Apostolicæ reser- abbats.
 “ vata, ita ut abbate, qui amovendus videbitur, in-
 “ terim per visitatores vel in capitulo præsidentes ab
 “ administratione suspenso, administrator idoneus
 “ monasterio deputetur. Illorum autem excessus et
 “ alia, quæ visa fuerint intimanda capitulo, præsidentes
 “ nobis denuntient per fideles nuntios et prudentes,
 “ quibus de communi contributione juxta cujuslibet
 “ facultatem sufficienter expensæ ministrentur. Se-
 “ quentes autem visitatores perquirant priorum visita- Negligen-
 “ torum vestigia diligenter, et eorum negligentias et cies of the
 “ excessus referant sequenti capitulo generali, ut juxta visitors.
 “ culpam publice debitam poenam portent. Idem etiam
 “ abbatibus præsidentibus generali capitulo præcipi-
 “ mus observari.

“ Præcipimus quoque, ut in monasterio nullo reci- Secular
 “ piant ad præbendas abbates et monachi clericos sæ- clerks not
 “ culares. Nec hi, qui jam recepti sunt, locum vel to receive
 “ præbendas.

¹ monasterio] monasterii, C.

A.D. 1238. " vocem in capitulo, dormitorio, vel refectorio, seu
 Statutes of " clauistro, sibi contendant vendicare, seu monachorum
 the Bene- " coetibus importune se miscere præsumant, sed bene-
 dictines. " ficiis sibi concessis contenti conversentur honestate,
 ——— " oportuna obsequia in monasteriis fideliter impen-
 Duties of " dentes, nihilque ultra in spiritualibus aut tempora-
 those who " libus in ipsis monasteriis exigant vel usurpent. Si
 already " qui vero talium a visitatoribus inventi fuerint cri-
 have them. " minosi, per diocesanum exinde in non exemptis
 " monasteriis, et per visitatores vel præsidentes capi-
 " tulo generali in exemptis beneficiis priventur eisdem.
 All this to " Hæc autem omnia etiam in monasteriis quæ non
 apply to " habent abbates proprios, sed priores, necnon in mo-
 priories " nasteriis monialium, quoad articulos abbatissis et
 and nun- " monialibus congruentes, præcipimus observari.
 neries.

" De simonia.

Abbesses, " Quoniam symoniaca labes plerasque moniales in- Decret.
 who re- " fecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant sorores, Gregorii
 ceive " paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium ix., v. tit.
 money for " palliare, ne id de cætero fiat penitus inhibemus; sta- 3, cap. 40
 the recep- " tuentes, ut quæcunque de cætero talem commiserint (p. 246),
 tion of " pravitatem, tam recipiens quam recepta, sive sit sub- (from the
 sisters, as " dita, sive prælata, sine spe restitutionis de suo Lateran
 well as the " monasterio expellatur, in locum arctioris regulæ ad Council of
 sisters who " agendam poenitentiam retrudenda. De his autem, 1215, esp.
 pay, to be " quæ ante hoc sinodale statutum taliter sunt receptæ, 64).
 expelled " ita duximus providendum, ut remotæ de monasteriis,
 from their " quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis ejusdem
 monas- " ordinis collocentur. Quæ si forte, propter nimiam
 teries. " multitudinem, alibi nequiverint commodè collocari,
 " ne dampnabiliter in sæculo evagentur, recipiantur
 " in eisdem monasteriis dispensative, de novo mutatis
 " prioribus locis, et inferioribus assignatis. Hoc etiam
 " circa monachos, vel alios regulares, decernimus ob-
 " servandum. Verum, ne per simplicitatem vel igno-

" rantiam se valeant excusare, præcipimus ut dioce- A.D. 1238.
 " sani episcopi singulis annis hoc faciant per suas Statutes of
 " dioceses publicari. the Bene-
 dictines.

" De sententia excommunicationis.

Decret.
 Gregorii
 IX., v. tit.
 39, cap. 2
 (p. 284),
 (Alexan-
 der III.)

" Monachi vero et canonici regulares, quocunque Monks and
 " modo se in clauastro percusserint, non sunt ad sedem canons,
 " Apostolicam mittendi, sed secundum providentiam sui who have
 " abbatis disciplinæ subdantur. Et si discretio abbatis struck
 " non sufficit ad eorum correctionem, providentia dio- others, to
 " cesani est adhibenda. be pun-
 abbats.

" Item de eodem.

Id. cap. 24
 (p. 286),
 (Clement
 III.)

" Universitatis vestræ consultationem accepimus, quod Laymen
 " requiritis, utrum laicus incidat in excommunicationis who lay
 " edictum, qui, ad jussionem in cujus servitio com- hands on
 " moratur, in clericum, monachum, aut conversum clerks, &c.
 " temerarias manus præsumit inicere, maxime si causa to be ex-
 " non subest propter quod debeat verberari. Nobis communi-
 " autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinæ cated.
 " hoc faciat, abbas in propria persona, vel si neces-
 " sitas urget, per clericum¹ vel monachum, fieri jubeat;
 " tam qui tales verberari præcipit quam illi qui ver-
 " berant, etiam si causa subest, excommunicationis
 " sententiam, donec ad sedem Apostolicam veniant,
 " nequaquam evadunt.

" De eodem.

Id. cap. 32
 (p. 288),
 (Innocent
 III.)

" Cum illorum absolutio, qui pro violenta manuum Case of
 " injectione in clericos labem² excommunicationis in- persons
 " currunt, quibusdam casibus a prædecessoribus nostris who have
 " exceptis, sedi Apostolicæ reservetur, nonnulli eccle- been or-
 while ex-

¹ per clericum] periculum, B., | ² labem] lebem, B.
 partially altered between the lines. |

A.D. 1238. " siasticam sententiam negligentes, positi in excommu-
 Statutes of " nicatione, ecclesiasticos ordines accipere non formi-
 the Bene- " dant.¹ Quod autem de his fieri debeat, Apostolicum
 dictines. " sæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus
 — " distinguendum; quod tales vel sciunt excommuni-
 communi- " cationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum,
 cate for " pro [quo]² in latæ sententiæ canonem inciderunt, vel
 laying vio- " factum quidem scientes, juris ignari, nesciunt exinde
 lent hands " se teneri. Primos, si fuerint sæculares, a susceptis
 on clerks. " ordinibus censemus in perpetuum deponendos. In
 " reliquis casibus, tam archiepiscopi quam episcopi,
 " absque mandato sedis Apostolicæ speciali, dispensandi
 " facultatem se noverint³ non habere. Quibus est etiam
 " talium absolutio interdicta, et majora intelligantur
 " illis prohibita quibus vetita sunt minora. Poterunt
 " tamen hujusmodi Romani pontificis auribus intimari,
 " ut ab eo secundum rigorem vel æquitatem respon-
 " sum prodeat,⁴ prout discretio sua viderit faciendum.
 " Quod si claustrales hujusmodi fuerint, licet ab Alex-
 " andro Papa fuerit constitutum, quod monachi et
 " canonici regulares, quocunque modo se in claustro
 " percusserint, non sunt ad sedem Apostolicam mittendi,
 " sed secundum providentiam sui abbatis disciplinæ
 " subdantur, et si abbatis discretio ad eorum cor-
 " rectionem non sufficit, providentia est diocesani epi-
 " scopi adhibenda, et alibi dicat, quod de sæculo
 " fugientes, qui religionis habitum in monasterio re-
 " ceperint, et inter cætera postmodum confitentur se
 " tale commisisse delictum, per quod ipso actu ex-
 " communicationis sententiam incurrerunt, sine licentia
 " Romani pontificis abbas non potest nec debet eos
 " absolvere, quamvis præsumptionem delinquentium de-
 " bita possit animadversione punire. Nos in religionis

¹ *formidant*] formident, B.

² *quo*] From the Decretals; a later hand has interlined *ut*. C. has *prout*.

³ *noverint*] noverit, B.

⁴ *prodeat*] provideat, B.

" favorem, et ut evagandi subtrahatur materia, majorem A.D. 1238.
 " eis gratiam exhibere volentes, eorum praelatis, qui Statutes
 " etiam talibus absolutionis beneficium impertiri valeant, of the
 " indulgemus, nisi excessus eorum difficilis extiterit et Benedic-
 " enormis, utpote si ¹ ad mutilationem, ² membrorum
 " vel effusionem sanguinis [est] processum, ³ aut in epi-
 " scopum vel abbatem violenta manu[s] injecta, cum ex-
 " cessus tales et similes nequeant sine scandalo præteriri.
 " Si vero aliquis claustralis in religiosam personam
 " alterius claustris manus injecerit violentas, per abba-
 " tem [proprium] et ejus qui passus est injuriam absol-
 " vatur. Quod si clericum percusserit sæcularem, non
 " nisi per Apostolicam sedem, ut scandalum evitetur,
 " absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos
 " ad ordines præmoveri contingat, juxta præmissam
 " distinctionem, qui scienter in contemptum ecclesias-
 " ticæ disciplinæ se fecerunt ordinari, ab executione
 " suscepti ordinis et officii decernimus manere suspensos.
 " Circa reliquos vero, facti memoriam vel juris peritiam
 " non habentes, monasteriorum utilitate pensata, post
 " injunctam regularem poenitentiam et peractam, ab-
 " bates eorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit et f. 113.
 " notabile factum, aut is qui fecit adultus fuerit et
 " discretus, ut violenter contra oblivionem vel ignoran-
 " tiam præsumatur. Præcipimus autem abbatibus, ut
 " formam istam diligenter observent, ne privilegium
 " mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potes-
 " tate.

" Item de eodem.

Decret.
 Gregorii
 IX., v. tit.
 39, cap. 33
 (p. 288.)

" De monialibus tua a nobis fraternitas requisivit, Nuns lay-
 " per quem eis sit absolutionis beneficium impenden- ing violent
 " dum, si vel in se invicem, vel conversos vel con- hands on
 " others to
 " be absol-

¹ si ad] sciāt, B.

² B. repeats *mutilationem*, (not C.)

³ *processum* [aut] præsumāt, i.e.,
 præsumant, B.

A.D. 1238. "versas suas aut etiam clericos manus injecerint
 Statutes of the Bene- "temere violentas. Super hæc consultationi tuæ re-
 dictines. "spondemus, ut per episcopum, in cujus diocesi mon-
 ved by the "asteria fuerint, absolvantur. *Innocentius tertius in*
 bishop of "concilio generali.
 their
 diocese.

De fidejussoribus.

Monks "Quod quibusdam religiosis a sede Apostolica est Decret.
 not to be "prohibitum, volumus et mandamus ad universos ex- Gregorii
 sureties, nor "tendi. Ne quis videlicet religiosus absque majoris IX., iii. tit.
 to borrow "partis capituli et abbatis sui licentia pro aliquo fide- 23, cap. 4
 money. "jubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat ultra (p. 167),
 "summam communi providentia constitutam. Alio- from the
 "quin non teneatur conventus pro his aliquatenus Lateran
 "respondere, nisi forte in utilitatem domus ipsius Council of
 "manifeste constiterit redundasse. Et qui contra istud 1215, cap.
 "statutum aliquo modo venire præsumpserit, graviori 59.
 "disciplinæ subdatur.

De solutionibus.

Churches "Si quorundam. Et infra, etc. Firmiter inhibemus, Id. tit. 23,
 not to be "ne quis præsumat ecclesiam sibi commissam pro cap. 2
 burdened "alienis gravare debitis, aut literas alicui aut sigilla (p. 167).
 with the "concedere, quibus possent ecclesiæ gravari; decer-
 debts of "nentes, si secus fuerit attemptatum, ad ¹ solutionem
 others. "talium debitorum ecclesias non teneri. Si quis autem
 "contra præmissa de cætero venire præsumpserit, ab
 "administratione spiritualium ² se noverit suspensum."

Expliciunt statuta. Excipiuntur.

The "His igitur perlectis, abbates et priores congregati,
 statutes "audientes quod sancta religio per hæc non modicum
 accepted

¹ ad] ab, B.

² The Decretalia insert *et temporalium*.

reformata felix susciperet incrementum, verbum quasi A.D. 1238.
 hostiam cœlitus missam cum omni alacritate suscep- by the
 runt, facientes hæc in suis capitulis publicari, trans- assembled
 gressores disciplina regulari percellendo. Fecerunt abbats and
 autem quamplures hæc in martirologio autentice scribi, priors.
 ut sæpius in capitulo recitata, sicut solet regula beati
 Benedicti, audientium cordibus inhærerent.

De arctatione Valentie civitatis.

Eodemque¹ anno, rex Christianissimus, magnificus Siege of
 et in armis strenuissimus, dominus rex Arragonum, by James
 cum suis amicis adeo urbem magnam Valentiam guerra I., king of
 cruentissima aggravavit; ut undique arctata ad supre- Arragon.
 mas conditiones est compulsa.

*De dedicatione nobilium ecclesiarum in diocesi
 Lincolnensi.*

Circa idem tempus dedicatæ sunt nobiles ecclesiæ Dedication
 conventuales, in diocesi Lincolnensi, in Marisco, vide- of con-
 licet Rameseie, Burgi, et Sautereie, a venerabili epi- ventual
 scopo Lincolnensi Roberto. Ecclesia Rameseie, decimo churches
 kalendas Octobris, die scilicet sancti Mauricii sociorum- by bishop
 que ejus; ecclesia de Burgo, quarto kalendas Octobris; Gross-
 ecclesia de Sautereie, eadem septimana; et multæ aliæ teste,
 ecclesiæ per totam Angliam, secundum constitutionem Ramsey,
 Londoniis² per legatum Ottonem celebratam. Peter-
 borough,
 Sawtry.

*Baldewinus hæres sive imperator Constantinopolitanus
 repatriat.*

Eisdem temporibus profectus est in partes Græciæ Return of
 ad expugnandum sibi et ecclesiæ Romanæ rebelles Baldwin
 imperator Constantinopolitanus Baldewinus, in manu Greece.

¹ *Eodemque*] Eodem quoque, C.

² *Londoniis*] Londoniensis concilii, C.

A.D. 1238. robusta et militia non minima, quantam et qualem omnes ejus amici et consanguinei potuerunt administrare. Qui etiam, ut thesaurum accumularet et adaugeret, reliquias carissimas et certissimas vendidit regi Francorum, necnon et quædam sibi carissima impignoravit. Erat namque a Francorum nobilibus ducens, ut¹ prædictum est, originem. Cui etiam Papa, in odium et gravamen æmuli sui imperatoris Romanorum F[r]e[de]rici, modis omnibus, quibus scivit et potuit, manum extendit auxiliatricem.

He sells many
relics to
the king of
France.

*Natus est Simoni de Monteforti filius primogenitus
ex uxore sua sorore domini regis.*

Birth of
[Henry]
de Mont-
fort, 28
Nov.

Anno quoque eodem, scilicet in Adventu Domini, dum ad domini regis mandatum vocatus Londonias properaret episcopus Cestrensis A[lexander], Symoni de Monteforti filius primogenitus, quem suscepit ex gremio uxoris suæ Alienoræ, natus est apud Kenilwurthe, ad² regni robur et solatium; timebatur enim ne regina sterilis esset. Et ut sic magis sibi gratiam dicti regis compararet, moram ibi faciens aliquantulam, eundem filium baptizavit. Eademque die accubuit ibidem graviter infirmatus, morbo gravissimo, usque ad vitæ consummationem. Obiit³ A[lexander] episcopus Cestrensis in die Sancti Stephani.

He is bap-
tized by
the bishop
of Chester,
who dies
on Dec. 26.

*De ausu temerario Antiocheni et Constantinopolitani
contra dominum Papam.*

Albert,
b. shop of
Antioch,
and Ger-

Anno quoque sub eodem, ad tantam⁴ ausus est proterviam impetu temerario prorumpere Antiochenus, consentiente Germano Constantinopolitano archiepi-

¹ See above, p. 480.

² *ad . . esset*] Introduced in the margin.

³ *Obiit . . Stephani*] This is in

rubrick in the margin. It is not in C. An inverted mitre and pastoral staff are also drawn.

⁴ *tantam*] tantum, B.

scopo, Græcorum advocato, et vices agens antipapæ, A.D. 1238. quod dominum Papam cum tota sua Romana ecclesia manus, archbishop et curia inani auctoritate excommunicavit. Et blasphemando se suamque ecclesiam solenniter prædicando of Constantinople, excommunicate the Pope, and declare the superiority of Antioch to Rome. tempore et dignitate domino Papæ et Romanæ ecclesiæ præposuit, et esse et fuisse Romana ecclesia excellentiorem, eo quod beatus Petrus Apostolus primo ecclesiam Antiochenam cum summo honore rexerat per septennium, ibidem cum summa qua decuit receptus reverentia et incathedratus; Romæ vero injuriis et convitiis lacessitus, tandemque sub Nerone passus, cum co-apostolo suo Paulo, speciali Græcorum doctore, diræ mortis supplicium consummavit. Unde carior et amabilior eidem esse tenetur civitas et regio cum civibus et incolis, quæ eidem Petro honorem et reverentiam contulerunt, quam quæ dedecus et tormenta. Potestatemque ligandi et solvendi liberaliter ecclesiæ Græcorum contulisse, quam Romanæ, quam simoniæ et usuræ, avaritiæ et aliorum facinorum maculis constat jam sordere. Hac et aliis rationibus superficialibus suas in propriam perniciem cicatrices dictus antipapa palliavit, et excusationes in peccatis excusavit. Sed columpna ecclesiæ dominus Papa, verus Petri successor, etsi non plene imitator, non movebatur, vindictam reservans in tempore retributionis.

De rivi insolitis et innaturalibus.

Eodem quoque anno, rivi insoliti et innaturales plurimis agris, stratis, et locis aridis et inaquosis, impetuose proruperunt; et in rapidos torrentes ac repentinos excreverunt, ita ut pisces educarent. Aeris quoque intemperies et squalor innaturalis morbos diversos generavit, ut aeris inclementia pesti congrueret sæculari, et tam populares et agricolæ, quam milites et magnates,¹ necnon et prælati, sentirent flagellum Domini generale.

¹ *magnates*] magnati, B.

A.D. 1238. *De quodam Prædicatore qui Robertus Bugre dicebatur.*

Severities
of Robert
Bugre
against
hereticks
in France
and
Flanders.

Currentibus autem eorundem dierum curriculis, quidam de ordine Prædicatorum, nomine Robertus, cognomento Bugre, vir quidem competenter literatus et in officio prædicationis efficax et expeditus, in regno Francorum multos comperit hæretica pravitate maculatos, præcipue tamen in Flandria, ubi de more solebant incolæ usurarum vitio plus cæteris nationibus diffamari. Quos omnes in fide diligenter examinatos, et vacillantes vel exorbitantes, adjutus¹ brachio sæculari, et domino rege Francorum impendente subsidium, fecit idem Robertus incendiis incinerari. Ipsos autem nomine vulgari Bugaros appellavit, sive essent Paterini, sive Joviniani, vel Albigenses, vel aliis hæresibus maculati. Ipsemet enim R[obertus] memoratus, antequam habitum religionis suscepisset, Bugarus extiterat; quapropter omnes eorum complices noverat, et factus est eorum accusator, malleus, et inimicus familiaris. Tandem abutens potestate sibi concessa, et fines modestiæ transgrediens et justitiæ, elatus, potens, et formidabilis, bonos cum malis confundens involvit, et insontes et simplices punivit. Auctoritate igitur Papali jussus est præcise, ne amplius in illo officio fulminando desæviret. Qui postea, manifestius clarescentibus culpis suis, quas melius æstimo reticere quam explicare, adjudicatus est perpetuo carceri mancipari.

He abuses
his powers
and is con-
demned to
perpetual
imprison-
ment.

De fama imperatoris F[ratherici] nimis obfuscata.

Blas-
phemies
imputed to
Frederick
II.

Ejusdemque temporis curriculo, fama imperatoris F[ratherici] admodum est obfuscata. Imponebatur enim ei, quod vacillans in fide catholica dixerit² verba, ex quibus elici potuit non tantum fidei imbecillitas,

¹ See above, p. 361.

² *adjutus*] *adjutos*, B.

² *dixerit*] *dixit*, C.

quin immo hæresis et blasphemix enormitas ex- A.D. 1238.
cranda. Fertur enim eum dixisse, licet non sit recita-
bile, tres præstigiatores sibi callide et versute, ut
dominarentur in mundo, totius populi sibi contempo-
ranei universitatem seduxisse, videlicet Moysen, Jesum,
et Machometum; et de eucharistia¹ quædam delira-
menta protulisse. Absit, absit, aliquem virum discre-
tum in tam furibundam blasphemiam os et linguam
reserasse. Dictum etiam fuit ab æmulis suis, ipsum
F[rethericum] imperatorem plus consensisse in legem
Machometi, quam Jesu Christi; et quasdam meretri-
culas Sarracenas sibi fecisse concubinas. Surrepsitque
murmur in populum, quod avertat Dominus a tanto
principe, Sarracenis a multo tempore ipsum fuisse
confederatum et amicum fuisse plus quam Christiano-
rum; et id indiciis multis probare conabantur ipsius
æmuli, qui famam suam conabantur obfuscare. Si
peccabant, vel non, novit Ipse Qui nihil ignorat.

De fama sancti Roberti Heremite de Knareburc.

Eodemque anno claruit fama sancti Roberti here-
mitæ apud Knareburc, cujus tumba oleum medicinale
fertur abundanter emisisse.

Fame of
S. Robert
of Knare-
burgh.

Conclusio.

Transiit igitur annus ille nubilus et pluviosus in
sui principio, scilicet donec vernale tempus pertransi-
erat, unde spes tota frugum periit seminatorum; aridus
vero et æstuans supra modum et morem, duobus et
amplius mensibus æstivis. Instante vero tempore
autumnali, pluvialis et humidus, unde fruges inæsti-
mabiliter reparatæ novis succrescentibus sunt restau-
ratæ; et facta est ubertas magna cerealis. In fine

Weather
and sick-
nesses of
the year.

¹ *eucharistia*] *eucharissima*, B.; *eukaristia*, C.

A.D. 1238. autem autumpni metere qui tardayerant, facti frugum inopes eguerunt. Inundaverant enim tot pluviarum infusiones, quod tam stipula quam granum computruit; et autumpnus innaturalis diversa morborum pericula generavit, qui siccus et frigidus naturaliter fuisse tenebatur. Hinc contigit quod ingruente discrasia, non se meminit aliquis tot vidisse antea in uno anno quartenarios.

Kalendar
notes for
the year
[1239.]

Good Fri-
day fell
on Lady
Day.

Notandum quoque, quod eodem anno,¹ litera Dominicali existente B., fuit dies Parasceues, scilicet dies Veneris quæ vocatur autonomasice Sancta, proxima ante diem Paschæ, dies Annunciationis Dominicæ et ejusdem Passionis; et tertia dies sequens, verum Pascha, id est, dies resurrectionis Dominicæ. Quia sexto kalendas Aprilis² resurrexit Dominus, et tertia³ die præcedenti passus est, scilicet octavo kalendas Aprilis.² Et sic omnia hoc ipso anno suis temporibus congruebant.

De quadam discordia mota inter dominum regem et comitem Marescallum Gilebertum.

Henry III.
keeps
Christmas
at Win-
chester.

Non mul-
tum ne-
cesse.⁵

Anno gratiæ MCCXXXIX., qui est annus regni domini regis Henrici tertii vigesimus tertius, tenuit idem dominus rex ad Natale Domini curiam suam apud⁴ Wintoniam, multis honoribus, ut decuit, redundantem. Ecclesia enim Wintoniensis adhuc tunc eidem in omnibus illis expensis convivalibus sufficienter, immo abundanter, necessaria ministravit; nec ipse respuit. In quo facto, si severum haberet correptorem et fidelem ac potentem correctorem, meruit vehementer reprehendi. Et nisi, quæ peccata solent extinguere,

¹ This refers to the next year 1239. Madden, Hist. Angl. ii. p. 416, n. 8.

² Aprilis] Maii, B., in error.

³ tertia] quarta, B.

⁴ apud Wintoniam] Introduced in the margin.

⁵ This remark applies to the next paragraph as well.

ipsius elemosinæ, quas liberaliter ac largiter non de- A.D. 1239.
sinit erogare, talia delicta non redimerent, periculum
ingens, irato Deo sibi et regno graviter suscitando,
generasset. Cum igitur die Natalis Domini divina
obsequia solempniter ac magnifice, ut decuit, consum-
marentur, ne mundi gaudia proveniant impermixta,
quidam casus inopinatus festivalem lætitiā pertur- f. 119.
bavit.

Cum enim in palatio suo regio dominus rex pran- Treatment
surus appareret, comes Marescallus G[ilebertus] cum of Gilbert
suis commilitonibus ad januam intraturus advenit; Marshal by
cui¹ adventanti regii ostiarii et marescalli ipsi comiti the king's
intrare volenti procaciter ingressum vetuerunt, et ejus servants.
familiam, tenentes baculos pro virgis, impudenter
convitiando repulerunt. Hæc autem cum vidisset
comes, perpexit indubitanter aliquem susurronem inter
dominum regem et ipsum discordiam seminasse, nec
hoc factum fuisse sine domini² regis auctoritate; et
dissimulans ad hospitium suum in civitatem remeavit.
Jussitque lituo invitatorio non tantum suos, sed quot-
quot voluerunt, ne tantæ festivitatis serenitas obnubi-
laretur, ad mensam suam pransuros convenire. In
crastino vero, missis ad regem viris honorabilibus, His remon-
sciscitabatur comes ab eo, quare sibi ipsi et fideli suo, strances,
tamque nobili, tantam injuriam tali die sine meritis and the
irrogasset, seque promisit in omnibus judicialiter king's
contra omnes, qui inter tam nobiles personas odium answer.
nequiter suscitant³, purgaturum. Quibus dominus
rex commotus, respondit; "Unde comiti Gileberto
" cornua? unde sibi quod contra me, contra quem
" durum est sibi calcitrare, levat comminando, ut
" aiunt, calcaneum? Ricardum fratrem suum, comitem,
" cruentum⁴ proditorem, mihi et regno meo rebellem,
" in Hibernia letali bello contra me cepi hostiliter

¹ cui] ejus, C.

² domini] om. C.

³ suscitant] suscitasset, B.

⁴ C. ins. et.

A.D. 1239. "dimicantem, qui merito exhæredandus in carcere
 "saucius detinebatur, donec, Deo vindice, vitam ter-
 "minaret. Huic autem comiti G[ileberto], precum
 "importunitate archiepiscopi Cantuariensis A[dmundi],
 "gratia non merito suam concessi hæreditatem, cum
 "voluero subtrahendam." His auditis comes non
 mediocriter perturbatus ad partes secessit aquilonares,
 regis manifestam expertus indignationem. Nec postea
 ipse vel frater ejus Walterus sincero corde regem, ut
 prius, dilexit, nec fortunato casu prosperabantur.

He leaves
the court.

Obiit episcopus Cestrensis.

Death of
Alexander
bishop of
Chester.

Simon de
Montfort
created
earl of
Leicester.

Recall of
Stephen de
Segrave.

Die¹ vero sancti Stephani, A[lexander] episcopus
 Cestrensis diem clausit extremum.

Die vero purificationis beatæ Virginis, contulit do-
 minus rex comitatum Legrecestris Simon de Monte-
 forti, et investivit, vocato prius comite Almarico pri-
 mogenito fratre ejus et pacificato, ne super hoc ali-
 quando moveret quæstionem.

Et eodem tempore dominus rex Stephanum de Se-
 grave ad consilium suum revocavit.

*De convocatione abbatum nigri ordinis apud
 Londonias.*

The bi-
shops sum-
moned by
the legate
to London.
Statutes
for the
Benedic-
tines.

Eodemque tempore vocavit dominus legatus omnes
 episcopos Angliæ, ut in die² qua cantatur *Lætare
 Jerusalem* convenirent Londoniis, de negotiis ecclesiæ
 tractaturi. Et dedit ibidem cum diligenti deliberatione
 quædam statuta monachis nigri ordinis, sub succincta
 brevitate inviolabiliter observanda, in quibus rigorem
 indiscretum in multis temperavit.

¹ This is repeated from the pre-
 vious page. There is an inverted
 mitre and pastoral staff in the mar-
 gin also here.

² Second Sunday in Lent, that
 year Feb. 20.

*De cassatione prioris Norwicensis et Cicestrensis
episcopi scilicet cancellarii.* A.D. 1239.

Sub eisdem temporibus cassati¹ sunt, rege procurante, The elections to the sees of
eo quod propositum suum ad votum non processerat de electione¹ Willelmi electi Valentini, electus Nor- Norwich
wicensis, prior² ejusdem domus, vir discretus et per and Win-
omnia commendabilis, et postulatus in episcopum chester
Wintoniensem, episcopus Cicestrensis, scilicet dominus quashed.
R[adulphus] cancellarius, vir fidelis et discretus, et
fere inter omnes aulicos singularis columpna veritatis.

*De electione Willelmi de Rale in episcopum Ces-
trensem.*

Et tunc temporis circa festum Sancti Mathiæ, mo- William de
nachi Coventrenses,³ videntes regem in electionibus Raleigh
processum canonicum procaciter impedire, nec in ali- elected
quem consentire, nisi cui favor regius inclinasset; ne bishop of
amplius ecclesia sua per morosam expectationem pate- Lichfield.
retur dispendia, Willelmum de Rale,⁴ regis clericum
specialem, virum discretum, et legum terræ peritissi-
mum, in episcopum suum et animarum suarum pas-
torem, utpote eum in quo rationabiliter nævus re-
probationis non apparuit, unanimiter elegerunt.

*De præparatione legati ad reditum, qui remansit
rege procurante.*

Eodem tempore, dominus Papa audiens scandalum Recall of
jam de Romanorum insatiabili cupiditate oriri in the legate
Anglia, vocavit dominum legatum, ut cum omni Otho.
festinatione Romam reverteretur. Quod audiens le-
gatus, convocavit omnes episcopos Angliæ, ut Lon-

¹ A mitre inclined at an angle is drawn in the margin.

² Simon of Elmham.

³ A mitre and pastoral staff are drawn in the margin.

⁴ Rale] Ralegh, C.

A.D. 1189. doniis die qua cantatur *Lætare Jerusalem* convenirent,
 20 Feb. de reditu suo et salvo conductu communiter tracta-
 turi. Rex vero, cum audisset, timens sibi de parla-
 mento futuro in octavis Paschæ, in quo adventum
 speraverat electi Valentini, et confidens de præsentia
 legati, coepit nimium contristari, et timere, ne proceres
 terræ unanimiter¹ insurgerent in eum propter crebros
 ejusdem excessus, instantissime igitur procuravit, ut
 missis expeditissimis nuntiis ad Papam, moraretur
 legatus in Anglia, ut per eum imminens turbatio
 sedaretur. Ipse vero legatus, regem id petentem nolens
 contristari, sustinuit expectando,

He re-
 mains in
 England at
 the king's
 request.

Quomodo Petrus Saracenus optulit redemptionem.

Peter the
 Saracen
 allowed by
 the em-
 peror to
 ransom
 himself.

Tempore sub eodem, Petrus Sarracenus, quem do-
 minus imperator in vinculis pro redemptione sua de-
 tinebat, optulit decem milia librarum esterlingorum,
 ut sic saltem redemptus gratiam mereretur imperialem.
 Quod annuit imperator, si rex Angliæ amicus suus
 pro tantæ pecuniæ solutione, et ne iterum imperialem
 ipse Petrus vel aliquis suorum læderet dignitatem
 occasione nacta ex hoc, fidejuberet. Et scripsit Petrus
 ad dominum Papam et amicos suos, ut exhortarentur
 regem per legatum et alios regi familiares, ut, sicut
 erat semper pronus effundere pecuniam in promotionem
 Romanorum, sese et regnum suum obligaret ad præ-
 dicta. Cum igitur legatus hujus negotii diligens esset
 mediator et procurator, dicebat, quod nullo modo
 posset suo nuntio incarcerato deesse honeste. Rex
 videns paratam muscipulam, et quanti esset pericu-
 lum regni ipsius et suis² Romanis, dummodo sua
 salvarentur sibi, prosilit in verba iracundiæ, jurans
 quod pœnituit ipsum, in regnum suum, qui bona terræ
 jam dissiparet, et confundens fasque nefasque, relictis

The legate
 applies to
 Henry III.
 for the
 ransom.

Anger of
 the king.

¹ *unanimiter*] om. C.

² Sic.

honestis viris Angliæ, advocasse.¹ Facta est sub tali- A.D. 1239.
 bus potentatibus Anglia quasi vinea, *quam vindemiant* Ps. lxxix.
omnes qui prætergrediuntur viam; non habens ma- 18.
 ceriam includentem, vel custodem excubantem. Nam
 quod vetuit, permisit tepor ecclesiasticus.

Quomodo Sardinia cecit in ditionem imperatoris.

Ipo quoque anno, dum in Italia dominus imperator Sardinia
 hyemaret, redditæ sunt ei opulentissimæ insulæ in restored to
 mari Mediterraneo sitæ et civitati Pisanæ proximæ, the em-
 peror.
 scilicet Sardinæ pars maxima et potissima, cujus
 insulæ jus ad patrimonium beati Petri specialiter per-
 tinere perhibetur; imperator vero ipsam ad imperium
 spectare ab antiquo asseruit, et per occupationes et
 alia ardua negotia imperialia imperatores eam ami-
 sisse, et ipsum ideo eam ad corpus imperii revocasse.
 "Ego vero juravi," ait, "ut jam novit mundus, dis-
 persa imperii revocare; quod non segniter adimplere
 "procurabo." Misit igitur dominus imperator filium He sends
 suum, ut sibi oblatam reciperet prædictæ insulæ, his son
 contra prohibitionem domini Papæ, portionem. [Enzio] to
 Quod receive it.
 cum summa indignatione dominus Papa accepit, ex tunc Anger of
 in manifestam consurgens ultionem; jacturam enim mag- the Pope.
 nam reputavit. Est enim institorum refugium, naufrag- f. 119 b.
 gorum solatium,² profugorum asilum, insula Sardinæ,
 quatuor principibus, quos judices vocant, gubernata. Jac-
 tura est gravis, sed modus jacturæ multo gravior, et in-
 juria videbatur, et odium inter eos natum, quasi vulnus
 inveteratum, saniem generabat.

Eo quoque tempore, aggravavit dominus³ archiepi- Quarrel
 scopus Cantuariensis Ædmundus manum suam super between
 monachos suos. Et interdicta est ecclesia monachorum archbishop
 Edmund
 Cantuariensium, et novum⁴ quem sibi elegit conventus and the
 Canterbury
 monks.

¹ *advocasse*] advocasset, B.

² *solatium*] suffragium, C.

³ *dominus*] om. C.

⁴ *novum*] novus, B. See above,
 pp. 492, 493.

A.D. 1239. priorem cum ipsis electoribus sententia excommu-
nicationis innodavit.

*De lite inter episcopum Lincolniensem et decanum pro
visitatione capituli.*

Quarrel
between
bishop
Grosse-
teste and
the chapter
of Lincoln
as to the
right of
visitation.

They agree
upon ar-
biters.

Lincolniensis quoque episcopus religiosorum in sua diocesi factus est malleus et immanis persecutor. Nimirum in suos canonicos propriæ ecclesiæ cathedralis, qui eundem creaverunt, insurgens, exegit instanter, ut, postposito decano Lincolniensi, ab ipso episcopo contra consuetudinem ecclesiæ infra tempus, cujus non exstat memoria, visitarentur. Ipsi vero insistentes appellationi, tempusque protelantes, nimiumque altercantes, tandem compromiserunt in arbitros, scilicet, dominum episcopum Wigorniensem W[alterum], et ejusdem archidiaconum,¹ et magistrum² A[lanum] de Bleccles; qui si non canonicè processissent, liceret utrique partium ad dominum Papam iterum appellare, cessante interim utraque partium a visitatione. In qua adjectione hoc, "Cessante interim utraque partium a visitatione," videtur pars canonicorum periclitari; episcopus enim nunquam visitavit, nec potest cessare qui nunquam incepit; sicut nec Diogenes, quæ nunquam habuit, cornua amittere; veruntamen decanus,³ pro quo canonici certaverunt, visitare cessaret, et sic videtur possessione privari, vel ad horam; unde murmure multiplicato coepit oriri scandalum gravissimum. Mota igitur lite et controversia usque ad iracundiam, non permiserunt canonici episcopum in capitulum, nec ullam super eos facere visitationem. Et poenituit graviter super se talem episcopum de tam humili creasse, et hoc publice coram ipso eodem episcopo protestabantur. Facta contentione magna, et utrobique inutiliter pro-

¹ William Scot.

² Archdeacon of Sudbury.

³ Roger de Weseham.

fusis expensis non modicis, appellatum est ad præsentiam domini Papæ, constituto¹ magistro Odone de Kinkelni² advocato ex parte capituli. Una dierum casus contigit admirabilis. Dum unus canonicorum, causam fovens capituli, sermonem faciendo populo in medio illius nobilissimæ ecclesiæ Lincolnensis, querimoniam reposuit coram omnibus de oppressionibus episcopi, et ait, "Et si nos taceamus, lapides reclamabunt." Ad quod verbum, quædam magna pars³ ecclesiæ corruit dissoluta.

A.D. 1239.

Appeal to the Pope.

Nota de casu qui casu accidit quod pronosticum credebatur.

De nimis inundationibus pluviarum.

Imminente vero tempore vernali, scilicet Paschali, cessarunt venti cum nimbis inundantibus, qui præcedentibus quatuor mensibus continuis non cessarunt de terra lutum facere, paludes ampliare, segetes suffocare, aera perturbare.

Heavy rains.

De strage quadam in Hispania.

Et eodem anno, die Martis post diem Paschæ, in finibus Cordubæ facta est magna strages Sarracenorum per regem Castellæ, fratrem Blanchæ reginæ Francorum, matris⁴ regis.

Defeat of the Saracens at Cordova by Ferdinand III. of Castile, 29 March.

Moritur Willelmus de Cantelupo.

Et sub eisdem diebus, scilicet vii^o. idus Aprilis, obiit nobilis baro Willelmus de Cantelupo, pater scilicet episcopi Wigornię, plenus dierum.

Death of William de Cantelupe, 7 April.

¹ *constituto . . . capituli*] Introduced in the margin.

² *Kinkelni*] Kelkenni, C.

³ "Facta est ruina muri Lincolnensis ecclesiæ secus chorum,

" post sedem decani, ita quod tres homines prostrati sunt sub ruina."

Dunstable Annals, Annal. Monast., iii. p. 149.

⁴ *matris*] matrem, B.

A.D. 1239. [*Quomodo attemptavit rex revocare cancellarium.*

The king
endeavours
to recall
the chan-
cellor.

Vacat.

Et tunc temporis, scilicet septimana sequenti, rex dolens de facto suo nimis enormi et indiscreto, quod dominum episcopum Cicestrensem, cancellarium, qui irreprehensibiliter officium suum diu ante administraverat, secus quam deceret, ablato sigillo, a se et curia sua repulerat, eundem blanditiis et promissis attemptavit revocare. Sed ipse malens quietem quam curas, et emolumentum sigilli quam pericula, noluit incidere in laqueos quos evasit, recordatus qualiter ipsum, vocatum et instantanter postulatum ad episcopatum Wintoniensem, cassari perperam procuravit dominus rex, cui tam diu tam fideliter, patrique ejus in alio obsequio, ministravit.

Quod rex Scotiæ¹ A[lexander] filiam Mariam¹ Engelrami de Cusci desponsavit.

Marriage
of Alexan-
der II.,
king of
Scots, to
Mary de
Coucey,
15 May.

Temporibus vero sub eisdem, rex Scotiæ Alexander filiam cujusdam nobilis baronis de regno Francorum Engelrami de Cuscy, nomine Mariam, virginem elegantem, sibi matrimonialiter copulavit, et nuptias die Pentecostes apud Rokesbure solempniter celebravit.

Quod legatus non recessit, procurante hoc rege per Simonem Normannum.

The legate
stays in
England
by the
manage-
ment of
the king.

Legatus quoque regressum ad curiam Romanam maturando a rege, archiepiscopis et episcopis, civibus quoque Londoniensibus, in sermone quem propter hoc specialiter fecit, quasi irrediturus, humiliter salutavit. Equos nobiles sibi datos vendidit bonis conditionibus, et viles loco eorum comparavit; sarcinas disposuit, cli- tellas præparavit. Sed rex credens eo absente expirare, totis viribus elaboravit, parumper adhuc ut moraretur.

¹ *Scotiæ* and *Mariam* are interlined in black.

Miserat¹ enim ad curiam Romanam unum legistarum A.D. 1239. suorum, quorum magnam catervam retinuit, quasi ve-^{Vacat.} nator canes venaticos, super electores prælatorum discopulandos, videlicet Simonem Normannum, ut impetraret a domino Papa, ut daret in mandatis legato quod adhuc in Anglia, ut multis obviaret ibidem periculis, remaneret. Nec fefellit eum sua opinio. Ecce enim omni suppellecti[li] domini legati cum aliis viaticis dispositis, Simon Normannus venit, ei² offerens literas secundum desiderium regis impetratas. Quibus domino legato obtemperante, rex præ gaudio saltitavit. Quod comperientes nobiles, qui Londoniis infecto negotio suo et timentes legati muscipulas venerant, et comperientes vulpina diverticula regis, recesserunt indignantes, et regis verba³ sicut sophismata detestantes.

De electione Willelmi de Rale in episcopum Norewicensem.

Monachi⁴ quoque Coventrenses, qui jam composuerunt honestam formam eligendi cum canonicis Lichefeldensis ecclesiæ, unanimi consensu Willelmum de Rale cum, ut prælibatum est, sibi in episcopum suum elegissent, timentes ne si alium quam regi specialem acceperant, rex in faciem contradicens eos more solito inquietasset; pendens electus idem Willelmus adhuc hæsitasset, et adhuc, utpote vir miræ prudentiæ et experienciæ, eventus futuros libra rationis trutinaret; videntes monachi Norewicensenses se jam expectasse nimis, eo quod eundem Willelmum in episcopum suum non elegissent, in qua electione nec regem nec alium offendissent, statim in unum convenientes, ipsum W[illelmum] de Rale sibi

Election of William de Raleigh to the see of Norwich.

ew
7/12/1239

¹ The scribe of C. had begun to write this paragraph, but stopped after the first five words. It is, however, inserted at the foot of the page.

² ei] om. C.

³ verba] dicta, C.

⁴ A mitre and pastoral staff are drawn in the margin.

A.D. 1239. in episcopum suum elegerunt. Ipse vero W[illelmus]
f. 120. episcopatui Norwicensi, spreto alio episcopatu, quem
favore subarravit, adhæsit. Maluit enim manere cum
Anglicis in Anglia quam cum indomitis Walensibus
in Walliæ contermino.

Quod roborata fuit turris Londoniarum.

Fortifi- Eodem anno roborata est turris Londoniarum, quod
cation of the Tower timuerunt cives Londonienses sibi fieri in detrimentum.
of London. Quibus super hoc querimoniam facientibus, respondit
rex civibus, hoc non in dedecus eorum vel periculum
factum fuisse; "sed sicut fratrem meum, quem fama
" me prudentiorem prædicat, in reedificatione castro-
" rum de cætero conabor imitari."

*De incremento iræ et odii inter imperatorem et
Papam.*

Increase of the hatred between the Pope and the emperor. Eodem anno, in Quadragesima, dominus Papa cum
vidisset facta imperatoris nimis temeraria, et dicta sua
peccatum suum excusantia, scilicet quod, faventibus
quibusdam magnatibus et iudicibus Sardanicis, terram
et castra episcopi Sardanici sibi accepisset et tenuisset,
et constanter assereret, ea esse¹ de substantia imperii,
seque primo suo et maximo sacramento jura imperii
servare pro posse, necnon et dispersa congregare; ira
vehementissima commotus [est] contra imperatorem, gra-
vissimas contra eum proponens quæstiones et reponens
querimonias, scribens et scribendo constanter et dili-
genter persuadens per plures et pluries nuntios so-
lempnes, quorum auctoritas meruit exaudiri ut ablata
restitueret et desineret ecclesiam suis possessionibus
viduare, quam constat diuturna temporis præscriptione
prædotari, et more prudentis medici, qui nunc fo-
mentis, nunc ferro abscisionis, nunc vero utitur adus-

¹ esse] So C.; esset, B.

tionē, verba intermiscens blandis comminatoria, terribilibus amabilia. Sed cum imperator procaciter renuisset, et sua facta quibusdam causis apparentibus ratione fultis excusasset, dominus Papa cum multis tunc præsentibus cardinalibus Dominica Palmarum in spiritu ferventis iracundiæ Frethericum dictum imperatorem, ac si jam a culmine imperii deiecisset eum, solempniter excommunicavit, *tradens eum Sathanæ* in¹ Cor. v. 5. interitu terribiliter possidendum. Et eisdem verbis utens, quasi in fremitu furoris intonans, omnes audientes vehementer compulit ad terrorem :

Excommunicatio lata in Frethericum imperatorem.

" Excommunicamus et anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, et auctoritate Apostolorum Petri et Pauli, Frethericum dictum imperatorem, pro eo quod contra Romanam ecclesiam seditionem iniit in urbe, per quod intendebat Romanum Pontificem et fratres suos a sua sede repellere, et contra privilegia dignitatis et honoris² Apostolicæ sedis libertatem necnon et ecclesiasticam conculcare, contra juramenta, quibus super hoc ecclesiæ Romanæ tenetur, temere veniendo. Item, excommunicamus et anathematizamus eundem, pro eo quod venerabilem fratrem nostrum episcopum Prænестrensem,³ Apostolicæ sedis legatum, ne in legatione sua procederet, quam in Albigensium partes pro corroboratione catholicæ fidei sibi commisimus curam, per quosdam fideles suos mandavit impediri. Item, excommunicamus et anathematizamus eundem, pro eo quod non permittit quasdam cathedrales et quasdam alias vacantes ecclesias in regno ordinari; et

Excommunication of the emperor, 20 and 24 March.¹

¹ As to the date, see the letter of Frederick below, p. 584. This excommunication is partially given in

the Chronicle of Albert Stadensis (Pertz, xvi. 368).

² *honoris*] homines, B.

³ James Pecoraria.

A.D. 1239. " hac occasione periclitatur libertas ecclesiæ, perit fides,
 Excommu- " quia non est qui proponat verbum Dei, nec qui
 nication of " regat animas, deficiente pastore. Et sunt nomina
 the em- " dictarum ecclesiarum vacantium; Cathanensis,¹ Rege-
 peror, 20 " nensis, Accriviarensis, Squilatensis, Resensis, Poten-
 and 24 " tinensis, Ydrotinensis, Policastrensis, Saretinensis,
 March. " Aversanensis, Valvensis, Molopolitensis, Polimaneten-
 " sis, Melfrensis, Rapellensis, Cributensis, Alifanensis,²
 " Mazarenensis, Vigiliarenensis, et Frethinensis. Monasteria
 " vero sunt ista; Venusinum, et Sancti Salvatoris
 " Massanensis.³ Item, excommunicamus et anathemati-
 " zamus eundem, pro eo quod in regno clerici capi-
 " untur et incarcerantur, proscribuntur et occiduntur.
 " Item, excommunicamus et anathematizamus eundem,
 " pro eo quod in regno ecclesiæ consecratæ Domino
 " destruuntur et prophanantur. Item, excommunicamus
 " et anathematizamus eundem, pro eo quod non per-
 " mittit Soranam⁴ ecclesiam reparari. Item excom-
 " municamus et anathematizamus eundem, pro eo quod
 " nepotem⁵ regis Tunicii, venientem ad ecclesiam
 " Romanam pro suscipiendo baptismatis sacramento,
 " detinet, nec venire permisit. Item, excommunicamus
 " et anathematizamus eundem, pro eo quod Petrum
 " Sarracenum, nobilem civem Romanum, ex parte
 " regis Angliæ ad sedem Apostolicam venientem, cepit
 " et detinet carceri mancipatum. Item, excommuni-
 " camus et anathematizamus eundem, pro eo quod
 " terras ecclesiæ, scilicet Ferrariam, Pingnogomam,⁶
 " Bondoniam⁷ Ferrarianensis diocesis et Bondoniam⁸

¹ These sees are Catania, Reggio, Acerenza or Atri (?), Squillace, Rossano (?), Potenza, Otranto, Polycastro, Sorrento, Aversa, Valve, Monopoli, Polygnano, Melfi, Rapolla, Trivento (?), Alife, Mazzara, Biseglia, Frigento.

² *Alifanensis*] Alifanenēp, B.

³ Messina.

⁴ Sora, which had been burnt when the place was taken by Frederick in October, 1229.

⁵ Abdul Aziz, nephew of the king of Tunis, Abou Zak.

⁶ Pignano in Tuscany.

⁷ Bondeno, near Ferrara.

⁸ ? Bondone in the Valdarno.

" Lucanensis diocesis, et terram Sardaniam occupavit, A.D. 1239.
 " contra juramentum, quo super hoc ecclesiam tenetur, Excommu-
 " temere veniendo. Item, excommunicamus et anathe- nication of
 " matizamus eundem, pro eo quod terras quorundam the em-
 " nobilium de regno, quas ecclesia tenebat ad manus peror, 20
 " suas, occupavit et devastavit. Item, excommunica- and 24
 " mus et anathematizamus eundem, pro eo quod March.
 " quasdam ecclesias cathedrales, videlicet, Mons Regalis,¹
 " Cepheladensis,² Cathacensis,³ Squillatensis, et quædam
 " monasteria, videlicet Millitensis,⁴ Sanctæ Eufemiæ,
 " Terræ Majoris,⁵ et Sancti⁶ Johannis in Lamis, bonis
 " suis spoliavit. Item, excommunicamus et anathema-
 " tizamus eundem, pro eo quod multæ ecclesiæ cathe-
 " drales et aliæ ecclesiæ et monasteria de regno per
 " iniquam inquisitionem fuerunt fere bonis omnibus
 " spoliata. Item, excommunicamus et anathematizamus
 " eundem, pro eo quod in regno Templarii et Hospita-
 " larii mobilibus et immobilibus spoliati non sunt
 " juxta tenorem pacis integre restituti. Item, ex-
 " communicamus et anathematizamus eundem, pro eo
 " quod talliæ et exactiones contra formam pacis ab
 " ecclesiis et monasteriis pro ipso extorquerentur in
 " regno. Item, excommunicamus et anathematizamus
 " eundem pro eo quod in regno prælati ecclesiarum
 " et abbates Cysterciensis et aliorum ordinum com-
 " pelluntur per singulos menses dare certam summam
 " pecuniæ pro constructione castrorum novorum. Item,
 " excommunicamus et anathematizamus eundem, quod
 " contra tenorem pacis hi qui adhæserunt ecclesiæ,
 " bonis omnibus spoliati, exulare coguntur tanquam
 " proscripti, uxoribus et liberis captivatis. Item, ex-
 " communicamus et anathematizamus eundem, pro eo
 " quod per ipsum impeditur negotium Terræ Sanctæ,

¹ Monreale.² Cefalu.³ Catania.⁴ Mileto.⁵ Torre Maggiore, dioc. of Manfredonia.⁶ San Giovanni Rotondo, near Lama, Abruzzo citer.

A.D. 1239. " et reparatio imperii Romanicæ. Omnes autem qui
 Excommu- " juramento fidelitatis ei tenentur astricti, ab ejusdem
 nication of " observatione juramenti decernimus absolutos, ne sibi
 the em- " fidelitatem observent, districtius inhibentes, quamdiu
 peror, 20 " fuerit vinculo excommunicationis astrictus. Super
 and 24 " oppressionibus et aliis gravaminibus nobilium, pau-
 March. " perum, viduarum, orphanorum, et aliorum de regno,
 " pro quibus idem Frethericus alias juravit stare
 " mandatis ecclesiæ, ipsum intendimus amovere, et in
 " ipso negotio, dante Domino, procedemus sicut justum
 " fuerit procedendum. Porro, pro omnibus et singulis
 " supradictis, pro quibus dictus Frethericus a nobis
 " diligenter fuit admonitus et frequenter, nec parere
 " curavit, eundem Frethericum excommunicationis et
 " anathematis vinculo innodamus. Cæterum, quia idem
 " Frethericus, de dictis factis suis, multis clamantibus
 " per universum quasi orbem quod de catholica fide
 " recte non sentiat, est graviter diffamatus, nos, dante
 " Domino, super hoc loco suo et tempore procedemus,
 " secundum quod in talibus requirit ordo juris."

*Quantum et quomodo ira imperatoris excanduit in
 dominum Papam.*

Anger of " His auditis, dominus imperator in iram excanduit
 the em- vehementem, exprobrando et multotiens recitando, impo-
 peror, and nendoque ecclesiæ et ejus rectoribus quod omnes essent
 his speech sibi ingrati, rependentes mala pro bonis; recolens
 against the quod fluctibus marinis et mille generibus periculorum
 Pope. se suaque, pro promotione ecclesiæ et catholicæ fidei
 f. 120 b. incremento, opposuisset. Et quicquid habet honoris
 ecclesia in Terra Sancta, ejus labore et industria affir-
 mavit acquisitum. " Sed Papa invidens quod per ali-
 " cujus acquisitionem laici ecclesia tam felix sentiret
 " incrementum, et¹ tantum aurum et argentum magis

¹ et] qui, B.

“ quam fidei augmentum, testantibus operibus, [cupiens,] A.D. 1239.
“ mihi paravit supplantationem, et ab omni Christiani-
“ tate pecuniam extorquens, scilicet decimam partem,
“ toto nisu suo,¹ me Deo militantem et exponentem
“ corpus telis, infirmitati, hostium insidiis, prius fluctu-
“ tuum² sœvientium nulli parentibus periculis, elaboravit ut³ exhæredaret. Ecce quale præsidium patris
“ nostri! Ecce quale præsidium in pressuris vicarii
“ Jesu Christi! Nec adhuc sufficit furor persequentis.
“ Erexit enim contra me Johannem de Bresne, aliquando regem Jerosolimitanum, quem novit in bello
“ strenuum et in militari disciplina peritissimum, et
“ meum validum fuisse inimicum, in confusionem meam
“ et subversionem mei, talia certe non verentis. Ditavit
“ etiam ipsum pecunia non minima, quam a pauperibus
“ prælatis ecclesiarum per orbem extorserat impudenter.
“ Audiens autem per fideles meos, quot suspiria, quas
“ lacrimas dolor iste generavit in corde meo, non est
“ facile denodare; sed novit, Qui nihil ignorat. Sed
“ celans præcordialem dolorem sub sereno vultu festinanter, ne forte id cognoscentes inimici superbirent
“ exultantes, et fierent nobis graviores, coepi tractare de
“ pace, et captis treugis reditum maturavi. Et cum repatriassem, inveni terram meam a papalibus parentibus
“ et affinibus [occupatam], quorum dux fuit prædictus
“ Johannes de Bresne et capitaneus; quos Deo vindice
“ comprehendi, et juxta merita eorum, qui Crucifixi
“ negotium impediverunt, puniendo recompensavi.
“ Judicet Dominus inter me militem suum et Papam
“ ipsius vicarium. Novit enim Christus, novit et
“ mundus, quod a veritatis tramite non exorbits. Ecce
“ radix odii, et seminarium.” Et factum est schisma
in populo. Et redintegratum est per præsentiam
domini naturalis, scilicet imperatoris, robor imperii in
temporis brevitate.

¹ B. ins. ut.² *fluctuum*] fultuum, B.³ B. ins. me.

A.D. 1239. Eodem¹ anno venerunt Monachi Montis² Cassini, ubi sanctus Benedictus mansionem sibi elegit monasticam, ad Papam, in vestibus laceratis et veteribus; erant autem tredecim, scilicet conventus, et erant incompositi comis et barbis, et vultu lacrimabiles. Et introeuntes ad Papam, ceciderunt ante pedes ejus, conquerentes quod imperator³ ejecisset eos a mansione sua, scilicet Monte Cassino. Erat autem mons ille inexpugnabilis,⁴ immo inaccessibilis alicui, nisi ex voluntate monachorum et aliorum inhabitantium in eo; nisi tantummodo quod R[obertus] Guichard per excogitationem, qua se mortuum simulavit, in feretro in illum delatus, castra monachorum subito occupavit. Quod cum Papa audisset, dolorem conceptum dissimulans, causam quæsit. Cui monachi responderunt, "Quia obedientes vobis dominum imperatorem excommunicavimus." Quibus Papa, "Obediencia vestra salvabit vos." Et abierunt monachi, plus a Papa non accipientes.

De quodam scripto mirabili invento in corporali.

Miraculous writing seen by a monk of Cîteaux. f. 121. Eodem tempore cuidam monacho Cisterciensi apparuit manus candida scribens in corporali hæc verba: "Cedrus alta Libani succidetur; Mars prævalebit Saturno et Jovi; Saturnus vero in omnibus insidiabitur Jovi. Erit unus deus, id est, monarcha. Secundus deus adiit.⁵ Filii Israel liberabuntur a captivitate infra undecim annos. Gens quædam sine capite reputata vagans veniet. Væ clero, viget ordo novus; si ceciderit, væ ecclesiæ. Fidei, legum, et regnorum mutationes erunt, et tota terra Sarracenorum subvertetur."

Cf. *Annal. Dunstab.*, p. 151.

¹ This paragraph is in Paris's small hand in the margin.

² C. om. *Montis*.

³ *imperator*] Frethericus, C.

⁴ C. ins. *vel*.

⁵ *adiit*] Sic. The Dunstable Annals have *secundo obiit*.

De eclipsi solis.

A.D. 1239.

Anno eodem, die Junii tertio,¹ passus est sol eclipsim Eclipsē.
 hora sexta. Et tunc temporis vocatus est Willelmus William,
 electus Valentinus, procurante Papa, quia, ut dicebatur, elect of
 proposuit eum habere ducem exercitus sui contra im- Valence,
 peratorem, ad episcopatum Leodiensem, retenta procura- made
 tione Valentini episcopatus, quasi non esset notatus de bishop of
 perpetrato homicidio; unde nec mirum, si cum stupore Liège.
 admirarentur hæc audientes, quod adhuc tam anhelō
 spiritu ad episcopatum Wintoniæ aspiravit, regemque
 Angliæ diligentem ad hoc constituit procuratorem. Heu,
 heu, quæ numerosa pecunia curiam Romanam ad con-
 sensum et permissionem inclinavit!

De nativitate Edwardi primogeniti regis Henrici III.

Sexto² decimo kalendas Julii, nocte sequenti, apud Birth of
 Westmonasterium natus est regi filius ex regina sua Edward I.
 Alienora. Et congratulabantur ei omnes magnates
 regni, sed cives maxime Londonienses, quia Londoniis
 natus est infantulus, ducentes choreas in tympanis et
 sistris, et noctibus cum magnis luminaribus stratas
 illuminantes. Carleolensis vero episcopus infantem cate- His bap-
 chizavit,³ legatus eundem baptizavit, licet non esset tism.
 sacerdos; archiepiscopus autem Ædmundus Cantuari-
 ensis ipsum confirmavit; et rege sic volente aptatum
 est ei nomen, scilicet Ædwardus. Ad hæc igitur nunti-
 anda missi sunt, nuntii quam plurimi, et reversi sunt Exactions
 onerati donariis sumptuosius. In quo facto rex nimis of the king
 suam regalem denigravit magnificentiam. Quia cum on the
 nuntii singuli reverterentur, rex ab eis sciscitabatur, occasion.
 quid quis acciperet; illisque⁴ qui minus acceperunt,

¹ B. repeats *die*.² *Sexto decimo* is written over an
 erasure; *nocte sequenti* is in themargin. C. has *Sexto decimo v.
 kal. Julii*.³ *catechizavit*] catezizavit, B.⁴ *illisque*] illique, C.

A.D. 1239. licet preciosa dona reportarent, imperavit reicere despiciabiliter. Nec est ira ejus sedata, donec iterum cuilibet satisfactum fuisset ad libitum nuntiorum. De¹ quo, quidam natione Neuster jocose ait, "Deus hunc infantem nobis dedit, sed dominus² rex vendit." Legatus vero³ quendam hoc eulogium deferentem de alieno satiavit, de messe non parcus quam non seminavit. Qui⁴ dico infans, regis filius, licet præsens esset archiepiscopus, postea quarto die domino Ottone legato in conventuali ecclesia ipsum baptizante, a dominis R[ogero] Londoniensi, W[altero] Karleolensi episcopis, necnon et ab W[illelmo] Norwicensi electo, domino R[icardo] fratre regis comite Cornubiæ, S[imone] de Monteforti Leicestriæ, H[umfrido] de Boum Hertfordiæ et Essexiæ, comitibus, et S[imone] Normanno archidiacono Norwicensi, Petro de Malo Lacu, Almarico de Sancto Amando proceribus, a sacro fonte est levatus. Mulieres quoque nobiles ibidem præsentes affuerunt.

Departure
of Ralph
de Thony
for Jeru-
salem.

Eodemque tempore, valedicens suis, transfretavit nobilis baro Radulphus de Thomeo cruce signatus, cum multis nobilibus præcipue regni Francorum, qui cum magno apparatu se ad iter Jerosolimitanum arripiendum strenue accinxerunt, ut in æterna retributione mercedem æternam reciperent laureati.

De electione magistri Nicholai de Fernham in episcopum Cestriæ.

Election of
Nicholas of
Farnham

Eodem⁵ tempore, postulato sive electo Willelmo de Raele ad regimen ecclesiæ Norewicensis, et assensum

¹ *De . . . vendit*] In the margin.

² *dominus*] om. C.

³ *vero*] om. C.

⁴ *Qui . . . affuerunt*] In Paris's small hand in the margin at the top of the next column, with a reference that it is to be inserted here.

⁵ This paragraph occurs in the MS. on the preceding leaf, but with a direction in the margin that it is to be placed here: "Hæc electio facta fuit post nativitatem Edwardi; transponatur igitur et hic intret." It is wrongly placed in C.

tam populo præbente quam clero, monachi Coventrenses A.D. 1239. instanter procurarunt in negotio suo de aliquo idoneo ^{to the} pastore sibi eligendo, ne merito reprobanda electione ^{bishoprick} amplius vexarentur. Elegerunt igitur magistrum ^{of Lich-} Nicholaum de Fernham, virum optime literatum, et quod pluris est, multiplici virtutum gratia decoratum, statura elegantem, discreto sermone facundum, vultu et gestu maturum et modestum, ne nævus reprobationis propositum eorum possit impedire. Quod cum rex acceptasset,¹ et clerus et populus, magister N[icolaus], ut vir profundi pectoris, videns rem esse litigiosam, et confinio regionis Anglicanæ, et reputans se more humilis et discreti tanto oneri insufficientem, ponderansque tot animarum custodiendarum onus periculosum in reddenda ratione, noluit aliquo modo adquiescere, sed oblatum onus cum honore constanter refutando resignavit. Erat nempe res ita litigiosa inter monachos et canonicos, quod affirmaret pars canonicorum tunc debere eligere;² eo quod juxta formam, qua conquievis inter eos mota,³ celebrata electione una per monachos, sequens electio ad canonicos devolveretur. Sed canonicis talia proponentibus, monachi responderunt, electionem mutilatam ad effectum non pervenisse, nec finem fuisse sortitam⁴ per eventum non opinatum, quem ordinatio divina, non sua præmeditatio, quæ omnia secundum voluntatem suam dispensat, disposuerat. Dixerunt canonici, "Nolumus vos ignorare, quod ^{Objection} placet nobis electus vester, qui etiam ad majorem ^{of the} dignitatem sufficeret; sed nobis forma displicet eli- ^{canons of} gendi, cum ad nos jure devolvatur electio, non ad ^{Lichfield,} vos, et hoc bene per factum nostrum probavimus. "Elegimus enim nobis decanum nostrum in episcopum ^{who elect} et custodem animarum nostrarum." Et cum in- ^{the dean,} [William

¹ *acceptasset*] *apceptasset*, B. (not C.)

² *eligere*] *elegere*, B. C. is correct.

³ *mota*] *mote*, B. C. is correct.

⁴ *sortitum*] *sortitum*, B.

A.D. 1239. sonuisset tumultus, qui comminaretur dampnosam imminere discordiam, decanus, vir pius, et discordiam volens terminare, exaltando vocem¹ in publico, ait,

He refuses the see. "Sinite, sinite; nescio qua ratione me insufficientem

"ad onus episcopale assumpsistis. Tota mente, toto

"corde, contradico et cedo; sed quiescat iste tumultus,

"et adhæreamus omnes unanimiter illi bono viro, de

"quo tanta bona prædicantur hac vice." Salvo tamen

All agree upon Nicholas of Farnham. jure suæ ecclesiæ utrobique, miserunt omnes unanimiter, tam canonici quam monachi, ad dictum magistrum N[icholaum], significantes, quod omnes, qui prius dissidebant, in unum jam convenerunt, ipsum elegerunt; suppliciter exorantes, ut honorem, licet onerosum, sibi in Domino et pro Domino oblatum, gratanter suscipere dignaretur. Quibus prædictus magister N[icholaus]

His refusal.

respondit, "Grates vobis rependo multiplices junctis

"manibus, vos amici et domini mei, tam canonici quam

"monachi, in quorum oculis tanti eram, ut me qualem-

"qualem in pastorem vobis elegistis. Sed, amici mei,

"sufficit mea conditio mihi, et me gravat jam com-

"missum onus vehementer; et cura et custodia ratioque

"animarum mihi commissarum sollicitat et perterret.

"Quiescite, igitur, quiescite, fratres carissimi, amplius

"me in hoc negotio inquietare. Dico enim vobis præ-

"cise, sive consentiatis sive non, non adquiesco." Quod

Election of Hugh de Pateshull. cognoscentes alii, inito consilio, elegerunt secundum prædictam formam dominum Hugonem de Pateshulle,

filium præclari viri domini Simonis de Pateshulle,

cujus sapientia aliquando tota Anglia regebatur, ca-

nonicum Sancti Pauli Londoniarum, et domini regis

cancellarium, in episcopum et custodem animarum

suarum. Ipse vero, ut vir honestus et discretus, habita

deliberatione morosa, cogitans de illo² Apostolico, sci-

1 Tim. iii. 13, 1.

licet, *Qui bene administrat, bonum gradum sibi adquirat*, et alibi; *Qui episcopatum desiderat, bonum*

¹ vocem] om. C.

² illo] om. C.

opus desiderat, tandem motus et misertus super A.D. 1239.
ecclesiæ desolatione, et lacrimis petentium, laboribus,
curis, et expensis, adquevit, ut tristitia eorum in
gaudium verteretur.

De destructione Judæorum.

Et eodem anno, die Sancti Albani Anglorum protho- Pillage of
the Jews,
June 22.
martyris et in crastino, passi sunt Judæi exterminium
magnum et destructionem, eosdem arctante et incar-
cerante et pecuniam ab eisdem extorquente Galfrido
Templario, regis speciali consiliario. Tandem vero post
angarias,¹ tertiam partem totius pecuniæ suæ, tam de-
bitorum quam catallorum, ut vita et pace ad tempus
gauderent, miseri Judæi in suam magnam ruinam et
confusionem regi persolverunt. Hujus autem destruc-
tionis seminarium suscitavit quoddam homicidium in
civitate a Judæis clanculo perpetratum. Nec diu post
hæc, propter quendam puerum, quem Judæi circun-
ciderunt, quatuor Judæi, quibus non erant ditiores in
civitate, apud Norwicum, convicti manifeste, suspen-
dio perierunt.

De incarceratione Ranulphi Britonis.

Sub ejusdem temporis curriculo, quo Deus regi cum Accusa-
tion of
Ranulph le
Breton.
exultatione juxta petitionem suam et multorum de-
siderium prolem contulit masculinam, quia nil imper-
mixtum continet calix sæcularis sine fellis amaritudine,
quidam regius nuntius Willelmus² nomine, multotiens
convictus de facinore multiplici, quamplures Angliæ
nobiles suis falsis accusationibus notabiles reddidit, et
de crimine læsæ majestatis infames, ut vitam suam
protraheret infelicem; addictus enim erat morti, vin-

¹ *angarias*] angariam, C.

² *Willelmus*]. In the *Historia*

Anglorum (ii. p. 428) he is called
Petrus de Turbera.

A.D. 1239. culis et carceri mancipatus.¹ Ranulphum quoque Britonem, clericum et ecclesiæ Sancti Pauli Londoniarum canonicum, qui aliquando domino regi fuerat familiaris, etiam thesaurarius, criminaliter accusavit. Quem rex, cum hæc audisset, capi præcepit per literas suas, quas majori Londoniarum, scilicet Willelmo Goimero,² destinavit, et in turri Londoniarum detrudi com-peditum. Cui major plus quam Deo obediens, regia præcepta præcipitanter effectui mancipavit. Ipsum enim Ranulfum a domo sua, quæ vicina est ecclesiæ Sancti Pauli, truculenter extraxit, et in turri Londoniarum vinculis ferreis, quæ vulgariter anuli nuncupantur, inclusit mancipatum. Quo cognito, decanus Londoniensis, scilicet magister G[alfridus] de Lucy, cum suis concanonicis, quia episcopus tunc præsens non fuerat, sententiam excommunicationis dedit incontinenti generalem in omnes tantæ enormitatis præsumptores, ecclesiam Sancti Pauli supponens interdicto. Rex autem admonitus per episcopum cum errores non correxerit, et mala malis comminando cumlasset, episcopus totam civitatem Londoniarum sibi subjectam³ erat interdicto suppositurus. Cum autem parati essent tam archiepiscopus Cantuariensis quam legatus et episcopus Londoniensis et multi alii prælati manum aggravare, rex dictum Ranulfum, licet invitus, solvi et in pace dimitti præcepit; sed cum voluisset addidisse conditionem, scilicet istam, ut reservaretur, ut eum promptum exponerent quando placeret ei ipsum accusare,⁴ respondit ecclesia, quod nullo modo sub hac forma eum quasi incarcerationum custodiret,⁵ sed absolutum reciperet

He is imprisoned in the Tower,

but released through the bishop of London and others.

¹ B. ins. *diffamavit*, which is marked for omission. See however the end of the chapter. C. reads *diffamavit quoque Ranulfum Britonem*.

² Par. inserts *Girardo Bat* in the margin. Gerard Bat succeeded

William Goimer (or Joynier) as mayor. See the *Liber de Antiquis Legibus*, p. 8 (Camd. Soc. 1846).

³ *subjectam erat*] erat subjectam, B.

⁴ *accusare*] excusare, C.

⁵ *custodiret*] custodirent, B.

ecclesia, sicut liberum et absolutum eum in domo sua A.D. 1239. regii satellites violenter rapuerunt. Dimissus est igitur eo modo Ranulphus; edoctus experimento quanta voluntate aulicos¹ fortuna edomat, ab aula regia² se retraxit castigatus. Stephanus autem de Segrave, licet sæpe simili pressura vexatus, plus quam deceret aut expediret, ætati suæ non parcens, se curis curialibus implicuit,³ et factus est tunc temporis regis præcipuus consiliarius, qui tamen innata industria modestius solito habenas regii consilii coepit moderari. Nec⁴ multum post prædictus facinorosus, qui nobiles prænotatos accusaverat, et Ranulphum, ut dictum est, diffamaverat, ignominiose super machinam illam poenalem, quæ *gibet* appellatur, extra Londonias traditur suspendio. Palam autem coram populo et tortoribus, cum videret mortem imminentem, se non ob aliud prædicta commenta finxisse, nisi ut vitam suam protegaret, licet sero, confitebatur.

His ac-
cuser
hung.

*Quomodo denunciatus est excommunicatus dominus
imperator.*

Diebus autem illis, in ecclesia Sancti Pauli Londoniarum denunciatus est excommunicatus Frethericus dictus imperator, ex præcepto domini Papæ. Similiter per totum episcopatum Londoniensem, postea per totum regnum. Nec erat qui contradiceret vel clipeum contradictionis opponeret, licet rex honestam causam haberet, præ cæteris mundi principibus, contradicendi, propter foedus propinquæ affinitatis.

The em-
peror
denounced
in England
as excom-
municate.

¹ *aulicos*] Anglicos, C.

² *regia*] In the margin.

³ *implicuit*] implicavit, B., with
vel -cuit between the lines.

⁴ *Nec . . . confitebatur*] In the
margin.

A.D. 1289. *Scribit dominus imperator senatori Romano et Romanis.*

The emperor writes to the senator and people of Rome.

Eodem tempore, dominus imperator, admirans quod robur Romanorum nimis enervatum a constantia suæ subjectionis debitæ et fidelitatis tam fiducialiter promissæ recalcitravit, permittendo in eundem imperatorem, dominum suum naturalem, sententiam excommunicationis inferri in civitate, tam curiæ Romanæ cardinalibus, quam senatori urbis et Romanis, ex intimo cordis tactus¹ dolore præcordiali, scripsit in hæc verba :

Imperator senatori urbis Romæ et Romanis.

f. 121 b.
*Litteræ imperiales.*²
Letter of the emperor to the senator and people of Rome.

“Frethericus³ Dei gratia Romanorum imperator, semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, senatori urbis et suis con-Romanis, salutem. Cum Roma sit caput nostri et auctrix imperii, et Romanus imperator a Romæ vocabulo nuncupetur, ut sibi nostri nominis et honoris processus et auspicia debeamus, in admirationem vehementem rapimur, si ubi nostri promovendus est honor et injuria repellenda, inter eos qui tenentur et debent pro culmine nostro semurum defensionis opponere insurgentibus ex adverso, ipsis audientibus et dissimulantibus, contrarium patiamur. Propter quod graviter dolere compellimur, quia Romanus antistes contra Romanum principem id quod alibi non auderet, sicut dicitur, in urbe præsumpsit, et Romanum imperatorem, auctorem urbis et benefactorem populi Romanorum, ipsis non resistentibus, impie blasphemavit; ut benefactorum nostrorum tam procures quam populum Romanum,

¹ *tactus*] tacto, B.

² This letter is printed among the letters of Peter de Vineis, i. 7, p. 113 (Basil, 1566).

³ The letter B. is placed in the

margin here, as the letter A to the following letter, implying that the latter was written before the present one.

" quibus specialiter et communiter studuimus liberali A.D. 1239.
 " et spontanea munificentia providere ac eorum in- Letter of
 " tendimus continuatis augmentis, recte notemus¹ im- the em-
 " memores extitisse ac inertī sompno detentos, ut de peror to
 " tribu² Romulea vir non esset de tot proceribus et the senator
 " turba Quiritum, vel unus de tot Romani populi and people
 " milibus, qui pro nobis exurgeret, verbum unicum of Rome.
 " loqueretur, qui nostræ injuriæ condoleret; cum nos
 " urbem antiquis triumphorum titulis insignitam novis
 " nostræ victoriæ successibus honoremus, et ad refor-
 " mandum Romanum nomen, sicut in diebus antiquis,
 " et exaltandum Romani statum imperii, continuis
 " laboribus intendamus. Quapropter necessario duci-
 " mur requirere vos, instanter monere, pariter et ex-
 " hortari, quatinus si omissum est aliqua negligentia
 " vel torpore, nunc instanter ostendere debeatis, in-
 " ducentes alios monitis et exemplo, ut omnes et sin-
 " guli prompta voluntate consurgant ad nostram et
 " communem injuriam ulciscendam. Quia cum idem
 " blasphemator noster ausus alibi non fuisset in nostri
 " nominis blasphemiam prorupisse, de tanta præsump-
 " tione gloriari non posset, quod volentibus et nolentibus
 " Romanis contra nos talia perpetrasset; cum potius id
 " posset vestræ ingratitude reputari, si quod ante fac-
 " tum fuit impedire laudabiliter potuistis, ex post facto
 " nostram et vestram injuriam³ postponatis inultam.
 " Nam cum [ad] alterutrum teneamur, et nos Romanum
 " honorem et Romani⁴ defendere nomen nostrum, si
 " ad hoc vos et eos negligentes invenerimus, cum nullus
 " timor nos coegerit ad beneficia Romanorum, sed
 " gratia induxerit specialis, per ingratitude istam
 " licet prorsus inviti cogamur ab universis exhibitam
 " gratiam revocare. Datum Tervisii, mensis Aprilis Treviso,
 " die vicesima." 20 April.

¹ notemus] vocemus, B.

² tribu Romulea] So Pet. de Vineis, i. 7, p. 114; tribulo mallea, B.

³ C. ins. non.

⁴ Romani] Romanos, B.

A.D. 1239. Idem autem dominus¹ imperator Frethericus cardinalibus paulo ante præscripserat,² et eosdem Romanos in parte movit; sed nunc postremo commovit vehementius. Scripsit in hæc verba cardinalibus:

Imperator cardinalibus.

Litteræ imperiales.
Letter of the emperor to the cardinals.

S. Matt. v.
15.

"Frethericus³ Dei gratia Romanorum imperator, semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, universis sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, dilectis amicis suis, salutem et sinceræ dilectionis affectum. Cum sit Christus caput ecclesiæ, et in Petri vocabulo suam fundaverit ecclesiam supra petram, vos Apostolorum statuit successores, ut, Petro pro omnibus ministrante, vos qui estis candelabra ecclesiæ, super montem non sub modio constituta, re vera omnibus qui sunt in domo effectu bonorum operum luceatis, nec a publica mundi lingua ex conscientia generali vos subtrahere intendatis, cum ad singula, quæ præsidens sedi Petri proponit statuens vel denuntianda decrevit, æqua participatio vos admittit, nisi prævius religionis ecclesiæ status et zelus effervens evitandi scandali generalis vobis cautelam suggesserit ad futura. Quis enim non miretur et stupeat, quod tot venerabilium patrum congregatione munitæ ecclesiæ generali sedens in solio, (et utinam justus iudex,) velit inconsulte procedere, ac suis motibus excandescens in Romanum tendit principem, advocatum ecclesiæ ac ad prædicationem Evangelii stabilitum, ob favorem Lombardorum rebellium exercere gladium spirituale, si dicere liceat, minus juste, cum alias quicquid ex objectis ecclesiarum gravaminibus, quæ dicuntur, obiciat, quantumve species per individua detinentur, vel emendationem receperint, vel ex deliberata nostri provisione consilii sit

¹ dominus imperator] om. C.

² præscripserat] scripserat, C.

³ Peter de Vineis, Epist. i. 6, p.

110.

" in proximo, prout jussio jam præcessit debita, et A.D. 1239.
 " integra emendatio secutura. Nam ecce per patentes ^{Letter of}
 " literas prælatorum, quos mandatum Apostolicum præ- ^{the em-}
 " stitit monitores, ejusdem testimonium declaratur; et ^{peror to}
 " præcedens nostra constitutio super revocatione præ- ^{the car-}
 " latorum dampna passorum, et de præstanda integra ^{dinals.}
 " satisfactione prælatis, jam per literas venerabilis
 " archiepiscopi¹ Messanensis, vocato ad hoc assessori
 " nostro transmissas, evidens exhibet testimonium ve-
 " ritati. Propter quod non indigne dolemus, si pater
 " Apostolicus offendere tam graviter nos intendat; ut
 " dum in constantem virum tam vehemens cadit injuria,
 " etsi patienter ferre velimus, immanitas negotii non
 " permittit quin ad ultiones quibus Cæsares uti solent
 " facti violentia nos impellat. Veruntamen dum con-
 " sideramus impatientiam procedentis, et difficultatem
 " attendimus offensoris, si ex æquo liceret privatas
 " exercere vindictas, quas in hominem per quem scan-
 " dalum venit et in sui participes sanguinis compen-
 " sare possemus, et in ipsum et suos attemptata sedis²
 " injuria redundaret, tolerabilius duceremus. Sed cum
 " nec ipse, nec tota propter hoc sua passura progenies,
 " tanti forent, ut culmen imperii zelaret ultionem
 " ipsorum; cumque sedis auctoritas audaciæ sibi fræna
 " relaxet, et tot venerabilium fratrum moles eum in
 " concepta fovere pertinacia videatur; angit nos altiori
 " mente turbatio, quod dum nos intendamus a perse-
 " quente defendere, oporteat nos defendendo gravius
 " offendere resistentes; salva in omnibus ecclesiæ sanc-
 " titate, quam cultu sacro et debita reverentia venera-
 " mur. Quapropter venerabilem cœtum vestrum affec-
 " tuosius deprecamur, quatinus motus summi pontificis,
 " quos ex causis evidentibus non tam justos quam
 " voluntarios mundus agnoscit, ex deliberata modestia
 " compescatis, generali statui et præsentì quieti mentium

¹ Lando.| ² sedis] sedit, B.

A.D. 1239. " a scandalis¹ providentes. Nam cum ad salutem om-
 Letter of " nium vestrum favorabiliter alligemur, ab injuriatorum
 the em- " offensa non poterimus æquanimiter abstinere, quin
 peror to " etsi obstare principiis non possumus, licite debeat
 the car- " injurias, quas revocare non possumus,² injuriis pro-
 dinals. " pulsare. Datum Paduæ,³ decima die Martii, duode-
 Padua, " cima indictione."
 10 March.

De quibusdam scriptis pronosticiis.

Prophetic Et tunc temporis quædam scripta, quæ videbantur See above,
 writings. futurorum esse pronostica, propter imminencia pericula p. 125, and
 et discordiam ortam inter tam graves personas, quibus vol. ii. p. 135.
 non sunt majores, immo nec pares, ad memoriam sunt
 redacta et recenter recitata; quorum unum est hoc:
 " Excitabitur Roma contra Romanum, et Romanus
 " substitutus Romam Romano imminuet. Alleviabuntur
 " virgæ pastorum, et solatium eorum erit in otio.
 f. 122. " Turbabuntur seduli et orabunt, et in lacrimis mul-
 " torum erit requies. Humilis alludet furibundo, et
 " furor extingvens palpabitur. Novus grex serpet ad
 " cumulum, et qui intitulantur in veteri, tenui cibo
 " cibabuntur. Frustrata est spes sperantium, et requi-
 " escit solatium, in quo parat fiduciam. Qui in tene-
 " bris ambularunt, ad lucem redibunt. Et quæ erant
 " divisa et dispersa, consolidabuntur. Non modica
 " nubes incipiet pluere, quia natus est immutator sæ-
 " culi. Leoni substituetur agnus, et agni in leones
 " deprædabuntur. Surget furor contra simplicem et
 " simplicitas attenuata spirabit. Decor convertetur
 " in dedecus, et gaudium multorum erit⁴ luctus." Hæc
 dicta anno gratiæ MCXIX.⁵ jam instare intellectas
 comminationes in scripto dicebantur.

¹ scandalis] So C.; sandalis, B.

² possumus] possumus, C.

³ Paduæ] Pod', B.

⁴ B. repeats *erit*.

⁵ MCXIX.] An error for MCIX.,
 under which year this prophecy has
 been already given.

Pronosticum.

A.D. 1239.

Aliud scriptum, quod videtur procurasse imperator, fertur tamen pro vero, quod inventi sunt hi versiculi in cubiculo Papæ scripti; modus autem et auctor penitus ignoratur :

Epigram-
matical
prophecy
against the
Pope.

Versus.

Fata¹ docent, stellæque monent aviumque volatus,
Totius mundi malleus unus erit.
Roma diu titubans, variis erroribus acta,
Totius mundi desinet esse caput.

Quos versus cum dominus imperator et alii multi interpretabantur in interitum et desolationem Papæ et Romanæ curiæ redundasse, Papa in eundem imperatorem hos versiculos retorquebat :

Prophecy
in answer
against the
emperor.

Fama refert, scriptura docet, peccata loquuntur,
Quod tua vita brevis, poena perennis erit.

Quomodo per admonitores excusatur imperator in hoc facto.

Videns autem dominus imperator famam suam hac tempestate periclitari, ut innocentiam suam manifestaret, procuravit ut nuntii ipsi, qui magnæ auctoritatis viri fuerant et solempnis, scriberent domino Papæ, ostendendo suam et domini imperatoris innocentiam ac justitiam.

in Letter of
the four
bishops
sent as
commis-
sioners by
the Pope
to the em-
peror.

Litteræ nuntiorum.

" Sanctissimo patri in Christo et domino G[regorio] Dei gratia summo Pontifici, sui devoti Herpipolensis, Warmaciensis,³ Vercellensis,⁴ et Parmensis⁵ episcopi,

Their ac-
count of
their in-
terview
with the
emperor.

¹ Fata] facta, C.

² Hermann von Lobdenburg, bishop of Würzburg.

³ Landolf von Hoheneck, bishop of Worms.

⁴ James Carnerius, bishop of Vercelli.

⁵ Martin of Colorno, bishop of Parma.

A.D. 1239. "humilem sui commendationem et reverentiam tam
 "debitam quam devotam. Cum omni reverentia et
 "devotione recepimus literas Apostolicæ sanctitatis, per
 "quas missi fuimus admonere dominum nostrum Ro-
 "manum principem super quibusdam capitulis, quæ
 "missa sunt eisdem literis interclusa. Nos autem ex
 "obedientiæ debito, qua tenemur ad tantum dominum,
 "hæsitantes tamen si monita nostra patienter acciperet,
 "reverenter et devote pervenimus; et expositis singu-
 "lis quæ capitula continebant, ac vestrarum per eum
 "habita copia literarum, faciente Domino, qui gerit
 "ac dirigit quo voluerit corda regum, in admirabili
 "devotione et insperata humilitate se monitis nostris
 "pronus exhibuit, inclinata imperialis audientia dig-
 "nitatis. Ita quod nobis existentibus coram eo, præ-
 "sentibus quoque venerabilibus Parnormitanensi,¹ Mes-
 "sanensi,² archiepiscopis, Cremonensi,³ Laudensi,⁴ Na-
 "variensi,⁵ et Mutinensi⁶ episcopis, et abbate Sancti⁷
 "Vincentii, convocatis etiam quampluribus ex fratri-
 "bus ordinis Prædicatorum et Minorum, respondit ad
 "singula quæ proposuimus seriatim, prout in sequen-
 "tibus distincte ac plenarie continetur, sicut domina-
 "tioni vestræ responsionem ipsius juxta seriem capi-
 "tulum expositam secundum Apostolicam jussionem
 "sub fido testimonio tenore præsentium declaramus.

The ac-
 cusations
 of the
 Pope an-
 swered in
 detail by
 the em-
 peror.

Objectiones et responsiones.

Injuries
 done to
 the pro-
 perty of
 certain
 churches.

"*Propositio ecclesiæ*: Montis Regalis, Cephaludensis,
 "Cartaniensis, et Squillatensis ecclesiæ, Milletensis,
 "Sanctæ Eufemiæ, Terræ Majoris, et Sancti Johannis

¹ Berard of Castacca, archbishop of Palermo.

² Lando, archbishop of Messina.

³ Homobon Medalbertus, bishop of Cremona.

⁴ Ottobello Soffientino, bishop of Lodi.

⁵ Odemar Busio, bishop of Novara.

⁶ Albert Boschetti, bishop of Modena.

⁷ San Vincenzo a Voltorno, prov. of Lavoro.

" in *Lamis* monasteria sunt spoliata fere omnibus A.D. 1239.
 " bonis suis. *Item*, omnes fere cathedrales et aliæ
 " ecclesiæ ac monasteria sunt per iniquam inquisi-
 " tionem fere omnibus honoribus¹ suis spoliata. *Re- Answer.*
 " *ponsio imperialis*: Super gravaminibus ecclesiarum
 " quæ indeterminate ponuntur, quædam ignoranter
 " commissa corrigi jussa sunt sine moræ dispendio,
 " quædam vero jam correctæ; sicut est in evidenti,
 " de fidei et industrio nuntio nostro, ad hoc specia-
 " liter destinato, videlicet magistro Willelmo de Tocto,
 " notario nostro, qui etiam jussus est transire per
 " Romanam curiam, et consulto venerabili Messanensi
 " archiepiscopo,² juxta consilium suum procedere, ad
 " revocationem eorum quæ inveniret notabiliter facta;
 " sic quod in ingressu regni circa fines illos invenit
 " quædam, quæ tenebantur per quosdam de familia
 " imperiali, quibus non pepercit, sed eos statim desti-
 " tuit, restituens destitutos; cum tamen habuerit in
 " mandatis, quod ab imperiali fisco etiam revocaret, si
 " qua inveniret illicite deprehensa. Sic quod, fama
 " eorum quæ gesserat perveniente ad curiam Romanam,
 " dominus Papa dicitur approbasse mittentis provi-
 " dentiam, et diligentiam missi. Qui cum regnum in
 " diversas provincias sit divisum, nondum potuit om-
 " nes peragrasse, ut quæ corrigenda invenerit, corri-
 " gantur. *Item*, de ecclesia Montis Regalis respondetur *Monreale*.
 " quod nullum gravamen habet per dominum impe-
 " ratorem; nisi velit notari de Sarracenis, qui occu-
 " paverunt bona ecclesiæ per werram, qui nec dominum
 " imperatorem nec ecclesiam recognoscebant, nec in
 " aliquo pro posse suo pepercerunt, immo destruxerant
 " et deprædati fuerant eam, usque ad muros ecclesiæ,
 " et alicui de Sicilia non parcebant, ita ut in partibus
 " illis nullus vel rarus Christicola remansisset. Hos
 " re vera fatetur dominus imperator exterminasse de

¹ *honoribus*] hoibus, B.² *Lando*.

- A.D. 1239. " Sicilia, cum multis laboribus et expensis, si reputant in hoc gravamen ecclesiæ; alias nescit quod unquam gravasset illam, nec vult gravare. *Item*,
 Cefalu. " idem dicit de ecclesia Cephalsensi, nisi forte tangatur de castro Cephalsensi, quod velut munitissimam arcem supra mare, et stantem in marchia Sarracenorum, tenuerunt semper reges Siciliæ; et bonæ memoriæ Innocentius Papa mandavit legato¹ suo, tunc temporis pro servitio nostro in Sicilia existenti, ut illud reciperet ab episcopo,² ad cujus manus perurbationem venerat et non de jure; et quod legatus tempore pueritiæ nostræ faceret teneri et custodiri pro nobis, nec episcopo³ præsentī restituitur, nec de jure restitui debet, quia non habet jus in re; et alias, quia falsarius, homicida, proditor, et scismaticus, publico testimonio comprobatur, quare si etiam haberet jus in re, quod absit, restitui non tenetur. *Item*, idem de Cathanensi ecclesia, nisi forte tangatur de hominibus demanii domini imperatoris, qui temporibus guerrarum propter locum securum et fertilem se Cathaniam contulerunt. Hos fatetur imperator se ad demania sua revocasse, secundum formam generalis constitutionis regni, per quam etiam comites et barones et omnes de regno homines de demaniis revocant, ubicunque eos invenerint, sive in terris ecclesiarum, sive in civitatibus ipsius imperatoris. Nihilominus tamen super his forma statuta est, et meta temporis posita, ad requisitionem summi pontificis acceptata; prout constat ex literis testimonialibus patriarchæ⁴ Antiochen-sis, et Parnormitanensis⁵ et Mess[an]ensis archiepiscoporum. *Item*, cum ecclesia Miletensi et Sanctæ Eufemiæ, cum abbate et monachis Terræ Majoris,
- Mileto,
 Santeu-
 femia,
 Torre mag-
 giore.

¹ Gregorio Galgano de S. Apostolo, Card. Presb. Tit. S. Anastasiæ.

² John Cicala.

³ B. ins. nec. It is expuncted in

C. The bishop of Cefalu then was Harduin II.

⁴ Albert Rezzato.

⁵ Berard of Castacca.

" permutatio congrua facta sit de voluntate prælatorum A.D. 1239.
 " ipsorum et conventuum, secundum formam juris;
 " et ipsi hodie res tenent¹ et possident permutatas.
 " Tassale² vero Sancti Severii, quod non erat in totum
 " abbatis Terræ Majoris Aconensis,³ ibi quædam jura
 " habebat, quæ tenebat in feodum ab ipso imperatore, f. 122 b.
 " per judicium fuit juste destructum, quia homines
 " illius loci tempore perturbationis occiderunt Paulum
 " de Longotheta⁴ bajulum imperatoris, et armenta im-
 " perialia diripuerunt; et nihilominus, ut dictum est,
 " permutatio data est abbati et conventui pro parte
 " sua, et hodie tenent. Locus Lamæ cinctus est per
 " sententiam ab abbate Sancti Johannis rotundi; qui
 " de eo, velut de re feodali, potuit et debuit secundum
 " jus civile et canonicum in imperiali curia conveniri.

" *Propositio ecclesiæ*: Templarii et Hospitalarii, bonis Templars
 " mobilibus et immobilibus spoliati, juxta tenorem and Hospi-
 " pacis non sunt integre restituti. *Responsio imperi-* tallers.
 " *alis*: A Templariis et Hospitalariis verum est, quod Answer.
 " per judicium et per antiquam constitutionem regni
 " Siciliæ revocata sunt feodalia et bursesatica,⁵ quæ
 " habuerant per concessionem invasorum regni; quibus
 " equos, arma, victualia, et vinum, et omnia necessaria
 " ministrabant abunde, quando infestabant impera-
 " torem; et imperatori, tunc regi pupillo et destituto,
 " omne omnino subsidium denegabant. Alia tamen
 " feodalia et bursesatica⁵ dimissa sunt eis, qualitercun-
 " que ea adquisierunt et tenuerunt ante mortem regis
 " Willelmi secundi,⁶ seu de quibus haberet conces-

¹ *tenent*] teneant, B.

² *Tassale*] Sic. Huillard-Bréholles (Hist. Dipl. Fred. II., v. p. 252) reads *Casale*.

³ This is Torre Maggiore, near Sansevero. I do not understand *Aconensis*.

⁴ *Longotheta*] Longothā, B.; Longotham, C. He was imperial

justiciary, and in 1229 "membra-
 " tim trucidatus est ab his qui
 " odio imperatorem habebant."
 Chron. Ricardi de S. Germano
 (Muratori, vii., col. 1014).

⁵ *bursesatica*] Above the *e* in
 this word Par. has written *vel a*.

⁶ He died in 1189.

A.D. 1239. " sionem alicujus antecessorum suorum. Nonnulla vero
 " bursesatica¹ quæ emerunt, revocata sunt ab eis, se-
 " cundum formam antiquæ constitutionis regni Siciliæ,
 " quod nihil potest eis sine consensu principis de bur-
 " gasaticis inter vivos concedi, vel in ultima volun-
 " tate legari, quin post annum, mensem, septimanam,
 " et diem, aliis burgensibus sæcularibus vendere et
 " concedere teneantur. Et hoc propterea fuit ab anti-
 " quo statutum, quia si libere eis et perpetuo burge-
 " satica¹ liceret emere sive accipere, modico tempore
 " totum regnum Siciliæ, quod inter regiones mundi
 " sibi habilius reputarent, emerent et adquirerent, et
 " hæc eadem constitutio optinet ultra mare.

Cathedral
and other
churches
kept va-
cant.

" *Propositio ecclesiæ*: Item, quod non permittit
 " cathedrales et alias vacantes ecclesias ordinari, et hac
 " occasione periclitatur libertas ecclesiæ, perit fides;
 " quia non est qui proponat verbum Dei, nec qui regat
 " animas, deficiente pastore. *Responsio imperialis*:

Answer.

" Cathedrales et alias vacantes ecclesias dominus impe-
 " rator libenter vult et desiderat ordinari; salvis privi-
 " legiis et dignitatibus, quæ prædecessores sui reges
 " usque ad sua tempora habuerunt, et quibus ipse
 " modestius quam prædecessores sui hactenus usi sunt;
 " nec contra ordinationem ecclesiarum unquam fuit.

Exactions
from
churches
and monas-
teries.

Answer.

" *Propositio ecclesiæ*: De talliis et exactionibus quæ
 " contra formam pacis ab ecclesiis et monasteriis ex-
 " torquentur. *Responsio imperialis*: Talliæ et collectæ
 " clericis et personis ecclesiasticis, non pro ecclesias-
 " ticis rebus, sed pro feodalibus et patrimonialibus
 " imponuntur, secundum quod est jus commune et
 " optinet ubique per orbem.

Usury pro-
tected.

" *Propositio ecclesiæ*: De hoc quod prælati non
 " audent procedere contra usurarios, occasione consti-
 " tutionis imperialis. *Responsio imperialis*: Apparet

Answer.

" generalis et nova constitutio contra usurarios edita

¹ bursesatica] Above the e in this word Par. has written *vel a*.

" per imperatorem, per quam in omnibus bonis eorum A.D. 1239.
 " publice condemnantur, et lecta est coram prælatis,
 " per quam etiam non interciditur prælatis audacia
 " procedendi.

" *Propositio ecclesiæ*: quod clerici capiuntur, incarce- Clerks ill-
treated.
 " rantur, proscribuntur, et occiduntur. *Responsio im-* Answer.
 " *perialis*: De captis et incarceratis nihil novit, nisi
 " per officiales imperatoris aliqui capti sunt, assignandi
 " juxta qualitatem excessuum judicio prælatorum. De
 " proscriptis vero novit, quod, objecto quibusdam cri-
 " mine læsæ majestatis, aliqui de regno sunt proscripti.
 " Novit etiam de occisis, quod propter impunitatem
 " clericorum et monachorum Venusina ecclesia gemit
 " obitum prælati sui,¹ a suo monacho interfecti; et
 " in ecclesia Sancti Vincentii monachus monachum
 " interfecit; nec est inde aliqua vindicta sive poena
 " canonica subsecuta.

" *Propositio ecclesiæ*: De ecclesiis Domino consecra- Churches
profaned.
 " tis, quæ prophanantur et destruuntur. *Responsio* Answer.
 " *imperialis*: Nihil omnino scitur, nisi forte dicatur
 " de ecclesia Luceriæ, quæ propter diutinam vetus- Lucera.
 " tatem per se dicitur corruiſſe, et quam imperator,
 " nedum quod reædificari permittat, immo paratus est
 " ad honorem Dei et ecclesiæ de suo pro reædifica-
 " tione ejusdem episcopum congrue adjuvare.

" *Propositio ecclesiæ*: Quod non permittit reparari Church of
Sora.
 " Soranam ecclesiam. *Responsio imperialis*. Soranam Answer.
 " ecclesiam solam ædificari permittit, sed civitatem non,
 " ad minus diebus suis, quæ judicio est destructa.

" *Propositio ecclesiæ*: Quod contra tenorem pacis, hi Adherents
of the
church
 " qui adhæserunt ecclesiæ temporeurbationis, bonis
 " omnibus spoliati, exulare coguntur. *Responsio im-*
 " *perialis*: Adhærentes domino Papæ temporeurbatio- Answer.
 " nis contra dominum imperatorem secure in regno
 " morantur, nisi forte qui officia et jurisdictiones exer-

¹ Bonus, bishop of Venosa.

A.D. 1239. "cuerunt, metu ponendi rationem, vel aliqui, ne causis
 "civilibus vel criminalibus conveniantur, morantur ex-
 "tra regnum; de quibus vult dominus imperator, quod
 "secure redeant, si sibi et aliis conquerentibus, non
 "tamen de eo, vel ejus occasione, quod ecclesiæ ad-
 "hæserunt, velint facere rationem. Sed cum de forma
 "pacis tractatur, recordatur quod dominus Papa, con-
 "tra eam et contra opinionem fere omnium fratrum,
 "detinet civitatem Castellæ. Pro qua detinenda in
 "præjudicium imperii recepit pecuniam, existente
 "domino imperatore pro servitio ejus contra Romanos
 "et expendente proinde ultra centum milia marcarum
 "argenti; adeo quod magnum incommodum inde est
 "ecclesia consecuta, tam de terra Romanis ablata et
 "sibi restituta, quam de libertate ecclesiastica, refor-
 "mata in urbe, occasione servitii supradicti.

Citta di
Castello.

The
nephew of
the king
of Tunis
detained.
Answer.

"*Propositio ecclesiæ*: De nepote regis Thunyci, quem
 "non permisit venire ad Apostolicam sedem, ad susci-
 "piendum baptismi sacramentum, sed captivum detinet.
 "Responso imperialis: Quod nepos regis Thunyci,
 "non ut baptizaretur, sed ut aufugeret mortem, quam
 "preminabatur patruus suus, de Barbaria fugit in
 "Siciliam. Non tenetur captivus, sed liber per Appu-
 "liam vadit; et diligenter quæsitus si baptizari velit,
 "omnino negat. Si tamen vult baptizari, dominus
 "imperator acceptat et gaudet, prout super hoc re-
 "spondit alias Parnormitanensi et Messanensi archi-
 "episcopis.

Peter the
Saracen
and brother
Jordan im-
prisoned.
Answer.

"*Propositio ecclesiæ*: De Petro Sarraceno, fidei
 "ecclesiæ, quem tenet captivum in injuriam ecclesiæ,
 "et fratre Jordano,¹ qui tenetur captivus. *Responso*
 "imperialis: Petrus Sarracenus, tanquam inimicus
 "domini imperatoris, et detractor ejus tam in urbe
 "quam alibi, captus est per eum. Item, non in
 "negotium regis Anglorum venit, sed tantum literas

¹ General of the Dominicans.

“ ipsius attulit, ut si forte caperetur, capto parce- A.D. 1239.
 “ remus, attentius supplicantes. Quibus non obtem-
 “ peravimus, quia rex nescivit quas mihi paravit
 “ insidias. De fratre Jordano, quod ipsum nec cepit
 “ nec capi mandavit, quamvis eum in sermonibus
 “ defamaverat.¹ Sed quia videtur a quibusdam fide-
 “ bus suis, qui norunt mores et versutias ejusdem fra-
 “ tris, quod status et mora ejus, si fieret in Marchia
 “ Tervisii et Lombardia, suspecta forent et nociva
 “ domino imperatori, præstita satisfactione, quod in
 “ Marchia vel Lombardia remanere vel morari non
 “ debeat, ipsum liberari mandabat, et assignari eum
 “ jussisset domino Messanensi archiepiscopo, si dictum
 “ fratrem in prædictum modum super se recipere
 “ voluisset.

“ *Propositio ecclesiæ*: De eo quod ipse seditionem Sedition
excited in
Rome
against the
church.
 “ movit in urbe contra ecclesiam, per quam intendit
 “ Romanum Pontificem et fratres suos a sua sede
 “ repellere, et contra privilegia, dignitates, et honores
 “ Apostolicæ sedis libertatem ecclesiasticam conculcare.

“ *Responsio imperialis*: Seditio mota in urbe contra Answer.
 “ ecclesiam per dominum imperatorem negatur. Sed f. 123.
 “ cum ipse habeat fideles suos in urbe, sicut præde-
 “ cessores sui, tam Romani principes, quam reges
 “ Siciliæ, soliti sunt habere, quia senatores aliquando
 “ electi per potentiam adversariorum eos offendere con-
 “ tendebant, astabat defensionem eorum, sicut astaret
 “ quotiens in similibus expediret. Cessante vero causa,
 “ videlicet quod alius senator communiter electus fuit,
 “ cessavit turbatio supradicta, prout constat de rei
 “ evidentia, ex testimonio Parnormitanensis et Messa-
 “ nensis archiepiscoporum.

“ *Propositio ecclesiæ*: De eo quod mandavit qui- The bishop
of Pales-
trina de-
tained.
 “ busdam fidelibus suis, ut episcopus Penestrinus, Apo-

¹ See the account of his inter- | in the Acta Sanctorum. Feb. 18,
view with the emperor in his life | cap. 8, p. 732.

- A.D. 1239. " stolicæ sedis legatus, detineretur. *Responsio impe-*
 Answer. " *rialis*: Super mandato detentionis episcopi Penes-
 trini, respondit quod nunquam mandavit, nec etiam
 " id sompniavit dominus imperator; quanquam de eo
 " id juste facere potuisset, tanquam de inimico suo.
 " Qui licet missus per dominum Papam, tanquam vir
 " religiosus, tamen de mandato domini Papæ, ut ipse
 " dixit, Lombardiam pro magna parte contra dominum
 " imperatorem callide et perniciose subvertit, et Lom-
 " bardos contra ipsum in quantum potuit animavit.
- The affairs
 of the
 Holy Land
 hindered. " *Propositio ecclesiæ*: Quod per eum impeditur nego-
 tium Terræ Sanctæ occasione discordiæ quam habet
 " cum quibusdam Lombardis; cum parata sit ecclesia
 " dare opem et operam efficacem, ut sibi et honori
 " imperii super his, quæ commissa sunt contra eum a
 " Lombardis, congrue satisfiat, et Lombardi etiam ad
 " hoc ipsum sint præparati; moneatur super his om-
 Answer. " nibus, et responsum ejus significetur nobis. *Responsio*
imperialis: Super negotio Lombardiæ dixit dominus
 " imperator, quod illud multotiens commisit ecclesiæ,
 " nec inde est aliquod commodum assecutus, nisi quod
 " prima vice condemnati sunt Lombardi in quadrin-
 " gentis militibus, quos dominus Papa tali modo fecit
 " ei solvi, quod ipsos contra ipsum imperatorem misit
 " in regnum. Secunda vice, condemnati sunt in quin-
 " gentis militibus, quos non imperatori, contra quem
 " commissa erat injuria, sed sub protectione et ad
 " requisitionem domini Papæ et ecclesiæ, quæ offensa
 " non erat, ultra mare transmitti pronuntiavit, quod
 " etiam nunquam factum fuit. Tertia vice, ad requi-
 " sitionem cardinalium, scilicet quondam episcopi Sa-
 " binensis¹ et magistri Petri² de Capua, plene sicut
 " dominus Papa dictavit, commissum fuit dictum ne-
 " gotium ecclesiæ, nec unquam postea de hoc fuit

¹ Oliver Saxon, who died in 1227. | Gerusalemme, and patriarch of Antioch.

² Cardinal bishop of S. Croce in

“ verbum, nisi quando dominus Papa novit, quod A.D. 1239.
 “ imperator, postquam ei totiens fuerat illusum, de-
 “ scendere¹ cum exercitu a Germania in Ytaliā se
 “ parabat, et tunc instanter petiit denuo negotium sibi
 “ committi; et dominus imperator, licet in eadem
 “ commissione naufragium sæpe expertus fuisset, voluit
 “ tamen sibi committere ad certum diem et sub con-
 “ ditione, quod ad honorem suum et commodum imperii
 “ firmaretur. Quam conditionem dominus Papa, prout
 “ per literas suas constat, admittere noluit; quanquam ad
 “ præsens per literas suas dicat, quod ecclesia negotium
 “ ipsum, salvo jure et honore imperii, fuisset diffinire
 “ parata; et ex hoc patet, quod literæ ipsæ sibi mani-
 “ festissime contradicant. Et ne prætendatur, quod in
 “ præjudicium Terræ Sanctæ velit dominus imperator
 “ jura imperii in Ytaliā restaurare, qualiter dominus
 “ imperator negotium Terræ Sanctæ assumpsit nec
 “ duxerit negligendum, apparet per literas suas re-
 “ sponsales regibus orbis et cruce signatis in Francia,
 “ qui ipsum in dominum et rectorem exercitus elege-
 “ runt, per quas etiam respondit insuper eisdem quod
 “ negotium ipsum de consilio ecclesiæ tractare volebat.
 “ Denique tamen super omnibus gravaminibus eccle-
 “ siarum corrigendis notarius domini imperatoris in
 “ specialem nuntium, sicut superius est propositum,
 “ est transmissus. Addidit præterea imperialis respon-
 “ sio, quod id quod enormius est et in admirationem
 “ et stuporem omnium audientium verti debet, post
 “ recessum supramemoratorum Parnormitanensis et
 “ Messanensis archiepiscoporum, quibus dominus Papa
 “ ecclesiæ gratiam pro domino imperatore promisit,
 “ et quod voluit unum et idem esse cum eo domino
 “ imperatore, prout decuit, non modice hoc attemp-
 “ tante, postquam sufficienter fuerat eis ad quædam
 “ capitula missa per eos responsum, prout in eorum

Additional
 complaint
 of the
 emperor.

¹ *descendere*] defendere, B. C. has been corrected.

A.D. 1239. " attestazione consistit, post tergum et in confusionem
 " eorundem archiepiscoporum, eis omnino nescientibus,
 " missæ sunt literæ istæ et capitula interclusa prælatis,
 " quæ licet speciem admonitionis contineant, suggilla-
 " tionem tamen imperialis famæ continent manifeste.
 Final " Ultimo, generale verbum respondit et proposuit do-
 answer of " minus imperator, quod cum ipse diu fuerit absens
 the em- " a regno et regni statum ignoret, quicquid unquam
 peror. " in gravamine ecclesiarum factum est, quod remaneat
 " emendandum, integre et sine difficultate aliqua id
 His desire " emendari mandabit. Et nihilominus, propter univer-
 for unity " sale bonum quod ex unione inter ipsum et ecclesiam
 between " provenit, paratus est omnem prorsus securitatem,
 the church " quæ ecclesiam et ipsum imperium deceat, præstare
 and the " ecclesiæ; quod ad honorem et exaltationem fidei
 empire. " Christianæ, et ad honorem et libertatem ecclesiasticam
 " conservanda, sit unum et idem cum ecclesia, viribus
 " et potentia sua ad hoc ex toto conversis. Datum,"¹
 etc.

Querimonia imperatoris quod contemptus est tam a rege Anglorum quam a domino Papa. Scribit igitur comiti Cornubiæ R[icardo] sororio suo prolixam epistolam, et principibus pluribus aliis, mutatis tantum titulis.

Anger of the Pope. He writes to the princes of Christendom, absolving all from their fealty to the emperor.

Hæc postquam domino Papæ intimata sunt, in vehementem iracundiam exarsit. Et seipsum iustificans, omnia hæc prædicta pro frivolis habuit et inutilibus sermocinationibus; et sprexit quasi commenta contraria veritati. Scribens igitur principibus et magnatibus totius Christianitatis, tam laicis personis quam ecclesiasticis, absolvit quotquot eidem F[retherico] fidelitate tenebantur, ut non ei tenerentur quasi domino

¹ The date of this is "Cremona,"
 "in domo imperiali apud Sanctum
 "Laurentium, quinto kal. Novem-

"bris, xii. indictione." Muratori,
 Antiq. Ital., vi. p. 87.

obedire. Fecit etiam per omnes terras sibi optempe- A.D. 1239.
rantes sententiam latam in eundem terribiliter, præ-
cipue autem in Anglia, solenniter publicari, eum gra-
viter diffamando, ipsumque inimicum manifestum Dei
et ecclesiæ affirmavit. Quod cum dominus imperator
festina relatione cognovisset, tactus dolore cordis intrin-
secus, prorumpentibus crebris suspiriis, amicis queri-
moniam gravem reponens, scripsit in hæc verba :

Litteræ imperiales.

" Frethericus, etc. Inviti loquimur, sed tacere non
" possumus. Jam enim securis ad radicem arboris po- Letter of
the em-
peror com-
plaining of
the Lom-
bards.
" sita et gladius fere usque ad animam transiens labia
" dissolverunt. Jusque datum sceleri scribimus, et po-
" pulum contumacem dexteram in viscera propria ver-
" tisse condolemus. Juri præfertur injuria, et voluntas
" justitiæ dominatur. Dominum quidem Ytaliæ, populi
" sceptrum contempnere conantur imperii. Ac etiam
" propriæ commoditatis immemores, libertatis ejusdem
" vagæ luxuriam quieti pacis imponunt, et æquitati
" justitiæque prætulerunt. Nec tamen a nobis rebelli-
" onem hujusmodi sumpsisse nunc primum exordium ex-
" [is]timetis, sed avitas et paternas prosequimur injurias,
" et productam jam ad alias regiones, libertatis invidiosæ
" propaginem nitimur supplantare. Sed nec ista dis-
" simulasse aliquolibet modo hactenus, aut conniventibus
" oculis pertransisse credatis. Quamprimum enim in
" nobis pubescentibus, ac mentis et corporis calescente
" virtute, ad Romani culmen imperii, præter spem
" hominum, nutu solummodo providentiæ divinæ, con-
" scendimus, ac regnum Siciliæ, præclara maternæ suc-
" cessionis hæreditas, ad jura nostra pervenit, aciem
" mentis nostræ continuo direximus ad prædicta. Ac
" demum ad consummationem propositi nostri, misera-
" bili casu de amissione Damietæ tunc temporis minis-
" trante, cum venerabili patre nostro H[onorio] summo

- A.D. 1239. " pontifice apud Verulas¹ colloquio celebrato, Veronæ
 Letter of " de communi consilio pro negotio Terræ Sanctæ et
 the em- " reformatione imperii, solempnem curiam duximus
 peror com- " indicendam; ubi tam nos quam prædictus Papa con-
 plaining " diximus interesse. Quo proposito, et volubilitate
 of the " consilii et motu rerum continuo præsentium immu-
 Lombards. " tato, nos a tanto bono recedere non volentes, Feren-
 f. 123 b. " tini denuo cum Papa præstita² collatione habita,
 " curiam apud Cremonam indiximus, ad quam filium³
 " nostrum cum multis principibus imperii nostri voca-
 " vimus cum decenti militum comitiva; nihilominus
 " de Ytaliæ partibus ducentes nobiscum milites, prout
 " imperialis excellentiæ decus et tantum negotium
 " condecebat. Ex quo Lumbardi nobis et honori nos-
 " tro rebelles, in spiritu contradictionis assumpti, et
 Rom. i. 28. " [in] reprobum sensum dati, palliata occasione timoris,
 " propterea quod armatorum consortio fruebamur, et
 " nobis intendere tanquam ipsorum legitimo domino con-
 " temperunt et, ingressu in Ytaliæ viarum difficultate
 " prohibito, filium nostrum et principes a nostris aspecti-
 " bus subtraxerunt. Ad exaggerationem dein⁴ nequitiae
 " adhuc occultæ⁵ ac perfidiæ malitiam manifestam in-
 " solentiamque adjecerunt, quod contra nos et imperium
 " conspirantes, nobis præsentibus et contemptis, conju-
 " rationes nefarias contraxerunt. Et sic desiderata
 " filii nostri visione fraudati, in Apuliam redeuntes,
 " quia præparatio passagii transmarini, ad quod tene-
 " bamur ex voto, tunc temporis nos arctabat, causam
 " ipsam de satisfactione nobis et imperio faciendâ
 " arbitrio summi Pontificis commisimus terminandam;
 " per quem, in quingentis militibus pro negotio Terræ
 " Sanctæ, sub eorum sumptibus per biennium exhiben-

¹ Veroli. The conference was held in 1222.

² *præstita*] præstito, B. C. has *vel -a* in the margin.

³ Henry, his eldest son, by Constance of Arragon.

⁴ *dein*] deinde, C.

⁵ B. repeats *nequitia*.

" dis, fuerunt nobis arbitrari sententia condempnati. A.D. 1239.
 " Quos, inimico¹ pacis [inter] ecclesiam et imperium dis- Letter of
 " cordiam seminante, ipsos contra nos in Apuliam trans- the em-
 " miserunt, et sic per contrariæ satisfactionis modum peror com-
 " præcedentes injurias geminarunt. Redeuntibus autem plaining
 " nobis de partibus transmarinis, ac inter nos et eccle- of the
 " siam dissensione sedata, de reformatione status im- Lombards.
 " perii concepto proposito inhærentes, apud Ravennam
 " iterum de consilio beatissimi patris nostri G[regorii]
 " summi Pontificis indiximus curiam generalem, sub
 " inermi tantummodo et domestica comitiva, ut timor
 " armorum et occasio frivola tolleretur. In qua, nedum
 " Lumbardi prædicti devotionis et obedientiæ nobis
 " signa prætenderent, immo in oculis nostris, fere civi-
 " tatem Veronæ et Ezelinum de Romano, tunc tem-
 " poris ad nostræ fidelitatis obsequium noviter revo-
 " catos, extractis eorum Carrochiis, violenter invadere
 " nitebantur, ad reverentiam nostræ præsentiae nullo
 " habito omnino respectu; accessum² etiam filii nostri
 " ad nos, vel nostrum ad eum per terras et stratas
 " imperii, quæ etsi nostræ sint propriæ, tamen omnibus
 " sunt communes, denuo prohibentes; ita quod patris
 " oculus tunc temporis etiam filium non vidisset, nisi
 " quod navali præsidio, amore paterno, qui contineri non
 " poterat, stimulati, nos Aquilegiam sub maris dubia
 " sorte contulimus, ut prædictum filium nostrum et
 " principes, qui ad nos devote se contulerant, videre-
 " mus. Nec adhuc defuit clementiæ nostræ constantia
 " quin, aggressionis hostilis furore deposito, iterum et
 " causam ipsam committeremus arbitrio ecclesiæ termi-
 " nandam. Ex eo tamen unde credidimus humanitatis
 " eisdem exempla protendere, cornua ipsis indevotionis
 " ereximus, referentes ab eis pro debita fide perfidiam
 " et pro devotione contemptum; nec ulla de prædictis
 " vexatio tribuit intellectum."³

¹ *inimico*] inito, B.

² *accessum*] ausum, B.

³ In the margin is "hic deest

" de hac epistola."

A.D. 1239. *De quodam mirabili signo quod in aere apparuit.*

Meteor
seen on
July 24.

Ipso quoque tempore, in vigilia sancti Jacobi, in crepusculo non tamen adhuc apparentibus stellis, cum esset aer purus et purpureus, apparuit stella maxima ut facula, surgens ab Austro, et volans non¹ in sublimem nimis se jaculabatur in aerem, et tendebat versus Aquilonem per tractus aereos, nec raptim nec valde velociter, sed sicut solet nisus volare. Cum autem pervenerat usque ad medium firmamenti, in nostro hemispherio apparentis, evanuit, in aere relinquens fumum cum scintillis. Erat autem stella illa sive cometa vel draco, major, visu iudice, Lucifero; habens formam capitonis, pars anterior clarissima, in posteriori parte fumans et scintillans sic.² Omnes videntes illud signum prodigiale admirantes, quid portenderet ignorabant. Sed unum, quod cum diuturna pluvia segetes³ pæne omnes suffocaverat, eadem hora in amenitatem purissimam tempus est subito commutatum, quod fruges, falcem tantummodo expectantes, maturas salvavit et colligi toleravit.

*Quomodo cum indignatione regis recessit comes Leices-
triciæ Simon.*

Harsh re-
ception of
Simon de
Montfort
by Henry
III.

Eodem etiam tempore, scilicet quinto idus Augusti, convenerunt nobiles dominæ Londonias, ut reginam purificatam ad monasterium, ut moris est, ituram comitarentur. Ubi cum comes Legrecestriæ S[imon] de Monteforti cum uxore sua venisset, rex eum excommunicatum vocavit; prohibuitque ne ipse vel uxor ejus, quam ante matrimonium inter eos contractum nequiter et furtive maculaverat, festivis suis sollempniis interesset; et cum multiplicaret convitia,

¹ non] om. C.

² There is a representation of it
in the margin.

³ B. ins c̄; cū, C.

comes confusus cum uxore sua ad hospitium suum, A.D. 1239. scilicet palatium domini episcopi Wintoniensis tunc defuncti, quod rex comiti liberaliter commodaverat, per aquam venire properavit. Sed rex statim eos præcepit eici truculenter. Et cum flentes et ejulantes reverterentur, veniam flagitantes, regiam iram non sedarunt. Dixit enim; "Sororem meam seduxisti ante sponsalia; quod cum comperissem, ut vitaretur scandalum; dedi sed invitus. Et ut votum suum matrimonium non impediret, Romam adisti, Romanamque curiam donis et promissis impreciabilibus, ut illicitum tibi liceret, corrupisti. Novit tunc præsens A[dmundus] Cantuariensis archiepiscopus, qui Papæ veritatem super his intimavit; sed victa veritas Romanæ cessit avaritiæ, muneribus multiplicatis. In ejus pecuniæ solutione cum defecisti, excommunicationis sententia innodari meruisti. Ad cumulum etiam miseriæ tuæ, me inconsultum et nescium fidejussorem per falsum testimonium interposuisti." Comes vero cum hæc audisset, erubuit; et cum dies inclinasset, per Tamensem in cimba minima cum uxore tunc gravida et pauca familia ad mare festinanter declinans, continuo transfretavit.

Speech of the king, accusing him of seducing his sister.

Simon de Montfort crosses.

De concilio habito Londoniis inter episcopos et dominum legatum.

Per idem tempus convenerunt omnes episcopi Londonias, pridie scilicet kalendas Augusti, de oppressionibus ecclesiæ Anglicanæ tractaturi. Exigebat enim legatus post cotidianas exactiones procurationes; cui habito consilio responderunt episcopi communiter, quod totiens bona ecclesiæ exhauserat Romana importunitas, quod nullo modo amplius tolerarent; "exhibeat vos, qui inconsulte vos vocavit." Et sic non sine querulo murmure a concilio recesserunt.

The bishops meet in London and resist the legate's exactions.

A.D. 1239. *De ingressu legati in Scotiam tempore regis Alexandri, in qua nullus legatus antea intravit.*

The legate attempts to enter Scotland.

Opposition to this by Alexander II.

His entry and departure.

Eisdem diebus legatus in Scotiam intrare festinavit; dispositisque rebus necessariis, et ducibus Anglicis qui viarum si forte pararentur insidias explorarent, iter arripuit, hospitia sumptuosa eligens in abbatiis et ecclesiis cathedralibus. Et antequam regnum Scotiæ intrasset, occurrit ei rex Scotiæ, non acceptans ingressum suum. Dixit enim, quod nunquam aliquis legatus excepto illo solo in Scotiam intravit. Non enim, ut asseruit, opus erat; Christianitas ibi floruit, ecclesia prospere se habebat. Et cum sermones multiplicarentur, et rex fere ad contradicendum erigeretur, confectum est scriptum intercedentibus utriusque regni magnatibus inter eos; cujus tenor fuit, ut nunquam ratione illius adventus talis consuetudo in consequentiam verteretur; insuper in recessu suo scriptum illud resignaret. Et hoc procuratum est, ne confusus in Angliam quasi repulsus reverteretur. Veruntamen mare non transiit; sed in bonis civitatibus commorans cismarinis vocavit episcopos et nobiles terræ beneficiatos, et de rebus ecclesiasticis ibidem pro libitu ordinavit, pecuniam non minimam colligendo. Rege vero in interioribus terræ commorante, legatus sine regis¹ licentia clam et subito recedens prædictum scriptum asportavit.

Quod denunciatus est dominus imperator in Anglia excommunicatus.

f. 124.

He excommunicates the emperor at St. Alban's.

Et cum versus Scotiam iter dominus legatus arripuerat, capitulum Sancti² Albani ingressus est; et prius facto sermone de assumptione beatæ Virginis, (hoc enim infra octavas evenit,) dominum imperatorem excommunicavit. Monachi vero sibi de tali permissione

¹ regis] regia, C.

² Sancti Albani is introduced in the margin.

litteras excusatorias optinuerunt. Et eisdem diebus A.D. 1239. pluries in ecclesia Sancti Pauli Londoniarum idem ^{Also in St. Paul's.} imperator solempniter est excommunicatus, tali Papali autentico, quod legato transmissum est, compellente.

Litteræ Papales acerbæ contra dominum imperatorem missæ legato.

“Gregorius episcopus, servus servorum Dei, dilecto
 “filio suo O[ttoni] Sancti Nicholai in carcere Tulliano ^{Letter of the Pope to the}
 “diacono cardinali, Apostolicæ sedis legato, salutem et
 “Apostolicam benedictionem. Sedes Apostolica, sicut ^{legate Otho against the}
 “totus fere orbis facti evidentia didicit, Frethericum ^{emperor.}
 “dictum imperatorem, ex quo ipsum ex utero matris
 “exceptit genibus, affectu materno prosequens, lactavit
 “uberibus et humeris bajulavit; quem olim omni pæne
 “destitutum auxilio et dubiis tantum derelictum even-
 “tibus suo recepit patrocinio confovendum, opponens
 “se potenter invasoribus regni sui, qui in terram
 “ejus oculos aviditatis injecerant, cujus jam fines
 “ingressi eam absque ullo defensionis obstaculo usur-
 “pabant, et defendens eundem ab insidiantibus vitæ
 “suæ, qui æmuli saluti ipsius conabantur animam
 “ipsius extinguere et de terra ipsius memoriam abo-
 “lere. Cumque idem protectionis ecclesiasticæ clipeo
 “præmunitus, personæ et regni sui bonæ memoriæ
 “G[regorio]¹ de Gwalgano titulo Sanctæ Anastasiæ
 “presbytero cardinali a sede Apostolica per multos an-
 “nos deputato custode, majoris metas attigisset ætatis,
 “tandem ad altioris dignitatis apicem per eam extitit
 “sullimatus. Sed diligentiae studium circa personam
 “ejus impensum, labores plurimos quos ecclesia subiit
 “propter eum, quoad ipsum perdidisse videtur, cum
 “tot beneficiorum sit immemor, tantæ gratiæ sit in-
 “gratus. Et utinam illius ingratitude non excederet
 “terminos, per quam perceptorum bonorum existeret
 “negatione contentus. Porro, licet offensa quælibet

¹ He died under Innocent III.

A.D. 1239. " aculeos doloris importet, illa tamen jaculo graviori
 Letter of " percellit, in qua ingratitude pro gratia rependitur,
 the Pope " et pro beneficiis maleficia compensantur. Verum,
 to the " quantumcunque ipsum Apostolica sedes dilexerit et
 legate Otho " supremæ culmine potestatis erexerit sæcularis, suis
 against the " tamen exigentibus culpis, de quibus, quanquam pluries
 emperor. " a nobis monitus, satisfacere non curavit, coacti sumus,
 " licet inviti, animadvertere in eundem. Nam etsi
 " Adam divina providentia excellentia dignitatis et
 " auctoritatis extulerit, cui omnia animantia terræ
 " subjecit, quia tamen sui jussa præterit plasmatoris,
 " ejus excessibus non pepercit. Quæ autem a dicto
 " F[ratherico] pro tot bonis sibi collatis ecclesia retri-
 " butionis præmia reportarit, discretionem tuam volumus
 " non latere, pauca de multis præsentī pagina decla-
 " rando. In urbe siquidem gravem movit seditionem;
 " exinde nos et fratres nostros totis viribus nisis ex-
 " cludere, ut sic Apostolicæ sedis honorem deprimeret
 " ac libertatem ipsius penitus conculcaret, contra jura-
 " menta præstita temere veniendo. Et venerabilem
 " fratrem nostrum Penestrinensem episcopum, dum
 " ipsum ad partes Albigensium disposeremus pro cor-
 " roboratione fidei catholicæ destinare, per quosdam
 " suos fideles in viam impediri mandavit. Cathedrales
 " etiam ecclesias et alias vacantes regni sui nequaquam
 " ordinari permittit, in animarum periculum et grave
 " detrimentum ipsarum; eas et quasdam alias nihil-
 " ominus spoliando fere omnibus bonis suis, et tallias
 " ac exactiones indebitas prælatis, religiosis, et aliis
 " clericis sæcularibus imponendo. Nobilibus quoque,
 " pauperibus, orphanis, et viduis usque ad exinanitionem
 " extremam deductis, eos ad modicum dura et crudelis
 " exactorum suorum acerbitas non patitur respirare;
 " et sic totum fere regnum, quod est spirituale patri-
 " monium beati Petri, pro quo juramento fidelitatis
 " Apostolicæ sedi tenetur et ipsius ligius vassallus
 " existit, quantum in eo est, in favillam quasi et cinerem

" jam redegit. Quod si, postquam monitus fuerit a A.D. 1289.
 " nobis, non duxerit corrigendum, nos super hoc, auc- Letter of
 " tore Deo, sicut expedire videbimus, procedemus. the Pope
 " Insuper negotium impedit Terræ Sanctæ, necnon etiam to the
 " imperii Romanæ. Præterea, cum tempore concordie legate Otho
 " inter ipsum et ecclesiam reformatæ in manibus sedis against the
 " Apostolicæ legatorum juraverit ecclesiæ præceptis emperor.
 " obedire; et ipse mandatum ab eis receptum, quod
 " terram ecclesiæ, vel terras eorum quas tunc ad suas
 " manus tenebat, aut ipsorum personas nullatenus ca-
 " peret, occuparet, sive etiam devastaret, adimplere
 " contempsit, terram ecclesiæ occupando, videlicet in
 " Lombardia, Ferrariam, Bondeniam, Pigonagam, terram
 " quidem Sardinie, et Massam¹ Lunensis diocesis capi-
 " endo, et deiciendo illos quos ad manus suas ecclesia
 " reservavit, et devastando terras ipsorum; licet ex
 " tunc in eum præsentem ipsi legati excommunica-
 " tionis sententiam tulerint, si super his non faceret
 " quod mandaret. Idem etiam nepotem regis Tunixi
 " detinet, ad Romanam curiam et ecclesiam pro per-
 " ciendo sacri baptismatis lavachro accedentem. Ac
 " dilectum filium Petrum Sarracenum, nobilem civem
 " Romanum, ex parte carissimi in Christo filii nostri
 " illustris regis Angliæ ad sedem Apostolicam missum,
 " et filium ejus, carceri detinet mancipatos. Quia vero
 " super his et quampluribus aliis excessibus pluries
 " a nobis monitus, correctionis medelam non sentiens,
 " cum suarum sint ulcera indurata culparum, cotidie
 " deteriora committere non veretur, nos hæc absque
 " Christi offensa præterire sub dissimulatione ulterius
 " non valentes, de fratrum nostrorum consilio, ex parte
 " Dei Omnipotentis, Cujus vicem in terris gerimus, licet
 " inviti, et auctoritate beatorum Apostolorum Petri et
 " Pauli ac nostra, in eum excommunicationis et ana-
 " thematis sententiam duximus promulgandam, tra-

¹ i.e., Massa Carrara.

- A.D. 1239. " *dentes ipsum Frethericum Sathanæ in interitum*
 1 Cor. v. 5. " *carnis, ut spiritus ejus in die Domini salvus fiat;*
 Letter of " omnes, qui ei fidelitatis juramento tenentur, decer-
 the Pope " nendo ab observatione juramenti hujusmodi absolutos,
 to the " et firmiter prohibendo, ne sibi fidelitatem observent,
 legate Otho " donec fuerit vinculo excommunicationis astrictus.
 against the " Quocirca devotionem tuam monemus et exhortamur
 emperor. " attente, per Apostolica scripta tibi præciendo, man-
 " dantes, quatinus prædictam excommunicationis et
 " anathematis sententiam, singulis diebus Dominicis et
 " festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, so-
 " lempniter publicari,¹ ac absolutionem et inhibitionem
 " nuntiare procures, et facias per totam terram tuæ
 " legationis modo simili publicari et etiam nuntiarī,
 " mandatum nostrum taliter impleturus, quod devotio
 " tua possit exinde merito commendari. Cæterum,
 " cum præfatus F[rethericus] de aliis magnis gravibus
 " sit plurimum infamatus criminibus, nos, dante Do-
 " mino, super his suo loco et tempore procedemus,
 " prout in talibus negotii natura requirit. Verum,
 " quia terroris sonitus semper est in auribus impiorum,
 " et etiam quando pax est, insidias suspicantur, eo quod
 " turbata conscientia semper sæva, præsumit, idem
 " F[rethericus], priusquam sententia excommunicatio-
 " nis lata esset in ipsum, quasdam fratribus nostris
 " decrevit literas transmittendas, pro parte inferius
 " annotatas, quæ, post eandem latam sententiam ipsis
 " præsentatæ, ad nostram et eorundem notitiam per-
 " venerunt. Unde quia voluit Dominus occulta cordis
 1 Cor. iv. " ejus detegere, Qui manifestat abscondita tenebrarum
 5. " et cordium secreta revelat, ex ipsarum literarum
 " tenore colligitur, quam gerat devotionem ad Romanam
 " ecclesiam, matrem suam; quam ad summum Pontifi-
 " cem ac fratres ejus ac sedem Apostolicam reveren-
 " tiam habeat, cujus ratione regni vassallus existit.

¹ B. has *publicare*, with *vel -i* over it. C. has *publicari*.

" Contra nos enim et ipsos conspirasse videtur; ex A.D. 1239.
 " quo, quantum et quale crimen incurrerit, satis patet. Letter of
 " Inter cætera vero quæ sua continebat epistola, hæc the Pope
 " habebantur inserta; 'Propter¹ quod non indigne do- to Otho
 " 'lemus, si pater Apostolicus offendere tam graviter against the
 " 'nos intendat; ut dum in constantem virum tam emperor.
 " 'vehemens cadit injuria, etsi patienter ferre velimus,
 " 'immanitas negotii non permittat, quin ad ultiones
 " 'quibus Cæsares uti solent facti violentia nos im-
 " 'pellat.' Veruntamen 'dum consideramus impatien-
 " tiam procedentis et difficultatem attendimus offensoris,
 " si ex æquo liceret privatas exercere vindictas, quas
 " in hominem per quem scandalum venit et in sui
 " participes sanguinis compensare possemus, ut in
 " ipsum et suos attemptata nostræ sedis injuria redun-
 " daret, tolerabilius duceremus. Sed cum nec ipse
 " nec tota propter hoc sua passura progenies tanti
 " forent, ut culmen imperii zelaret ultionem ipsorum,
 " cumque sedis auctoritas audaciæ sibi fræna relaxet, f. 124 b.
 " et tot venerabilium fratrum moles eum in concepta
 " fovere pertinacia videatur, angit nos altiori mente
 " turbatio; quod dum nos intendamus a persequente
 " defendere, oporteat nos defendendo gravius offendere
 " resistentes. Datum Laterani, tertio² idus Aprilis, Lateran,
 " Pontificatus nostri anno tertio decimo." 11 April.

*De magna commotione et iracundia imperatoris contra
 Papam, et de ipsius gravi querimonia.*

Cumque dominus imperator super hac diffamatione Anger of
 certificaretur, factus de rege tyrannus, non immerito the em-
 magis ac magis in Mediolanenses et alios proditores peror
 suos [incanduit], quos Papa contra eum³ jovit efficaciter against
 et animavit. Mediolanenses vero auxilio Papali facti the Milan-
 ese.

¹ This is in the letter to the prelates on April 7. Potthast Regest,
 cardinals, above, p. 549. Pont. (10724) p. 908.

² This was addressed to other ³ eum] om. C.

A.D. 1239. animosiores, et comperientes rem agi pro capite, exierunt impetus furibundos facientes; concomitante quodam legato¹ a latere domini Papæ, ad eorum auxilium destinato, Ferrariam et alias civitates et castra imperialia, dum se dominus imperator ad loca remotiora transtulit, violenter occuparunt, loca vicina² usque ad exterminium et internecionem devastantes. Nec invenerunt obsessi misericordiam, petentes lacrimabiliter legatum, ut, civitatibus et substantia eorum omnimoda sibi redditis ad manum, tantum personis pro Deo parceretur; nec sunt exauditi, nisi penitus et absolute se suaque sibi manciparent. Unde sancti viri et religiosi regiones Christianas inhabitantes, non minimum admirati³ tam inhumanam ac cruentam ferocitatem in ecclesiastico prælato, cum imprecationibus multimodis execrabantur, qui tantum usus gladio materiali non est recordatus facere misericordiam. Et invasit timor et horror corda, ne Dominus Deus exercituum effunderet indignationem suam super induratos, et ecclesia ruinam magnam pateretur; præsertim cum non curaret pars Papalis preces vel jejunia, missas et processiones, nec præciperet universaliter humiles preces⁴ Deo fundere, et sic iram Dei flectere, in quibus solet ecclesia in tribulationibus respirare et triumphos de oppressoribus crebrius reportare; sed spem totam ponens in pecuniæ thesauris et rapinis, ad gladium et ultiones proprias irruit frontuosa; unde dolor et desolatio Christianorum, magnatum oriuntur comminationes, furor et rancor, odium et iracundia inter ecclesiam et imperium, flebile nacta principium, exitum flebiliorem minabantur. His igitur læsus doloris aculeis dominus imperator, se intendens excusare et dominum Papam accusare, multis regibus et principibus, præcipue regi Angliæ et R[icardo] comiti Cornubiæ fratri suo, quasi carissimis

Their
attack on
Ferrara.

General
indignation at the
course
pursued by
the Pope.

¹ Gregory of Montelongo.

² *vicina*] *vicinia*, B.

³ *sunt* is interlined in B. It is in the text in C.

⁴ *preces*] *prece*, B.

sororiis suis, in quibus specialius confidebat, scripsit in A.D. 1239. hæc verba :

Litteræ imperiales missæ comiti Ricardo.

"Frethericus,¹ Dei gratia Romanorum imperator, Letter of
 "semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, R[icardo] the em-
 "comiti Cornubiæ, dilecto sororio suo, salutem et omne peror to
 "bonum. Levate in circuitu oculos vestros, arrigite, Richard of
 "filii hominum, aures vestras ; orbis scandalum, discidia Cornwall
 "gentium, generale justitiæ doleatis exilium, exeunte against the
 "nequitia Babilonis a senioribus populi, qui populum Pope.
 "regere videbantur, dum *judicium* in amaritudinem
 "et fructum justitiæ *in absintium convertunt*. Sedete, Amos v. 7.
 "principes, et intelligite, populi, causam vestram ; a
 "vultu Domini *judicium* vestrum *prodeat*, et oculi Ps. xvi. 2.
 "vestri *videant æquitatem*. Scimus etenim, et in
 "supremi Judicis virtute confidimus, quod cum apud
 "vos *pondus et pondus, mensura et mensura* non Prov. xx.
 "fuerint, profecto modestiam et innocentiam nostram 10.
 "in judicii vestri libra præponderare videbitis calump-
 "niosis detrahentium labiis et venenosis inventionibus
 "fictionum ; sed nec nunc primum causæ nostræ justiti-
 "am et² residentis in sede Domini pravitatem ad
 "publicam mundi notitiam novimus pervenire, quin
 "præter agillimæ famæ præloquium, quæ frequenter in
 "maximis virginum aurium deflorat auditum, nos ipsi,
 "quod primitus rumor eduxerat, subsequentibus post-
 "modum nostræ serenitatis affatibus firmaremus, qua-
 "liter iste novus athleta, sinistris factus auspiciis
 "pontifex generalis, amicus noster præcipuus, dum in
 "minoribus esset ordinibus constitutus, beneficiorum
 "omnium, quibus imperium Christianum sacrosanctam
 "ecclesiam ditavit, oblitus, statim post assumptionem

¹ Petri de Vineis Epist. I. xxi. | ² B. ins. in.
 p. 152.

- A.D. 1239. " suam fidem cum tempore renovans, et mores cum
 Letter of " dignitate commutans, ac habens quodammodo de
 the em- " publica turbatione pruritum, in nos, supremum et
 peror to " publicam turbationem pruritum, in nos, supremum et
 Richard of " unicum filium ecclesiæ, suæ malignitatis aculeos
 Cornwall " acuisset, dum occasione sumpta, quod, propter im-
 against the " minens scandalum evitandum sacramento præstito et
 Pope. " lata contra nos excommunicationis sententia, nos ad
 " certi temporis¹ obligaverimus transitum,² adversa
 " valetudine corporis præpeditos, adjectis plerisque
 " capitulis aliis, de quibus antea nunquam fuimus
 " muniti vel admoniti, excusationibus nostris contra
 " Deum et justitiam omnino rejectis, excommunica-
 " tionis sententia nos denunciavit astrictos. Cui, velut
 " in nos primitus de nostra voluntate prolatæ, cum
 " humilitate paruimus, absolutionis beneficium, pristina
 " nobis incolumitate corporis reddita, postulantes, dum
 " nos ad transitum instanter pararemus. Quo petito
 " suppliciter et injuriose negato, in Terræ Sanctæ sub-
 " sidium sub pia voti prosecutione transivimus, existi-
 " mantes vicarium Jesu Christi ad Ejus negotium
 " potius quam ad conceptæ malivolentiæ contra nos
 " odium aspirare. Sed is, quem speravimus ea solum-
 Col. iii. 1. " modo *quæ sursum sunt* sapere, et visu cælestia con-
 " templantem mente credimus in cælestibus habitare,
 " subito inventus est homo; quinimmo per inhumani-
 " tatis opera non solum a veritate sepositus, sed ab
 " humanitate discretus; dum præter impedimenta, quæ
 Verbum " nobis in Syria præparavit, per nuntios et legatos,
 durum; " qui Soldanum literis suis, quas nos captis ipsarum
 imponitur " latoribus in testimonium reservamus, ne nobis terram
 seditio " divino cultui et Jerosolimitani regni juribus debitam
 Papa. " redderet, munierunt, regnum nostrum Siciliæ vio-
 " lenter intravit, sumpta occasione quod R[ainaldus]
 " filius olim ducis Spoleti, præter voluntatem et con-

¹ Pet. de Vin. inserts *spatium*.² *transitum*] transituros, in Pet. de Vin.

" scientiam nostram, prout nos postmodum per ipsius A.D. 1239.
 " poenam evidenter expressimus, terram ecclesiæ para- Letter of
 " bat intrare; et non prout sancti *per fidem regna* the em-
 " *vicerunt*, sed per perfidiam et perjuriam prædicans peror to
 " universis, aut si qui¹ ad perjurium prædicatione so- Richard of
 " lummodo provocari non poterant, provocabantur ex- Cornwall
 " emplo, dum ipsi præfecti papalis exercitus, quo against the
 " terram facilius optinerent, nos captos in Syria mani- Pope.
 " feste jurabant. Redeuntibus nobis de partibus trans- Heb. xi.
 " marinis, et injuriam nostram propulsantibus solum, 33.
 " nec juxta magnificum morem imperii prodeuntibus *Ironicum*
 " ad vindictam, per concordie medios verbum pacis *verbum.*
 " libenter admisimus. Veram matrem nostram eccle-
 " siam ex agnitione catholicæ fidei reperisse cognosci-
 " mus; sed patrem semper invenimus simulatum, dum
 " ipsa reconciliationis die viam nostræ confusionis ex-
 " cogitans, de redeundo in Ytaliam iterum sub inermi
 " et domestica comitiva nobis instantissime persuasit;
 " occasione significans, ne velut ex priori et armato
 " processu timoris causam nostris fidelibus præstare-
 " mus, asserendo quod nobis omnia planissima faceret.
 " Cujus contrarium per literas et nuntios suos mani- *Impositio*
 " festissime procuravit, prout constat testimonio plurium *proditionis.*
 " nostrorum fidelium, qui tunc temporis erant omnium
 " conscii, velut ex eis quidam² participes et alii prin-
 " cipes factionis. Propter quod, filio³ et principibus
 " nostris ad nos de Germania venientibus, per rebelles
 " nostros itineribus⁴ publicis undique præpeditis, ac⁵
 " eodem filio nostro apud Aquilegiam navali præ-
 " sidio cum summa difficultate recepto ac in Theu-
 " toniam abinde destinato, in regnum de necessitate f. 125.
 " redivimus, utpote quos⁶ ad coercendam rebellium
 " nostrorum nequitiam patris consilium vel astutia

¹ *si qui*] signi, B.² *quidam*] quidem, B.³ Henry.⁴ *itineribus*] itinerantibus, B.⁵ *ac*] So Pet. de Vin.; sed ex, B.;
sed cum ex, C.⁶ *quos*] quis, B.

A.D. 1239. " potius miserat imparatos. Ubi quodammodo inspi-
 Letter of " rantibus nobis et capescentibus requiem post labores,
 the em- " quieti nostræ sanctissimus pater noster invadit, con-
 peror to " siliatoris sibi formam assumpsit, instantissime persua-
 Richard of " dens, ut contra Romanos excellentiæ nostræ devotos
 Cornwall " et alios rebelles nostros de Tuscia, qui jura ecclesiæ
 against the " et imperii detinebant, procederemus audacter, de suo
 Pope. " favore securi, quod nobiscum nostra et imperii pon-
 " dera participare volebat. Et sic ad multam ejus
 " instantiam Romanos, qui tunc temporis Viterbium
 " impugnabant, in favorem ecclesiæ nos oportuit diffi-
 " dare; ipso mittente literas latenter ad urbem, quod
 " hæc per nos præter suam conscientiam et mandatum
Impositio " faceremus in odium Romanorum. Et interim in
seditionis. " Sicilia quadam seditione suborta, oportuit nos neces-
 " sario conferre Messanam, ut factionis ibi¹ inchoatæ
 " principiis obstaremus, occasione solummodo ista præ-
 " tenta, quod tam nobilem nostram Siciliæ insulam
 " noluimus amittere; nobis non requisitis et omnino
 " celatis,² contra omne jus gentium, quod belli socios
 " et participes statuit non relinqui, foedus iniit cum
 " Romanis, per nos ad mandatum ejus, ut diximus,
Proditionis " diffidatis; non attento quod nos non sine dubia vice
iterum " et honoris nostri fortuna, inter rebelles et seditiosos
impositio. " nostros remanentes inermes, copiosam et strenuam
 " militiam armatorum in ejus subsidium miseramus,
 " quanquam personaliter interesse nequiveramus. Ad-
 " huc tamen³ conscientiæ nostræ integritas et pura
 " devotio, quam ad matrem nostram ecclesiam habeba-
 " mus, novercalia deliramenta patris agnoscere filium
 " non sinebant; quin, quod erat astutiæ, casui repu-
 " tantes, satisfactionis nostræ causam in victricantis
 " arbitrio sæpius poneremus, qui tanto nobis vice qua-
 " libet illudebat acerbius, quanto constantius spem

¹ *factionis ibi*] factioni s, B.; fac-
 tioni sibi, C.

² *celatis*] zelatis, Pet. de Vin.

³ *tamen*] cum, B.

" uberioris arbitrii promittebat. Medio deinde tempore, A.D. 1239.
 " dum de negotio Ytalie per Papam ad honorem im- Letter of
 " perii componendo ex præteritorum conjectura dis- the em-
 " criminum nulla spes nobis remansisset in posterum peror to
 " vel exilis, ac persecutionem eandem congruo tempore Richard of
 " servaremus, expectantibus repente credimus arris- Cornwall
 " fortune, reiterata discordia inter ecclesiam et Ro- against the
 " manos; in qua sic magnifice, sic devote, thesauros Pope.
 " nostros effudimus et personam, quod omnem omnino Vana pro-
 " conscientie pravæ rubiginem de malivolorum cor- missio ut
 " dibus credebamus erasisse. His etiam omnibus non dicit im-
 " contenti, ut de nobis prorsus indubitata securitas perator.
 " ecclesie præberetur, circa ipsam zelo devotionis Recordatio
 " summæ succensi et incentivo perfectæ caritatis in obsequii.
 " Deo, ad præsentiam istius summi pontificis persona-
 " liter ivimus, etiam non vocati; ducentes nobiscum Humilitas
 " Conradum carissimum filium nostrum, nunc Romanum imperialis.
 " in regem electum, et regni Jerosolimitani hæredem;
 " quem nobis tunc temporis fratris sui manifesta trans-
 " gressio filium unicum in paternæ dulcedinis affectione
 " reliquerat. Ac eundem, post oblatam ecclesie per-
 " sonam nostram in totum, obsidem summo Pontifici
 " nos offerre non pudit; unionem omnimodam inter
 " nos et ecclesiam sub attestazione divini iudicii sup-
 " pliciter postulantes, quam dudum nobis antea iste
 " prælatus ecclesie generalis, cum esset episcopus
 " Ostiensis, instanter suaserat expetendam. Propter
 " quæ omnia, dum serenam nobis totius curiæ faciem
 " assertio¹ demonstrata prætenderet, et verba gratissima
 " tam summi pontificis quam curialium omnium since-
 " ram ostenderent voluntatem, cum eis omnia perfecisse
 " credentes, sub intentionis nostræ sanctæ proposito,
 " nec minus sub obsequiorum nostrorum fiducia, dis-
 " sensionis causam inter nos et Lombardos, in sinu Impositio
 " corrupti iudicis totiens suffocatam, necnon et seda- avaritiæ.

¹ assertio] affectio, Pet. de Vin.

A.D. 1239. " tionem¹ discordiæ inter nos [et] cives et nobiles Acco-
 Letter of " nenses devotione promptissima duximus exponendam.²
 the em- " Sicque de negotiorum nostrorum omnium prospera
 peror to " consummatione securi, in obsequium ecclesiæ per-
 Richard of " sonaliter alacri³ voluntate processimus cum exercitu
 Cornwall " copioso, quem sub magnis ærarii nostri stipendiis
 against the " congregari tam de Germaniæ quam de Ytaliæ parti-
 Pope. " bus feceramus. Nec prius a concepti propositi pro-
Recordatio " secutione destitimus, quam libertatem ecclesiæ con-
beneficii " cultatam in urbe, et terram exterius occupatam, in
imperialia. " statum primum et debitum nostra potentia reformavit.
 " Indubitabiliter æstimantes, ut idem, [quod] optinere
Probrum " obsequia promerentur. Sed audite retributionem
ingratitu- " mirabilem, quam pro tanta devotione, pro tot bene-
dinis. " ficiis, pro tam indubitatæ fiduciæ firmamento, Christi
 " vicarius, pastor ecclesiæ nostræ catholicæ, fidei præ-
 " dicator, nobis in singulis reddere procuravit. In
 " primis super negotio ultramarino, quicquid per
 " Ravenensem⁴ archiepiscopum, dilectum principem
 " nostrum, tunc Apostolicæ sedis legatum, secundum
 " formam expressam ab ecclesia sibi datam, videlicet
 " de reducendis⁵ nobis et prædicto Conrado nato nostro
 " in possessionem plenam et pristinam omnium jurium
 " nobis subtractatorum⁶ in regno, fuerat rationabiliter
 " ordinatum, statim adveniente Cæsariensi⁷ archiepi-
 " scopo, nec legato prædicto nec nuntiis nostris ad
 " curiam venientibus expectatis, nec ulla majori mora
Probrum " protracta, [nisi quatinus] delatos bisantios potuit nu-
ex avaritia. " merare, inordinate fuit ex toto destructum negotium
 " Ytaliæ, nedum quod ad honorem nostrum et imperii,
 " sicut promiserat, ordinaret; immo petentibus et instan-
 " tibus nobis ad revocationem hostium nostrorum, quod

¹ *sedationem*] sedationi, B.² *exponendam*] exponendum, B.³ *alacri*] alicui, B.⁴ Thierry.⁵ *reducendis*] reducendo, B.⁶ *subtractatorum*] subtractata-
rum, B.⁷ Probably Peter.

" in Lumbardia et Tuscia fideles nostros tunc temporis A.D. 1239.
 " divisim exercituum suorum copiis devastabat, nec nos Letter of
 " cum militibus, quos tunc in partibus ipsis, ut diximus, the em-
 " pro ecclesiæ provinciis habebamus, ire permisit, nec ali- peror to
 " quem nuntium seu literas voluit destinare. Ex quibus Richard of
 " per bella campestria sunt quamplurium strages homi- Cornwall
 " num et ecclesiarum incendia subsecuta. Adhuc etiam against the
 " tanta et superior[i] nequitia non contentus, civitatem Pope.
 " Castellæ per ipsum introactæ turbationis temporibus Dampnum
 " occupatam, quam reddi nobis forma pacis et fratrum irrestaura-
 " suorum omnium consilia suadebant, receptis libris bile.
 " illius monetæ solummodo, quæ ad quinquaginta mar- Formis
 " carum numerum non ascendunt, nobis cum eo per avaritia.
 " manentibus in Riata, et pro eo marcarum milia
 " expendentibus, reddere recusavit. Ecce qualiter pater
 " noster iste sanctissimus nos amabat! Deinde super
 " profectibus nostris omnibus, et super pacificanda nobis
 " Ytalia, maxime de qualibet patris, vel victrici nostri
 " potius, benivolentia desperare coacti, apprehendimus Ira incan-
 " arma et scutum, vires de Theutonum partibus, ad duit.
 " quas nos diebus illis prævaricatio filii nostri de ne-
 " cessitate vocaverat, propter ingressum Italiæ congre-
 " gantes, militibus strenuis justitiam nostram arma-
 " vimus, quam assequi precibus minime poteramus.
 " Quod cum ad notitiam summi pontificis pervenisset,
 " sub prætextu treugarum, pro Terræ Sanctæ subsidio
 " fidelibus populis et terræ principibus indictarum,
 " armatum nobis ingressum Ytaliæ per Apostolicas
 " literas interdixit; oblitusque die eodem ipso, quo
 " prædictas treugas indixit, nos tanquam defensorem
 " et advocatum ecclesiæ requisivit, quod contra Ro-
 " manos, quos sibi jura ecclesiæ subtraxisse dicebat,
 " potenter procedere deberemus, iniquum in nobis Turbatio
 " reputans, quod domum nostram et possessionem avi- occulta.
 " tam, quam nobis infidelium nostrorum rebellio furi-
 " osa præcluserat, viriliter ingredi nitebamur; quod
 " justum crediderat in Romanis, qui patri vel avo seu

- A.D. 1239. "parentibus suis in nullo prorsus extiterant obligati.
 Letter of "Adjecit præterea in literis antedictis, quod de nego-
 the em- "tio Lumbardiæ in ipsum præcise sine adjectione
 peror to "temporis, et conditione aliqua, nullo jure et honore
 Richard of "imperii reservato, compromittere deberemus; per quod
 Cornwall against the "vel nos in perpetuum a juris nostri prosecutione
 Pope. "cujuslibet suspenderet, vel jus et honorem imperii
*Imponitur "libere suffocaret. Quod cum nobis nec nostrorum
 imperii "consilia principum nec præteritorum dispendiorum
 conculca- "memoria suaderent, ad artes alias postmodum se con-
 tio. "vertit, mittens nobis obvium in vestimentis ovium¹*
- Pax sub-* "lupum rapacem, episcopum² Penestrensem, per quem,
dola. "apud nos literis Apostolicis de vita sanctissima com-
 mendatum, Placentiam nobis subditam et nostris
 "amicam ad factionis Mediolanensis revocavit perjuria;
 "per eum firmiter æstimans sic universaliter et in
 "tantum fideles nostros evertere, ut processus nostros
 "in Ytaliam penitus enervaret. Qua spe, faciente
 "divina clementia quæ suum tuetur imperium, omnino
- f. 125 b. "frustratus, clamantibus apud eum rebellium nostro-
 "rum incendiis, depopulationibus rerum,³ et⁴ stragibus
 "occisorum, quæ⁵ ipsum de data eis rebellionis segura
 "fiducia, nec non de fide mentita, quod contra nos et
 "imperium ipsis assistere promississet, publicis vocibus
 "arguebant, quia juxta petitionem ipsorum, occasione
 "prædicta, nos excommunicare juste non poterat, im-
 "pedimenta clandestina nostris processibus undique
 "præparavit, literas et legatos per imperium et ubique
 "per orbem, ut quoscunque posset a fide et assertione
 "nostra seduceret, destinando. Quæ omnia cum nos-
 "trorum fidelium fides et amicorum affectio, conscien-
 "tiam nostram latere non vellent, nolentes adhuc vinci
 "a malo, sed in bono malum vincere cupientes, so-
- Fraudu- "lenta ma-
 chinatio.*

¹ ovium] So altered by Paris
 from *albis*, which B. has, as Peter
 de Vineis; C. has *ovium*.

² James Pecoraria.

³ rerum] reorum, B.

⁴ et stragibus] So Pet. de Vin.;
 ex tragibus, B.; ex stragibus, C.

⁵ quæ] quod, B.

" lempnes nuntios nostros, venerabiles Panormitanen- A.D. 1239.
 " sem¹ archiepiscopum, Florentinum² et Reginensem³ Letter of
 " episcopos, magistrum Tadæum⁴ de Suessa, magnæ peror to
 " curiæ nostræ judicem, et magistrum R[ogerum] Por- Richard of
 " castellam capellanum, dilectos ac fideles nostros, against the
 " ad sedem Apostolicam duximus destinandos. Quibus Pope.
 " oblata sibi per eos ex parte nostra devotione omni-
 " moda, et ratione tractata contra hæreticam pravita-
 " tem, et pro ecclesiastica libertate, de reformandis
 " ecclesiæ et imperii juribus, dudum inter nos et eccle-
 " siam expetitis et expectatis, summus pontifex, de
 " præsentium fratrum suorum consilio, legatione nostra
 " in omnibus suis capitulis acceptata, per eosdem et
 " archiepiscopum Messanensem,⁵ quem⁶ ad nos pro
 " pace sua nuntium destinavit, excellentiæ nostræ pro-
 " misit, quod cessari mandaret ubique locorum ab
 " impedimentis omnibus, quæ se nostris processibus
 " objecisse coram fratribus suis et nuntiis nostris fuit
 " professus manifeste, prout hæc omnia per testimo-
 " niales antistitum omnium præfatorum literas mani-
 " festissime comprobantur. Cum qua responsione,
 " nuntiis nostris et suo ad nostram præsentiam rede-
 " untibus, prius quam per tres dietas a curia recessis-
 " sent, eis omnino celatis, et in confusionem ipsorum,
 " G[regorio] de Montelongo, quem primitus ad nos
 " nuntium miserat, et contra nos postmodum ad
 " eversionem Mantuanorum et aliorum fidelium nos-
 " trorum statuerat, in Lumbardia legationis officium
 " plene commisit; arbitratus ut quanto sibi major
 " daretur auctoritas, tanto majora nobis et nostris im-
 " pedimenta pararet. Quibusdam præterea principibus

*Efficax im-
pedimen-
tum.*

¹ *Panormitanensem*] Petrar, B.
See the following page. This is
Berard of Castacca, archbishop of
Palermo.

² Ardingo.

³ R. formerly bishop of Squillace.

⁴ *Tadæum*] Laudenum, B. ; C.
has been corrected.

⁵ Lando.

⁶ *quem*] quod, B. ; C. has been
corrected.

- A.D. 1239. " nostris, praelatis Ytalie et Germanie,¹ nobiscum in
 Letter of " curia nostra manentibus, literas destinavit, suggilla-
 the em- " tionem fame nostrae non modicam continentes, certis
 peror to " capitulis interclusas,² et specialiter de gravaminibus,
 Richard of " quae quibusdam ecclesiis regni nostri dicebantur il-
 Cornwall " lata; super quibus mandavit nos per eosdem principes
 against the " admoneri. Quorum capitulorum omnium et respon-
 Pope. " sionumstrarum ad singula seriem vobis sub tes-
Quae pra- " timonio publico misimus intuendam. Quibus omnibus
scripta " coram principibus et praelatis ac religiosis quamplu-
sunt in " ribus cujuslibet ordinis sigillatim ostensis, quanquam
quarto " de tanta patris instabilitate confusos se filii reputa-
folio pra- " rent et de verecundia capitis praesentium rubor ora
cedenti. " perfunderet, nihilominus tamen de ipsorum consilio
 [pp. 552- " praedictos Panormitanensem archiepiscopum, magis-
 562. " trum T[hadeum] et magistrum R[ogurum] Porcastellam
 " [et alios] excellentiae nostrae [legatos], cum nuntiis
 " civitatumstrarum fidelium, ad sedem apostolicam
 " duximus remittendos, per quos ad satisfactionem
 " omnem, mora qualibet et difficultate sepositis, optuli-
 mus nos paratos. Sed nec *in his omnibus est aver-*
 Isa. ix. 12. " *sus furor ejus*, quin dictus evangelizantis pacem
Improbata " Christi vicarius, sed actor scismatis et dissensionis
tis impro- " amicus, contra traditiones sanctorum patrum, audiens
perium. " nuntios nostros portantes omnimodum nostrae devo-
 " tionis xenium per dietam urbi vicinos, et metuens ne
 " supervenientibus ipsis, obice vallo justitiae, sine
 " publico scandalo forte procedere non valeret; pra
 " festinantia nimia conceptum edidit abortivum in
 March 20. " nos supremum Christianorum principem, die Dominica
 " Palmarum, contra solempnem morem sacrosanctae
 March 24. " matris ecclesiae, et in Coena Domini, postmodum pra
 " cipitavit sententiam, per quam, sicut per famam audi-
 " vimus, licet hoc credere minime debueramus, contra-
 " dicente saniore parte fratrum suorum, de quorundam

¹ *Germania*] Germania, B.| ² *interclusas*] interclusus, B.

" cardinalium Lombardorum consilio, nos excommuni- A.D. 1239.
 " cationis vinculis dicitur astrinxisse, præpeditis Letter of
 " nuntiis nostris per fautores et satellites suos, de the em-
 " patrimonio pauperum solidatos, qui jam applicuerant, peror to
 " ne ad allegandum justitiam et innocentiam nostram, Richard of
 " ac demum satisfactionem offerendam, etiam ad cau- Cornwall
 " telam, ad præsentiam suam et aspectus publicos against the
 " pervenirent. De quo licet nos singulari et propria Pope.
 " ratione propter nostram justitiam et infamiam pro- *Improperat*
 " cedentis malle merito debueramus, quod perperam et *imperator*
 " inordinate processerit, cum nequitiam suam editurus *quod sine*
 " fuisset omnimodo, non forsitan antea crepuisset; *consensu*
 " dolemus tamen et ex corde dolemus propter vere- *fratrum*
 " cundiam universalis ecclesiæ matris nostræ, quam *lata est*
 " Dominus noster Jesus Christus sub specie Virginis *sententia.*
 " gloriosæ in passionis testamento discipulo commen- S. Joh.
 " davit. Alias nobis per talem, quem merito nostrum xix. 27.
 " judicem non habemus, nullam posse fieri reputamus
 " injuriam, utpote cum se prius inimicum capitalem
 " quam judicem nostrum et opere fuerit professus et
 " verbo, rebelles nostros et nostri imperii publice
 " confovendo. Indignum præterea se tanti coercione *Imponit*
 " principis et generaliter qualibet pontificali auctoritate *hic hære-*
 " judicii reddidit, dum Mediolanensem civitatem, quæ *sism ipsi*
 " pro maxima parte testimonio religiosorum quamplu- *Papæ ex*
 " rium fide dignorum inhabitatur hæreticis, contra nos *consensu.*
 " et imperium manifesto favore tuetur. Et contra
 " R[obacomitem] de Mandello civem Mediolanensem,
 " dudum Potestatem Florentinum, delationem¹ episcopi
 " Florentini, viri vitæ probabilis ac famæ approbatæ,
 " in plerisque capitulis super hæretica pravitate, ob
 " odium nostrum et Mediolanensium gratiam, non
 " admisit. Illum haberi præterea Christi vicarium et
 " successorem Petri ac dispensatorem animarum fidelium *Stupendum*
 " *verbum.*

¹ *delationem*] et Claren', B.
 Peter de Vin. gives *delatione*,
 omitting *contra* at the beginning of

the sentence, and adding *convictum*
 after *pravitate*.

- A.D. 1239. " indigne fatemur, non ob dignitatis injuriam, sed ob
 Letter of " personæ defectum, quod dispensationes cum fratrum
 the em- " deliberatione maxima concedendas, in camera sua more
 peror to " mercatoris cujuslibet, in libra mercationis [appendit],
 Richard of " celatis fratrum consiliis, cum quibus secundum ecclesi-
 Cornwall " asticam disciplinam deliberare teneretur, existens sibi
 against the " bullator et scriptor et forsitan numerator. De quibus
 Pope. " dispensationes insignes præterire silentio non valemus,
Exemplum. " per quas Sipham¹ natam quondam comestabuli regni
 " Cypri (contra separationis sententiam latam super
 " hoc per Nichosiensem² episcopum, et de non habi-
 " tando³ simul præstitum sacramentum) Balianno de
Ausus te- " Ibellino,⁴ et [Aalidem]⁵ sororem Johannis de Cæsaria
merarius. " Jacobo de Amendolia, qui prius sororem ipsius de-
 " sponsaverat, proditoribus nostris, sibi invicem gradu
 " tertio attinentes, concessit uxores, accepta non multæ
 " pecuniæ quantitate; veruntamen quod quantitati
 " vel numero defuit, odii nostri qualitas compensavit.
Improp- " Defectum etiam et prævaricationem ejus in illo
rium de " dolemus, quod, ut contra nos nobiles et potentes
Romania. " Romanie sibi satellites fautores adquirat, effusione
 " pecuniæ non contentus, ipsis castra et possessiones
 " sanctis patribus pia fidelium devotione donata, Ro-
 " manam ecclesiam nostro patrocínio commendatam
Excusatio " dilapidando, largitur. Itaque non miretur universalis
persecutio- " ecclesia, nec populus Christianus, si nos talis senten-
nis et " tiam judicis non veremur, non in contemptum
[con]temp- " papalis officii vel Apostolicæ dignitatis, cui omnes
tus. " orthodoxæ fidei professores et nos specialius cæteris
 " subesse fatemur, sed personæ prævaricationem argui-
 " mus, quæ se solio tanti regiminis monstravit indig-
 " num; et [ut] omnes primates nominis Christiani

¹ Sipham] i. e. Eschive, daughter of Walter de Montbeliard. (Huillard-Bréholles, p. 304.)

² Eustorgius.

³ habitando] habendo, B.

⁴ Ibellino] Jocelino, B. erroneously.

⁵ There is a blank for this name in the MS.

" sanctum intentionis nostræ propositum et piæ devo- A.D. 1239.
 " tionis zelum in nobis agnoscant, et quod non ex odii Letter of
 " fomite, sed ex causa justissima vel necessaria Ro- the em-
 " manus princeps contra Romanum antistitem commo- peror to
 " vetur, dum metuit ne grex Dominicus sub tali pas- Richard of
 " tore per devia deducatur. Ecce quod sacrosanctæ Cornwall
 " Romanæ ecclesiæ cardinales, per sanguinem Jesu Christi against the
 " et sub attestatone divini iudicii, per literas nostras et Pope.
 " nuntios attestamur, ut generale concilium prælatorum *Precatur*
 " et aliorum Christi fidelium debeant evocare, nuntiis *imperator*
 " quoque nostris et reliquorum principum accersitis, in *ut generale*
 " quorum præsentia nos ipsi præsentem cuncta quæ *concilium*
 " diximus sumus ostendere et probare parati, et his *convocetur.*
 " etiam duriora. Nec minus illa probabili ratione tur- *Verba con-*
 " bamur, quod iste rector ecclesiæ, qui deberet esse *fidentia in*
 " virtutum quarumlibet et constantiæ maximæ, sine *causa.*
 " macula cupiditatis, vas electum, ne error majorum
 " in subditos propagaretur cum aumento, contra pro-
 " missionem suam literis suis de fratrum consilio f. 126.
 " nobis factam, per quas in restaurandis imperii juribus
 " non deesse nobis, sed adesse promisit auxilio, con- *Vana pro-*
 " silio, et favore, præter personæ nostræ infamiam, *missio ad-*
 " nedum blasphemiam, jus imperii nititur conculcare; *jutorii.*
 " præsertim cum quantumcunque conscientiæ nostræ
 " librum sollicite revolvamus, nullam in nobis occa- *Probrum*
 " sionem invenimus ad causam, propter quam iste ini- *enorme.*
 " micus homo contra nos debuisset tam acriter com-
 " moveri, nisi quod cum ipso contrahere de nepte
 " sua desponsanda Henrico¹ naturali filio nostro, nunc
 " regi Tunis² et Galluræ, nostra magnificentia credidit
 " indecens et reputavit indignum. Tu³ igitur, dilecte, *Supplica-*
 " cum tibi dilectis, princeps orbis terræ profuturo, non *tio humilis*
 " *quia com-*
 " *munis*
 " *causa*
 " *agitur.*

¹ Henrico] an error for Ensio.

² Tunis] Sic, for Turrium, *Torres* in Sardinia. Gallura is the northern district of Sardinia.

³ Tu . . . profuturo] This is dif-

ferent from the passage in Peter de Vineis, and looks as if it was altered by Paris after the election of Richard of Cornwall to the crown of Germany in 1256.

A.D. 1239. " nobis solum, sed ecclesiæ, quæ est omnium Christi
 Letter of " fidelium congregatio, condole; cujus caput languidum,
 the em- " princeps ejus, in medio ejus quasi¹ leo rugiens,
 peror to " propheta ejus, vesanus, vir infidelis, sacerdos ejus
 Richard of " polluens sanctuarium, injuste faciens contra legem.
 Cornwall " Nobis tamen præ cæteris mundi principibus defectus
 against the " est talis summi pontificis merito deplorandus; qui
 Pope. " veluti sibi viciniore loco et propinquiore officio
 " honores congerimus et onera persentimus. Sed nec
 " illud omittimus, in affinitatem nostram affectuose
 " rogamus, ut contumeliam nostram ad injuriam ves-
 " tram revoces. Ad domos vestras cum aqua concur-
 " rite, dum ignis accenditur in vicinis. Causam motus
 " pontificalis attendite, quod [hæc] in favorem rebellium
 " nostrorum procurantur. Quæ causa, licet ad præsens
 " expressa non fuerit, proculdubio tamen subest; similia
 " vobis in vestris imminere pericula timeatis. Facilis
 " enim et regum et aliorum principum omnium humi-
 " liatio creditur, si Cæsaris Romanorum potentia con-
 " teratur, cujus clipeus prima jacula sustinet adver-
 " santium. Hæc est namque causa pro vero, videlicet
 " de Lombardis, quæ cor Papæ pungebat et urebat
 " intrinsecus, licet ipsam foris educere, propter nostrum
 " et audientium scandalum, non auderet; pro qua
 " nobis per specialem suum nuntium fide dignum,
 " cujus ad hoc testimonium invocamus, ore tenus ex-
 " presse promisit, quod si negotium Lombardorum in
 " ejus arbitrio poneremus, nedum quod in aliquo mag-
 " nificentiam nostram offenderet, verum etiam totius
 " orbis decimas, Terræ Sanctæ necessitatibus consecratas,
 " nostris utilitatibus applicaret.² Nec est mirum. In-
 " stantibus etenim et acutis Lombardorum aculeis
 " pungebatur,³ quibus, prout per aliquorum prælatorum
 " confessionem accepimus, contra nos et imperium cor-

*Assertit
 imperator
 quod favor
 Mediolan-
 ensium
 hoc facit.*

*Argumen-
 tum.*

*Proditio
 et vana
 promissio.*

¹ quasi] qm̄, B.

² applicaret] applicabat, B.

³ pungebatur] fungebatur, B.

" porale præstitit sacramentum, cum ipsos, peregrinan- A.D. 1239.
 " tibus [nobis] in partibus Syriæ pro servitio Jesu Letter of
 " Christi, transmisit in regnum. Sed cum turpis the em-
 " fuerit ista promissio, fidem licite frangere poterat, et peror to
 " editum variare decretum. In quorum favorem rem Richard of
 " auditu horribilem et discretionem qualibet seu ratione Cornwall
 " carentem facere minime formidavit. Cum enim per against the
 " G[uallam] Brixiniensem, H[ubertum] Cumanum,¹ et Pope.
 " alios episcopos nos faceret admoneri, quod vel satis Proditio
 " factionem Lombardorum per ipsum deberemus acci- horribilis.
 " pere, vel treugas pro Terræ Sanctæ negotio per quad-
 " riennium, ut diximus, indictas Lombardis, cum ab
 " indictarum treugarum [tempore] jam quinquennium²
 " excessisset, nosque rem tanti consilii ad deliberationem
 " nostrorum fidelium modico temporis spatio servaremus,
 " monitoribus³ ipsis de approbatione legati prædicti
 " G[regorii] de Montelongo, scilicet qui apud Mediolan-
 " enses interim morabatur, inducias approbantibus supra-
 " dictas, prout hæc omnia liquido prælatorum ipsorum
 " testimonio comprobantur, medio tempore, nec volun-
 " tatis nostræ iudicio nec fidelium nostrorum consilii
 " expectatis, conceptum virus evomuit contra nos, prout *Virus sci-*
 " aliquorum relatio declaravit⁴ procedendo. Postremo,⁵ *licet ex-*
 " te pro nobis, immo vos totius optimates orbis et *communi-*
 " principes exigimus adjurantes, non quod ad propul- *cationis.*
 " sationem talis injuriæ nostra non sufficiant muni-
 " menta, sed ut totus mundus agnoscat, quod honor
 " omnium tangitur, quicumque de corpore principum
 " sæcularium offendatur. Datum Tervisii,⁶ vicesima die
 " Aprilis, nona⁷ indictione."⁸ Treviso,
 20 April.

¹ i. e. of Como.

² *quinquennium*] quadriennium, Peter de Vin.

³ *monitoribus*] monitionibus, B.

⁴ Pet. de Vin. ius. *ad depositionis sententiam*.

⁵ A sentence given in Peter de Vincis is omitted here.

⁶ *Tervisii*] Gervisii, C.

⁷ Sic; an error for *duodecima*.

⁸ At the foot of the page are two representations of Frederick's seal. In the larger he is enthroned, with the words "Rex Jerusalem. Rex Sicilie." The legend is "Fre-
"thericus Dei gratia imperator

A.D. 1239.

De lamentabili scandalo jam exorto.

The letter
sent to
various
princes.

Long and
angry
answer of
the Pope.

Hanc epistolam, mutatis tamen titulis et paucis in fine verbis, dominus imperator regi Anglorum multisque per orbem principibus, ut suam allegaret innocentiam et papalem manifestaret proterviam, destinavit; cœpitque scandalum oriri per totius mundi latitudinem. Ipse vero Papa, cum hæc fida cognovisset relatione, ipsum imperatorem magis ac magis diffamando multis obprobriis lacessivit, necnon et hæretica dampnavit enormitate; prolixioremque epistolam, ut ipsum dampnabilem toti mundo redderet et infamem, principibus et prælatis terrarum transmisit invectivam, in hæc verba.

Literæ papales.

*Ecce in
quam prodigialem
bestiam
quasi chimæra nova
transformatur
dominus
imperator.*
Rev. xiii.
1, 2.

“Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi et suffraganeis ejus, salutem et Apostolicam benedictionem. Ascendit de mari bestia, blasphemiarum plena nominibus, quæ pedibus ursi et leonis ore desæviens ac membris formata cæteris sicut pardus, os suum in blasphemias divini nominis aperit, tabernaculum Ejus et sanctos, qui in cælis habitant, similibus impetere jaculis non omittit. Hæc unguibus et dentibus ferreis cuncta confringere, et suis pedibus universa desiderans conculcare, fidei occultos olim paravit arietes, et nunc apertas machinas instruit Ismaelitarum, gignasias animas avertentia construit, et in Christum humani generis Redemptorem, Cujus testamenti tabulas stilo pravitatis hæreticæ nititur abolere, fama testante, consurgit. Igitur admirari desinite omnes ad quos ab

“Romanorum et semper Augustus.” This is called “Scema impressionis cereæ sigilli imperialis.” The smaller, which is called “Scema bullæ aureæ,” has

for the reverse a representation of some of the towers of Rome, with the legend, “Roma caput mundi regit orbis frena rotundi.” See above, p. 176.

" hac bestia contra nos edita pervenerunt obloquia A.D. 1239.
 " blasphemiae, si¹ nos omni Deo servitute subjecti de- The Pope's
 " tractionum sagittis impetitur, cum nec ab his English
 " obprobriis immunis Dominus relinquitur. Admirari bishops
 " desinite, si injuriarum in nos mucronem exerit, quod against the
 " ad perdendum de terra nomen Domini jam assurgit;
 " sed potius ut ejus resistere aperta veritate mendaciis,
 " ac illius confutare fallacias puritatis argumento pos-
 " sitis,² caput, medium, et finem hujus bestiae Fretherici
 " dicti imperatoris inspicite diligenter, et in ejus [ver-
 " bis] abominationes duntaxat invenientes et scelera,
 " contra ipsius dolos sinceros animos scuto veritatis
 " armate, attendentes qualiter sinceritatem Apostolicæ
 " sedis et nostram, literis per diversa climata mundi
 " transmissis, pollutis nisus est maculare narratibus
 " dictus F[rethericus], figulus falsitatis, modestiæ ne- Excusatio
 " scius; nec aliquo perfusus rubore mentitur, quod nos de imposita
 " ipsum, nobis in minori officio constitutis amicum sibi ingra-
 " pristinum, fidem et mores adepto Apostolatus officio titudine.
 " relinquentes, quia, sicut sacramento præstito et lata
 " in ipsum excommunicationis sententiâ tenebatur,
 " præfixo tempore in Terræ Sanctæ subsidium³ in-
 " firmitate non potuit prohibente transire, vinculo⁴
 " excommunicationis astringere, postulatum ab ipso
 " sanitate resumpta absolutionis beneficium denegare,
 " ipsumque in dictum transeuntem subsidium, per
 " nuntios et legatos nostros literas processui contra-
 " rias Soldano mittentes, impedire curavimus, ut sic
 " esset de regni Jerosolimitani recuperatione concepta
 " frustratus; regnum Siciliæ, pro eo quod Reinaldus
 " olim filius ducis Spoleti præter ipsius conscientiam Assertio
 " terram invasit ecclesiæ, nos injuste et violenter in- quod que-
 " trasse, ac ipsius homines provocasse ad perjurium rela in hac
 " falso conqueritur, seque de Syria in Apuliam rede- parte falsa
 " fuit.

¹ si] sed, B.

² possitis] positus, B.

³ subsidium] vel succursum, in the margin. It is not in C.

⁴ vinculo] vincula, B.

A.D. 1239. " untem illatæ injuriæ omisisse vindictam, accep-
 The Pope's " concordiam, et redisse ad matrem ecclesiam glo-
 letter to the " riatur. Licet autem hæc figmenta publica notitia
 English " reprobet, quia tamen nonnunquam rectitudinis sedem
 bishops " velatum occupat in aure sincera mendacium, apud
 against the " quam pro se veritas non invenit advocatum, ne in
 emperor. " corda vestra falsitas quacunque possit fraude surrepere,

Vera Papæ " dignum est, verum rei per nos gestæ modum et
narratio. " ordinem non latere, qui dictum F[rethericum], ante

f. 126 b. " et postquam Apostolicæ nostros suggestimus humeros

Item nar- " servituti, sub vulpe latentem, omni curavimus gratia
ratio veri- " prosequi; donec spe, quæ patri de filio solet innasci,
tatis de " sullata, idem F[rethericus] fremens in magnitudine
dilusione " sua et ex adepta fortitudine infrontus, matri ecclesiæ
cruce sig- " pro bonis mala retribuit, et in eam, quam fucatis
natorum. " delinivit aliquando verborum fallaciis, virus effundere

" caudæ aculeo more scorpionis incepit. Nam cum
 " olim Terræ Sanctæ necessitas, prædicta sententia et
 " juramentum, ac præfixus terminus transitum ejus
 " exposcerent, et illud idem multa milia cruce-signato-
 " rum ipsum Brundisii expectantia cum instantia

Et hæc pro " postularent, idem dictos cruce-signatos inibi, donec
veritate in " sub ignoti aeris intemperie diversis lugendæ mortis
populo " casibus periere, detinuit, et perjurium ac excommuni-
narrantur. " cationis sententiam gratis incurrens, infirmus fide, sed
 " sanus corpore, ut securius Deo mentiretur et eccle-
 " siam falleret, omisso promisso passagio, in lecto
 " ægritudinis diebus aliquot simulatus decubuit, ac
 " Terram Sanctam incursibus hostium Christi exponere
 " minime dubitavit, ex eo nullo dolore percussus, quod
 " ibi claræ memoriæ nobilis vir Thuringiæ Langravio,¹
 " utinam non veneni periculo, sicut mundus clamat,
 " extitit interemptus. Cumque de conficta ægritudine
 " et aliis præmissis nobis per literas prælatorum ibi
 " morantium constitisset, ne disciplinæ virga tanto

¹ Louis IV.

" subtracta facinori nos et Apostolica sedes redderemur A.D. 1139.
 " inde notabiles, cruce signatorum mortem et Terræ The Pope's
 " Sanctæ pericula deplorantes, et cupientes saltem in letter to the
 " altero ecclesiæ lacrimas mœroris¹ dextra debitæ English
 " consolationis abstergi, ipsum latæ sententiæ in eum bishops
 " de consensu suo, auctoritate bonæ memoriæ H[onorii] against the
 " Papæ prædecessoris nostri, excommunicationis sen- emperor.
 " tentiæ subjacere denuntiavimus, summo desiderio Prima
 " postulantes ut eum postmodum emendatum tantorum sententia
 " revelatione dampnatorum optatam præstare operam excommu-
 " audiremus; literis nostris offerentes eidem, quod im- nicationis
 " partiremur sibi juxta formam absolutionis beneficium, lata in im-
 " quam cito arriperet iter in præfatæ terræ succursum.
 " Sed ipse, in

" Cujus erat super his pectore cura minor,

" claves ecclesiæ parvipendens, non absolutus in Syriam
 " transiit. Ubi cum Soldano, solis sibi mœniis Jeru- Redargui-
 " salem restitutis, et illi grandi ad impugnationem tur impera-
 " Christianorum transmisso equorum et armorum ex- tor hic de
 " ercitu² foedus feriens, et templum Dominicum Sarra- seditione
 " cenorum ibi laudes exclamantium Machometi curæ quæ contig-
 " relinquens, ex defensore mutatus est in hostem; uit univer-
 " venerabilem fratrem nostrum patriarcham³ Jerusalem salem
 " et Templarios pro viribus expugnavit. Illud autem ecclesiam.
 " non debet ad sanæ mentis credulitatem accedere, Argumen-
 " quod eum in recuperatione regni Jerosolimitani nos tum.
 " vel legati nostri, cum ad hoc multo labore sudaverit
 " grandiumque ecclesia subierit onera expensarum,
 " studuerimus impedire. Sed istud in notitiam omnis
 " terræ pervenit, quod idem F[rethericus], sicut in
 " Syriæ partibus in propria persona Dei persequabatur
 " ecclesiam, sic citra mare ipsam diversis tribulationi-
 " bus dicti Rainaldi ministerio, quem contra consilium
 " nostrum suum in regno vicarium reliquerat, affligebat.

¹ mœroris] mœrorem, B.

² exercitu] exercitu, B.

³ Gerold.

A.D. 1239. " Cujus terram cum literis aurea bulla munitis, pecunia,
 The Pope's " et vassallis ipsius F[retherici] præfatus Reinaldus in-
 letter to the " vadens, nonnullos sacerdotes et clericos suspendere,
 English " mutilare, ac fustibus cædere, necnon, statu nostro
 bishops " turbato, Perusii partem ipsius terræ præoccupare
 against the " præsumpsit. Quem, licet fideles et devoti nostri non
 emperor. " valentes id ulterius sustinere, a parte terræ prædictæ,
 " Christo sponsæ suæ indulgente victoriam, ejecissent;
 " quia tamen idem R[ainaldus] nequaquam ab incepta
 " persecutione cessabat, consultius æstimantes, si ori-
 " ginalis militiæ venas inciderent, quam¹ jam excitati
Cautela " torrentis impetus novis replere rivulis expectarent,
excogitata. " dictum regnum Siciliæ, quod est spirituale patri-
 " monium ecclesiæ, ne inde nos percunctentur² jacula,
 " unde³ potius erat expectandum subsidium, intraverunt;
 " multique ex ipsius regni habitatoribus,⁴ obedientes
 " Apostolicæ sedi, nequaquam ob id reputari debent
Absolutio " quod eidem F[retherico] præstiterant, ex lata in eum
excusat " sententia excommunicationis⁵ absoluti fuissent. Dicto
perjurium. " quoque F[retherico] redeunti⁶ de partibus transmarinis
 " et ad sinum matris ecclesiæ revertenti pietatis appo-
 " suimus Apostolicæ gremium, ipsique ad expetitam
 " inclinati concordiam absolutionis beneficium curavi-
Exsecra- " mus impartiri. Ad hæc idem mendacii filius, falsi-
bilis redar- " tates falsitatibus cumulans, ut, quo plura mendaciorum
gutio. " retia orditus fuerit, eo gravioribus se doleat periculis
 " irretitum, de novis mendacii scriptura pronuntiat,
 " quod eidem, ut Lombardiam pacificus et inermis
 " intraret, promittentes quod aspera sibi converteremus
 " in plana, pro sua confusione subjecimus,⁷ et non

¹ *quam*] quod, B.² *percunctentur*] percunctanter, B.
percunctanter, C.³ *unde*] inde, B.⁴ *habitoribus*] habitantibus, B.
C. has been corrected.⁵ *excommunicationis*] excommu-
nicatione, B. C. has been cor-
rected.⁶ *redeunti*] redeunte, B.⁷ *subjecimus*] subiessimus, B.

" permisimus¹ obice nuntiorum et literarum nostrarum A.D. 1239.
 " intentionis suæ metas attingere. Ac deinde, quia The Pope's letter to the
 " sibi potentia non suffragabatur armorum, in regnum English
 " redire coactus, ad instantiam nostram Romanos, tunc bishops
 " Viterbium impugnantes, diffidasse, et in Viterbien- against the
 " sium subsidium strenuam misisse militiam se falso emperor.
 " asserit; nosque scripsisse Romanis, id præter con-
 " scientiam nostram fieri, et cum ipsis eo irrequisito
 " reformasse concordiam, in querelam adducit, novo
 " sibi blanditus mendacio, quod, dissidentibus iterum
 " ab ecclesiæ pace Romanis, idem non vocatus cum
 " Conrado filio suo, quem nobis optulerit obsidem, ad
 " præsentiam nostram personaliter veniens, et arbitrio
 " nostro motam inter ipsum et Lombardos discordiæ
 " causam exponens, terram sedis Apostolicæ occupatam
 " ejus juri restituit, et libertatem ecclesiasticam in
 " statum primum et debitum reformavit. O utinam Exclama-
 " iste falsidicus esset vir habens spiritum! O utinam tio.
 " hujus propositio falsitatis verum habuisset eventum!
 " Ipsius vero negotium, quod per venerabilem fratrem
 " archiepiscopum² Ravennatem, de restituendis ei et
 " dicto Conrado juribus ipsis in regno Jerosolimitano
 " subtractis, ordinatum fuerat, nos, quam cito delata
 " potuit numerari pecunia, destruxisse,³ fidelibus suis
 " quos non sine ecclesiarum incendiis et hominum stra-
 " gibus hostilis devastabat insultus, ipsius interdixisse
 " succursum, et ob id nos nuntium noluisse vel literas
 " destinare, contrarius veritati conqueritur. Ac civi-
 " tatem Castellæ⁴ contra formam pacis et fratrum
 " consilia in sui juris præjudicium detineri a nobis,
 " suis exarare literis stilo mendacii non veretur.
 " Quanquam autem his figmentis modica veritas im- Prava
 " permixta aliquid coloris adiciat, ut tamen apertius veritatis
 " intelligatis quod tantam hujus commenti seriem permixtio.

¹ *permisimus*] *permisus*, B.

² Thierry.

³ *destruxisse*] Par. has written in

a very minute hand *vel distribui* in the margin.

⁴ Città di Castello. B. *ina. sc.*

A.D. 1239. " non modica falsitatis adjectio decolorat, scitote pro
 The Pope's " certo, quod cum, sicut nunc ex temporum eventu
 letter to the " convincitur,¹ discretæ menti verisimile videretur, ipsum
 English " de Lombardis suum potius consequi propositum
 bishops " potuisse, si se illis, quos populorum numerositas, pro-
 against the " funditasque vallorum, armorum copia, ac murorum
 emperor. " reddit altitudo munitos, pietatis patrem exhibuisset
 " et clementiæ dominum, quam si trementibus pro
 " culpa imposita subditis ultionis exerto mucrone terri-
 " bilis occurreret in cuneis armatorum, ei nos, qui bona
 " pacis procurare tenemur, bona fide suasimus ut,
 " armatæ militiæ omisso terrore, sub indictarum omis-
 " sione poenarum et beneficiorum oblatione illos ad
 " imperii devotionem reduceret. Qui etai in Lumbardiam
 " famulis stipatus inermibus accessisset, quia
 " tamen consilii fidelis oblitus in partem Cremonen-
 " sium cedit,² actor factus est scismatis, scissamque³ in
 " discordias Lombardiam fortius scindere, et Medio-
 " lanenses a se terroribus et minis abigere studuit,
 " quos tamen adversa parte ad unitatem trahere potius
 " debuit in funiculo caritatis; non est quod nostræ
 " imputetur innocentiae, si spe frustratus in Apuliam
 " rediit, ipso spei conceptæ interitum procurante. Post
 " hæc, super tuitione libertatis ecclesiasticæ, super
 " exstirpanda hæretica pravitate, nostris beneplacitis
 " paratum se optulit; ad quem recurrens litera⁴ nostra
 " respondet, quod cum in regno suo, ubi nullus manum
 " vel pedem absque ejus movet imperio, in fidem
 " catholicam hæresis latius venena diffunderet, et li-
 " bertas ecclesiæ quasi penitus conculcata jaceret, non
 " credebatur capiti salutis adhibere remedium, qui
 " pedem suo reddiderat contractu morbosum. Sicque
 " responsum hujusmodi lapsu modici temporis appro-

*Redar-
 gutio⁴ quod
 immiseri-
 cors est im-
 perator et
 ideo amisit
 multa.*

f. 127.
*Redargutio
 quod in
 regno im-
 peratoris
 hæresis est.*

¹ *convincitur*] convicitur, B.

² *cedit*] cedis, B.

³ *scissamque*] scillamque, B.

⁴ *Redargutio*] Redarguitur im-

perator, C., omitting *imperator* below.

⁵ *litera*] lingua, C.

" bante, audito quod quidam pravo¹ seducti consilio A.D. 1239.
 " ecclesiæ terram intrare volebant, in Siciliam quasi The Pope's
 " fuga capta, ne rupta promissio eum falsitatis argueret, letter to the
 " protinus abiit, ac contra illos verbo vel opere in English
 " aliquo non processit, nobis improperans, quod re- bishops
 " vertentes ad urbem Romanos filios speciales ecclesiæ against the
 " ad matris devotionem paterna curavimus diligentia emperor.
 " revocare. Idem insuper, intellecto quod illos ab
 " ecclesiæ caritate sejungere quidam iniquitatis filii
 " nitebantur, et excogitato quod facilius hanc et illos
 " opprimeret, si præfatam caritatem acerbius fraude
 " solita vulneraret, nobis tunc Reatæ præsentibus, ad
 " sedem cucurrit Apostolicam etiam non rogatus, ubi
 " sub multa humilitate promittens quod terram ecclesiæ Inanis
 " perditam in primum statum reduceret et ipsam pro humiliatio.
 " viribus defensaret, in Tuscia, ad quam vires suas
 " contulit, recuperationem cujusdam castri, quod ad
 " jus ecclesiæ modico reduci labore poterat, impedivit.
 " Et cum adhuc *manus tradentis nobiscum essent in* S. Luc.
 " *mensa*, cum hostibus ecclesiæ, sicut ex consequentia xxii. 21.
 " facti et literis suis, quæ a nobis in tantæ proditiōis Testimo-
 " testimonium reservantur, aperte convincitur, hoc signo nium pro-
 " dato, inde vicarius pepigit in ipso, certo die exinde ditionis.
 " recedente, illi ad arma iste mons pestifer devotionis
 " obsequia præstitit. Attendite quales ecclesiæ famu-
 " latus occultus hostis impendit, qui in ecclesiasticum Ingrati-
 " transformari non erubuit famulum, ut nobis ad no- tudo.
 " cendum fieret efficacior. Pro firmo tamen vos tenere
 " cupimus quod nos, his sub dissimulatione præteritis,
 " circa eum adhuc non permittentes² immutari affectum
 " Apostolicæ puritatis, per dictum archiepiscopum, com-
 " misso sibi legationis officio, jura ei et præfato Con-
 " rado in eodem regno Jerosolimitano mandavimus
 " subtracta restitui. Qui licet id fecerit, quia tamen
 " formam sibi datam, propter quod ab eo ad nos ex-

¹ pravo] paravo, B.| ² permittentes] permittes, B.

A.D. 1239. " titit appellatum, excedens, Terram Sanctam, quod est
 The Pope's " inauditum a sæculo, post appellationem hujus sen-
 letter to the " tentiæ supposuit interdicto,¹ nos attendentes quod ob
 English " id in maximum ejusdem terræ periculum peregrini
 bishops " ex ipsa recederent, et alii inceptos ad illam transitus
 against the " retardarent, dictam sententiam, quæ utpote lata²
 emperor. " post appellationem legitimam, ipso jure nulla fuerat,
 " in omnibus aliis præfati³ archiepiscopi intacto re-
 " manente processu, sufficienti a baronibus, nobilibus,
 " et comitatibus regni prædicti cautione recepta, in
 " omni sinceritate de fratrum nostrorum consilio duxi-
Improp- " mus relaxandam. Quod ergo ipse de nobis ob hoc
rium. " labiis pollutis obloquitur, vester animus non turbetur,
 " quia cum sit vas repletum vitiorum spurcitia, ea, quæ
 " ipsius infecerunt animum, putat in aliis criminum
Laudari a " desævire⁴ tormenta; ex quo cum malorum obprobria
reprobo " laudem, laudes quoque obprobrium resonent, a viri,⁵
vituperium " cujus omnis fere lingua clamat infamiam, suggillationi-
est et e " bus impeti eligimus multo fortius quam laudari. Sed
converso. " forsan maculam opinionis suæ his credit abolere
 " convitiis; quia se dum [apud] Viterbium moraretur
 " inficiens, a facie hostium ecclesiæ non verecundus
Formidolo- " aufugit, et ad defensionem suorum fidelium quos
sitas repre- " ipsius hostes in oculis ejus obsederunt, terram nullo
hensibilis. " prohibente vastantes,⁶ affirmans suum per nos ad
 " illos interdicti progressum, imperialis honoris pro-
 " digus sed timore prohibitus, non accessit; ex
 " eo innocentiam nostram accusans, quod ad evit-
 " anda hujusmodi guerrarum dispendia nuntium a
 " latere nostro non misimus. Sed nec mirum, cum
 " eo tempore status ecclesiæ multiplici fuisset perse-
 " cutorum afflictione turbatus. Venimus autem ad
 " civitatem Castellanam,⁷ cujus cives se illi, violato

¹ *interdicto*] interdicti, B.² *lata*] latam, B.³ B. ins. *alii*.⁴ *desævire*] des'vire, B.⁵ *vir*] viro, B.⁶ *vastantes*] vastarent, B.⁷ *i.e.*, Città di Castello.

" sacramento fidei, ecclesia ignorante prodentes, nullum A.D. 1239.
 " jus ei per hoc in seipsis adquirere, nullum nobis The Pope's
 " circa possessionem, cum jurisdictionem civitatis et English
 " civium quasi possideret ecclesia,¹ prodendo, potue- bishops
 " runt præjudicium generare. Quia illis,² a quibus alteri against the
 " potius quam sibi possidentibus non requiritur, posses- emperor.
 " sionis initium leges possessionum evertere et extra-
 " neis jura³ conferre nequivit possessorum. Necnon qui
 " de reddendis possessionibus ecclesiæ Romanæ ad
 " eum pertinentibus pluries juramentum præstiterat,
 " satis improvide a nobis videbatur petere, quod non
 " poterat absque perjurio retinere. Nec credi debet
 " in hoc, nos, sibi omnimodam coram arbitris vel alio *Argumen-*
 " modo justitiam exhibere paratos, fratrum nostrorum *tum redar-*
 " despexisse consilium, quod, nuntiis ejus inceptum *gutionis.*
 " judicium recusantibus prosequi, non fuerat requiren-
 " dum; quin potius hanc petitionem ea duntaxat
 " fraude intentasse proponitur, ut sic ei obloquendi de
 " ecclesia et pacem inter ipsam et eum initam irri- *Reprehen-*
 " tandi occasio præberetur. Illud quidem, quod super *ditur epi-*
 " facto imperii inter cætera sua detestabilis testatur *stola impe-*
 " epistola, noster edisserit his literis calamus, ut quo *ratoris im-*
 " pluribus ejus fictio cognita fuerit, eo fortius ex suo *mordax*
 " maneat commento confusus; dum de nobis obtrectat *nimis.*
 " quod ad nostram translato notitiam eum ad recupe-
 " randa jura imperii cum multis bellatorum intrare
 " milibus Lombardiam, sibi ne Ytaliā intraret arma-
 " tus et de negotio Lombardorum in nos præcise
 " compromitteret, Apostolico scripto mandavimus, ut
 " illud perpetuo suspendere, vel jus imperii libere
 " suffocare possemus, contra ipsum venerabilem fratrem
 " nostrum Penestrinum episcopum, per quem ejus
 " vacuaremus propositum, transmittentes,⁴ ei impedi- *Reprehen-*
 " mentis clandestinis per legatos et literas nostras per *sio de jure*
 " imperii

¹ *ecclesia*] *ecclesiam*, B.² *illis*] *illi*, B.³ *jura*] *jure*, B.⁴ *transmittentes*] *transmittere*, B.

A.D. 1239. " orbem undique procuratis. Iste vero cui, ne veri-
 The Pope's " tatem fateri aut enarrare possit, iudicium a divina
 letter to the " forsā est indignatione negatum, sicut obtreccionēs
 English " personæ nostræ non verecundatur ex falsis assumere,
 bishops " sic et excusationes suas ex similibus propositionibus
 against the " emperor.

—
quod illud " non veritus ordinare, se per nuntios suos, venera-
nitebatur " bilem fratrem nostrum Panormitanum archiepiscopum
Papa suf- " et quosdam alios ad Apostolicam sedem missos,
focare et " devotionem omnimodam super ecclesiastica libertate
conculcare. " et reformandis ecclesiæ et imperii juribus optulisse,

" nosque id attemptantes et promittentes a quolibet¹
 " ipsius impedimento cessare, nuntiis suis ad eum
 " redeuntibus, dilecto filio Gregorio de Monte Longo,
 " notario nostro, in suorum eversionem fidelium, lega-
 " tionis officium commisisse asserit; ipsoque nihilo-
 " minus præfatos archiepiscopum et alios nuntios suos

De hoc " ad sedem Apostolicam remittente et offerente satisfac-
ante dicitur " tionem omnimodam, nos eum, contradicente saniore²
quod contra " parte fratrum nostrorum, contra traditiones sanc-
solempnem " torum patrum et solempnem morem ecclesiæ, injuste
morem ec- " excommunicasse falso concludit; pro sua confusione
clesiæ die " subjungendo, nos beati Petri vicarium non habere
Palmarum " ligandi solvendique potestatem, quasi velit asserere
excommu- " nos concessa Apostolorum principi carere clavium
nicanus est " potestate. Quæsumus igitur, libram rationis assu-
imperator. " mite et in ea perpendatis³ prædictum F[ratheri-
 " cum] contra ecclesiam, excessibus et beneficiis, quæ
 " ab ea recepit, appensis; clarius videte quod licet
 " draco iste, qui ad illudendum nobis formatus et in

Ps. lxxiii. " *escam populo Æthiopum datus* existit, aquas perse-
 14. " cutionum in subversionem ecclesiæ ex ore quasi
Recordatio " fluvium miserit, Apostolica tamen sedes ipsius ne-
beneficio- " quitiam inæstimabili beneficiorum misericordia supe-
rum quæ " ravit. Nam eum olim ab annis teneris illorum
ecclesia "
aliquando
imperator
impendit.

¹ quolibet] c'libet, B.

² Par. ins. vel -i above this

³ B. ins. per.

" morsibus, qui terram¹ ejus et sanguinem sitiabant, in A.D. 1239.
 " lacuna confusionis expositum, parentum et amicorum The Pope's letter to the
 " solatio penitus pæne nudum videns mater ecclesia, English
 " protinus circa ipsum nutricis et bajulæ officium bishops
 " executâ, illum pallio Apostolicæ sedis operuit, de against the
 " laqueo venantium eripuit, multis laboribus et ex- emperor.
 " pensis ad regni solium et coronam imperii sullimavit.
 " Insuper hoc ei fecisse modicum reputans, et sibi
 " Jerosolimitanum subici regnum, et illum undique
 " per orbem exaltare procurans, licet ab eodem multi- De eo quod
 " plici se læsam afflictione doleret, a paucis tamen Henricus
 " retroactis temporibus, contra Henricum natum ejus, filius im-
 " qui partem non modicam Alamanniæ ejus juris- peratoris
 " dictioni subtraxerat, potenter astitit, et² afflictorum patrem ali-
 " sibi per eum oblita vulnerum, ipsum de novo quasi quando ex-
 " in imperatorem erigens, Theutonium Apostolicis literis pugnâvit.
 " ipsius desiderio reformavit, his et aliis, quæ non f. 127 b.
 " sufficimus recordari, beneficiis ipsius construens mu- Improp-
 " nimenta decoris; sed iste baculus impiorum, terræ rium cyni-
 " malleus, universam conturbare terram, regna conte- cum et
 " rere,³ et orbem desertum ponere cupiens, libertatem mordax.
 " ecclesiasticam in dicto regno Siciliæ in obprobrium
 " servitutis extremæ deducens, et ecclesias quas, ut
 " earum teneritudine suum ventrem impleret, quasi
 " jam penitus exossavit, sordibus, oneribus, et angariis
 " opprimens, eas bonis sacris, deputatis sanctorum
 " usibus, spoliavit, personas ecclesiasticas carceri man-
 " cipavit, ipsosque in examine vetito actiones sus-
 " cipere, tallias solvere, et bona ecclesiastica, ut se a
 " vexationibus redimant, exhaurire, et postremo exu-
 " lare coartat. Ecclesias pastorum solatio viduas Reprehen-
 " non permittit sibi sponsum eligere, viduitatis vesti- sio commu-
 " menta deponere, donec alicujus adulterinis amplexi- nis impe-
 " bus per compulsionem extiterint copulatæ. De ratores
 " tangens et
 " regem An-

¹ terram] carnem, C.² B. ins. in. The copy in Mansi
has infictorum.³ conterere] vel concutere, Par.,
above the line.

A.D. 1239. " Christianorum habitaculis construens moenia Babilonis, et ædificia, in quibus divinum nomen excolitur, illuc transferens ubi Makomethus perditus adoratur, turbis undique collectis, Crucifixi fidem et nomen publice prædicari in eodem regno prohibuit. Re-

glia. Sed regi licet illicitum ignoratur qua ratione.

" cuperationem Terræ Sanctæ et negotium impediens, ad ejus consummationem de bonis suorum fidelium conferri interdixit. Contra juramentum pristinum et pacis inter ipsum et ecclesiam reformatæ fœdera, nobiles privatos castris et aliis bonis suis, uxoribus et liberis captivatis, loca sua proscriptos relinquere, domicilia in aliorum transferre coloniam, nutritos in croceis amplexari stercora, et ad extremam cogit inopiam devenire. Necnon dum afflictione¹ comprimit simili pauperes, id tanto fortius Deo displicere puta-

Exequitur oppressiones Siculorum, immemor oppressionum Anglorum etiam religiosorum.

" mus, quanto verius ipsos credimus innocentes. Quid plura? Baronibus, militibus, et aliis hominibus ejusdem regni Siciliæ ad fortunam et conditionem servorum inaudita crudelitate² redactis, jam pro majori parte ipsius regni habitatores non habent de proprio unde stramine vili quiescere, nuditates suas rudi sacco contegere, vel ventrem pæne possent miliatio saturare. Cumque ululatus et clamores dictorum ecclesiarum et hominum a tempore dicti H[onorii] prædecessoris nostri ecclesiæ aures continua deploratione pulsassent, et jam vix possemus eos absque læsione conscientiæ sub dissimulatione transire, ipsum super correctione dictorum scelerum non semel, sed pluries, nuntiis et literis nostris monuimus, ac longa patientia temporibus expectavimus retroactis, si forsán oculos suos ad cælos erigens, [ex]utus veterem novumque indutus hominem, manus suas a tanta perpetratiōe facinorum cohiberet. De petita insuper emendatione dubii adhuc, volentes statum ejus prospero processu gratulari, eo Lumbardiam cum

Eph. iv. 24. *Expectatio humiliatio nis imperialis, sed frustra.*

¹ afflictione] afflictionem, B.

| ² crudelitate] credulitate, B.

" armis intrante, mandavimus, ut in locis pro qua- A.D. 1239.
 " cunque causa interdicto subjectis ipso præsente The Pope's
 " interdictum minime servaretur, et eundem F[rethe- letter to the
 " ricum] nostris literis admonentes, ut, ne crucis nego- English
 " tium, quod ad utilitatem ecclesiæ, imperii, et totius bishops
 " populi Christiani fuerat ordinatum, impediri valeret, against the
 " præcise in nos compromitteret, ne, si contra Lum- emperor.
 " bardos armata manu procedens tantam daret ex-
 " emplī perniciem, præsumeretur a pluribus quod
 " cæteros ecclesia fefellisset. Cæterum, quia redinte- Desidera-
 " grare scissuras scismatis nostro incumbit officio ser- vit Papa ut
 " vitutis, pro sedanda¹ imperii et Lombardorum dis- pacifice
 " cordia, Penestrinum episcopum, commisso sibi lega- imperator
 " tionis officio, illa consideratione potissime duximus intrasset
 " destinandum, ut sibi et quibuscunque discordantibus Lumbar-
 " minori haberetur ratione suspectus, quo suis actibus diam in
 " minus firmamenti odii vel amoris ingereret, qui a amore vin-
 " mundo et carne ex susceptione sanctæ religionis cens rebel-
 " abstractus in divini amoris altitudinem evolasset. les. Sed
 " Noster sibi destructor respondeat quod ex hoc nobis legimus
 " et eidem episcopo poterit [imputari], si Placentiæ quod Jesus
 " inter patres, filios, affines, consanguineos, et ger- non se cre-
 " manos ordinata concordia, eo præsente et protestante debat Ju-
 " quod id salvis honoribus et juribus imperatoris et daïs cum
 " imperii et quorumlibet aliorum fieret, consumma- nosset
 " tionem accepit. Quinimmo idem blasphemus intelli- omnes.
 " gat sibi ad infamiam merito reputari, quod cum ad
 " ipsius et nuntiorum suorum instantiam venerabilem
 " fratrem nostrum Ostiensem² episcopum, filium³ nos-
 " trum T[homam] tituli Sanctæ Sabinæ presbyterum
 " cardinalem, pro pace juxta formam ab eisdem nun-
 " tiis inter Lombardos et imperium reformanda, ad
 " partes misissemus easdem, idem, dictis legatis pe-
 " tita et ampliora adimplere paratis, et delusis nobis,

¹ *sedanda*] sedando, B.² Thomas of Capua.³ Rinaldo Conti, afterwards Pope Alexander IV.

A.D. 1239. " reformationem pacis per ipsos noluit acceptare.
 The Pope's " Ecce, nunc intelligite, qualiter imperii jura con-
 letter to the " culcavimus. Ex præmissis advertite qualiter hic
 English " a nobis fuerit impeditus, quod longo et inani labore
 bishops " suos et suorum humeros decrevit prius conteri
 against the " quam passus extiterit per nos jura imperii re-

*Improp-
erium quod
paravit
movere
seditionem.*

" formari. Præterea idem, illatis ecclesiæ non conten-
 tus injuriis, data quibusdam rebellibus nostris non
 " modica summa pecuniæ, seditionem contra nos
 " in urbe molitus est pluries commovere, ut nobis et
 " fratribus nostris a sede nostra repulsis et concusso
 " capite, fidei quod super ædificavit Dominus, im-
 " pulsus ejusdem F[retherici] rueret leviori; Ferrariam
 " et quasdam alias terras ecclesiæ, in Lombardiam
 " contra juramentum præstitum temere veniens, occu-
 " pavit. Super quo et aliis credens detinere inanibus
 " verbis, dictos Panormitanum archiepiscopum et alios
 " nuntios suos cum literis de credentia ad nostram

*De occu-
patione
Sardinien-
sis insulae.*

" duxit præsentiam destinandos. Quibus offerentibus
 " nobis satisfactionem super præmissarum offensarum
 " emendatione venerabilem, ante et post ipsorum a
 " curia nostra recessum, terram Sardiniae et Mæssani
 " Lunensis diocesis occupare, ad Romanam ecclesiam
 " pertinentes, non omittens, ipso facto, ne ultra ejus¹
 " expectaremus correctionem, edocuit, ac non debere
 " fidem sibi vel suis nuntiis adhiberi operis evidentia
 " demonstravit. Ex quo id solum in conscientia sua
 " legens, quod cor ejus ad conterendas ecclesias et
 " catholicam fidem dirigitur, de nobis, quibus se jam
 " quocunque fraudis vellere occultare non potest, non
 " immerito suspicatur, quod ipsius potentiam habentes
 " justa² ratione suspectam, cum melius sit ante tempus
 " occurrere quam post afflicta vulnera remedium in-
 " venire, ad avertendas suorum progressuum semitas
 " officium legationis dicto notario commisimus; quod

¹ ejus] ei, B.

| ² justa] justitia, B.

" nequaquam juxta ipsius suspicionem id fecimus, sed A.D. 1239.
 " ut per eum bellorum cladibus, animarum corporum- The Pope's
 " que periculis obviare possemus. Ex præmissis igitur letter to the
 " et aliis nequeunt de ipsius correctione sperare, et English
 " dolentes nos ejus promissionibus totiens et totiens bishops
 " fuisse delusos, præfatum F[rethericum], de fratrum against the
 " nostrorum consilio, sententia excommunicationis dux- Desperatio
 " imus innodandum. Quanquam ex hoc perditum in- emendatio-
 " tellectum resumere et coram Deo potius humiliari nis.
 " deberet, eo tamen amplius inde furens, quo jam suam
 " confusionem agnoscens fortius veretur, ut ecclesiæ
 " obstetricante manu educatur colubris tortuosus, nos
 " ex personæ nostræ meritis indignos asserens qua-
 " libet officii auctoritate Papalis, per nos prædicta sen-
 " tentia minime potuisse [astrungi] suis præsumptuose
 " literis asserit; et nos, qui temporibus nostris patri-
 " monium ecclesiæ per gratiam Dei non modice am-
 " pliavimus, super dilapidatione bonorum ecclesiastico- Excusatio
 " rum, dispensationum processu, receptione munerum, et de dilapi-
 " avaritiæ vilitate redarguit. Ac contra eum, ex illo datione.
 " quod contrahendis inter neptem nostram et naturalem
 " ejus filium sponsalibus petitem subtraxit assensum,
 " [nos] provocari falso confingit;¹ illud apertius mentiens,
 " quod Longobardis contra eum et imperium corporale
 " præstiterimus sacramentum, seu quod totius orbis
 " decimas, Terræ Sanctæ utilitatibus reservatas, con- f. 128.
 " vertere promiserimus in ejus compendium, si arbitrio Quomodo
 " nostro negotium exponeret Longobardorum. Fate- decimæ
 " mur autem nos defectu meritorum nostrorum indigne sunt con-
 " Christi esse vicarium; fatemur nos oneri tanto in- cessæ.
 " sufficientes existere, quod humana conditio non potest
 " absque divino suffragio supportare; nihilominus
 " tamen, vices nobis commissas, prout melius nostra
 " permittit fragilitas, exequentes, secundum quod loco-
 " rum, temporum, personarum, et negotiorum qualitas

¹ confingit] consurgit, B.

A.D. 1239. " et natura requirunt, disponenda disponimus, et cum
 The Pope's " excellentibus personis pure et secundum Deum, cum
 letter to the " necessitas id exposcit, de nostræ potestatis plenitu-
 English " dine dispensamus. Veruntamen non est dolor quod
 bishops " sic profundo gladio ejus feriat animum, sicut, dum
 against the " terminos regum transgreditur, nec potest aggredi
 emperor. " officia sacerdotum. Propter quod idem qui pro auri
 " fame dictum regnum Siciliæ jam redegit in cinerem,
 Ridiculous " credens ex se, qui omni tempore vitæ suæ paucis pure,
 reprehensio " pluribus vero justitiam precii venalitate corruptus
 de simo- " exhibuit, quod in persona sua resuscitans magnum
 nia. " Symonem luto temporalium maculare possit ecclesiæ
 " puritatem, ut sic in spiritualibus grassari et in suis
 " permitteretur sordibus remanere, murum integritatis
 " ecclesiæ multis, et specialiter oblatione castrorum, ac
 " parentela inter suos et nostros¹ contrahenda, pro qua
 " nos per quosdam magnos prælatos et nuntios suos
 " pluries requisivit, temptavit infringere. Nunc vero
 " quia id nulla instantia, nulloque ingenio, sicut est
 " in curia nostra quasi notorium, a nobis potuit op-
 " tinere, quin potius se cum suis perditioni relictum
 " artium suarum fallaciis in pejus proficere jam agnoscit,
 " quasi nesciat ultra quid faciat, se ipsum mendacio
 " suo in aliorum detractatione deturpat, more meretricis
 Exemplum " Egiptiacæ, quæ Joseph invitavit ad stuprum et ab
 de Egipti- " ipso contempta apud virum suum volens accusavit
 aca mere- " invitum. Unum quidem est de quo, etai pro homine
 trice. " perduto sit dolendum, lætari non modicum [et] Deo
 Gen. " regratiari debetis, quod volente Domino, [Qui] diutius
 xxxix. " occultari non patitur umbram mortis, iste qui gaudet
 " se nominari præambulum antichristi, non expectans
 " propinquum suæ confusioni judicium, manibus propriis
 Cf. Ezech. " effosso suarum abominationum pariete, per dictas
 xii. 5. " literas ejus suarum producit in lucem opera tenebra-
 Papa im- " rum, in eis constanter proponens quod per nos tan-
 peratori "
 imponit

¹ nostros] nostra, B.

" quam Christi vicarium vinculo excommunicationis A.D. 1239.
 " astringi non potuit. Sicque affirmans non esse apud *hæresim, eo*
 " ecclesiam a Domino beato Petro et ejus successoribus *quod dix-*
 " ligandi atque solvendi traditam potestatem, dum *erit quod*
 " hæresim asserit, proprio sibi argumento concludit, *ratione*
 " consequenter ostendens quod male sentiat de cæteris *persona,*
 " fidei orthodoxæ articulis, dum ecclesiæ, super quam *non Papa-*
 " fides fundata consistit, auferre nititur, concessum verbo ¹ *lis officii,*
 " Dei privilegium potestatis. Sed quia minus bene ab *minime*
 " aliquibus credi possit quod se verbis illaqueaverit *timenda*
 " oris sui, probationes in fidei victoriam sunt paratæ, *est ipsius*
 " quod iste rex pestilentiae a tribus baratatoribus, ut *sententia.*
 " ejus verbis utamur, scilicet Christo Jesu, Moyse, et
 " Machometo, totum mundum fuisse deceptum, et duo-
 " bus eorum in gloria mortuis, ipsum Jesum in ligno
 " suspensum manifeste proponens, insuper dilucida ²
 " voce affirmare vel potius mentiri præsumpsit, quod
 " omnes fatui sunt qui credunt nasci de Virgine Deum,
 " Qui creavit naturam et omnia, potuisse; hanc hære-
 " sim illo errore confirmans, quod nullus nasci potuit,
 " cujus conceptum viri et mulieris conjunctio non præ-
 " cessit; et homo debet nihil aliud credere, nisi quod
 " potest vi et ratione naturæ probare. Hæc et alia
 " multa, quibus verbis et factis catholicam fidem im-
 " pugnavit et impugnat, suo loco et tempore, sicut decet
 " et expedit, manifeste poterunt comprobari. Quocirca
 " universitatem vestram rogamus, monemus, et horta-
 " mur attente in virtute obedientiæ per Apostolica scripta
 " districtè præcipiendo, quatinus, ne dictus F[retheri-
 " cus] corda fidelium fallacibus verbis subvertere, vel
 " contagione sua possit quomodolibet gregem Domini-
 " cum maculare, clero et populo vobis subditis supra-
 " dicta plene ac fideliter exponatis. Datum Laterani, *Lateran,*
 " *21 May.*

¹ *verbo*] verbum, B.

² *dilucida*] B. has *delucida*, with *vel i* above the *e*.

A.D. 1239. " duodecimo kalendas Junii,¹ pontificatus nostri anno
" decimo tertio."

The letter sent also to the king. Clausula suprascripta mittitur domino regi cum literis præcedentibus; " Quocirca serenitatem regiam
" monendam duximus et hortandam, quatinus supra-
" dicta tibi facias diligenter exponi, ne regalis inno-
" centiæ puritas possit verbis fallacibus maculari."
Datum ut prius.

*Quod credibilis facta foret hæc epistola nisi essent
Romani infames ex suis factis.*

The character of the Roman court for avarice prevents this letter from having its full effect.

Hæc igitur et divulgata, et multis regibus ac principibus et magnatibus mutatis tantum titulis transmissa per orbem, timorem et horrorem necnon admirationem cordibus fidelium incusserunt, et imperialem epistolam suspectam, licet probabilia contineret, reddiderunt; unde corda multorum qui prius cum alterutro steterant fluctuantia reddiderunt. Et nisi Romana avaritia devotionem populorum a domino Papa plusquam expediret ac deceret avertisset, totus mundus hac epistola exasperatus in imperatorem, quasi in manifestum hostem ecclesiæ et Christi inimicum, graviter et unanimiter insurrexisset. Sed proh dolor! multi filii a patre suo Papa avulsi sunt, et imperatori adhærentes asserebant quod odium inexorabile inter eos jam induratum prædicta jurgia et invectiones excogitatas excitabat. Et injuste impropere dominus Papa quod eundem F[rethericum] dilexerit et promoverit in novitate creationis suæ; hoc enim totum factum est in odium Othonis, quem ecclesia adjutorio Fretherici usque ad mortem persequabatur, quia dispersa imperii secundum sacramentum suum viriliter congregare cœpit,

The church had only helped Frederick because she hated Otho.

¹ Junii] Sic, probably an error for Julii. See Potthast, Regesta Pont. (10766), p. 911.

sicut qui præsens est imperator Frethericus facere pro- A.D. 1239.
 ponit. Unde hoc faciendo Frethericus militavit ecclesiæ
 et plus tenetur ecclesia Romana ipsi, quam imperator
 ecclesiæ Romanæ rationabiliter teneatur obligatus.
 Sentit ecclesia occidentalis, præcipue tamen religioso-
 rum, et præ omnibus aliis devotissima Deo Anglicana
 ecclesia, oppressiones Romanorum cotidianas, nec adhuc
 unquam pressuras sensit imperiales. Addiditque popu-
 lus; "Quid sibi vult istud? Retroactis temporibus
 "imposuit Papa imperatori, quod ipse Machometo legi-
 "que Sarracenæ plus consensit, quam Christo vel legi
 "Christianæ; nunc autem in sua invectiva epistola
 "imponit eidem, quod tam Machometum, quam Jesum
 "vel Moysen, quod horribile est recitare, vocat bara-
 "ta[t]orem.¹ In epistolis suis humiliter de Deo scribit
 "imperator et catholice, nisi tantum quod hac ultima
 "Papali personæ derogat, non officio, nec publice præ-
 "dicat, nec procaciter sustinet quicquam hæreticum
 "ut novimus adhuc, vel profanum, non usurarios nobis
 "misit vel raptores reddituum." Et sic ortum est
 jam scisma in populis formidandum.

Remarks
of the
English
people.

*De Roberto de Tuenge milite et literis Papæ, quas
 contra opinionem multorum viriliter impetravit.*

Sub eisdem temporibus, quidam miles de partibus
 aquilonaribus Angliæ oriundus, summo nisu renuens
 colla jugo subdere Romanorum, super patronatū cujus-
 dam ecclesiæ ad eundem militem spectante, in quam
 ecclesiam per archiepiscopum Eboracensem manus cupi-
 ditatis injecerant Romani, Romam adiit. Et cum
 gravem super hoc coram Papa querimoniam reposuisset,
 sub hac forma subscripta meruit literas impetrare.
 Per quod conici potest, qua devotione viros diligit
 ecclesiasticos, a quibus impune licet sua ecclesiastica
 bona [rapere], pia patrum intentione collata et in sus-

Affair of
Robert
Twenge
and the
church
of Kirk-
leatham in
Yorkshire.

¹ baratorem] baratazarem, C.

A.D. 1289. tentationem pauperum provisa, Romana¹ ecclesia, semper hians, semper importuna.

Ipsis² quoque temporibus, comites et barones et alii magnates Angliæ, ad quos ab antiquo jus patronatus ecclesiarum spectare dinoscitur, dolentes se privari sua libertate, et per cupiditatem Romanæ ecclesiæ jure conferendi ecclesias enormiter privari, et alienigenas præcepto Papali illis ditari, quorum personas et conditiones penitus ignorabant, licet sero domino Papæ scripserunt; et ipsam epistolam [miserunt] per dictum Robertum de Tuinge militem, qui, per eandem violentiam privatus jure suo super patronatu ecclesiæ de Luhumum³ in diocesi Eboracensi,⁴ conquestus est graviter nobilibus regni, quia archiepiscopus se asseruit nihil posse vel contra Romanam ecclesiam velle recalcitrare. Ipse igitur Robertus Romanam curiam non segniter adiit, hanc epistolam ex parte magnatum Angliæ præsentans.⁵

Letter to the Pope from some of the English nobles to complain of this.

S. Matt. viii. 25.
Ps. xvi. 2.

"Excellentissimo patri et domino G[regorio], Dei gratia summo Pontifici, devoti sui de Cestria et de Wyncestria etc.⁶ salutem, reverentiam, promptam et⁷ paratam, si placet, devotionem. Mergente jam navicula nostræ libertatis, progenitorum nostrorum sanguine subacta, prorumpentibus in nos plus solito perturbantium procellis, dormientem Dominum in navicula Petri cogimur excitare, acclamantes jugiter et una voce, *Domine salva nos, perimus*; ut, cum *judicium et justitia sint correctio sedis ejus*, unicuique nostrum jus suum tribuat et conservet illæsum,

¹ B. repeats *diligit*.

² This paragraph and the following letter are inserted in the margin.

³ This place is most probably *Kirkleatham*, near Redcar. See Kirkby's Inquest for Yorkshire (ed. Skafte, Surt. Soc., 1867), pp. 131, 136, 238, 328.

⁴ C. ins. *qui vero*.

⁵ C. ins. *in forma subscripta*.

⁶ etc.] Sic., probably meaning *comites*. If so, *Cestria* is an error, or the letter belongs to an earlier year, as John le Scot, earl of Chester, died in 1237 (above, p. 394,) without male issue, and no one at this time held the title. The earl of Winchester was Roger de Quinci.

⁷ *et paratam*] om. C.

" ne si secus fieret, corridente caritate devotioneque A.D. 1239.
 " deleta, provocarentur filii contra patris viscera, et Letter to
 " mutæ dilectionis affectus subintroduta injuria pe- the Pope
 " nitus evanesceret. Cum igitur, sanctissime pater, a from some
 " prima Christianitatis fundatione in Anglia tali fuerint of the
 " hactenus progenitores nostri gavisii libertate, quod, English
 " decedentibus ecclesiarum rectoribus, ecclesiarum pa- nobles, re-
 " troni personas idoneas eligentes ad easdem diocesanis specting
 " præsentaverunt, ab eisdem ecclesiarum regimini præ- the rights
 " ficiendas; verum vestris temporibus, de conniventia of patrons.
 " vestra vel voluntate nescimus, talis contra nos in-
 " valuit adversitas, quod, decedentibus ecclesiarum
 " rectoribus, quidam executores vestri, ad hoc dati,
 " ecclesias de patronatu nostro passim conferunt, in
 " nostræ præjudicium libertatis et in eminens pericu-
 " lum juris patronalis, licet super hoc pridem cautione
 " literarum Apostolicarum nobis prospexeritis, conti-
 " nentium quod, decedentibus ecclesiarum personis
 " Ytalicis vel Romanis, auctoritate provisionis vestræ
 " in ecclesiis promotis, licite possemus personas idoneas
 " præsentare; cujus oppositum videmus cotidie deman-
 " dari, de quo plurimum miramur, cum non debeat
 " *ab uno et eodem fonte aqua dulcis et amara* defluere; S. Jac. iii.
 " sane licet hæc contra nos sit communis pestis intro-^{11.}
 " ducta, pro qua *contentiones, emulationes, iræ, rixæ*, Gal. v. 20.
 " nec non et cædes hominum poterunt fortassis exo-
 " riri, unius tamen comparium nostrorum afflictionem
 " exempli gratia producere decrevimus in medium, ut
 " quod circa eum et juris sui patronalis pericula hac-
 " tenus est improvide procuratum, auctoritate vestra,
 " si placet, revocetur in irritum. Cum igitur Robertus
 " de Twenge patronus ecclesiæ de Luthune, decedente
 " N. Ytalico, ejusdem ecclesiæ rectore, personam ido-
 " neam præsentasset ad eandem, obstante mandato ves-
 " tro, distulit ipsum admittere dominus Eboracensis;
 " licet contra personam præsentatam nihil inveniret
 " quod obsisteret, sed solam inhibitionem vestram

A.D. 1239. "prætenderet. Verum, cum in incendio vicinæ domus nostrorum immineat periculum, vobis tanquam patri supplicamus, quatinus tam prædictum Robertum quam nos omnes et singulos prædicta libertate præsentandi clericos nostros ad ecclesias nostras vacantes libere uti permittatis, injungentes prædicto archiepiscopo, quod J. clericum ad prædictam ecclesiam ab eodem præsentatum, pro quo etiam preces effundimus devotas, præsertim cum sit negotiis regis et regno nostro necessarius, nisi aliquod canonicum obstiterit, non obstante priori mandato vestro, admittat, ut ex hoc nos ad propensiores devotionem et famulatum ecclesiæ provocetis; ne cum sit jus advocationis pars laicorum feudorum nostrorum pro quibus domino nostro militamus, cogamur illius invocare subsidium, qui jura et libertates laicorum protegere tenetur et confovere. Valet."

"Literæ¹ Papales.

£ 128 b.
Letter of
Gregory
IX. to
Richard of
Cornwall
and the
English
barons con-
firming
the rights
of lay
patrons
over their
benefices.

"Gregorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, nobilibus viris, R[icardo] comiti Pictaviæ et Cornubiæ, et baronibus Angliæ, præsentibus literas inspecturis, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum ex operibus nostris, quæ plenum perhibent testimonium veritati, sit liquidum universis, quod nos personam carissimi in Christo filii nostri, illustrem regem et reginam inter alios reges et principes orthodoxos et regna, in quibus nomen colitur Christi-anum, in caritatis visceribus specialiter gerimus,² et pacem ac tranquillitatem eorum propensius affectemus,² rite præsumi non potest et omnino credi non debet, quod nos, quantum cum Deo possumus, agere seu tolerare velimus, quod juste possit honorem regiæ

¹ These are only known from this source. | ² Sic.

" serenitatis offendere aut in eodem regno scandalum A.D. 1289.
 " generare. Unde cum intentionis nostræ non fuerit
 " nec existat, ut beneficia in regno Angliæ constituta,
 " quæ ad præsentationem pertinent sæcularium patro-
 " norum, auctoritate nostra cuiquam conferantur, sicut
 " ex quibusdam literis nostris, quondam in Angliam
 " destinatis, quarum tenorem de verbo ad verbum cel-
 " situdini regiæ sub bulla nostra duximus destinandum,
 " colligitur evidenter, nos, comperto nuper ex ejusdem
 " regis et vestrarum continentia literarum, quod quidam
 " prædicti regni miles in ecclesia de Luhune, Eboracensis
 " diocesis, quam olim cuidam de partibus nostris
 " clerico, ignorantes quod præsentatio ad laicum per-
 " tineret, contulisse dicimur, jus optinet patronatus,
 " prælibati regis et vestris precibus inclinati, conces-
 " sionem eandem auctoritate Apostolica revocamus ;
 " venerabili fratri nostro archiepiscopo Eboracensi nos-
 " tris dantes literis in mandatis, ut eum, quem dictus
 " miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsentandum,
 " admittat et instituat in eandem, prout pertinet ad
 " eundem, diuturnitate temporis, cum per ipsum minime
 " steterit, non obstante, dummodo aliud sibi rationa-
 " bile non obsistat ; tenore præsentium districtius in-
 " hibendo, ne alicui de cætero liceat ecclesias regni
 " prædicti, in quibus laici sunt patroni, præter eorum
 " assensum, Apostolicæ sedis auctoritate conferre. Da-
 " tum," etc.

Idem legato.

" Gregorius episcopus, servus servorum Dei, legato
 " salutem. Ad tuam volumus notitiam pertinere, quod
 " cum intentionis nostræ non fuerit nec existat, ut
 " beneficia regni Angliæ, quæ ad præsentationem sæcu-
 " larium pertinent patronorum, auctoritate nostra cui-
 " quam conferantur, nos, nuper ex carissimi in Christo
 " filii nostri regis illustris et nobilium virorum comitum
 " et baronum Angliæ insinuatione comperto, quod qui-

Letter of
 Gregory
 IX. to the
 legate
 Otho to the
 same
 effect.

A.D. 1239. " dam regni Angliæ miles in ecclesia de Luhune, Eboracensis diocesis, quam olim cuidam de partibus nostris clerico, ignorantes quod præsentatio ad laicum pertineret, contulisse dicimur, jus optinet patronatus, regis et nobilium eorundem precibus inclinati, concessionem eandem auctoritate Apostolica revocantes, venerabili fratri nostro archiepiscopo Eboracensi nostris dedimus literis in mandatis, ut eum, quem dictus miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsentandum, admittat et instituat in eandem, prout pertinet ad eundem; diuturnitate temporis, cum per ipsum minime steterit, non obstante, dummodo aliud sibi rationabile non obstat; districtius inhibendo, ne alicui de cætero liceat ecclesias regni prædicti, in quibus laici sunt patroni, præter eorum assensum, Apostolicæ sedis auctoritate conferre. Datum," etc.

Prosecutio materiæ.

Dangerous
state of the
world.

Per hæc et his similia perpendi potest in liberationis evidenter, quanti in his temporibus mundi senescentis constet juris rigor et ecclesiæ reverentia et pietas religionis. Solum enim datæ sunt in direptionem et prædam possessiones personarum ecclesiasticarum et imbellium religiosorum. Jamjam igitur in antiquum chaos mundus ruere comminatur.

Quomodo congregati sunt omnes nobiles cruce signati Franciæ super Rodanum deliberaturi de arripiendo itinere suo.

The crusaders at Lyons hindered by the Pope.

Per idem tempus congregati sunt nobiles cruce signati Franciæ et adjacentium provinciarum in civitate nobili super Rodanum fluvium sita, quæ dicitur Agauno¹ vel Lugdunum, vulgariter vero Liuns, ut ibidem de assumendo itinere suo diligenter contrectarent. Et dum

¹ Agauno vel Lugdunum] In the margin. The text has Agauno, with Lugdunum interlined above it.

conciliarentur, ecce ex parte domini Papæ nuntius desti- A.D. 1239.
natus festinanter, qui sicut antea omnes ad proficiscen-
dum urgender stimulavit et stimulando persuasit, sic
vice versa omnes, ne iter arriperent, dissuasit, et ex
parte domini sui Papæ, [ut]¹ ad propria quisque pro-
pere remearet, et autenticum domini Papæ super hoc
monstravit universis. Ad hoc unanimiter responderunt;
' Unde hæc in Romana curia et in Papa multiplicitas?
" Nonne nobis hic terminus, hic locus, per legatos et
" Papales prædicatores² multo tempore transacto præ-
" fixus est ad transitum? Secundum dicta et pro-
" missiones prædicatorum ad iter pro Deo succingimur;
" victualia et arma et quæque nobis profecturis neces-
" saria paravimus; terras nostras cum omni suppelles-
" tili nostra et domibus vel impignoravimus vel ven-
" didimus; amicis nostris valediximus; thesauros³ nostros
" in Terram Sanctam præmisimus; adventum nostrum
" prænuntiavimus; portui appropinquavimus; et nunc
" ad negotium Crucifixi impediendum, mutatis verbis,
" insurgunt pastores nostri?" Et non modicum in-
dignati pæne insurrexerunt in nuntium Papæ, si non
prælatorum discretio furorem populi temperasset.

Prosecutio.

Nec mora, domini imperatoris nuntii, ne inconsulte Action of
et festinanter transirent sine ducatu et comitatu ipsius the em-
imperatoris, diligenter persuaserunt, literas super hoc peror.
imperiales illis directas deferentes. In quarum tenore
elegantè et sufficienter excusavit dominus imperator
sui transitus omissionem. Unde cruce signatorum mise- Wretched
rabilis facta est conditio. Dissipatum est enim consi- condition
lium eorum, et facti sunt sicut arena sine calce, aut of the
maceria sine cæmento. Redierunt multi ad propria crusaders.
murmurantes et obloquentes, et aliquorum prælatorum
falsas assertiones detestantes. Multi vero per maris

¹ ut] There is an erasure here.

² B. repeats nobis.

³ thesauros] thavauros, B. C.
is correct.

A.D. 1289. discrimina intrantes portum Marsaliæ versus Terram
 The cru- Sanctam cum magna desperatione velificarunt, quorum
 saders wait in Sicilia multi, majorum adventum præstolantes, tem-
 in Sicily. pus vernum expectarunt. Multi vero ex licentia et
 benevolentia imperatoris, per litora maris, Ytalicos
 sinus a sinistris relinquentes, partes petierunt Brun-
 dusinas.

*De congregatione episcoporum Londoniis quos legatus
 pro procurationibus habendis convocavit.*

Meeting of Eodem quoque tempore convenerunt omnes episcopi
 the bishops Londoniis, pridie kalendas Augusti, credentes se cum
 in London, legato de oppressionibus Anglicanæ ecclesiæ efficaciter
 31 July. tractaturos. Legatus vero, nihil penitus super hoc solli-
 citus, procurationes ab eis exegit novas et redivivas.

Their an- Cui, habito consilio, responderunt, quod totiens diversis
 swers to argumentis bona ecclesiæ exhauserat Romana semper
 the legate's demands. hians importunitas, quod exhaustis jam fere omnibus vix
 poterant respirare vel ad modicum, nec potuerunt ullo
 modo tales amplius extorsiones tollerare. Et addide-
 runt; "Quid utilitatis contulit adhuc regno vel ecclesiæ
 "legati istius superstitiosa dominatio, qui tantum fautor
 "regis est, ecclesias variis exactionibus [affligens], de
 "quibus nunc saltem aliquam sperabamus consolatio-
 "nem? Exhibeat eum, qui eum in regnum suum sine
 "suorum naturalium consiliis advocavit." Videns igitur
 legatus talem in multis constantiam, ad humilitatem
 religiosorum conversus, ab eis pecuniam non minimam
 extorsit nomine procuratiæ. Solutum est autem con-
 cilium non sine querulo murmure prælatorum.

De adventu comitis Flandriæ in Angliam.

Vacat Circa festum vero Assumptionis beatæ Mariæ, venit
 quia offen- in Angliam comes¹ Flandriæ, applicans apud Doveram,
 diculum.

¹ Thomas of Savoy.

videlicet Thomas, avunculus reginæ. De cujus adventu A.D. 1239. cum rex certificaretur, secus¹ quam deceret lætabundus occurrit venienti, præcepitque cives Londonienses in adventu ejus omnes truncos et sterquilinia, lutum quoque et omnia offendicula a plateis festinanter amovere,² civesque festivis vestibus ornatos in equis eidem comiti gratanter occurrere faleratis. In quo facto rex multorum³ sibilum movit et cachinnum. Recedens vero ab Anglia infra paucos dies, quia licentia domini regis Francorum diu non extendebatur, quingentas marcas a rege receptas asportavit, reditumque totidem annuatim, quam sibi attinere jure antiquo, a regio scaccario recipiendum pro homagio suo, absque difficultate vel mora impetravit.

Arrival of
the count
of Flanders
in England.

f. 129.

His de-
parture.

De prohibitione Papæ ne cruce signati transirent.

Temporibus sub eisdem, dominus Papa dedit in mandatis legato, ut districte prohiberet [cruce signatis], contra propositum terminum a prædicatoribus sibi præfixum et intentionem et spem suam quam ex pollicitis prædicantium præconceperant, ne iter versus Terram [Sanctam] arriperent usque ad vernum tempus et passagium quod est in Martio; sin autem, concessa sibi peccatorum indulgentia non gauderent.

The Pope
forbids the
crusaders
to start.

*De consecratione Willelmi de Rale in episcopum
Norwicensem.*

Anno quidem eodem, Willelmus de Rale,⁴ rite in episcopum electus Norwicensem, in ecclesia Sancti Pauli Londoniarum ab Eadmundo Cantuariensi archiepiscopo, præsentem infinitam prælatorum et magnatum multitudinem, munus consecrationis accepit. Cujus cum prænesticum esset, *Gaudium est angelis Dei super uno*

William de
Raleigh
consecrated
bishop of
Norwich.

S. Luc. xv.
10.

¹ *secus quam deceret*] written over an erasure.

² *amovere*] amoveri, B.

³ B. repeats *rex*.

⁴ *Rale*] Raleigh, C.

A.D. 1289. *peccatore pœnitentiam*, etc., omnes bonam spem de ipso conceperunt ; ut quasi alter Mathæus, qui de theloneo ad apostolatum et evangelii auctoritatem, sic de curiali occupatione ad magnæ sanctitatis culmen subvolaret.¹

De magna tribulatione comitis Cantie H[uberti] quoniam rex ipse tam acriter insurrexit in eundem.

*Vacat quia
offendicu-
lum.*

*Charges
brought by
the king
against
Hubert de
Burgh.*

Eodem tempore, videns rex quod venerabilis comes Cantie Hubertus jam senuerat, debilitatus infirmitate, gravibus eum circumvenit quæstionibus, exigens districtè ab eo infinitæ pecuniæ quantitatem et imponens ei multorum excessuum enormitates ; hac versutia, ut dum penderet talis calumpnia, si forte comes obisset, rex omnes ejus possessiones et bona sua irrevocabiler infiscaret. Improperando enim imposuit ei, quod nobilem virginem filiam regis Scotiæ, tutelæ suæ commendatam, tempore patris sui proditiose corruptit. Amisit etiam Rupellam et totam Pictaviam, dum cados sabulo plenos ad succursum civitatis et terræ transmissos, pecunia nequiter et furtive subrepta, destinavit inclusis et obsessis regiis militibus, ab Anglia solum consolationem expectantibus. Item, quod castrum Bedfordiæ per proditionem ejus diruit et amisit. Item, quod thesaurum suum, dum ipse rex in custodia ejus fuit, ad suum libitum infideliter tractavit et dissipavit, et in suos usus convertens sibi redditus et terras amplas et opulentas comparavit, de quo thesauro sibi rex ratiocinium fieri exegit. Item, in guerra mota in Britannia contra regem Galliæ, proditione ejus magnum honorem et magnam partem exercitus, teste comite Britannicæ, amisit irrestaurabiliter. Item, de maritaggio contracto vel contrahendo inter Ricardum de Claro et M[argaretam] filiam suam clandestino, proditionem magnam domino suo regi fuerit machinatus. Item, matrimonium inter dominum regem et quandam nobilem

¹ *subvolaret*] *sufvolaret*, B.

mulierem nequiter impedivit, dum clanculo significavit A.D. 1239. eidem mulieri et suo generi, quod rex strabo et fatuus nequamque fuerat, et speciem lepræ habere, fallaxque fuerat et perjurus, imbellis plusquam mulier, in suos tantum sævientem, et prorsus inutilem amplexibus alicujus ingenuæ mulieris asserendo. Item, forestas suas et nemora, suæ custodiæ deputata, solo tenuis explanavit, unde novam de precio exegit rationem. Item, cum aliquando apud Wudestoc commorarentur, ipse comes in regem, cum forte solus fuisset in quadam camera, irruit furiose et truculenter, volens dominum suum regem proditiose ac nequiter cultello, quem tenebat, extracto jugulare, et clamore attonito vix a manibus ejus liberato; unde non tantum laqueo dignum vel suspensio, sed eum dignum distractione asserebat. Cum autem comes H[ubertus] modestius respondisset ad hoc ultimum verbum, quod gravius eum angebat, humilians se regi, ait; "Nunquam proditor fui vobis vel patri vestro, et hoc nunc per Dei gratiam in vobis apparet." Ac si diceret; "Si vos vellem prodidisse, regnum non optinuissetis." Ad omnia autem prædicta per fidelem et idoneum respondentem, Laurentium scilicet clericum de Sancto Albano, qui¹ in omnibus tribulationibus inseparabiliter eidem comiti adhæsit, distincte et articulatim eleganter respondens, omnibus auditoribus ibidem congregatis satisfecit, suam innocentiam demonstrando et sufficienter probando; licet rex cum omnibus prolocutoribus banci, quos narratores vulgariter appellamus, in contrarium niteretur. Veruntamen, ut regius rancor et ira adversus comitem sedaretur, adjudicatum est, ut quatuor castra sua carissima comes regi resignaret, pro bono² pacis et pristina caritate reformanda, videlicet Blanchum Castrum et Grosmund³ in Wallia, et Skenefrith,⁴

Charges
against
Hubert de
Burgh.

His
answers
to the
charges.

He resigns
four of
his castles
to the king.

¹ See above, p. 233.

² *bono*] bona, B. C. is correct.

³ Whitecastle and Grosmont in Monmouthshire.

⁴ In Monmouthshire.

A.D. 1239. et Hafeldiam.¹ Comes vero, cujus fidelitate pristina et probata Anglis est Anglia sæpius reservata, omnem regis ingratitude et importunitatem, probra et contumelias, immo etiam omnes impetus fortunæ, æquanimitè ac patienter toleravit. Si² quis plene desiderat scire altercationem inter accusantes comitem Cantix, dictum scilicet Hubertum, et memoratum magistrum Laurentium de Sancto Albano, inveniet ad hoc signum ☉ in libro Additamentorum.³

Quomodo juraverunt comes R[icardus] et magnates Anglice cruce signati quod iter propositum arriperent.

Many of the nobles meet at Northampton and swear to begin their crusade, 12 Nov.

Sub eisdem diebus, in crastino scilicet sancti Martini, convenerunt magnates Angliæ cruce signati apud Northampton, de itinere suo in Terram Sanctam arripiendo contrectaturi. Et ne per cavillationes Romanæ ecclesiæ honestum votum eorum impediretur, nec ad effusionem sanguinis Christiani vel in Græciam vel in Ytaliā, prout instillatum in auribus eorum fuerat, distorqueretur, juraverunt omnes se in Terram Sanctam in expeditionem ecclesiæ sanctæ Dei illo anno migraturos. Quorum primus juravit comes Ricardus, omnium aliorum primicerius, super altare majus in ecclesia Omnium Sanctorum, in medio civitatis. Et post illum, comes G[ilebertus] Marescallus, si possit antea cum rege concordari, idem repetiit sacramentum. Cui comes R[icardus], "Non iccirco omittas, carissime sororie; hoc enim onus mihi assumo." Post ipsum Ricardus Suard, et post eum Henricus de Trublevilla; et deinde nobiles multi, quos longum esset dinumerare. Qui omnes uno⁴ humero et animo se ad obsequium [crucis] viriliter accinxerunt.

¹ Hatfield Peverell, Essex.

² This clause is added in the margin. It is not in C.

³ MS. Cott. Nero D. 1, f. 167.

The above mark is not, however, found there.

⁴ C. ins. numero.

*De constantia domini imperatoris Fretherici in sua, A.D. 1239.
hac magna papali et suorum persecutione, quæ
potius dici potest inconstantia.*

Diebus etiam illis, videns dominus Papa robur et
constantiam imperatoris nondum enervatam sibi et
Romanæ ecclesiæ nondum incurvari, misit per totam
Alemanniam prælati magnificis et alias manentibus
epistolas prolixas commonitorias, et præcepit districte
ut omnes insurgerent in dominum suum imperatorem,
Deo et ecclesiæ Romanæ rebellem, et eundem magnis
convitiis in literis diffamavit. Absolvit etiam omnes,
qui eidem fidelitatis juramento tenebantur astricti, per-
suadens ut essent in infidelitate fideles, in inobedientia
obedientes. Sed tantum promeruit Romanæ ecclesiæ
improbis omnibus execranda, quod a nullis vel a
paucis meruit papalis auctoritas exaudiri.

*De desolatione Bononiensium, et aliorum fautorum
Papæ.*

In ejusdem anni æstate, scilicet circa finem au-
tumpni, dominus imperator volens Mediolanensibus
proditoribus suis Bononiensium auxilia præcludere, in
Bononienses impetum fecit formidabilem. Volebant
enim in favorem Papæ et Mediolanensium suorum
exire ad debellandum exercitum imperialem, cum ecce
repente exeuntibus occurrit imperator, et suos inter
cives et civitatem armatos interposuit, et civium cuneos
terribiliter subito dissipavit. Qui fugientes, per quæ-
dam diverticula cupientes ad urbem remeare, sese in
annem, quem transire necesse habebant, præcipita-
runt; ita ut plures submersi quam in ore gladii cæsi
miserabiliter perierunt. Deinde dominus imperator,
postquam Bononienses illi dextras dederunt, qui in
civitate remanserunt, direxit suorum armatorum legi-
ones versus Mediolanum. Et in brevi temporis spatio

Action of
the Pope
against the
emperor.

f. 129 b.
Imperti-
nens An-
glicis.

Attack on
Bologna by
the em-
peror.

A.D. 1239. *fossata sua, quibus se Mediolanenses undique cinxerant, erectis machinis et applicatis pontibus multis, cum suo exercitu transiit numeroso. Unde timor et tremor cives invasit inopinabilis, et audito Bononien- sium infortunio, gemitus gemitibus cumularunt. Unde negotium illud ad votum consummasset, nisi mota per Papam periculosa perturbatio ad partes ulteriores pro- vocatum dominum imperatorem transtulisset. Quod comperientes, cives facti animosiores extulerunt caput, et per vicinia discurrentes castra imperialia obsede- runt. Et per quendam legatum,¹ quem ad consolati- onem eorum illuc dominus Papa miserat, solidati, Ferrariam obsederunt, hostiliter vallaverunt; nec ab eis, nisi se absolute redderent, satisfactionem admise- runt obsessorum, hoc legato persuadente et cives ad hoc Mediolanenses immisericorditer compellente.*

The Mi- lanese be- siege Ferrara.

Relicks dis- covered. Tunc etiam inventus est quidam sociorum sancti Oswini.

Quomodo rex quendam priorem natione Britonem intrusit in conventum Wintoniensis ecclesie.

Vacat. Circa idem tempus rex vehementer oppressit eccle- siam Wintoniensem, et quendam² alienigenam, contra voluntatem totius conventus, in eandem violenter in- trusit, ut³ præesset conventui. Qui inordinate se gerens, timore Dei postposito, omnia subvertit, omnes pervertit; et thesaurum ecclesie dilapidando, soli regi placere cupiebat. Unde libera electio monachorum, dum idem prior adulterinus fere medietatem *stellarum* secum *cauda sua traxit*, periclitabatur, et multorum corda ad electionem Willelmi avunculi reginæ in epi-

Oppression of the church of Winchester.

Apoc. xii. 4.

¹ Gregory de Montelongo, v. Chronicon de rebus in Italia ges- tis (ed. Huillard-Bréholles, Paris, 1856), p. 182.

² *quendam alienigenam*] cuidam alienigenæ, B. His name was An-

drew. See the Tewkesbury Annals, Annal. Monast., i. 112, 182; and the Waverley Annals, id. ii. 323.

³ *ut . . . conventui*] In the margin. Not in C.

scopum corrumpendo inclinavit. Rex enim ad hoc A.D. 1239. summo nisu anhelabat.

De lugubri morte Willelmi electi Leodiensis, procuratoris Valentini, qui ad episcopatum Wintoniensem anhelabat.

Omnium Sanctorum imminente festivitate, cum Willelmus electus Valentinus, de quo superius fecimus mentionem, a domino Papa impetrasset ut in episcopum Leodiensem eligeretur et episcopatum Wintoniensem optineret, apud Viterbium potionatus, ut dicitur, diem clausit extremum, die¹ Omnium Sanctorum, procurante magistro Laurentio Anglico, sed postmodum eo rite purgato. Quod cum Papa audisset, doluit nimis, quia proposuit de ipso facere ducem militiæ suæ in guerra sua contra imperatorem, et iccirco eundem quasi monstrum spirituale et beluam multorum capitum effecerat. Novit eum ad stragem strenuum, ad cædem pronum, ad incendia protervum, magistrum regis Angliæ, amicum regis Francorum, sororium utriusque, fratrem reginarum, fratrem comitis Sabaldiæ, et aliis multis vel affinitate vel consanguinitate confœderatum. Sed hæc mors inopinata omne hoc propositum transmutavit.

Death of William elect of Valence by poison at Viterbo, Nov. 1.

Quomodo inconsolabiliter doluit dominus rex pro morte Willelmi electi Valentini.

Rex autem, cum hos lugubres rumores audivit, non se præ dolore capiens, scidit vestimenta sua, et ea projecit in ignem; et rugitum magnum emittens, noluit alicujus admittere consolationem. Regina quoque, quam causa familiarior² stimulavit, funus fratrum deflevit tempore diuturno.

Grief of the king and queen.

¹ die . . purgato] In the margin. | ² familiarior] familiar, B.

A.D. 1239. Et circa idem tempus obiit Avelina,¹ mulier admirabilis pulchritudinis, comitissa Aubemarliæ. Et duodecimo kalendas Januarii obiit² strenuissimus miles dominus Henricus de Trublevilla, in expeditionibus vir expertus et eruditus.

Deaths of
Aveline
countess
of Alber-
marle and
of Henry
de Truble-
ville.

Quomodo Papa et curia Romana elegerunt in imperatorem Robertum fratrem regis Francorum; quod tamen ipse R[obertus] et totum consilium Franciæ constanter renvuit.

Impertinens Anglorum historia usque huc

Circa dierum illorum curricula dominus Papa scripsit regi Francorum, sollempnes eidem nuntios destinando, significans eidem, ut juberet epistolam suam coram ipso et toto baronagio Franciæ sollempniter et memoriter legi et intelligi. Cujus summa et tenor talis fuisse perhibetur.

Letter of
Gregory
IX. to
Louis IX.,
mentioning
the de-
position of
the em-
peror, and
that he had
elected
Robert
count of
Artois in
his place.

"Noverit³ dilectus filius ecclesiæ spiritualis, illustris rex, et totum Francorum baronagium, nos deliberatione et tractatu diligenti omnium fratrum nostrorum condempnasse, et a culmine imperiali abjudicasse Frethericum dictum imperatorem; et Robertum comitem fratrem regis Francorum loco ipsius elegisse substituendum, quem etiam omnibus nisibus ecclesia non tantum Romana, sed universalis, duxit non segniter adjuvandum et efficaciter promovendum. Nullo igitur modo tantam sponte oblatam [dignitatem] apertis brachiis suscipere pigritemini, ad quam opes et operam et opem abundanter effundemus consequendam. Scelera enim prædicti Fretherici multiplicita, sicut jam novit mundus, eundem irre-staurabiliter condempnarunt." Ad quod, inito consilio, circumspecta prudentia Francorum respondit;

¹ Daughter of Richard de Montfichet.

² A sword, with the point downwards, is represented in the margin.

³ This letter was probably written in October, while the Pope was at Anagni. Potthast, Regest. Pont., p. 914.

" Quo spiritu vel ausu temerario Papa tantum prin- A.D. 1239.
 " cipem, quo non est major, immo nec par inter Chris- Answer of
 " tianos, non convictum vel confessum de objectis sibi the French
 " criminibus, exhæredavit, et ab apice imperiali præ- nobles, re-
 " cipitavit? Qui si meritis suis exigentibus deponen- fusing to
 " dus esset, non nisi per generale concilium cassandus accept the
 " judicaretur. De transgressionibus suis non est hos- election,
 " tibus suis fides adhibenda, quorum Papa dinoscitur till they
 " esse capitalis. Nobis adhuc insons, immo bonus have con-
 " fuit vicinus, nec quid sinistri vidimus de eo in ferred with
 " fidelitate sæculari vel fide catholica. Scimus autem, the em-
 " quod Domino nostro Jesu Christo fideliter militavit, peror him-
 " marinis et bellicis se periculis confidenter opponens. self.
 " Tantum religionis adhuc in Papa non invenimus.
 " Immo qui eum debuit promovisse et Deo militan-
 " tem protexisse, eum conatus est absentem confun-
 " dere et nequiter supplantare. Nolumus nosmet ipsos
 " in tanta pericula præcipitare, ut ipsum F[retheri-
 " cum] tam potentem impugnemus, quem tot regna
 " contra nos juvabunt, et causa justa præstabit admi-
 " niculum. Quid ad Romanos de prodiga sanguinis
 " nostri effusione, dummodo suæ iræ satisfaceremus?
 " Si eum per nos et alios devicerit, omnes principes
 " mundi conculcabit, sumens cornua jactantiæ et
 " superbiam, quoniam ipsum Frethericum magnum
 " imperatorem contriverit. Sed ne in vacuum Papale
 " mandatum videamur suscepisse, licet magis constet
 " hoc ob odium imperatoris quam nostri dilectionem
 " ab ecclesia Romana derivasse, mittemus nuntios
 " prudentes ex nobis ad imperatorem, qui quomodo
 " de fide catholica sentiat diligenter inquirent, nos
 " super hoc certificaturos. Et si nil nisi sanum inve- f. 130.
 " nerint, cur infestandus est? Sin autem, et ipsum,
 " immo etiam ipsum Papam, si male de Deo senserit,
 " vel quemlibet mortalium usque ad internecionem
 " persequemur."

A.D. 1289. Quæ cum audierunt nuntii Papales, confusi recesserunt. Adierunt igitur dominum imperatorem Francorum nuntii sollempnes, ipsi mandata quæ a domino Papa receperunt seriatim nuntiaturi. Quod cum audisset dominus imperator, de immanitate odii stupefactus, respondit, se esse virum catholicum, Christianum, sane de omnibus orthodoxæ fidei articulis sentientem. Et addidit; "Non placeat Domino meo Jesu Christo, ut unquam recedam a fide magnificorum patrum et antecessorum, sequens vestigia perditorum. Judicet autem Dominus inter me et ipsum, qui me ita per orbem tam nequiter diffamavit." Et tendens manus in cælum, lacrimis abortis, singultando exclamavit; "Deus ultionum Dominus reddat ei retributionem." Et conversus ad nuntios, ait; "Amici mei, et vicini carissimi, vere, quicquid dicat inimicus meus, sititor sanguinis mei et honoris subversor, credo sicut alius Christianus; et si guerram mihi movere disponitis, non miremini si me defendam ab insurgentibus in me. Spero enim, quod Deus protector innocentum me potenter liberabit. Novit enim Dominus, quod Papa in favorem mihi rebellium, præcipue Mediolanensium hæreticorum, contra me levat calcaneum et insurgit iracundus. Sed vobis totus in gratiarum actiones¹ assurgo, quod voluistis ante assensum per responsionem meam de præsentī causa certificari." Ad hæc nuntii; "Nolit Dominus ut unquam ascendat in cor nostrum ut aliquem Christianum sine manifesta causa impugnemus. Nec nos pulsat ambitio; credimus enim dominum nostrum regem Galliæ, quem linea regii sanguinis provexit ad sceptrā Francorum regenda, excellentiorem esse aliquo imperatore, quem sola provehit electio voluntaria; sufficit domino comiti R[oberto], fratrem esse

Interview
of the
French
ambassa-
dors with
the em-
peror.

¹ B. repeats *totus*.

" tanti regis." Et his dictis, cum dilectione et gratia A.D. 1289.
 imperiali recesserunt; et sic in hoc proposito conatus The Pope's
 Papalis irritus. scheme prevented.

Quomodo dominus Papa cum summa diligentia pecuniam collegit. Nec unquam de orationibus vel missis vel elemosinis pro ipsius tribulatione et ecclesie periculis erogandis fecit mentionem.

Persuasit interea dominus Papa et per Prædicatorum Money
 et Minorum ministerium procuravit multiformibus collected
 argumentis, ut sibi pecuniam undecunque abrasam in Pope
 detrimentum imperatoris acquirerent. Et facti sunt against the
 eo tempore Prædicatores et Minores regum consiliarii emperor.
 et nuntii speciales, ut sicut quondam *mollibus* induti S. Matt.
in domibus regum erant, ita tunc qui vilibus vestie- xi. 8.
 bantur, in domibus, cameris, et palatiis essent prin-
 cipum.

Vocavit dominus rex tunc temporis fratrem J[ohn of
 hannem] de Sancto Ægidio ad consilium suum. Ad- S. Giles
 mirati sunt multi, quod preces fidelium non curavit made coun-
 dominus Papa, sicut¹ legitur de Petro servato in cillor.
 carcere. Act. xii. 5.

Quomodo persuasit dominus imperator ne cruce signati transfretarent.

Consuluit² autem per epistolas suas dominus impe- The em-
 rator universitati cruce signatorum, quod licet parati peror per-
 essent, et grave illis videretur, patienter tamen expec- suades the
 tarent; nec iter Jerosolimitanum arriperent, donec crusaders
 quiescente spiritu iracundiæ Papalis, gaudens eos et to delay
 concomitaretur, quia parata fuit contra eos Orienta- their start.
 lium ad certamen armatorum infinita multitudo. Quod
 cum alii contempsissent, indignans imperator prohibuit

¹ *sicut . . . carcere*] Introduced in the margin. It is not in C.

² *Consuluit*] Consiluit, B. C. is correct.

A.D. 1239. ne exercitui Francorum victualia de terris suis uber-
 The em- rimis finitimis, Apulia scilicet et Cipro,¹ et aliis terris
 peror re- suis venalia ministrarentur, vel sub ulla forma trans-
 fuses to sell portarentur. Quo audito, Saraceni caput extulerunt;
 victuals to et Christianis assumpta audacia dampna multa in
 the French army. corporibus et possessionibus intulerunt, incendia et

strages audacter exercentes. Et ad cumulum dolorum
 Opposition to the Græcia suum antipapam Germanum contra Romanam
 Pope by ecclesiam erexit. Et dominus imperator fratrem Hel-
 archbishop Germanus, yam contra Papam opposuit, qui summus minister fuit
 and by Helias, aliquando ordinis Minorum et prædicator nominatissi-
 minister of mus; et sic cœperunt mala multiplicari super faciem
 the Fran- terræ; absolvit enim quos dominus Papa ligavit ana-
 ciscans. themate, et generatum est scandalum in ecclesia. Illo

enim summo procuratore machinante, ecclesia Romana
 super usuris et simonia et rapinis variis reddebatur
 infamis, et filii in privignos convertebantur. Asserebat
 etiam ipse prædictus frater Helyas dominum Papam
 contra jura imperii debacchari, pecuniam tantummodo
 sitire et variis argumentis extorquere; preces, missas,
 processiones, jejunia, quæ solent oppressos a persecu-

tionibus liberare, non curare; sicut scriptum est, *Petrus
 Act. xii. 5. autem servabatur in carcere, oratio autem fiebat ab
 ecclesia sine intermissione pro eo*; fraudem etiam
 facere de pecunia collecta ad succursum Terræ Sanctæ;
 scripta² etiam ad beneplacitum suum in camera sua
 bullare clam et sine fratrum assensu, et etiam cedulas
 vacuas sed bullatas multas nuntiis suis tradere, ut in
 eis quod eis foret beneplacitum scriptitarent, quod erat
 horribile; et alia multa enormia imposuit domino
 Ps. lxxii. Papæ, *ponens os suum in cælo*. Propter quod dominus
 9. Papa eundem Helyam excommunicavit.

¹ Cipro] Cipri, B.

² scripta . . . horribile] In the margin.

Quomodo ejecti sunt ignominiose a consilio regis A.D. 1239.
magister Simon Normannus et frater Galfridus
Templarius.

Anno etiam eodem, dum festa Paschalia cum gaudio ducerentur, versa est in luctum cithara magistri Simonis Normanni, et solempnitas in lamenta; qui diu antea non tantum regni regique sigilli magister fuit, immo et regis et aulicorum rector fuerat et dispositor, ad cuius nutum omnia negotia tractabantur, *metens ubi non seminavit, homo austerus*, nullius gratiam meritis adipiscens, se supra se gerens, omnium¹ nobilium indignationem et odium in se diatim provocarat. Cujus cum insolentem superbiam rex amplius tolerare non poterat, eum jussit a curia sua expelli, ejectis a conclavi regio clitellis suis, cum lectisterniis et libris et indumentis preciosis. Ablatum est insuper ab eo sigillum regium, et commissum domino Ricardo abbati Eveshamiæ, viro fideli et prudenti et in agendis circumspecto. Simili quoque spiritu exagitatus rex fratrem Galfridum Templarium a curia, quod multi desiderabant, præcepit amoveri. Seminarium² et causa præcipua fuit hujus iræ regis, quod idem Simon noluit consignare quoddam detestabile scriptum contra coronam domini regis confectum, cujus tenor talis fuit, ut comes Flandriæ Thomas perciperet de quolibet sacco lanæ delatæ ab Anglia per partes suas theloneum; scilicet de quolibet sacco quatuor denarios. Nec Galfridus Templarius huic enormi facto consensit, licet rex ad hoc avide nimis anhelaverit.

Simon the Norman and Geoffrey the Templar banished from the king's council. S. Lac. xix. 29.

The seal given to Richard abbat of Evesham.

Nota causam in margine libri inferiori scriptam.

¹ *omnium . . provocarat*] In the margin.

² *Seminarium . . anhelaverit*] At

the foot of the page. It is in the text in C.

A.D. 1239. *Quomodo monachi Wintonienses impetrarunt a Papa ut electionem haberent liberam, nec cogerentur a rege eligere alienum.*

The monks of Winchester obtain the right of free election from the Pope.

Diebus quoque eisdem, monachi Wintonienses a Romana curia redeuntes a domino Papa impetrarunt, ut nullam alienigenam personam et invisam universitati regni per regis acerbam instantiam vel imperiosas ejus preces in suarum animarum custodem et episcopum eligerent; sed rite, ut justum et canonicum est, quemcunque viderent idoneum, libere et sine exactione in suum antistitem sumerent et pastorem.

Anger of the king.

Quapropter dominus rex in vehementem iram excaudit, quasi non potens invenire Angligenam illi episcopatui sufficientem. Et ex tunc prior ille,¹ quem rex intruserat, diligentem curam adhibuit ut constantiam monachorum enervaret et eorum, qui pro ecclesia hactenus viriliter steterant, concordem unitatem dissiparet.

Qualiter imperator iter suum versus urbem direxit.

Anglorum historia impertinens usque ad hoc signum

The emperor advances to Rome.

Sub illis etiam diebus, cum vidisset dominus imperator quod Papa non tantum sanguinem suum sitiret avidissime, immo in favorem rebellium Mediolanensium hæreticorum ad ejusdem vilissimam dejectionem anhelaret, relicto et ad horam suspensio belli quod proposuerat negotio, urbi, ut terribilior suis appareret, audacter cœpit appropinquare. Cui adventanti occurrerunt quasi domino suo Viterbienses, cum aliis nobilium civitatum potentatibus et civibus reverenter cum honore, et cum numerosa Romanorum multitudine. Sicut ex tenore epistolæ imperialis transmissæ regi Angliæ² colligi potest manifeste.

¹ Andrew. See above p. 622.

² missæ is here inserted between the lines. It is in the text in C.

Litteræ imperiales directæ regi H[enrico] Anglorum. A.D. 1239.

“Frethericus¹ Dei gratia Romanorum imperator, Letter of Frederick II. to Henry III. complain- f. 130 b. ing of the Pope.
 “semper Augustus, Jerusalem et Siciliæ rex, illustri
 “regi Anglorum, dilecto sororio suo, salutem et sin-
 “ceræ dilectionis affectum. Triplex doloris aculeus,
 “qui cor nostrum cotidie pungit et stimulat, jam nos
 “ultra flere non patitur, quin dolor intrinsecus pro-
 “rumpat in gemitus et gemitus exeat in clamores,
 “dum per dissensionis novæ materiam, ad quam
 “universalis ecclesiæ rector et pontifex violenta nos
 “quadam compulsione coegit, catholicæ fidei detrimenta
 “cognoscimus, eclipsim justitiæ manifeste perspicimus,
 “et Terræ Sanctæ dispendium miserabiliter deploramus.
 “Sed illa non minus angustia perurgemur, quod Hely
 “sacerdotis oculi caligantes nullum hujusmodi peri-
 “culorum aspiciunt; sed tanta circa nos iracundia²
 “commovetur, tanta circa Mediolanenses et eorum
 “fautores rebelles imperii dilectione perstringitur, ut
 “orbe toto dubii successus eventibus vel fortunæ
 “periculis potius prorsus exposito, ad conculcandam
 “imperii sacri justitiam et Mediolanensium rebellium
 “nostrorum auxilium totus assurgat. Nec nos super
 “hoc læsæ conscientiæ stimulo pungimur, nec lædentis
 “famæ judicium expectamus, quin, a multis retro
 “temporibus periculorum istorum omnium divina qua-
 “dam inspiratione præsagi, præsens semper evitaveri-
 “mus scandalum. Istius summi pontificis gratiam omni
 “quocunque potuimus ingenio, licet frustra, laboravimus
 “optinere, personæ nostræ non parcendo laboribus, re-
 “rum nostrarum non cavendo dispendiis, et persæpe
 “fidelium nostrorum vitam pro suis et ecclesiæ Romanæ
 “subsidiis liberaliter exponendo. Sed, quod dolentes
 “referimus, nihil penitus cepimus toto tempore laboran-
 “tes, nullam ab ipso pro nostris obsequiis affectionem

¹ This letter will be found in MS. Harl. 325, f. 321.

A.D. 1239. " retulimus; semper se contrarium nobis posuit, semper
 Letter of " imperii sacri profectibus obviavit; immo quod crude-
 Frederick " lius ab omnibus debet reputari, existentibus nobis in
 II. to " ecclesiæ sanctæ subsidiis apud eum, civitatem Cas-
 Henry III. " tellæ¹ subtraxit imperio, prout per literas suas, quas
 complain- " Castellani nobis noviter assignarunt, manifeste proba-
 ing of the " tur.² Nihil tunc temporis etiam potuimus ab ipso de
 Pope. " cunctis petitionibus nostris nobis et imperio favora-
 " bile reportare. Legato,³ quem tunc ipso tempore pro
 " nobis se misisse dixit in Syriam, ut Aconensium et
 " quorundam regni Jerosolimitani nobilium nobis et
 " filio⁴ illatas injurias emendaret, auctoritatem omnem
 " per contrarias latentes literas subsequenter ademit.
 " Eodemmetipso tempore Mediolanensibus ne contra
 " fideles imperii Cremonenses insurgerent, nec Floren-
 " tinis ne Senenses fideles nostros offenderent, potui-
 " mus aliquas literas optinere; cum nobis in auxilium
 " ipsorum, ne indefensam dimitteremus ecclesiam, pro-
 " cedendi licentiam denegaret. In Germaniam deinde
 " procedentibus nobis ad primogeniti filii⁵ nostri mali-
 " tiam reprimendam, favorem omnem promisit ore
 " tenus; sed per nuntium suum literas de credentia
 " deferentem principibus nostris nobiscum præsentibus
 " in curia Maguntina sub omni qua potuit attesta-
 " tione latenter injunxit, ne [in] electionem filii⁴ nostri
 " minoris vel cujuslibet de domo et sanguine nostro
 " modo quolibet consentirent. Processum nostrum de-
 " inde in Ytaliam ad reformandum imperium in eadem
 " per literas et nuntios suos, præsertim episcopum
 " Prænestinum qui Placentiam et Mantuam omni qua
 " potuit calliditatis fraude subjunxit, prout scivit et
 " potuit, præpedivit. Tandem cum, post optentam
 " faciente Domino de Mediolanensium strage victoriam,

¹ Città di Castello.² *probatum*] probarunt, B.³ Thierry, Archbishop of Ra-

venna.

⁴ Conrad.⁵ Henry.

" prodesse sibi furtivas hujusmodi legationes et literas A.D. 1239.
 " non videret, ense nostræ justitiæ suæ nequitæ frau- Letter of
 " dibus prævalente, processibus nostris coepit apertio- Frederick
 " ribus obstaculis obviare, manifestius inhibendo civi- II. to
 " tatibus et nobilibus marchię Anchonitæ et vallis Henry III.
 " Spoleti, de quibus auxiliari tenebatur imperio, non complain-
 " nocere, ne in Lombardiam venire vel mittere milites ing of the
 " attemptarent. Achonitanis etiam et aliis locis ma- Pope.
 " ritimis sub excommunicationis pœna et bannio
 " decem milium marcarum injunxit, ut Venetis excel-
 " lentię nostræ rebellibus, contra mandatum et inter-
 " dictum nostrum, quæque necessaria ministrarent;
 " prout hæc omnia per literas suas evidentissime com-
 " probantur. Aliquibus etiam nobilibus marchię Ter-
 " visię, quos imperii fide debiles et vacillantes effe-
 " cerat, literas destinavit, ut a nobis manifeste rece-
 " derent, pro certo scituris, quod nisi¹ ordinationi et
 " mandato suo negotium Lombardię vellemus præcise
 " committere, contra nos excommunicationis senten-
 " tiam fulminaret. Super quibus omnibus dilectorum
 " principum et aliorum fidelium nostrorum communi-
 " cato consilio, qui nobis in obsidione Brixię tunc
 " temporis assistebant, volentes, ut diximus, inter nos
 " et ecclesiam scandalum præcavere, sollempnes legatos
 " nostros ad sedem Apostolicam duximus transmitten-
 " dos; per quos et de quibusdam aliis frivolis, quæ in
 " regno nostro Sicilię contra jus et libertatem ecclesię
 " attemptata dicebat, satisfactionem optulimus, et de-
 " sideratam inter nos et ecclesiam unionem, nuntiis et
 " mutuis cautionibus roborandam, multotiens dudum a
 " nobis per innumerabiles nuntios expetitam, denuo
 " repetivimus per eosdem. Quam cum libenter affec-
 " tare se diceret, modum cautionis et formam judicio
 " nostro committens, nuntiis nostris et suis cum unionis
 " et pacis concessę fiducia redeuntibus ad nos alacri-

¹ nisi] vero, B.

- A.D. 1239. " ter omnino celatis, Gregorio de Montelongo, quem
 Letter of " pridem in Lombardiam suspectum nobis et nostris
 Frederick " simplicem nuntium habebamus, et quem de regione
 II. to " ipsa promiserat revocare, contra nos et nostros in
 Henry III. " eadem provincia legationis officium plene commisit.
 complain- " Ad majoris quoque coaggregationem nequitiae, dum
 ing of the " nos propter unionis promissae fiduciam reportaret
 Pope. " incautos, per quosdam principes et fideles nostros
 " admoneri mandavit super quibusdam gravaminibus,
 " quæ in regno nostro Siciliae et urbe Romana contra
 " se et ecclesiam per nostros officiales et nuntios illata
 " dicebat. Ad quæ omnia cum de ipsorum admonito-
 " rum, nec¹ minus aliorum quamplurium religiosorum,
 " judicio serenitas nostra plenissime respondisset, re-
 " sponsionibus singulis ad singula capitula non con-
 " tenti, verbum generale subjunximus; quod volunta-
 " tem et responsionem nostram in singulis suo judicio
 " committebamus, et totum, prout hæc quamplurium
 " praelatorum omni fide dignorum literis et testimonio
 " manifeste comprobantur. Et cum super his omni-
 " bus, nuntios nostros super responsionibus ipsis et
 " satisfactione plenaria facienda, plena nostri culminis
 " auctoritate munitos, ad ejus [præsentiam² mitteremus,
 " iste rector universalis ecclesiae, non expectatis eisdem
 " per quorum adventum præsciverat iniquitatem] pro-
 " cessus sui faciente astutia præcidendam, contra nos
 March 20. " die Palmarum, qui processibus talibus est prorsus
 " insolitus, contra morem ecclesiae, perperam et inju-
 " riose processit. Nos autem, qui processum hujus-
 " modi temeritate plenum et justitia vacuum habeba-
 " mus, ad fratres suos literas et legatos transmisimus,
 " generale petentes concilium convocari, in quo judicis
 " corrupti nequitiam ac imperii nostri justitiam et in-
 " nocentiam nostram argumentis arguere luce clariori-
 " bus spondebamus. Super quo nedum quod justitiae

¹ nec] ut, B.² The words in brackets are from MS. Harl. 325, f. 322.

" nostræ delatum non¹ fuerit, immo contra omne jus A.D. 1239.
 " gentium, quod violari legatos et nuntios non per- Letter of
 " mittit, prædictos nuntios nostros episcopus iste, qui Frederick
 " scribitur [episcopus] servus servorum Dei, turpissimo Henry III.
 " carceri mandavit intrudi. Attendite igitur et videte, complain-
 " si sunt ista facta Papalia, si sunt hæc opera sanctitatis; ing of the
 " et si compositæ prædicationi conveniat in interitum Pope.
 " mundi deducere, conculcare justitiam, et, dissimulatis
 " fidelium oculorum nostrorum judiciis, secundum in-
 " fidelium Mediolanensium faciem judicare. Sed nec
 " in his omnibus, cum contra nos spiritu oris sui licet
 " perperam procedebat, ad justum imperialis vindictæ
 " judicium movebamur, quousque ad extremam inter-
 " emptionem nostram et manifestam exhæredationem
 " imperii se ostendit temporaliter prosilire; dum nobis
 " in marchia Tervisina morantibus ad pacificandam
 " eandem, quam ob dissensiones continuas et antiquas
 " passim stragibus occisorum invenimus rubricatam,
 " marchionem Estensem,² comitem³ Sancti Bonifacii et
 " alios nobiles regionis, qui ad suggestionem summi
 " pontificis simul in necem nostram conjuraverant cum f. 181.
 " civitate Tervisii, non modica data pecuniæ quanti-
 " tate, fecit nobis et imperio rebellare. Civitatem
 " nostram Ravennæ, per Paulum Transurarum⁴ antea
 " fidelissimum nobis, et factum postmodum per cor-
 " ruptionem Papalis pecuniæ proditorem, tractante
 " magistro⁵ legato cardinali, tunc Marchiæ et imperio
 " subtrahens, et ab eis sibi et ecclesiæ, tanquam prin-
 " ceps et pontifex, sacramenta suscepit; stratas pub-
 " licas per Marchiam et ducatum, quem ab imperio
 " detinebat, nuntiis ad nos venientibus et necessaria
 " nobis et exercitui nostro deferentibus, præcludi man-
 " davit; adeo quod nonnullos ex eis, more prædonio
 " bonis omnibus spoliatos, carceri mancipare præsump-

¹ non] So Harl. 325; rō, B.

² Estensem] extensam, B. This is Azzo, marquis of Este.

³ Richard.

⁴ i.e. Paul Traversaro.

⁵ Probably James Pecoraria, bishop of Palestrina. MS. Harl. 325 has however S. before cardinali.

A.D. 1239. " sit; hæc omnia faciens, ut nos et milites nostros
 Letter of " tam Ytalos quam Germanos vel fame perimeret,
 Frederick " vel ab obsidione Mediolanensium et nostrorum de-
 II. to " populatione rebellium necessario revocaret. Quibus
 Henry III. " omnibus non contentus, contra nos et imperium se
 complain- " belli ducem et principem manifeste constituit, Me-
 ing of the " diolanensium et aliorum infidelium proditorum cau-
 Pope. " sam suam propriam faciens, et ipsorum negotium
 " ad se manifeste convertens, præfectos Mediolanensis,
 " immo verius Papalis exercitus, statuens loco sui
 " G[regorium] de Montelongo prædictum, et fratrem
 " Leonem¹ ministrum ordinis fratrum Minorum, qui
 " non solum accincti gladiis et loricis induti falsas
 " militum² imagines ostendebant, verum etiam præ-
 " dicationi insistentes, Mediolanenses et alios, quicun-
 " que nostram et nostrorum personam offenderent, a
 " peccatis omnibus absolvebant. Hodie quidem præ-
 " dicti legatus et frater contra nos et imperium se
 " scribunt rectores et dominos, per quod evidenter
 " datur intelligi, quod Papa non solum sit infidelium
 " fautor, quos omnes pro majori parte publica mundi
 " lingua testatur hæreticos, sed in præjudicium et ex-
 " hæredationem imperii sibi Mediolani regimen et do-
 " minium temporaliter usurpavit. Jam igitur ultra
 " justo judicio tot provocati dispendiis, tot injuriis
 " lacessiti, manus nostras continere nequivimus quin
 " apprehenderemus arma et scutum, nostram et totius
 " imperii causam contra publicum hostem publice,
 " contra temporalem temporaliter prosequentes; filialem
 " illi nequivimus amplius dilectionem ostendere, quia
 " nedum quod affectionis paternæ dulcedinem nobis
 " non redderet necdum injuriis exhæredationis affi-
 " ceret, sed vitam nostram et sanguinem crudeliter
 " sitiebat. Sed Liguriæ partibus, quæ in deditionem
 " nostram venerant, militum et balistariorum præsidio,

¹ Leo de Perego, afterwards
 archbishop of Milan, v. Wadding.
 Annal. Minor. iii. p. 26.

² *militum*] In the margin.

" non sine multis ærarii nostri dispendiis prout ex- A.D. 1239.
 " pedit comminutis, ac in peregrinatione Tusciæ multis Letter of
 " imperii juribus reformatis, præmisso nihilominus Frederick
 " H[ensio] semo¹ filio nostro, illustri regi Turrium II. to
 " et Galluris, sacri imperii in Ytalia legato ad Acho- Henry III.
 " nitanam Marchiam revocandam, nos personaliter complain-
 " versus ducatum Spoleti ac partes urbi vicinas, erec- ing of the
 " tis aquilarumstrarum victricibus signis, conver- Pope.
 " timus, totam terram nostris processibus occurrentem
 " usque Viterbium, civitatibus admodum paucis ex-
 " ceptis, propter tam graves et infestos ingratitudinem
 " et offensam ad jus et proprietatem imperii revocan-
 " tes; a Viterbiensibus autem et locis ac civitatibus
 " convicinis cum summa devotione recepti. Dum jam
 " hosti et adversario nostram ostenderemus poten-
 " tiam e vicino, timore terribili licet juste perterritus,
 " cum² per seram poenitentiam sibi non crederet posse
 " consulere, in profundum desperationis immersus³ ac
 " viribus propriis omnino diffusus, Romano populo
 " clamante nostrum ad urbem gratanter accessum, gar-
 " ciones quosdam et vetulas, necnon et paucos admo-
 " dum conductivos milites, veris præter solitum profusis
 " lacrimis, exoravit, ut contra nos crucem assumerent,
 " in sua prædicatione mentitus, quod nos ad eversio-
 " nem Romanæ ecclesiæ ac violationem sacrarum reli-
 " quiarum beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli
 " procedere nitebamur. Excuset igitur recto judicio
 " magnificentia regia motum nostrum, ad quem nos
 " adversarii nostri malignitas impulit, et quem ad
 " conservandum non magis imperii quam omnium
 " regum et principum terræ decus justitia persuasit.
 " Vosque præ cæteris orbis regibus causam nostram
 " tanto ferventiori favore debetis assumere tantoque
 " securius confovere, quanto velut totius oneris et
 " honoris nostri participes, ac per nos ad istarum om-

¹ *semo*] So Harl. 325, apparently meaning *natural son*; *benio*, B.

² *cum*] tamen, B.

³ *immersus*] *em'sus*, B., and so Harl. 325.

A.D. 1239. "nium moderamen, si bene recolitis, confidenter assumpti, et ab adversa parte contempti, innocentiam nostram et imperii nostri justitiam puriori zelo ac sinceriori potestis conscientia confovere. Datum¹ "Viterbii."

De terrore suborto in universo mundo, et de dedicationibus quarundam ecclesiarum in Anglia.

The Papal authority weakened throughout the world.

His igitur per orbem auditis et cognitis, fama domini Papæ et auctoritas magnam subiit ruinam et detrimentum; et subortum est scandalum, et cæperunt viri prudentes et sancti timere vehementer de ecclesiæ et domini Papæ et totius cleri honore, formidare ne Dominus in furore maximo populum suum insanabili vulnere sauciret.

9 Aug. Dedication of English churches.

Circa idem tempus, scilicet quinto idus Augusti, die videlicet sancti Romani, dedicata est ecclesia conventualis Abendunensis ab² episcopo ejusdem loci diocesano, scilicet Sarisberiensi Roberto; et eodem tempore dedicata est similiter ecclesia de Welles.³ Et eodem anno⁴ dedicatæ sunt ecclesiæ Eveshamensis, Glovernensis, Theukeburiensis, Wicumbe,⁵ Persore, Alencestrensis,⁶ et multæ aliæ per regnum Angliæ. Et eodem anno nobilis vir Radulphus de Thoni⁷ in mari obiit circa⁸ festum sancti Michaelis. Circa eadem tempora persequente episcopo Lincolniensi canonicos suos, dum unus eorum sermonem faceret in populo, conquerendo dixit, "Et si taceamus, lapides pro nobis clamabunt," corrui opus lapideum novæ

Death of Ralph de Thony. Fall of part of the tower of Lincoln cathedral.

¹ MS. Harl. 525 adds "xvi Martii, xiii. indictione."

² ab . . . Roberto] In the margin. C. has only *ab episcopo Sarum Roberto*.

³ Par. has written *Lichef*. over *Welles*. C. has *Welles Lichef*.

⁴ anno] tempore, C.

⁵ Wincheomb.

⁶ Alcester.

⁷ Thoni] So C.; Tohoni, B.

⁸ circa . . . Michaelis] In the margin.

turris ecclesiæ¹ Lincolnensis, homines² qui sub ipsa A.D. 1239. erant conterendo, qua ruina tota ecclesia commota et deteriorata est; et hoc factum est quasi in triste præ-sagium.³ Sed episcopus manum correctionis efficaciter apponere satagebat.

Quomodo rege Hungariæ confederato cum quibusdam aliis regibus victi sunt Tartari.

Sub illius temporis spatio Tartari, gentes inhumanæ, qui stragem magnam exercuerant et Christianorum jam fines in manu hostili invaserant, in majori Hungaria discurrendo, victi recesserunt. Maxima autem pars eorum in manu fortitudinis et ore gladii cecidit trucidata, obviantibus eis in virtute Spiritus Sancti quinque regibus Christianis et Sarracenis ad hoc confederatis. Post quorum internecionem rex Daciæ⁴ et rex Hungariæ⁵ fines per prædictos Tartaros quasi in desertum redactos fecerunt Christianis populis, quos illuc miserant, inhabitari. De quibus ex sola Dacia naves plusquam quadraginta exierunt.

Defeat of the Tartars in Hungary.

Christians sent to inhabit the lands ravaged by them.

Eodem anno, mons Cassinus inexpugnabilis captus est a fidelibus⁶ imperatoris.

Origo infamiae imperatoris.

Quomodo in obsidione Sibillæ magnæ civitatis Hispaniæ confusus est rex Castellæ.

Eodemque anno capta Valentia magna in Hyspania a rege Castellæ, transiit idem rex ulterius, ut famosissimam civitatem Sibillam obsideret; et ex præteritis sumens felicitatis argumentum continuandæ, civitatem vallans obsidione cives viriliter expugnavit. Et cum

Impertinens Anglorum historia. Siege of Seville by Ferdinand III. of Castile.

¹ ecclesiæ Lincolnensis] In the margin.

² homines] tres, Annal. Dunstap., Annal. Monast., iii. 149.

³ This has been already partially told above, p. 529.

⁴ Waldemar II.

⁵ Bela IV.

⁶ i.e., Robert Guiscard. See above, p. 538.

A.D. 1239. una dierum, dispositis militaribus legionibus, cives
 Craft of funestis insultibus aggressus [esset], exiit de civitate
 Seville princeps ipsius civitatis, sub forma pacis promittens
 against reddere civitatem ipsi regi ea conditione ut vitam habere
 III. cives permitterentur. Quod totum in dolo factum est.
 Rogabat etiam instanter, ut statim civitatem quasi
 suam intraret, homagium ab eis, quibus serenitas
 parcere vellet, accepturus; cujus verbis et lacrimosis
 singultibus cum fidem adhiberet rex, civitatem intravit.
 Sed cives, statim clausis januis et subtractis ponti-
 bus,¹ ipsum regem, paucis suorum comitibus armatis
 stipatum et nil tale veritum, gladiis eductis circum-
 dederunt. Illi vero improvisi circumspicientes se frau-
 dulenter circumveniri, et rem pro capite agi, hostibus
 His narrow quam potuerunt reddiderunt retributionem superbis.
 escape. Sed diutius, multiplicatis hostibus, cum jam pondus
 belli sustinere non valerent, cogitantes illud Propheti-
 Ps. xix. 10. cum in oratione, *Domine salvum fac regem*, dominum
 per posticum quendam indempnem dimiserunt. Ille
 f. 131 b. autem ad exercitum suum vix elapsus per posticum
 rediit, et invenit eundem ab hostibus ex adverso veni-
 entibus, sicut a proditoribus prælocutum fuerat, in
 magna parte mutilatum. Sed viso rege suo, quem
 viderant corpore integrum, resumtis viribus de suis
 hostibus triumpharunt. Inclusi vero, de inimicorum
 suorum sanguine cruentati, trucidati sunt vel carceri
 mancipati. Rex vero, cum his qui sibi relictii fuerant,
 reversus est inglorius in regionem suam, ad certamen
 idem cautior et fortior.

¹ B. ins. in.

CATALOGUE
OF
RECORD PUBLICATIONS
ON SALE

BY

Messrs. Longman & Co., and Messrs. Trübner & Co., London ;
Messrs. James Parker & Co., Oxford and London ;
Messrs. Macmillan & Co., Cambridge and London ;
Messrs. A. & C. Black, Edinburgh ;
and Mr. A. Thom, Dublin.

CONTENTS.

	Page
CALENDARS OF STATE PAPERS, &c. - - - - -	3
CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES - - - - -	9
PUBLICATIONS OF THE RECORD COMMISSIONERS, &c. - - - - -	27
WORKS PUBLISHED IN PHOTOZINCOGRAPHY - - - - -	31

CALENDARS OF STATE PAPERS, &c.

[IMPERIAL 8vo., cloth. *Price 15s. each Volume or Part.*]

As far back as the year 1800, a Committee of the House of Commons recommended that Indexes and Calendars should be made to the Public Records, and thirty-six years afterwards another Committee of the House of Commons reiterated that recommendation in more forcible words; but it was not until the incorporation of the State Paper Office with the Public Record Office that the Master of the Rolls found himself in a position to take the necessary steps for carrying out the wishes of the House of Commons.

On 7 December 1855, he stated to the Lords of the Treasury that although "the Records, State Papers, and Documents in his charge constitute the most complete and perfect series of their kind in the civilized world," and although "they are of the greatest value in a historical and constitutional point of view, yet they are comparatively useless to the public, from the want of proper Calendars and Indexes."

Acting upon the recommendations of the Committees of the House of Commons above referred to, he suggested to the Lords of the Treasury that to effect the object he had in view it would be necessary for him to employ a few persons fully qualified to perform the work which he contemplated.

Their Lordships assented to the necessity of having Calendars prepared and printed, and empowered the Master of the Rolls to take such steps as might be necessary for this purpose.

The following Works have been already published under the direction of the Master of the Rolls :—

CALENDARIUM GENEALOGICUM ; for the Reigns of Henry III. and Edward I.
Edited by CHARLES ROBERTS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 2 Vols. 1865.

This is a work of great value for elucidating the early history of our nobility and landed gentry.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGNS OF EDWARD VI., MARY, ELIZABETH, and JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* ROBERT LEMON, Esq., F.S.A., (Vols. I. and II.), and MARY ANNE EVERETT GREEN, (Vols. III.-XII). 1856-1872.

Vol. I.—1547-1580.	Vol. VII.—Addenda, 1566-1579.
Vol. II.—1581-1590.	Vol. VIII.—1603-1610.
Vol. III.—1591-1594.	Vol. IX.—1611-1618.
Vol. IV.—1595-1597.	Vol. X.—1619-1623.
Vol. V.—1598-1601.	Vol. XI.—1623-1625, with Ad-
Vol. VI.—1601-1603, with Addenda, 1547-1565.	denda, 1603-1625.
	Vol. XII.—Addenda, 1580-1625.

These Calendars render accessible to investigation a large and important mass of historical materials. The Northern Rebellion of 1566-67; the plots of the Catholic fugitives in the Low Countries; the numerous designs against Queen Elizabeth and in favour of a Catholic succession; the Gunpowder-plot; the rise and fall of Somerset; the Overbury murder; the disgrace of Sir Edward Coke; the rise of the Duke of Buckingham, &c. Numerous other subjects are illustrated by these Papers, few of which have been previously known.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOHN BRUCE, Esq., F.S.A., (Vols. I.-XII.); *by* JOHN BRUCE, Esq., F.S.A., and WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A., (Vol. XIII.); and *by* WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A., (Vol. XIV.). 1858-1873.

Vol. I.—1625-1626.	Vol. VIII.—1635.
Vol. II.—1627-1628.	Vol. IX.—1635-1636.
Vol. III.—1628-1629.	Vol. X.—1636-1637.
Vol. IV.—1629-1631.	Vol. XI.—1637.
Vol. V.—1631-1633.	Vol. XII.—1637-1638.
Vol. VI.—1633-1634.	Vol. XIII.—1638-1639.
Vol. VII.—1634-1635.	Vol. XIV.—1639.

This Calendar presents notices of a large number of original documents of great value to all inquirers relative to the history of the period to which it refers. Many of them have been hitherto unknown.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1875-1876.

Vol. I.—1649-1650.	Vol. II.—1650.
--------------------	----------------

This Calendar is in continuation of those during the reigns from Edward VI. to Charles I., and contains a mass of new information.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES II., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1860-1866.

Vol. I.—1660-1661.	Vol. V.—1665-1666.
Vol. II.—1661-1662.	Vol. VI.—1666-1667.
Vol. III.—1663-1664.	Vol. VII.—1667.
Vol. IV.—1664-1665.	

Seven volumes of this Calendar, of the period between 1660 and 1667, have been published.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to **SCOTLAND**, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARKHAM JOHN THORPE, Esq., of St. Edmund Hall, Oxford. 1858.

Vol. I., the Scottish Series, of the Reigns of Henry VIII. Edward VI., Mary, and Elizabeth, 1509-1589.

Vol. II., the Scottish Series, of the Reign of Elizabeth, 1589-1603; an Appendix to the Scottish Series, 1543-1592; and the State Papers relating to Mary Queen of Scots during her Detention in England, 1568-1587.

These two volumes of State Papers relate to Scotland, and embrace the period between 1509 and 1603. In the second volume are notices of the State Papers relating to Mary Queen of Scots.

CALENDAR OF DOCUMENTS relating to **IRELAND**, preserved in Her Majesty's Public Record Office, London. *Edited by* HENRY SAVAGE SWEETMAN, Esq., B.A., Trinity College, Dublin, Barrister-at-Law (Ireland). Vol. I.—1171-1251. 1875.

This is the first volume of a selection of all documents relating to Ireland, preserved in the Public Record Office, London; the work is to be continued to the end of the reign of Henry VII.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to **IRELAND**, OF THE REIGNS OF HENRY VIII., EDWARD VI., MARY, AND ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A. 1860-1867.

Vol. I.—1509-1573.

Vol. II.—1574-1585.

The above have been published under the editorship of Mr. Hans Claude Hamilton; another volume is in the press.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to **IRELAND**, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by* the Rev. C. W. RUSSELL, D.D., and JOHN P. PRENDERGAST, Esq., Barrister-at-Law. 1872-1874.

Vol. I.—1603-1606.

Vol. III.—1608-1610.

Vol. II.—1606-1608.

This series is in continuation of the Irish State Papers commencing with the reign of Henry VIII.; but, for the reign of James I., the Papers are not confined to those in the Public Record Office of England.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by* W. NOEL SAINSBURY, Esq. 1860-1870.

Vol. I.—America and West Indies, 1574-1660.

Vol. II.—East Indies, China, and Japan, 1513-1616.

Vol. III.—East Indies, China, and Japan, 1617-1621.

These volumes include an analysis of early Colonial Papers in the Public Record Office, the India Office, and the British Museum.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. 1862-1876.

Vol. I.—1509-1514.

Vol. IV.—Introduction.

Vol. II. (in Two Parts)—1515-1518.

Vol. IV., Part 1.—1524-1526.

Vol. III. (in Two Parts)—1519-1523.

Vol. IV., Part 2.—1526-1528.

Vol. IV., Part 3.—1529-1530.

These volumes contain summaries of all State Papers and Correspondence relating to the reign of Henry VIII., in the Public Record Office, of those formerly in the State Paper Office, in the British Museum, the Libraries of Oxford and Cambridge, and other Public Libraries: and of all letters that have appeared

in print in the works of Burnet, Strype, and others. Whatever authentic original material exists in England relative to the religious, political, parliamentary, or social history of the country during the reign of Henry VIII., whether despatches of ambassadors, or proceedings of the army, navy, treasury, or ordnance, or records of Parliament, appointments of officers, grants from the Crown, &c., will be found calendared in these volumes.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF EDWARD VI., preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1547-1553. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, and Correspondant du Comité Impérial des Travaux Historiques et des Sociétés Savantes de France. 1861.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF MARY, preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1553-1558. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law and Correspondant du Comité Impérial des Travaux Historiques et des Sociétés Savantes de France. 1861.

The two preceding volumes exhibit the negotiations of the English ambassadors with the courts of the Emperor Charles V. of Germany, of Henry II. of France, and of Philip II. of Spain. The affairs of several of the minor continental states also find various incidental illustrations of much interest.

A valuable series of Papers descriptive of the circumstances which attended the loss of Calais merits a special notice; while the progress of the wars in the north of France, into which England was dragged by her union with Spain, is narrated at some length. The domestic affairs of England are of course passed over in these volumes, which treat only of its relations with foreign powers.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office, &c. *Edited by* the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, (Vols. I.-VII.), and ALLAN JAMES CROSSBY, Esq., M.A., Barrister-at-Law, (Vols. VIII. and IX.) 1863-1874.

Vol. I.—1558-1559.
Vol. II.—1559-1560.
Vol. III.—1560-1561.
Vol. IV.—1561-1562.
Vol. V.—1562.

Vol. VI.—1563.
Vol. VII.—1564-1565.
Vol. VIII.—1566-1568.
Vol. IX.—1569-1571.

These volumes contain a Calendar of the Foreign Correspondence during the early portion of the reign of Queen Elizabeth, deposited in the Public Record Office, &c. They illustrate not only the external but also the domestic affairs of Foreign Countries during that period.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOSEPH REDINGTON, Esq. 1868-1874.

Vol. I.—1557-1696.
Vol. II.—1697-1702.

Vol. III.—1702-1707.

The above Papers connected with the affairs of the Treasury comprise petitions, reports, and other documents relating to services rendered to the State, grants of money and pensions, appointments to offices, remissions of fines and duties, &c. They illustrate civil and military events, finance, the administration in Ireland and the Colonies, &c., and afford information nowhere else recorded.

CALENDAR OF THE CAREW PAPERS, preserved in the Lambeth Library. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London; and WILLIAM BULLEN, Esq. 1867-1873.

Vol. I.—1515-1574.
Vol. II.—1575-1588.
Vol. III.—1589-1600.
Vol. IV.—1601-1603.

Vol. V.—Book of Howth; Miscellaneous.
Vol. VI.—1603-1624.

The Carew Papers relating to Ireland, deposited in the Lambeth Library, are unique, and of great importance. The Calendar (now completed) cannot fail to be welcome to all students of Irish history.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by* G. A. BERGENROTH. 1862-1868.

Vol. I.—Hen. VII.—1485-1509.

Vol. II.—Hen. VIII.—1509-1525.

Supplement to Vol. I. and Vol. II.

Mr. Bergenroth was engaged in compiling a Calendar of the Papers relating to England preserved in the archives of Simancas in Spain, and the corresponding portion removed from Simancas to Paris. Mr. Bergenroth also visited Madrid, and examined the Papers there, bearing on the reign of Henry VIII. The first volume contains the Spanish Papers of the reign of Henry VII.; the second volume, those of the first portion of the reign of Henry VIII. The Supplement contains new information relating to the private life of Queen Katharine of England; and to the projected marriage of Henry VII. with Queen Juana, widow of King Philip of Castile, and mother of the Emperor Charles V.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by* DON PASCUAL DE GAYANGOS. 1873.

Vol. III., Part 1.—Hen. VIII.—1525-1526.

Upon the death of Mr. Bergenroth, Don Pascual de Gayangos was appointed to continue the Calendar of the Spanish State Papers. He has pursued a similar plan to that of his predecessor, but has been able to add much valuable matter from Brussels and Vienna, with which Mr. Bergenroth was unacquainted.

CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venice, &c. *Edited by* RAWDON BROWN, Esq. 1864-1873.

Vol. I.—1202-1509.

Vol. II.—1509-1519.

Vol. III.—1520-1526.

Vol. IV.—1527-1533.

Vol. V.—1534-1554.

Mr. Rawdon Brown's researches have brought to light a number of valuable documents relating to various periods of English history; his contributions to historical literature are of the most interesting and important character.

SYLLABUS, IN ENGLISH, OF RYMER'S FŒDERA. *By* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. Vol. I.—Will. I.—Edw. III.; 1066-1377. Vol. II.—Ric. II.—Chas. II.; 1377-1654. 1869-1873.

The "Fœdera," or "Bymer's Fœdera," is a collection of miscellaneous documents illustrative of the History of Great Britain and Ireland, from the Norman Conquest to the reign of Charles II. Several editions of the "Fœdera" have been published, and the present Syllabus was undertaken to make the contents of this great National Work more generally known.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS AND THE REV. J. S. BREWER TO THE MASTER OF THE ROLLS, upon the Carte and Carew Papers in the Bodleian and Lambeth Libraries. 1864. *Price* 2s. 6d.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS TO THE MASTER OF THE ROLLS, upon the Documents in the Archives and Public Libraries of Venice. 1866. *Price* 2s. 6d.

In the Press.

- CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A. Vol. III.—1586, &c.
- SYLLABUS, IN ENGLISH, OF RYMER'S FÆDERA. *By* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. Vol. III.—Appendix and Index.
- CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venice, &c. *Edited by* RAWDON BROWN, Esq. Vol. VI.—1555, &c.
- CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A. Vol. XV.—1639-1640.
- CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by* DON PASCUAL DE GAYANGOS. Vol. III., Part 2.—Hen. VIII.—1527-1529.
- CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by* the Rev. C. W. RUSSELL, D.D., and JOHN P. PRENDERGAST, Esq., Barrister-at-Law. Vol. IV.—1611-1614.
- CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* ALLAN JAMES CROSBY, Esq., M.A., Barrister-at-Law. Vol. X.—1572-1574.
- CALENDAR OF DOCUMENTS relating to IRELAND, preserved in Her Majesty's Public Record Office, London. *Edited by* HENRY SAVAGE SWEETMAN, Esq., B.A., Trinity College, Dublin, Barrister-at-Law (Ireland). Vol. II. 1252, &c.
- CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. Vol. III.—1651.
- CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vol. IV., Part 4.

In Progress.

- CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by* W. NOEL SAINSBURY, Esq. Vol. IV.—East Indies, China, and Japan, 1622, &c. Vol. V.—America and West Indies, 1661, &c.
- CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF GEORGE III., &c., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOSEPH REDINGTON, Esq. (1760-1800), and JOHN RINGWOOD ATKINS, Esq. (1801-1829).
- CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOSEPH REDINGTON, Esq. Vol. IV.—1708, &c.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES.

[ROYAL 8vo., half-bound. Price 10s. each Volume or Part.]

On 25 July 1822, the House of Commons presented an address to the Crown, stating that the editions of the works of our ancient historians were inconvenient and defective; that many of their writings still remained in manuscript, and, in some cases, in a single copy only. They added, "that an uniform and convenient edition of the whole, published under His Majesty's royal sanction, would be an undertaking honourable to His Majesty's reign, and conducive to the advancement of historical and constitutional knowledge; that the House therefore humbly besought His Majesty, that He would be graciously pleased to give such directions as His Majesty, in His wisdom, might think fit, for the publication of a complete edition of the ancient historians of this realm, and assured His Majesty that whatever expense might be necessary for this purpose would be made good."

The Master of the Rolls, being very desirous that effect should be given to the resolution of the House of Commons, submitted to Her Majesty's Treasury in 1857 a plan for the publication of the ancient chronicles and memorials of the United Kingdom, and it was adopted accordingly. In selecting these works, it was considered right, in the first instance, to give preference to those of which the manuscripts were unique, or the materials of which would help to fill up blanks in English history for which no satisfactory and authentic information hitherto existed in any accessible form. One great object the Master of the Rolls had in view was to form a *corpus historicum* within reasonable limits, and which should be as complete as possible. In a subject of so vast a range, it was important that the historical student should be able to select such volumes as conformed with his own peculiar tastes and studies, and not be put to the expense of purchasing the whole collection; an inconvenience inseparable from any other plan than that which has been in this instance adopted.

Of the Chronicles and Memorials, the following volumes have been published. They embrace the period from the earliest time of British history down to the end of the reign of Henry VII.

1. **THE CHRONICLE OF ENGLAND**, by JOHN CAPGRAVE. *Edited by the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.* 1858.

Capgrave was prior of Lynn, in Norfolk, and provincial of the order of the Friars Hermits of England shortly before the year 1464. His Chronicle extends from the creation of the world to the year 1417. As a record of the language spoken in Norfolk (being written in English), it is of considerable value.

2. **CHRONICON MONASTERII DE ABINGDON**. Vols. I. and II. *Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard.* 1858.

This Chronicle traces the history of the great Benedictine monastery of Abingdon in Berkshire, from its foundation by King Ina of Wessex, to the reign of Richard I., shortly after which period the present narrative was drawn up by an inmate of the establishment. The author had access to the title-deeds of the house; and incorporates into his history various charters of the Saxon kings, of great importance as illustrating not only the history of the locality but that of the kingdom. The work is printed for the first time.

3. **LIVES OF EDWARD THE CONFESSOR**. I.—*La Estoire de Seint Aedward le Rei*. II.—*Vita Beati Edvardi Regis et Confessoris*. III.—*Vita Æduuardi Regis qui apud Westmonasterium requiescit*. *Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.* 1858.

The first is a poem in Norman French, containing 4,686 lines, addressed to Alianor, Queen of Henry III., and probably written in the year 1245, on the occasion of the restoration of the church of Westminster. Nothing is known of the author. The second is an anonymous poem, containing 536 lines, written between the years 1440 and 1450, by command of Henry VI., to whom it is dedicated. It does not throw any new light on the reign of Edward the Confessor, but is valuable as a specimen of the Latin poetry of the time. The third, also by an anonymous author, was apparently written for Queen Edith, between the years 1066 and 1074, during the pressure of the suffering brought on the Saxons by the Norman conquest. It notices many facts not found in other writers, and some which differ considerably from the usual accounts.

4. **MONUMENTA FRANCISCANA**; scilicet, I.—*Thomas de Eccleston de Adventu Fratrum Minorum in Angliam*. II.—*Adæ de Marisco Epistolæ*. III.—*Registrum Fratrum Minorum Londoniæ*. *Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London.* 1858.

This volume contains original materials for the history of the settlement of the order of Saint Francis in England, the letters of Adam de Marisco, and other papers connected with the foundation and diffusion of this great body. It has been the aim of the editor to collect whatever historical information could be found in this country, towards illustrating a period of the national history for which only scanty materials exist. None of these have been before printed.

5. **FASCICULI ZIZANIORUM MAGISTRI JOHANNIS WYCLIF CUM TRITICO**. Ascribed to THOMAS NETTER, of WALDEN, Provincial of the Carmelite Order in England, and Confessor to King Henry the Fifth. *Edited by the Rev. W. W. SHIRLEY, M.A., Tutor and late Fellow of Wadham College, Oxford.* 1858.

This work derives its principal value from being the only contemporaneous account of the rise of the Lollards. When written, the disputes of the school-

men had been extended to the field of theology, and they appear both in the writings of Wycliff and in those of his adversaries. Wycliff's little bundles of tares are not less metaphysical than theological, and the conflict between Nominalists and Realists rages side by side with the conflict between the different interpreters of Scripture. The work gives a good idea of the controversies at the end of the 14th and the beginning of the 15th centuries.

6. **THE BULK OF THE CRONICLIS OF SCOTLAND ; or, A Metrical Version of the History of Hector Boece ;** by WILLIAM STEWART. Vols. I., II., and III. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law. 1858.

This is a metrical translation of a Latin Prose Chronicle, and was written in the first half of the 16th century. The narrative begins with the earliest legends, and ends with the death of James I. of Scotland, and the "evil ending of the traitors that slew him." Strict accuracy of statement is not to be looked for in such a work as this ; but the stories of the colonisation of Spain, Ireland, and Scotland are interesting if not true ; and the chronicle is valuable as a reflection of the manners, sentiments, and character of the age in which it was composed. The peculiarities of the Scottish dialect are well illustrated in this metrical version, and the student of language will find ample materials for comparison with the English dialects of the same period, and with modern lowland Scotch.

7. **JOHANNIS CAPGRAVE LIBER DE ILLUSTRIBUS HENRICIS.** *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1858.

This work is dedicated to Henry VI. of England, who appears to have been, in the author's estimation, the greatest of all the Henries. It is divided into three distinct parts, each having its own separate dedication. The first part relates only to the history of the Empire, and extends from the election of Henry I., the Fowler, to the end of the reign of the Emperor Henry VI. The second part is devoted to English history, and extends from the accession of Henry I. in the year 1100, to the year 1446, which was the twenty-fourth year of the reign of King Henry VI. The third part contains the lives of illustrious men who have borne the name of Henry in various parts of the world.

Capgrave was born in 1393, in the reign of Richard II., and lived during the Wars of the Roses, for the history of which period his work is of some value.

8. **HISTORIA MONASTERII S. AUGUSTINI CANTUARIENSIS,** by THOMAS OF ELMHAM, formerly Monk and Treasurer of that Foundation. *Edited by* CHARLES HARDWICK, M.A., Fellow of St. Catharine's Hall, and Christian Advocate in the University of Cambridge. 1858.

This history extends from the arrival of St. Augustine in Kent until 1191. Prefixed is a chronology as far as 1418, which shows in outline what was to have been the character of the work when completed. The only copy known is in the possession of Trinity Hall, Cambridge. The author was connected with Norfolk, and most probably with Elmham, whence he derived his name.

9. **EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS) : Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1366 ; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum.** Vols. I., II., and III. *Edited by* F. S. HAYDON, Esq., B.A. 1858-1863.

This is a Latin Chronicle extending from the Creation to the latter part of the reign of Edward III., and written by a monk of the Abbey of Malmesbury, in Wiltshire, about the year 1367. A continuation, carrying the history of England down to the year 1413, was added in the former half of the fifteenth century by an author whose name is not known. The original Chronicle is divided into five books, and contains a history of the world generally, but more especially

of England to the year 1366. The continuation extends the history down to the coronation of Henry V. The Eulogium itself is chiefly valuable as containing a history, by a contemporary, of the period between 1356 and 1366. The notices of events appear to have been written very soon after their occurrence. Among other interesting matter, the Chronicle contains a diary of the Poitiers campaign, evidently furnished by some person who accompanied the army of the Black Prince. The continuation of the Chronicle is also the work of a contemporary, and gives a very interesting account of the reigns of Richard II. and Henry IV. It is believed to be the earliest authority for the statement that the latter monarch died in the Jerusalem Chamber at Westminster.

10. **MEMORIALS OF HENRY THE SEVENTH**: Bernardi Andreæ Tholosatis *Vita Regis Henrici Septimi*; necnon alia quedam ad eundem Regem spectantia. *Edited by* JAMES GAIRDNER, Esq. 1858.

The contents of this volume are—(1) a life of Henry VII., by his poet laureate and historiographer, Bernard André, of Toulouse, with some compositions in verse, of which he is supposed to have been the author; (2) the journals of Roger Machado during certain embassies on which he was sent by Henry VII. to Spain and Brittany, the first of which had reference to the marriage of the King's son, Arthur, with Catharine of Arragon; (3) two curious reports by envoys sent to Spain in the year 1505 touching the succession to the Crown of Castile, and a project of marriage between Henry VII. and the Queen of Naples; and (4) an account of Philip of Castile's reception in England in 1506. Other documents of interest in connexion with the period are given in an appendix.

11. **MEMORIALS OF HENRY THE FIFTH. I.**—*Vita Henrici Quinti*, Roberto Redmanno auctore. **II.**—*Versus Rhythmici in laudem Regis Henrici Quinti*. **III.**—*Elmhami Liber Metricus de Henrico V.* *Edited by* CHARLES A. COLE, Esq. 1858.

This volume contains three treatises which more or less illustrate the history of the reign of Henry V., viz.: A Life by Robert Redman; a Metrical Chronicle by Thomas Elmham, prior of Lenton, a contemporary author; *Versus Rhythmici*, written apparently by a monk of Westminster Abbey, who was also a contemporary of Henry V. These works are printed for the first time.

12. **MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS**; Liber Albus, Liber Customarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. I. Liber Albus. Vol. II. (in Two Parts), Liber Customarum. Vol. III., Translation of the Anglo-Norman Passages in Liber Albus, Glossaries, Appendices, and Index. *Edited by* HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law. 1859-1862.

The manuscript of the *Liber Albus*, compiled by John Carpenter, Common Clerk of the City of London in the year 1419, a large folio volume, is preserved in the Record Room of the City of London. It gives an account of the laws, regulations, and institutions of that City in the twelfth, thirteenth, fourteenth, and early part of the fifteenth centuries.

The *Liber Customarum* was compiled probably by various hands in the early part of the fourteenth century during the reign of Edward II. The manuscript, a folio volume, is also preserved in the Record Room of the City of London, though some portion in its original state, borrowed from the City in the reign of Queen Elizabeth and never returned, forms part of the Cottonian MS. Claudius D. II. in the British Museum. It also gives an account of the laws, regulations, and institutions of the City of London in the twelfth, thirteenth, and early part of the fourteenth centuries.

13. **CHRONICA JOHANNIS DE OXENEDES.** *Edited by* Sir HENRY ELLIS, K.H. 1859.

Although this Chronicle tells of the arrival of Hengist and Horsa in England in the year 449, yet it substantially begins with the reign of King Alfred, and

comes down to the year 1392, where it ends abruptly. The history is particularly valuable for notices of events in the eastern portions of the kingdom, which are not to be elsewhere obtained, and some curious facts are mentioned relative to the floods in that part of England, which are confirmed in the *Friesland Chronicle* of Anthony Heinrich, pastor of the Island of Mohr.

14. A COLLECTION OF POLITICAL POEMS AND SONGS RELATING TO ENGLISH HISTORY, FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII. Vols. I. and II. *Edited by* THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1859-1861.

These Poems are perhaps the most interesting of all the historical writings of the period, though they cannot be relied on for accuracy of statement. They are various in character; some are upon religious subjects, some may be called satires, and some give no more than a court scandal; but as a whole they present a very fair picture of society, and of the relations of the different classes to one another. The period comprised is in itself interesting, and brings us, through the decline of the feudal system, to the beginning of our modern history. The songs in old English are of considerable value to the philologist.

15. The "OPUS TERTIUM," "OPUS MINUS," &c., of ROGER BACON. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. 1859.

This is the celebrated treatise—never before printed—so frequently referred to by the great philosopher in his works. It contains the fullest details we possess of the life and labours of Roger Bacon: also a fragment by the same author, supposed to be unique, the "*Compendium Studii Theologiae*."

16. BARTHOLOMÆI DE COTTON, MONACHI NORWICENSIS, HISTORIA ANGLICANA; 449-1298: necnon ejusdem Liber de Archiepiscopis et Episcopis Angliæ. *Edited by* HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1859.

The author, a monk of Norwich, has here given us a Chronicle of England from the arrival of the Saxons in 449 to the year 1298, in or about which year it appears that he died. The latter portion of this history (the whole of the reign of Edward I. more especially) is of great value, as the writer was contemporary with the events which he records. An Appendix contains several illustrative documents connected with the previous narrative.

17. BRUT Y TYWYSOGION; or, The Chronicle of the Princes of Wales. *Edited by* the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.

This work, also known as "The Chronicle of the Princes of Wales," has been attributed to Caradoc of Llancarvan, who flourished about the middle of the twelfth century. It is written in the ancient Welsh language, begins with the abdication and death of Caedwala at Rome, in the year 681, and continues the history down to the subjugation of Wales by Edward I., about the year 1282.

18. A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. 1399-1404. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1860.

This volume, like all the others in the series containing a miscellaneous selection of letters, is valuable on account of the light it throws upon biographical history, and the familiar view it presents of characters, manners, and events. The period requires much elucidation; to which it will materially contribute.

19. THE REPRESSOR OF OVER MUCH BLAMING OF THE CLERGY. By REGINALD PECOCK, sometime Bishop of Chichester. Vols. I. and II. *Edited by* CHURCHILL BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1860.

The "Repressor" may be considered the earliest piece of good theological disquisition of which our English prose literature can boast. The author was born

about the end of the fourteenth century, consecrated Bishop of St. Asaph in the year 1444, and translated to the see of Chichester in 1450. While Bishop of St. Asaph, he zealously defended his brother prelates from the attacks of those who censured the bishops for their neglect of duty. He maintained that it was no part of a bishop's functions to appear in the pulpit, and that his time might be more profitably spent, and his dignity better maintained, in the performance of works of a higher character. Among those who thought differently were the Lollards, and against their general doctrines the "Repressor" is directed. Peacock took up a position midway between that of the Roman Church and that of the modern Anglican Church; but his work is interesting chiefly because it gives a full account of the views of the Lollards and of the arguments by which they were supported, and because it assists us to ascertain the state of feeling which ultimately led to the Reformation. Apart from religious matters, the light thrown upon contemporaneous history is very small, but the "Repressor" has great value for the philologist, as it tells us what were the characteristics of the language in use among the cultivated Englishmen of the fifteenth century. Peacock, though an opponent of the Lollards, showed a certain spirit of toleration, for which he received, towards the end of his life, the usual mediæval reward—persecution.

20. **ANNALES CAMBRIÆ.** *Edited by the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.*

These annals, which are in Latin, commence in the year 447, and come down to the year 1288. The earlier portion appears to be taken from an Irish Chronicle, which was also used by Tigernach, and by the compiler of the Annals of Ulster. During its first century it contains scarcely anything relating to Britain, the earliest direct concurrence with English history is relative to the mission of Augustine. Its notices throughout, though brief, are valuable. The annals were probably written at St. Davids, by Blegewryd, Archdeacon of Llandaff, the most learned man in his day in all Cymru.

21. **THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS.** Vols. I., II., III., and IV. *Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London.* Vols. V. and VI. *Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1861–1873.*

These volumes contain the historical works of Gerald du Barry, who lived in the reigns of Henry II., Richard I., and John, and attempted to re-establish the independence of Wales by restoring the see of St. Davids to its ancient primacy. His works are of a very miscellaneous nature, both in prose and verse, and are remarkable chiefly for the racy and original anecdotes which they contain relating to contemporaries. He is the only Welsh writer of any importance who has contributed so much to the mediæval literature of this country, or assumed, in consequence of his nationality, so free and independent a tone. His frequent travels in Italy, in France, in Ireland, and in Wales, gave him opportunities for observation which did not generally fall to the lot of mediæval writers in the twelfth and thirteenth centuries, and of these observations Giraldus has made due use. Only extracts from these treatises have been printed before, and almost all of them are taken from unique manuscripts.

The *Topographia Hibernica* (in Vol. V.) is the result of Giraldus' two visits to Ireland. The first in the year 1188, the second in 1185–6, when he accompanied Prince John into that country. Curious as this treatise is, Mr. Dimock is of opinion that it ought not to be accepted as sober truthful history, for Giraldus himself states that truth was not his main object, and that he compiled the work for the purpose of sounding the praises of Henry the Second. Elsewhere, however, he declares that he had stated nothing in the *Topographia* of the truth of which he was not well assured, either by his own eyesight or by the testimony, with all diligence elicited, of the most trustworthy and authentic men in the country; that though he did not put just the same full faith in their reports as in what he had himself seen, yet, as they only related what they had themselves seen, he could not but believe such credible witnesses. A very interesting portion of this treatise is devoted to the animals of Ireland. It shows that he was a very accurate and acute observer, and his descriptions are given in a way that a scientific naturalist of the present day could hardly improve upon. The *Expugnatio Hibernica* was written about the year 1188 and may be regarded rather

as a great epic than a sober relation of acts occurring in his own days. No one can peruse it without coming to the conclusion that it is rather a poetical fiction than a prosaic truthful history.

Vol. VI. contains the *Itinerarium Kambris et Descriptio Kambris*.

22. **LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE WARS OF THE ENGLISH IN FRANCE DURING THE REIGN OF HENRY THE SIXTH, KING OF ENGLAND.** Vol. I., and Vol. II. (in Two Parts). *Edited by* the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard. 1861-1864.

The letters and papers contained in these volumes are derived chiefly from originals or contemporary copies extant in the Bibliothèque Impériale, and the Dépôt des Archives, in Paris. They illustrate the line of policy adopted by John Duke of Bedford and his successors during their government of Normandy, and such other provinces of France as had been acquired by Henry V. We may here trace, step by step, the gradual declension of the English power, until we are prepared to read of its final overthrow.

23. **THE ANGLO-SAXON CHRONICLE, ACCORDING TO THE SEVERAL ORIGINAL AUTHORITIES.** Vol. I., Original Texts. Vol. II., Translation. *Edited and translated by* BENJAMIN THORPE, Esq., Member of the Royal Academy of Sciences at Munich, and of the Society of Netherlandish Literature at Leyden. 1861.

This Chronicle, extending from the earliest history of Britain to the year 1154, is justly the boast of England; for no other nation can produce any history, written in its own vernacular, at all approaching it, either in antiquity, truthfulness, or extent, the historical books of the Bible alone excepted. There are at present six independent manuscripts of the Saxon Chronicle, ending in different years, and written in different parts of the country. In this edition, the text of each manuscript is printed in columns on the same page, so that the student may see at a glance the various changes which occur in orthography, whether arising from locality or age.

24. **LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGNS OF RICHARD III. AND HENRY VII.** Vols. I. and II. *Edited by* JAMES GAIRDNER, Esq. 1861-1863.

The Papers are derived from MSS. in the Public Record Office, the British Museum, and other repositories. The period to which they refer is unusually destitute of chronicles and other sources of historical information, so that the light obtained from these documents is of special importance. The principal contents of the volumes are some diplomatic Papers of Richard III.; correspondence between Henry VII. and Ferdinand and Isabella of Spain; documents relating to Edmund de la Pole, Earl of Suffolk; and a portion of the correspondence of James IV. of Scotland.

25. **LETTERS OF BISHOP GROSSETESTE, illustrative of the Social Condition of his Time.** *Edited by* HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1861.

The Letters of Robert Grosseteste (131 in number) are here collected from various sources, and a large portion of them is printed for the first time. They range in date from about 1210 to 1253, and relate to various matters connected not only with the political history of England during the reign of Henry III., but with its ecclesiastical condition. They refer especially to the diocese of Lincoln, of which Grosseteste was bishop.

26. **DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND.** Vol. I. (in Two Parts); Anterior to the Norman Invasion. Vol. II.; 1066-1200. Vol. III.; 1200-1327. *By* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. 1862-1871.

The object of this work is to publish notices of all known sources of British history, both printed and unprinted, in one continued sequence. The materials, when historical (as distinguished from biographical), are arranged under the year in which the latest event is recorded in the chronicle or history, and not

under the period in which its author, real or supposed, flourished. Biographies are enumerated under the year in which the person commemorated died, and not under the year in which the life was written. This arrangement has two advantages; the materials for any given period may be seen at a glance; and if the reader knows the time when an author wrote, and the number of years that had elapsed between the date of the events and the time the writer flourished, he will generally be enabled to form a fair estimate of the comparative value of the narrative itself. A brief analysis of each work has been added when deserving it, in which the original portions are distinguished from those which are mere compilations. When possible, the sources are indicated from which such compilations have been derived. A biographical sketch of the author of each piece has been added, and a brief notice has also been given of such British authors as have written on historical subjects.

27. **ROYAL AND OTHER HISTORICAL LETTERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGN OF HENRY III.** Vol. I., 1216-1235. Vol. II., 1236-1272. *Selected and edited by the Rev. W. W. SHIRLEY, D.D., Regius Professor in Ecclesiastical History, and Canon of Christ Church, Oxford. 1862-1866.*

The letters contained in these volumes are derived chiefly from the ancient correspondence formerly in the Tower of London, and now in the Public Record Office. They illustrate the political history of England during the growth of its liberties, and throw considerable light upon the personal history of Simon de Montfort. The affairs of France form the subject of many of them, especially in regard to the province of Gascony. The entire collection consists of nearly 700 documents, the greater portion of which is printed for the first time.

28. **CHRONICA MONASTERII S. ALBANI.—1. THOMÆ WALSINGHAM HISTORIA ANGLICANA; Vol. I., 1272-1381: Vol. II., 1381-1422. 2. WILLELMI RISHANGER CHRONICA ET ANNALES, 1259-1307. 3. JOHANNIS DE TROKELowe ET HENRICI DE BLANEFORDE CHRONICA ET ANNALES, 1259-1296; 1307-1324; 1392-1406. 4. GESTA ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, a THOMÆ WALSINGHAM, REGNANTE RICARDO SECUNDO, EJUSDEM ECCLESIE PRÆCENTORE, COMPILATA; Vol. I., 793-1290: Vol. II., 1290-1349: Vol. III., 1349-1411. 5. JOHANNIS AMUNDESHAM, MONACHI MONASTERII S. ALBANI, UT VIDETUR, ANNALES; Vols. I. and II. 6. REGISTRA QUORUNDAM ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, QUI SÆCULO XV^{mo} FLORUERE; Vol. I., REGISTRUM ABBATIS JOHANNIS WHETHAMSTEDE, ABBATIS MONASTERII SANCTI ALBANI, ITERUM SUSCEPTÆ; ROBERTO BLAKENEY, CAPELLANO, QUONDAM ADSRIPTUM: Vol. II., REGISTRA JOHANNIS WHETHAMSTEDE, WILLELMI ALBON, ET WILLELMI WALINGFORDE, ABBATUM MONASTERII SANCTI ALBANI, CUM APPENDICE, CONTINENTE QUASDAM EPISTOLAS, a JOHANNES WHETHAMSTEDE CONSCRIPTAS. 7. YPODIGMA NEUSTRIÆ, a THOMÆ WALSINGHAM, QUONDAM MONACHO MONASTERII S. ALBANI, CONSCRIPTUM.** *Edited by HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., Cambridge and Oxford; and of the Inner Temple, Barrister-at-Law. 1863-1876.*

In the first two volumes is a History of England, from the death of Henry III. to the death of Henry V., by Thomas Walsingham, Precentor of St. Albans, from MS. VII. in the Arundel Collection in the College of Arms, London, a manuscript of the fifteenth century, collated with MS. 13 E. IX. in the King's Library in the British Museum, and MS. VII. in the Parker Collection of Manuscripts at Corpus Christi College, Cambridge.

In the third volume is a Chronicle of English History, attributed to William Rishanger, who lived in the reign of Edward I., from the Cotton MS. Faustina B. IX. in the British Museum, collated with MS. 14 C. VII. (fols. 219-231) in the King's Library, British Museum, and the Cotton MS. Claudius E. III., fols. 306-331: an account of transactions attending the award of the kingdom of Scotland to John Balliol, 1291-1292, from MS. Cotton. Claudius D. VI., also attributed to William Rishanger, but on no sufficient ground: a short Chronicle of English History, 1292 to 1300,

by an unknown hand, from MS. Cotton. Claudius D. VI. : a short Chronicle, Willelmi Rishanger Gesta Edwardi Primi, Regis Angliæ, from MS. 14 C. I. in the Royal Library, and MS. Cotton. Claudius D. VI., with *Annales Regum Angliæ*, probably by the same hand: and fragments of three Chronicles of English History, 1285 to 1307.

In the fourth volume is a Chronicle of English History, 1259 to 1296, from MS. Cotton. Claudius D. VI. : Annals of Edward II., 1307 to 1323, by John de Trokelowe, a monk of St. Albans, and a continuation of Trokelowe's Annals, 1323, 1324, by Henry de Blaneforde, both from MS. Cotton. Claudius D. VI. : a full Chronicle of English History, 1392 to 1406, from MS. VII. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge; and an account of the Benefactors of St. Albans, written in the early part of the fifteenth century, from MS. VI. in the same Library.

The fifth, sixth, and seventh volumes contain a history of the Abbots of St. Albans, 793 to 1411, mainly compiled by Thomas Walsingham, from MS. Cotton. Claudius E. IV., in the British Museum : with a Continuation, from the closing pages of Parker MS. VII., in the Library of Corpus Christi College, Cambridge.

The eighth and ninth volumes, in continuation of the Annals, contain a Chronicle, probably by John Amundesham, a monk of St. Albans.

The tenth and eleventh volumes relate especially to the acts and proceedings of Abbots Whethamstede, Albon, and Wallingford, and may be considered as a memorial of the chief historical and domestic events during those periods.

The twelfth volume contains a compendious History of England to the reign of Henry V., and of Normandy in early times, also by Thomas Walsingham, and dedicated to Henry V. The compiler has often substituted other authorities in place of those consulted in the preparation of his larger work.

29. **CHRONICON ABBATIE EVESHAMENSIS, AUCTORIBUS DOMINICO PRIORE EVESHAMLE ET THOMA DE MARLEBERGE ABBATE, A FUNDATIONE AD ANNUM 1213, UNA CUM CONTINUATIONE AD ANNUM 1418.** *Edited by* the Rev. W. D. MACRAY, M.A., Bodleian Library, Oxford. 1863.

The Chronicle of Evesham illustrates the history of that important monastery from its foundation by Egwin, about 690, to the year 1418. Its chief feature is an autobiography, which makes us acquainted with the inner daily life of a great abbey, such as but rarely has been recorded. Interspersed are many notices of general, personal, and local history which will be read with much interest. This work exists in a single MS., and is for the first time printed.

30. **RICARDI DE CIRENCESTRIA SPECULUM HISTORIALE DE GESTIS REGUM ANGLIÆ.** Vol. I., 447-871. Vol. II., 872-1066. *Edited by* JOHN E. B. MAYOR, M.A., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1863-1869.

The compiler, Richard of Cirencester, was a monk of Westminster, 1355-1400. In 1391 he obtained a licence to make a pilgrimage to Rome. His history, in four books, extends from 447 to 1066. He announces his intention of continuing it, but there is no evidence that he completed any more. This chronicle gives many charters in favour of Westminster Abbey, and a very full account of the lives and miracles of the saints, especially of Edward the Confessor, whose reign occupies the fourth book. A treatise on the Coronation, by William of Sudbury, a monk of Westminster, fills book iii. c. 3. It was on this author that C. J. Bertram fathered his forgery, *De Situ Britannia*, in 1747.

31. **YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD THE FIRST.** Years 20-21, 21-22, 30-31, and 32-33. *Edited and translated by* ALFRED JOHN HORWOOD, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law. 1863-1873.

The volumes known as the "Year Books" contain reports in Norman-French of cases argued and decided in the Courts of Common Law. They may be considered to a great extent as the "*lex non scripta*" of England, and have been held in the highest veneration by the ancient sages of the law, and were received by them as the repositories of the first recorded judgments and dicta of the great

legal luminaries of past ages. They are also worthy of the attention of the general reader on account of the historical information and the notices of public and private persons which they contain, as well as the light which they throw on ancient manners and customs.

32. **NARRATIVES OF THE EXPULSION OF THE ENGLISH FROM NORMANDY, 1449-1450.**—Robertus Blondelli de Reductione Normanniæ: Le Recouvrement de Normandie, par Berry, Hérault du Roy: Conférences between the Ambassadors of France and England. *Edited, from MSS. in the Imperial Library at Paris, by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham.* 1863.

This volume contains the narrative of an eye-witness who details with considerable power and minuteness the circumstances which attended the final expulsion of the English from Normandy in the year 1450. The history commences with the infringement of the truce by the capture of Fougères, and ends with the battle of Formigny and the embarkation of the Duke of Somerset. The whole period embraced is less than two years.

33. **HISTORIA ET CARTULARIUM MONASTERII S. PETRI GLOUCESTRIÆ.** Vols. I., II., and III. *Edited by W. H. HART, Esq., F.S.A., Membre correspondant de la Société des Antiquaires de Normandie.* 1863-1867.

This work consists of two parts, the History and the Cartulary of the Monastery of St. Peter, Gloucester. The history furnishes an account of the monastery from its foundation, in the year 681, to the early part of the reign of Richard II., together with a calendar of donations and benefactions. It treats principally of the affairs of the monastery, but occasionally matters of general history are introduced. Its authorship has generally been assigned to Walter Froucester, the twentieth abbot, but without any foundation.

34. **ALEXANDRI NECKAM DE NATURIS RERUM LIBRI DUO; with NECKAM'S POEM, DE LAUDIBUS DIVINÆ SAPIENTIÆ.** *Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A.* 1863.

Neckam was a man who devoted himself to science, such as it was in the twelfth century. In the "De Naturis Rerum" are to be found what may be called the rudiments of many sciences mixed up with much error and ignorance. Neckam was not thought infallible, even by his contemporaries, for Roger Bacon remarks of him, "this Alexander in many things wrote what was true and useful; but he neither can nor ought by just title to be reckoned among authorities." Neckam, however, had sufficient independence of thought to differ from some of the schoolmen who in his time considered themselves the only judges of literature. He had his own views in morals, and in giving us a glimpse of them, as well as of his other opinions, he throws much light upon the manners, customs, and general tone of thought prevalent in the twelfth century. The poem entitled "De Laudibus Divinæ Sapientiæ" appears to be a metrical paraphrase or abridgment of the "De Naturis Rerum." It is written in the elegiac metre; and though there are many lines which violate classical rules, it is, as a whole, above the ordinary standard of mediæval Latin.

35. **LEECHDOMS, WORTCUNNING, AND STARCRAFT OF EARLY ENGLAND; being a Collection of Documents illustrating the History of Science in this Country before the Norman Conquest.** Vols. I., II., and III. *Collected and edited by the Rev. T. OSWALD COCKAYNE, M.A., of St. John's College, Cambridge.* 1864-1866.

This work illustrates not only the history of science, but the history of superstition. In addition to the information bearing directly upon the medical skill and medical faith of the times, there are many passages which incidentally throw light upon the general mode of life and ordinary diet. The volumes are interesting not only in their scientific, but also in their social aspect. The manuscripts from which they have been printed are valuable to the Anglo-Saxon scholar for the illustrations they afford of Anglo-Saxon orthography.

36. **ANNALES MONASTICI.** Vol. I.:—*Annales de Margan, 1066–1232; Annales de Theokesberia, 1066–1263; Annales de Burton, 1004–1263.* Vol. II.:—*Annales Monasterii de Wintonia, 519–1277; Annales Monasterii de Waverleia, 1–1291.* Vol. III.:—*Annales Prioratus de Dunstaplia, 1–1297; Annales Monasterii de Bermundeseia, 1042–1432.* Vol. IV.:—*Annales Monasterii de Oseneia, 1016–1347; Chronicon vulgo dictum Chronicon Thomæ Wykes, 1066–1289; Annales Prioratus de Wigornia, 1–1377.* Vol. V.:—*Index and Glossary. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, and Registry of the University, Cambridge. 1864–1869.*

The present collection of Monastic Annals embraces all the more important chronicles compiled in religious houses in England during the thirteenth century. These distinct works are ten in number. The extreme period which they embrace ranges from the year 1 to 1432, although they refer more especially to the reigns of John, Henry III., and Edward I. Some of these narratives have already appeared in print, but others are printed for the first time.

37. **MAGNA VITA S. HUGONIS EPISCOPI LINCOLNIENSIS.** From Manuscripts in the Bodleian Library, Oxford, and the Imperial Library, Paris. *Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1864.*

This work contains a number of very curious and interesting incidents, and being the work of a contemporary, is very valuable, not only as a truthful biography of a celebrated ecclesiastic, but as the work of a man, who, from personal knowledge, gives notices of passing events, as well as of individuals who were then taking active part in public affairs. The author, in all probability, was Adam Abbot of Evesham. He was domestic chaplain and private confessor of Bishop Hugh, and in these capacities was admitted to the closest intimacy. Bishop Hugh was Prior of Witham for 11 years before he became Bishop of Lincoln. His consecration took place on the 21st September 1186; he died on the 16th of November 1200; and was canonized in 1220.

38. **CHRONICLES AND MEMORIALS OF THE REIGN OF RICHARD THE FIRST.** Vol. I.:—*ITINERARIUM PEREGRINORUM ET GESTA REGIS RICARDI.* Vol. II.:—*EPISTOLÆ CANTUARIENSES; the Letters of the Prior and Convent of Christ Church, Canterbury; 1187 to 1199. Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Vicar of Navestock, Essex, and Lambeth Librarian. 1864–1865.*

The authorship of the Chronicle in Vol. I., hitherto ascribed to Geoffrey Vinesauf, is now more correctly ascribed to Richard, Canon of the Holy Trinity of London. The narrative extends from 1187 to 1199; but its chief interest consists in the minute and authentic narrative which it furnishes of the exploits of Richard I., from his departure from England in December 1189 to his death in 1199. The author states in his prologue that he was an eye-witness of much that he records; and various incidental circumstances which occur in the course of the narrative confirm this assertion.

The letters in Vol. II., written between 1187 and 1199, are of value as furnishing authentic materials for the history of the ecclesiastical condition of England during the reign of Richard I. They had their origin in a dispute which arose from the attempts of Baldwin and Hubert, archbishops of Canterbury, to found a college of secular canons, a project which gave great umbrage to the monks of Canterbury, who saw in it a design to supplant them in their function of metropolitan chapter. These letters are printed, for the first time, from a MS. belonging to the archiepiscopal library at Lambeth.

39. **RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCIENNES ISTORIES DE LA GRANT BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEHAN DE WAURIN.** Vol. I.

Albina to 688. Vol. II., 1399-1422. *Edited by WILLIAM HARDY, Esq., F.S.A.* 1864-1868.

40. A COLLECTION OF THE CHRONICLES AND ANCIENT HISTORIES OF GREAT BRITAIN, NOW CALLED ENGLAND, by JOHN DE WYVERN. Albina to 688. (Translation of the preceding Vol. I.) *Edited and translated by WILLIAM HARDY, Esq., F.S.A.* 1864.

This curious chronicle extends from the fabulous period of history down to the return of Edward IV. to England in the year 1471, after the second deposition of Henry VI. The manuscript from which the text of the work is taken is preserved in the Imperial Library at Paris, and is believed to be the only complete and nearly contemporary copy in existence. The work, as originally bound, was comprised in six volumes, since rebound in morocco in 12 volumes, folio maximo, vellum, and is illustrated with exquisite miniatures, vignettes, and initial letters. It was written towards the end of the fifteenth century, having been expressly executed for Louis de Bruges, Seigneur de la Gruthuyse and Earl of Winchester, from whose cabinet it passed into the library of Louis XII. at Blois.

41. POLYCHRONICON RANULPHI HIGDEN, with Trevisa's Translation. Vols. I. and II. *Edited by CHURCHILL BABINGTON, B.D., Senior Fellow of St. John's College, Cambridge.* Vols. III., IV., V., and VI. *Edited by the Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, B.D., Vicar of St. Edward's, Cambridge, Fellow of St. Catharine's College, and late Fellow of Magdalene College, Cambridge.* 1865-1876.

This is one of the many mediæval chronicles which assume the character of a history of the world. It begins with the creation, and is brought down to the author's own time, the reign of Edward III. Prefixed to the historical portion, is a chapter devoted to geography, in which is given a description of every known land. To say that the Polychronicon was written in the fourteenth century is to say that it is not free from inaccuracies. It has, however, a value apart from its intrinsic merits. It enables us to form a very fair estimate of the knowledge of history and geography which well-informed readers of the fourteenth and fifteenth centuries possessed, for it was then the standard work on general history.

The two English translations, which are printed with the original Latin, afford interesting illustrations of the gradual change of our language, for one was made in the fourteenth century, the other in the fifteenth. The differences between Trevisa's version and that of the unknown writer are often considerable.

42. LE LIVRE DE REIS DE BRITTANIE E LE LIVRE DE REIS DE ENGLETERE. *Edited by JOHN GLOVER, M.A., Vicar of Brading, Isle of Wight, formerly Librarian of Trinity College, Cambridge.* 1865.

These two treatises, though they cannot rank as independent narratives, are nevertheless valuable as careful abstracts of previous historians, especially "Le Livre de Reis de Engleterre." Some various readings are given which are interesting to the philologist as instances of semi-Saxonised French.

It is supposed that Peter of Ickham must have been the author, but no certain conclusion on that point has been arrived at.

43. CRONICA MONASTERII DE MELSA, AB ANNO 1150 USQUE AD ANNUM 1406. Vols. I., II., and III. *Edited by EDWARD AUGUSTUS BOND, Esq., Assistant Keeper of the Manuscripts, and Egerton Librarian, British Museum.* 1866-1868.

The Abbey of Meaux was a Cistercian house, and the work of its abbot is both curious and valuable. It is a faithful and often minute record of the establishment of a religious community, of its progress in forming an ample revenue, of its struggles to maintain its acquisitions, and of its relations to the governing institutions of the country. In addition to the private affairs of the monastery, some light is thrown upon the public events of the time, which are however kept distinct, and appear at the end of the history of each abbot's administration. The text has been printed from what is said to be the autograph of the original compiler, Thomas de Barton, the nineteenth abbot.

44. **MATTHÆI PARISIENSIS HISTORIA ANGLORUM, SIVE, UT VULGO DICITUR, HISTORIA MINOR.** Vols. I, II, and III. 1067-1253. *Edited by Sir FREDERIC MADDEN, K.H., Keeper of the Department of Manuscripts, British Museum.* 1866-1869.

The exact date at which this work was written is, according to the chronicler, 1250. The history is of considerable value as an illustration of the period during which the author lived, and contains a good summary of the events which followed the Conquest. This minor chronicle is, however, based on another work (also written by Matthew Paris) giving fuller details, which has been called the "Historia Major." The chronicle here published, nevertheless, gives some information not to be found in the greater history.

45. **LIBER MONASTERII DE HYDE: A CHRONICLE AND CHARTULARY OF HYDE ABBEY, WINCHESTER, 455-1023.** *Edited, from a Manuscript in the Library of the Earl of Macclesfield, by EDWARD EDWARDS, Esq.* 1866.

The "Book of Hyde" is a compilation from much earlier sources which are usually indicated with considerable care and precision. In many cases, however, the Hyde chronicler appears to correct, to qualify, or to amplify—either from tradition or from sources of information not now discoverable—the statements, which, in substance, he adopts. He also mentions, and frequently quotes from writers whose works are either entirely lost or at present known only by fragments.

There is to be found, in the "Book of Hyde," much information relating to the reign of King Alfred which is not known to exist elsewhere. The volume contains some curious specimens of Anglo-Saxon and Mediæval English.

46. **CHRONICON SCOTORUM: A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, from the EARLIEST TIMES to 1185; with a SUPPLEMENT, containing the Events from 1141 to 1150.** *Edited, with a Translation, by WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A.* 1866.

There is, in this volume, a legendary account of the peopling of Ireland and of the adventures which befell the various heroes who are said to have been connected with Irish history. The details are, however, very meagre both for this period and for the time when history becomes more authentic. The plan adopted in the chronicle gives the appearance of an accuracy to which the earlier portions of the work cannot have any claim. The succession of events is marked, year by year, from A.M. 1599 to A.D. 1150. The principal events narrated in the later portion of the work are, the invasions of foreigners, and the wars of the Irish among themselves. The text has been printed from a MS. preserved in the library of Trinity College, Dublin, written partly in Latin, partly in Irish.

47. **THE CHRONICLE OF PIERRE DE LANGTOFT, IN FRENCH VERSE, FROM THE EARLIEST PERIOD TO THE DEATH OF EDWARD I.** Vols. I. and II. *Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A.* 1866-1868.

It is probable that Pierre de Langtoft was a canon of Bridlington, in Yorkshire, and that he lived in the reign of Edward I., and during a portion of the reign of Edward II. This chronicle is divided into three parts; in the first is an abridgment of Geoffrey of Monmouth's "Historia Britonum," in the second, a history of the Anglo-Saxon and Norman kings, down to the death of Henry III., and in the third a history of the reign of Edward I. The principal object of the work was apparently to show the justice of Edward's Scottish wars. The language is singularly corrupt, and a curious specimen of the French of Yorkshire.

48. **THE WAR OF THE GAEDHIL WITH THE GAILL, OR, THE INVASIONS OF IRELAND BY THE DANES AND OTHER NORSEMEN.** *Edited, with a Translation, by JAMES HENTHORN TODD D.D., Senior Fellow of Trinity College, and Regius Professor of Hebrew in the University, Dublin.* 1867.

The work in its present form, in the editor's opinion, is a comparatively modern version of an undoubtedly ancient original. That it was compiled from contemporary materials has been proved by curious incidental evidence. It is stated in

the account given of the battle of Clontarf that the full tide in Dublin Bay on the day of the battle (23 April 1014) coincided with sunrise; and that the returning tide in the evening aided considerably in the defeat of the Danes. The fact has been verified by astronomical calculations, and the inference is that the author of the chronicle, if not himself an eye-witness, must have derived his information from those who were eye-witnesses. The contents of the work are sufficiently described in its title. The story is told after the manner of the Scandinavian Sagas, with poems and fragments of poems introduced into the prose narrative.

49. **GESTA REGIS HENRICI SECUNDI BENEDICTI ABBATIS. THE CHRONICLE OF THE REIGNS OF HENRY II. AND RICHARD I., 1169-1192;** known under the name of **BENEDICT OF PETERBOROUGH.** Vols. I. and II. *Edited by WILLIAM STUBBS, M.A.,* Regius Professor of Modern History, Oxford, and Lambeth Librarian. 1867.

This chronicle of the reigns of Henry II. and Richard I., known commonly under the name of Benedict of Peterborough, is one of the best existing specimens of a class of historical compositions of the first importance to the student.

50. **MUNIMENTA ACADEMICA, OR, DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ACADEMICAL LIFE AND STUDIES AT OXFORD (in Two Parts).** *Edited by the Rev. HENRY ANSTEY, M.A.,* Vicar of St. Wendron, Cornwall, and lately Vice-Principal of St. Mary Hall, Oxford. 1868.

This work will supply materials for a History of Academical Life and Studies in the University of Oxford during the 13th, 14th, and 15th centuries.

51. **CHRONICA MAGISTRI ROGERI DE HOVEDENE.** Vols. I., II., III., and IV. *Edited by WILLIAM STUBBS, M.A.,* Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1868-1871.

This work has long been justly celebrated, but not thoroughly understood until Mr. Stubbs' edition. The earlier portion, extending from 732 to 1148, appears to be a copy of a compilation made in Northumbria about 1161, to which Hoveden added little. From 1148 to 1169—a very valuable portion of this work—the matter is derived from another source, to which Hoveden appears to have supplied little, and not always judiciously. From 1170 to 1192 is the portion which corresponds with the Chronicle known under the name of Benedict of Peterborough (see No. 49); but it is not a copy, being sometimes an abridgment, at others a paraphrase; occasionally the two works entirely agree; showing that both writers had access to the same materials, but dealt with them differently. From 1192 to 1201 may be said to be wholly Hoveden's work: it is extremely valuable, and an authority of the first importance.

52. **WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI DE GESTIS PONTIFICUM ANGLO-RUM LIBRI QUINQUE.** *Edited, from William of Malmesbury's Autograph MS., by N. E. S. A. HAMILTON, Esq.,* of the Department of Manuscripts, British Museum. 1870.

William of Malmesbury's "Gesta Pontificum" is the principal foundation of English Ecclesiastical Biography, down to the year 1122. The manuscript which has been followed in this Edition is supposed by Mr. Hamilton to be the author's autograph, containing his latest additions and amendments.

53. **HISTORIC AND MUNICIPAL DOCUMENTS OF IRELAND, FROM THE ARCHIVES OF THE CITY OF DUBLIN, &c. 1172-1320.** *Edited by JOHN T. GILBERT, Esq., F.S.A.,* Secretary of the Public Record Office of Ireland. 1870.

A collection of original documents, elucidating mainly the history and condition of the municipal, middle, and trading classes under or in relation with the rule of England in Ireland,—a subject hitherto in almost total obscurity. Extending over the first hundred and fifty years of the Anglo-Norman settlement, the series includes charters, municipal laws and regulations, rolls of names of citizens and members of merchant-guilds, lists of commodities with their rates, correspondence, illustrations of relations between ecclesiastics and laity; together with many documents exhibiting the state of Ireland during the presence there of the Scots under Robert and Edward Bruce.

54. **THE ANNALS OF LOCH CÉ. A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, FROM 1014 to 1590.** Vols. I. and II. *Edited, with a Translation, by WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A.* 1871.

The original of this chronicle has passed under various names. The title of "Annals of Loch Cé" was given to it by Professor O'Curry, on the ground that it was transcribed for Brian Mac Dermot, an Irish chieftain, who resided on an island in Loch Cé, in the county of Roscommon. It adds much to the materials for the civil and ecclesiastical history of Ireland; and contains many curious references to English and foreign affairs, not noticed in any other chronicle.

55. **MONUMENTA JURIDICA. THE BLACK BOOK OF THE ADMIRALTY, WITH APPENDICES.** Vols. I., II., III., and IV. *Edited by SIR TRAVERS TWISS, Q.C., D.C.L.* 1871-1876.

This book contains the ancient ordinances and laws relating to the navy, and was probably compiled for the use of the Lord High Admiral of England. Selden calls it the "jewel of the Admiralty Records." Prynne ascribes to the Black Book the same authority in the Admiralty as the Black and Red Books have in the Court of Exchequer, and most English writers on maritime law recognize its importance.

56. **MEMORIALS OF THE REIGN OF HENRY VI. :—OFFICIAL CORRESPONDENCE OF THOMAS BEKYNTON, SECRETARY TO HENRY VI., and BISHOP OF BATH AND WELLS.** *Edited, from a MS. in the Archiepiscopal Library at Lambeth, with an Appendix of Illustrative Documents, by the Rev. GEORGE WILLIAMS, B.D., Vicar of Ringwood, late Fellow of King's College, Cambridge.* Vols. I. and II. 1872.

These curious volumes are of a very miscellaneous character, and were probably compiled under the immediate direction of Bekynton before he had attained to the Episcopate. They contain many of the Bishop's own letters, and several written by him in the King's name; as well as letters sent to himself while he was the Royal Secretary, and others addressed to the King. This work elucidates some obscure points in the history of the nation during the first half of the fifteenth century.

57. **MATTHÆI PARISIENSIS, MONACHI SANCTI ALBANI, CHRONICA MAJORA.** Vol. I. The Creation to A.D. 1066. Vol. II. A.D. 1067 to A.D. 1216. Vol. III. A.D. 1216 to A.D. 1239. *Edited by HENRY RICHARDS LUARD, B.D., Fellow of Trinity College, Registry of the University, and Vicar of Great St. Mary's, Cambridge.* 1872-1876.

This work contains the "Chronica Majora" of Matthew Paris, one of the most valuable and frequently consulted of the ancient English Chronicles. It is published from its commencement, for the first time. The editions by Archbishop Parker, and William Wats, severally begin at the Norman Conquest.

58. **MEMORIALE FRATRIS WALTERI DE COVENTRIA.—THE HISTORICAL COLLECTIONS OF WALTER OF COVENTRY.** Vols. I. and II. *Edited, from the MS. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge, by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford.* 1872-1873.

This work, now printed in full for the first time, has long been a *desideratum* by Historical Scholars. The first portion, however, is not of much importance, being only a compilation from earlier writers. The part relating to the first quarter of the thirteenth century is the most valuable and interesting.

59. **THE ANGLO-LATIN SATIRICAL POETS AND EPIGRAMMATISTS OF THE TWELFTH CENTURY.** Vols. I. and II. *Now first collected and edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A., Corresponding Member of the National Institute of France (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres).* 1872.

The Poems contained in these volumes have long been known and appreciated as the best satires of the age in which their authors flourished, and were deservedly popular during the 13th and 14th centuries.

60. **MATERIALS FOR A HISTORY OF THE REIGN OF HENRY VII., FROM ORIGINAL DOCUMENTS PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE.**

Vol. I. *Edited by* the Rev. WILLIAM CAMPBELL, M.A., one of Her Majesty's Inspectors of Schools. 1873.

This volume is valuable as illustrating the acts and proceedings of Henry VII. on ascending the throne, and shadows out the policy he afterwards adopted.

61. HISTORICAL PAPERS AND LETTERS FROM THE NORTHERN REGISTERS. *Edited by* JAMES RAINE, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society. 1873.

The documents in this volume illustrate, for the most part, the general history of the north of England, particularly in its relation to Scotland.

62. REGISTRUM PALATINUM DUNELMENSE. THE REGISTER OF RICHARD DE KELLAWE, LORD PALATINE AND BISHOP OF DURHAM; 1311-1316. Vols. I., II., and III. *Edited by* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. 1873-1875.

Bishop Kellawe's Register contains the proceedings of his prelate, both lay and ecclesiastical, and is the earliest Register of the Palatinate of Durham.

63. MEMORIALS OF SAINT DUNSTAN ARCHBISHOP OF CANTERBURY. *Edited, from various MSS., by* WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1874.

This volume contains several lives of Archbishop Dunstan, one of the most celebrated Primates of Canterbury. They open various points of Historical and Literary interest, without which our knowledge of the period would be more incomplete than it is at present.

64. CHRONICON ANGLÆ, AB ANNO DOMINI 1328 USQUE AD ANNUM 1388, AUCTORE MONACHO QUODAM SANCTI ALBANI. *Edited by* EDWARD MAUNDE THOMPSON, Esq., Barrister-at-Law, and Assistant-Keeper of the Manuscripts in the British Museum. 1874.

This chronicle gives a circumstantial history of the close of the reign of Edward III. which has hitherto been considered lost.

65. THÓMAS SAGA ERKIBYSKUPS. A LIFE OF ARCHBISHOP THOMAS BECKET, IN ICELANDIC. Vol. I. *Edited, with English Translation, Notes, and Glossary, by* M. EIRÍKR MAGNÚSSON, Sub-Librarian of the University Library, Cambridge. 1875.

This work is derived from the Life of Becket written by Benedict of Peterborough, and apparently supplies the missing portions in Benedict's biography.

66. RADULPHI DE COGGESHALL CHRONICON ANGLICANUM. *Edited by* the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A. 1875.

This volume contains the "Chronicon Anglicanum," by Ralph of Coggeshall, the "Libellus de Expugnatione Terræ Sanctæ per Saladinum," usually ascribed to the same author, and other pieces of an interesting character.

67. MATERIALS FOR THE HISTORY OF THOMAS BECKET, ARCHBISHOP OF CANTERBURY. Vols. I. and II. *Edited by* the Rev. JAMES CRAIGIE ROBERTSON, M.A., Canon of Canterbury. 1875-1876.

This Publication, when completed, will comprise all contemporary materials for the history of Archbishop Thomas Becket. The first volume contains the life of that celebrated man, and the miracles after his death, by William, a monk of Canterbury. The second volume contains the life by Benedict of Peterborough; John of Salisbury; Alan of Tewkesbury; and Edward Grim.

68. RADULFI DE DICETO DECANI LUNDONIENSIS OPERA HISTORICA. THE HISTORICAL WORKS OF MASTER RALPH DE DICETO, DEAN OF LONDON. Vols. I. and II. *Edited, from the Original Manuscripts, by* WILLIAM STUBBS, M.A., M.R.I.A., Regius Professor of Modern History in the University of Oxford, Fellow of Oriel College, and Rector of Cholderton. 1876.

The Historical Works of Ralph de Diceto are some of the most valuable materials for British History. The Abbreviationes Chronicorum extend from the Creation to 1147, and the Ymagines Historiarum to 1201.

In the Press.

ROLL OF THE PRIVY COUNCIL OF IRELAND, 16 RICHARD II. *Edited by the* Rev. JAMES GRAVES, A.B., Treasurer of St. Canice, Ireland.

THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS. Vol. VII. *Edited by the* Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire.

CHRONICLE OF ROBERT OF BRUNNE. *Edited by* FREDERICK JAMES FURNIVALL, Esq., M.A., of Trinity Hall, Cambridge, Barrister-at-Law.

CORPUS HISTORICUM EBORACENSE. CHRONICA PONTIFICUM ECCLESIE EBORACI AUCTORE THOMA STUBBS DOMINICANO ; and other Documents relating to the Primacy of York. *Edited by* JAMES RAINE, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society.

MATERIALS FOR A HISTORY OF THE REIGN OF HENRY VII., FROM ORIGINAL DOCUMENTS PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE. Vol. II. *Edited by the* Rev. WILLIAM CAMPBELL, M.A., one of Her Majesty's Inspectors of Schools.

REGISTER OF MALMESBURY ABBEY : PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE. *Edited by* J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London.

THE METRICAL CHRONICLE OF ROBERT OF GLOUCESTER. *Edited by* WILLIAM ALDIS WRIGHT, Esq., M.A.

A COLLECTION OF SAGAS AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. *Edited by* Sir GEORGE WEBBE DASENT, D.C.L., Oxon., and M. GUDBRAND VIGFUSSON, M.A.

THÓMAS SAGA ERKIBYSKUPS. A LIFE OF ARCHBISHOP THOMAS BECKET, IN ICELANDIC. Vol. II. *Edited, with English Translation, Notes, and Glossary, by* M. EIRÍKR MAGNÚSSON, Sub-Librarian of the University Library, Cambridge.

REGISTRUM PALATINUM DUNELMENSE. The Register of Richard de Kellawe, Lord Palatine and Bishop of Durham ; 1311-1316. Vol. IV. *Edited by* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records.

MATERIALS FOR THE HISTORY OF THOMAS BECKET, ARCHBISHOP OF CANTERBURY. Vol. III. *Edited by the* Rev. JAMES CRAIGIE ROBERTSON, M.A., Canon of Canterbury.

POLYCHRONICON RANULPHI HIGDEN, with Trevisa's Translation. Vol. VII. *Edited by the* Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, B.D., Vicar of St. Edward's, Cambridge, Fellow of St. Catharine's College, and late Fellow of Magdalen College, Cambridge.

MATTHÆI PARISIENSIS, MONACHI SANCTI ALBANI, CHRONICA MAJORA. Vol. IV. *Edited by* HENRY RICHARDS LUARD, B.D., Fellow of Trinity College, Registry of the University, and Vicar of Great St. Mary's, Cambridge.

In Progress.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Vol. IV.; 1327, &c. *By* Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records.

YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD THE FIRST. Years 33, 34, and 35. *Edited and translated by* ALFRED JOHN HORWOOD, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law.

PUBLICATIONS
OF
THE RECORD COMMISSIONERS, &c.

ROTULORUM ORIGINALIUM IN CURIA SCACCARII ABBREVIATIO. Henry III.—Edward III. *Edited by* HENRY PLAYFORD, Esq. 2 Vols. folio (1805—1810). *Price* 25s. boards, or 12s. 6d. each.

CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM SIVE ESCAETARUM. Henry III.—Richard III. *Edited by* JOHN CALEY and JOHN BATLEY, Esqrs. Vols. 3 and 4, folio (1821—1828), boards: Vol. 3, *price* 21s.; Vol. 4, *price* 24s.

LIBRORUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECÆ HARLEIANÆ CATALOGUS. Vol. 4. *Edited by* the Rev. T. HARTWELL HORNE. Folio (1812), boards. *Price* 18s.

ABBREVIATIO PLACITORUM. Richard I.—Edward II. *Edited by* the Right Hon. GEORGE ROSE and W. ILLINGWORTH, Esq. 1 Vol. folio (1811), boards. *Price* 18s.

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, INDICES. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. Folio (1816), boards, (Domesday-Book, Vol. 3). *Price* 21s.

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, ADDITAMENTA EX CODIC. ANTIQUISS. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. Folio (1816), boards (Domesday-Book, Vol. 4). *Price* 21s.

STATUTES OF THE REALM. *Edited by* Sir T. E. TOMLINS, JOHN RAITHBY, JOHN CALEY, and WM. ELLIOTT, Esqrs. Vols. 7, 8, 9, 10, and 11, including 2 Vols. of Indices, large folio (1819—1828). *Price* 31s. 6d. each; except the Indices, *price* 30s. each.

VALOR ECCLESIASTICUS, temp. Hen. VIII., Auctoritate Regia institutus. *Edited by* JOHN CALEY, Esq., and the Rev. JOSEPH HUNTER. Vols. 3 to 6, folio (1817—1834), boards. *Price* 25s. each.

* * The Introduction, separately, 8vo., cloth. *Price* 2s. 6d.

ROTULI SCOTIÆ IN TURRI LONDINENSI ET IN DOMO CAPITULARI WESTMONASTERIENSI ASSERVATI. 19 Edward I.—Henry VIII. *Edited by* DAVID MACPHERSON, JOHN CALEY, and W. ILLINGWORTH, Esqrs., and the Rev. T. HARTWELL HORNE. Vol. 2, folio (1819), boards. *Price* 21s.

FÆDERA, CONVENTIONES, LITTERÆ, &c.; or, RYMER'S FÆDERA, New Edition. Vol. 3, Part 2, 1361—1377, folio (1830): Vol. 4, 1377—1383 (1869). *Edited by* JOHN CALEY and FRED. HOLBROOKE, Esqrs. Vol. 3, Part 2, *price* 21s.; Vol. 4, *price* 6s.

DUCATUS LANCASTRIÆ CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM, &c. Part 3, Calendar to the Pleadings, &c., Henry VII.—13 Elizabeth. Part 4, Calendar to the Pleadings, to end of Elizabeth. (1827—1834.) *Edited by* R. J. HARPER, JOHN CALEY, and WM. MINCHIN, Esqrs. Folio boards, Part 3 (or Vol. 2), *price* 31s. 6d.; Part 4 (or Vol. 3), *price* 21s.

CALENDARS OF THE PROCEEDINGS IN CHANCERY, IN THE REIGN OF QUEEN ELIZABETH; with Examples of earlier Proceedings from Richard II. *Edited by* JOHN BAYLEY, Esq. Vols. 2 and 3 (1830—1832), folio, boards, *price* 21s. each.

PARLIAMENTARY WRITS AND WRITS OF MILITARY SUMMONS, together with the Records and Muniments relating to the Suit and Service due and performed to the King's High Court of Parliament and the Councils of the Realm. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. (1830—1834.) Folio, boards, Vol. 2, Division 1, Edward II., *price* 21s.; Vol. 2, Division 2, *price* 21s.; Vol. 2, Division 3, *price* 42s.

ROTULI LITTERARUM CLAUSARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 2 Vols. folio (1833, 1844). Vol. 1, 1204—1224. Vol. 2, 1224—1227. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. *Price* 81s., cloth; or separately, Vol. 1, *price* 63s.; Vol. 2, *price* 18s.

PROCEEDINGS AND ORDINANCES OF THE PRIVY COUNCIL OF ENGLAND. 10 Richard II.—33 Henry VIII. *Edited by* Sir NICHOLAS HARRIS NICOLAS. 7 Vols. royal 8vo. (1834—1837), cloth. *Price* 98s.; or separately, 14s. each.

ROTULI LITTERARUM PATENTIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1201—1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1835), cloth. *Price* 31s. 6d.

. The Introduction, separately, 8vo., cloth. *Price* 9s.

ROTULI CURIE REGIS. Rolls and Records of the Court held before the King's Justiciars or Justices. 6 Richard I.—1 John. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 2 Vols. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 28s.

ROTULI NORMANNIE IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1200—1205; also, 1417 to 1418. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 12s. 6d.

ROTULI DE OBLATIS ET FINIBUS IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, tempore Regis Johannis. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 18s.

EXCERPTA E ROTULIS FINIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATIS. Henry III., 1216—1272. *Edited by* CHARLES ROBERTS, Esq. 2 Vols. royal 8vo. (1835, 1836), cloth, *price* 32s.; or separately Vol. 1, *price* 14s.; Vol. 2, *price* 18s.

FINES, SIVE PEDES FINIUM; SIVE FINALES CONCORDIE IN CURIA DOMINI REGIS. 7 Richard I.—16 John, 1195—1214. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. In Counties. 2 Vols. royal 8vo. (1835—1844), cloth, *price* 11s.; or separately, Vol. 1, *price* 8s. 6d.; Vol. 2, *price* 2s. 6d.

ANCIENT CALENDARS AND INVENTORIES OF THE TREASURY OF HIS MAJESTY'S EXCHEQUER; together with Documents illustrating the History of that Repository. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 3 Vols. royal 8vo. (1836), cloth. *Price* 42s.

DOCUMENTS AND RECORDS illustrating the History of Scotland, and the Transactions between the Crowns of Scotland and England; preserved in the Treasury of Her Majesty's Exchequer. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 1 Vol. royal 8vo. (1837), cloth. *Price* 18s.

ROTULI CHARTARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 1199—1216.
Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1837), cloth.
Price 80s.

REPORT OF THE PROCEEDINGS OF THE RECORD COMMISSIONERS, 1831—1837. 1 Vol. folio (1837), boards. *Price* 8s.

REGISTRUM vulgariter nuncupatum "The Record of Caernarvon," e codice MS. Harleiano, 696, descriptum. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. 1 Vol. folio (1838), cloth. *Price* 31s. 6d.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF ENGLAND; comprising Laws enacted under the Anglo-Saxon Kings, from Æthelbirht to Cnut, with a Translation of the Saxon; the Laws called Edward the Confessor's; the Laws of William the Conqueror, and those ascribed to Henry the First; Monumenta Ecclesiastica Anglicana, from 7th to 10th century; and Ancient Latin Version of the Anglo-Saxon Laws; with Glossary, &c. *Edited by* BENJAMIN THORPE, Esq. 1 Vol. folio (1840), cloth. *Price* 40s. Or, 2 Vols. royal 8vo. cloth. *Price* 30s.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF WALES; comprising Laws supposed to be enacted by Howel the Good; modified by subsequent Regulations under the Native Princes, prior to the Conquest by Edward the First; and anomalous Laws, consisting principally of Institutions which, by the Statute of Ruddlan, continued in force. With a Translation of the Welsh. Also, a few Latin Transcripts, containing Digests of the Welsh Laws, principally of the Dimetian Code. With Glossary, &c. *Edited by* ANEURIN OWEN, Esq. 1 Vol. folio (1841), cloth. *Price* 44s. Or, 2 Vols. royal 8vo. cloth. *Price* 36s.

ROTULI DE LIBERATE AC DE MISIS ET PRÆSTITIS, Regnante Johanne. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6s.

THE GREAT ROLLS OF THE PIPE, 2, 3, 4 HEN. II., 1155—1158. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 4s. 6d.

THE GREAT ROLL OF THE PIPE, 1 RIC. I., 1189—1190. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6s.

DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ENGLISH HISTORY in the 13th and 14th centuries, selected from the Records of the Department of the Queen's Remembrancer in the Exchequer. *Edited by* HENRY COLE, Esq. 1 Vol. fcp. folio (1844), cloth. *Price* 45s. 6d.

MODUS TENENDI PARLIAMENTUM. An Ancient Treatise on the Mode of holding the Parliament in England. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. 8vo. (1846), cloth. *Price* 2s. 6d.

REGISTRUM MAGNI SIGILLI REGUM SCOTORUM in Archivis Publicis asservatum. 1306—1424. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1814). *Price* 15s.

THE ACTS OF THE PARLIAMENTS OF SCOTLAND. 11 vols. folio (1814—1844). Vol. I. *Edited by* THOMAS THOMSON and COSMO INNES, Esqrs. *Price* 42s. Also, Vols. 4, 7, 8, 9, 10, and 11; *price* 10s. 6d. each.

THE ACTS OF THE LORDS AUDITORS OF CAUSES AND COMPLAINTS (ACTA DOMINORUM AUDITORUM). 1466—1494. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price* 10s. 6d.

THE ACTS OF THE LORDS OF COUNCIL IN CIVIL CAUSES (ACTA DOMINORUM CONCILII). 1478—1495. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price* 10s. 6d.

ISSUE ROLL OF THOMAS DE BRANTINGHAM, Bishop of Exeter, Lord High Treasurer of England, containing Payments out of His Majesty's Revenue, 44 Edward III., 1370. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1835), cloth. *Price* 35s. Or, royal 8vo. cloth. *Price* 25s.

ISSUES OF THE EXCHEQUER, James I.; extracted from the Pell Records. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1836), cloth. *Price* 30s. Or, royal 8vo. cloth. *Price* 21s.

ISSUES OF THE EXCHEQUER, Henry III.—Henry VI.; extracted from the Pell Records. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1837), cloth. *Price* 40s. Or, royal 8vo. cloth. *Price* 30s.

HANDBOOK TO THE PUBLIC RECORDS. *By* F. S. THOMAS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 1 Vol. royal 8vo. (1853), cloth. *Price* 12s.

HISTORICAL NOTES RELATIVE TO THE HISTORY OF ENGLAND. Henry VIII.—Anne (1509—1714). Designed as a Book of Reference for ascertaining the Dates of Events. *By* F. S. THOMAS, Esq. 3 Vols. 8vo. (1856), cloth. *Price* 40s.

STATE PAPERS, DURING THE REIGN OF HENRY THE EIGHTH: with Indices of Persons and Places. 11 Vols., 4to. (1830—1852), cloth. *Price* 5l. 15s. 6d.; or separately, *price* 10s. 6d. each.

Vol. I.—Domestic Correspondence.

Vols. II. & III.—Correspondence relating to Ireland.

Vols. IV. & V.—Correspondence relating to Scotland.

Vols. VI. to XI.—Correspondence between England and Foreign Courts.

WORKS PUBLISHED IN PHOTOZINCOGRAPHY.

DOMESDAY BOOK, or the **GREAT SURVEY OF ENGLAND OF WILLIAM THE CONQUEROR**, 1086 ; fac-simile of the Part relating to each county, separately (with a few exceptions of double counties). Photozincographed, by Her Majesty's Command, at the Ordnance Survey Office, Southampton, Colonel SIR HENRY JAMES, R.E., F.R.S., &c., Director. 35 Parts, imperial quarto and demy quarto (1861-1863) boards. *Price 4s. 6d. to 1l. 1s. each Part, according to size ; or, bound in 2 Vols., 18l.*

This important and unique survey of the greater portion of England* is the oldest and most valuable record in the national archives. It was commenced about the year 1084 and finished in 1086. Its compilation was determined upon at Gloucester by William the Conqueror, in council, in order that he might know what was due to him, in the way of tax, from his subjects, and that each at the same time might know what he had to pay. It was compiled as much for their protection as for the benefit of the sovereign. The nobility and people had been grievously distressed at the time by the king bringing over large numbers of French and Bretons, and quartering them on his subjects, "each according to the measure of his land," for the purpose of resisting the invasion of Cnut, King of Denmark, which was apprehended. The commissioners appointed to make the survey were to inquire the name of each place ; who held it in the time of King Edward the Confessor ; the present possessor ; how many hides were in the manor ; how many ploughs were in demesne ; how many homagers ; how many villeins ; how many cottars ; how many serving men ; how many free tenants ; how many tenants in soccage ; how much wood, meadow, and pasture ; the number of mills and fish-ponds ; what had been added or taken away from the place ; what was the gross value in the time of Edward the Confessor ; the present value ; and how much each free-man or soc-man had, and whether any advance could be made in the value. Thus could be ascertained who held the estate in the time of King Edward ; who then held it ; its value in the time of the late king ; and its value as it stood at the formation of the survey. So minute was the survey, that the writer of the contemporary portion of the Saxon Chronicle records, with some asperity—"So very narrowly he caused it to be traced out, that there was not a single hide, nor one virgate of land, nor even, " it is shame to tell, though it seemed to him no shame to do, an ox, nor a cow, nor a swine was left, that was not set down."

Domesday Survey is in two parts or volumes. The first, in folio, contains the counties of Bedford, Berks, Bucks, Cambridge, Chester and Lancaster, Cornwall, Derby, Devon, Dorset, Gloucester, Hants, Hereford, Herts, Huntingdon, Kent, Leicester and Rutland, Lincoln, Middlesex, Northampton, Nottingham, Oxford, Salop, Somerset, Stafford, Surrey, Sussex, Warwick, Wilts, Worcester, Norfolk, and Suffolk.

Domesday Book was printed *verbatim et literatim* during the last century, in consequence of an address of the House of Lords to King George III. in 1767. It was not, however, commenced until 1773, and was completed early in 1783. In 1860, Her Majesty's Government, with the concurrence of the Master of the Rolls, determined to apply the art of photozincography to the production of a fac-simile of Domesday Book, under the superintendence of Colonel Sir Henry James, R.E., Director of the Ordnance Survey, Southampton. The fac-simile was completed in 1863.

*For some reason left unexplained, many parts were left unsurveyed ; Northumberland, Cumberland, Westmoreland, and Durham, are not described in the survey ; nor does Lancashire appear under its proper name ; but Furness, and the northern part of Lancashire, as well as the south of Westmoreland, with a part of Cumberland, are included within the West Riding of Yorkshire. That part of Lancashire which lies between the Ribble and Mersey, and which at the time of the survey comprehended 668 manors, is joined to Cheshire. Part of Rutland is described in the counties of Northampton and Lincoln.

FAC-SIMILES of NATIONAL MANUSCRIPTS, from WILLIAM THE CONQUEROR to QUEEN ANNE, selected under the direction of the Master of the Rolls, and Photozincographed, by Command of Her Majesty, by Colonel SIR HENRY JAMES, R.E., Director of the Ordnance Survey. Price, each Part, with translations and notes, double foolscap folio, 16s.

Part I. (William the Conqueror to Henry VII.). 1865.

Part II. (Henry VIII. and Edward VI.). 1866.

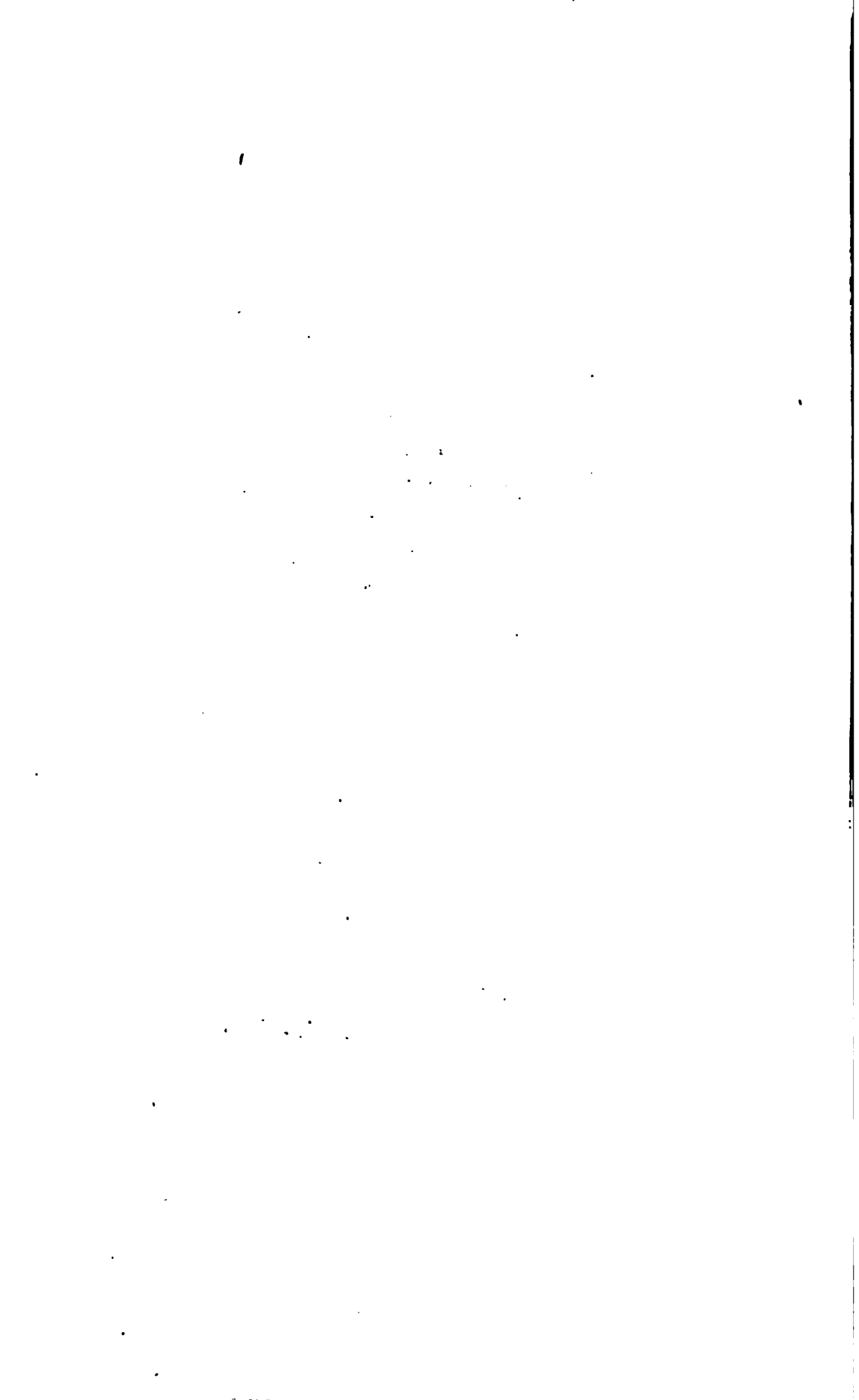
Part III. (Mary and Elizabeth). 1867.

Part IV. (James I. to Anne). 1868.

The first Part extends from William the Conqueror to Henry VII., and contains autographs of the kings of England, as well as of many other illustrious personages famous in history, and some interesting charters, letters patent, and state papers. The second Part, for the reigns of Henry VIII. and Edward VI., consists principally of holograph letters and autographs of kings, princes, statesmen, and other persons of great historical interest, who lived during those reigns. The third Part contains similar documents for the reigns of Mary and Elizabeth, including a signed bill of Lady Jane Grey. The fourth Part concludes the series, and comprises a number of documents taken from the originals belonging to the Constable of the Tower of London; also several records illustrative of the Gunpowder Plot, and a woodcut containing portraits of Mary Queen of Scots and James VI., circulated by their adherents in England, 1580-3.

*Public Record Office,
October 1876.*

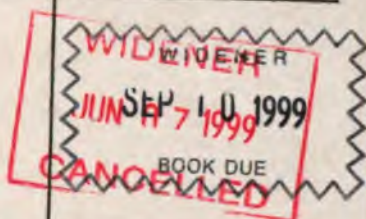
742
13

The borrower must return this item on or before the last date stamped below. If another user places a recall for this item, the borrower will be notified of the need for an earlier return.

*Non-receipt of overdue notices does **not** exempt the borrower from overdue fines.*

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 617-495-2413

Please handle with care.
Thank you for helping to preserve
library collections at Harvard.